نان و شەراب

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی

زنجیرەی ڕۆشنبیری

*

خاوەنی ئیمتیاز: شەوکەت شێخ یەزدین

سەرنووسەر: بەدران ئەحمەد حەبیب

***

ناوونیشان:

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، گەڕەکی خانزاد، هەولێر

س. پ. ژمارە: ١

www.araspublisher.com

ئینیاتسیو سیلونە

نان و شەراب

وەرگێڕ: کەریمی حسامی

ناوی کتێب: نان و شەراب – ڕۆمان
نووسینی: ئینیاتسیو سیلونە
وەرگێڕانی لە فارسییەوە: کەریمی حسامی
پێداچوونەوە: حەمەدەمین سیراجی – قەرەنی قادری
بڵاوکراوەی ئاراس– ژمارە: ٢١١
دەرهێنانی هونەری: بەدران ئەحمەد حەبیب
دەرهێنانی بەرگ: ئاراس ئەکرەم
خۆشنووسیی بەرگ: هونەرمەند محەمەد زادە
پیت چنین: ناسر ئیبراهیمی
هەڵەگری: لوتفی عەبدولفەتاح
سەرپەرشتیی چاپ: ئاوڕەحمانی حاجی مەحموود
چاپی یەکەم – چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، هەولێر– ٢٠٠٣
لە کتێبخانەی بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی ڕۆشنبیری و هونەر لە هەولێر ژمارە (٣١٧)ی ساڵی ٢٠٠٣ی دراوەتێ

بەیادی شاعیری پایە بەرز و خۆشەویستی گەل - هێمن

ئەو سـالانەی کـە پێکەوە لە بەغـدا دەژیاین، پاش ئەوەی کـتـێـبی دایک-ی مـاکسیم گـۆرکی-م کرد بەکـوردی و کـۆڕی زانیـاری کـوردی چاپی کرد، مامۆستا هێمن ڕەوانی شاد، هانی دەدام کە نان و شەڕاب بکەم بەکوردی. دەیگوت لەبەر توحفەی موزەفەریە پێ ڕاناگەم دەنا لێی ڕانەدەوەستام. چەند جار لێی دووپاتە دەکردمەوە و دەیگوت: حەیفە نان و شەڕاب نەکرێتە کوردی. دەستم بەوەرگێڕانی کرد و لام وایە سی لاپەڕەم کردبوو بەکوردی، لێک بلاو بووین و گەڕاینەوە بۆ ولات. لەوێ لەبەر کاری زۆر و چوونە چیا و تەنگوچەڵەمەی خەبات و ژیان نەمتوانی درێژەی پێ بدەم. کاتێ مامۆستا هێمن لەژێر تەوژمی (دێموکراسی و ئەخلاقێکی کە دوکتۆر قاسملو هێنابوویە نێو حزبی دێموکرات) لە شیلاناوێ دەستبەسەر کرابوو، خەریک بوو نان و شەڕاب بکاتە کوردی. بەڵام پاشان زانیم بەداخەوە بۆی نەکراوە. من ئەو سی لاپەڕەم ئەو دەم ناردبۆوە بولغارستان و لە نێو دەفتەر و کاغەزاندا کەوتبۆوە. کە دیتمەوە هاتمە سەر ئەو بڕیارە کە وەرگێڕانەکەی درێژە پێ بدەم. بەڵام لەبەر نووسینی بیرەوەرییەکانم و پێداچوونەوە و وەرگێڕانی (ئازادی یا مەرگ) و وردە نووسینی دیکە، نان و شەڕاب خرا پشت گوێ. تا نۆرەی گەیشتێ کە جارێکی دیکەش بیخوێنمەوە. پاش تەواوکردنی بڕیارم دا کە بەیادی هێمن بیکەمە کوردی و، با لانی کەم ئەگەر چاپ بکرێ ئەم ئاواتەی شاعیری مەزنی سەردەم پاش نەمانی بگاتە جێ و شانازیشی بۆ من بمێنێتەوە و کتێبخانەی کوردیشی پێ بڕازێتەوە.

کەریمی حسامی: ٨/١٢/ ١٩٩٩

پێشەکیی وەرگێڕی فارسی

محەممەدی قازی

ئینیاتسیو سیلونە (ناسراو بەسکۆندۆ ترانکویلی) لە نووسەرانی گەورەی هاوچەرخی ئیتالیایە کە ساڵی ١٩٠٠ لە پشینا ئاکویلا سەر بەهەرێمی ئابروتزە، ناوچەی فوچینۆ هاتۆتە دنیاوە. خوێندنی سەرەتایی لە مەدرەسەی مەعقوول و مەنقوول و پاشان لە کالیجی ماسیمۆ لە ڕۆم تەواو کردووە. سەردەمی منداڵی بەهەژاری و دەست تەنگی بردۆتە سەر و لە بومەلەرزەی ساڵی ١٩١٥ دایک و باب و پێنج برای لە کیس چوون. پاش تەواوکردنی خوێندن دەبێتە سۆسیالیست و یەکێ لە دامەزرێنەرانی حزبی کۆمونیستی ئیتالیا. لە ماوەی ساڵەکانی ١٩٢١ تا ١٩٣١ یەکێ لە ڕێکخەرانی تێکۆشانەکانی نهێنی دژی فاشیستی بووە. ماوەییێک لە مۆسکۆ بووە و پاش ئەوەی ساڵی ١٩٣٠ لە حزبی کۆمونیست دەرکراوە، لە سویس نیشتەجێ بووە. دەکرێ بڵێین پاش کشانەوە لە حزبی کۆمونیست ڕەگەڵ ئاندرە ژید و ئارترکۆستلەر و سپندەر و ڕایت و لویی فیشر کەوتووە.

لە سویس تێکۆشانی دژی فاشیستی و خەباتی نهێنی خۆی دژی دەزگای دیکتاتۆری موسولینی درێژە پێ دا و هەر لەوێشە کە نیزیکە تەواوی شوێنەوارەکانی خۆی هێناوەتە سەر کاغەز.

ساڵی ١٩٤٥ پاش ڕووخانی حکوومەتی فاشیستی موسولینی دەگەڕێتەوە ئیتالیا و لەلایەن حیزبی سۆسیال دێموکرات بەنوێنەری مەجلیسی شووڕای میللی ئیتالیا هەڵدەبژێردرێت. ڕۆمانەکانی وی لە ڕاستیدا بیرخەرەوەی خەباتی دژی فاشیستی ئازادیخوازان و سۆسیالیستە تێکۆشەرەکانی ئیتالیا و ڕوونکەرەوەی ژیانی دژواری وەرزێرانی فەقیری ناوچەی فوچینۆی شوێنی لە دایکبوونی خۆی. لە ڕۆمانەکانی ویدا توانای نووسینێکی بەرچاو لەگەڵ ڕیئالیزمی ئازایانە بەشێوەیەکی کاریگەر تێکەڵ بوون و بابەتێکی تەکاندەریان پێکهێناوە. دەکرێ لەوانە ئەم کتێبانەی خوارەوە ناوبەرین: فۆنتامارا (١٩٣٠)، نان و شەڕاب (١٩٣٧)، دەنگی ژێر بەفر (١٩٤٠)، مستێک تودرک (١٩٥٤)، نهێنی لۆقا (١٩٥٦)، کارەساتی مەسیحییەکی فەقیر (١٩٥٨) و ڕێوی و گوڵەکانی کامێلیا.

لەم نووسراوانە ئەوەندی بزانم نان و شەڕاب و کارەساتی مەسیحییەکی فەقیر (کارەساتی پێشەوایەکی شەهید) لەلایەن خۆم، فۆنتامارا و مستێک تودرک و ڕێوی و گوڵەکانی کامێلیا لەلایەن وەرگێڕانی دیکەوە کراون بەفارسی. سیلونە تا ئەم ساڵانەی پێشوو دەژیا و لە مەزرایەکی شەخسی خۆی، لە نیزیک ڕۆم، سەردەمی پیری خۆی دەبردە سەر.

نان و شەڕاب کە ئێستا حەفتەمین چاپی وی دەکەوێتە بەرچاوی خوێنەران، بابەتێکی مەشهورە و، هەوەڵجار لە ڕێگای ئەم کتێبەوە سیلونە بەدنیای فارسی زمانان ناسێنرا. قارەمانانی سەرەکی ئەم ڕۆمانە، پێترۆ سپینا، لە ڕاستیدا تارمایی خودی نووسەرە و هەر بۆیە دەکرێ ئەم کتێبە بەبابەتێکی (ئۆتۆ بیۆ گرافیک) دابنرێت. کتێب داستانێکی تەکاندەرە لە ژیانی وەرزێرانی فەقیری ئیتالیا، لەوێدا

دابونەریت و بیروباوەڕی خورافاتی و بارودۆخی ژیانی داخداری ئەوان بەزمانێکی ساکار و شیرین و پڕ لە تەنز و تانە و لاتاو ڕوون کراوەتەوە. کتێبێکە پڕە لە ورووژاندن و شانۆی زیندوو و سەرنجڕاکێشی ئینسانی کە لە هەموو شوێنی ویدا، ئینسان دۆستی و عاتیفەی ئینسانی و ویژدانی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئەڤینی ژیانی ئازاد و بیرکردنەوەی ئازاد لەوێدا شەپۆڵ دەدات. تەنیا بەتەنگ خۆوە نەبوون و بەنزم دانانی ئاسایش و تێروتەسەلی تێکلاوی کۆیلەتی و ژیان لە پێناوی کۆمەڵدا دەرسێکە ئەم کتێبە جوان و بەنرخە فێرمان دەکات. لە ڕاستیدا قارەمانی ئەم کتێبە، کە بێ گومان بەیەکێ لە شاکارەکانی مۆدێرنی ئەدەبیاتی کۆمەڵایەتی و سیاسی سەدەی دوایی دەژمێردرێ، تەنیا خودی نووسەر نییە، بەڵکو تەواوی خەڵکی ئیتاڵیا لە ناشیرینترین و پیسترین و نائینسانیترین سروشتەکانەوە بگرە تا سیمای پرشنگداری وەک (دۆن بنە دیتۆ) قەشەی گوندی ڕوکا و کریستینا کیژی نەجیبزادە و هەستیار و مەزهەبی، بەڵام ئینساندۆست و بەشەرەف و بیانکینا ژنی سووک و بەناز و هەر لەو کاتەشدا شەریف و فیداکار لەوێدا نەخشی گەورەیان لە ئەستۆیە.

ئەم کتێبە حەماسەیەکە لە فیداکاری خەڵکێک کە لەنێو چەرخی ماشێنی ئاڵوگۆڕی کۆمەڵایەتی ئیتاڵیای فاشیستدا گیرساون و، بۆ ڕزگاری خۆیان و پێکهێنانی ژیانی خۆشتر و دنیای باشتر تێدەکۆشن. لەم کتێبەدا نەخشی کەنیسە لە هاودەستی لەگەڵ حکوومەتی زوڵم و زۆرداری بەجوانی نیشاندراوە و ئەگەر قەشەکانی وەک دۆن بنە دیتۆ ئامادە نەبوون مل بۆ کەنیسە و پاپ و حکوومەتی دیکتاتۆری ڕابکێشن، بەوەزعێکی هەرە خەراپ سەریان تێدا دەچێ.

لەوانەیە شکڵێکی کە سیلونە لەم شوێنەوارە و نووسینەکانی دیکەی خۆیدا لە بارەی بارودۆخی ئیتاڵیای سەردەمی تێکۆشانی خۆی نیشانی دەدات، زۆر تاڵ و ناهومێدانە و هەستی بەدبینی بێت، بەڵام هەر چۆنێکی بێت لە هەموو شوێنێ بەچاوی بێ لایانە و خالیسانە و دوور لە ڨین و دۆستی بێجێ و دەمارگرژی واقعییەت نیشان دەدا، کە هاندەری ئەو لە پێکهێنانی ئەم شوێنەوارە جگە لە بڕوا بەئازادی و ئەڤین بەئینسانیەت شتێکی تر نەبووە. لایەنی شاز و تەنزاوی نووسینی سیلونە هاودوو لەگەڵ ڕەوانی و ساکاری و یەکدەستی دەق و سەرنجدانی نوکتەکانی ئەخلاقی و کۆمەڵایەتی و ڕەواناسی تا ڕادەیەک نووسینەکانی ئەناتۆل فرانس وەبیر دێنێتەوە.

بۆ وەرگێڕانی ئەم کتێبە لە دوو دەقی وەرگێڕاوی فەرانسەیی و ئینگلیزی کەڵک وەرگیراوە، سەبارەت بەتەواوبوونی زیاتر و پێڕەوی وردتر لە شێوەی نووسینی نووسەر، دەقی فەرانسەییەکە کاری لەسەر کراوە و بۆ لەبەریەک ڕاگرتن و هێنانی ئەو بەشانەی کە لە دەقی فەرانسییەکەدا نەبوون، لە دەقی ئینگلیزییەکە کەڵک وەرگێڕاوە. هەروەها لە سەردەمی تاغوتدا کە ئەم کتێبە بەزەحمەتی زۆر ڕێگای درا بۆ چاپ، سانسۆر کرا و گۆڕین و دەسکاری تێدا کرا و ئێستا کە لە سایەی شۆڕشی ئیسلامی لە ئازادی چاپەمەنی زیاتر کەڵکمان وەرگرتووە، دەسکاری و گۆڕینەکانمان هێناوەتەوە سەر ڕێبازی سەرەکی خۆی و ئەوانەی وەلاشیان نابوون سەرلەنوێ لە کتێبەکەمان زیاد کردووە..

محەممەد قازی

١

دۆن بنه دێتو قەشەی پیر لەسەر دیواری باغچە لەژێر سێبەری دارێکی سەوڵ دانیشتووە. ڕەشایی عەباکەی کلکەی سێبەری دارەکەیە، کە کەوتۆتە سەر دیوار و ئەوی نەدیو کردووە. لەپشت وی، خوشکی لەسەر دەزگای چنین کە لەنێو خەڵفە شمشاد و (برکەی کێوی) دامەزراندووە، خەریکی چنینە. مەکۆی دەزگایەکە لەسەر هەودای سوور و سپی بەڕاست و چەپدا لە هاتوچۆدایە. ئەم هاتوچۆیە لەگەڵ هەوای پێ بزاوتنی ماشێن کە هەودا جیاکەرەوەکان بەرز دەکاتەوە و لەگەڵ هەڕەکەتی شانە کە ڕایەڵەکان دەکوتێ، هاوئاهەنگە. دوای نیوەڕۆ ڕۆژێکە لە ڕۆژەکانی ئاخری مانگی ئەپریل و هەوایەکی سازگاری هەیە. فیکریش بەدوای جووڵانەوەی هەوداکاندا، بەڕاست و چەپدا دەخولێتەوە.

بەلای ڕاستدا بۆ شار دەچن و بەلای چەپەشدا کوتوپڕ تووشی چیا دەبن. هێڵی ڕێگای ئاسن و شەقامە ڕێی میللی لەلای ڕاستە و بەشوێن قەدیمە ڕێگای (ڤیا والریا)دا، بەنێو چیمەن و مەزرای دەغڵودان و پەتاتە و چەوەندەر و لۆبیا و گەنمەشامیدا بەرەو (ئاوەتزانۆ) تێدەپەڕێ و بۆ لای (کوللی دێ مۆنتە بۆڤا) سەر دەکەوێ و بەدیوی (تیولی)دا شۆڕ دەبێتەوە و پاشان هەروەکو تەواوی شەقامە ڕێیەکانی جیهان ئاخرەکەی دەگاتەوە ڕۆم(*). لەلای چەپەوە ڕێگای ئەیالەتی کەوتۆتە نێوان ڕەز و مەزرای نۆک و پیواز و هەر لە سەرەتاوە بەچیادا سەردەکەوێ و لە ناوچە لێڕەوارەکان کە ورچی هەیە، بەنێو دڵی زەوییەکانی (ئابرۆتزە)دا شۆڕ دەبێتەوە و دەگاتە گوندەکانی (پێسکا سرۆلی) و(ئۆپی) و (ئاڵفێدنا).

ئێستا خوشکی قەشە مەکۆی بەدەزووی سوور خستۆتە نێو تانی دەزگاکەوە.

لە جادەی ئەیالەتییەوە کە بەستێنێکی وشکی پڕ لە ورتکە بەرد و خوارە پێچەیە، ژنێکی گەنجی دێهاتی منداڵێک بەئامێزەوە، بەسواری کەرێکی چکۆلە دێت. جادەکە سپییە. لە قەراخ ڕێگا، پیاوێکی دێهاتی بەگاسنێکی باسکێش دار کە دوو کەر دەیکێشن، جووتی دەکا. لە دوورەوە لەلای ڕاست، کامیۆنێکی پڕ لە سەرباز بەشەقامە ڕێی میللیدا دەڕوا کە ئاسنە کۆنەکانی تەقە تەقیانە و کامیۆن لە تەپوتۆزدا بزر بووە. ژیان لە ڕوانگەی باخی قەشەوە دیمەنی بیجبیجە خانمی منالانی هەیە.

ئیمڕۆ ڕاست ٧٥ ساڵ لە تەمەنی (دۆن بنە دێتو) تێدەپەڕێ. ئەو لەسەر دیواری باخەوە دەڕوانێتە دەشتێ. چاوەڕوانی پۆلێک شاگردی قەدیمیی خۆیەتی کە بەبۆنەی ڕۆژی لەدایکبوونی لێی گێڕاونەوە. لەبەر ئەوەی ژیانی دوای خوێندن لاوەکانی لێک بڵاو کردووە، یەک یەک لە ڕاست و چەپ، واتە لە شار و لە چیاوە دێن و دەگەنێ. لە خوارەوەی باخچەی دۆن بنە دێتو چەند خانووی گوندی (ڕۆکا) دیارن وە چۆلیی دەچن. لە نێوەڕاستی ئەو خانووە چکۆلانەی پێکەوە نووساو، مەیدانێکی تەنگ و بچکۆلە هەیە کە سەنگ فەرشەکانی لەنێو گژوگیادا ون بوون. لە ئاخری مەیدانەکە دەرگای گەورە و کورتی کەنیسەیەک بەرچاو دەکەوێ. لەسەرووی وی پەنجەرەیەکی کون کون دەڕوانێتە دەرەوە.

(*) ئیشارە بەوتەی سێزار سەرداری ڕۆمە کە دەڵێ: "هەموو ڕێگاکان دەگاتەوە ڕۆم".

خانووەکان و کۆڵان و مەیدانە گچکەکە، گشتیان چۆل دێنە بەرچاو. سواڵکەرێکی شڕەپۆش بەوێدا تێ دەپەڕێ و بەبێ وەستان ڕێگای خۆی درێژە پێ دەدا. کچۆلەیەک لە دەرگای ماڵێک دێتە دەر و دەڕوانێ و پاشان دەچێتە پشت دارێکی بەلقوپۆپ و بەنێو لقەدارەکاندا چاو دەگێڕێ.

خوشکی قەشە بەبراکەی دەڵێ:

– باشتر بوو شەربەتی تەمری هیندیت کڕیبایە. چونکە جێژنی لەدایکبوونتە. باش بوو ڕیشت تاشیبا.

قەشە لە وەڵامدا دەڵێ:

– جێژنی لەدایکبوونی من! بەڕاستی بۆ جێژن گرتن چەندە کاتێکی باشە. بەڵام ئەم لاوانە، شەربەتی تووی فەرەنگیش کاریان تێ دەکا. شەربەتی تەمری هیندی لە شارەوە دەبوتڵدا دێت. بەڵام (ماتالنا ڕیکوتا) کە تووی فەرەنگی و کارگ و ترێ دێنێ، لە چیاوە دێت. بۆیاغی کەوش و دوگمەی قۆڵ و مەکارۆنی زەعفەران لێدراوی (پانتانلا) و ڕەنگی قژی(شەوانی ڕۆژ هەڵات) بۆ قژی مادام (ئاوانجلینا) و یەقەی ئاهاری و ئەشیا بۆ قیتکردنی سمێڵە شۆڕەکانی (مارکۆ تولیۆ زابالیۆنە) و تەواوی ئەم شتانە لە شارەوە دێن. بەڵام (بونیفازیۆ پاتاکا) کە خەڵک پەنیری مەڕ و دەڵەمە و پەنیری (موزارل)ی لێ دەکڕن و (شیان کالا) ئەو کەسەی دار و خەڵووز دێنێ، لە چیاوە دێن. ئاوایە شانۆی ڕەنگاوڕەنگی کە دۆن بنە دێتو لەناویدا دەژی.

خوشکی قەشە دەڵێ:

– (شیان کالا) کە شت بەشت دەگۆڕێتەوە، گەڕاوەتەوە. ئەو لەبری خەڵووز، جگە لە پیواز و لۆبیا چیتر وەر ناگرێ.

قەشە دەڵێ:

– دیسان ماوەیەکە دوای خواردن، گەدەم ترش دەبێ. جۆشی شیرینیش قیمەتی سێ ئەوەندە زیادی کردووە. پێت وا نییە ئەم لاوانە وەدرنگی کەوتبن. ؟ جۆشی شیرینیش وەک دەرمان کێچ و تیغی تەئمین(*) لە شارەوە دێن.

خوشکی دەڵێ:

– ئەی بابە، (تەئمینی) چی؟ کاتێ بەو تیغانە ڕیشت دەتاشی، لەو کاتە زیاتر ڕیشت دەبڕی کە بەگوێزانی قەدیم دەتتراشی.

قەشە لە وەڵامدا دەڵێ:

– مارتا گوێ بدەیە. (تەئمین) هەمیشە شتێکی ڕاژەییە. خەراب نەبوو ئەگەر (تەئمینی) گشتیش ناوی گۆڕابایە و بەمەترسی گشتی ناونرابایە. بەڵام تۆ ئێستا بەدەنگی بەرز دەپەیڤی. لەبیرت نەچێ کە مەبەست لە تیغی (تەئمین) تیغی نیشتمانییە و برینی ئەم تیغانە هەرچی بن برینی وڵات پارێزین، جگە

(*) تەئمین ناوی کارخانەیەکی تیغی ڕیش تاشینە.

لەمە، کاتێ باشی بیر لێ بکەینەوە شاگردە قەدیمییەکانی من پێیان باشترە شەراب وەخۆن. چونکە ئەوان ئیتر منداڵ نین.

مارتا ڕادەبێ بەپارێز تەواوی ئەو شەڕابانەی کە بۆ لاوان دەبن، دەیانهێنێ تا لەسەر مێزێکی بەردی مەڕمەڕ ڕێزیان بکات کە لە باخچەدا لەنێو بڕکەکانی تەماتە و گوڵی مەریەم دانراوە. ئەم کارە بەگوێرەی ئایینێکی تایبەتییە کە بۆ زوو هاتنی میوانان بەڕێوە دەچێ. پاشان مارتا خەریکی کاری خۆی دەبێ و مەکۆی دەزووی ڕەش داوێتە ناو تانەکانی دەزگا و دەڵێ:

– دەزانی کە بەخشداریان لابردووە؟ دیارە بەخشداری تازە هێشتا غەریبە. وا دیارە سەبارەت بەشەڕی ئەفریقا(*) خەریکە هێندێ گۆڕینی دیکەش پێک بێنن.

قەشە دەڵێ:

زەمانی شەڕ سەردەمی کار و کاسبییە. ڕاگواستن و گۆڕین هەمیشە لە شارەوە دەست پێ دەکرێ. بەخشدار و پشکنێر و چاوەدێر و ئوسقۆف و وتەبێژ و یەکێتییەکان و قەشەکانی عیسایی بۆ پەند و نسحەتی مەسەلەی دینی هەموویان لە شارەوە دێن. ڕۆژنامەکان، گۆرانییەکان، بۆ نموونە ئاوازی (تەرابلوس ئەی هەتاوی جوانی ئەڤین) و (والانسیا) و شتی دیکە و گرامافۆن، دەزگای تەلەفۆن و تێلگراف و بێتەل، ڕۆمان و کارت پوستاڵی – یش لە شارەوە دێن. ئەوەی لە چیاوە دێت بریتییە لە: (ئانتی فۆنا)ی برای دینی ئەو قەشە کبوشییە بەهەمبانەی سواڵ و سەدەقەوە...

ڕۆژانی سێ شەمۆ (شاتاپ) دێتە بازاڕ. شەمۆ (ماگاشیا) بۆ تووتن و خوێ، پیرێژنی جادووگەر بەگیای حەکیمایەتی و کەوڵی کودەڵە بەرازی هیندی و پێستی مار بۆ چاووزار لە (کاساڕۆلا)وە دێت.

مارتا دەڵێ:

– بیستووتە کە (کلاریسا) بۆتە دەزگیرانی میکانیستی پاڵاوگە؟ ژنهێنان لە سەردەمی شەڕدا، تۆو چاندنە لە شۆرەکات. هەودای دەزگاکە گرێی کەوتۆتێ و مارتا بەناچاری ڕابووە گرێیەکە بکاتەوە.

دۆن بنە دێتو کەوتۆتە فیکر و ئاخرەکەی دەڵێ:

– ژنان خۆشبەختێکن کە بەچارەنووسی بووکی شەڕ دێنە دنیاوە... شاعیری ئەمانەتێکە وەدەست دێت، بەڵام بووکی شەڕ و یائوسقۆفی نیعمەتێکی زگماکییە. دیارە مەبەستم کلاریسا نییە کە بەڕواڵەت لایەنی ئەحمەقی زیاترە. وا نییە؟

مارتا ڕای خۆی دەردەبڕێ و دەڵێ:

–«کلاریسا» یانی زەوی چاک. زەوییەک بۆ چاندنی گژنیژ.

– بۆ چما ئەو میکانیکە دەیەوێ کارخانە بەجێ بێڵێ و خەریکی چاندنی گژنیژ بێت. ؟

مارتا لە ڕوونکردنەوەی قسەی خۆیدا دەڵێ:

(*) مەبەست شەڕی ئیتالیایە کە موسولینی لەگەڵ حەبەشە سازی کرد.

– بەپێچەوانە. ئەوە «کلاریسا»یە دەیەوێ زەوییەکی خۆی بفرۆشێت. کونجی ئیتر برەوی نەماوە. پێشتر کونجی بۆ شاری دەچوو، ئێستا کەس نایەوێت. لایان وایە بەرهەمێکی گران قیمەت و دێهاتی و دەشتەکییە.

– سەردەمێک ڕاست بێژیش تا ڕادەیەک پێشکەوتنی هەبوو، بەڵام ئیمڕۆ بازاڕی نییە. پاپی گەورە ئەوی بەکاڵایەکی دێهاتی و دەشتەکی پڕ خەرج دەزانێ. لە کاتێکا درۆ و مەرایی کاڵایەکی نەرم و مەخمەری و هەمیشە بەبرەو و هەرزان و بەکەڵکە.

ئێستا مارتا ناچار بووە جارێکی دیکەش ڕابێ و بچێ هەودا بادراوەکەی لە دەزگادا بسووڕێنێ. هەر لەو کاتەشدا هەودایەک لە بیرەوەری خەفەتباری لەناخیدا دەسوڕێ و بادەدرێ.

پاپی گەورە بەزمانی خۆی بەمارتای گوتبوو: «مادمازێل! ئەم برایەی تۆ وەک دێهاتییان قسە ڕەق و بێ ئەدەبە. ئەخلاقی ئەوتۆ بۆ مامۆستایەکی پۆلی نێونجی کە خێزانی هەرە دەوڵەمەند و بەشەڕەفی سەر بەئێمە کۆڕەکانیان بۆ خوێندن دەنێرنە لای وی، بۆ ئێمە قبوڵ ناکرێ.» و چونکە دەبێ دانی پێ دابنێین کە پاپی گەورە خۆی نەدرشت بوو نە بێ ئەدەب و دەیزانی کە دۆن بنە دێتو لە هەموو کارەکانی کە پێوەندیان بەوەوە هەبوو ئەخلاقەن پیاوێکی بەئەدەب و بەتوانایە، بەبیانووی نەساخی و پیری کۆتایی بەخزمەتی مامۆستای پیر هێنا.

لەو کاتەوە قەشە لەگەڵ خوشکی لە گوندی (ڕۆکادی مارسی) لە باخچەی بچووکی خۆی خانەنشین ببوو. تەنیا خەریکی موتاڵای شوێنەوارە کلاسیکییەکان دەبوو کە حەزی لێ دەکردن. لەگەڵ شیعر و گوڵکاری و هەرچی هۆی جوانی جیهانە و بەپێڕەوی لە «مۆدە» گۆڕانی بەسەردا نایە، خۆی خەریک دەکرد.

ڕەنگە کلاسیکییەکان لەبەر ئەوە کە ئەو لە کاروباری سیاسی بێگانەیە، بۆ تێگەیشتنی کارەساتەکانی جیهان ئەوەندەیان یارمەتی نەداوە، بەڵام لەجیاتیان فێریان کردووە کە بەهەموو توانا لە شکڵی هەرە تازەی ژیانی دەوروبەری خۆی بێزار بێت. دۆن بنە دێتو کە پیاوێکی ئارام و هێدی و دڵپاک و دوور لە هەرا و کێشەی بێجێیە، لە کن بێگانان جگە لە ئەمەگداری بۆ چەند مامۆستای یۆنانی و ڕۆمی و هۆگری دێهاتیی بەوڵاتی خۆی و بەوەرزێرە هەژارەکان، هەستێکی دیکە دەرنابڕێت. لەگەڵ ئەوەش لەپشتی ئەم ڕوو تەنکی دێهاتی، بیر ئازادییەکی تایبەتی کە سەبارەت بەهەڵکەوتی کۆمەڵایەتی ئەو ئازایانەیە، لەگەڵ دڵپاکییەکی گەورە شاردراوەتەوە. بەڵام ئەم دڵپاکییە بۆ پینەکردنی پێ داگرتن لەسەر بیروڕای خۆی، لە ڕوانگەی هێندێ قەشەی کەنیسەکانی جیرانی کە ئەو هێندێ جار بەرەوڕوویان ڕکوڕاست قسان دەکات، بەس نییە. ناچار گەیوەتە بارودۆخێکی ئەوتۆ کە مەیدانی تێکۆشانی ژیانی لە مەودای نێوان باخچە و کتێبخانەدا تەنگەبەر بۆتەوە. ئاخرەکەی تەواوی خزم و کەسی لێی تەکیونەوە. ئەو خزمانەی کە بەشێوەی قەدیم بابەڵباب خاوەنی خانووبەرە و زەویوزار بوون و بەڵام پاش ماوەیەک ڕۆژگاری خۆشتر، ئێستا بەهۆی بوومەلەرزە و شەڕی جیهانییەوە فەوتاون و نابوت بوون. بەڵێ خزمەکانی، ئەویان بەکەسێک نەزانیوە کە چاوەڕوان بوون لە بەرانبەر کاربەدەستانی دەوڵەتیدا پشتیوانیان لێ بکات،

هەستێکی تاڵ و نالەباریان لە ئاست وی هەیە. بەڵێ ئەگەر ئەو ئەخلاقێکی هێدیتر و کەمتر سەرکێشی هەبایە، خۆی لە ژیانی گۆشەگیریدا قەتیس نەکردبایە، لەوانەبوو لەم سەردەمەی خۆبەخۆییدا کە بەبێ پشتیوان و پاڵپشتی شوێنە بەرزەکان، تەنیا کارکردنی شەرافەتمەندانە فایدەی نییە، دەیتوانی ببێتە پشتیوانیان. کەوابوو چونکە جگە لە خوشکی لە هەموو ئاڵقەیەکی نیزیکی بێ بەش بووە، هەموو محەبەت و خۆشەویستی خستۆتە سەر چەند لاوێک کە ڕۆژێک شاگردی وی بوون و هەمیشە بەدڵسۆزییەکی باوکانە هەوڵ دەدات تا بکەوێتە نێو ڕەوەندی ئاڵوگۆڕی بەپێچوپەنا و ناتەبایی ژیانی ئەوان.

مارتا چەند کەسی لەوان داوەت کردووە تا ئیمڕۆ لە (ڕۆکا) بێنە شوێنی گۆشەگیریی مامۆستای پێشووی خۆیان و سەرەتای حەفتا و شەشەمین ساڵی تەمەنیش جێژن بگرن. تکاشی لێ کردوون تا هاوڕێکانی دیکەشیان کە ئەو ناوونیشانیان نازانێ لەگەڵ خۆیان بێنن. دڵەخورپەشیەتی کە نەوەک خواردنەوەی تەواوی ئامادە نەکردبێ و نەکا ئەم دوازدە لیوانەی سەر مێز بەش نەکات.

مارتا چنینەکە درێژە پێ دەدا و لەگەڵ هاتوچۆی مەکۆ، ئەو جادە و کوێرەڕێیانەی کە دەبێ میوانی پێدا بێن، چاو لێ دەکات. لە لای ڕاستە ڕێگای ئاسنە و شاڕێیانی میللییەکە لە شارەوە دێت. لای چەپە جادەی ئەیالەتییە لە چیاوە دێتە خوار. بەرانبەریش دەشتی سەوز و پانی «فۆچینۆ»یە کە جۆگەی ئاو و ڕیزەداری تەورێزی خەت خەتیان کردووە. لە دەشتی «فۆچینۆ» ڕاست و چەپ، شار و گوند، خاوەن شەریکە و وەرزێرەکان دەگەنە یەک و بەرانبەری یەک دەوەستن.

دۆن بنە دێتو دەڵێ:

– لاوەکان بۆیە وەدرنگی کەوتوون کە ئۆتوبوسی پۆست و قەتارەکان لە کاتی خۆدا ناگەن. چونکە توریستی بێگانە ئیتر نایەنە وڵاتی ئێمە، بەرنامە و سەعات لە گۆڕێدا نییە. دیارە دەزانی کە تەنیا بۆ ئیتاڵییە فەقیرەکان نییە.

لەو لای «ڕوکادی مارسی» زەوی وردە وردە بۆ لای قووڵایی بەرینی گۆلی پێشووی فۆچینۆ کە ئێستا وشک بووە و بۆتە موڵکی شازادەیەک بەناوی «تورلونیا» دێتە خوارێ. لە دەوری ئەم دەشتە پان و بەرینەی شکڵ سەدەفی کە پڕە لە کشتوکاڵی گەنم و چەوەندەری سەوز، ئاڵقەیەکی گەورە لە تەپۆڵکی پەڵە پەڵە سەری هەڵداوە و لەسەر نیزیکەی هەموویان گوندێکی بچووک بەقەڵایەکی کۆن و دووکەڵاوی و بەبورج و دیوار دەبینرێت. لە شوێنێک کۆی خانووەکان وەک هێشوە ترێ دیارن. لە شوێنێکی تر تەنیا وەک خەتی دیواری درێژ دەبینرێن. لەبن گردێکی دیکە خانووی قەدیمی وەک ئەشکەوت بەسای بناری گردەکە دروست کراون. ئاواییەکانی بەناوی قەدیمی و بەداستانی کەونارایی. بەڵام بەشی زۆریان لە بوومەلەرزەی دواییدا وێران بوون و پاشان بەشکڵێکی خراپ دروست کراونەوە.

لەپشت گردەکانەوە زنجیرە چیای بەرز کە لەبەر لافاو دادڕ دادڕ بوون، سەریان قوت کردۆتەوە. بناری چیاکان بەلای هێڵی ئاسندا وشک و برنگ و وەک ئێسکی مردووان ڕووت و قووتە. بەڵام بەلای «پسکا سرۆلی»دا سەوز و پڕ لە دار.

دەنگە دەنگێکی نادیار کە کاتی ڕۆژئاوا لەلای «فۆچینۆ» وە بۆ لای «ڕۆکا» دێت، جگە لە هەستی دوورکەوتەیی و تەریکبوونەوەی ئەم گوندە بچووکە، چی تری لێ شین نابێ. لەبەر دەرگای خانووەکان کە ئێستا تاریک داهاتووە، ژنی ڕەشپۆش و پیر و چڵکن دەردەکەون. ژنانی تر کە تەشتی مسیان لە بان سەریە و لەچکەی خۆیان لەژێر چەنە گرێداوە، بەکاوەخۆ لە کانی دەگەڕێنەوە. ژنێکی ڕەشپۆشی دێهاتی کە کیژۆڵێکی زەرد پۆش بەدوای خۆدا ڕادەکێشێ بەمەیداندا تێدەپەڕێ و دەچێتە ژووری کەنیسەوە. جووتیارێکی پیریش کە سواری کەر بووە و بەپانیە لێیی دەدا، بەوێدا ڕادەبرێ. پاشان کۆڵانەکان چۆڵ دەبن و «ڕۆکا» دیسان وەک دیمەنی گوندێکی سووتاو و چۆڵ دێتە بەرچاو. لەم ماوەیەدا هاتوچۆ بەشاڕێی میللیدا زۆرتر بووە. کامیۆنی ئەرتەشی بەدوای یەکدا لە هەرەکەت دان. مارتا دەڵێ:

– من نازانم بۆچی باوکی پیرۆز لە بارەی ئەم شەڕە تازەیەی کەوا لە ئەفریقا ئامادە دەکرێ، وشەیەکی ڕکوڕاست نابێژێ. ؟ ئەمڕۆ بەیانی کە لە نوێژی "مەسح" دەهاتمەوە کنچتای ژنی نانکەر پێشی پێ گرتم. کوڕەکەیان بردۆتە سەربازی، دەیویست بزانێ کە پاپی گەورە سەبارەت بەم شەڕە دەڵێ چی.

دۆن بنە دێتو لە وەڵامدا دەڵێ:

– خوشکی خۆشەویستم، باوکی پیرۆز باش دەزانێ کە ئاخافتن بەزاری پڕەوە زیان بەلەشساخی دەگەیەنێ. (مەبەستی ئەوەیە کە زاری باوکی پیرۆزیان درووە ئەو ناتوانێ ئیراد بگرێ و قسە بکات)

پیرەمێرد لەپڕ بەبیستنی هەراوهوریای لای جادەی ئەیالەتی ڕاست دەبێتەوە، بەڵام زانینی هۆی ئەم هەرا هەرایەش ئەوەندە ئاسان نییە. دیارە هەورێکی باریک لە تەپوتۆز لە جادە هەستاوە و ڕەز و باخەکانی داگرتووە. لەنێو ئەم هەورەدا، مێگەلە مەڕێک بەشەپۆڵی ڕەنگزەرد دێتە پێش. کەرێکیش لەدوای مێگەل دەبینرێ کە چیغێکی حەسیری و جەواڵ و ستڵی شیر دۆشین و قالبی پەنیر سازکردنیان لێ بار کردووە. بەدوای کەرەکەدا شوان دێتە پێش کە سەگی سپی گەورە دەوریان گرتووە. دواتر، ترومبیلێکی بچووکی سەر داپۆشراو کە دوو کەسی سوار بوون دێت و دەنگی شوان دەدەن کە: «ڕێگا بدە و لای چەپی جادە چۆل کە.»

بەڵام بێ فایدەیە. شوان وەڵام ناداتەوە و بەئاماژە و دەست وا نیشان دەدا کە نابیسێ و کەڕە. بەڵام کابرای کەڕیش دەبێ بزانێ کە ترومبیل ناتوانێ هەمیشە بەدوای مێگەلدا بڕوا. بۆیە لاوەکان هەرا و هاواری خۆیان توندتر دەکەن. دیارە ئەگەر سێ گەماڵی گەورە و دڕ بەقەڵەدەی ئاسن و بەگوێ بڕاوی و بەچاوی سوورەوە دەوری شوانیان نەگرتبایە، بەکارهێنانی زۆر بۆ ئەم دوو لاوە وەکو ئاوخواردنەوە بوو. یەک لە لاوەکان جلی ئەفسەری لەبەر دایە. لە پشتی فەرمانی ترومبیل خۆ هەڵدێنێ و هەڕەشە لە شوان دەکا و بەتوندی داوا دەکا ڕێگا چۆل بکات. شوان لە نێو گەماڵەکانیدا بێ ئەوەی وەسەر خۆ بێنێ هەروا نیشان دەدا کە تێناگات و باشترە وازی لێ بێنن. ئەم بەزمە ماوەیەک درێژە دەکێشێ. ئەو دەم قەشە بەنێو تەپوتۆز دا بۆ لای مێگەلە مەڕ دەچێ و سڵاوێکی گەرم لە شوان و لە دوو لاوەکە دەکات کە سواری ترومبیلن.

قەشەی پیر لاوەکان بەخێر دێنێ و پاشان بەزمانێکی خۆش بەشوان دەڵێ: «ئەوانە دۆستی من و بۆ

سەردانی من هاتوون.»

شوان گورج ئاهەنگی بزووتنەوەی دەگۆڕێ و دەڵێ: «بۆچی نەتانگوت دەچینە سەردانی دۆن بنە دێتو. ؟» پاشان دەنگی گەماڵەکان دەدا و مێگەلە مەڕ خێرا دەکەوێتە لای ڕاستە و ڕێگا بۆ ترومبیل دەکرێتەوە.

قەشە ڕوو دەکاتە خوشکی کە ئەویش بۆ پێشوازی هاتووە و بۆی ڕوون دەکاتەوە و دەڵێ: «ئەو ئاغایە هەر چەندە لیباسی نیزامی لەبەردایە، ئەندامی حزبی دەوڵەتی نییە. بەڵکو ڕکوڕاست «کۆنچیتینۆ ڕاگۆ»ی خۆشەویستی منە. ئەوەی دیکەش کە وەک قەشەیەک دەچێ کە لە ڕەوشتی کەشیشان هاتبێتە دەر، ئەوە دوکتۆر «نۆنزیۆ ساکا»یە حەکیمی ڕەسمییە. ئەوانە هەر تکیان لە بنەوە کوڕی باشن.

بەم حاڵەش ئەم دوو لاوە هێشتا سەرسوڕمانی کەڕولاڵی مەسڵەحەتی شوان بەری نەداون. کنچتینۆ دەپرسێ:

– ئەم کابرا هیچوپوچە ناوی چییە؟

قەشە بەپێکەنینەوە دەڵێ:

– من گەیشتوومە تەمەنی ٧٥ ساڵی بێ ئەوەی قەت جاسوسیم کردبێ. ئێستاش بۆ دەستپێکی ئەم کارە درنگ بووە. لە کاتێکا باسکی هەر تک شاگردی قەدیمی خۆی گرتووە، بۆ لای باخ دەچنە پێش.

بەڵام شوانیش لە هەقانیەتی خۆی ئەوەندە دڵنیایە کە هەروا هاوار دەکا: بۆ چی نەتانگوت دەچنە ماڵی دۆن بنە دێتو. ؟

مارتا بۆ ئەوەی سەرنجی لاوەکان لەسەر شوان وەرگێڕێ پێیان دەڵێ: «فەرموون دانیشن و پشووێک بدەن.» پاشان لە کاتێکا دووبارە دەچێتەوە پشتی دەزگای جۆڵایی و دەڵێ: «ئەوانی دیکەش بەم زووانە دەگەنێ.»

بەڵام ڕووداوی کەڕولاڵی مەسڵەحەتی شوان وەها کۆنچینتۆی سەرسام کردووە کە ناتوانێ تووڕەش بێ. دۆن بنە دێتو هەر چەند پێی باشتر بوو لەم ڕوونکردنەوە وازبێنێ بەڵام دەڵێ:

– خۆشەویستم! سەرسوڕمانی تۆ فایدەی نییە. پێویست ناکا منێکی کە کارم بەسیاسەت نییە بۆت ڕوونکەمەوە کە لیباسی نیزامی تۆ بۆ وەرزێرانی فەقیر و هەژار و بۆ شوانان چ مانایەکی هەیە. ئەوانە ئەگەر ئەفسەرێکی ئەرتەشی لە جادەیەکی چۆل دەبینن، تەنیا بەوەندە وازدێنن کە خۆیان کەڕولاڵ بکەن. تۆ دەبێ فرە مەمنون بی کە لەوەش خەرابتر ناکەن. ئەو ڕۆژە کە گوێچکەکانی کەڕی مەسڵەحەتی بکرێنەوە و زمانەکانی لاڵی مەسڵەحەتی وەزمان بێن، ئەو ڕۆژە سەرەتای دەمێکی فرە دەردەدار دەبێ کە من ئاواتم ئەوەیە کە بەشی تۆی تێدا نەبێ.

کنچتینۆ تەماشایەکی دوکتۆر ساکا دەکا و وەک بخوازێ پێی بڵێ لەو قسانە زیاتر چاوەڕوانی شتێکی دیکەم لە قەشە نەدەکرد و سەر کۆنەشی بکات کە بۆچی لەگەڵ خۆی بۆ ئەم داوەتەی هێناوە. بەڵام دوکتۆر دەیەوێ مەسەلەکە پووش بەسەر بکات. و دەڵێ:

– مامۆستای خۆشەویست! ئێمە بۆیە هاتووینە شوێنی گۆشەنشینی تۆ تا پێت بێژین تۆ بەتەنیا نی و ئێمە وەلامان نەناوی. تەواوی ئەو کەسانەش کە تۆ ڕاتهێناون...

دۆن بنە دێتو قسەکەی دەبڕێ و لەم کاتەدا کە ئاهەنگی دەنگی پڕە لە محەبەت و خۆشەویستی نیهانی دەڵێ: DEUS MIHI HARS OTIA FECI (سوپاس بۆ خودا کە ئەم دەرفەتەی بۆ من پێک هێناوە) دیداری ئێوە بەڕاستی بۆ من فرە بەتام و چێژە و دەبێتە هۆی ئەوە کە من زۆر لە نامرادییەکانم لە بیربەرمەوە. ئێستا دانیشن و بحەسێنەوە. نەک لێرە لەسەر زەوی. ئەوە کە گیا نییە. ئەمەیان پنگێکی سەحراییە، ئەویتریان ڕیحانی کێوییە و تەڵخونە ئەوەی خوارەوەتر جەعفەری و گژنیژە. ئەمەی قەراخیان نەعنایە. ئەوانە گشتیان سەوزی قەدیمی و باش و ساخن.

هەر سێکیان لەسەر نیوتەختێکی بەردی مەڕمەڕ لەژێر دارێکی سەوز و جوانی زەیتون دادەنیشن. پیرەمێردی ئێمە لەنێوان ئەم دوو لاوە دانیشتوە. تا ماوەیەکی زۆر لەم سەفا و ئارامییەی باخ، جگە لە دەنگی دەزگای جۆڵایی مارتا و دەنگی قاچی و مەکۆ و شانەی دەزگا کە کارێکی شەریف و قەدیمییە، دەنگی دیکە نایە. پیرەمێرد دەپرسێ:

– ئێستا لویجی کاند لورو چ دەکات؟ لەو کاتەوە هیچ ئاگام لێ نییە.

دوکتۆر نونزیۆ ساکا دەڵێ:

– ئەو پێش دوو ساڵ لە لیبی بەکەوتوویی مرد. بۆ من وەک برایەکم لە کیس چوو بێت وابوو. پاش تەواو کردنی خوێندنی موهەندیسی ماوەیەک لەسەر حیسابی خۆی کاری کرد و پاشان سێ ساڵ بێ کار مایەوە. ناچار قبوڵی کرد بوو وەک کارمەندی ئیدارەی موهەندیسی بچێتە لیبی. بۆ بەڕێچوونی ژیان ئامادە بوو بچێتە هەموو شوێنێک. دوو حەفتە پێش گەڕانەوەی کە دەیویست ئامۆزای من بخوازێ کۆچی دوایی کرد. بنەماڵەی «کاند لورو» کە بەخوێنی جەرگ هۆی خوێندنیان بۆ ئامادە کرد بوو، ئێستا بێ کەس و بێ نانهێنەر ماونەوە.

پیرەمێرد بێ دەنگ دەبێ و دووبارە دەپرسێ:

– باتێستا لۆباتۆ چ دەکات؟

– کاری ئەو یاری (سکوپونە) کەس دەڕۆستی نایە.

– ئاخر بەڕۆژ چ دەکات؟

– بەیانیان دەنوێ. کە بۆنی کرد دایکی نانی ساز کردووە، هەڵدەستێ. پاشان لە ماڵێ دەردەکەوێ و بۆ یاری (سکوپون) دەچێ. کاتێ هەست دەکا شیو ئامادەیە دەگەڕێتەوە. پاشان دووبارە دوای یاری سکوپون دەکەوێ.

پیرەمێرد دەپرسێ: «کەوابوو ئەو قەت کار ناکات»؟

– یەکشەمۆیان بیلیارد یاری دەکا.

پیرەمێرد سەر ڕادەوەشێنێ و بێ دەنگ دەبێ. دووبارە دەپرسێ:

– ئانتونیۆ سپرانتز چ دەکا ؟

ساکا لە وەڵامدا دەڵێ:

– ڕەنگە وەک تۆش ئاگادار بی ئەو پاش وەر گرتنی دیپلۆمی نێونجی. درێژەی بەخوێندن نەدا. تا ئەم دواییانە لە ڕێگای داهاتێکی کەمی دووکانی بزمارفرۆشی کە باوکی بۆی بەجێ هێشتبوو، ژیانێکی نەمر و نەژی هەبوو. دە ساڵی تەواو لە بەرانبەر ویستی سفتەکان و قەرزداری و ئیجرائیەی جەریمەکانی ناڕاستی لەبەر ڕۆنی بۆن گرتوو و، ساردینی گەنیو و هەرشتەی کەڕوو لێی داوە و تەرازووی لاسەنگ خۆی ڕاگرت. زۆری پێ نەچوو ڕایگەیاند کە نابوت بووە. ئێستا لە ترسی قەرزداران کە خۆیان لێ مات کردووە کەوڵی بکەن، لە ماڵێ نایەتە دەر. بەڵام ئێستا پتر لە ژاندارمان دەترسێ.

– کارلۆ کایونە چ دەکات؟

– ئەو بەنەخۆشی سیل مرد. ژنێک و دوو منداڵی لەپاش بەجێ ماون.

– ژنەکەی لانی کەم شتێکی هەیە پێی بژی. نا ؟

کنچتینۆ وەڵام دەداتەوە:

– نا ، بەڵام جوانە.

پیرەمێرد بێ دەنگ دەبێ. ئێستا ئیتر کارگەی جۆڵایی مارتاش لە کار کەوتووە. سێبەری ڕۆژئاوا بەسەر دەشتی فۆچینۆدا دەکشێ. دۆن بنە دیتۆ دووبارە دەپرسێ:

– باشە. بلێ بزانم «وەردونە» چی بەسەرهاتوە؟ ماوەیەکە لێی بێ خەبەرم.

– ئەو ئێستا لە ئیدارەی مالییاتەکان لە بەخشی خۆیدا کارمەندێکی گچکەیە. زۆری هەوڵدا لە ڕێگای سیاسەتەوە بەشتێک بگا. کاتێ تازە لە دەبیرستان هاتبووە دەر دەستی کرد بەهاتوچۆ بۆ مەجلیسی سۆسیالیستەکان و ساڵی ١٩٢٤ ڕەگەڵ «ئاوانتینیست»ەکان کەوت پاشان لە ئەنجومەنێکی نهێنیدا ناوی خۆی تۆمار کرد. ئاخرەکەی هەوڵیدا کە ڕەگەڵ ئێمە بکەوێ و لە ساڵی ١٩٢٧ لەم کارەدا سەرکەوتبێ ئەوەی فایدەی هەبێت. ئێستا کاری هاندان و نووسینی نامەیە بۆ کاربەدەستانی سەروو، دژی ئەو کەسانە کە شانسی سەرکەوتنیان لەو زیاترە. بەڵام تا ئێستا لەپشتی دەفتەری ئیدارەی مالییاتەکان نەبزووتوە. ئاخرەکەی قین و ئیرەیی وایان لێ کردووە کە وەک ناوەکەی قورس و نالەبارە.

– بەڵام باوکی پیاوێکی فەقیر نییە، چما ناتوانێ یارمەتی بکات؟

کنچتینۆ لە وەڵامدا دەڵێ:

– باوکی مردووە و هەرچی بوویەتی بەسەر نۆ منداڵ. شەش کیژ و سێ کوڕ دابەشکراوە. ئەو شەش کیژانە یەک لە یەکێ ناحەزترن و هەر بۆیە خەڵک نازناوی «شەش عەنتەر»یان پێداون.

لێرەدا ساکا لە کنچتینۆ دەپرسێ:

– بەڕاستی (پێترۆ سپینا چی) دیسانیش هەر کەلانتەرە. ؟

دۆن بنە دێتو بەسەرسوڕمانەوە دەپرسێ:

– چما ئەو ئیتر پارێزەر نییە ؟

کنچتینۆ لە وەڵامدا دەڵێ:

– ئەو هێشتا ناوی پارێزەری لە سەرە، بەڵام چونکە داوا و داواکارێک لە گۆڕێدا نەبوو، هەوڵی دا تا بوو بەکەلانتەری«ئۆرتو نادی مارسی» کە ناوچەیەکی بچووکە و هیچ دزی و مزییەک نییە. لە لایەکی تریش لەبەر ئەوەی کە ئێستا کەلانتەری بەخشە ئیتر مافی پارێزەری نییە و ناتوانێ موشتەری بۆ خۆ پەیدا بکات. لەگەڵ هەوەڵێن ڕووداوی خەرابی ئیداری کە ببێتە هۆی لێ ستاندنەوەی کارەکەی، بەرەڵای کۆڵانان دەبێ.

دۆن بنە دێتو دەپرسێ:

– باشە، بێژە بزانم ئێستا«دێ پرە تورو» چ دەکات. ؟

ساکا لە وەڵامدا دەڵێ:

– من هەر ئەوەندە دەزانم کە دەورەی شەش مانگەی لە زانستگا خوێندووە و پاشان چۆتە بنیاتی ڕێگای ئاسن. لام وایە هێشتا کارمەندی ڕێگای ئاسنی ڕۆمە.

کنچتینۆ لە ڕاستکردنەوەی پەیڤی ویدا دەڵێ:

– چەند ساڵێکە لە ڕێگای ئاسن وەدەریان ناوە. من حاشا ناکەم کە «دێ پرە تورو» باشترین شاگرد بوو لە زمانی لاتیندا. بەڵام بەبڕوای من ئەو هەمیشە بیرێکی ئاڵۆز و نیوە سۆسیالیستی هەبوو. لە گوندەکەی خۆی لەگەڵ ژنێک نێوانی خۆش کرد کە بەرگدروو بوو، جگە لە مەکینەی دروون هیچی دیکەی شک نەدەبرد. ژنەکە زوو تێگەیشت لەگەڵ کێ پێوە بووە، دیارە بڕیاری دا منداڵێکی لێ پێکبێنێ. کابرا ناچار بوو بیهێنێ. لەو کاتەوە بەرگدروو هەموو ساڵێ منداڵێکی تەحویل دەدا. پاش چوار ساڵ ئێستا ئەم دوو کەسە بەو منداڵەوە کە پێشتر هەیانبوو، پێنج منداڵیان هەیە. لەو ماوەیەدا لەبەر بیری گومانلێکراوی و دژی میللی لە ڕێگای ئاسن دەریانکرد. کەسێکیش لە ڕێگای ئاسن دەربکرێ لە هیچ ئیدارەیەکی دەوڵەتی کاری نادەنێ. بنیاتە تایبەتییەکانیش بۆ پەیداکردنی کادری خزمەت دەبێ سەر لە دەفتەری کار دۆزینەوە بدات. ئەو دەفتەرانەش بەڕەسمی پێیان گوتراوە کە کار نەدەن بەو کەسانە کە لە باری سیاسییەوە گومانیان لێ دەکرێت. خەریکبوونی پیشەی دەستیش بۆ شان و شەوکەتی خۆی بەعەیب دەزانێ. چونکە مرۆ ناچێ پاش دە ساڵ خوێندن بچێ ببێتە دارتاش. بەم جۆرە ئێستا ئەو بێ کاری دایمییە. لەو لاشەوە ژنی بەرگدروو هەمیشە یا سکپڕە و یا شیر دەدا بەئاخرین منداڵی. هەر بۆیەش ناتوانێ موشتری بەرگدروون پەیدا بکات. زۆر جار لە ماڵی ئەم چارەڕەشانە نان وەگیر ناکەوێ. ئەو دەم کاری لەوە باشتری وەگیر ناکەوێ کە بچێ لە مەیخانە ئارەق بخواتەوە. کاتێ سەرخۆش بوو بچێتەوە ماڵ و لەگەڵ ژن و منداڵانی شەڕ بکات تا جیرانەکان بێن لێکیان بکەنەوە. ئەو دەم خەڵک دەڵێن بزانن ئەوانەی لە مەدرەسەی کەشیشان خوێندن تەواو دەکەن، چییان لێ پەیدا دەبێ. !

دۆن بنە دێتـو بەزەحـمـەت ڕا دەبێ. سـەر و چاوی ڕەق و باریکی کـە ڕەگی شـینی باریکی لێ دەرکەوتوون، خەم و ڕەنجێکی قوڵ نیشان دەدەن. چەند هەنگاوێک لەنێو باخدا دەسووڕێتەوە. پاشان بێ ئەوەی هیچ بڵێ، دێتەوە ژوور. مارتا کاری چنینی خۆی تەواوکردووە. ئیستوانەی دەزگای کە هەوداکانی پارچەی داوێنە سەر، بەتاڵ بووە. بەڵام مـارتا هەروەک پشـتی ژان بکا، هەر لەسـەر دەزگـا دانیشـتووە. پاشان دەست بەو پارچەیە دادێنێ کە هێشتا لەبەر چاوییەتی و ڕوو دەکاتە دوو پیاوی لاو کە لەبن داری زەیتون دانیشتوون دەڵێ:

– ئەو شەمەدەیە دیاری منە بۆ دۆن بنە دێتو بەبۆنەی ساڵی لەدایکبوونی. ئەو ناوی دۆن بنە دێتو بەبێ ناز ناو، بەڕێز و لەسەر خۆ دێنێتە زمان.

نۆنزیۆ ساکا دەڵێ:

کیژی خۆشە ویست!ڕۆژ نییە کە تۆ دیاری گەورەتر نەدەی بەبرای خۆت. واتە تۆ هەموو ڕۆژێ، ڕۆژێک تەمەنی خۆت بەدیاری دەدەی بەبرات.

مـارتا سوور هەڵدەگەڕێ و سەر ڕادەوەشێنێ. لە برای خۆی باریکتر و باڵابەرزترە. بەڵام چونکە باڵای چەماوەترە لە باڵای براکەی، هەر چەندە دە ساڵ لەو بچووکـترە، پیرتر دێتە بەرچاو. نێـوچاوان و چاو و زاری هێشتا هاوڕێکی خۆیان پاراستووە. چونکە ماندووە، بەکاوەخۆ لە میـوانان وە نیزیک دەکەوێ و لەژێر داری زەیتون لەنێوانیان دادەنیشێ. پاشان ئارام و هێدێ دەست بەقسان دەکات:

– ژیان وەک دیاری دەدرێ بەهەمـوومـان، چەنـدە دیارییـەکی بەنرخـە. دیارییـەکـە ئەگـەر بەلەچەری و ئێرەیی بۆ خۆمانی ڕابگرین، دەفەوتێ و وشک دەبێ. بەڵام ئەگەر لە ڕێگای خەڵکدا بەختی بکەین، زیاد دەکا و جوانیش دەبێ. لەم قسانە مەبەستم خۆم نییە کە لە پەنا براکەمدا بەبەختەوەری دەژیم و هەزار کەڕەت لەوە زیاتر کە دەبێ بیدەم و ناتوانم، وەردەگرمەوە.

لە ئاهەنگی قسـەکـانیـدا شتـێکی وەک ئاواز هەیە، ئاوازێکی خـەمـهـێنەر و کاردانەوەیە لە تەمـەنی ڕابردوو، نیگەرانی و وروژانێکی تایبەتی و ئیـرادەیەکی شـەرمـاوی تا نەهێـڵێ ئەوان وابزانن کـە ئەو ژنێکی چارەڕەشە و بەشێوەیەک بۆتە قوربانی.

کنچتینۆ لە پەرچدانەوەی قسەکانی ویدا دەڵێ:

ئاخر هەر ئەوە نییە ئەگەر مرۆ هەموو شتی خۆی فیدای خەڵکی تر بکات، خۆی دەستبەتاڵ و بێ بەش دەمێنێ و بەم چەشنە لەم چێژ و نیعمەتە چاو دەپۆشێ کە ژیان پێی بەخشیوە.

مارتا لە وەڵامدا دەڵێ:

– لە ڕاسـتـیـدا ئەو نیـعـمـەتانەی ژیان بەئێـمـەی بەخشـیـوە بەنرخن، بەڵێ بەنرخ و سـەرسووڕهێنەر. کـەسـێکی دەیەوێ چێژیان لێ وەرگـرێ. کـەسـێکی لەم ڕێگایـەدا شـەووڕۆژ لە هەوڵدایە تا لەزەتیـان لێ بچێژێ، کەسێکی وا لە ڕاستیدا چێژ وەرناگرێ، بەڵکو بەخێرایی ئەو نیعمەتانە دەسووتێنێ و دەیانکات بەخۆڵەمێش. وای، چەند نیعمەتی سەرسووڕهێنەر! بەڵام ئەو کەسەی بەپێچەوانە لە بیریان دەباتەوە و

خـۆشی لەبیـر دەباتـەوە کـەسـێکی وا لە بەرانبـەر ئەوەیدا دەیدا، هەزار ئەوەندە وەردەگـرێ و لە ئاخـری تەمەنیشـیدا ئەو نیعمەتەی لە سروشتی وەرگرتووە لە وجودی ئەودا وەکو پنجی گەورەی سوورە گوڵ لە مانگی مای دا دیسان گوڵ دەکاتەوە.

نۆنزیۆ ساکا دەڵێ:

– ئەو دەمی کە ئێمە منداڵ بووین و لەسەر نیوتەختی دەبیرستان دەرسمان دەخوێند، دۆن بنە دێتو ئەو قسانەی پێ دەگوتین. بەڵام ئاخر فێرکردەکانی ئەو بەکاری چیمان هاتووە؟ ئەو فێرکردانە بۆ «باتیستا لۆ پاتۆ» و «لویچی کاندە لورو» و «ئانتـۆنیـۆسپـرانتـزا» و «دی پرە تورو» و «کـارلۆ کـایونە» و ئەوانیـتـر فایدەی چی هەبووە. ؟

دۆن بنە دێتو جارێکی دیکەش دێتەوە ژوور و بەستەیەک کاغەزی زەردی بەدەستەوەیە. بەدوو شاگردی قەدیمی خۆی کە لەکن مارتا دانیشتوون دەڵێ:

– ئێوە دەبێ لەگەڵ چی پێک بگرن؟ وچەی چارەڕەشی ئێوە لەگەڵ چی ئەشێ دابنێین؟ ڕەنگە ئێوە وەک ئەو منداڵانە بچن کە لە گۆڕەپانێکی گشتی دانیشتوون و بەدەنگی بەرز بەهاواڵەکانتان دەڵێین: «ئێمە بلوێرمان لێدا و ئێوە سەماتان نەکرد. ئێمە مەرسیەمان خوێندەوە، ئێوە نەگریان» ئاخر هیچ شتێ لەسەر ئەم جەغزە نەسووڕا کە بەڵێنیان بەئێوە دابوو.

چاوەکانی ڕوونی قەشەی پیر کە لە هەتاوی بەرە و خۆر ئاوا شۆقیان وەر گرتوە، نورێکی پاک و ئارام دەخەنە سەر ڕوخساری وی. هەوای دەنگی پتەو و ژماردە و خەفەت هێنەرە. هەروەک پیاوێک دەچێ کە ماوەیەک بەدوای وەڵامی مـەتەڵێکدا گەڕابێ و نەیدۆزیبێتەوە و کەم کەم تێ دەگات کـە وەڵامی نییـە. پاشان دەڵێ:

– ئەوە وێنەیەکی کـۆنە کـە پێش پازدە سـاڵ کـاتێ دەمـانویست لێک جـیـا بینەوە گـیـراوە. ئەوەش وەرەقەی ئاخرین دەقی ئیتاڵیاییە کە وەک تەکلیف بەئێوەم دابوو. سەرخەتی دەقەکە ئاوا بوو: «بەڕاستی بێژن گەرەکتانە لە ژیاندا چی بن و چ مانایەک بۆ ژیان قایلن؟ من ئێستا سەر پێیی بەلاپەڕەکانی دەقی ئێـوە و «کـایونە» و «دی پرەتورو» و «کـاندە لورو» و «سـپـیـرانـتـزا» و «لوپاتو» و هاواڵانی دیکەتاندا هاتمەوە. بەڵێ بەشەرمەوە لای ئێوە دان پێدا دەنێم کە هیچـیـان لێ تێناگـەم. تەنانەت وردە وردە دێ لە خۆم دەپرسم کە ئەوە دێنێ بۆ ڕوونکردنەوەی مانای ئەوانە داوای ڕوونکردنەوە بکەم؟ بەقەولی ئەو کابرای فەرەنسەیی کە لە سەدەی دواییدا ژیاوە و وەک ئێوە لە گەنجیـەتیدا لە مەدرەسەیەکی ئایینی تەربیەت کراوە، لەوانەیە ڕاسـتـیـیـەکی خەفەتـهـێنەر بێ. بەڵێ دۆسـتـە خۆشەویستەکان، ڕەنگە ئەو ڕوونکردنەوە خەمهێنەر بێت. ئێستا دۆن بنە دێتو دەنگی گیراوە. لە کاتی ئاخافتندا گومانێکی تایبەتی لە خۆ نیشان دەدا. دەڵێی لە سەرەتاوە لە دڵدا قسەکانی خۆی گوێ داوەتێ، دەڵێی موفەتیشی لەناخی خۆیدا هەیە و یا حاڵەتێکی نزیک بینی هەیە و دەیەوێ بەنێو هێندێ شتی نادیاردا تێپەڕێ و دەترسێ زیان بگەیێنێ، بەڵام نەک بەشەخسی خۆی، بەڵکو بەشتەکان.

دۆن بنە دیتۆ لەو پەڕە زەردانەی کە لە دەستی دان هێندێکیان دەکاتەوە و دەڵێ:

ــلەم جۆرە نووسینانە دەبێ هێندێ شت وەرگری و هێندێکیش فڕێ بدەی. هەموویان بەشێوەی کاردۆچی(*) و پاسکۆلی(**) و دانونزیو(***) پڕن لە وشەی بەتاڵ و زیادی. لەوە زیاتر ساکاری تایبەتی شاگردانی پۆلی ناونجی کە بەدەستی کەشیشان ئیدارە دەکرێ بەرچاو دەکەوێ. لەوانەدا ئارەزووی گەنجایەتی و ڕەنگدانەوەی قەراردادی بەهەڵاو بگری وەڵاتانی دوژمنایەتی کە هێشتا مەرەکەبی ئیمزای وشک نەبووبێتەوە، دەبینرێ. بەڵام لەنێو تەواوی ئەم مەتڵەبانە و لەپشت پەردەی فیزی ئەدەبی و شتی دەستکردی زیادی و ئیحساساتی ڕۆژدا، هەست بەبوونی شتێکی بنچینەیی دەکرا و ئێستاش دەکرێ کە پێوەندی بەئێوە و وچەی ئێوەوە هەیە. شتێکی کە لەژێر تیشکی لێکۆڵینەوەکان و چاوپێکەوتنی بابەتی کە من بەگوێرەی ئەرک چ کاتی دەرس گوتن و چە کاتی وەرزش لە بارەی یەک یەکی ئێوە و لە بارەی کۆی ئێوە وەک یەک دەستە لە ماوەی چەند ساڵدا ئەنجامم داوە، ڕوون بۆتەوە. بەڵێ کاتێکی ئێوە پاشان چوونە نێو ژیانی کۆمەڵایەتی ئەم شتە نەک هەر پەرەی نەگرتووە، بەڵکو لاشی داوە و کەوتۆتە ژێر کۆیلەتی و فەرمانبەرداری و خەراپ و دزێو بووە و ورد و تێکشکاوە. ئێوە ئێستا تەمەنتان لەنێوان سی و دوو و سی و چوار ساڵ دایە. بەڵام هەر لە ئێستاوە وەک ئەو پیرەمێردانە دەچن کە خۆرەی داتەپاوی ئەوانی خوارد بێت. دیارە ڕووی قسەکانم لەگەڵ باشترینی ئێوە، واتە لەگەڵ ئەو کەسانەیە ئەوەندە بەهۆشن کە ڕوخانی خۆیان تێبگەن.

کنچتینۆ قسەکانی وی دەبڕێ و دەڵێ:

– دۆن بنە دیتۆی خۆشەویست! مەدرەسە کە دەشتی ژیان نییە. لە مەدرەسە دا بەخەون و خەیاڵ ڕادەبوێرن بەڵام لە ژیاندا پێویستە خۆت لەگەڵ دەوروبەر ڕێکخەی. ئێمە لە مەیدانی ژیاندا خۆمان بەرەورووی واقعیەتێکی قەدیمتر لە خۆ دەبینین کە دەبێ لە بەرانبەر ئەودا سەر دانوێنین. مرۆڤ نابێتە ئەوە کە خۆی دەخوازێ ببێتێ.

نۆنزیۆ ساکا لە ڕوونکردنەوەی قسەکانی ویدا دەڵێ:

– ئەگەر ئەو خۆ ڕێکخستنە لەگەڵ دەوروبەر بەهۆی داب و شوێنی تازە و جلوبەرگی یەکسان سەربگرێ، ئەو دەم هەوڵ دەدەن کە شەخسی خۆ و کۆمەڵانی خەڵکیش قانیع بکەن کە گۆڕانکاری پێکهاتوە.

(*) کاردۆچی (١٨٨٥–١٩٠٧) شاعیر و ڕەخنەگری ئیتاڵیایی کە دژی ڕومانتیزم ڕاپەڕی، بەڵام خۆشی پتر فورمی پێ گرنگ بوو.

(**) پاسکۆلی (١٨٥٥–١٩١٢) شاعیری ئیتاڵیایی و دانەری شیعری بچووک کە لە ڕوانگەی خەیاڵ و وشەوە زۆر جوانن

(***) دانۆنزیۆ (١٨٣٦–١٩٣٨) نووسەری ئیتاڵیایی و دانەری ڕۆمانەکانی بەنرخ، لە شەڕی گەورەدا بەخشێکی شانازانەی هەبووە. وەرگێڕ م.ق

کنچتینۆ ڕادەبێ و کەمێ لە باخدا دەخولێتەوە تا پێشی ئەم باسەی گرتبێت. بەسەر ڕەفیقەکەیدا دەگوڕێنێ و دەڵێ:

–تۆ دۆستێکی فرە ئازیزی، بەڵام ناهومێدێکی زۆر پیسی کە بڕوات بەسەرکەوتن نییە.

دۆن بنە دێتو کە پاڵی وەدارێکی سەروو داوە بێ دەنگ دەبێ. نونزیۆ ساکا لە پەنا مارتا ماوەتەوە و هەوڵ دەدا تا باسەکە بۆ مەسەلەیەکی بێ ژانە سەر بەرێت. بۆیە بەدۆن بنە دێتو دەڵێ:

– لام وایە ئاخرین دەرسێکی پێتگوتین لە بارەی تراژیدی یونان بوو. چ شیکردنەوەیەکی لە بیرنەکراوت ئەنجام دەدا.

دۆن بنە دێتو قسەکەی دەبڕێ و دڵێ:

لە گەڵ ئەوەش نە خوێندنی تراژیدی یۆنان و نەباس و شیکردنەوەی من لەمبارەوە هیچیان بەکاری ئێوە نەهاتن. جگە لەوە نەتانتوانیوە ئەو تراژیدییە ڕەشەی کە خەریکی ژێر و ژوورکردنی ئێوە بووە بیزانن و بەربەرەکانی بکەن. ئەوە کە لە سەردەمی تازەدا مرۆڤ بتوانێ تەنیا لەگەڵ «دڕام»ە کانی تێکەڵ بێ و نەک لە گەڵ «تراژیدییەکان» درۆیەکی بێ شەرمانەیە کە پێویستە تەنیا بەڕووداوە نووسی فریودەر و ڕۆژنامەنووسەکانی بسپێرین. کاتێکی هەر ئێستا کنچتینۆ ئیعترافی کرد کە مرۆڤ ناتوانێ ببێتە ئەو شتە کە خۆی دەیخوازێ، بێ ئەوەی خۆی بزانێ ڕکوڕاست شیرەی تراژیدی تازەی ڕوونکردەوە. بێ گومان قەزاوقەدەری کەونارای یۆنانییەکان، واتە «ئانانکە» یا «نمزیس»(*) وە دوای ئێمە نەکەوتوون، بەڵام ئاخر ئەو چارەنووسە تازە و ئەم قەزاوقەدەرە شووم و تازە پەیدابووەی کە نەیهێشتوە ئێوە ببنە ئەوە کە خۆتان دەتانویست، کامەیە؟ ئەو هێزە دڵڕەشەی کە لە ماوەی پازدە ساڵی دواییدا، واتە لە زەمانی گرتنی فیوم(**) تا داگیرکردنی کارخانەکان و لە زەمانی دابەزینی بۆرسەکانی کار و تا کاتی پاککردنەوەی دەزگای فاشیزم لە ساڵی ١٩١٩ وچەی ئێوەی بەشکان مەحکووم کردووە، کامەیە؟ و ئەمە کام هێزە لە ئێوە کە کاتۆلیک بوون، لە سەرەتاوە ناسیۆنالیست، پاشان سۆسیالیست، لەدوایە کو ئۆپراتیویست (لایەنگری هەرەوەزییەکانی کۆمەڵایەتی) لە ئاخریشدا لە کاتی ئێستادا – ئەگەر بەڵگە و نیشانە بەهەڵەیان نەبردبم – دووبارە ناسیۆنالیستی دروست کردووە. ئەوە کام شەیتانی تازە پەیدا بووە کە هیچ شتێ ناتوانێ نەرمی بکات؟ کام قەزاوقەدەری تازە و دڕندەیە کە شوێنی قەزاوقەدەری قەدیمی گرتۆتەوە و هەروەک سەرخۆشێک لەگەڵ ژیانی ئێوە تەختەنەرد یاری دەکات؟

مارتا لەپڕ ڕا دەبێ و بۆ لای ئەو مێزە دەچێ کە بوتڵی خواردنەوە پیاڵەی لەسەر داناون. ئەو دەم دەپرسێ:

– پێتان وایە ئیدیکەش بێن؟

(*) ئانانکە و نمزیس خودای جۆربەجۆری یۆنانی بوون. دەڵێن نمزیس خودای تۆڵە و داد بووە

(**) فیوم : لەنگەر گایەکی یوگوسلاوییە کە لە شەڕی دووەمی دنیا گردا ئیتاڵیا گرتوویەتی وەرگێڕ م. ق.

کنچتینۆ لە وەڵامدا دەڵێ:

– بێ گومان دەیانویست بێن بەڵام ڕەنگە پاشان لە بیریان کرد بێ لە کاتی خۆیدا بگەنە قەتار و یا ئۆتوبوسی پۆستی.

مارتا دەیەوێ پیاڵە زیادییەکان بەرێتەوە ئاشپەزخانە. دۆن بنە دیێتو پێی دەڵێ:

– پیاڵێکی زیادی بۆ دۆن پیچێریلی لێرە بێڵەوە. خوشکی قەشە بەدەنگی ئیعتراز و تەنانەت بەئانقەست دەڵێ:

– ئەومان کە بانگ نەکردووە.

دۆن بنە دیێتو دەڵێ: هەر بۆیە سەر و کەللەی پەیدا دەبێ. پاشان ڕوو دەکاتە لاوەکان و لێی زیاد دەکا: ئێوە بێ گومان «پیچیریلی»تان لەبیرە. ئەو تاقە کەسێکە لەنێو ئێوەدا کە کەشیشی کردۆتە پیشە. دایک و بابی ئەو کە لە وردە ماڵێکی دێهاتن، توانای ئەوەیان نەبوو کە خوێندنی وی درێژە پێ بدەن. ناچار چووە کن قەشەکانی سالزین و خەریکی خوێندنی زانستی دینی و حیکمەتی ئیلاهی بوو. ئیجازەی کەشیشی وەرگرت. لەگەڵ بوو بەقەشە سالزینییەکانی بەجێ هێشت و بۆ قەڵەمڕەوی ڕووحانی خۆی گەڕایەوە. ئەم کارەی وی سەبارەت بەمامۆستاکانی کارێکی ڕاست نەبوو. ئێستا لە قەشەنشینێکی بچووکی ئەم ناوچەیە پێش نوێژە، بەڵام نارازییە چونکە دەیویست لە مەدرەسەی زانستی دینی و یا لە قەڵەمڕەوێکی گەورەتردا بیێتە قەشە. ئێستا بۆ ڕاکێشانی لوتف و مەرحەمەتی ئوسقۆفی گەورە، بۆتە جاسوسی نهێنی وی. هیچ کاتێ لە چوونی بۆ ئەو شوێنانە کە بەگومانی وی ڕەنگە قسەی وا بکرێ کە نرخی ڕاپۆرت دانی بۆ ئوسقۆفی گەورە هەیە درێخی ناکات. هەر بۆیە دەتوانن وا بزانن کە ئەو ئێمە بەدیداری خالیسانەی خۆی سەربەرز بکات.

لەو ماوەیەدا تاریک داهاتوە و کاری مارتای بۆ تێکردنی شەراب دژوار کردووە. مارتا دەڵێ:

ـ دانیشن و بخۆنەوە. دۆن بنە دێتو دەڵێ:

– خوشکم دەیویست شەربەتی تەمری هیندیتان بۆ ساز بکات، بەڵام درەنگ وەبیری کەوتەوە.

کنچتینۆ لە وەڵامدا دەڵێ:

– ئەمە دڵسۆزییەکی دایکانە بوە. کەوابوو کیژی خۆشەویست پێت وا بوو ئێمە پێویستمان بەپالاوتنی خوێن هەیە.؟

مارتا دەڵێ:

– دەبێ بچینەوە ژوورێ. لاوەکان بۆ بردنە ژووری پیاڵە و خواردنەوەکان یارمەتی دەدەن. قاتی خوارەوە لە وەتاغێکی گەورە و تاقانە پێکهاتووە. کە هەم ئاشپەزخانەیە و هەم لە ڕۆژەکانی باراندا ژووری کارە و هەم بەدابی گوندییەکان ژووری میوانانە. گۆزەی نەخشاوی دێهاتی لەسەر ڕەفەی کتێبخانە دانراون. لە لای ڕاست و چەپ دیزە و تاوە و هەوری مس ریز کراون. لە بان بوخاری گەورەی دیواری، بەنکە بیباری سوور و هێشووی سماق و سیر و پیواز هەڵواسراون. لەپێش بوخاری چەند کۆنە

کتێبی تۆزاوی دەبینرێن. لە گۆشەیەکی وەتاغ کە بێ گومان هی مارتایە تاقەیەکی بچووک بەکاغەزی تۆری لەگەڵ پەیکەری نیو تەنەی مریەم لە گێچی ڕەنگی لەنێو گوڵی دەستکرد دەبینرێ. بۆنی تایبەتی کونسیر و لەگەڵ سرکە و بیسکویتی بەیات هەوای گیراوی وەتاغەکەی پڕ کردووە.

مارتا دیسان دەڵێ: «دانیشن و بخۆنەوە»

لە دەرگا دەدەن. دیارە دۆن پێچیریلییە تەشریفی هێناوە. دۆن بنە دیتۆ هەروەک وێستاوە و پاڵی وە بوخاری داوە، پێشوازی لێ دەکات. دۆن پێچیریلی لێی دەچێتە پێش و دەئامێزی دەگرێ و بەزمانلوسی دۆستایەتی خۆی ڕادەگەیێنێ. دۆن بنە دێتو وەڵامی لە ئامێزگرتنی دەداتەوە و نیشانی دەدا کە بچێتە کن میوانەکانی دیکە و پێی دەڵێ:

– دانیشە و بخۆوە. پیاڵەی زیادیان بۆ تۆ داناوە.

دۆن پێچیریلی لە چاو قەڵەوە. دیارە چاک دەخواتەوە و دەخوا و خۆش لەوەڕە. ڕووخۆش و ئاواڵەیە. بۆ ئەوەی درەنگ هاتنی پینە بکات، دەڵێ: «تاریک بوو، ناچاریش بوو ڕۆژنامەی ئوسقۆف نشین بنووسێ. پاشان لە سەری دەڕوا و دەڵێ:

– سەر خەتی وتارەکە ئاوایە: «بەڵای سەردەمی ئێمە»

دۆن بنە دێتو لێی دەپرسێ: «ناچار لە بارەی شەڕ و بێ کاری وتارت نووسیوە.؟

دۆن پیچیریلی بەساردی وەڵام دەداتەوە:

– ئەوانە مەسایلی سیاسین. ڕۆژنامەی ئوسقۆف نشین تەنیا باسی مەسەلەکانی ڕووحانییەت دەکات. هەرچۆنێک بێ لە ڕوانگەی ڕووحانییەتی خالیس. بەڵای سەردەمی ئێمە بەبڕوای من بێ عیسمەتیە لە شێوەی لیباس پۆشیندا. بۆ بەبڕوای ئێوەش هەروا نییە.؟

دۆن بنە دێتو هەروا کە دەچاوەکانی ڕاماوە لەسەرخۆ وەڵامی دەداتەوە و دەڵێ:

– بەڵای سەردەمی ئێمە نەبوونی ئیخلاس و پاکییە لە بەینی ئینسانەکاندا. نەبوونی باوەڕ نەکردنە بەیەکتر. گیانی پیسی (یەهودا سکریتی)یە کە دەسەڵاتی وی ژیانی کۆمەڵی ژاراوی کردووە.

دۆن پیچێریلی لە باسەکە خۆ دەدزێتەوە و دەڵێ:

– لە قەڵەمڕەوی کەشیشی مندا لە سایەی خوداوە لە ماوەی ئەم ساڵانەی دواییدا پێشکەوتنی مەزنی مەعنەوی وەدەست هاتووە. بەو مانایە کە ژمارەی ئیقرار کردن سەتا چل و، دابی (عیشای ڕەببانی) سەتا سی زیادی کردووە.

دۆن بنە دێتو دەڵێ: «پیچێریلی فەقیر!لە پێشدا باسی ڕووحانییەتی خالیس و پێشکەوتنی مەعنەوی دەکەی، پاشان وەک بەقاڵێک دم لە ئەژمار و سەتا چەند وەردەدی.»

دوکتۆر ساکا کۆخە دەیگرێ. مارتا وێنەی ساڵی ١٩٢٠ کە قەشە لەنێو شاگردەکانی خۆی دانیشتووە، لە دەستی برای وەردەگرێ و لەبەر ڕووناکایی لەسەر لێوی بوخاری دادەنێ. هەرسێکیان لە وێنەکە ورد دەبنەوە لە پێشدا هەر کەس بەدوای ڕەسمی خۆیدا دەگەڕێ. پاشان لەو دۆستانەی دەگەڕێ کە لە مێژە

نەیدیوە و پێوەندییان پێکەوە نییە. بیچمەکانی ڕابردوو لە زەیندا زیندوو دەبنەوە. لەگەڵ قیافەکانی کە ئێستا بەدەستی گرژی ژیان ڕەسم کراون، فەرقیان هەیە. لە ڕەسمەکەدا کنچتینۆ لە ڕیزی یەکەمدا لەسەر هەرد دانیشتووە و لاقی هاویشتوونە سەر یەک. سەری لوس تاشیوە. دموچاوێکی ورد و گرژ و ڕەش ئەسمەر و گرینۆکانەی هەیە. چاوەکانی هەروەک پێشوو ماونەوە، بەڵام قژ و ڕیش بزنی هێناویانەتە سەر بیچمی تفەنگچی شارستانی. پێش پازدە ساڵ کەس نەیدەزانی دێتە سەر ئەو شکڵە. ساکا لە هەموان کەمتر گۆڕاوە، تەنیا نێوچاوانی بەوەرینی قژی لاجانگی پانتر دیاری دەکات. لە ڕەسمەکە دا ئەو لەپشت سەری دۆن بنە دێتو دانیشتووە و ملی باریکی لەنێو شانانی وەدەرناوە.

کنچتینۆ لە پڕ دەپرسێ: باشترین شاگردی تۆ کامانەن؟ قەشە لە وەڵامدا دەڵێ:

– باشترین شاگردی من ئەوانە بوون کە تەنیا بەخوێندنی کتێبی دەرسی وازیان نەدەهێنا. ئەوانەی کە تینویی فێربوونیان نەدەشکا.

هەرسێک شاگردی قەدیم تێکڕا هاواریان کرد: ناویان بێنە.

قەشە بزەیەکی دێتێ و پاشان دەڵێ: «پێترۆ سپینا» ئێستا لە کوێیە و چی بەسەر هاتووە؟ لە ڕەسمەکەدا پێترۆ سپینا لە لای ڕاستەی قەشە دانیشتوە و قەشە دەستی لەسەر شانی داناوە. سپینا قژی بڵاو و چاوی بەفیز و توورەی هەیە و کراواتی خوارە. لەبەر ئەوەی کەس وەڵامی قەشەی نەداوەتەوە، دووبارە دەپرسێ: – نەتانگوت پێترۆ سپینا چ دەکا و ئێستا لە کام وڵات دەسووڕێتەوە؟

هەرسێک لاو نارەحەت دەبن و لەبنەوە سەیری یەکتر دەکەن. پیرەمێرد ڕوو دەکاتە کنچتینۆ و بەجیددی لێی دەپرسێ:

– ئەگەر لەبیرم نەچووبێتەوە پێترۆ سپینا باشترین دۆستی تۆ بوو. واتە ئەڤینداری وی بووی. ئێستا ئەو لە کوێیە، خەبەری چیت لەوی هەیە.؟

ئەفسەری گەنج لە کاتێکا خۆ لە نیگای قەشە دەدزێتەوە دەڵێ:

– من بۆچی بزانم، من کێشکچی ئەوم؟

پیرەمێرد لە پەنا بوخاری ڕاوەستاوە. لەم وەڵامە جۆرێ ڕەنگی دەبزڕکێ کە نیزیکە بکەوێ. بەهەنگاوی سەبرۆکە دەچێتە کن کنچتینۆ و سەری دەگرێتە نێو دەستە لەرزۆکەکانی. سەیری چاوەکانی دەکا و، لە کاتێکا ئەسرینی دەچاوان گەڕاوە دەڵێ: «مندالّە فەقیرەکەی من! چۆن وات لێهاتوە؟ نازانی هەر ئێستا وشەی چەندە دزێوت بەسەر زمانیدا هات؟ وشەی مەترسیداری ئەوتۆ کە لە کتێبی «ژنێز(*)» یشدا نا دۆزرێنەوە. لە کاتێکا «ژنێز» خۆی لە کتێبەکانی هەرە خەراپە.

دۆن بنە دێتو لە کاتێکا کنچتینۆ بەترسەوە تەماشای دەکا و بەڵام لە وتەکانی تێ ناگا، سەبرۆکە

(*) ژنێز یا خلقەت، کتێبی ئەوەل لە سەفەری پێنجگانەی تەورات کە باسی ئەفسانە دروستبوون و داستانی مبادی تا مەرگی یوسف و لە دایکبوونی موسا دەکات.

قسەکانی درێژە پێ دەدا و دەڵێ: «کاتێ هەرتکیان گەیشتنە مەزرا، قابیل خۆی بەسەر هابیلی برای دادا و کوشتی. ئەو دەم خوای تەعالا بەقابیلی گوت: چت لە هابیلی برات کرد؟» قابیل لە وەڵامدا گوتی: «من چوزانم خۆ من کێشکچی وی نیم»

قەشە لە ئەفسەری گەنج وەدووردەکەوێ و سەبرۆکە دەچێتە قوژبنی ژوورەکە، ئەو شوێنە کە پەیکەرێکی بچووکی مریەم لەنێو کاغەزی ڕەنگاوڕەنگدا لەسەر تاقچە دانراوە. لەوێ دادەنیشێ قسەکانی بەمجۆرە درێژە پێ دەدات:

– پێترۆ سپینا شاگردێک بوو لە هەموانم پتر خۆش دەویست. ئەو خۆی قەت هەستی بەوە نەدەکرد. بەڵام باشترین شاگردی من بوو. ئەو تەنیا بەوەندەی لە مەدرەسە فێری دەبوو وازی نەدەهێنا. نا ئەوەی نەدەکرد. تینوویەتی نە دەشکا. هەمیشە نیگەران و زۆر جاریش ڕێکوپێک نەبوو. لەگەڵ ئەوەش سەبارەت بەئیراد گرتنی لە سزادانی هاوڕێکانی کە بەناهەقی دەزانین، هەمیشە تەمبێ دەکرا. ئەو دۆستەکانی فرەخۆش گەرەک بوو. لە ڕادە بەدەر. کاتێک دەیزانی لە کێشەیەکدا ئەو خاوەن مافە، هیچ شتێک نەیدەتوانی بێ دەنگی بکات.

دۆن بنە دێتو لەنێو لاپەڕە زەرد هەڵگەڕاوەکانی ئاخرین تەکلیفی ڕێنووس، کە شاگردەکانی لە مەدرەسە نووسیبوویان ڕێنووسی پێترۆ سپینا دەبینێتەوە و دەڵێ:

– ئەوەیە سپینا، گوێ بدەنێ: «ئەگەر ئەوەندە داخدار نەبایە کە دوای مردنم ڕەسمەکەم لە میحرابی کەنیسەکان بکێشن و هێندێ کەسی نەناسیاو کە زۆربەیان ژنی ناحەز و پیرن دەستی پاڕانەوەم بۆ درێژ بکەن و بمپەرستن، دەمویست ببم بەیەکێ لە پیرۆزەکان. دەمویست نەک لەبەر نیعمەتەکانی مادی و بارودۆخی ڕۆژ، نەک لەبەر پێداویستییەکانی دەوروبەر بژیم بەڵکو هەموو کاتژمێرێک لە تەمەنم بەبێ لەبەرچاوگرتنی ئەنجامی کار لە پێناو شتێکدا تەرخان بکەم کە خۆم بەهەق و ڕاستی دەزانم.»

دۆن بنە دێتو درێژە بەقسەکانی دەدا و دەڵێ:

– پێش پازدە ساڵ کاتێ ئەم ئیعترافنامەم خوێندەوە، گومانم لە ڕاستی و پاکی پێترۆ سپینادا نەما. بەڵام ئەوەم نەدەزانی کە ئەو دەبێ تا چ ڕادەیەک جلّەوی قەلّەمەکەی بۆ وشە و ڕستە داتاشین بەرەڵا کرد بێ. ئەو دەم بەگوڕ و تاسەوە ژیانی پیرۆزەکانی دەخوێندەوە. چونکە تەنیا چەند ساڵ بوو، باوکی مرد بوو، بەدبەختییەکانی بنەماڵەی مەیلی بیرکردنەوەی لەودا بەهێز کرد بوو.

ماوەیەکی دۆن پیچێریلی چاوەڕوانە پیرەمێرد بێ دەنگ بێت تا ئەویش وەقسە کەوێ. ئاخرەکەی دەڵێ:

– لە ساڵی ١٩٢٠ سپینا دەیویست ببێتە قەشە. بەڵام لە ١٩٢١ چووە نێو کۆمەڵی لاوانی سۆسیالیست. یانی بوو بەبێ دین و ماتریالیست.

دۆن بنە دێتو بەساردی دەڵێ: «من کارم بەسیاسەت نییە»

قەشەی گەنج بەهەڵچوویی دەپرسێ: «بێ دینی و خەبات لەگەڵ خودا، بەڕای تۆ جێگای سەرنج نین؟»

پیرەمێرد بەهێدی وەڵام دەداتەوە:

– ئەو کەسەی نان بەمەزەندی ڕۆژ ناخوا، ئەو کەسەی بەگوێرەی هەلومەرجی ڕۆژ ناژی، ئەو کەسەی نەبۆتە عەبدی نیعمەتی مادی و بەستراوی مادی نییە، ئەو کەسەی بەبێ گوێدان بەپاشەڕۆژی کار بۆ حەقیقەت و دادپەروەری دەژی، ئەو کەسە بێ دین نییە. چونکە لە ئەبەدیەتە و ئەبەدیەت لە وجودی ئەودایە. تۆ ئەی پیچێریلی خۆشەویست! تۆ دەتوانی زۆر شت و لەوانە فێڵی گەیشتن بەپلە بەرزەکان فێری من بکەی بەڵام من لە زانستی کەلام و ئەدەبیاتدا مامۆستای تۆ بووم. وشەگەل من ناترسێنن. باشە، ساکا تۆ پێم بێژە هیچ ئاگات لە پێترۆ سپینا هەیە؟ ئەو لە کوێیە و چ دەکات؟

ئەو دەم دوکتۆر ساکا لە وەڵامی پیرەمێردا دەڵێ:

– سپینا ساڵی ١٩٢٧ گیرا. بردیان بۆ دورگەیەک. ساڵی دوایی لەو دوورگەیە ڕایکرد، چووە فەرانسە. لە فەرانسە دەریانکرد، چووە سویس، لەوێش دەریانکرد، چووە لوکزامبورگ. لە لوکزامبورگ وەدەریان نا، پەنای بۆ بەلژیک برد. ئەگەر لەوێ دەریان نەکرد بێ، دەبێ ئێستا لە بەلژیک بێت. چۆن دەژی ئاگادار نیم. بەڵام گومانم لەوەدا نییە ئەو لە زرنگیدا دەستی شەیتانی لەپشتەوە دەبەستێ. لە خزمێکیانم بیستوە تووشی سنگ پێشە بووە.

دۆن بنە دیێتو بێ دەنگ دەبێ. پاشان ڕوو دەکاتە مارتای خوشکی و دەڵێ:

– گورگەکان لانی خۆیان هەیە، پەلەوری ئاسمانیش هێلانەی خۆیان هەیە بەڵام ئادەمیزاد جێگای نییە بەئاسوودەیی سەری لێ بنێتەوە و بەگوێرەی خەونە پاکەکانی سەردەمی لاوێنی ژیانی خۆی درێژە پێ بدات. بەڵام میللەتی مەسیح وەک درندەیەکی پیس لە ڕاوگەدا ڕاوی دەنێن.

مارتا بەپەشۆکاوی سەیری برای دەکا. سێ لاو ڕادەبن کە بڕۆن و دەڵێن: «درنگە با بڕۆین»

دۆن بنە دیێتو و مارتا میوانان بەرێ دەکەن. دۆن پیچێریلی کوێرە ڕێی لای چیا دەگرێتە بەر. کنچێتینۆ و نۆنزیۆ سواری ماشێنی خۆیان دەبن و بەرێگای لای هێڵی ئاسندا بۆلای ڕاست دەکەونە ڕێ. پیرەمێرد و خوشکی تا دوور دەکەونەوە تەماشایان دەکەن.

کاتێ هێندێ دوور دەکەونەوە کنچێتینۆ بێ ئەوەی سەیری دوکتۆر بکا دەڵێ: «سپینا لە ئیتاڵیایە. لە بەلژیک گەڕاوەتەوە. پۆلیس بەدوایدا دەگەڕێ. لەوانەیە ئێستا گرتبیان. بەڵام چ بکەم ئەو شێتە.

لە حەوا لەسەر بستوی «فورکا کاروزۆ» پەڵە هەوری سپی و بچووک بۆ لای دەشتی فوچینۆ دەڕۆن. هەورێکی ڕەشی بەسام بەدوایانەوەیە دەگرمێنێ و بروسکان دەدا. بایەکی سووک هەڵی دەکاتێ. سەحرا دەلەرزێ و باران دای دەداتێ.

٢

ڕۆژێکی سەرلەبەیانی دوکتۆر نۆنزیۆ ساکا یان بۆ سەر نەخۆشێک بانگ کردووە. جۆتیارێکی گەنج خەڵکی گوندی «ئاکوافرەدا» بەسواری گاری لەدوای هاتووە. دوکتۆر تاوێک تەماشای دەکا و دەڵێ:

– دەڵێی یەکتر دەناسین؟

کابرا لە وەڵامدا دەڵێ:

– من «مۆلاتزۆ کاردیلە» لە بنەماڵەی کاردیلەی خەڵکی ئاکۆ فرەدا–م. بەڵێ ڕاستە یەکتر دەناسین. بابەگەورەم ئیجارە داری کۆنە ئاش و زەوییەکانی کەنیسە بوو. چەندە زەوی باش و بەرێژەو بوون. بابی منیش سێ ساڵان ڕەزی ماڵی ئێوەی بەئیجارە گرتبوو. پاشان گیر و گرفت و داواکاری دادگا و نەساخی و شتی تر ڕووی تێ کردین. دوو برام لە برازیل دەژین. ئیتر نامە نانووسن.

دوکتۆر دەڵێ: «ئێمە یەکتر دەناسین. باشە کێ نەخۆشە؟»

گاری بەرەو با دەڕوا، بایەک کە بارانی بەدواوەیە. کاردیلە دەڵێ:

– لە ئاخری مانگی نیساندا باران بەکەڵکە. کاتێ منداڵ بووم تۆ لە مەیدانی ئاکوافرەدا بۆ کەنیسە و خەڵک وتارەت دەدا. لەسەر ئاڵاکە وشەی «ئازادی» نووسرا بوو. بنەماڵەی ئێمە لایەنگری ئازادی بوون. ئەوە هەر دوای شەڕ بوو. ئازادی ڕێگە درابوو. ئەو دەم کەنیسە لایەنگری دەوڵەت نەبوو. بەڵکو لای میللەتی دەگرت. ئێمەش لە لایەک بووین، بەڵام دوایە پەڕ وەرگەڕا.

ئێستا گاری لەبەر باران دەڕوا. ئەو بارانە لە سەرووی زەوییە قوڵەکانەوە دێت کەمەزرای «پالانتێن» لە دەشتی شکڵ سەدەفی فوچینۆ یەک دەگرنەوە. هەر لە ئێستاوە پەردەیەکی خاکی ڕەنگ بەسەر بەشەکانی «ماگلیانۆ» و «لاسکورکلا» کشاوە. کاردیلە قسەکانی درێژە پێ دەدا:

– ئێستا ژنان و پیرە پیاوان بۆ کەنیسە ماونەوە. ئێمەش سەرمان بەر داوەتەوە. باوکم تەمەنی حەفتا ساڵە و هێشتا دوعا خوێنی کەنیسەی «سن ساکرە مێنت»ە. بەیانی یەکشەمۆیان پێشنوێژی «مەسحە» ڕۆژەکانی هەینی پیرۆز و «جێژنی خودا» چاکەتی سوور دەکاتە بەر و لەگەڵ دەستە دەڕوا و لە دوعای بەکۆمەڵدا بەشدار دەبێ. ئێمە هەموو ساڵێ دوو چەلەنگ شەڕاب نەزری کەنیسەی ئاکوافرەدا دەکەین. گشت مردووەکانمان لە نوێژخانەی سن ساکرە مێنت لە گۆڕستانی ئاکوافرەدا لە لای ڕاستەی دەرگای نوێژ خانە ناژراون. مەبەستم ئەوەیە کە ئێمە لە خەڵکی تر زیاتر نین. بەڵام خۆم دەزانم بۆچی باسی ئەوانە دەکەم. مەبەستم ئەوەیە کە ڕێگامان یەکە.

دوکتۆر دەڵێ: «ئێمە یەکتر دەناسین. بەڵێ دەناسین. نەخۆش کێیە؟ خزمتە؟

ئێستا گاری لە جادەی ئاکوافرەدا لادەدا و بەنێو مەزرای نۆک و باقلاندا، بەلارێدا دەڕوا. کاردیلە دیسان دەست پێدەکات:

– لەگەڵ ئەوەش دەکرێ لە ڕێگای جیاوازەوە یەکتر بناسین. ئێمەی جۆتیار ئەربابەکان بەهۆی

زەوییەکان و پێناسەکانیانەوە دەناسین. بەڵام داخوا بۆ ناسین ئەوە شێوەیەکی ڕاستە؟ مرۆڤ کار دەکا، شت دەکڕێ، دەفرۆشێ، ئیجارە دەکا، بۆ ئەم کارانە بەڵگە و ناسنامە پێویستە، بۆ کارکردن دەڕواتە دەرەوە، سەروکاری لەگەڵ سەت ئیدارە دەبێ، لەگەڵ سەت کەسی جۆربەجۆر دەبێتە ئاشنا، بەڵام داخوا ئەوە شێوەی یەکترناسینە.؟ بەڵام من کاتێک لە «ئەستاک» لە نیزیک مارسی کارم دەکرد. لەوێ کانالێکی گەورەی ژێر هەردیان ساز دەکرد. ڕۆژێک هاوڕێکانم پێیان گوتم: «لێرە هاونیشتمانییەکی تۆ هەیە کە پیاوێکی خوێندەوارە» من لەبەرخۆمەوە دەمگوت کە ڕەنگە کەسێک بخوازێ گاڵتەم پێ بکات. گوتم من بەڵگە و پێناسەی خۆم هەیە. ئەوەی پێویستیش بووە بیدەم داومە.. کەوابوو ئەو کابرایە چی لە گیانی من دەوێ؟ ئاخرەکەی کابرا هات و منی دیتەوە. دەستی کرد بەپرسیاران لە بارەی «ئاکوافرەدا» و مەزرای «پالانتین» و ژیانی خەڵکی وێندەرێ. پاشان باسی«فۆچینۆ»ی نیشتمانی خۆی کرد. بەدوای ئەوە دا شەوانە یەکترمان دەبینی. دەچووینە سەر لافاو شکێنی«ئەستاک» لەسەر هەرد دادەنیشتین و تا لای نیوەشەو قسەمان دەکرد. پاش چەند شەو هەرچی دەمانزانی بۆ یەکترمان باس کردبوو. ئیتر یەکترمان باش دەناسی. دەستمان کرد بەباسی ئەو شتانە کە تا ئەو دەم بەتەنیایی بیرمان لێ کردبۆوە. زیاتر ئەو قسەی ڕاستی دەکرد. هێندێ جار منیش. ئێستا ناتوانم لێرە ئەم قسانە بەدەنگی بەرز بۆ تۆ بگێڕمەوە. چونکە پێیان پێدەکەنی. هەر چۆنێک بێ کارەکەم درێژە پێدا. ڕۆژێ هەشت سەعات کار بوو، لەگەڵ ئەوەش هەموو دوو سێ سەعات کاری زیادیان دەکرد تا هەقی زیاتر وەرگرن. بەڵام من کە هەشت سەعات کارم تەواو دەبوو ڕام دەکرد بۆ سەر لافاوشکێن تا بچمە کن ئەو پیاوەی کە دەمزانی چاوەڕوانمە. پێکەوە لە بارەی ئینسان و زەوی و ژیان دەدواین. من بیرم لەوە دەکردەوە: ئەوەیە ئەو کەسەی کە لە هیچ بارێکەوە، نەبۆ کار، نە بۆ بەڵگە وناسنامە کارێکم پێ نییە. ئەویش نە وەک قەشەیەک، نە وەک مامۆستایەکی مەدرەسە و، نە وەک تەبلیغاتچییەک کە خۆیان هەموو شت دەزانن و تەنیا بۆ قانیعکردنی خەڵک مووچە وەردەگرن، بەڵکو وەک ئینسانێک دێتە کن من. ڕۆژێک ئەو پیاوە لەوێ ڕۆیشت و ئیتر ئاگام لێ بڕا.

دوکتۆر قسەکانی دەبڕێ و دەڵێ: «دەتوانم هەست بکەم کە ئەو کەسە کێ بووە؟»

– جارێ ڕاوەستە بۆت باسکەم کە من پێش دوو ساڵ کاتێک لە جێژنی «بارتو لومە» دەگەڕامەوە لە ڕێگای «ماگلیانۆ» سەگێکم دیت کە ترومبیل قاچی شکاندووە و لە پەنا جادە کەوتبوو کە مرۆڤ بەزەیی پێ دادەهات. من گەماڵەکەم خستەسەر گاری و بەدەسرەیەک قاچیم پێچا و هێنامەوە ماڵ. پاش دوو مانگ گاریچییەکی خەڵکی «لاسکورکلاد» پەیدا بوو، چونکە خاوەنی گەماڵەکە بوو، سەگەکەی لێ وەرگرتمەوە. هاوینی ڕابردووش مەڕێکم لەسەر جادە دیتەوە دەشەلی. ئەو حەیوانەم لە تەویلە لەنێوان کەر و مانگادا جێ کردەوە. پاشان خاوەنەکەی هات و بردییەوە. ئەوە خۆی نەریتێکە. بەڵێ، ئەو کەسەی کە لە «ئەستاک» لە گەڵی ببوومە ئاشنا، دوێشەو لە دەرگای خانووی منی دا. بۆ هەوەڵین جار توانیم بیناسم.

نونزیۆ ساکا بەترسەوە دەپرسێ: «پێترۆ سپینا لێرەیە؟ تۆ من دەبەیە لای ئەو.؟»

کاردیلە گاری لە جادە لادەدا ولە گۆشەیەک ڕایدەگرێ. هەرتکیان دادەبەزن. کاردیلە ئەسپەکەی لە دارێک دەبەستێتەوە و جلێکی سووری دەخاتە سەر پشتی. دوکتۆر بەقیافەیەکی خەفەتاوی سەرێکی ئەملاولا دەکا. باران خەریکە لێی کاتەوە و بۆ لای «تاکلیاکوزو» دەچێ. بەڵام هەوری تازە لە لای «ئاوەتزانۆ» وە دەگەنێ. ئەم دوو پیاوە لە پەنا گاری قسەکانیان درێژە پێدەدەن.«مۆلازو کاردیلە» لە درێژەی قسەکانیدا دەڵێ:

– بەڵێ، ئەو پیاوە لە دەرگای ماڵی منی دا و هەر چەند تای لێ بوو، نەیدەویست بێتە ژوور. چەند هەنگاوێک پێکەوە ڕۆیشتین، لە ئاوایی چووینە دەر و بەنێو مەزرادا ڕۆیشتین و هێندێ باسی «ئەستاک»مان کرد. پاشان ئەو بۆ منی باس کرد کە بەنهێنی گەڕاوەتەوە ئیتاڵیا و لە ڕۆم نیزیک بووە بگیرێ. گوتی پێوەندی لەگەڵ هاوڕێکانی پچڕاوە و لانی کەم تا ماوەیەک بێ مەترسی پێوە بوون ناتوانێ ئەم پێوەندییە دووبارە بەرقەرار کاتەوە. بەمنی گوت کە چەند ڕۆژ لەژێر باران لە مەزرا ئاوارە و سەرگەردان بووە. بەڵام ئیتر ئێستا ناتوانێ ئەم وەزعە درێژەپێبدا، چونکە تای زۆرە پاش گومانێکی زۆر بڕیاری داوە بێتە ماڵی من و تا چاک دەبێتەوە من لە ماڵی خۆم ڕایدەگرم. ئەو بەمنی گوت تۆ کارگەری و من سەبارەت بەکرێکارانە کە بۆ ئیتاڵیا گەڕاومەوە خەیانەتم پێ مەکە. شەوی ڕابردوو لە تەویلەدا شاردمەوە. ئێستا تەنیا شتێک لەتۆ دەپرسم: دەکرێ چ کارێک بۆ ئەم پیاوە بکەی.؟ داخوا دەکرێ هەر ئاوا وازی لێ بێنین تا بمرێ؟

دوکتۆر بەوشکی وەڵامی دایەوە: «دەبوایە لە دەرەوە، هەر لەم وڵاتە مابایەوە کە لێی بوو.»

– بەڵام ئەو ئێستا لێرەیە و ئێمە لە دەرگای ماڵی خۆمان دێتوومانەتەوە. ڕاست وەک سەگێک و یا مەڕێکمان دیبێتەوە. داخوا دەبێ لێگەڕێین بمرێ؟

دوکتۆر لە وەڵامدا دەڵێ: «بشمرێ هیچ لە دەست نادا. ئەو تەنیایە. بەڵام من ژن و منداڵم هەیە. بیروڕای سیاسی ئێمە لێک جیاوازە.»

کاردیلە دەڵێ: «لێرە باسی سیاسەت لە گۆڕێدا نییە. مەسەلەی ئینسانی لە گۆڕێدایە. لە کتێبی فێرکردەکانی ئایینیدا کە بەمنداڵی پێیان لەبەر دەکردم نووسراوە: ئاو بدەی بەتینوان، لیباس بدەی بەڕووتان، میوانان ڕابگری، خزمەتی نەخۆشان بکەی. نەنووسراوە ئەو نەخۆشانە عیلاج بکەی کە وەک تۆ بیر دەکەنەوە، بەڵکو تەنیا نووسراوە نەخۆشان چابکەیەوە و وەسسەلام!. دیارە ڕاستە کە ئەو دەم کەنیسە لەگەڵ میللەت بوو نەک لەگەڵ دەوڵەت. لەوانەیە ئیمڕۆ ناوەڕۆکی کتێبی فێرکردنی دینیشیان گۆڕیبێ.»

دوکتۆر دەپرسێ: «ئایا ئەو خۆی تۆی بەدوای مندا ناردوە؟ ئەو بەتۆی گوتوە کە من دەناسێ؟»

– ئەو بەمنی گوت لەگەڵ تۆ هاودەرس بوە. بەڵام نەیدەویست بەدوای تۆ دابێم. لە پەنای گاری گفتگۆ درێژەی دەبێ. پاشان هەرتک بێ دەنگ دەبن. پیاوێکی گوندی بەکەر و بارە دارێکەوە بەوێدا تێدەپەڕێ. پاشان پیرێژنێک بەبزنەوە بەوێدا دەڕوا. کاردیلە لەشکدایە کە ڕاستی هەموو شتێ بڵێ یان نا.

ئاخرەکەی بڕیار دەدا و دەڵێ:

– ڕاستیت دەوێ ئەو نەیدەویست بەدواتدا بێم. دوێ شەو بەمنی گوت: «من لەبەر کرێکاران گەڕاوەمەوە بۆ نیشتمانم داوای یارمەتی لە تۆ دەکەم کە کرێکارێکی بەشەرەفی. بەڵام دوکتۆر ساکا ڕووناکبیرێکە. ئەو دەبێ شوغڵەکەی بپارێزێ. بێجگە لەوانەش ئەو کابرایەکی ڕووناکبیرە کە لەگەڵ دەزگای ئوسقۆف پێوەندی هەیە. بۆ ئەوەی سەرنجی کار بەدەستان بۆ لای خۆی ڕابکێشێ، دوور نییە پێمەوە بکات.» بەڵام باوەڕم بەقسەی وی نەکرد. ئەو ئەوەشی گوت کە تەنیا پیاوێکی پیر هەیە کە لە یارمەتیدانی وی ناترسێ. ئەو قەشەیەکە لە دەبیرستان مامۆستا بووە. بەڵام ئەو زۆر پیرە و هەر بۆیەش دڵی نایە کە مەترسییەک بۆ ئەو پێک بێنێ. ئیمڕۆ بەیانی دیتم حاڵی زۆر شڕە. بۆیە بێ پرسی وی لە دوای تۆ هاتم. وای دابنێ مەڕێکە و دەبێ دەفریای کەوێ.

دوکتۆر ساکا پاڵی وەتەگەری گاری داوە. بەنیگەرانی و بەهیلاکی سەیری دەوروبەری خۆی دەکا. ئاخرییەکە تینێک وەبەر خۆی دەنێ و دەڵێ:

– هەرچۆنێک بێ پێویستە ئەو لێرە بڕوات. زووش دەبێ بڕوات. من تێ دەکۆشم ڕازی بکەم کە خێرا بڕوا. ئەگەر پێویستی بەدەرمان هەبێ بەناوی خێزانی ئێوە ڕەچێتەی بۆ دەنووسم. خوا بەدادمان بگا.

کاردیلە دەڵێ:

– ئەو لێرەیە، لەپشت ئەم دارە گوێزە لە تەویلەدایە. تۆ دەتوانی تەنیا بچیە لای من لێرە دەمێنمەوە و ئاگادار دەبم.

دوکتۆر لەپشت دارە گوێز لەبەر دەرگای تەویلە پیرەمێردێکی چکۆڵە و تێکشکاو دەبینێ کە لیباسێکی خاوێنی لەبەردایە. لەوە تووڕە دەبێ کە بۆچی کاردیلە نەیگوتوە کە کەسێکی دیکەش لەوێیە. دەپرسێ:

– نەخۆش لە کوێیە؟

پیرەمێردی کورتە باڵا لە وەڵامدا دەڵێ: «کێ تۆی ویستوە؟»

– مۆلازۆ کاردیلە بەمنی گوتوە کە نەخۆشێک لێرەیە.

پیرەمێرد لە کاتێکا ڕادەبێ و لە چاوانی ساکا ڕادەمێنێ، دەڵێ:

– من ئەسپاردبووم ئەو کارە نەکات. ئەو دەم دوکتۆر نونزیۆ ساکا بەسەرسوڕمانەوە «پێترۆ سپینا»ی دۆستی کۆنی دەبیرستانی خۆی دەناسێتەوە.

چاوی گەورە و قوڵ و گەش. لێوی باریک، گوێچکەی ناسک بەڕەنگی ڕوون و پڕ خوێن و، قژی پڕ و ئاڵۆز، تەنیا شتێکە لەسەر و سیمای قەدیمی ویدا ماوەتەوە و ئەمڕۆ دەڵێی لە مستێک قوڕی سوورکراوە و قەڵشیو دروست کراوە.

ساکا غیرەت وەبەر خۆ دەنێ و بەزەحمەت دەڵێ:

– تۆ لە تەمەنی منداى. واتە ٣٣، ساڵی بەڵام وەک ٦٠ ساڵە دێیە بەرچاو. ئەدی چۆن خۆت وا

گۆڕیوە؟

سپینا وەک منداڵێکی فێڵی کردبێ و یاری بردبێتەوە قاقا پێدەکەنێ. پاشان بۆ دوکتۆر ڕوون دەکاتەوە کە پێش ئەوەی بۆ ئیتاڵیا بگەڕێتەوە بۆ ئەوەی سەروچاوی خۆی بگۆڕێ و وابکا پۆلیس نەیناسێتەوە ماوەی چەند حەوتوو بەماجومێک کە مادەی ئەسڵی وی «تەنتۆرایۆد»ە لەسەر دەموچاوی خۆی کاری کردووە و بەو ماجومە ئاوا چرچ و گنجاوی کردووە کە بێتە سەر شکڵی پیرەمێردان.

سپینا دەڵێ:

– ئەو ماجومە داهێنانی خۆمە. لەوانەیە بەکاری شتی دیکەش بێت. کاتێ ئیدەیاڵی لاوێکی حاڵ ناونجی ئیتاڵیایی تەنیا ئەوە نەبێ کە بکەوێتە بەر سەرنجی کچانی توریستی سویسی و ئەمریکایی و ئامانجی جیدیتری پێ نیشان بدرێ، ڕەنگە پێویست بێ لەجیاتی بنیاتەکانی ئێستای جوانکردن، بنیاتێکی ناحەزکردنی دەستکرد بۆ لاوانی جوان و ژیگۆلۆ و لووت بەرز ساز بکرێ.

دوکتۆر ساکا بەحەپەساوی سەیری ڕوومەتی گوڕاو و شکڵ پیری هاوتەمەنی خۆی دەکا. سپینا هەرگیز بەو جۆرەی کە دەبوایە ببێ، لاوێکی جوان و شیک نەبووە، بەڵام بزۆزی و ڕکوڕاستی قسەکانی هەمیشە ڕووناکییەکی داوە بەقیافەی و لەکن ژنان جوانی نیشان داوە. ئەو بێ ئەوەی لاوێکی بێ شەرم و پڕ ئیدیعا و «دۆنژوان» بووبێ، بەژنبازێکی بەتوانا و شێلگیر ناسراوە. ئێستا چۆن پیرەوی لە بیروڕایەکی سیاسی توانیویەتی وای لێ بکات کە ڕوومەتی خۆی وا ترسناک بکا و لە هەڕەتی لاوێنیدا ئاوا پیری نیشان بدا.

دوکتۆر ئیراد دەگرێ و دەڵێ:

– لەگەڵ ئەو هەموو زەحمەتەی کە بۆ گۆڕینی قیافەی خۆت کێشاوتە، پۆلیس دیسان تۆی ناسیوەتەوە.

سپینا لە وەڵامدا دەڵێ:

– پۆلیس بەهیچ جۆر منی نەناسیوە. تەنیا پاش پێوەندی لەگەڵ تەشکیلات بێ گومان یەک لە جاسوسان توانیویەتی خۆ دەوێ بخزێنێ و پۆلیس خەبەردار بکات. هەڵاتنی من لەبەر ئەوەیە کە پۆلیسی ڕۆم ڕەسمی قەدیمی منی لەلایە و بۆ هەموو شوێنێکی ناردووە. جگە لەوە من نەمویستووە لە ڕۆم بمێنمەوە. من هاتوومەوە ئیتاڵیا تا لەنێو جووتیارانی هەژاردا کار بکەم.

ئەم فێڵە کە وەک فێڵەکانی ڕۆمانتیکی سەردەمی شۆرشی ١٨٤٨ دەچێ دوکتۆری خستۆتە بیری واقعیەتێک و بەڵام منداڵانە و بەترس کە هەر چۆنێک بێ بۆ لای ئەو کشاوە. دەنگی کامیۆنێک لە جادەی میللی لە جێی ڕادەپەڕێنێ.

سپینا بەزەردە خەنە پێی دەڵێ: «مەترسە، دانیشە. دەنگی کامیۆن دوور دەکەوێتەوە.»

دوکتۆر لە کاتێکا لەبەر نیگای سپینا خۆ لادەدا، دەڵێ:

– دانیشتن لێرە بێ فایدەیە، من خەیاڵی زۆر بڵەییم نییە. من لە سەرەتاوە نەمدەزانی بۆ دیتنی تۆ دێمە ئێرە، ئێستاش کە هاتووم تەنیا بۆ ئەوەیە کە نەسحەتت بکەم تا زووە لێرە بڕۆی و بۆ خاتری

بەرژەوەندی خۆت و ئێمەش بچیەوە دەرەوە.

سپینا دەڵێ: «سوپاسی پەندەکانت دەکەم بەڵام ناچمە دەرەوە.»

ساکا دەپرسێ:

-- بۆچی هاتوویەوە ئیتاڵیا ؟ تۆ کە ئازادیت خۆش دەوێ بۆ لەو وڵاتە نامێنیەوە کە ئازادی تێدایە. ؟

سپینا لە وەڵامدا دەڵێ: «من بۆیە گەڕاومەوە کە بتوانم پشوێک بدەم.»

ساکا دەڵێ:

– شۆڕشگێڕە مەزنەکان، واتە مامۆستاکانت. ئەو کەسانەی سەبارەت بەپێشکەوتنی بیروباوەڕی خۆیان چەند ساڵان کاریان کرد و ئاخرەکەی دامودەزگای دیکتاتۆریان تێکدا، تەمەنی خۆیان لە دەرەوە بردەسەر. تۆ ناتەوێ وابێ؟

سپینا لە مانای ئەم ئیرادە تێدەگات. لە وەڵامدا دەڵێ:

– تۆ هەقتە. من نازانم خۆم بۆ نەخشێکی گەورەی سیاسی ڕابگرم. من شۆڕشگێڕێکی خەراپم. بەڵام لە بارەی ئاوارەیی هەر باسی لێ مەکە. نەقڵی من وەک نەقڵی شەرابەکانی وڵاتی خۆمانە. کاتێکی بۆ ئاووهەوایەکی دیکەیان دەبەن، خاسیەتی خۆیان لە دەست دەدەن. لە کاتێکا شەرابەکانی دیکە بەپێچەوانە هەر دەڵێی بۆ ناردنە دەرەوە باشن.

ساکا دەپرسێ: «ئەگەر بتگرن چی؟»

– دیارە زیندان بەترسە. بەڵام واش نییە کە وام لێ بکا نیشتمان بەجێ بێڵم. من جیهان وەتەنیم. بەڵام دوور لە نیشتمان وەک ماسییەک دەچم کە لە ئاو هاتبێتەدەر. ئیتر ئاوارەیی بۆ من بەسە. زیاتر لەوە ناتوانم سەبر بکەم.

نۆنزیۆ ساکا لەگەڵ ئەوە کە دەستەکانی بەلاساکردنەوە لە «پۆنس پیلات» (*) دەبزێوێ، دەڵێ: «کەوابوو پێوەندی بەمنەوە نییە و من دەست لەم کارە هەڵدەگرم

سپینا دەڵێ:

–خۆشحاڵم کە دەبینم بەگوێرەی ئایاتی ئینجیل قسان دەکەی. وا دیارە فێر کردەی ئایینی بۆ تۆ فایدەی هەبوە. پاشان لێی زیاد دەکا و دەڵێ:

– من پێرێ شەو لە کاتێکا لەبەر نۆبەتێ دەلەرزیم و تا مێشکی ئێسکانم تەڕ بووم و لە برسان و لە تینوان دەمردم لە «مۆنتە دلا کروچە» بەرانبەر دەبیرستانی پێشووی خۆمان شەوم بردە سەر. ئەو

(*) پۆنس پیلات حاکمی ڕۆمیی فەلەستین. لە گەڵ ئەوەش کە بڕوای بەوە هەبوو کە عیسا بێ تاوانە، تەسلیمی دوژمنانی کرد. بۆ ئەوەی بەرپرسی لەسەر شانی خۆی لابەرێت، گوتی : « ئاو بێنن. ئاویان هێنا و دەستەکانی شوشت و گوتی: لە مەرگی عیسادا من بێ خەتام. ئێوە بەر پرسن!» ئاوێ بێنە و دەستان بشۆ مانای وایە کە من بێ تاوانم.

خانووەشم دیت کە هەشت ساڵ پێکەوە تێیدا بووین. دەبێ ئەو باخچانەی لە باخی ماڵەکەدا گوڵمان لێ دەچاند هێشتا مابن. ئایا شەمدانەکانی منت لەبیرە؟ بێ گومان لە قاتی دووەم هێشتا ئەو ژوورە گەورە هەیە کە لەوێدا تەختەخەوی من و تۆ ئەوەندە لێک نیزیک بوو کە بێ ئەوەی سەرپەرشتی مەدرەسە بزانێ تا نیوە شەو قسەمان دەکرد. داخوا ئەم نەخشە خەیاڵیانەت لە بیر ماون کە پێکەوە دەمانکێشان؟ لە بیرتە «دۆن بنە دێتو» هەڵبژاردەی شاعیرەکانی سەردەمی کەونارای بۆ لێک دەدایەنەوە.

«دۆن سیلۆجیسمۆ» ئوسوڵ و قایدەی ئاقڵ و مەنتیقی فێر دەکردین. «دۆن زاشئۆ» دەقەکانی باوکانی ڕووحانی پێشووی بۆ شی دەکردینەوە. «دۆن فلۆریندۆ» کردەوە و قەولی قارەمان و پاشایانی باس دەکرد. لەسەر مێزی خواردن لە ژووری سفرەخانە هەرجارەی یەک لە ئێمە بەنۆرە دەبوایە شەرحی حاڵی یەک لە شەهیدان و یا یەک لە پیرۆزان بەدەنگی بەرز بخوێنینەوە. کاتێ ئێمە لەو دنیای غەیرە واقعی هاتینە دەر کۆمەڵ و کەنیسە و دەوڵەتێکمان دیتەوە کە لەگەڵ ئەوەی فێری ئێمەیان کردبوو فەرقی زۆر بوو. هەر یەک لە ئێمە ناچار بووین ڕێگای خۆمان هەڵبژێرین. یانی سەر بەخزمەت بسپێرین و، یا یاخی بین. لە پێشوودا ڕێگای نیوەڕاستیش لەنێوان ئەم دوو ڕێگایەدا هەبوو. بەڵام دوای شەڕ ئەو ڕێگایانە لە وچەی ئێمە بەسترا. لەو کاتەوە تا ئێستا چەند ساڵ ڕابردووە؟

پازدە ساڵ و، ئەگەر کەسێک ئێستا من و تۆ لێرە ببینێ ناتوانێ هەست بکات کە ژیانی ئێمە تا تەمەنی بیست ساڵی لە یەک خەتدا چۆتە پێش و هەرتکمان بۆ داهاتوویەک خەونمان دیوە.

ساکا هەست بەناڕەحەتی دەکات:

– بەڵێ ڕاستە. ئێمە ئێستا سەر بەدوو دەستەی لێک جیاوازین.

سپینا بۆ ڕاستکردنەوەی وتەی وی دەڵێ:

– بەدوو مرۆڤایەتی لێک جیاواز. لە ڕاستیدا لەنێوان خەڵکی ئازاد و کۆیلە جیاوازییەکە تەنیا ناکۆکی ساکاری دەستەیی نییە. بەڵکو ناتەبایی مرۆڤایەتییە و ئەگەر ئەڵمانییەکان وشەی «ڕەگەز» یان قوڕاوی نەکردبایە، دەمگوت ناتەبایی ڕەگەز. بەمحاڵەش ئەگەر من ئەم وشەیە بەکاردێنم لەبەر ئەوەیە کە بۆ دەربڕینی ئەوەی دەمەوێ بیڵێم، وشەی تر نادۆزمەوە. لە بارودۆخی ئێستادا کە بەکردەوە لە پەنای دەسەڵاتی تۆ دام، نیشاندانی ڕێز گرتن لە تۆ و لەو کەسانەی وەک تۆ ڕەفتاریان کردووە پێویستی بەتەقەلایەکی من هەیە کە ئەو کارە لە توانامدا نییە. لەلایەکی دیکەوە ئێستا بۆ حیساب پاککردن زۆر زووە. تۆ دەتوانی بڕۆی.

پێترۆ سپینا دەگەڕێتەوە ئەو تەویلەیە کە وڵاخەکانی لێ هاتوونەدەر. لەبەر ئەوەی هیلاکە لەسەر کورتانی کەرێک دادەنیشێ. دوکتۆر لە دوودڵی دایە. پاشان لێی دەچێتە پێش و دەڵێ: «لانی کەم با تەماشات بکەم. من دەتوانم لە ڕێگای کاردیلەوە دەرمانت بۆ بنێرم»

سپینا بەزۆری کراسەکەی هەڵدەداتەوە. سەری وەک پیران و پێستی سووتاوی دموچاوی، فەرقێکی سەیر لەگەڵ لەشی نەرم و ساف وسپی وەک لاوانی تازە پێگەیشتووی ئەو نیشان دەدا. دوکتۆر بەسەر

سینگی دۆستی نەخۆشی خۆیدا دادێتەوە و بەدڵسۆزی تەواو هەموو دەندەکانی سینگی دەکوتێ و گوێچکەی پێوە دەنێ نەبزی دەست و دڵی ئیمتیحان دەکا و لە هەناسەکانی کە بەزەحمەت لە سییەکانی دێنەدەر ورد دەبێتەوە.

ئەوەندەی تەماشا دەکا، سپینا توانای خۆڕاگری نامێنێ، لەسەر کورتانەکە دەکەوێ، لار دەبێتەوە و بەچاوی نیوەقوچاو سەبرۆکە لەسەر هەرد درێژ دەبێ. ئێستا هەستێکی باشی و برادەری سەردەمی گەنجی ساکا دادەگرێ و دەڵێ:

– گوێ بدەیە پێترۆ، دۆستی من، باشە ڕکوڕاست پێکەوە بدوێین. تۆ نابێ بمری. نۆنزیۆ دەستی دەکوشێ، باسی ئاوات و نامرادی و بەدبەختی و درۆ و پیلان و ناڕەحەتییەکانی ژیانی ڕۆژانەی خۆی دەکا و دەڵێ:

– ژیانی ئێمە هەمووی هەر کاتییە. هەموو لایان وایە ژیانی ئێستا ژیان نییە. ئێستا دەبێ بسووتێ و بسازێی، دەبێ سووکایەتی قبوڵ بکەی، بەڵام ئەوە هەمووی کاتییە، ئاخرەکەی ڕۆژێک دێ کە ژیانی واقیعی دەست پێ دەکا. بەڵێ، ڕۆژێک ئێمە خۆ بۆ مردن ئامادە دەکەین. مردن بەو داخەوە کە ژیانمان نەکردووە. هێندێ جار ئەو فیکرە هەراسانم دەکات کە: مرۆڤ لە جارێک زیاتر نایەتە دنیا، ئەو تەمەنە یەکجارەکییەش دایمە لە بوونی کاتی و لە چاوەڕوانی ڕۆژێکدا بەسەر دەبا کە ژیانی واقعی دەست پێ بکرێ. بەڵێ، تەمەن هەر بەم شێوەیە تێدەپەڕێ. کەس لە ئێستادا ناژی، کەسیش نییە کە بتوانێ ئەوەی لە ڕۆژدا کردوویەتی بەحیسابی داهاتی لەباری خۆی دابنێ. کەس نییە بتوانێ ئیدیعا بکا «ژیانی لە فلان کات و لە فلان شۆێن دەست پێکراوە!» ئەو کەسانەش کە لە دەستەبەندی دەوڵەتی دان و لە زێدەیی ویش کەڵک وەردەگرن، دەبێ لەگەڵ کەینوبەین بژین، بێزاری ئەوانیش لە ئاڵۆزی و ئەحمەقی ئەم دەزگایە لە خەڵکی تر کەمتر نییە. ئەوانیش لە کاتی بووندا دەژین وتەمەن لە چاوەڕوانیدا دەبەنە سەر.

سپینا دەڵێ:

– نابێ چاوەڕوانی بکێشی. لە ئاوارەییشدا تەمەن لە چاوەڕوانیدا ڕادەبرێ، دەبێ هەنگاو بنێی، دەبێ بڵێی: «لەم ڕۆوە ئیتر بەسە!»

ساکا بەئیعتراز دەڵێ: «ئەگەر ئازادی نەبێ، چی؟»

سپینا لە وەڵامدا دەڵێ ؛

– ئازادی شتێک نییە بەدیاری بدرێ بەکەس. دەتوانی لە وڵاتێکی دیکتاتۆریدا بژی و ئازادیش بی. تەنیا ئەوەندە بەسە کە دژی دیکتاتۆر خەبات بکەی. مرۆڤێک بەمێشکی خۆی بیر دەکاتەوە ئازادە. بەپێچەوانە، دەتوانی لە وڵاتێکی هەرە ئازادی سەر زەوی بژی، بەڵام ئەگەر ڕەزیل و نۆکەر سیفەت بی، ئازاد نییە و سەرەڕای نەبوونی گوشار و مەجبورکردن دیسان کۆیلەیە. نابێ سواڵی ئازادی لە خەڵک بکەی بەڵکو دەبێ بەشەڕ وەدەستی بێنی.

نۆنزیۆ بەناڕەحەتی و بیرکردنەوە ڕادەوەستێ و پاشان دەڵێ:

– تۆ دیاردەی تۆڵەسەندنەوەی ئێمەی. تۆ باشترین ئەندامی پەیکەری ئێمەی. تێبکۆشە بەهێز بی، زیندوو بی، ئاگات لە سلامەتی خۆت بێ.

پێترۆ بەتوندی دەڵێ:

–نۆنزیۆ، ئەگەر گەڕانەوەی من بۆ ئیتالیا هەر ئەوەندەی فایدە بوو بێت کە ئەم دەنگەی تۆ زیندوو بکەمەوە و دۆستی کۆنی خۆم بدۆزمەوە،بەسە. ئەوە هەمان دەنگی پێشووی تۆیە، دەنگی شەوەکانی سپی دەبیرستانە کە لە کاتدا هەموو ژوورەکانی خەو، لە خەودا دەبوون.

کاردیلە دێتە دەرگای تەویلە و ئاوی بارانە لە سەرتاپای دەچۆڕێتەوە و دەڵێ:

– باران لێی ناکاتەوە و لەم دەوروبەرانەدا زیندەوار نابینرێت. دوکتۆر و کاردیلە ئەولاتر دەچن بیر لەوە دەکەنەوە کە چۆن دەتوانن بەگورجی چاری حاڵی نەخۆش بکەن. کاردیلە سپینا لە ئامێز دەکا و دەیباتە عەمباری کا کە لە بان تەویلەیە. دوکتۆر بەسپینا دەڵێ:

– تۆ جارێ لێرە خۆ وەشێرە. ئەشێ تەواوی ڕۆژ ئیستراحەت بکەی ئەوەی پێویستە کاردیلە بۆت دێنێ. لەو ماوەیەدا هەوڵ دەدەین پەناگایەکی ڕاحەتترت بۆ بدۆزینەوە. سپینا لەنێو قسەکانیدا دەڵێ:

– من جارێکی تر نیشتمان بەجێ ناهێڵم.

دوکتۆر لە وەڵامدا دەڵێ: «بەداخەوە ئەگەر بشخوازی ناتوانی سەفەری درێژ بکەی. ناتوانی بەنهێنی لە چیاکانی ئالپ تێپەڕی. دەبێ بۆ چەند مانگ پەناگایەکت بۆ بدۆزینەوە کە لێرەش زۆر دوور نەبێ و ئەمین و ڕاحەت بێ. پاشان هەر چۆنی دەتەوێ وا بکە.

پێترۆ سپینا بەتەنیا دەمێنێتەوە و لەسەر کا ڕادەکشێ. دوای ڕۆژەکانی ترس و ڕاکردن ئێستا دەتوانێ بحەسێتەوە و لەگەڵ سووکبوونی نۆبەتییەکەی بێتەوە سەرخۆ. لەو ڕۆژەوە کە گەڕاوەتەوە بۆ نیشتمان، ئەوە هەوەڵین جارە تاوێک دەحەسێتەوە و دەمارەکانی ئاسوودە دەبن. لە ڕادە بەدەر کەیفخۆشە وەک خۆی پێشبینی کردبوو، کاردیلە پەنای داوە. دەبێ بڕوات بەمرۆڤ هەبێ. پتر بەوە خۆشحاڵە کە نۆنزیۆ ساکا بەپێچەوانەی خۆی فیکری لێ دەکرد، ئامادە بووە یارمەتی بدات. دەبێ بڕوات بەدۆست هەبێ. لەگەڵ بیرکردنەوە لەم دوو ڕووداوە، لە خۆشیان حەز دەکا سەر مەقولات بدا. بەتایبەت کە کەسیش نایبینێ. پاشان بیر دەکاتەوە کە دەبێ ئاقڵ و ئارام بێت. چونکە خەباتێکی توندی لەگەڵ مردن لە پێشە. بەم حاڵە دووبارە لەسەر کا ڕادەکشێتەوە. هەروەک عیسا منداڵی ئاسمانی ئاقڵ و ئارام لە ئاخوڕی خۆیدا دەمێنێتەوە. لە ڕاستیدا بۆ ئەوەی شکڵی ئاخور تەواو بێت، پێویستە سپینا لەنێو کەر و گایاندا گەمارۆ بدرێ. ئەمجارەش کەر و گا لەوێن، بەڵام لە خوارەوە، واتا لە تەویلە ئەویش تەنیا لە کاتی شەودا، چونکە بەڕۆژ دەچنە لەوەڕ کاتێ کەر و گا دەگەڕێنەوە کە ئەو«دەرکراوەی قانون» ماوەیەکە لە ئاخوڕی خۆیدا خەوی لێکەوتوە. نەرمایی کا خەوی بەسەردا هێناوە. هەروا کە ڕاکشاوە هیوادارە خەونی مەزراکانی گەنمی وەرزی هاوین و هێشوە گەیشتوەکان و گوڵەکانی دەشتێ و جریوەی مەلان ببینێ. لەوە تووڕە و بێزار دەبێ کە دەزانێ پۆلیس خزاوەتە نێو تەشکیلاتی وی و ئەو ناچار بووە کە لەگەڵ ئەو

هاوڕێیانەی کە دوای گەڕانەوەی چووبوونە لای پێوەندی بپسێنێ. بەڵام ئێستا ڕەفتاری کاردیلە و دوکتۆر ساکا هەستی برایەتی لەگەڵ هاونیشتمانانی تێدا زیندوو کردۆتەوە. هەروا کە لەنێو کادا ڕاکشاوە، دەزانێ ئەم هەستە لەودا بەهێز دەبێ. دەڵێی لە ناخیدا هەست بەپێوەندییەکی لەشی لەگەڵ وڵاتەکەی دەکات. هەر دەڵێی گەڕاوەتەوە بۆ ئامێزی دایکی. سپینا لە تاو لەرزدا دەسووتێ. بەڵام هەست دەکات حاڵی باشە. پاش چەند ساڵ بێ هێزی و دەربەدەری ئێستا دووبارە هەناسە هەڵدەکێشێ. لەپشتی خانووی تەویلەکە جۆگەیەکی پڕ ئاوی ڕوون دەنگی دێت و بەسەر ورتکە بەردی لوس و چڵە گیای باریکدا دەڕوا. ئەوە گرنگترین دەنگێکە لەسەر کا بەگوێی دەگات، دەنگێکە لە درێژەی شەوی بێ حاڵیدا بۆ ئەو وەک لالاییە. ئاوازێکی کۆنە کە هەمیشە نوێیە. ئەفسانە و حکایەتی پەریانیش هەروا پەیدا دەبن. ئێوە ئەی پەری دێهاتی ئەفسانەی جوان بۆ ئەو هاونیشتمانییەی خۆتان، بۆ ئەو پیاوەی کە شارنشینەکان ڕاویان ناوە، بهۆننەوە.

سپینا زۆر دەنوێ و تەنیا ئەو کاتە وەخەبەر دێت کە دەزانێ کاردیلە خواردن و دەرمانی بۆ هێناوە. نان دەخوا و بەدوای ویدا دەرمان و پاشان لەنێو کادا دووبارە دەنوێتەوە. کاردیلە ڕۆژێ سێ جار دێتە لای. بەسواری گوێدرێژ دەگاتێ. دادەبەزێ، باری کەرەکەی دێنێتە خوار. هەوساری لە کوڵمیخێک دەخات کە لە دیواری داوە. دەچێتە تەویلە و بۆ عەمباری کا سەردەکەوێ. سپینا بزووتنەوەی وی دەناسێ. کاردیلە هەر ئەوەندە دەمێنێتەوە کە پێویستە. کەم قسان دەکا. زوو وەدوای کاری خۆی دەکەوێ. سپینا هەموو جارێ لێی دەپرسێ:

– ئیتر دوکتۆر ساکا خەبەری نییە؟

– نا، بێ خەبەرە.

سپینا چاوەڕوانیەتی، بەپەلە نییە. پەناگا پەنجەرەیەکی گەورەی بێ دەرگای هەیە کاتێ خەرمان هەڵدەگیرێ، کایەکە بەوێدا دەکادێنێ دەکەن. هەر لەم پەنجەرە گوشادەوە لەگەڵ ئەوەش خۆی دەخاتە پەناوە، دەتوانێ دوورە دیمەنی بەربڵاوی مەزراش تەماشا بکات. مەزرای گەنمی تازە شین بووی بەهار بەڕەنگی سەوز، مەزرای باقلە بەهەزاران چاوی چکۆلە و ڕەش لەنێو گەڵای زێوین و باخەکانی ڕەز. لە کۆتایی دوورە دیمەندا، بەشێکیش لە جادەی میللیدا دەبینێ. شەوێک کاروانێکی درێژی گاری ڕادەبرێ. قافڵەیەکی درێژە چرای بچووکیان بەنێو تەگەرەکاندا هەڵواسیوە و دیارە دەچنە بازاڕ. سپینا خەوی لێ دەکەوێ و لە خەودا تا بازاڕ لەگەڵیان دەچێ. لەنێوان دوو خەودا مەیدانەکانی ژینی دەوروبەری خۆی لەنێو پەنجەرە گەورەکاندا تەماشا دەکات. دژوارە هەستی عەجایبی ئەو تاریف بکرێ. بەتایبەت ئەو شتە سروشتییانە کە لەوێ، لەپێش وی لە جێگای خۆیانن و لەگەڵ خەیاڵی زەینی ئینسانێکی ئاوارەی وەک ئەو و لەگەڵ دنیای خەیاڵی، لەگەڵ سەحرای خەیاڵی، لەگەڵ وەرزێرە خەیاڵییەکانی بەرهەمی خەیاڵەکانی ئاوارەیی ئەو فەرقیان هەیە و زیاتر سەرنجی ئەو ڕادەکێشن. ئێستا سپینا جارێکی دیکە بیری نووسراوەکانی سەردەمی ئاوارەیی خۆی دەکاتەوە کە بەشێوەی ڕیئالیزمی واقعی دانراون و ئێستا ئیمڕۆ لای ئەو شوێنی خەون و وڕێنەیان هەیە. لەم واقعیەتە ساکارە کە دەیبینێ سەری سووڕماوە. لەبەرچاوی

مەزرای واقعی و گوندی واقعی و کەری واقعی دیارن. بەڵێ مەزرای سروشتی و دێهاتی سروشتی و کەری سروشتی، ئەو شتانە ئێستا لەبەر چاوی بەر جەستەن و نەک لە زەین و لە خەیاڵی سووتێنەری ویدا. ئەو لەشی نەخۆشی خۆی هەروەک شتێکی سروشتی لە پەنا شتی دیکەی سروشتی بەچاو دەبینێ. هەروەک شتێک لەنێو شتەکانی تر. تەنانەت نە وەک شتێکی ناوکی و یا بنچینەیی، بەڵکو وەک شتێکی سروشتی لەنێو شتە سروشتییەکانی دیکەدا، جەستەیەکی بابەتی و دیار، جەستەیەک کە لە خاک پەیدابووە، جەستەی سپینا لەوێ لەسەر کا ئارامی گرتوە. لە لایەکی وی ئاڵقەیەکی درێژی نان هەیە و لە لایەکی دیکەشی گۆزەڵەیەکی شەڕاب. ئەمە خواردنێکە کاردیلە بۆی هێناوە. کا زەردە و نان قاوەیی و شەڕاب سوورە.

سپینا چەند دەفتەری نوشتاوەی لای خۆی ڕاگرتووە، کە یادداشتی وین لە بارەی کشتوکاڵ. هەر چەند ئەگەر ئەو دەفتەرانە پۆلیس بیانگرێ بۆ وی ترسی هەیە، بەڵام نایەوێ لەبەینیان بەرێ. پێی وایە لەوانەیە ئەم دەفتەرچانە بۆ کارێکی گرنگتر بەکاربێن. بەتایبەت ئەگەر قەرار بێ چەند حەوتوو لە خەباتی تێکۆشان و کاری تەشکیلاتی دوورکەوێتەوە. سپینا بێ سەرنجدان پەڕەکان هەڵدەداتەوە و بەسەریاندا دێتەوە، بەڵام ناتوانێ بیانخوێنێتەوە. ئێستا وا دێتە بەرچاوی وەک بەزمانی چینی نووسرا بن. ئەو لەناخدا هەمیشە لە تیئۆری بێ حاڵ بووە. ئەو بۆ کار و کردەوە هاتبۆوە ئیتاڵیا نەک بۆ بیرکردنەوە.

ڕۆژێکیان دوکتۆر ساکا بەدرێژی بۆ کاردیلە باسی وێتامینەکان دەکات و نەتیجە دەگرێ کە سپینا پێویستی بەخواردنی زیاتر هەیە. لەو ڕۆژەوە جۆتیار نان و شەڕابی سپینا دوو ئەوەندە زیاد دەکات.

سپینا قەت شەڕاب خۆر نەبوە بەڵام بۆ سافکردنی ئیشتیای لە تامی سەدەفی دەریایی و کەلەمی بوریانی (شارلرو) و «سرن» ئێستا بەدڵی خۆی شەڕاب دەخواتەوە. هێندێ جار کاردیلە دەتوانێ لەماڵی خۆیان بەدزی دایکی پەنیر و سوسیۆنی سیر لێدراوی بەراز بدزێ، لەو کاتەدا بۆ سپینا جێژنی بەڕاستییە.

شەڕاب هەمیشە سپینا لە نەشەیەکی کەمدا ڕادەگرێ. جارێکیان کە سپینا لە ڕادە بەدەر شادمانە کاردیلە بەنامەیەکی دوکتۆر ساکاوە دەگاتێ کە لەوێدا بەڕستەیەکی وەک پێشگۆیی نەخشەیەک نیشاندراوە کە نیشانی دەدا سپینا لە گوندێکی کوێستانیی بۆ ماوەی دوو سێ مانگ لە پەنادا دەبێ، تا چاک دەبێتەوە.

سپینا ئەو دەم لە چۆنیەتی ئەم نەخشەیەی کە لە ماوەی چەند حەوتوو خۆ شاردنەوە ئەمنیەتی وی دابین بکات، سەر دەر ناکات، بەڵام هەست دەکا کە مەبەست پەناگایەکە کە نەک هەر هەوەس ئەنگیز دەبێ بەڵکو زیاد لە هەموو شت ئەوی سەر گەرم دەکات و هەر بۆیەش قبوڵی دەکا.

بەیانی ئەو ڕۆژە سپینا لە خەو دایە کە دوکتۆر ساکا کاتی ڕۆژئاوا دەگاتە لای، سپینا لە تەویلە دێتە خوار، فتیلەکە هەڵدەکات دۆستی خۆی دەبینێ کە بوخچەیەکی گەورەی پڕ لە لیباسی کەشیشی و شتی دیکەی بەدەستەوەیە. لەو کاتەدا سپینا ناتوانێ ناڕەحەتی تایبەتی خۆی بشارێتەوە و دەڵێ:

– ساڵەهایە کە من خۆم لە دەرەوەی کەنیسە دەزانم و دەبێ دانی پێ دابنێم کە لە پۆشینی لیباسی

کەشیشی بێزارم. ئەم کارە ئەتکی حورمەتە کە لە ئەخلاقی مندا نییە.

نۆنزیۆ ساکا لەم دوو دڵیە شاد دێتە بەرچاو و دەڵێ:

– ئەگەر من تۆم نەناسیبا و بیرم کرد باوە کە ڕەنگبێ لەم لیباسە کەڵکی دوور لە ئەدەب و ئیحترام وەربگری، ئەوەم بۆ تۆ نەدەهێنا. لە تەویلە لەبەر ڕووناکایی کەمی چرای نەوتی و لە خزمەت کەر و مانگایان کە سەیریان دەکەن لیباس دێتە گۆڕین. بێ گومان مانگا هیچ لەوە تێناگات، بۆیە لە هەرد دەنوێ و چاو لەسەر یەک دادەنێ و خەوی لێ دەکەوێ و یا لانی کەم خۆی دەخەو دەکات. بەپێچەوانە، کەر هەروا وێستاوە و سەیریان دەکات. وا دێتە بەرچاو تەماشاکردنی حەیوان دوکتۆر ناڕەحەت دەکا، چونکە کەر سەر بەلایەکی دیکەدا وەردەگێڕێ. کەر تەسلیم دەبێ و بەڵام دیسان سەر بادەداتەوە و بەشێلگیری تەواو لە پیاوێک ڕادەمێنێ کە لە عەمباری کا هاتۆتە خوار و ئێستا خەریکە عەبای ڕەش و درێژی کەشیشی دەکاتە بەر کە پێشەکەی بەدوگمەی بچووک ڕازاوەتەوە.

نۆنزیۆ ساکا دەڵێ: «بەرخ بۆ ئەوەی ورگی نەدڕن، دەچێتە پێستی گورگەوە»

چاوەکانی سپینا لە ڕوومەتی سووتاویدا حاڵەتێکی ڕێزداری منداڵانە بەخۆوە دەگرن. نۆنزیۆ ساکا بەدەنگێکی نیوە جیددی بەبۆنەی دانانی سپینا بەپلەی کەشیشی ئەم وتارەی خوارەوی پێشکەش دەکات:

– وەک خۆت ئاگاداری ئەم لیباسە یادگاری ڕازی کەونارایە و لەلایەن قەشەکانی «ئیزیس» و «سراپیس» بەئێمە گەیشتوە. ئەم لیباسە کۆبوونەوەکانی «پێرەوانانی مەسیح» کە هەوڵیان دەدا ڕازەکانی دنیای مەسیحیەت لە پیسییەکانی جیهان بپارێزن و «چازانی و تواناییەکانی سروشتی» کەمایەتییەک کە لە دەرەوەی کۆمەڵگەکان دەژیان و بەڵام دژایەتیان دەکرد، بپارێزن هێنایانە نێو کەنیسەی کاتۆلیک. بەم چەشنە داب و سوننەتێکی کە بەردەوامیان زیاد لە سەردەم و زەمانەیێکە کە تێیدا پێکهاتوون و لە مەزەبێکەوە بۆ مەزەبێکی دیکە و لە کۆمەڵگایەکەوە بۆ کۆمەڵگایەکی دیکەیان گواستۆتەوە. ئێستا ئەی ئەو کەسەی کە بۆ ڕازەکانی نوێی شۆڕشگێڕی، بۆ ڕازەکانی مادەی خەریک یاخیبوون دەستنیشانکراوی، تۆی کە کراسە ڕەشەکان دەکەیە بەر کە بەر لە هەزاران ساڵ دیاردەی فیداکاری و ئیلهامی بان سروشت بووە...»

سپینا بزیەکی دێتێ. دوکتۆر ساکا لە درێژەی وتارەکەیدا هەر بەم هەوایە دەڵێ: «من نازانم بۆ چی ئەو زانا ماتریالیستە لیباسێکی وەک ئەو کراسەی بۆ ئەندامانی دەستەی نێو نەتەوەیی کرێکاران پێشبینی نەکردووە و یا لانی کەم دەستووری نەداوە کە تەواوی کەسانی ئەو دەستەیە نێوەڕاستی سەری خۆیان بتراشن تا کارمەندی دەوڵەت و ئەمیندار و شیکەرەوەی دەقی پیرۆز لە کەسانی ئاسایی جیا بکرێنەوە کە بێ وەرگرتنی کارتی ئەندامەتی دەچن و هەقی ئەندام دەدەن.

کات تێدەپەڕێ. ساکا دەپرسێ:

– ناوت چ دەبێ؟

سپینا بیر دەکاتەوە و پاشان سپادا پیشنیار دەکات

نۆنزیۆ لە وەڵامدا دەڵێ: «زۆرباشە کەوابوو ئێمە ناوت دەنێین «دۆن پاولۆ سپادا»

– بۆچی دۆن پاولۆ؟

– چونکە پێترۆ سپادا لە پێترۆ سپینا زۆر نیزیکە و وێک دەچن. کەوابوو ناوی تۆ دەبێتە دۆن پاولۆ سپادا. خۆ لە بیرت ناچێ. ؟ کڵاو و کتێبی دوعا و دەسحێب و زیننارت لە جانتادایە.

قەشە دەڵێ:

– زۆر باشە Proce damus in Pace بەئەمانی خودا.

٣

دۆن پاولۆ بەفایتوونێکی بێ سەرپۆش لە جۆری «ڤیکتۆریا» ئانیپاڵ سۆفریتۆ کە ئەسپێکی کوێت ڕایدەکێشێت، لە کاتێکا خۆی لە فایتوونەکەدا مات کردووە، ڕێگای بەرینی مەزرای«پاڵنتین» بەجێدێڵێ و دەگاتە دەشتی فۆچینۆ.

ئێستا ڕاست سەعاتێکە کە خۆر لە پشتی چیای پاراسانۆ سەر وەدەر دەنێ. دەنگی چوارناڵەی ئەسپ لەسەر ڕێگا، سەگەکانی نێو تەویلە دەوەڕێنێ. لەپشت چەند پەنجەرەیەکی کە هێشتا ڕووناکن سیمای کونچکاو دەردەکەون.

بەم چەشنە دۆن پاولۆ سپادا پاش دە ساڵ دەربەدەری بۆ وڵاتێک دەگەڕێتەوە کە لە وێدا لە دایکبووە و هەڵی داوە. لەلای چەپی وی لە ڕووناکایی ڕەنگ پەڕیوی ئاسۆ باڵای چیای ولینۆ بەدوو لوتکەی سەر بەبەفر داپۆشراو سەری بەرز کردۆتەوە. لە بناری چیای ولینۆ تەپۆلکە و بەرزایی ڕەڵمی بەجێماو لە لافاوەکان وردە وردە کە بۆ لای دەشت دادەکشێن نابوت دەبن و لە سێبەری کە بەسەر مەزرادا هاتووە دەگەڵ زەوی دەبنەوە یەک. گاری لە گوندی «ئاوەتزانو» تێدەپەڕێ کە کۆشک و خانووی کوێستانی لە پەنا کۆمەڵێک کۆخی بچووکی لە قوڕ دورسکراو قوتبوونەوە.

بیست ساڵ دوای بومەلەرزەی ساڵی ١٩١٥ هێشتا دیمەنی تێک ڕووخاوی چەند ماڵ کە گیا لەسەر وێرانیەکانیان ڕواوە دەبینرێن. دۆن پاولۆ کە لەنێو گاری پڕ تەکاندا مات بووە پێی سەیرە کە توانیویەتی بەم هاسانیە بۆ وڵاتی خۆی بگەڕێتەوە و بەم هەموو گوندانەدا تێپەڕێ بێ ئەوەی کەس بیناسێ و ترسی بۆی هەبێ. ئانیپاڵی گاریچی کە لە جێگای خۆی دانیشتوە و سەبر قەننە دەکێشێ. بۆ پێشگری لە یۆرتمەی ئەسپەکەی جگە لەوەی کە جاروبار لغاوی ئەسپەکە بکێشێ ڕێگایەکی دیکەی نییە. جارێک لە دۆن پاولۆ ئاوڕ دەداتەوە و دەڵێ:

– وەستا لیتریو ناڵبەندی «ئاکوا فرەدا» ناڵێکی لێ دەدا و لیرەیەکی وەردەگرت، بێ گومان دەزانی مەبەستم ناڵی ئەسپە. بەم پێیە من هەمیشە لیرەیەکم دەدایە. ڕۆژێک پێی گوتم باشترە لەجیاتی لیرەیەک دوو هێلکەی بدەمێ. لای ئێمە لە بارەی هێلکە دەبێ ژن بڕیار بدەن. ژنی منیش ئەم پێشنیارەی پێ خەراپ نەبوو. لەودەمەوە لەجیاتی هەر ناڵێک دوو هێلکەمان دەدایە. دوێنێ ئاسایی بەدوو هێلکەوە چوومە کن وەستا. بەڵام وەستا «لتریو» گوتی دەبێ سێ هێلکان بدەی، چونکە بەهۆی شەڕەوە ناڵ گران بووە. ئەسپەکەمی ناڵ کرد و چووم بە ژنەکەم گوت لەبەر شەڕی تازە هێلکەیەک قەرزدار بووم. ژنم دەستی کرد بەقیژەقیژ و گوتی ئەم قسانەم بەگوێ داناچێ. ئیمڕۆ دوو جار بەپێش دووکانی وەستا «لتریو» دا تێپەڕیوم هەرتک جار پێی گوتم: ئەو هێلکانەی مە چییان لێ هات؟ هێشتا مریشک هێلکەی نەکردووە؟ لە وەڵامدا گوتم تا بەیانی ڕاوەستە. سبەی هەوا دەگۆڕێ. ئەم پەڵەهەورە لەسەر «پچینا» دەبینی؟

کاتێ ئانیپاڵ ئاوڕیداوە تا بیروڕای قەشە لەمبارەوە بپرسێ، دیتی خەوی لێ کەوتوە. فایتوونەکە گەییووەتە دوو ڕێیانێک. ئێستا ئانیپاڵ بەگوێرەی ڕێبازی قەرارداد بۆ گەیشتن بە«فوسادی مارسی» واتە بەو گوندەی کە قەشە دەیویست شەو لەوێ بەرێتە سەر، دەبوایە ڕاست بەکوێرە ڕێی چۆلی «فۆچینۆ» دا تێپەڕێ. دۆن پاولۆ بۆ ڕۆیشتن بەم ڕێگا چۆلەدا پارەیەکی زیاتری داوە. چونکە لە ڕاستیدا دەیەوێ لەو جادەیە خۆ بپارێزێ کە بەتەنیشت فۆچینۆدا دەڕوا و کورتترە و، بەڵام پێش گەیشتن بە «فۆسا» بەنێو چەند بەخشدا تێدەپەڕی. ئەو لە ڕوونکردنەوەی ئەم ڕێگا دوورترەدا گوتوویە:

من لە بارەی دەشتی فۆچینۆ و شێوەی کشتوکاڵی تازەی وێندەرێ و جۆگەکانی ئاودێری تاریفم بیستووە، بۆیە پێم باشە بەو ڕێگایەدا بڕۆین هەر چەندە ڕاستەڕێ نییە.

بەڵام ئێستا خەوی لێکەوتوە و کەوابوو ئەو جۆگە لانەی دەیویست بیانبینێ مەگەر لە خەودا بیانبینێ. بەم چەشنە ئانیباڵ نیزیکترین ڕێگا دەگرێتەبەر. جادە بەبەرز و نەوی سووکەوە درێژەی هەیە. لە یەکێ لەم هەورازانەدا دۆن پاولۆ وەخەبەر دێت. ئێستا لە عاسمان لەسەر دەشتی فۆچۆنۆ شکڵی عەزیا و ماری عاسمانی پێکەوە نووساون. قەشە ئاگاداری لاڕێیی فایتوونچی دەبێ و دەپرسێ:

– ئەوە هەمان ڕێگای قەراردادییە؟

ئانیبال لە وەڵامدا دەڵێ: «سبەی هەوا دەگۆڕێ.

– ئەوە لەو کوێرە ڕێیانەی فۆچینۆیە؟

– ئەگەر سەرماتە پێم بێژە

دۆن پاولۆ بەجیددی دەپرسێ: «داخوا ڕووبارێک دیارە؟»

رووبارێک لە گردی دێتە خوارێ و بەبن پردێکدا دەڕوا کە لەسەر جادە دروست کراوە.

ئانیباڵ لە کاتێکا بەدەست ڕووبارەکە نیشان دەدا دەڵێ:

– ئەوەش ڕووبار. پاشان لێی زیاد دەکا و دەڵێ:

–بەڵێ، ناڵبەندی «ئاکوا فرەدا» لەجیاتی ناڵێک سێ هێلکەی دەوێ. چونکە قیمەتی ناڵ لەبەر شەڕی تازە گران بووە.

دۆن پاولۆ ئیتر نا خەوێ، بەڵام گوێش ناداتە قسەکانی فایتوونچی. بێ دەنگییەکی کوتوپڕ بەسەریدا زاڵ دەبێ. بیرەوەری منداڵی و گەنجیەتی دێنێتەوە بەرچاو. ڕێگا بەردەڵانە. گاری هەڵبەز هەڵبەزیەتی. دۆن پاولۆ هەموو پرد و جۆگە و ڕەز و دار و شتە قەدیمییەکان کە زۆربەیان لەگەڵ شتە تازەکان تێکەڵبوون، دەناسێتەوە.

لەسەر دوو ڕێیان بەرلەوەی بگەنە ئورتا، لە تاریکیدا قاوەخانەی ئاکۆسانتا بەدی دەکات. ژنی قاوەچی بەیارمەتی کیژەکەی کە ئێستا گەورە بووە، خەریکە کورسییەکان دەباتە ژوور. واتە کیژی «ئاکواسانتا» ئەوەندە گەورە بووە! کەوابوو دەبێ ئاکواسانتا پیر بوو بێت. دە دوازدە ساڵی دیکە، ئەم کیژەی کە ئێستا منداڵێک زیاتر نییە بەنۆرەی خۆی دەبێتە مودیری قاوەخانە و کیژەکەی بۆ بردنە ژووری

کورسییەکان یارمەتی دەدا. چەرخی ڕۆژگار هەروا دەگەڕێ.

تەگەری گاری بەنێو بەرد و گڵـمەتی جادەدا دەچنە خوار و بەزەحمەت دەسووڕێن. بەڵام لەپڕ لەسەر پێچێک هەوەڵین خانووەکانی گوندی «ئورتا» دەردەکەون. ئەوەتا لە چوونە ژووری گوندی فانۆسێکی بەرقی لەسەر دووکانێکی ڕەشی چەرخ سازی هەڵواسراوە، ئەمە ئەو گوندەیە کە ئەو لێی لە دایکبووە.

دۆن پاولۆ چاوانی دەقوچێنێ. نایەوێ هیچ شتێ ببینێ. هەوەڵین بوونەوەرێک کە ئاگاداری هاتنی گاری دەبێ «نرون» سەگی چەرخ سازە کە دۆن پاولۆ باشی دەناسێ. «نرون» بەگوێرەی عادەت دوو سێ جار دەوەڕێ، پاشان لەپشت دەرگای دووکان ڕادەوەستێ و هێندێ مرەمڕ دەکا. گاری لە کاتی تێپەڕبووندا لە دەرگا دەخشێ. ئەو دەم «نرون» قوڕەیەکی درێژ و گوێچکە ڕووشێنەر دەکێشێ. «فاوت» دێڵە سەگی پاسداری باخی پشتی کەنیسە کە دۆن پاولۆ ئەویش دەناسێ وەڵامی ئەو قوڕەیە دەداتەوە. «فاوت» لە «نرون» دەپرسێ «چ خەبەرە؟» نرون بەتووڕەیی وەڵامی دەداتەوە: «چۆن چ خەبەرە؟» بۆ نابیسی چ خەبەرە؟ «فاوت» لەوێ لەپشتی کەنیسە نازانی چ باسە، دیسان دەپرسێ: ئاخر چ خەبەرە، چبووە؟ ئەو دەم نرون بەتووڕەیی سێ چوار جار ئاوا دەقوڕێنێ. یانی: «بۆ نابیسی چ خەبەرە؟» ئێستا گاری لە مەیدانی گوندی تێدەپەڕێ. ئەو دەم «فاوت»یش وەک شێتان دەست بەوەڕین دەکا و تولەکانی لە خەو هەڵدەستێنێ. لەگەڵ وان دەست دەکا بەخۆ هەڵاویشتن بەدیواری باخدا و تا دەتوانێ دەوەڕێ. تولەکانی خەواڵوو لەگەڵ دایکیان دەست بەوەڕین دەکەن: «چ خەبەرە؟» چ خەبەرە؟ دایک بەتووڕەیی وەڵام دەداتەوە: «چۆن چ خەبەرە، بۆ، نازانن چ خەبەرە؟» ئەو دەم هەموو سەگەلی دەوروبەر یەک لەدوای یەک دەست بەوەڕین دەکەن. «شیری» سەگی شوان، سەگەلی دیکە کە لە دەوری ئاشی نوستوون، واتە ئەو سەگانە لە خانوو و ئیداران بەستراونەوە و سەگی گاریچییەکانی کە پاسەوانی تەویلەکانن، وەخەبەر دێنێ. «کالون» سەگێکی گورگییە بەدەنگی بەسامی خۆی سەگەلی خانووەکانی کوێستانی سەر گردەکان، واتە سەگەلی ڕاوێ و تولە فەرنگییەکان ژنە بەفیزەکان دارۆژێنێ.

دۆن پاولۆ هەروا چاوی بەستوون ئێستا سی چل سەگ لە چوار لای گوندی دەوەڕن و دەلورێن. گاری لە ئاخرین ماڵەکانی «ئۆرتا»ش تێپەڕیوە بەڵام سەگەل هەروا دەوەڕن. پاشان یەک لەدوای یەک بێ دەنگ دەبن. لە هەمووان بێ حەیاتر «کالون»ە، کاتێ ئەویش بێ دەنگ دەبێ، دۆن پاولۆ چاوان دەکاتەوە گاری بەپێش حەوزی فوارەدا تێدەپەڕێ کە تایبەتی بۆ ئەو وڵاخانەیە کە لە مەزرا دەگەڕێنەوە. لەسەر حەوزی فوارە تەتەڵەیەکی مس دەبینرێ لەسەری نووسراوە: بەهیممەتی بنەماڵەی سپینا دروست کراوە.

دۆن پاولۆ بەفایتوونچی دەڵێ: «من تینوومە. ڕایگرە»

لە فایتوونەکە دێتە خوار، بەلوێچی دەستی ئاو دەخواتەوە. بەدەستە تەڕەکانی نێوچاوانی تەڕ دەکا کە لە گەرمان دەسووتێ. جادە ئیتر بەردەڵان نییە و ئەسپ دەتوانێ چوارنال بڕوا. ئەو دەم دۆن پاولۆ پشت لە ئەسپ دادەنیشێ و تەماشای ئاخرین چراکانی گوندی خۆی دەکات. هێشتا دە دوازدە پەنجەرەی ڕووناک لە تاریکایی شەودا دەبینرێن کە وردە وردە دەکوژێنەوە. یەک لەو سەرە لەسەر گردی دەکوژێتەوە، یەکی تر لە خوارێ لە نیزیکی ئاش، یەک لەلای چۆم و پاشان یەک لەلای گۆڕستان. پاشان دیسان لەسەر گردی

دەکوژێتەوە، پاشان یەک لە گۆڕستان و یەکێ خوارتر و ئاخرەکەشی ئاخرین چرای گۆڕستان دەکوژێتەوە. ئێستا ئیتر لە سێ پەنجەرە زیاتر ڕووناکییان نەماون و، چونکە شەویش درنگە لەوانەیە پەنجەرەی وەتاخی نەخۆشان بن. دۆن پاولۆ هەموو خانوو و کوچە باخ و پەنجەرە و باخەکان دەناسێتەوە. گاری بەتەنیشت کانگای قەدیمی «پۆزولان» کە ڕۆژێک هی باوکی بووە و ئەو کاتێ منداڵ بووە لەوێ لەگەڵ منالە کرێکاران گەمەی کردووە، تێدەپەڕێ. لە پەنا جادە لەسەر گردی ڕەزی خۆی دەناسێتەوە کە تاقە مێراتی باوکی بووە و بۆی بەجێماوە. دار هەنجیرەکان هەروا لە جێی خۆیانن بەڵام دیار نییە دارە گێلاس و گوێزەکان چییان لێ هاتوە. گۆیا مامی کە بەرپرسی پاراستنیان بووە ئەو دارانەی بڕیوە. دۆن پاولۆ چاوی پڕ دەبن لە ئەسرین. بەڵام لەپڕ کزە بای شەوانە بۆ لای ڕۆژهەڵات دەسووڕێ و با هەڵی دەکاتێ. لە لای ڕۆژهەڵات خشەخش دەکەوێتە نێو داران، مانگ هەڵدێ، دۆن پاولۆ مل بەلاوە دەنێ و خەوی لێ دەکەوێ.

لە گوندی«فۆسادی مارسی» لەپێش میوانخانەی «تورەنسل» ئانیبال وەخەبەری دێنێ. بەر لە گەیشتن لە قەشە دەپرسێ: «ئاغای قەشە دەکرێ ڕاسپاردەیەک بۆ من بنووسی؟

دۆن پاولۆ دەپرسێ: ڕاسپاردە بۆ کێ و بۆچی؟

ئانیباڵ تاوێک فیکر دەکاتەوە و دەڵێ: «ئێستا ناتوانم عەرزت بکەم، بەڵام ئاخر ڕۆژێک هەر بەکار دێت. تۆ دەتوانی ڕاسپاردەیەکی گشتی بنووسیت.

قەشە دەڵێ: «ئاخر من تۆ ناناسم»

ئانیباڵ دووبارە جادەی «ئاکوافرەدا» دەگرێتە پێش دەڵێ: «زۆر باشە، شەو بەخێر!»

دۆن پاولۆ بەزەحمەت بۆ ژووری خۆی سەردەکەوێ. ئەوەندە هیلاکە دووبارە خەوی لێ دەکەوێتەوە. بەیانی زوو لە خەو ڕادەبێ، بەڵام لەبەر تەمبەڵی ماوەیەکی درێژ لە جێدا دەمێنێتەوە.

دوکتۆر ساکا دەستووری تایبەتی بۆ نووسیوە کە: «قەشە لە دەرەوەی قەڵەمڕەوی ڕووحانیی خۆی دەبێ چۆن ڕەفتار بکات.» دۆن پاولۆ سپادا کە قەشەی قەشە نشینی فراسکاتییە، ئێستا هاتووە تا لە گوندی کوێستانی «پێتراسکا» بەخشی قەڵەمڕەوی ڕووحانی کەشیشانی «مارس» چاک بێتەوە و سلامەتی خۆی وەدەست بێنێتەوە.

لە دەستوورە تایپکراوەکاندا ئەم گیروگرفتانەش پێشبینی کراون کە ڕەنگە تووشیان بێت و چۆنیش بەسەریاندا زاڵ بێت. دۆن پاولۆ دەیانخوێنێتەوە و دووپاتیان دەکاتەوە. لەبەر ئەوەی ئەو گاریچییەی کە قەرارە بەدوایدا بێت و بیباتە «پیتراسکا» تا دوای نیوەڕۆ نایە، تەواوی بەیانی لە ژوورەکەی خۆیدا دەمێنێتەوە. بەخۆشییەوە دەبینێ کە ئەو ژوورە ئاو و ئاودەستی هەیە. پاش ماوەیەک مانەوە لە عەمباری کا، دەست و دموچاو شوشتن بەئاوی ڕەوان چێژی هەیە. جگە لەوە ئەم ئاودەستە نیشانەی پێشکەوتنی وڵاتەکەیەتی. لەبان ئاودەستەکە بەخەتی گەورە نووسراوە: «لە موسافیرانی بەڕێز داوا دەکەین کە میز دە ئاودەستەکە نەکەن، چونکە بۆگەن دەبێت.» لەگەڵ ئەوەش ئاودەستەکە بۆگەنیوی هەر لێ دێت.

دۆن پاولۆ تەماشای ئاوێنە دەکات. پێش هەرەکەتی لە «ئاکوافردا» قژەکانی زۆر کورت کردووە. ئێستا بەو عەبای ڕەشی کەشیشی و قژی تاشراوی بیچمێکی سەیری لێ پەیدا بووە. وەختە ئەوەندە بەخۆی پێبکەنێ کە ئاوی لە چاوان بێت.

عەباکەی لە پێشەوە ۲۸ دوگمەی هەیە. خەمی ئەوە دایگرتوە کە هەر کاتێ دایکەنێ و بیکاتەوە بەری ئەشێ ۲۸ دوگمە بکاتەوە دایخاتەوە. پاشان تێدەگا کە ئەوەندە بەسە دوگمەکان تا نێو قەد بکاتەوە و عەباکەی بەسەریدا بێنێتە دەر و، یا بەخوارەوەدا دەبەری کاتەوە. هەر چەندە ئەم جۆرە لیباس داکەندنە ژنانەیە و وەپێکەنینی دەخات. بەڵام قۆرتێکی دیکەی دێتە پێش. خەمی ئەوە دەیگرێ لەوە کە کاتێ بخوازێ شتێک لە گیرفانی دەربێنێ ناچار دەبێ داوێنی عەبای هەڵداتەوە. داخوا ئەو لەکن خەڵک عەیب و گاڵتە نییە؟ بەڵام پاشان لە ئاستی گیرفانانی کەلێنێک لە عەباکەیدا دەبینێتەوە کە بەهاسانی دەتوانێ دەست بخاتە گیرفانی. ئەو کەشفە شادی دەکات. تەنانەت لە وەش تێدەگات کە لیباسی کەشیشی هەر چۆنێ بێت، کارێکی گران نییە. لەسەر نانخواردن دۆن پاولۆ لەگەڵ خاوەنی میوانخانە کە بێوەژنێکە بەناوی «برە نیچە جیراسولە» دەبێتە ئاشنا.

دیوارەکانی سالۆنی نانخۆری بەلاپەڕی ڕەنگیی گۆڤارێکی ناسراوی حەفتەیی ڕازاوەتەوە. ڕەسمەکانی نیشاندەری شانۆی وروژێنەرن. لە جێیەک ڕەسمی کیژی سوژنەوانی ڕێگای ئاسنە کە دەیەوێ قەتارێک لە تەسادوفێکی حەتمی نەجات بدا. شوێنێکی تر ڕەسمی فڕۆکەیە. هەڵۆ پەلاماری داوە. ڕەسمێکی دی قەفەسی باخی وەحشە کە لەنێو شار شکاوە و دڕندەکان هاتوونەتە دەر و سەریان دەدووی خەڵک ناوە.

مادام «برەنیچە» لەپێش مێزی قەشە دادەنیشێ تا دەردی دڵی بەدبەختییەکانی خۆی بۆ باس بکات. ئەم ژنە کرستی نەبەستووە. زۆر ئارەقە دەکا و مەمکە گەورە و شلوبڵەکانی وەک دوو مەلەوان کە هیلاک بووبن و نەتوانن خۆ لەسەر ئاو ڕابگرن. کاتێ «برەنیچە» لە بارەی کەنیسەوە دەست بەقسان دەکات، دۆن پاولۆ قسەکانی دەبڕێ و دەڵێ: «بەداخەوە من بەشی قەشەنشینی ئێرە نیم. لە «فراسکاتی» بۆ حەسانەوە هاتوومە ئێرە.»

برەنیچە ناڕەحەت و بێ دەنگ دەبێ. لە دەرەوە هەتاوە. دۆن پاولۆ لەسەر تەختێکی پێش میوانخانە دادەنیشێ. پێنج شەش لاوی جوانی کڵاو بەسەر و سیغاری پێنەکراو لەسەر لێوان کە نیوەی دوگمەی باڵتۆیان دانەخراوە، لەسەر مێزێک دانیشتوون و خەونوچکە دەیانباتەوە و هەر دەڵێی زیندوو نین. لەولاتر چەند لاوی بێ کار یاری وەرەق دەکەن و بەڵغەمیان لە هەموو لاوە وەک پەپوولەی زەرد دەفڕێن. زۆربەی ئەم لاوانە نیشانەی حزبی دەوڵەتیان لە جێ دوگمەی خۆیان درووە. لەنێویاندا پیاوێکی بەتەمەنتر کە وەک قومار کەری خانەنشین دەچێ، بەسمێڵێکی بادراو بۆ باڵا و ڕیشێکی بزنی و کڵاوێکی لێوار پان لەسەر، لەگەڵ لاوەکان قومار دەکات. قاوەی خۆشی دەخواتەوە و دەنگی ملچەی زاری دێت. لەگەڵ دیتنی قەشە بۆ پاراستن لە چاووزار دانیشتوان وریا دەکاتەوە و دەڵێ: «ئاسن! ئاسن!»

ئەوانەی خەونوچکە دەیانباتەوە لە خەو ڕادەپەڕن و بەپەلە بەدوای شتێکی ئاسندا دەگەڕێن. ئەوانەی

شتی ئاسن نادۆزنەوە دەست دەگیرفانی پانتۆڵەکانیان دەنێن. دۆن پاولۆ ئەم فێڵە دەزانێ و کەمی ماوە بەجنێو وەڵامیان بداتەوە. بەڵام بێ دەنگ دەبێ. بەتایبەت کە دژ کردەوەی ئەم لاوە بێ کارانە ناوونیشانەی کەشیشایەتی وی مسۆگەر کردووە.

مەیدانێکی بچووک لە پێش میوانخانە بەردڕێژ کراوە. بارەگای حزبی دەوڵەتی لە ئاخری مەیدانەکەیە کە ئاڵای لەسەر هەڵکراوە. ڕەسمێکی گەورەی هامبرت شاش بەسمێڵی گەورەوە لەوێ لە تالاری شاردارییە. دووکانێکی پارچە فرۆشی لە گۆشەیەکی مەیدان هەیە کە تۆپی کەتان و چارشێوی ژنانەی بەڕەنگی تاڵخ و توند لێ دانراوە. پارچەفرۆش لەپێش دووکانی خۆی دانیشتووە و سمێڵی ئەستوری بەشکڵی دوو شاخەی دووچەرخە بۆ لای سەرو باداوە.

مێش دەوریان داوە، جار و بار وەک گا دەنگێکی لێ دێتە دەر و تفێک تا نێوە ڕاستی مەیدان فڕێ دەدا. گۆشەی ئەو ماڵانەی کە بەسەر مەیدانەکەدا دەڕوانن، کە بەشکڵی مەڕمەڕ ڕەنگ کراون. هێندێ نووسراوەیان لە تاریفی لێهاتوویی قارەمانێکی بەناوبانگی مۆتۆڕ سوار، بەسیمی تەلەفۆنەوە هەڵواسراوە. بوونی قەشەیەکی غەریب بۆتە هۆی کۆبوونەوەی دەستەیەک لە سواڵکەرانی ڕەشوڕووت کە مێشی یەکجار زۆر دەوریان لێداون. یەکی نەقوستان کە بەدار دەستیش بەزەحمەت دەتوانێ بەڕێگادا بڕوات، بەناوی گشت پیرۆزەکان داوای سواڵ و سەدەقە دەکات.

دۆن پاولۆ دەگەڕێتەوە بۆ میوانخانە. «برەنیچە» لێی وەنیزیک دەکەوێ غیرەتێک وەبەر خۆ دەنێ و دەڵێ:

– تۆ وەپیاوێکی باش دەچی. کیژێک لێرە لە سەرەمەرگدایە.. دۆن پاولۆ دیسان قسەکەی دەبڕێ و دەڵێ: «بەداخەوە من بەشی قەشەنشینی ئێرە نیم»

ئیتر «برەنیچە» ناتوانێ پێشی گریانی خۆی بگرێ و دەڵێ:

– کەوابوو ڕێگا بدە با ڕووداوەکەت بۆ باسکەم. کیژەکە نایەوێ کەشیشی ئەم ناوچەیە بێتە بان سەری، چونکە خزمیەتی. من پێم گوت قەشەیەکی غەریب هاتۆتە ئێرە لە ڕێگایەکی دوورەوە هاتوە. ئەو پەسندی کرد کە تۆ بچیە بان سەری.

دۆن پاولۆ دووبارە دەڵێ: «بەداخەوە من بەشی ئەم قەشەنشینە نیم.»

«برەنیچە» بەگریانەوە سەر ڕادەوەشێنێ:

– چۆن دەتوانی کیژێکی فەقیر بەبێ قەشە و بەم حاڵە و بێ دوکتۆر بەرەڵاکەی تا بمرێ. ئەگەر ئەسپێک بێتە مردن دوکتۆری حەیوان بانگ دەکەن و دراوسێکان بۆ یارمەتی بانگ دەکەن.

دۆن پاولۆ بەسەرسوڕمانەوە دەپرسێ: «بۆچ بێ دوکتۆر؟»

«برەنیچە» لەوە دەترسێ کە زیاد لە ئەندازە هەڵەوەڕی کردبێ. سەیرێکی دەوروبەری خۆی دەکا و پاشان بەترسەوە دەپرسێ: «داخوا دەتوانم بەنهێنی شتێکت پێ بڵێم.»

دۆن پاولۆ بەئاماژەی سەر وەڵام ئەرێ دەداتەوە.

«برەنیچە» بەگریان بەهەوایەکی لە سەرخۆ دەست بەگێڕانەوەی داستانەکە دەکات:

– کیژەکـە بێ مێردە. چووە خۆڵی وەسەرخۆ کردووە. ئەو دەم بۆ ئەوەی ئابڕووی نەچێ و شەرافـەتی بنەماڵەی پەڵەدار نەبێ هەوڵی داوە منداڵەکە فڕێ بدات. قانوون ڕێگا نادا و ئەگەر دوکتۆر و یا مامان و یا هەر کـەسـێک بیـەوێ بۆ کـارێکی وا یاریدەی ژنێک بدات، سـزای زیندانە. ڕووداوی ئاوا زۆر قەوماون کە هەموویان کەوتوونەتە بەندیخانەوە. ئەوەندە بەسە کە ڕۆژنامەکان بخوێنییەوە. هێندێکی وا هەن تووشی ڕۆژی ڕەشتریش هاتوون. کیژی سەر دەفتەری «فۆسا» کە چوار مانگە سکی پڕ بوو، ئاوی ژاڤێلی خواردەوە. کـیـژێکی دیکە کـە خزمـەتکاری کـەلانتـەر بوو، چووە «تیـولی» تا خـۆی بـخـاتە ئاو هەڵدێر. ئەم کـیـژەی ئێـستـا باسی دەکەم هەوڵی داوە بەتەنیایی خۆی نەجات بدا. چاری نەبوو جگە لەم دوو ڕێیە کە یەکیان هەڵبژێرێ –بێ ئابڕوویی یا مەرگ– ئەو مردنی هەڵبژارد. ئێستا لە سەرەمەرگدایە. دوکتۆر ناتوانێ بچێتە بان سەری. چونکە دەیکاتە سوورەت مەجلیس و ڕازەکە بلاو دەبێتەوە. نایەوێ کەشیشی ئێرە بچێتە بان سەری. چونکە خزمیەتی. دیارە ئەو خەتای کردووە، بەلام بەخشین هەموو کەس دەگرێتەوە. مەسیح بۆ خاتری هەموو دنیا لەسەر چوار میخە گیانی دا. دۆن پاولۆ لە عەجبەتان لە جێی خۆ وشک بوو. برەنیچە ئاماژەی پێ دەکات کە وەدوای کەوێ تا شتێکی دیکەی بۆ باس بکات. قەشە بەدوایدا دەچێتە قاتی یەکەم. برەنیچە دەچێتە ژوورێک و دۆن پاولۆ بەدوایدا. ژوورێکی نیوە تاریک، بۆنی دەرمـانی ضد عـفونی لێ دێت. تەختێکی ئاسنی بچووکیـان لە قوژبنێک لەژێر خاچێکی گەورە داناوە. برەنیچە بەسەبرۆکە بانگ دەکات: «بیانکینا!»

شتێک لە جێیـەکەدا دەبزوێ. لەنێـو پرچی ڕەشی کە بەسەر سەرینەکـەیدا بلاوبوونەوە، ڕوومـەتێکی وەک مـانگ و منداڵانە و تێکشکاو لە دەرد و ژان دەردەکەوێ. دۆن پاولۆ هەست دەکـا کـە برەنیـچـە لە ژوورەکە چۆتەدەر. مات و سەرسام لە پەنای ڕادەوەستێ. تاوێک وڕ دەبێ و بیردەکاتەوە کە بەسەبرۆکە بچێتە دەر. بەلام چاوە داپچڕاوەکانی کیژی لە سەرەمەرگدا نیگەرانی وین. ئەگەر بڕوا و نەخۆش هاوار بکا چۆن دەبێ؟ چۆن ئەم نەخۆشە سـەرەمـەرگـە تێبگـەیەنێ کە کـەشـیـشی بەڕاستی نیـیـە. لەلایەکی دیکەشەوە خۆ تێوەردان لە گالتەی ئاوا، کارێکە لێی بێزارە. دۆن پاولۆ ڕادەوەستێ و نازانێ چ بکات. لە دەستورەکانی دوکتۆر ساکادا ئەم شتانە پێشبینی نەکراون. نەخۆشی بەدبەخت هەروا بەچاوی زەقەوە لە قەشە ڕاماوە. ئەو دەم دۆن پاولۆ سلاو دەکا و لەسەر نوکی پێ لێی دەچێتە پێش. لەسەر نەخۆشدا دێتەوە و دەستی دەگرێ و ماچی دەکات. چاوی کیـژ پڕ دەبن لە ڕۆندک. شەمەدێکی تەنک، قالبێ جەستەی ناسک و لاواز و مەمکی قوتی وەک لیمۆ و قاچی باریکی ئەوە. قەشە پێی دەڵێ:

– منداڵی ئازیز، منداڵی خۆشەویستم! من لە هەموو شت ئاگادارم تکات لێ دەکەم هیچی دیکەم پێ نەڵێی. تکا دەکـەم ئێـتـر خـەمـوخـەفـەتی سـەرشـۆڕی نەخـۆی. ڕەنج و دەردی خـۆت تازە نەکـەیەوە. تۆ پێویستت بەئیعتراف بەگوناحانت نییە. پێشتر ئیقراریان لەتۆ وەرگرتووە.

ئەو دەم نەخۆش دەپرسێ: «کەوا بوو تۆ لە گوناحی من خۆش دەبی؟»

– بەڵێ، منداڵی ئازیزم! تۆ بەخشراوی. چۆن دەتوانم تۆ نەبەخشم. تۆ تاوانی گـوناحی خـۆت داوە ئەم

تاوانەش زۆر قورس بووە.

دۆن پاولۆ دەستی کیژی گەنج دەگرێتە دەست. دەستی هەردووکان گەرمە. کیژەکە دەپرسێ:

– دەڵێی تۆش تا و لەرزت هەیە. بۆ چما تۆش نەخۆشی؟

دۆن پاولۆ بەسەرتەکاندان وەلامی ئەرێ دەداتەوە و بەبزەیەکەوە دەڵێ:

– منیش وا سزا دەدەمەوە.

لە کۆلان دەنگی«ماگاشیا»ی گاریچی دێت کە دەڵێ:

– کوا ئەم کەشیشەی دەچێتە «پیتراسکا»

دۆن پاولۆ بەکـیـژی جـوان دەڵێ: «مـن دەبێ بڕۆم. تۆ هیچ مـەترسێ، چونکە بەخـشـراوی. بەلام لە کۆمەلگایەکی چەپەلدا کە تۆی مەجبور کردووە تا لەنێوان مەرگ و بێ ئابڕووییدا یەکیان هەڵبژێری، بەخشین هەر نییە.

«ماگاشیا»ی پیر لەپێش میوانخانە دانیشتوە. ئەو پێشتر شۆرباوی خۆی خواردوە و ئێستا خەریکە نانەکە بەشەڕاب تەڕ دەکا. زەلامێکە بالابەرز، ڕیشدار، چوار شانە و زەبەلاح. لەجیاتی باسکی چەپەی کـە بڕاوەتەوە، قـۆڵی چاکـەتەکـەی بەشانی داداوە. کـەشـیـشی لەسـەر کورسی لە پەنا خـۆی دادەنێ و گاریبیەکەی بەکاوەخۆ دەکەوێتە ڕێ کە دێلەکەرێک ڕایدەکێشێ. قەشە دەپرسێ:

– لەمێژە باسکتان بڕاوەتەوە.؟

– پێش دوو ساڵ لە «شاند لور» بڕیانەوە ئاخ و ئۆف فایدەی چی هەیە؟ «خودا مێشەکان بۆ کەری پیر دەنێرێ»

ماگاشیا هەوسارەکان لە ئالقەی پێش عارەبانە دەبەستێ، سەبیلەکەی پێ دەکا و لە ڕوونکردنەوەی کاری خۆیدا دەڵێ:

– ڕاگرتنی هەوسارەکان بەدەست هیچ پێویست نییە. ئەم دێلەکەرە دەساڵە هەموو حەوتوان ئەم ڕێگایە دەبڕێ و هیچ مـەترسی ئەوەش نییـە کـە لە ڕێگا لابدات. تەنانەت دەزانێ بۆ ئاوخـواردنەوە و بۆ دەست بەئاو گەیاندن لە کوێ بوەستێ. دەشزانی کە هەموو هەوراز و لێژێک بەچەند ببڕێ.

ماگاشیا لە «فۆسا» کلاوێکی تازەی کڕیوە و کلاوە کۆنەکەی بەدەزوو لە بەری وی درووە و لەسەری ناوە. لەپێـشـدا کـلاوەکـان لەبان سـەر و پاشـان وەک سـەربازێکی جـەنگی بەلا سـەر و پاشـان بەلا گوێچکەیەکی ترەوە دەنێ و بەلام ئاخرەکەی سەرناکەوێ وەک گەرەکیەتی لەسەری بنێ. دێلەکەری فەقیر کە لە گاری بەستراوە بەکەشیشی نیشان دەدا و دەڵێ:

– ئەم حەیوانە ناوی «بادپا»یە. بادپا یانی تیژڕۆ. بەلام ئێستا پیر بووە. بۆیە وا بەسەبر دەڕوا.

قەشە دەڵێ: «ئێمەش پیر بووین.»

ماگاشیا دەڵێ: «دیسان خۆشبەحالی کەر. کەر تەنیا تا بیست و چوار ساڵ کار دەکات. بەلام هێستر

٢٢ ساڵ و ئەسپ ١٥ ساڵ کار دەکات. بەڵام مرۆڤ تا حەفتا ساڵ و زیاتریش. خوا بەزەیی بەحەیواناتدا هاتووە نەک بەئادەمیزاد. هیچ ناکرێ چونکە هەقیەتی هەرچی دەیەوێ وابکات.

فایتوونەکە بەپێش تەویلەدا تێدەپەڕێ. «بادپا» بەدەنگ و هەوایەکی ناخۆش دەزەڕێنێ و پاشان هەنگاو توند دەکا تا ئەو جێیە لێی ڕادەوەستێ. لە تەویلە زەڕڕەیەک وەڵامی دەداتەوە. ماگاشیا دەڵێ:

– ئەوە یەکێ لە دۆستانی قەدیمی «بادپا»یە. کاتێکی بادپا گەنج بوو، لەگەڵ ئەم هەڤاڵەی کەینوبەینی هەبوو، بۆیە هەموو جارێ کە بێرەدا ڕادەبرێ هەرتکیان سڵاو لێکتر دەکەن. بێ گومان ئیمرۆ هەرتکیان پیر بوون بەڵام دڵ قەت پیر نابێ.

کە لە گوند دەردەکەون، جادە دەبێتە هەوراز. قەشە تەواوی چیا و دۆڵ و مەزرا و ڕێگاکان دەناسێتەوە. تا گاری دەچێتە پێش جادە هەروا بەسەر دەشتی سەوز و شکڵ سەدەفیی فۆچینۆدا دەڕوانێ کە وەک زاری گەورەی ئاگرپژێنێک دەچێ. لە دەوروبەری ئەم زارە گوندەکان هێشتا شوێنەواری بوومەلەرزەیان پاراستووە و وەک کەندووی قەڵشیوو وێران دێنەپێش کە بەشێکیان ئاوەدان کرابنەوە. هێشتا بۆنی ئاو و ئاگر لەم عەردە دێت. گاری ماگاشیا هەروا سەبر دەڕوات. عارەبانێک کە گیای لەسەرە و زەلامێک لەبانی خەوی لێ کەوتووە، دەیگاتێ و وەپێشی دەکەوێ. بڕێک دوورتر عارەبانەیەکی تر کە گایەک و مانگایەک دەیکێشن وەپێشی دەکەون. خێزانێکی وەرزێریش کە ژن و مێرد و منداڵ سواری کەرێک بوون، وەپێشی دەکەون. ژنەکە مەمکی وەدەرخستوون و منداڵەکە شیر دەدا.

ماگاشیا لە کابرای کەرسوار دەپرسێ: «ئەمساڵ بەروبوو چۆنە؟»

– چەندی بڵێی خەراپە.

ماگاشیا بەسرتە بەقەشە دەڵێ: «ئەوە مانای وایە ئەمساڵ بەروبوویان زۆر باشە.»

– کەوابوو بۆچی پێچەوانەی گوت؟

– چۆن بۆچی؟ بۆ پاراستن لە چاوی پیس

قەشە دەپرسێ: «بەروبوو لەلای ئێوە چۆنە؟»

ماگاشیا نیشانەی خاچ دەکێشێ و لە وەڵامدا دەڵێ: ئیفتیزاحە.. بەڕاستی ئیفتیزاحە

قەشە دەڵێ: «لەگەڵ ئەوەش تا ئێستا هەوای باش بووە»

ماگاشیا دەڵێ: «خەتای ترومبیلانە بەبۆنی پیسی گازەکان حاسڵات خەراپ دەکەن.

لەلایەکی جادە نێوە نێوە کۆگا بەردڕۆ کراون. لە پەنا ئەم کۆگا بەردانە بەردشکێن لەبن لق و گەڵا دانیشتوون و بەکوتک بەردان ورد دەکەن. گاری ماگاشیا لە گوندی «لاما دیمارسی» تێدەپەڕێ. لەسەر دەرگایان شاخی گایان بۆ چاووزار هەڵاوەسیوە. ژنەکان وەک هەموو شوێنی لەسەر کانی چاوەڕوانی نۆرەن. پیرە پیاو لەبەر دەرگا خەریکی سەبیلە کێشانن. ژاندارمیش دەلیباسی یەک ڕەنگی ژەنراڵەکانی دەورانی پێش شەڕ بەتەنیا لە شەقامەکان دێن و دەچن. لە دەرەوەی گوندی «لاما» نوێژدانێک بەناوی «مریەمی دەست لێ نەدراو» دروست کراوە. ماگاشیا نیشانەی خاچ دەکێشێ و دەڵێ:

– ئەوە نوێژدانی حەزرەتی مریەمە کە بەیادی موجیزەیەکی قەدیم بەناوی نوێژدانی «گوڵی سوور» دروستکراوە. لەو ساڵە ڕاست لە نێوەڕاستی مانگی ژانویەدا گوڵی سوور پشکووتن و گێلاسیش پێگەیشتن و مەریش زان. بەڵام خەڵک نەک هەر خۆشحاڵ نەبوون، بەڵکو ترساشن. گریمان دەدرا کە ئەم بەخشینەی عاسمان، بانگەوازی کارەساتێکی گەورە بێت. قەزاوقەدەر هەر لەو ساڵەدا تاعون هات.

– کەوابوو ئەم نوێژدانەیان بۆ دروستکرد

– بۆ ئەوەی حەزرەتی مریەم قینی بنیشێتەوە. پاشان لێی زیاد دەکا و دەڵێ:

– ئەمساڵ دیسان ساڵێکی باشە. بەڵام نەک لای ئێمە. مەبەستم ئەوەیە بۆ خەڵکی دیکە ئەمساڵ بەگشتی ساڵێکی باشە. خوا دەزانێ دیسان چ بەدبەختییەکمان بەسەردێت.

لەولای نوێژدان ڕێگا بەشێوەی مار پێچ بەنێوان دوو گرداندا دەڕوا. بەسەر پردێکدا تێدەپەڕێ و دەچێتە دۆڵی «پیتراسکا»

چەند ژن دەستەیەکیان پێکهێناوە و مانگایەکی پیر بەدوای خۆیاندا ڕادەکێشن. بەڵام مانگا بەدیتنی پرد جەنە دەگرێ و قاچ لە هەردی قایم دەکات و بەهیچ قیمەتێک نایەوێ قاچ هەڵبڕێ. یەک لە ژنەکان دەڵێ: «سندان کوشتوو تۆ زۆر جار بەم پردەدا تێپەڕ بووی، ئێستا بۆ ناتەوێ. ؟ شەرم ناکەی؟ بەڕاستی دەبێ شەرم بکەی. بۆ لە خۆڕا جەنە دەگری؟

گاری ماگاشیا بەدۆڵی پیتراسکادا، کە لە هەوڵەوە بەرینە و پاشان بەلێژی بەردەڵانی پڕ لە بەردی هەتاو بردوودا، سەبر سەبر دەڕواتە پێش. لە خوارەوەی بەردەکان، لەو شوێنانە کە سێڵاو لم و لیتەی لێ بەجێ هێشتوە، زەوی بچووک هەن کە هەرزن و پەتاتەیان لێ چاندوون. ئەم زەوییە بچووکانە، نەک بەهەکتار، بەڵکو بەگەز و تەناف دەیانپێون. لە بناری چیا پارچە زەوی کێڵراو هەن کە هەتوانی سەر برین وەبیر مرۆڤ دێننەوە. لە تەواوی ناوچەکان کە بڕوکە زەوییەکی شایانی کشتوکاڵ پەیدا بووە، نیشانەی تێکۆشانی ئادەمیزاد بەرچاو دەکەوێ. گاری و عارەبەکان بەپێکهێنانی دوو شوێنی قووڵی وەک هێڵی ڕێگای ئاسن، جادەی تەنگی ویلایەتیان بڕیوە کە لە درێژایی بەردەڵاندا سێڵاو کێشاویەتی. گاری دەڕواتە پێش. هەتا زیاتریش دەڕوا بنارەکانی دۆڵ لەبەر گەرمای سووتێنەر و سێڵاوەکان و با و گێژەڵوکە لوستر و قەڵشیوتر و کرێنتر دەبێ. بزنەکان لە چڵە گیای نێو بەردان کە دەنک پەیدا دەبێ دەلەوەڕێن و ڕیشی شەیتانیی خۆیان بەرەو قەشەی غەریب کە بەگاری هەڵگری تووتن و خوێ سەفەر دەکا ڕادەوەشێنن. سەرکەوتن لە بناری چیا دژوارتر دەبێ. بۆ سووکبوونی بار، ماگاشیا دادەبەزێ.

لەسەر پێچێک خانووێک دەردەکەوێ کە بەشکڵی خانووبەرەی «ڕینسانس» لەسەر تەختە بەردێک دروست کراوە. دەرگا و پەنجەرەکانی توند داخراون. ماگاشیا لە باسی ئەم خانووەدا دەڵێ:

– ئێرە خانووی کوێستانیی «سیمونە سکارافا»یە. ئەو پاش ئەوەی سی ساڵ لە برێزیل بردیە سەر و لە کشتی قاوە سامانێکی زۆری وە سەریەک نا، ویستی بگەڕێتەوە نیشتمان تا بەدڵێکی ئاسوودە لە سامانی خۆی کەڵک وەرگرێ. ئەم خانووە کوێستانیەشی بۆ خۆی دروست کرد. بەڵام هێشتا حەفتەیەک

تێیدا نەژیا بوو، شێت بوو، وای لێ هات ناچاربوون بیبەنە نەخۆشخانەی «ئاکویلا» لە «سانتا ماریای کۆلە ماجیو» هێشتاش هەر لەوێیە. بەڕاستی نرخی چی هەبوو کە بۆ پەیداکردنی سامان ئەو هەموو زەحمەتە بکێشێ.

لەنێو دۆڵەکە دەستە هەورێک لە بزووتندان کە لە چیاکانەوە بۆ لای دەشتێ دێن، واتە لە کوێستانەوە بۆ لای شار لە خاچێکی دار کە لە کوپەبەردێک قایمکراوە ئەم نووسراوە بەرچاو دەکەوێ: «٢٢ی ئوتی ١٩٠٩»

ماگاشیا دەڵێ: «ئەلێرە «دۆن جیۆ لو» سەر دەفتەری «لاما» یان ڕووت کرد و کوشتیان. لە شیکردنی جەستەی دەر کەوت حەوت چەقۆیان لە دڵی دابوو. کەس نەیزانی کێ ئەو بەڵایەی بەسەرهێنا. دۆن جیۆلۆ بەسوتی سەتا سی پارەی بەقەرز دەدا. پاش کوشتنی وی سوتخۆری نەما.

لە قووڵایی دۆڵ هەوەڵێن خانووەکانی «پیتراسکا» دەردەکەون. ماگاشیا دەڵێ:

– ئەمە لەو گوندانەیە کە شانسی نییە. دوو جار لافاو و جارێکیش بومەلەرزە وێرانی کردووە.

قەشە دەپرسێ: «ئێستا حەشیمەتی چەندە.؟»

– هێشتا چل ماڵێک دەبێ. ئەوانەی کە دەتوانن بۆ دەشت بار بکەن.

لە لایەکی جادە دیسان کوپەیەکی بەرد دەبینرێ کە خاچێکی داری لێ قایم کراوە. لەسەر خاچەکە نووسراوە: «١٥ی مانگی مای ١٩٢٣» ماگاشیا بۆ ڕوونکردنەوەی وی دەڵێ:

– لێرە «ونچنزینۆ ساپونە» بەهاندانی هەستی ئیرەیی کوژراوە. ئەم «وینچنزینۆیە» لەگەڵ ژنێکی ئەمریکایی تێکەڵ ببوو. کاتێ مێرد لە ئەمریکا گەڕایەوە، گەرووی ژنەکەی لە خەوێدا بەتیغی ڕیش تاشینێ بڕی و پاشان هاتە ئێرە و لەپشت تەختەبەردێک خۆی لە «وینچنزینۆ» مات کرد کە بۆ سەر کار بێرەدا هاتوچۆی دەکرد. کاتێ وینچنزینۆ هات ئەمریکایی خۆی پێدادا و بەداس سەری لێ کردەوە. پاشان وەچیا کەوت بەڵام پاش سێ مانگ گرتیان و بەسی ساڵ زیندان مەحکوم کرا. کیژێکی هەبوو ئێستا گەورە بووە. بێ ئەدەبی نەبێ ڕێی کەوتۆتە جندەخانەکانی نزیک سەربازخانەی شاری ڕۆم. کیژێکی خەراپ نەبوو.

گاری بەپێش خاچێکی دیکەدا دەڕوا. ماگاشیا دیسان دەست بەگێڕانەوەی نەقڵێک دەکا و دەڵێ:

– لێرەکانەش...

قەشە قسەکەی دەبڕێ و دەڵێ:

– بێ گومان لێرەش بەدبەختییەکی تر ڕووی داوە،

– تۆ لە کوێ دەزانی؟

– ئاخر تۆ جگە لە داستانی بەدبەختی چی دیکەم بۆ باس ناکەی. چما دەتەوێ بمترسێنی؟ داخوا دەکرێ لێرەش کارەساتێکی ناخۆش ڕووی نەدابێت؟

ماگاشیا دەڵێ: «ڕووداوە باشەکان لەبیر دەچنەوە، بەڵام بەسەرهاتی خەراپ و ناخۆش هەمیشە لەبیر دەمێنێ و لە باوکەوە بۆ کوڕ سینگ بەسینگ نەقڵ دەکرێن. کەسێکی مردووە ئەگەر پیاوێکی باش بوو بێت، یەکسەر دەچێتە بەهەشت. بەڵام ئەگەر بەگوناحباری کوژرا بێ هەر لەم دۆڵەدا دەمێنێتەوە. بۆیە هەمیشە باسی دەکەن. کەسێکی بکوژرێ ئیتر ڕووحی ئارامی نابینێ. ساڵەکانی هەوەڵی ڕێبوارەکان بێ ئارامی ڕووحی بەردەێک داوێنە شوێنی جنایەتەکە. ئێوەی قەشە پێچەوانەی ئەوە دەڵێن. لەگەڵ ئەوەش وەزعەکە هەروایە وەک من گوتم.

ئێستا گاری بەپەنا هەڵدێرێکی لافاو دڕدا ڕادەبرێ. ماگاشیا دیسان دەڵێ:

– لێرە برای فەقیری من بەگارییەوە هەڵدێرا، شەو بوو. بەبارە تووتن و خوێوە لە فۆساوە دەگەڕاوە. ڕاست لەو شوێنە بوو شەیتان لەسەر ڕێگای سەوز بوو. فەقیرە تەنانەت دەرفەتی نەهێنا نیشانەی خاچیش بکێشێ. هێستری گاری دەکێشا ڕەویەوە و بۆ دەربازبوون لە چنگ شەیتان بەلای چەپەدا خلیسکا و کەوتە قووڵایی دۆڵەوە.

ئێستا لە نیزیک لافاوگر خانووێکی چۆڵ لەسەر گردێکی بچووک دەردەکەوێ. ماگاشیا دەڵێ:

– ئەوە خانووی جندووکانە.

قەشە دەپرسێ: «چۆن؟ جندوکەش خانوویان بۆ خۆ دروست کردووە؟ لە گاڵتە دەرچێ کارەکانی وان زۆریش خەراپ نین. ماگاشیا حەوسەڵەی گاڵتەی نییە و دەڵێ: (بنەماڵەی «کولامارتینی» خەڵکی «پیتراسکا» ئەم خانووەیان دروست کرد. بەڵام هێشتا تەواو نەببوو، جندوکە داگیریان کرد. پاشان کەس نەیتوانیوە لە ناویدا نیشتەجێ بێت. لەم دۆڵەدا هەموو کەس ئەم خانووە بەپەناگای «گوناحکاران» ناو دەبەن. ئێستا ئاخرەکەی دەگەنە پیتراسکا. شێست خانووی قەڵشیوی دوکەڵاوی کە بەدەرگا و پەنجەرەی داخراو دیارن، بێ گومان هێندێکیان چۆلن. گوند لە مەیدانێکی ڕەحەتی ئاسا کە سروشت لە پانایی دۆڵدا هەڵی کەندووە، دروستکراوە. هێندێ لە خانووەکان بەوێنەی خانووی خۆڕاگر لە بەرانبەر بوومەلەرزە دروست کراون کە لە وەتا بوومەلەرزەی دوایی بۆتە ێیجباری. لە دەوروبەری ئەم ماڵانە چەند خانووی بچووکی لە قوڕ و بەرد و سواڵەت دروستکراو، قوتبوونەوە. لە هەمووی ئەم ماڵانە بێجگە لە دوو خانووی نەختێ باش چیدی بەرچاو ناکەوێ. یەک لەوانە کە بەپردیەوە نووساوە، موسافیرخانەی «ماتاڵنا ڕیکۆتا»یە کە قەشە پێویستە لەوێ دابەزێ. ئەویتریان کە گەورەتر و قەدیمیترە و لەوپەڕی گوندی لە نێوەڕاستی پارچە زەوییەک بەداڕێژراوی بەرد، دروستکراوە. ئەوە ماڵی دەوڵەمەندی بنەماڵەی «کۆلامارتینی»یە و تاقە ماڵی ئاوەدانی«پیتراسکا»یە کە لە لافاو و بوومەلەرزە پارێزراوە.لە نیزیک ماڵی«کولامارتینی» گۆڕستانی گوندی و کەنیسەیەکی بچووک هەیە کە هەیوانی ڕووی لە دۆڵە.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «داخوا لەو کەنیسەیەدا نوێژی مەسح-یش دەکرێ؟»

ماگاشیا دەڵێ:

– ئێستا سی ساڵە ئەم کەنیسەیە کەشیشی نییە. خەڵکی ئەم گوندە زۆر فەقیرن. لە کوێ دەتوانن

خەرجی قەشە بکێشن.

لە دەوروبەری گوند و گۆڕستان زەوییەکان بەپارچەی فرە بچووک دابەشکراون. مەزراکان ئەوەندە بچووک و دیواری بەردی سنوورەکانیان ئەوەندە زۆر و بەرزن کە لە دوورەوە مرۆڤ وادەزانێ شارێکی وێران و چۆڵ دەبینێ. چەند سەت میتر ئەولاتر لە «پیتراسکا» دۆڵ دەبەسترێ و ئیتر ڕێگا نامێنێ. دوو جۆگەلەی باریک لەو سەری دۆڵەکەوە دێنە خوارێ بەرلەوەی بگەنە «پیتراسکا» تێکەڵ دەبنەوە. ئەم دوو بەشە بەهۆی پردێکی دار یەک دەگرنەوە. حەوزێکی فوارە لەپێش موسافیرخانەیە. منداڵێک کە خوێنی لە کەپوی هاتووە لووتی دەشواتەوە و ئاوەکە سوورهەڵگەڕاوە. ژن و کیژی گەنج لەژێر پردەکە لە پەنا سێڵاوگر دانیشتوون و جلەکانیان دەشۆن. ماگاشیا لەپێش موسافیرخانەکە «ماتالنا» لەوێ چاوەڕوان وێستاوە، گاری ڕادەگرێ. پیرەمێردێکیش دەگاتە وێ کە باڵاپۆشێکی دێهاتی لە خوری ڕەش بەخۆ داداوە و سەروڕیشی تەواو سپی بووە. پیرەمێرد قولاپێکی ئاسنی لەسەر شانە، بەڵام ئەم ئامرازە شتێکی لە فیزی وی کەم ناکاتەوە کە لەناوچاوانیەوە دیارە. هەموو شت لەوێدا قەدیمە، تەنانەت قسەکانی پڕ لە ئەدەبیش کە بۆ بەخێرهێنانی قەشە بەسەر زمان دادێن. لە باڵاپۆشەکەی هێشتا بۆنی خوری مەڕ دێت.

ماگاشیا دەیناسێ و دەڵێ: «ئاغای پاسکاڵ کولا مارتینی.»

دۆن پاولۆ داوای لێبوردن دەکا، هەست دەکا حاڵی باش نییە و لەبەر هیلاکی پەکی کەوتوە.«ماتالنا» ڕاست دەیباتە دیوێک کە بۆی ئامادە کردووە. خەو! خەو!

دۆن پاولۆ لە تاریکیدا دەنگی ژنێک دەبیسێ کە کوڕەکەی بانگ دەکاتەوە. کوڕەکە وەدرنگی کەوتوە و لەگەڵ هاڤاڵانی یاری دەکات. بانگ دەکات: ڕاوەستە دایە، هاتم، ئێستا دێمەوە.

٤

لە مەیدانی نێوان موسافیرخانەی «ماتالنا ڕیکۆتا» و پردی پیتراسکا بەیانی یەکشەمۆ ئاهەنگی ناو لێنانی کەرێک بەڕێوە دەچێ کە لە ئاخرین بازاڕدا کڕاوە. لاوێک هەوساری کەری بەدەستەوەیە و جۆتیارێکی پیریش بەدار لێی دەدا و پاش هەر دارێکیش هەر تک زەلام بەگوێی کەرەکەدا هاوار دەکەن: «گاریبالدی!»

گاریبالدی ناوێکە بۆ ئەو کەرەیان هەڵبژاردووە. لە قاموسی وەرزێراندا ئەم ناوە بەواتای بەهێز و ئازا و قەوەت دێت. ناو لێنانەکە درێژە دەکێشێ، چونکە بێ گومان کاتی گەرەکە تا کەر تێ بگات کە ناوی گاریبالدییە. وەرزێری پیر بەبێ هەستی قین و تووڕەیی، بەتوندی لە پەراسووی ئەم حەیوانە دەدا و هەر دەڵێی دۆشک دەکوتێ. پاش هەر دارێکیش پیرەمێرد و لاو بەگوێی حەیواندا دەچریکێنن «گاریبالدی»!

کەر تەماشایان دەکا و هەموو جار سەر ڕادەوەشێنێ. جۆتیاری پیر لە پەراسووی دەدا و هەر جارە لایەکی دەکوتێ. دەیان و دەیان جار ناوی «گاریبالدی» قارەمان و زەبری ئەو دارانەی وەپەراسووی حەیوان دەکەون لە مەیدانی پیترۆسکا بەنۆرە دەنگ دەدەنەوە. ئاخرەکەی جۆتیاری پیر هیلاک دەبێ و بەلاوەکە دەڵێ: «ئیتر بەسە. بێ گومان حەیوان تێگەیشتووە.»

ئەو دەم لاو بۆ ئیمتیحان مستێک کا هەڵدەگرێ و دەچێت لەسەر پرد نیشانی دەدا و لە دوورەوە بانگ دەکات«گاریبالدی» کەر بەغار دەچێتە لای. لاو دەڵێ: «ڕاستە، تێگەیشتوە.»

دۆن پاولۆ لە جێدایە و تای هاتووتێ، لەپشتی پەنجەرەوە لەسەر یەک چەند جار ناوی گاریبالدی دەبیسێ، مات و نیگەران دەبێ، ئایا لەوانەیە حزبی کۆماریخواز لە پیتراسکا ئەوەندە بەهێز بێت؟

قەشە لە مالتانا ڕیکۆتا دەپرسێ: «چ باسە؟»

– شتێکی گرنگ نییە. «شاتاپ»ی پیر کەرە تازەکەی خۆی ناو لێ دەنێت»

شاتاپی پیر لە سەرانسەری دۆڵ بەم ناوە ناسراوە. ئاهەنگی ناولێنانی خۆشی هەروا بەڕێوە چووە. بەگەنجیەتی لەکن کابرایەکی ئەمریکایی بەناوی «کارلۆ کامپانلا»ی خەڵکی پیتراسکا خزمەتکار بووە، ناوبراو لە شاری نیویۆرک لە شەقامی «ملبۆری» زستانان خەڵوزفرۆش و هاوینان سەهۆڵی فرۆشتووە. لە ڕاستیدا ئەوەی لە وڵات ناوی «کارلۆ کامپالا» بوو، لە نیۆیۆرک بەناوی «مستر چارلزلیتل بیل یخی – زخاڵی» (Charles Little_ Bell,Ice and Coal) ناسرا بوو. وەک حەیوانی چوار پێ خزمەتکارەکەی دەکار دەکرد. هەموو جار کە ئەم حەیوانە بەدبەختە وەزمان دەهات،

«مستیر لیتل بیل» بەتووڕەیی بەسەریدا دەیگوڕاند کە: شات ئاپ!! Shut up «شات ئاپ» بەزمانی ئینگلیزی یانی «بێ دەنگ بە– کڕ بە». بەڵێ پاش ئەوەی شاتاپ چەند ساڵان لە ئەمریکا ژیا، لە زمانی ئینگلیسی جگە لە «شات ئاپ» چیتر فێر نەبوو. ئەوەشی وەخت و بێ وەخت دووپات دەکردەوە. جارێک نەبوو کە ژنەکەی زمانی بگەڕێ، شەپێکی لێ نەداو بەئاماژەی قامکی فەرمانی بێ دەنگی نەداتێ و

نەڵێ «شات ئاپ» بەم جۆرە وشەی شاتاپ هاتە نێو زمانی ناوچە و تاقە وشەی ئینگلیزییە کە خەڵکی پیتراسکا مانای دەزانن و تاقە نیشانەی کلتووری تازەی بێگانەیە کە بەکلتووری کۆنی ناوچەوە نووساوە.

دۆن پاولۆ لە تەختی خەو دێتە خوار و دەچێتە بەر پەنجەرە و دەیەوێ ئەم پیاوە ببینێ. شاتاپ و کەرەکەی لە کۆڵانی باخی نیزیک پردی دار بۆ لای چۆم دێنەخوارێ. لە دەرگای کۆڵانی باخ تەتەڵەیەکی کۆن بەرچاو دەکەوێ لەسەری نووسراوە: «ڕشتنی زبڵ و پیسایی لێرە قەدەخەیە.» لە نووسینی ئەم ڕاستییە دیارە کە ئەو شوێنە پڕە لە زبڵ و سواڵەت و شووشە شکاو و کۆنە کەوش و خواردەمەنی ڕزیو و پاشماوە و شتی دیکە. ڕەنگە ئەو مەسەلەی نیشان نەدا کە خەڵکی پیتراسکا زۆر بەتەنگ پاک و خاوێنیەوەن، بەڵام لانی کەم نیشانەی ئەوەیە کە خوێندەوارن.

دۆن پاولۆ نەک هەر خوێندنەوە شارەزایە، بەڵکو نووسینیش دەزانێ. تەنانە بەشێوەی ئەدەبیش. لەگەڵ ئەوەش تەواوی زانست و زانیاری وی ناتوانێ بۆ چارەسەرکردنی مەسەلەی دژواری پاکوخاوێنی یارمەتی بدات. ئەم مەسەلەیە لە ڕوانگەی دۆن پاولۆ وە ئەگەر نیشانەی وەزعی ژیانی خەڵکی دێهاتی خوارووی ئیتالیا نەبایە و لەلایەکی تر ئەگەر بەپێچەوانەی تەواوی ئەو بێ بەشیانەی کە تا ئێستا توانیبووی خۆیان لەبەر ڕابگرێ، بۆ ئەوەشیان هەر دەیتوانی و پێویستیش نەبوو لێرەدا باسی بکات.

لە پیتراسکاش وەک زۆربەی دێهاتەکانی دراوسێ ئاودەستی تایبەتی نییە. بەگوێرەی دابونەریت سێ جۆر ئاودەستی گشتی بوونەتە باو کە بریتین لە سێ پنچکە دڕوو کە هێندێ لێک دوور لە سێ جێگا لە قەراخ چۆم چەقێنراون. لە بەهاردا ئەم دڕکانە گەڵا و لقوپۆپ دەردەکەن و دادەپۆشرێن. کەسێکی لەپشت ئەو پنچکانە دادەنیشێ کەم و زۆر لەبە چاوان دیار نییە. بەڵام لە پاییزدا وەزعەکە دزێو و دژوارە. دابەکەش وایە هەر یەک لەم سێ پنچکانە بۆ چینێکی دیاریکراوی دانیشتووی گوند دانراون. پنچکی هەوەڵیان بۆ وەرزێرانی هەرە فەقیر، پنچکی دووهەمیان بۆ وردە مالیکان دانراوە، پنچکی سێهەم بۆ ژنانە. منداڵ دەچنە پشت کەنیسە. ئەم دابە هەمیشە لە بەرچاو دەگیرا و جگە لە سەردەمی پاش شەڕ، واتە سەر دەمێک کە بەڕواڵەت بە«مەترسی سوور» ناسرا بوو، ئەم دابە تێکنەچوو. ئەو دەم وا هاتە پێش کە وەرزێرە فەقیرەکان ئیتر نەدەچوونە پشت پنچکی هەوەڵێ و بەفیزەوە دەچوونە پشت پنچکی دووهەم. بەم کارە لە سەرەتاوە وردە مالیکەکان سەریان سووڕدەما و باوەڕیان نەدەکرد، پاشان بوو بەبێزاری و تووڕەیی و هەڕەشەش ئەوان لە یەکتریان دەپرسی: «ئەدی ئێمە بچینە کوێ؟»

ئەو دەم «ماتالنا ڕیکوتا» دەیگوت: «ئەی وای دین لە دەست چوو.»

بەخۆشییەوە ئەو سەرلێشێواوییەی لە بارەی مەزهەبەوە بەهۆی شەڕ لە بیروباوەڕی خەڵکدا پێکهاتبوو نەما. نەزم و زاکون دووبارە هاتەوە جێ. کەلک وەرگرتن لەپشتی پنچکەکان وەک خۆی لێ هاتەوە.

دۆن پاولۆ لەبەر ئەوەی هەم قەشەیە و هەمیش نەخۆشە، لە بواری ئەدەب و پاکی و هەم لە ڕوانگەی پاک و خاوێنیشەوە ناتوانێ بچێتە پشت ئەو پنچکانە، دیارە ناتوانێ بچێتە پشتی کەنیسەش. کەوابوو زیاتر لەوە هەست بەتووڕەیی و شەرمەزاری دەکا کە بێتە باسکردن. ئەو بۆ ئیتالیا گەڕاوەتەوە تا لە

وڵاتدا خەریکی کاری شۆڕشگێڕی بێ. هەزاران گریمان و پڕۆژەی زانستی سەبارەت بەمەسەلەی کشتوکاڵ لە مێشکی خۆدا جێ کردۆتەوە. ئێستا لە ئەنجامدا بەرهەمی تەواوی ئەوانە بۆتە ئەوە کە هەموو ڕۆژێ لەگەڵ گیروگرفتی پێداویستی هەرە سەرەتایی ژیان دەست بەیەخە بێت. ماتاڵنا لە قاتی یەکەمی موسافیرخانە ژووری خاوێن و تەختی خەوی دووکەسەی خۆی کە سێ چوارەمی ژوورەکەی گرتووە بۆ قەشەی تەرخان کردووە. تەنیا جێگای مێزێکی بچووک و کورسییەک و ڕووشوورییەکی لە ئاسن ڕەنگ کراو ماوەتەوە. لەبان تەختەکە پەیکەری بەخاچ کێشراوی مەسیح دەبینرێ کە ئازای بەدەنی بێ ڕەنگ و بێ خوێنە و لەشێکی بێ هەست و داتەپاوی وەک ڕوخساری وەرزێرانی فەقیر و برسی دەچێ. بەرەوڕووی پەیکەری مەسیح قوڵکەیەکە پەیکەرێکی بچووکی سپی ئاسمانییان لە مریەمی دەست لێ نەدراو لێ داناوە کە سکی پڕە و خەریکە شەیتان سەرکوت دەکات. ئاخری مانگی مای واتە مانگی مریەم و عەزیایە. ماتالنا هەموو شەوێ چرایەکی ڕۆنی زەیتوون لە بەرانبەر پەیکەری سپی و ئاسمانی مریەم هەڵدەکا تا لە شەڕی دژی دوژمنان یارمەتی پێ بکات.

ئێستا دۆن پاولۆ حاڵی زۆر خەراپە. ئاووهەوای کوێستان وەک چاوەڕوان دەکرا حاڵی ئەوەندە باش نەکردووە. تەواوی ڕۆژ لە جێدایە و بەسەعات لەم تەختە دووکەسیەدا بەخۆڕایی جینگڵان دەدا و ئەمدیووە ودیو دەکات بێ ئەوەی بتوانێ تاوێک ئاسوودە بێ. شەووڕۆژ بۆ ئەو کۆتاییان نایە.

دۆن پاولۆ بۆ تەواوکردنی شانۆسازی و ئەنجامی نەخشی کەشیشایەتی خۆی چەند کتێبی ئایینیشی لە دوکتۆر ساکا وەرگرتووە. لەوانە کتێبی دوعا و پەندی «سنت ئالفوس ماری دی لیکوری» و «فیلوتە» و شەرحی حاڵی «کامیل دون لیس» لە پیرۆزەکانی «ئابرۆتزە» لە سەدەی پازدەهەم و شەرحی حاڵی «سن ژان بوسکو» لە پیرۆزانی ۆیە مۆنی» لە کۆتایی سەدەی دوایی و ئاخرەکەشی نامیلکەی داب و ڕەسمی ئایینی.

دۆن پاولۆ لەپێشدا ئەم کتێبانە پەڕ پەڕ وەردەگێڕێ و بەگوێرەی هەڵکەوت لە هەر شوێنێ بۆ دەربازبوون لە ژیانی نەگۆڕی کە ئەو تێیدایە، چەند دێڕێک دەخوێنێتەوە هەروەک لە هەر پەڕێکی چاپی یا ڕۆمانی پۆلیسی و یا نامیلکەیەکی دەرمانی هەروا دەکات. لە سەردەمی گەنجییەتیدا زۆر لەو کتێبانەی لەبەردەستدا بووە. ئێستا زۆر لە لاپەڕە عەکسدارەکانی. ڕەسمە لەبیرچووەکانی وەبیر دێنێتەوە. لە گۆشەی هەرە نهێنی بیریدا خەیاڵی مەترسیداری سەردەمی منداڵی وردە وردە گیانیان دێتەوە بەر و دەردەکەون. بەم جۆرە دۆن پاولۆ هەست دەکات کە بۆ لای ئەم کتێبە پیرۆزانە دەکێشرێ. وای لێ دێ هەموو شەوان دەست بەخوێندنەوەیان دەکا و ئەوەندەیان دەخوێنێتەوە تا چاوەکانی هیلاک دەبن.

بێ ئەوەی خۆی ئاگادار بێ لە وجودی ئەودا، ئەو منداڵە بێ گوناحە لێک دەدرێتەوە کە هەموو شەو بۆ فێربوونی دەرسی شەرعیات دەچوو تا بۆ هەوەڵین قبوڵی دینی مەسیح خۆ ئامادە بکات. ئەو منداڵە دەبیرستانیە لە وجودی ئەو دا گیان دەگرێتەوە کە بەحەز و هۆگری تەواو شەرحی حاڵی پیرۆزانی دەخوێند و لە بارەی هەلومەرجی ژیانێکی دوور لە هەلپەرستی لەگەڵ «دۆن بنە دێتو» باسی دەکرد. بێ ئەوەی بەخۆ بزانێ وتووێژێکی لەسەرخۆ لەنێوان ئەم لاوە کە هێشتا لە وجودی ئەودا نەمردووە و ئەو

شۆڕشگێڕەی کە ئێستا بوونی لەگەڵ وجودی ئەو لاوە تێکەڵ بووە بەڕێوە دەبات. بێ تاقەتییەکی لە ڕادە بەدەر کە بەرهەمی نەخۆشییەکەیەتی، بێ ئەوەی بەخۆی بزانێ، دۆن پاولۆ بۆ ساڵەکانی سەرەتای گەنجیەتی دەگێڕێتەوە. چونکە زۆربەی کات نەخۆش بووە و لاوازی و کز بووە و لە لایەکی تریش تاقانەی بنەماڵێک بووە کە هەمیشە دایک و دایە گەورە و پوور و کولفەتی ماڵ ئاگاداریان کردووە و بەهێزیان کردووە. بەجۆرێک هەمیشە خۆی لە کەشوهەوایەکی گەرم و پڕ لە محبەت و دڵسۆزی ژنانەدا بووە. ئێستاش کە دەستی قەزاوقەدەر وای لێ کردووە تا پەنا بۆ کەشوهەوایەک بەرێ کە لە بواری کۆمەڵایەتییەوە چەند پلە لە کەشوهەوای گەشە و هەڵدانی خۆی نزمترە.- واتە بۆ پیتراسکا-. دیسان ژنەکانن کە لەبەر هەرچی بێ دێنە لای و تەواوی دەنگوباس و شوێنەواری ژیانی دەرەوە کە ڕۆژانە پێی دەگا، لەبەر ئەوەی پیاوەکان لەسەر کارن، ژن و منداڵ پێی دەگەیێنن. ئەو ژن و منداڵانەی کە هەموویان بەزاراوی خۆی و دایکی قسان دەکەن.

«ماتالنا» بوونی قەشەیەک لە موسافیرخانەی خۆی بەڕەحمەتی خودا دەزانێ. کارەکانی خۆی وا ڕێک دەخا کە بەهەر بیانوێک بێ زیاتر لەکن قەشە بێت. قەشە لە هەر ماڵێک نیشتەجێ بێ، نابێ هیچ بەڵایەک ڕووی تێ بکات. ترسی نەخۆشی هەمیشە «ماتالنا» لە دڵەڕاوکەدا ڕادەگرێ. لەبان موسافیرخانە لەو شوێنە کە دوو پلوسک یەک دەگرنەوە، سەرەگایەک بەدوو شاخی گەورەوە قایم کراون.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «ئەم شاخە گایانە بەکاری چی دێن.؟»

«ماتالنا» لە کاتێکا نیشانەی خاچ دەکێشێ لە وەڵامدا دەڵێ:

- بۆ پاراستن لە چاوی پیس. بەڵێ تەنیا بۆ پاراستن لە چاوی پیس. چونکە ئەم شاخانە بۆ پێشگری لە بەڵای دیکە بەکار نایەن. لە ڕاستیدا موسافیرخانەی ماتالنا سەرەڕای بوونی ئەم شاخە گایانەش لە بوومەلەرزەی ساڵی١٩١٥ لەگەڵ گەلێک ماڵی دیکە وێران بوو. ماتالنا دەگێڕێتەوە کە:

- ئەم موسافیرخانەیە لە سەرەتاوە زۆر لەوە گەورەتر بوو کە ئێستا هەیە. مێردە فەقیرەکەی من شەش ساڵی تەواو لە ئارژانتین زەحمەتی کێشابوو تا توانی ساختمانی ئەو تەواو بکات. تەنیا سێ مانگ لە تەواوبوونی تێپەڕیبوو کە بوومەلەرزە وێرانی کرد. من حەفتەیەکی تەواو لەژێر خاکدا مامەوە. ڕاستیت دەوێ من نەمدەزانی بوومەلەرزە هاتووە. وام دەزانی ئێمەیان بەچاوەوە کردووە و تەنیا موسافیرخانەی ئێمە وێران بوە. هەر بۆیەش کاتێ دوای حەفتەیەک خۆڵەکانی سەر پەناگای منیان لابرد و کولانەیەکی گەورەیان بۆ هێنانەدەری من کردەوە، غیرەتی ئەوەم نەبوو بێمە بەر ڕووناکایی. بەخەڵکم گوت لێگەڕێن با هەر لێرە بم. ئیتر ئارەزووی ژیانم نییە. بەڵێ، بەڕاستی نەمدەویست ئیتر بژیم. بەڵام خەڵک دڵخۆشییان دامەوە و لەپشت کولانەکەوە پێیان گوتم کە نیزیکەی تەواوی گوند وێران بووە. نیزیکەی تەواوی «مارسیکا» وێران بووە. زیاتر لە سێ بەشی لەگەڵ خاک بۆتە یەک و تا ئێستا پەنجا هەزار مردوویان بژاردوە. ئەم کارەساتە لە چاوی پیس نەبووە. بەڵکو سزایەکی خواوەندی بووە. مەسەلەیەک هەیە دەڵێ: «بەڵا کە زۆر بوو خۆشە»

مێردە فەقیرەکەی من بۆ ئەوەی بچێتە شەڕ، گەڕاوە بۆ ئیتاڵیا. لە ماوەی شەڕدا زیانی پێ نەگەیشت.

دوای شەڕ دیسان گەڕاوە بۆ ئارژانتین و پێنج ساڵی دیکەش بەهەر زەحمەتێک بوو کاری کرد تا ئەو پارەیەی بۆ تازەکردنەوەی ساختومانی موسافیرخانە پێویست بوو، پاشەکەوتی کرد. ساختومانی تازەی موسافیرخانە تازە تەواو ببوو و مێردەکەم لە سەروبەندی گەڕانەوەدا بوو کە لەپڕ نامەکانی بڕان. دوای شەش مانگ لەلایەن بەخشدارەوە کاغەزێکم بۆ هات، من ترسام و پێم وابوو مەسەلەی باجی تازە هاتۆتە گۆڕێ. چوومە وێ. یەکێ لە کارمەندان گوتی: مێردەکەی تۆ لە ڕووداوێکدا کە لەوانەیە بۆ هەموو کەس بێتە پێش مردووە. کەوتۆتە ژێر ترومبیل. من دەستم بەهاوار و گریان کرد و گوتم بێ گومان ئەو بەڵایەی لە چاوی پیسەوە بەسەرهاتووە، چونکە دەبوایە بگەڕێتەوە و لە خانووی تازەی خۆی کەڵک وەرگرێ. بەڵام ئەو کارمەندە گوتی: لە چاوی پیس نییە، ئەمە ڕووداوێکە ڕەنگە بەسەر هەموو کەس بێت. لەگەڵ ئەوەش دوور نەبوو لە چاوی پیس بێت. دیارە قەشەکان دەڵێن بڕوایان بەچاوی پیس نییە. بەڵام ئەگەر بەڕاستی بڕوایان پێ نەبایە، لیباسی ڕەشیان لەبەر نەدەکرد.

جگە لەوەش «ماتالنا» ڕۆژەکانی هەینی و چوار شەمۆ گۆشتی ناخوا، بەبڕوای وی مانگی مارس مانگی «سن ژۆژێف» و مانگی مای مانگی «حەزرەتی مریەم» و مانگی ژۆئن مانگی «ساکرە کور» و مانگی نوامبر مانگی مردووانە. ماوەیەکی تەمەنی لە چل تێپەڕیوە و لەنێو موسافیرخانەدا بەسەر و قژی ئاڵۆز و شانە نەکراو دێت و دەچێ. خۆی زۆر هیلاک دەکا تا خواردنێکی باش بدا بەقەشە. پاش هەموو خواردنێکیش چاوەڕوانی سوپاس دەکات. بەڵام بێ فایدەیە، دۆن پاولۆ قەت نەوسن نەبووە. لەلایەکی دیکەش لە پیتراسکا خواردەمەنی جۆر بەجۆر نییە کە هەڵبژاردنیان دژوار بێ. نانی لە شەڕابدا خوساو «تلێت» هێشتا لەو خواردەمەنیانەیە کە لە هەموو شتی پێ خۆشترە. لەگەڵ ئەوەش ماتالنا هەموو ڕۆژێ بەیانی دەچێتە لای تا پرسیاری لێ بکا کە بۆ نیوەڕۆ چی بۆ دروست بکات. ئەوە خۆی خواردنێکی ڕۆژانەیە.

ڕۆژێکیان قەشە وەئامان هات و بۆ ئەوەی بەیەکجاری کۆتایی بەم مەسەلەیە بێنێ، بەماتالنا دەڵێ: «هەرچی ئاسایی خەڵکی پیتراسکا دەیخۆن ئەوەم بۆ بێنە» ماتالنا گرژ دەبێ و، بەڵام ئەم فەرمانەش ئەنجام دەدات. بەم جۆرە بەیانیان پارچە نانێکی گەنمەشامی و بیباری شین و خوێ و ڕۆنی زەیتونی بۆ دێنێ و، شەویش سوپی لۆبیای بۆ ساز دەکات. ئەم بەرنامەی خواردن دوو ڕۆژ زیاتر دەوام ناهێنێ، چونکە مەعدەی دۆن پاولۆ جگە لە شۆربای شەو چیدیکەی پێناکەوێ. ئێستا ماتالنا سەرکەوتووە و لە سەرکەوتنی خۆی کەڵکی خەراپ وەردەگرێ. جارێکی دیکە عەزابی بەیانیان دەست پێ دەکاتەوە. پیرێژن بڕوایەکی پتەوی بەعیلاجی مەعدە هەیە و پەیتا پەیتا دەڵێ:

- دەرمانی هەرە باش بۆ ئەم نەخۆشییە هێلکەی تازەیە. هەر بۆیەش لە باخچەی پشت موسافیرخانە دە دوازدە مریشک ڕادەگرێ. کە مریشک هێلکەی کرد، گورج بۆ نەخۆشی دەبات. کاتێ مریشکێک هێلکەی وەدرنگی دەکەوێ ماتالنا بەدوایدا دەگەڕێ و بەقامکی گچکە تاقی دەکاتەوە تا بزانێ هێلکەی پێیە یان نا. دوای تاقیکردنەوە لە باخچەڕا بانگی قەشە دەکات و دەڵێ: «نیو سەعاتی دیکە هێلکە دێتەدەر.»

بەڕاستیش دوای نیو سەعات مریشک هێلکە دەکات مریشکێکی ڕەش لەنێو مریشکەکانیدا بەناوی «پتلا» بۆ هێلکەکردن لە هەمووان کات ناسترە. «پتلا» گەڕان و هەڵبەز هەڵبەزی نێو موسافیرخانەشی پێ خۆشە. زۆر جار تا ژووری نەخۆشیش سەردەکەوێ. کاتێ کە توانی لەژێر تەختی خەودا خۆ بشارێتەوە، ئیتر نەهەڕەشە و نەلینگەکەوش ناتوانن بیهێننە دەرێ. ماتالنا ناچار کەڵەشێر بانگ دەکا. ئەو دەم «پتلا» کە هەست بەدەنگ و هاتنی کەڵەشێر دەکات، بۆ ئەوەی خافڵگیر نەبێ، بەناچاری لە پەنجەرەوە دەردەپەڕێ. ماتالنا کوڕێکی هەیە بەناوی «ئامریکۆ» منداڵێکە وەپیران دەچێ. چەند دانی پێشەوەی کەوتوون بەشتێکی کەم دەست بەگریانێک دەکا ناتوانی گوێت لێ بێ. ئامریکۆ لەو منداڵانە نییە کە وەک ددانی ماڕین. دایکی بانگی دەکا و دەڵێ:

– کوڕە وەرە بڕۆ لەکن ماگاشیا کیلۆیەک خوێ بکڕە. هەتیو ڕادەبێ، دە هەنگاو دەڕوا و ڕادەوەستێ تا شتێک لە هەردی هەڵگرێتەوە. پاشان دەگەڕێتەوە و دەچێ لەبەر ماڵێ دادەنیشێ. دایکی بەتوندی دەڵێ: «چیم پێ گوتی؟»

ئامریکۆ بەسەرسوڕمانەوە تەماشای دەکات، ئەمجار ماتالنا بەسەریدا دەقیژێنێ: «گوتم بڕۆ لەکن ماگاشیا کیلۆیەک خوێ بکڕە.»

هەتیو هەڵدەستێ، دە هەنگاو دەڕوا. قامکی دەلووتی وەردەدا و دەیکۆڵێ، پاش تاوێکی قامک دەکونە کەپۆی دیکەی ڕادەکا و کۆڵین درێژەپێدەدا. پاشان لەپڕ دەست بەشین و گابۆڕێک دەکا ئەو سەری دیار نەبێ.

ژنەکانی دراوسێ لە ماڵ دێنەدەر. ژنی دیکەش دەگەنێ و دەنگی گریانی ئامریکۆش زیاتر گوێچکە کەڕ دەکات. ئەو دەم ماتالناش دەگاتێ و بەقاپێکی متبەقی کە بەدەستییەوەیە ئەوەندی لێدەدا پشووی لێ دەبڕێ.

بەیانی «کیارنیا پاتاکا» بەبزنێکەوە دەگاتە موسافیرخانە. ماتالنا هەوڕێک هەڵدەگرێ و بزنەکە دەدۆشێ و قەترەی لێ دەبڕێ ئەو دەمە پیاوەکان هەموو چوونە سەرکار. ژنەکان بەپەلە خۆ دەگەیێننە بەر پەنجەرەکان و یا لەبەر دەرگا دادەنیشن تا ئەسپێ و ڕشکی ماڵێ پابکەنەوە.

کاتی نیوەڕۆ «فیلومنا ساپونە» بەمناڵێکی شیرە خۆر و هێندێ کاهو بۆ سەڵاتەی دۆن پاولۆ دەگاتێ. فیلومنا کاهوەکان دادەنێ و لەنێو دەرگای موسافیرخانە دادەنیشێ. یەقەی خۆی دەکاتەوە و مەمکەکانی وەدەر دەنێ و منداڵەکە گورج پێیاندا دەنووسێ. فیلومنا ڕای سپاردۆتە کن قەشە کە ئیقراری لێ ببیسێ، بەڵام قەشە گوتوویەتی چونکە قەشەنشینی ئێرە نییە ناتوانێ. لە مەیدانی نێوان موسافیرخانە و پردی دار، منداڵی گەورە مەشقی نیزامی و دابی ڕێکخراوی دەوڵەتیی «بالیلا»(*) لاسا دەکەنەوە لەسەر

(*) ژان پاتیست بالیلا (١٧٢٥-١٢٨١) لاوێکی ئیتاڵیایی خەڵکی ژێن کە ساڵی ١٧٤٦ دژی دەسەڵاتی ئوتریشییەکان بەسەر ئیتاڵیادا خەڵکی وروژاند.. لە ١٩٢٦ ناوی بالیلایاندا بەمنداڵانی ٨ تا ١٤ ساڵەی فاشیست کە دەچوونە نێو ڕێکخراوێکی نیزامی تایبەتی.

دیاریکردنی دوژمن کێشەیان لێ پەیدا بووە و هەموویان لەوە سکاڵایان هەیە کە دوژمن زۆر جار دەگۆڕێ. سێ منداڵ بەنوێنەرایەتی ئەوانیتر دێنە کن دۆن پاولۆ و دەپرسن:

– ئێستا دوژمن کێیە؟

قەشە بەسەرسوڕمانەوە دەپرسێ: «کام دوژمن؟»

یەک لە منداڵەکان بەدڵنیاییەوە دەڵێ: ئەو دوژمنەی بەمیرات ماوەتەوە.

– دوژمنی میراتی؟ قەشە باش تێناگا و یا خۆی لە نەفامی دەدا. یەک لە منداڵەکان ڕوونی دەکاتەوە:

– لە مەشقدا دوو لا هەن. لایەکیان ئیتاڵیاییەکانن و لایەکەی تر دوژمنی میراتییە. ماوەێک بوو خانمی مامۆستا بەئێمەی دەگوت: دوژمنی میراتی فەرەنسە و یوگوسلاوین. پاشان گوتی: ئەڵمانین. دوایە گوتی: ژاپۆنین. ئیمڕۆ بەیانی بەمەی گوت: «ڕۆڵەکانی من دوژمنی میراتی تازەی ئێمە ئینگلیزە.» بەڵام لە کتێبی دەرسی ئێمەدا بەشێک هەیە بەناوونیشانی: «دۆستایەتی دێرینی ئینگلیز و ئیتاڵیا» ئەوەی کە ئێمە تێ ناگەین کامیان هەڵەیە، خانمی مامۆستا یا کتێب؟

دۆن پاولۆ لە وەڵامدا دەڵێ: «کتێبی دەرسی ئێوە ساڵی ڕابردوو چاپکراوە کەوابوو هەرچی تێیدا نووسراوە کۆن بووە.»

منداڵەکان دەڵێن: «باشە کەوابوو تا دوژمنی میراتی خۆمان کە ئینگلیزە نابووتی بکەین:

قەشە بەئیرادەوە دەڵێ: «ئینگلیزەکان لە وشکانی شەڕ ناکەن. ئەوان لە دەریادا شەڕ دەکەن.»

منداڵەکان بڕیار دەدەن بچن لە چۆمدا شەڕ بکەن. دۆن پاولۆ لەپشتی پەنجەرەوە سەیری هەوراز و نشێوی شەڕ دەکا.

دوژمنی تازەی میراتی زوو دەشکێ، بەڵام حزبی میللی کە تا میشکی ئێسکانی تەڕ بووە لە شەڕ دێتەدەر.

منداڵانی گوندی کۆمەڵێکی جیا بەگوێرەی داب و زاراوی تایبەتی خۆیان دادەمەزرێنن. لەو کۆمەڵەدا قارەمانانی بەردهاوێژ و بازدان لە خەندەک و ڕاوی مارمێلکە و میزکردنی بەرەو با، ناویان دەنووسن.

منداڵە گچکەکان یاری «شەشخان» یان پێ خۆشترە. چوا گۆشەیەکی درێژ بەخەڵوز لەسەر هەرد دەکێشن و پاشان ماڵ ماڵ دابەشی دەکەن و ژمارەی بۆ دادەنێن. دژواری یارییەکە لەوەدایە کە دەبێ مەڕمەڕەکە بەنوکی پێ بەرێتە نێو ماڵەکە و نابێ لەسەر خەتیش بوەستێ کە بەخەڵوز کێشراون. ئەگەر بوەستێ، دەسووتێ و دەبێ لەسەرڕا دەست پێ بکاتەوە. دۆن پاولۆ بەمنداڵی لەم یارییەدا وەستابوو.

دایکەکان لە بەیانییەوە تا ئێوارێ بەدوای منداڵەکانیاندا هاواریانە. دەنگدانەوەی سامناکی جنێو و توک و دوعایان ئەوەندە بۆتە کارێکی ئاسایی کە کەس بەگرنگی نازانێ و زۆرتر لە حەوا بڵاو دەبێتەوە. «فیلومینا ساپونە» بەسەر کوڕەکەیدا دەگوڕێنێ و دەڵێ: «ڕەببی ڕۆڵە وەک «سن بارتولومە» جەرگت بکەیە کەباب ڕۆڵە.

«کارینا پاتاکا» هاواری کیژەکەی دەکا و دەڵێ: «خوایە هەر تک چاوت وەک چاوی «سنت لوسی»

بێننە دەرێ و بیانخەنە بەری دەستت.!

«ئانۆنزیاتا لە کاتێکا لانکی منالەکەی ڕادەوەشێنێ دەڵێ: «لای لای کوڕی نازدارم. لایلای تاجی سەرم، لایلای زیاتر لە دوڕ و گەوهەرم، لایلای ئەستێرەی بەیانیم!»

«ئانتۆنیا»ی بەرگدروو بەسەر کیژەکەیدا چەماوەتەوە و دەڵێ:

– لایلای مەلائیکەی عاسمانی، لایلای بووکی پاشا، لایلای مرواری گەوزیو.

دوای نیوەڕۆ ژنان لە نێوەڕاستی کۆڵان خەریکی کاری ماڵ دەبن: یەکێ جلە تازە چۆڕاوەکان هەڵدەخات، یەکی دیکە پەتاتە سپی دەکا، یەکیان کراس پینە دەکا، چوارەمی لەشی منداڵەکەی دەخورێنێ و ئەسپێیانی لێ دەدۆزێ. ئەو ژنانەی هیچ کاریان نییە لەسەر بەردەکانی پێش موسافیرخانە دادەنیشن. هەموویان پێ پەتی و شڕە پۆشن و بەقژی چەور و بەکروزیان وەک ئەو بزنانە دەچن کە تازە دۆشرابن. یەک لەوان «جزیرا»، پیرێژنێکە ئەوەندەی برسیەتی کێشاوە و منداڵی وەسەر یەک ناون وەک تەشی دەچێ و هەمیشە لەبەر ژان و ئازار دەناڵێنێ. زۆربەی نزیک بەتەواویان باسی منداڵبوونی خۆیان دەکەن.

«ئانۆنزیاتا» بەو زوانە چوارەمین منداڵی دەبێ. «لیدوینا» تا ئێستا ١٨ منداڵی بووە. زەحمەت سەری منداڵی هەوەڵە، ئەوانیتر بەتەنیایی ڕێگای هاتنەدەری خۆیان دەدۆزنەوە. یەکی دیکە «ئانینا ستڕادۆنە» سکی پڕە و دەست لە سکی دەدا و دەڵێ: «سەری لێرەیە و لاقێکی لێرە و یەکی لەولایە. ئەوە دەبێ کوڕ بێ، چونکە لوشک داوێ.»

«جزیرا» دەڵێ ئەوە بەدەست خودایە. خودا بەگوێرەی گوناحمان ڕەفتارمان لەگەڵ دەکات. هەر دەردێک نیشانەی سزایەکە. دەستەیەک منداڵی نیوە ڕووت و قوڕاوی لە دەوروبەری قوڵکەیەکی پڕ لە ئاوی حەوزی فوارەیی یاری دەکەن و تا سەروکەڵلەی «سینیۆرینا پاترین یانی» مامۆستای مەدرەسەیان دەر نەکەوێ ڕاناکەن.

زۆربەی ژنەکان لە چاوەڕوانی مێردەکانیان کاتێ هەوای خۆش بێ، سووپی شەو لە کۆڵان لێدەنێن. سەرئاورەیەک، لەسەر ئاگرێک دادەنێن کە دەورەی بەبەرد گیراوە، پاشان لەسەر ئەو ئاورەیە مەنجەڵێکی مس یان تەنەکەیەکی نەوت دادەنێن.

لە گەڵ تاریکی هەوا «کریستینا» دێتە موسافیرخانە و بۆ چرای مریەمی دەست لێ نەدراو ڕۆن دێنێ. ئێستا دۆن پاولۆ دەنگی ئەم کیژە گەنجە دەناسێ کە بەدڵسۆزی لە حاڵی وی دەپرسێ و چەند شت ڕادەسپێرێ و لە بارەی باشترین شێوەی خزمەت و ئاگاداری نسحەتی«ماتالنا» دەکات و پاشان بەپەلە دوور دەکەوێتەوە. دۆن پاولۆ هێشتا کریستینای نەدیوە. بەڵام لە ڕێگای ماتالناوە زانیویەتی کە ئەو سەر بەتاقە بنەماڵەی وەزع و حاڵخۆشی «پیتراسکایە» چەند ساڵان لە بنیاتێکی ئایینی کە ژنە تەرکەدنیاکان بەڕێوە دەبات، خوێندوویەتی و ئێستا خەریکە بگەڕێتەوە ئەم بنیاتە تا بچێتە ڕیزی ژنانی تەرکە دنیا. دوکتۆر ساکاش لە بارەی ئەم کیژە وەک کەسێکی لە ڕادە بەدەر ژیر و بەتەربیەت قسەی لەگەڵ کردووە.

کریستینا لە ماڵێ کاری زۆرە و خۆی تەنیا هەموو کاروباری ماڵ بەڕێوە دەبات. یارمەتی بەنەنکی دەکا کە تەمەنی نیزیک سەت ساڵە. بەدایک و باب و پووری ڕادەگات کە لە هەموانیان پیرترە. جگە لەوانە ئاگای لە براکەشی دەبێ کە لە خۆی گەورەتر و تەمبەڵ و بێ کارەیە. لەگەڵ ئەوەش سەبارەت بەتەربیەتێکی کە لە مەکتەبی ژنانی پیرۆزدا وەری گرتووە، تەواوی خەڵکی گوندی ڕێزێکی تایبەتیان بۆی هەیە. ئەو زۆر جار دەچێتە ماڵی فەقیران تا یارمەتیان پێ بکات و لە بچووکترین کاری ژیاندا ڕێنوێنییان دەکات.

«کاسارولا» ژنی جادوگەر هاتۆتە کن قەشە تا لە گیای جادوویی خۆی کە دەرمانی کۆخەیە بیداتێ. نەخۆش پێشکێشی وی ڕەت دەکاتەوە. «کاسارولا» ژنێکی بێ حەیای کەپو پانی لێو ئەستوری وەک لێوی قولەڕەشانە. بۆ ئەوەی پارێزگاری و ڕیازەتی خۆی باشتر بەقەشە نیشان بدا، دەست دەکا بەخوێندنەوەی وێرد و دوعای تاراندنی شەیتان و جندووکان بەزمانی لاتینی. پاشان دوگمەی یەقەی بلوزی دەکاتەوە و میداڵ و خاچ و زیننار و ئەو نیشانانەی بەسنگیەوە هەڵاوەسیبوون، نیشانیان دەدا و دەڵێ:

– خودا تەنیا بەسەر چاکەدا حوکمڕەوایە، نەک بەسەر خەراپەدا. ئەگینا بۆچی کەشیشەکانی خۆی ئەگەر نەخۆش دەبن، چاکیان ناکاتەوە. ئێستا ئەی ئاغای قەشە بڵێ بزانم بۆچی لەبەر خودا ناپارێیەوە کە ساخ و سەلیم لە جێ ڕاستت کاتەوە،؟

دۆن پاولۆ لە وەڵامی ژنی جادووگەردا هەر ئەوەندە دەڵێ: «بڕۆ ون بە».

کیژی ئانتۆنیای بەرگدروو نەخۆشە. «کاسارولا» بۆی دادەنێ هەموو ڕۆژێ بەیانیان پیاڵەیەک شەڕاب بخواتەوە. بەڵام دایکی دەڵێ کە کیژەکەی تەمەنی لە سێ ساڵ زیاتر نییە.

– سێ ساڵە؟ باشە. کەوابوو ئێواران پیاڵەیەک شەڕابی دەرخوارد بدە.

کوڕی قون ئەستوری «لیدونیە» ڕۆژی سێشەمۆ مردووە. لە هەژدە منداڵان دووی زیاتر بۆ نەماونەوە. ڕۆژی شەمە «کیارینا پاتاکا» منداڵی مردووە و لە نۆ منداڵان تەنیا دووی بۆماونەوە. دوو منداڵی دیکە بەکۆخەڕەشە مردوون. دایکیان دەستی بەشین و گریان کردووە. «ئانوزیاتا» ڕۆژی سێ شەمۆ کچی بووە. ڕۆژی پێنج شەمۆش «ئانیتا ستڕادونە» کوڕی بووە. ئەمانە هەموو لە گوند ڕوویانداوە. هەموویان بەدرێژی ئەوانە بۆ یەکتر دەگێڕنەوە. دۆن چیپریانۆ کەشیشی پیری «لاما» کە ماستڕئانجولا بەدوایدا چووە لە کاتی خۆیدا گەیوەتە ماڵی «لیدوینا» تا تەرمی کوڕەکەی پیرۆز بکا.

بەڵام کاتێ «شاتاپ» بۆ کیژی مردووی «پاتاکا» بەدوایدا چووە، دۆن چیپریانۆ عوزر و بیانووی هێناوەتەوە و گوتوویە: «منداڵ کە دەمرن دەچنە ئیعراف و، پێویستیان بەهیچ داب و ڕەسمێک نییە. ئەسڵەن کاری وا پێوەندی بەکەشیشەوە نییە. دابی ناشتنی منداڵ با لەگەڵ قەشەش بێت، کارێکی ئاساییە.» منداڵی مردوو لەسەر دەستی ژنێک کە لە خزمانی ویە، بێ ئەوەی کەسی لەگەڵ بچێ، بۆ گۆڕستان دەبرێ. ژن خۆش دەڕوا و تابووتی بچووک وەک سەوەتەی میوە لەسەر سەری دادەنێ. منداڵی

«لیدووینا» ماریتای پوری بردیە قەبرستان. چونکە قەشە لەگەڵ مەیتی ئەو منداڵە بوو، دایکی داوای کرد کە موزیکیشی لەگەڵ بێ. کەوابوو لەپێشدا ماریتا تابووتی گچکەی منداڵەکەی لەسەر سەری دانابوو، پێشکەوتبوو. لەدوای ئەو «دۆن چیبریانۆ» بەعەبا و حەمایلەوە لەگەڵ سێ موسیقاچی -شەیپور و قەرەنەی و ترومپێت- دەڕۆن. هەر پێنجیان بەهەنگاوی ڕێک بەهەوای ڕینگی سەما هەنگاودەنێن و گۆرانی کۆنی زەمانی پێش شەڕ دەڵێن کە بەم شیعرانە دەست پێ دەکرێ:

«کاتێ ئاڵوباڵوەکان ڕەش بن، ئەی کیژی مانگ ڕوو من پێت دەڵێم...»

پاش ناشتنی منداڵەکە «ماریتا» هەر چوار زەلامان بۆ ماڵی خۆی بانگ دەکا و شەڕابیان دەداتێ. قەشەی «لاما» لەسەریەتی بەتەواوی پێداویستییەکانی خەڵکی پیتراسکا ڕابگات. وەک شوشتن (غسل تعمید) و ناشتن و مارەکردن و..

بەڵام وردە وردە کە پیر دەبێ کەمتر خۆ بەخەڵکەوە ماندوو دەکات. بەخۆشییەوە لە گوندەکانی کوێستان بەڕێوەبردنی داب و ڕەسمی شوشتن و ناشتن و مارەکردن بۆ کەشیش بۆ دەورەی دیاریکراو دانراون. بۆ نموونە مانگەکانی ئوکتۆبر و نوامبر کاتی ژنهێنانە لەنێوان مانگەکانی مای و یول چاوەڕوانی منداڵبوون دەبن. ئەمە جۆرە بڕیاریکی سەپێنراوە و کەم کەس دەتوانێ لێی دەرچێ. هەرچی بێت هێندێ منداڵ چەند مانگ پێش لە دایکبوون دەمرن. هەر دەڵێی کوشتارێکی تایبەتییە لە منداڵانی بێ گوناح دەکرێ.

«ترازاشیارڤا»ش سکپڕە. شەوێک خەونی دیوە کە منالّەکەی بەکوێری دێتە سەر دنیا. ژنی فەقیر هاتۆتە کن دۆن پاولۆ و لە پەنا تەختی نوستنەکەی چۆکی داداون و گوتویە:

لە خەوێمدا منداڵەکەی لە سکم دایە بەگوێری دەبێ. جگە لەتۆ ئەی کەشیشی میهرەبان هیچ کەس نییە نەجاتی بدات.

قەشە لە وەڵامدا دەڵێ: «ئەی ژنی فەقیر بەداخەوە من سەر بەقەشەنشینی ئێرە نیم.»

ژن دەست بەگریان دەکا و دەناڵێنێ و دەڵێ:

– من نامەوێ منداڵەکەم کوێر بێت. بۆ دەبێ ئیدیکە ببینن و ئەو چاوی نەبێنێ. دۆن پاولۆ تێدەکۆشێ کە ئەو فیکرەی لە سەری بەرێتەدەر. بەڵام بێ فایدەیە. ژن دەڵێ: «من خەونم دیوە. بەم دوو چاوانەم دیومە ئەگەر تۆ یارمەتیم نەکەی منداڵەکەم بەکوێری دەبێ. ژن نایەوێ بڕوا. دۆن پاولۆ دەزانێ کە ئەگەر لەمبارەوە وێرد و دوعا بخوێنێ و یا بۆ نەهێشتنی شەیتان و جندۆکان نوشتە بنووسێ، دەستبەجێ تەواوی خەڵک ڕوو دەکەنە موسافیرخانە و داوای بیروڕا و یارمەتی لێ دەکەن. ئەو دەم ناتوانی پێداویستەکانیان ئەنجام بدا. هەموو پێی دەڵێن تۆ کە یارمەتی «ترازاشیاراڤا» کردووە، دەتوانی کۆمەگی ئێمەش بکەی. ئەم کارە جگە لەوە کە دەبێتە چاو بەستەکی و گاڵتەیی لەوانەیە سەرنجی کار بەدەستانی دەوڵەتیش ڕابکێشێ و وای لێ بێ لە ئاخردا بیناسنەوە و پەردە لەسەر ڕوخساری لادەن. لەبەر ئەوە«ماتالنا» بانگ دەکا و دەڵێ:

– تکا دەکەم بەزمانی خۆش ئەم ژنە لە ژوورەکەی من وەدەربنێ. ئەو هەر خەونێکی دێتوویەتی، پێوەندی بەدنیای منەوە نییە. ترازا بەتووڕەیی هەڵدەستێ و بەگریان و هاوار دەڵێ:

– بۆ دەبێ منداڵی من کوێر بێت؟ ئاخر دەبێ کەسێک غیرەتی هەبێ هۆی ئەم سزایە بۆ من ڕوونکاتەوە. بۆ دەبێ منداڵی من بەکوێری لە دایک بێت و منداڵی دیکە چاوساخ بن و ئی من نا ؟

«ترازا» چاوەڕوانی وەڵامە. بەڵام دۆن پاولۆ نایەوێ باس و دمبەدمەی لەگەڵ بکات. ترازا دیسان چۆک دادەدا و ڕوومەتی لە هەرد دەخشێنێ. سەر لە هەردی دەدا و قژی دەڕنێتەوە، ڕۆندک دەڕێژێ و بەدەنگی بەرز قسەی بێ جێ دەکا:

– بۆ دەبێ ئەو کوێر بێ؟ بۆ؟ ئاخر پێم بڵێن بۆ؟ من دەمەوێ هۆی ئەوە بزانم. ئیدیکە ببینن و ئەو نەبینێ. ئیدیکە بچنە مەدرەسە و ئەو نەتوانێ بچێ. خەڵکی دیکە دزی لێ بکەن و ئەو نەزانێ. خەڵک گاڵتەی پێ بکەن و ئەو نەبینێ و گەورەش بوو هیچ ژنێ مێردی پێ ناکات.

پاشان ڕادەبێ و ئارام دێتە بەرچاو. پاشان دەڵێ:

– ئێستا دەزانم چ دەکەم. دەچم خۆم لە پەنجەرە دەخەمە خوار. تا ئەویش لەگەڵ من بمرێ. ژن دەچێتە بەر پەنجەرە. بەو گوڕ و هەڵچوونە بێ گومان خۆی هەڵدەدێرێ. ئێستا ژن خۆی هاویشتۆتە سەر ئاسنی پەنجەرەکە لەپڕ هاواری قەشە ڕایدەگرێ:

– زۆر باشە. هەرچی دەتەوێ وادەکەم. بڵێ بزانم چی بکەم. ؟

«ماتالنا» بەدوای کلیلەکانی کەنیسەدا دەچێ کە بەبنەماڵەی «کولامارتینی» سپێردراون. لیوانێک ئاوی متفەرک لە کەنیسە لە گەل خۆی دێنێ.«ترازا» سکی هەڵمساوی خۆی لە قەشە نیزیک دەکاتەوە و دەڵێ: «سەری منداڵەکە لێرەیە و چاوەکانی لەوێن.» قەشە لەو جێگایە کە ترازا نیشانی داوە دوو خاچ بۆ دوو چاوی منداڵەکە دەکێشێ و لێوەکانی دەبزێوێ گۆیا دوعا دەخوێنێ. ژن شاد و بەکەیف هاوار دەکا:

– ئێستا ئیتر منداڵەکەم چاک بۆوە و چاوی کوێر نابێ. ژن دەڕوا و دوای تاوێک بەمریشکێکی کوژراوەوە دەگەڕێتەوە.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «ناتوانم وەری بگرم. لە قەڵەمڕەوی من قەشە ناتوانن پێشکێش قبوڵ بکەن»

ژن پێ دادەگرێ و دەڵێ: «کەوابوو فایدەی نییە. ئەگەر تۆ ئەم مریشکەم لێ قبوڵ نەکەی، دوعای ڕەحمەت کار ناکا و منداڵەکە بەکوێری دەبێ.»

دۆن پاولۆ دەڵێ: «ڕەحمەتی خوا بێ پاداشە»

ژن ئیراد دەگرێ و دەڵێ: «نەخێر. ڕەحمەتی بێ پاداش هەر نییە. مریشک لەسەر مێز دادەنێ و دەڕوا.

بەیانی یەکشەمۆ چەند ژن بۆ نوێژی مەسح دەچنە لاما. چار شێوی ڕەش و دەسماڵی ڕەشیان پۆشیوە، چونکە وەدەرخستنی مووی سەر لەگەڵ حەیا و پاکی نایەتەوە. کەوش و گۆرەویشیان ڕەشە. دۆن پاولۆ لەپشت پەنجەرەوە چوون و گەڕانەوەیان دەبینێ. پیرەکانیان دەسحێبیان بەدەستەوەیە و سەبرۆکە

دەنکەکانیان بەنێو قامکانیاندا دەگێڕن.

ئێوارەی شەمۆ کیژێک بەگاری ماگاشیا کە تووتن و خوێی هێناوە لە گوندی «فۆسادی مارسی»یەوە هاتووە. ماگاشیا ڕێگای پێ نیشان دەدا و دەڵێ: «موسافیرخانە وا لەوێیە. دەستی ڕاست ناگەیە پرد.»

کیژی گەنج بوخچە بەدەست لە موسافیرخانە وەژوور دەکەوێ و لە ماتالنا دەپرسێ: «ئایا کەسێک بەناوی دۆن پاولۆ سپادا لێرەیە؟»

ماتالنا ئیرەیی بەکەشیشی خۆی دەبا و پێش ئەوەی وەڵامی ئەو کیژە بداتەوە دەیەوێ بزانێ مەسەلە چییە. بۆیە دەپرسێ:

– چ کارێکت هەیە؟

– ئەو منی لە مردن نەجات داوە. دەمەوێ سوپاسی بکەم. ماتالنا لە وەڵامدا دەڵێ: «ئەو دۆن پاولۆی لێرەیە دوکتۆر نییە، بەڵکو کەشیشە. کیژەکە دەڵێ: «لەوانەیە ئەو نەدوکتۆر بێ و نەقەشە. بەڵکو یەک لە پیرۆزەکانە. من لە سەرەمەرگدا بووم. ئەو لە ڕێوە گەیشت، تەماشای منی کرد. دەستی گرتم و ئەوەتا نەجاتم بووە.»

ماتالنا تا ئێستا شانازی بەوە دەکرد کە قەشەیەک لە قەڵەمڕەوی ڕووحانی دیکە لە موسافیرخانەیدا میوانە. بەڵام ئەم فیکرە کە ئەو لە پیرۆزەکانی ڕاستییە و موجیزەش دەنوێنێ، نارەحەتی دەکات و دەیوروژێنێ و بۆ ئەوەی نیشانی بدا کە لەم مەسەلەیە بێ ئاگا نییە دەڵێ:

– بەڵێ ئەو لە پیرۆزەکانی ڕاستییە و لێرە وەک ڕووحانییەکی پیرۆز، وەک پیاوی خودا خەریکی ڕیازەت و عیبادەتە.

ئەو دەم کیژی «فوسایی» زیاتر وەغیرەت دەکەوێ و دەڵێ:

– لەوانەیە لە پیرۆزێکی ڕاستەقینەش بەرزتر بێ. نەکا هەر حەزرەتی مەسیح خۆی بێ. ماتالنا ئیتر خۆ لەسەر پێ ڕاناگرێ و لەسەر کورسی دادەنیشێ و بەسەبرۆکە دەڵێ:

– نەکا تۆ شێت بوو بێت؟ ئەم فیکرە لەکوێوە هاتۆتە سەرت کە ئەو لەوانەیە حەزرەتی مەسیح خۆی بێ. بۆ دەبێ حەزرەتی مەسیح بێت ڕاست لە موسافیرخانەی من دابەزێ. چما ئەو لە عاسمان لە دەستی ڕاستەی بابی دانەنیشتووە.؟

ماتالنا بۆیە بەسەبر قسان دەکا تا قەشە کە لە قاتی یەکەمی موسافیرخانەیە ئەگەر بەڕاستی عیسا خۆی بێت، نەتوانێ قسە گومانلێکراوەکانی ئەو ببیسێ.

کیژی گەنجی فوسایی لە وەڵامدا دەڵێ:

– ئەوە هەوەڵین جار نییە کە عیسا بۆ هاتنە خوار بۆ زەوی و بینینی با دۆخی ژیانی فەقیر و هەژاران بەلیباسی گۆڕاو دەردەکەوێ. پاشان بەدەنگێکی زۆر سەبرۆکە کە بەزەحمەت دەبیسرێ لێی زیاد دەکا و دەڵێ:

– داخوا تۆ تەماشای دەست ولاقانت کردووە کە بزانی کونن یان نا.؟ ئەوە دڵنیاترین نیشانەیە کە پێی

دەناسرێتەوە. ئەو لە هەر لیباسێکدا دەرکەوێ، ئەگەر بەڕاستی عیسا بێت، بێ گومان ناتوانێ جێگای برینەکانی بزماری خاچ لە دەست و پێیانی بشارێتەوە.

هەرتک ژن بێ دەنگ دەبن، نانی شێوی قەشەکە دوو هێلکە و هێندێ سەڵاتی کاهوە لەسەر مێز ئامادەیە. ماتالنا بەدیتنی ئەم خواردنە کەمە لە شەرمان سوور هەڵدەگەڕێ. دانانی دوو هێلکە و هێندێ سەڵاتی کاهو لە پێش کوڕی تاقانەی ئاسمانیی خودا بەڕاستی شەرمە. لانی کەم دەبوایە مریشکێکی بۆ بکوژێتەوە. بەڵام ئەگەر ئەو خۆی نەبێ چی؟ ماتالنا لەبەر شک و گومان لە عەزاب دایە و دەپرسێ:

– ئاخر تۆ لەکوێوە دەڵێی لەوانەیە عیسا خۆی بێ؟ چۆن گەیشتوویە ئەم فیکرە.؟ ڕاستی پێم بڵێ. ئەرێ تۆ شێت نی؟

کیژ لە وەڵامدا دەڵێ:

– من بەدەنگی ناسیم. کاتێ هاتە بان سەرم، دەستمی گرت و گوتی: «ئازا بەکیژم، من لە هەموو شت ئاگادارم» ئەو دەم هەستم کرد ئەم دەنگە دەنگی ئادەمیزاد نییە. من ئادەمیزاد دەناسم. ئەوان وا قسان ناکەن. مامێکم هەیە کەشیشە. کەشیشی «فۆسا» یە. ئەو وا قسان ناکات.

ماتالنا دەپرسێ: «باشە. بلێ بزانم، ئەگەر ئەو بەڕاستی حەزرەتی عیسا بێ دەبێ چ بکەین؟ داخوا پێویستە ژاندارمە ئاگادار بکەین؟ لەسەر دەرگای موسافیرخانە ڕێوشوێنێک بۆ خاوەن موسافیرخانان ڕاگەیەنراوە. بەڵام هاتنی عیسایان لەوێدا پێشبینی نەکردووە. ئەم دوو ژنە لە کاتێکا ناهێڵن هەناسەیان بێتەدەر لەسەر پەنجەی پێ لە پەیژەی قاتی یەکەم سەردەکەون. لە دەرگا دەدەن، کەس وەڵام ناداتەوە. دەرگا دەکەنەوە، بەڵام کەسی لێ نییە.

ماتالنا خەریکە بکەوێتە هەردی. بەسەبرۆکە دەڵێ: «ئەوە غەیب بووە غەیب.!»

پیاوێکی ئاسایی کە لە موسافیرخانەیەک دابەزێ، هەر چەند نەیەوێ حیسابی خۆشی بدا، ناتوانی وا ون بێت و بەحەوادا بڕوا. هەر تک ژن بەترسەوە لێک دەڕوانن. لەو کاتەدا لە لای باخچەوە دەنگی کۆخە دێت. ژنەکان بۆ ولا ڕادەکەن. دۆن پاولۆ لەبن دارە هەنجیرێک دانیشتووە، بێ هەڕەکەتە و ڕەنگی وەک مردووان سپی هەڵگەڕاوە. دار هەنجیر وشکە و ماوەیەکە بەبڕین و سووتان مەحکووم بووە.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «کێ کاری بەمنە.؟»

ژنەکان بەترس و لەرزەوە لێی وەنیزیک دەبنەوە و کیژەکە دەڵێ:

– من «بیانکینا»م بیانکینا جیراسولە خەڵکی «فۆسادی مارسی» و برازای «برەنیچە» من لە سەرەمەرگدا بووم. هەموو دەستیان لە من شوشت بوو. ئەو دەم کەسێک هات. کەسێکی من قەت نەمدیبوو. ئەو کەسە دەستی بەدەستی مندا هێنا و منی نەجات دا.

دۆن پاولۆ دەکۆخێ. ڕۆژئاوا بووە. سێبەری شەو لە قووڵایی دۆڵ سەردەکەوێ. قەشە هەڵدەستێ، ژنەکان باسکی دەگرن و دەیبەنەوە ژووری خۆی. ئەو دەم قەشە بەماتالنا دەڵێ: «تۆ ئیتر دەتوانی بڕۆی»

دۆن پاولۆ هیلاکە و لەسەر تەخت ڕادەکشێ. «بیانکینا» لە پەنای دادەنیشێ. پاشان وەغیرەت

دەکەوێ و دەڵێ: «دەستەکانت ببینم.»

دۆن پاولۆ بزەیەکی دێتێ و دەپرسێ: «دەتەوێ لە دوارۆژ ئاگادارم کەی؟»

بیانکینا بەوردی تەماشای دەستەکانی کەشیش دەکا. هیچ نیشانەیەکی برین و داڕوشاوی لێ دیار نییە. کەوابوو ئەو عیسا نییە. بیانکینا خەجاڵەت و خەمگین بێ دەنگ دەبێ. پاش تاوێک دەست بەحکایەت دەکا:

– «برەنیچە»ی پوورم منی لە ماڵی خۆی وەدەرنا و ئیتر منی نەگەرەکە.

قەشە پرسی: «بۆچی؟»

«بیانکینا» بەدوای قسەیەکدا دەگەڕێ کە بیڵێ. پاشان دەڵێ:

– لەبەر ئەوەی من لایەنگری ئازادیم. بەڵام پوورم موخالیفی ئازادییە. تۆش بێ گومان چونکە لە پیرۆزانی لەگەڵ ئازادی موخالیفی.

دۆن پاولۆ قسەکەی دەبڕێ و دەڵێ: «نا، من پیرۆز نیم و لایەنگری ئازادیم.»

ڕواڵەتی بیانکینا وا نیشان دەدا کە بڕوا بەقسەی قەشە ناکا. مەسەلەکە ئەوەندە گرنگە کە کیژەکە ئامادە نییە وا بەهاسانی دەستی لێ هەڵگرێ. بۆیە لە قوولایی دڵیەوە نیگەرانی خۆی دەردەبڕێ و دەپرسێ:

– ئەگەر تۆ کەشیشی و لایەنگری ئازادی، ئەدی بۆچی کەنیسە ئێمە لە ئاگری جەهەننەم دەترسێنێ و بۆ چی دڵداری حەرام دەکات؟ قەشە وەڵامی ناداتەوە. بەڵام بیانکینا پێ دادەگرێ و دەڵێ:

– کاتێ من لەگەڵ پیاوێک دڵداری دەکەم، ڕاستە کە عیسا تووڕە دەبێ؟ بۆ چی تووڕە دەبێ؟ کێ بەو دەڵێ کە تووڕە بێ؟

دۆن پاولۆ دەڵێ: «باشترە ئەم باسە بگۆڕین»

بیانکینا بەپێکەنینەوە ڕازی دەبێ و دەڵێ:

– چۆنت دەوێ. بەڵام ڕاستییەکەی ئەوەیە دڵداری لەگەڵ پیاو ئەوەندە خۆشە کە پێم وانییە بتوانی کاری لەوە خۆشتر بکەی. داخوا بیروڕای تۆ چییە؟

قەشە لە وەڵامدا دەڵێ: «گوێ بدەیە بیانکینا! من بەڕاستی زۆر بەداخم کە سەر بەقەشەنشینی ئێرە نیم.

بیانکینا دیسان پێدەکەنێ، دەموچاوی باریک و درێژی لە چوارچێوەی ئاوێنەی وەتاغەکەدا جوانتر نیشان دەدا. ڕەنگە ملی تۆزێک درێژ بێ، بەڵام لێوەکانی سوور و زاری گەورەیە. بەتایبەت کاتێ پێدەکەنێ بەڕاستی گەورەیە. خۆشی ئەوە دەزانێ، لەگەڵ ئەوەش پێدەکەنێ. گوێچکەی بچووکن. بەهەرەکەتێکی منداڵانە گوێیەکانی خۆی بەجووتە گێلاسێکی هەڵاوەسراو کە لەسەر مێز دێتوویەتەوە، دەڕازێنێتەوە و پێدەکەنێ. پاشان لەپڕ خۆ گرژ دەکا و بەقەشە دەڵێ:

– نەکەی لە بارەی منەوە فیکری خەراپ بکەیەوە.

بەڕاستی کیژەکە زینناریکی ڕازاوە بەوێنەی مریەمی دەست لێ نەدراوی لەژێر کراسییەوە لەبەردایە. دوگمەی چاکەتی دەکاتەوە و کراسەکەی ئاواڵە دەکا و ئەو زینناره پیرۆزەی نیشان دەدا، زینناری ڕەنگی سەوزە و مەمکی تورتی کیژیش ڕەنگی شیر.

دۆن پاولۆ پاش ڕەبەنی وا دوور و درێژ لە دیتنی ئەم دوو لیمۆ تورت و ناسکانە کە بەروبووی وڵاتی خۆنی هەست بەدڵە کوتە دەکات. داخ و سەت داخ کە مەجبورە لایەنی پارێزگاری بەرەڵا نەکات.

– پێت وانەبێ کە من درۆ دەکەم. من لایەنگری ئازادیم، بەڵام لایەنگری ئایینیشم. ئێمە هەرچی هەمانە لە خواوەیە. خودا مرۆڤی لە دوو نیو دروست کردووە. لە ژن و پیاو. بیری لێ بکەوە، کە ئەگەر خودا بەهەڵە و نەزانی تەنیا پیاوی دروست کردبایە، یا تەنیا ژنی خوڵقاندبا، چ دەبوو؟ پەنا بەخوا. هەرایەک دەبوو ئەو سەری دیار نەبێ.

«بیانکینا» نیشانەی خاچ دەکێشێ. بوخچەیەکی بچووکی لەگەڵ خۆی هێناوە. قەشە دەپرسێ:

– ئەو بوخچەیەت چی تێدایە؟

– گشت بوون و نەبوونم لەودایە. بوخچەکە لەسەر ئەژنۆی خۆی دادەنێ و دەیکاتەوە. ئەوەی تێیدایە نیشانی دەدا. سێرویسێکی قاوە خۆری چینی و بەستەیەک دەسرەی چنراو. قەشە دەڵێ:

– ئەوە کە هیچ نییە. ناتوانی بەوانە سەربەخۆ بژی.

کیژی گەنج بەدڵ ڕەنجی وەڵامی دەداتەوە: «ئاخر من هێشتا گەنجم. جگە لەوە پیاوێکی وەک ئێوە ڕووحانی نابێ هێندە ماددی بێ. دۆن پاولۆ دەپرسێ: «باشە ئێستا کە پوورت وەدەری ناوی دەتەوێ چب کەی؟»

– من دەمویست تۆ ڕێنوێنیم بکەی. من دەتوانم چی بکەم؟ هیچ کارێک نازانم. ئەگەر بمەوێ گۆرەوی بچنم لەسەر داوەکانی تووشی هەڵە دەبم. ئەگەر بمەوێ بەرگدروویی بکەم، دەرزی دە قامک ڕادەکەم. ئەگەر بمەوێ لە باخچە کار بکەم، پێمەڕە لە لاقم دەدەم. خوشکەکانی کەنیسە تەنیا ئەوەیان فێر کردووم کە چێشت لێنێم و گوڵ بدرووم و سروودی «گریگۆری» بڵێمەوە. بەم پێیە ناتوانم بچمە «کافە کۆنسێرتێک»یش کە گۆرانی «مەگنیفیکا» و «سالۆر ژینا» بڵێمەوە.

بیانکینا دەست بەگریان دەکا. دۆن پاولۆ دەڵێ:

– جارێ با باسی دوارۆژی دوور لەولا دابنێین. تەنیا بڵێ بزانم ئەمشۆ دەتەوێ لە کوێ سەرکەیەوە و سبە و دوو سبەی چۆن؟ چونکە ناتوانی لە ژووری مندا بمێنییەوە.

گریانی بیانکینا توندتر دەبێ و بەگریانەوە دەڵێ: «چ قارەمانەتییەکی گەورە. کەسێک یەکێکی لە مردن نەجات بدا و پاشان لە ماڵی خۆی وەدەری بنێ. بۆچی نەتهێشت هەر لەوێ بمرم؟ دەبوایە لێ بگەڕێی بمرم. بەڕاستی شەرمە کە ڕەفتاری ڕووحانییەک ئاوا بێت.

دۆن پاولۆ بەکیژەکە دەڵێ: «ئەگەر گریان درێژە پێ بدەی لووتت وەک تەماتە سوور هەڵدەگەڕێ.»

بیانکینا گریانەکە ڕادەگرێ و پاش تاوێک دەڵێ:

– یەکێک لە هەڤاڵانی قەدیمی دەبیرستانی من بەناوی «کریستیناکۆ لامارتینی» لە پیتراسکایە. ئەویش پیرۆزە بەڵام ڕەنگە ئەم کارە نەبێتە کۆسپ کە یارمەتیم بدا.

ئێستا ڕاست ئەو کاتەیە کە کریستینا ڕۆنی چرای مریەمی دەست لێ نەدراو بۆ ماتالنا دێنێ. ماتالنا ئەوی لە هاتنی «بیانکینا جیراسولە» ئاگادار کردووە و کریستینا لەبەر دەرگای ژوورەکە ڕاوەستاوە. بیانکینا لە دەرگا دەست دەکاتە ملی کریستینا و ماچی دەکات و لە ڕادە بەدەر نازی دەکات. ئەم دەربڕینەی هەست و تاسەی وی لەگەڵ وتەی بەمینگەمینگ و سووکە نووزەی دەنگی ناڕوون تێکەڵە.

ماتالنا کورسییەکی دیکە دێنێ و کریستینا دەتوانێ دانیشێ و خۆ جوانکردنە شێواوییەکەی خۆی نەختێ ڕێکوپێک بکاتەوە. دۆن پاولۆ لەپێشدا تەنیا لەگەڵ دەنگی وی ئاشنا بوو، بەڵام پێشتر هەستی دەکرد دەبێ لەشولارێکی نەرم و جوانی هەبێ. ئێستا دەبینێ کە زۆر وەیەکێ لە کچەکانی مامی دەچێ کە بەمنداڵی یاری لەگەڵ کردووە. ڕوومەتێکی کز و باریکی هەیە کە دەڵێی لەناخدا سووتاوە و تواوەتەوە. ڕوخسارێکی لە تیپی ڕەگەزە کۆنەکان، پڕ لە ناهومێدی هەست پێ نەکراو و ئاگادار لە بێ فایدەیی شتە هیچوپووچەکان. کیژی گەنج لیباسێکی کچەکانی پانسیۆنی دەبیرستانی ئایینی لەبەر دایە. واتە پێش بەندێکی ڕەشی بەستوە کە مل و سەر دەستەی بەدوگمەن. قژەکانی کە وەک قەترانی ڕەشن و لە نێوەڕاستی سەری بەشکراون لەسەر لاجانگی سەبرۆکە دەبزوونەوە و پاشان وەک کاکۆڵی هۆنراوە بەئاڵقەی ورد لەبان سەری کۆبوونەوە.

کریستینا سلاو لە قەشە دەکا و دەڵێ:

– هەر ئێستا لە ماڵی خۆمان دوای نوێژ وەک هەموو شەوێک بۆ چاکبوونەوەی تۆش دوعامان کرد.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: بۆ شیفای من؟

– شەوێکیان کە بابم هاتەوە ماڵ بەئێمەی گوت: کەشیشێکی غەریب بۆ عیلاج و حەسانەوە هاتۆتە پیتراسکا و پاشان لێی زیاد کرد و گوتی: دوعای بۆ بکەین ئاووهەوای گوندی ئێمەی پێ بکەوێ.

بیانکینا دەپرسێ: «چۆن ئێوە هێشتا یەکتر ناناسن؟ کریستینا هەوەڵێن کەسێک بووە کە خۆشم ویستوە. ئێمە سێ ساڵ پێکەوە لە دەبیرستانی ئایینی دەرسمان خوێندوە. ئەو شاگردی یەکەمی کلاس بوو منیش ناچار شاگردی ئاخر. هەر بۆیەش یەکترمان خۆش دەویست.

بیانکینا دیسان دەڵێ:

– لە ژیندا هەمیشە دەمی وا دێنە پێش کە مرۆ بۆ دڵداری هەوەڵی دەگەڕێتەوە. هیچ دەزانی کە مامۆستا چ نازناوێکی دابوو بەکریستینا. بەمادمازێل موزیک بانگی دەکرد. کریستینا ئەوەندەی مۆسیقا خۆشدەویست کە من ئیرەییم پێ دەبرد.

دۆن پاولۆ لە کاتێکا چۆتە فیکرەوە تەماشای کریستینا دەکا. ڕوومەتی کیژی گەنج و دەستەکانی لەبەر بێ خوێنی و ڕەنگ پەڕیوی وەک گوڵی سپی وانە.

«بیانکینا» درێژە بەقسەکانی دەدا:

– ماگاشیا بەمنی گوتبوو کە تۆ هێشتا لە پیتراسکای. ڕاستیت دەوێ ئەم مەسەلەیە لە لایەک بوو بەهۆی خۆشحاڵی من، چونکە بەم چەشنە تۆ دەتوانی یارمەتیم بدەی. بەڵام لە لایەکی ترەوە داخوا ئەوە جێگای داخ نییە کە کیژێکی وەک تۆ لە کوخێکی ئاوادا بمێنێتەوە؟ مادمازیل موزیک! تۆ دەبوایە مودیری مەدرەسەی مۆسیقا و، یا لانی کەم ڕاهیبەی دێرێکی گەورەی ژنانی تەرکەدنیا بای.

دۆن پاولۆ داوای لێبوردن دەکا و کتێبی دوعای خۆی دەردێنێ تا کیژەکان ناڕەحەت نەکا. کریستینا هێشتا زاری لێک نەکردۆتەوە و چاوەڕوانە تا «بیانکینا» پشووێک بەقسەکانی بدا. ئەو دەم دەپرسێ:

– ئەوانی تر چییان لێهات؟ «ئینکوراناتا» چ دەکا؟

«بیانکینا» لە وەڵامدا دەڵێ:

– «ئینکوراناتا» بەڵگەی مامۆستایی وەرگرتووە، بەڵام هێشتا شوێنێکی نەدیوەتەوە کاری لێ بکات، لە ئاخرین کۆنکوری ئەیالەتی بۆ پڕکردنەوەی دوازدە جێگای بەتاڵ سەت و هەشت کەس داخواز بوون. «ئینکوراناتا» هەوڵی خۆی دا و تەنانەت لەگەڵ شۆفیری مامۆستاش نوست، بەڵام کاری دەست نەکەوت. قەرار بوو مێرد بەمیرزای کوێخای «فوسا» بکات، بەڵام شەوی بووکێنی زانی کە دەزگیرانی لەگەڵ خوشکیشی پێوەندی باشی هەیە. شایی تێک دەچێ. جگە لەوە میرزای باسکراو وەک پاڵووی سواو وابوو، خەریک بوو دەست بگەیێنێتە منیش.

دیارە ڕیشەی موشتەرییە بەڕێزەکانی میوانخانەی «تۆرنسول» بەقووڵی کاری کردۆتە سەر شێوەی ئاخافتنی «بیانکینا». کریستینا ناتوانی ناڕەحەتی خۆی لای قەشە لە ڕوو هەڵمالاوی قسەکانی «بیانکینا» بشارێتەوە. بەڵام دۆن پاولۆ بەڕواڵەت سەرگەرمی کتێبی دوعای خۆیەتی و گویا ئاگای لە قسەکردنی کیژەکان نییە.

کریستینا دەپرسێ: «ئانیتا پێتر ئانجلی» چ دەکات؟

– ئانیتا پێتر ئانجلی ئاکوا فرە دایی دەڵێی؟ فەقیرە باوکی مرد. ئێستا دەبێ فەقیری و هەژاری تەواو بەسەر ماڵەکەیاندا زاڵ بێ. چونکە چوونی ئێدارە بەپێچەوانەی شان و شەوکەتی بنەماڵەی وانە. شەرافەتی بنەماڵەی «پێتر ئانجلی» حوکم دەکات کە کیژی گەنج بۆ چاوەڕوانیی خوازبێنیکەرێکی دەوڵەمەند لە ماڵ دانیشێ.

کریستینا بەئیرادەوە دەپرسێ: «تۆ چ دەکەی کە وا بەباشی لە ڕەوەندی ژیانی تایبەتی خەڵک ئاگاداری.»

بیانکینا لە وەڵامدا دەڵێ:

– لە دەشتێ هەموو شت ئاشکرایە. بەتایبەت ئەگەر مرۆ لە میوانخانەیەکی وەک «تورنسول» بژی. لە واقعیەت و تەنانەت زیاتر لە حەقیقەتیش لە کارێ خەڵک ئاگادار دەبێ.

کریستینا دەپرسێ: «کۆلومبیا»ی ئازیزی مە چی لێهاتوە. ؟

– ئەو شووی بەکابرایەکی سەرۆکی ئیزگەی ڕێگای ئاسن کردووە. کابرا بێوەمێردیک بوو خاوەنی سێ منداڵ و بەقەولی کولومبیا بۆتە قەرەواشی ئەم پیاوە. خزمەتکارێکە بەهەموو کارێ ڕادەگا. ئەم سەرۆک ئیزگەیە منداڵی نەگەرەکە. بۆ پێشگری لە منداڵبوون شتی وا بەکاردێنێ کە ویژدانی ئایینی کۆلومبیا لێی بێزارە. تووشی هەر کەس دەبێ دەردی دڵی لەکن دەکا. تەنانەت کار گەیبووەتە ئاستێک کە قەشە بەناچاری دەستی گەیاندۆتێ. وای لێ هاتووە ئێستا نێوانی ئیزگەی ڕێگای ئاسن و کەنیسە بەتوندی تێکچووە.

کریستینا بەناڕەحەتییەکی تایبەتی کە ناتوانێ بیشارێتەوە گوێ دەداتە قسەکانی بیانکینا لە بارەی هاوەدرسەکانی کۆنی خۆی. سوورایەکی کەم ڕوومەت و لاجانگەکانی لەژێر تاجی پرچە ڕەشەکانی ڕەنگ دەدەنەوە. دۆن پاولۆ هەروا خەریکی خوێندنەوەی کتێبی دوعای خۆیەتی.

کریستینا دەڵێ بیستوومە «ئادالجیزا»ش شووی کردووە.

بیانکینا دەڵێ: من و ئادالجیزا ماوەیەک دەزگیرانی پیاوێک بووین. ئەو لە ناوچەی «فوچینۆ» سەرۆکی شانەیەکی حزبی دەوڵەتی بوو. سەگبابێک بوو تای پەیدا نەدەبوو. دیارە من بۆیە وا ناڵێم چونکە «ئالجیزا»ی لە من پێ باشتر بوو، تەنانەت دەبێ دان بەوە دابنێم کە پاش ژنهێنانیش ساڵێکی تەواو شەوانی چوار شەمۆ دەهاتە میوانخانەی «تورنسول» و شەو لەگەڵ من ڕایدەبوارد. لە ترسی ئەوە نەوەک دەردەسەری بۆ پوورم پێک بێنێ، بوونی ئەو سەگبابەم قبووڵ دەکرد. ئاخرەکەی وەک هەموو دەزانن سەبارەت بەسامانی باوکی «ئادالجیزا»ی هێنا بوو. باوکی یەک لە مودیرەکانی بانگی کشتوکاڵی ویلایەت بوو. کاتێکی بانگی کشتوکاڵ بەسترا «ئادالجیزا» ناچار بوو بۆ ڕزگاری باوکی لە زیندان بەشە میراتی دایکی لەم ڕێگایەوە فیدا بکات. پاش ئەو ڕۆژە ئادالجیزای فەقیر مێردی نەدیتەوە. ئێستا لەبەر ڕێک نەکەوتنی ئەخلاقی بەقانوون لێک جیابوونەوە.

کریستینا دەپرسێ:

– کەوابوو ئێستا باوکی تووشی نەداری و فەقیری بووە. ئەو چۆن دەژی و خەریکی چییە؟

– لەم دواییانەدا شۆرباوی دەوڵەتی بەسەر بێ کاراندا دابەش دەکا. ئەو بەلوتف و بێ فیزی مەلائیکەی ڕەحمەت، نان و شۆربا دابەش دەکا. شۆرباوە زیادییەکەش بۆ خواردنی بانگداری پیر و نابووت دەباتەوە ماڵێ.

کریستینا بەتێکنانی بڕۆی کە تا نێوچاوانی هەڵکشاون، گوێی دەداتێ. شلکاییەکانی ناسکی لووتی وەک باڵی باڵندە لێ دەدان. لەم حاڵەدا دەپرسێ:

– ئیوانجلینا چی بەسەرهاتووە؟

– دۆنا ئیوانجلینا ئێستا ڕێکخراوی ناوچەیی ژنانی فاشیست بەڕێوە دەبا. هەربۆیەش پێی وایە کە چارەنووسی وڵاتی بەدەستە. ئەو ئاگای لە هەموو شت هەیە. تەنیا ناتوانێ قسە بکات. دیارە دەزانی کە مەبەستم ڕازەکانی دەوڵەتییە.

ئێستا ئەگەر کەسێک لێی بپرسێ: «بەڕاستی ئیوانجلینا شەڕ دەبێ یان نا؟» لەباتی وەڵامدانەوە تەنیا بزەیەکی دڵسۆزانەی دێتە سەر لێوان. لە جێژنی ساڵانەی حزبی دەوڵەتیدا چۆتە ڕۆم و گۆیا سەرۆکی دەوڵەت (دەزانێ کێ دەڵێم) لە دووسەت میترییەوە تەماشای کردووە. لەو ڕۆژەوە ئیوانجلینا جگە لەم تەماشاکردنە نامۆبارەکە کە لە دووسەت میترییەوە کاری تێکردووە. لەگەڵ دۆست و ئاشنایانی باسی هیچی دیکە ناکات. فەقیرە هەر بەو نیگایە ئاوس بووە. باوکی «دۆنا ئیوانجلینا بەزەحمەتی زۆر بەدوای پیاوێکدا دەگەڕێ کە نەخشی یوسفی پیرۆز بۆ منداڵێکی دەبوایە بێتە سەر دنیا یاری بکات. لەو سەردەمی بێ کاری کێ لە قبوڵکردنی کاری خێر خۆ لادەدا. لە ئاخردا ئیوانجلینا یوسفی پیرۆزی خۆی دۆزیوەتەوە. بەهەڵکەوت بی ئەوەی لەگەڵ دابونەریتی مێژوویی یەک بگرێتەوە، ئەم یوسفە پیرۆزە بێ کارەش دارتاشە.

دۆن پاولۆ خوێندنەوەی کتێبی دوعای تەواو کردووە. دەبینێ کە کریستینا گرژ بووە وەختە ئەسرینی لە چاواندا کۆ ببنەوە.

کریستینا بیانکینای لە منداڵییەوە دەناسی. ئێستا وەبیری دێتەوە کە ئەم دۆستە کۆنەی هەر لەو کاتەوە عادەتی بووە بەڕەفتار و قسەکانی بێ ئەدەبانەی هەمیشە گاڵتە بکات. بەڵام ئەم کارەی بۆ مەحکوومکردنی کەسێک بەڵگەی تەواو نییە. هەرگیز نابێ کەسێک بەدیاردەی ڕواڵەتی مەحکووم بکەی. چونکە ڕواڵەت هەمیشە لە ڕاستی دزێوترە. بیانکینا لە درێژەی قسەکانیدا دەڵێ: «گیوسە پیناستراڤا» لە هەموو کیژەکان بەختەوەرتر بووە. ئەو ئێستا لە ڕۆم لە خانووبەرەیەکی شازدا دەژی. خەرجی خوێندن دەدا بەبرایەکی و هەموو مانگیش خەرجێک بۆ دایکی داماوی دەنێرێ.

کریستینا بەبیستنی ئەوە کە لانی کەم یەک لە دۆستە قەدیمییەکانی توانیویەتی لە ژیاندا سەرکەوتوو بێ، خۆشحاڵ دەبێ. بەڵام لەوەش سەری سوڕدەمێنێ و دەڵێ: «گیوسەپینا ستراڤا» هەمیشە کیژێکی دڵچاک بوو بەڵام کەمتر نیشانی دەدا کە چالاک و تێکۆشەر بێ.

بیانکینا لە وەڵامدا دەڵێ:

– ئەو کارەی ئەو پەیدای کردووە پێویستی بەخۆماندووکردنی زۆر نییە. چونکە ئەو بۆتە ڕەفیقی سەنعەتکارێکی دەوڵەمەند و ڕەبەن. لە کاتێکا لە گوندی زانیویانە کە مەسەلە چییە، بنەماڵەی پێدا دەگرن کە دایکی لە ڕوانگەی پاراستنی ئابڕووی خۆی ئەم یارمەتییە کەمە کە کیژەکەی بۆی دەنێرێ وەری نەگرێ. بەڵام پیرێژنی بەدبەخت جگە لەوە هیچی دیکە شک نابا و بەناچار ئەو پارەیە وەردەگرێ. لە ئەنجامدا تەواوی کەسانی بنەماڵە پێوەندی خۆیان لەگەڵ ئەم پیرێژنە پچڕاندوە و کاتێکی ژنی فەقیر دەچێتە کەنیسە، ئیماندارەکان ڕووی لێ وەردەگێڕن.

کریستینا دەڵێ: «ئێمە بەو زۆر بڵێیە ئاغای قەشە هیلاک دەکەین. هەڵدەستێ کە بڕوا. بیانکیناش بەدوایدا ڕادەبێ تا ئەو ئاخرین هومیدەی کە بۆ پەنادانی شەو هەیەتی لە کیسی نەدا.

بیانکینا بەقەشە دەڵێ: «من بەیانی دێمەوە. هێشتا قسە زۆرە پێکەوە بیانکەین. بەڵام بەیانی

بیانکینا خەبەری نییە. دیار نییە.»

پاش دوو ڕۆژ لە پیتراسکا هەرایەکی سەیر ساز بووە. «شاتاپ» کە بەسواری «گاریبالدی» بۆ ماڵ دێتەوە دەبینێ لە ئاگردانی خانووە چکۆلەکەی داوێنی دۆڵ، ناسراو بە «پەناگای گوناحکاران» و سەر بەبنەماڵەی «کولامارتینی» دوکەڵ هەڵدەستێ. ئەوە دووکەڵی سووتمان نییە، بەڵکو دوکەڵێکی باریک و سووک و یەکدەستە وەک دوکەڵی ئاشپەزخانە. بەڵام لە خانووێکی چۆل و دوور کەوتە وەک کەسێک لەوانەیە خەریکی ئاشپەزی بێت. داخوا جندوکەن شۆرباو لێدەنێن؟

دانیشتوانی پیتراسکا بڕوا بەقسەی شاتاپ ناکەن. «فیلومنا سپونە» و «جزیرا»ی پیرێژن و «لیدووینا» و چەند منداڵ بەپەلە دەچن بزانن چ باسە. ڕێگایەکی دوور نییە. چونکە هەر لە پێچی دووهەمی جادەوە دوکەڵی باریک و ڕەنگ شیری دەبینن کە لە کولانەی «پەناگای گوناحکاران» دێتەدەر. دەرگ و پەنجەرەی خانوو ئاسایی داخراون. ماڵەکە چۆلە. کەوابوو ئەم دوکەڵە چییە؟ داخوا بەڕاستی جندوکە بۆیان هەیە شۆربا و لێنێن.؟ ژن و منداڵ بۆ پیتراسکا دەگەڕێنەوە. خەڵکی دیکەش بۆ بینینی ئەم وەزعە ڕادەکەن. بیروڕای سەیر دەبیسرێن. ئاخرەکەی بڕیار دەدەن بچن بنەماڵەی «کولامارتنینی» کە خاوەنی خانووەکەن، ئاگادار بکەن. لە دەرگا دەدەن، بەڵام چونکە کەس نایە دەرگا بکاتەوە ژن لە کۆڵان هاوار دەکەن:

– هۆی دۆنا کریستینا! هۆی دۆم پاسکاڵ! هۆی دۆنا ئادل! هۆی دۆنا سچیلیا! ژن لەسەر یەک لە دەرگا دەدەن. لە ژوورێ دەنگە دەنگ دێت، بەڵام کەس نایە دەرگا بکاتەوە، چ قەوماوە کە دەرگا ناکەنەوە.؟ ژن و منداڵ لە دەرگا دەدەن و هاوار دەکەن: هۆی پاسکاڵ! دۆنا کریستینا! دۆنا ئادل! دۆنا سچیلیا!

ئاخرەکەی دۆن پاسکاڵی پیر بەڕەنگی پەڕیو و سەروپۆڕێکی ئاڵۆز لەبەر هەیوانی ماڵە دێتەدەر. بێ دەنگی قورس زاڵە. پاشان دۆن پاسکاڵ دەڵێ: «بڕۆن بەدوای کاری خۆتاندا. چ کارتان بەمەیە؟

خەڵک هاوار دەکەن: لە خانووی جندۆکان دوکەڵ دێتەدەر.

دۆن پاسکاڵ لە ڕووداوەکە ئاگادارە بۆیە دەڵێ: «باشترە هەر کەس بەدوای کاری خۆیدا بڕوا.

پێ داگرتن بێ فایدەیە و خەڵک ناچار بەگرژی دەچنەوە ماڵی خۆیان و هەزاران خەیاڵ و بۆچوون لای خۆیان دەهۆننەوە.

کاتی شەو کریستینا بەگوێرەی ئاسا ڕۆن بۆ چرای مریەمی دەست لێ نەدراو دێنێتە موسافیرخانە. ماتالنا دەڵێ:

– دۆن پاولۆ تکای لەمن کردووە خەبەری ئەو کیژەی خەڵکی «فوسادی مارسی» کە ڕۆیشت و نەگەڕایەوە لە تۆ بپرسم.

کریستینا بەساکاری وەڵام دەداتەوە:

– ئەو لەگەڵ ئالبێرتی برام لە کوخێکی بچووکی کە لە خوارەوەی دۆڵ هەمانە نیشتەجێ بووە.

ماتالنا نیشانەی خاچ دەکێشێ و هاوار دەکا و دەڵێ:

– چۆن؟ ئەوان پێکەوە لە «پەناگای گوناحکاران» نیشتەجێ بوون؟ ئاخر جندۆکە دەیانخۆن.

کریستینا ڕۆنەکە دەدا بەماتاڵنا و لە حاڵی قەشە دەپرسێ و بێ ئەوەی هیچ بڵێ. دەڕوا. ماتالنا ڕادەوەستێ تا کریستینا لەبەر چاوان ون دەبێ تا بەماڵاندا بگەڕێ و بپرسێ: «هیچ دەزانن کێ پەناگای گوناحکارانی کردۆتە مزڵ؟ چۆن نازانن؟ یانی هیچ هەست پێناکەن؟ پاشان ڕو داوەکە بەئاو وتاو و سەر و گوێ پچڕاو،پەیتا پەیتا بۆ ماڵێک ڕوون دەکاتەوە و پاشان بەپەلە دەچێتە ماڵێکی دیکە و دەڵێ: «ئێوەش نازانن کە ئێستا کێ لە «پەناگای گوناحکاران» دا دەژی؟ بەڕاستی نازانن؟ کەوابوو ئێوە لە چ دنیایەکدا دەژین؟»

ئەو ڕۆژە هاتوە کە کریستینا دەبێ بۆ فێربوونی تازە بچێتە دێری ژنانی تەرکە دنیا و باوکی پێی گوتوە:

– من کوڕێکم هەبوو لە کیسم چووە. ئێستا تۆش دەڕۆی و بابت بەتەنیا لەگەڵدایە گەورەت و دایکت و پوورت. واتە لەگەڵ سێ پیرێژنی دەستە وەستان بەجێدێڵی. بەم چەشنە ئێمە بەئەسپاردنی ژیانی خۆمان بەدەستی کلفەتێکی پیر کە ئەوەی ماویشمانە دەیدزێ، تەمەنمان بەسەر دەچێ.

کریستینا وەڵامی دەداتەوە: «بابە تۆ دەزانی من بەپێچەوانەی مەیل و ڕەزای تۆ هیچ ناکەم.

لە گەڵ ئەوەی کە باب کیژەکەی زۆر خۆشگەرەکە. لە خۆ ڕانابینێ لەگەڵ نەزەری ئەو موخالەفەت بکا، هەر بۆیەش ڕۆژ تێدەپەڕن بێ ئەوەی بتوانێ بڕیاری ڕەزمەندی بدا. بەقەولی خەڵکی «پیتراسکا» کچ لەپێشدا ئی ماڵێیە، پاشان ئی کەنیسە. بەڵام باوک دەڵێ:

– من کوڕێکم هەبوو لە کیسم چوو. ئێستا تەنیا کیژێکم ماوە. ئەگەر ئەویش لەبەر ئێمە و سەبارەت بەخۆ ویستی لە کیس بچێ، چی؟ نازانێ بڕیاری چی بدات. لەوەش زیاتر تەنیا ئەو خاوەنی بڕیار نییە. لەبان سەر ویدایە گەورەش هەیە. کریستینا بێ ئەوەی سکاڵای هەبێ هەروا کارەکانی ماڵ بەڕێوە دەبا. ئاگای لە مریشکانە، جێ و بان ڕێکوپێک دەکا، ژوور و پلیکانان گسک دەدا. لە متبەق یاریدەی دایکی دەدا. لیباسەکان لە ئوتوو دەدا و بەباخچە و مێش هەنگوینان ڕادەگا.

ڕۆژێکی بەیانی کە دۆن پاولۆ لە باخچەی موسافیرخانەی ماتالنا لەبن دارهەنجیرێک دانیشتووە. کریستینا دێتە وێ و دەسکەپیوازێکی بەدەستەوەیە دەیەوێ شینی کاتەوە. ڕووناکایی بەیانی هەروا عەبای ئەندامی کیژەکەی داپۆشیووە. چەند مێش هەنگوین لەبان سەری هەروەک لەسەر گوڵی بەتوز، وزە وزیانە. دیمەنی ئەم گوڵە بەبڕوای قەشە کەم و زۆر کەم ڕەنگ دەنوێنێ. ئاخرەکەی غیرەت وەبەرخۆ دەنێ و لە کیژەکە دەپرسێ:

– ببورە قسەی زیادی دەکەم. بەڵام لام وایە لەوە ناڕەحەتی کە نەتتوانیوە هێشتا بچیە دێر. داخوا کۆسپێکت لەسەر ڕێگایە و ناتوانی وەلای بەری؟

– من ئەگەر لە وەڵامی تۆ دا سێ وشەی گەورە بڵێم کە بەمنداڵی فێریان کردووم و هەرگیز لەبیرم

نەچوونەوە، تکا دەکەم بەبێ ئەدەبیی دانەنێی. ئەم سێ وشە ئەمانەن: (Jesus autem tacebat) و ڕەنگە ئەم سێ وشەیە لە تەواوی قسەکانی ئینجیل زیاتر کاریان لە من کردووە. مەسیح ئێمەی فێر کردووە کە کاتێ قسە لە چارەنووسی شەخسی ئێمە دێتە گۆڕێ، بێ دەنگ بین.

قەشە دووبارە دەڵێ:

– لەگەڵ ئەوەش ناتوانی بڵێی تۆ ئەگەر لە دێر بژی یا لە ماڵ. تەواوی ڕۆژ بەبەسترییەوە یا ئازاد، بۆ هەر شوێنێ بخوازی بتوانی بچی یا نەتوانی، بۆ تۆ فەرقی نییە

–کریستینا لە وەڵامدا دەڵێ: – خۆشبەختی لە بوونی نان و ئاو و کراسدا نییە.

قەشە هەناسەیەک هەڵدەکێشێ و دەڵێ:

– تۆ ویستیاری خۆشبەختی؟ ئایا بەڕاستی لەسەر ئەو بڕوایەی کە دەتوانی خۆشبەخت بی؟

کریستینا لەم قسەیە کەمێک هەڵدەبەزێتەوە. تەماشای قەشە دەکا. چۆن دەکرێ قسەی وا بەسەر زمانی قەشە دابێت.؟ نەکا بەمەبەستی داوەری وردتر بۆ ڕوونکردنەوەی پێگەیشتن و تەواوەتی دینی ئەو نەخشی وەکیلی شەیتان یاری بکات! کریستینا نایەوێ بەپێچەوانەی بیروڕای قەشەیەکی فەقیر و نەخۆشی مەحکووم بەژیانی تەنیا لەو قوژبنە قسەی کرد بێت. بۆیە دەڵێ:

– پێت وا نییە کە بێ دەنگی وەک سەرەتای بەختەوەری بێ.؟ بێ دەنگی ناخ بەو مانایەیە کە هەر ئەندامێک لە ئەندامەکان لە جێگای خۆیانن و گشتیان سەر تا پێ گوێچکەن. چونکە ئەگەر وا نەبێ مردنە. بێ دەنگی تەواو کەم خایەنە، بەڵام ئەگەر بزانی لەو دەمەدا کە تەواوی ئەندامەکان سەر تا پێ گوێچکەن، چ تام و چێژێک هەیە.

دۆن پاولۆ پێی وایە کە کیژەکە شیعرێکی جوان لەبەر دەخوێنێ. قەشە دووبارە دەپرسێ:

– بۆ چما ناکرێ لە جەنگەی هەرا و بگری شارێکی گەورەشدا بێ دەنگی ناخت هەبێ؟ ناتوانی لەنێو کۆشدا تەنیا بێ؟ داخوا دەبێ ئەوەندە بەخۆمان بێ بڕوا بین کە بچین خۆمان لە دێر زیندانی بکەین؟

کریستینا لە وەڵامدا دەڵێ: نابێ بێ باک بین. دەبێ ئارام و گوێ لە مست بین و بێڵین یارمەتیمان بدەن. من لە کتێبی قەشەیەکی فەرەنسیدا خوێندوومەتەوە: «داخوا منداڵ کە تازە لە دایک دەبێ لەخۆوە بۆ گرتنی مەمکی دایکی ڕادەبێ و یا دایک جێگەرگۆشەکەی لە ئامێز دەگرێ و بەسەریدا خوار دەبێتەوە تا شیری بداتێ و ژیری کاتەوە.؟

ساکاریی و تەڕ و تازەیێکی کە لە وجودی کریستینادا دەدرەوشێ، لوتف و کێشێکی بێ وێنە دەدا بەقسەکانی. دۆن پاولۆ دەبێ تێ بکۆشێ لە بەرانبەر ئەم لوتف و کێشەیەدا خۆ ڕابگرێ. دەڵێ:

– من نامەوێ دەرگای باسی ئیلاهیات لەگەڵ تۆ بکەمەوە. تەنیا من دەڵێم تەماشایەکی ئەم وڵاتە بکەین کە ئێمەی تێدا دەژین و لە زۆر بارەوە بەتەواوی سەرەتاییە. وڵاتێک کە تووشی فەقیری توندی ئابووری بووە و زیاتر لەوەش تووشی فەقیریی مەعنەوی بووە. ئەگەر جۆتیارێکی فەقیر ناتوانێ بەسەر سروشتی حەیوانیی خۆیدا زاڵ بێ «فرانسیسکن» دەبێتە مورتاز. ئەگەر کیژێکی گەنج بتوانێ خۆی لە

بەند و داوی کۆیلەتی لەشی ئازاد بکا، پەردە بەسەر ڕوخساری خۆی دادا، ئایا پێت وا نییە کە سەرچاوەی گەلێک لە دەردەکانی ئێمە بێ گومان هەر لەم نوکتەیەدایە؟ پێت وا نییە کە دووری مەوجود لەنێوان مەعنەویەتێک کە پەنای بۆ ژیانێکی هاودوو لەگەڵ خەیاڵی مەزهەبی بردوە و کۆمەڵانی خەڵکێک کە هێزی شەیتانی بەسەریاندا زاڵ بووە، سەرچاوەی هەموو بە بەختییەکانی ئێمەن.؟ بیر ناکەیەوە کە هەر گیانلەبەرێک لەجیاتی ئەوەی خۆی لە کۆشکێکی ئێسکی فیلدا حەبس بکا، دەبێ لەنێو گیانلەبەری دیکەدا بژی و خەبات بکا.؟

کریستینا لە وەڵامدا دەڵێ:

– ئیماندار هەرگیز تەنیا نییە. بەپێچەوانە کافر هەمیشە تەنیایە هەرچەند لە بەیانییەوە تا ئێوارە ڕۆژی خۆی لە کۆڵانەکانی هەرە شڵوقدا بەرێتە سەر. گیانێک خودانناسێ تەنیایە، وەک گەڵایەکە لە دار کەوتبێتە خوارێ. گەڵایەکی تەنیا بکەوێتە هەردی وشک دەبێ و دەڕزێ. بەپێچەوانە، گیانی سەربەخوا وەک گەڵایەکی سەر دار وایە و لە ڕێگای شیرەیەکی ژیان کە دەرخواردی دەدرێ پێوەندی بەجەستە و لق و ڕەگ و تەواوی زەوییەوە هەیە.

دەنگی کریستینا بیرەوەری ئەم باسە بیر دەخاتەوە کە ڕۆژگارێک لە ناخی قەشەدا لەنێوان دۆن پاولۆی لاو و دۆن پاولۆی شۆڕشگێڕدا ساز دەبوو. ئەو خۆشی کە تینووی ڕەها و شەیدای ماف و داد بوو، کاتێ لە کەنیسە جیا بۆوە تا ڕوو بکاتە سۆسیالیزم، هەروابوو. بەڵام لەو دەمەوە تا ئێستا چەند ساڵ تێپەڕیوە. ئێستا لەو هەرەکەتی ساکارانەی وی بۆ لای کۆمەڵانی خەڵک چی ماوەتەوە.؟ ئەو پاش پچڕاندنی پێوەندی لەگەڵ کەنیسەیەکی کە لە حاڵی کەوتن و ڕووخاندایە، پاش دوورکەوتنەوە لە هەموو خۆڕێکخەری و هەلپەرستی و هەموو جۆرە سازان لەگەڵ کۆمەڵگا ئایا تووشی هەلپەرستییەکی دیکە نەبووە کە بەرژەوەندیی حزبێکی سیاسی خستوویەتە سەر شانی؟

ئەو لەگەڵ دنیای کۆن و خۆشییەکانی ئەو پچڕاندوویەتی و هەموو جۆرە پێوەندییێکی لەگەڵ بنەماڵەی خۆی پچڕاندوە. وازی لە خۆیندن هێنا کە پێی لە هەموو کارێک باشتر بوو، خۆی بەوە ڕازی کردووە کە تەنیا لە پێناو داد و مافدا دەژی و، چۆتە نێو حزبێک کە لەوێ پێیان گوتوە حەقیقەت و داد، جگە لە خورافات و دەمارگرژی بۆرژوایی شتێکی دیکە نییە. داخوا هەست ناکات کە خەیانەت بەویش کراوە؟ داخوا لەوانە نییە کە بەرێگای چەوتدا ڕۆیشتبێ؟

بەم چەشنە لەو کاتەدا کە کریستینا قسەکانی درێژە پێ دەدا، دۆن پاولۆ لەپڕ لە جەمسەرێکەوە بۆ جەمسەرێکی دیکە دەکەوێتە جوڵە و بزووتن. باسکردن لەنێوان دۆن پاولۆی لاو و دۆن پاولۆی شۆڕشگێڕ سەر دەکێشێتە کێشە و لە ئاخردا شۆڕشگێڕ سەردەکەوێ.

دۆن پاولۆ دووبارە دەڵێ:

– مەبەستم ئەوە نییە کە لە بارەی مەسەلەی خودایی لەگەڵ تۆ باس بکەم. لەگەڵ ئەوەش ڕێگا بدە کە ئەو پرسیارەت لێ بکەم: ئایا بەبڕوای تۆ دەتوانی قبوڵ بکەی کە ئەخلاق تەنیا تیۆری بێ؟ ئایا ئەخلاق

ومەسەلەی نەزەری لەگەڵ یەکتر جیا و لێکتر بێگانە نین؟ ئایا ڕیشە و مادەی ئەخلاق، واتە ژیانی هاودوو لەگەڵ پاکی و زێدەیی لە ژیانی ڕۆژانە و کردەوەییدا نییە.؟

کریستینا لە وەڵامدا دەڵێ:

لە یەک کاتدا ناتوانی ببیە کۆیلەی دوو خودانان – لەنێوان ڕوح و مادەدا شەڕێکی لە ئاشتی نەهاتوو هەیە، دۆزینەوەی ڕێگای ڕێککەوتنی نێوان ئەم دوانە، دەگاتە فیداکردنی ڕوح لە پێناو مادە و خەیانەت بەڕوح بەقازانجی مادە.

دۆن پاولۆ تێکۆشاوە قسەکانی خۆی بەزمانێک دەرببڕێ کە لەگەڵ لیباسی ڕووحانی ئەو بێتەوە. جگە لەوە ئەمە زمانێکە کریستینا لێی تێ دەگات.

کریستینا بەپێکەنینەوە دەپرسێ: «ئایا تاقیکردنەوە تەواو بوو؟»

دۆن پاولۆ لە وەلامدا دەڵێ: تاقیکردنەوە نەبوو. تۆ سەرە هەودای فیکرێکت وەدەستی دام کە کاتێ تەنیا کەوتمەوە بەدوایدا دەڕۆم. تاقبوونەوی ئیجباری پیتراسکا لە ڕۆژەکانی هەوەڵدا زۆری تووڕە کرد بووم. بەڵام ئێستا وردە وردە خەریکە هۆگری دەبم. لە قەشەنشینی من ژیان زۆر قەڵەباڵغە هەر بۆیە بێ دەنگی و تاقکەوتنەوەی ئێرە بۆ حاڵی من زۆر باشە. ئێستا کاتی ئەوەم هەیە بیر لە زۆر مەسەلە بکەمەوە کە لە ژیانی پڕ کاریدا دەرەتانی ئەوەم نەبوو بیریان لێ بکەمەوە.

کریستینا بەزەردەخەنەوە دەڵێ:

– دەبێ جڵەوی خۆت بەدەستی بێ دەنگی بسپێری هەروەک نوقم بووی بێ هۆش خۆ بەگەڕیانی ئاوی قووڵ دەسپێرێ. تەنیا لە کاتێکی وادا خودا لەگەڵمان دەدوێ. کەلامی خودا لە کاتی بێ دەنگیدا لە شیری دوو دم پتر کار دەکات و تا سنووری نێوان گیان و بیر و تا جەمسەری ئێسکان و تەنانەت مێشکی ئیسکەکانیش دەچێتە خوار.

کریستینا لەگەڵ قەشە دەست لێک دەدا و دوور دەکەوێتەوە.

دۆن پاولۆ بەتەنیا لەبن دار دەمێنێتەوە و وەک تەرمێکی بێ گیان کە کەوتبێتە گەڕیانی ئاوێکی قووڵ خۆی بەلافاوی بیرەوەرییەکانی دەسپێرێ.

بەرلەوەی بچێتە نێو جێگا لەپشت مێزەکەی دادەنیشێ، دەفتەرە چکۆلەکەی هەڵدەگرێ و لەپشت بەرگەکەی دەنووسێ:

«وتووێژ لەگەڵ کریستینا» و لە لاپەڕەی یەکەم دەنووسێ: «شیکردنەوە و لێکدانەوەی گفتگۆی یەکەم» و پاش بیرکردنەوەیەکی زۆر دەنووسێ: «لەم کاتەی ژیاندا کە خۆم لە هەموو کاتێ تەنیاتر و بێ کەستر هەست پێ دەکەم، دانیشتن لەم وڵاتە و پێوەندی لەگەڵ ئەم بوونەوەرە سەرەتاییانە و چاوپێکەوتنی ئەم کیژە گەنجە وام لێ دەکات تا دووبارە بیر لەوە بکەمەوە کە پێش پازدە ساڵ چی بووم. من گەلێک لە نیشانەکانی لاوێنی خۆم لە وجودی کریستینادا دەبینمەوە و دەمەوێ بڵێم کە ئەو عەکسێکە لە خۆم. عەکسێکی ژنانە و جوانتر لە من کە لە ناخدا عەکسێکی ڕووحانییە وەک ئەوەی کە من لەو دەمدا

هەستم پێ دەکرد. ئیمڕۆ کە خۆم لەگەڵ ئەو عەکسە دەبینم، هەست دەکەم کە تووشی ناڕەحەتییەکی گەورە بووم و گومانێکی مەزن سەر تا پێ منی داگرتووە. نەکا خۆشم خەیانەتم کرد بێ.؟

دەست لە نووسین هەڵدەگرێ. دەکەوێتە یادی ئەم ئارەزووە ساکارانە کە ئەویان بۆ هەوەڵین دەستەی سۆسیالیستەکان ڕێنوێنی کرد بوو. لە ڕاستیدا لەم کاتەدا کە هێشتا لاو بوو کەنیسەی بۆیە بەجێ نەهێشتبوو کە لە ڕوانگەی فیکری و ڕووحییەوە ئیرادی لێ دەگرت و یا زیاتریش هەنگاوی داویشت، بەڵکو لەبەر ئەوە بوو کە هەستی بەقەڵشێکی گەورە دەکرد کە کەوتبوە نێوان قەول و کردەوەی کەنیسە. کاتێ ئەو چووە نێو دەستەی سۆسیالیستەکان، جگە لەم هەستە هیچ پاڵپێوەنەرێکی دیکەی نەبوو. ئەو لە سەرەتاوە شۆڕشگێڕ نەبوو، تەنیا لەنێو دەستەدا وای لێهات. ئێستا ئەوە پازدە ساڵە شۆڕشگێڕە و شۆڕشگێڕی بۆتە پیشەی وی. داخ و حەیف بۆ پیشەیەک کە ئامانجی «ڕزگاری جیهان» بێت.

چونکە ڕزگاری کەسانی تر دەبێتە هۆی نابووتی کەسەکە خۆی. ئێستا دۆن پاولۆ بەڕوونی دەزانێ کە گەڕانەوەی بۆ ئیتالیا لە ناخەوە هەوڵێک بووە بۆ ڕاکردن لە پیشەکەی، بۆ دوورکەوتنەوە لە «بوروکراسی ئیدەیۆلۆژی» و گەڕانەوەی دووبارە بۆ ڕیزی خەبات تا ئەم تاسە و گەرمییەی کە ببووە هۆی چوونی نێو بزووتنەوە بەکردەوە وەدەست بێتەوە. ئەم کەشفە ئەو تووشی گومان و سەرسوڕمان دەکات. کەوابوو ئەم پازدە ساڵەی کە بۆ خەباتی سیاسی تەرخان کردووە، بەکاری چی هاتووە.؟ دەچێتە نێو جێگا، بەڵام ئەم پرسیارە خەوی لێ دەڕەوێنێ. دووبارە هەڵدەستێتەوە و لەپشت مێزەکەی دادەنیشێ دەفتەرەکەی دەکاتەوە و نووسینەکەی ئاوا درێژەپێدەدا:

«ئایا دەکرێ لە ژیانی سیاسیدا بەشداری بکەی و خۆت بخەیە خزمەتی حزبێک و، هەر لەو کاتەشدا پاک و ڕاست بمێنییەوە.؟ ئایا حەقیقەت بۆ من نەبۆتە حەقیقەتی حزبی؟ ئایا دادپەروەری بۆ من نەبۆتە داد پەروەری حزبی؟ ئایا بەرژەوەندی حزبی لە ئاخردا بەسەر هەموو جۆرە لێک هەڵاواردنی نرخە ئەخلاقییەکاندا سەرنەکەوتووە کە بەهۆی خۆشمەوە تا ڕادەی دەمارگرژی وردە بۆرژوایی دابەزیوە؟

کەوابوو ئایا من لە هەلپەرستی کەنیسەی لە حاڵی ڕووخان ڕام نەکردووە تا گیرۆدەی هەلپەرستی حزبێک بم؟ «ئەدی ئەم تاسە و شۆقی من چی لێ هاتووە؟ ئایا وەپێشخستنی سیاسەت بەسەر تەواوی تێکۆشانی دیکەی ئینسانی و بەسەر پێداویستییەکانی ڕووحیدا، نەبۆتە هۆی فەوتانی ژیانی خۆشم؟ ئایا منی لە کار و پیشەکانی قووڵ نەگێڕاوەتەوە.؟»

«مرۆڤ خاوەنی هێزی بێ هاوتایە. ئەوەندە بەسە بیر لە کریستینا بکەینەوە. ئیمڕۆ تەواوی دەزگاگەلی کۆنەپەرستی لەم هێزانە کەڵک وەردەگرن. ئەگەر وەک لەگەڵ من کراوە تەواوی ئەم هێزانە بەلای بزووتنەوەی شۆڕشگێڕیدا بێن، لە خەباتی سیاسی پیشەییدا ئەو هەموو هێزە چی بەسەر دێت؟

ئایا باشە ئەوانە وشک بکەین و سەرکوتیان بکەین؟ ئایا بوونی شۆڕشێکی ڕاستەقینە بێ ئەم هێزانە دەرەتانی هەیە.؟

دۆن پاولۆ کاتێ دەگاتە ئاخری لاپەڕەکە ئەوەی نووسیویەتی دووبارە دەیخوێنێتەوە و دەبینێ جگە لە

ڕێکخستنی پێڕستی پرسیارگەلێک کە بیری ئاڵۆزی وی وەڵامی ڕووناکی بۆیان نییە، کارێکی دیکەی نەکردووە. لە کاتێکدا کە قەڵەم لەنێو قامکانیدایە ماوەیەک بیر دەکاتەوە، بەڵام هیچی بۆ نووسین نییە.

٥

کریستینا ئەوەندە ژیر و وریایە کە لە هیچ شتی جوان دروست دەکا. ژووری دۆن پاوڵۆ کە بەچاودێری و سەلیقەی ئەم کیژە ڕازاوەتەوە، جوانتر و پاکوخاوێنتر بووە. وردە وردە کە دیدار و چاوپێکەوتنی کریستینا و دۆن پاوڵۆ زیاتر دەبێ ڕوودەروایسیان لەنێوان کەمتر و دۆستایەتییان پتر دەبێت. دۆن پاوڵۆ بۆ دەستپێکردنی دەربڕینی مەتڵەب لە سەرەتاوە لە ترسی ئەوەی نەوەکو لە بارەی ناوونیشانی ڕاستەقینەی خۆی تەرەف تووشی گومان و دوودڵی بکات، بەپارێز بۆ مەسەلەکە دەچێ. نەخۆش کەم کەم چیرۆکی سەردەمی لاویی و هەوەڵێن ئەزمونی ئایینی و هەوەڵێن هەنگاوی ژیانی ڕاستە قینەی بۆ دەگێڕێتەوە. تەنیا شانۆی بیرەوەرییەکانی خۆی لەجیاتی قەشەنشینی مارس بەقەشەنشینی فراسکاتێ دەناسێنێ. ئاخرەکەی بێ ئەوەی بەخۆی بزانێ ناوونیشانی خۆی بەنەخشێکی درۆی کە وەستۆی گرتووە، ئاشکرا دەکا و بەڕوونکردنەوی شانۆیەکی زیندووی لاوێنی خۆی وەهای دەڕازێنێتەوە کە گیرۆدەی فیکر و خەیاڵاتی خۆی دەبێ. ئەوەندە ساویلکەیی وسەفا و ئیخلاس و گەرمی لە پەیڤەکانیدا هەیە کە کریستینا بەتەواوی ئاشق و هۆگر دەبێ. ڕۆژێک کیژی لاو پێی دەڵێ:

– ئەوەی بۆ منت باس کرد ئەگەر نووسیبام و بەبێ هیچ ڕوونکردنەوەیەک سەبارەت بەتۆ دابام بەکەسێک بیخوێنێتەوە، گرێو دەکەم کە خوێنەر دەیگوت: «ئەم کارانە تەنیا بەلاوێکی هەژدە ساڵە دەکرێن.»

موحەبەت و هۆگرییەکی پێکەوەییان پەیدا کردووە. زۆر جار کە تووشی شەڕەچەقەش دەبن، پێکەوەیان ئاشت دەکاتەوە.

ئەوەی کە دۆن پاوڵۆ ناتوانێ بەقسە بەکیژی لاوی بڵێ. لە بیرەوەرییەکانی ڕۆژانەی خۆیدا دەری دەبڕێ. ئەوەش وەک وتوویژێکی نهێنییە کە لەنێوان ئەو و کیژی لاودا بەڕێوە دەچێ. لەوێدایە کە مەیدان دەدا بەقەڵەمی خۆی ئەوەی دڵی پێی تەڵقین دەکا، بەوتەی نەرم و ئاشقانە دەری ببڕێ.

زۆر جار تا شەودرەنگ بۆ نووسینی ئەم بیرەوەرییانە دادەنیشێ. ئەمەش جۆرە تاقیکردنەوەیەکی ویژدان و لە حوکمی ئەوەدایە کە کارنامەی ژیانی شەخسی خۆی ڕێکوپێک دەکا. لەم کار نامەیەدا خەریکی ڕوونکردنەوەی قەیرانی ئەو فیکرە تایبەتییە دەبێ کە لە ساڵی ١٩١٩ کردی بەسۆسیالیست و تەواوی تەقەڵای خزم و دۆستەکانی باس دەکا کە ویستوویانە لەم ڕێگا چەوتە بیگێڕنەوە. مام و پوور و ئامۆزا و کوڕ و کچەکانی لە خۆی گەورەتر کە گشتیان ئەهلی کەنیسە و پابەندی دابونەریتی کۆن بوون، یەک لەدوای یەک لەگەڵیان باس کردووە، لۆمەیان کردووە، سوێندیان داوە، لەبەری پاڕاونەوە و لە ئاخریشدا هەڕەشەشیان لێ کردبوو. کاتی بەڵگەهێنانەوە، ئیحساساتی هەموان کۆتایی دەهات و ئەو شەرمەزارییەیان ڕوون دەکردەوە کە داوێنگیری تەواوی بنەماڵەی سپینا دەبوو و کەڵکی نەدەبوو ئەو دەم هەریەک لەوان دەگەیشتە ئەم پرسیارە بنچینەییە کە: «سۆسیالیستبوونی تۆ چ قازانجێکی هەیە؟» تۆ

بەرژەوەندت لەم کارەدا چییە؟

کاتێکی ئەو لە وەڵامدا دەیگوت کە: «من لەم کارەدا هیچ بەرژەوەندەیێکی مادی-م نییە.» ئەو دەم ئەو ئینسانە باش و شەریفانە پێیان دەگوت: «کەوا بوو تۆ شێت بووی.» بەم جۆرە لەگەڵ بیرکردنەوە دەگاتە قەیرانێکی تازە کە ئەوی لە خزم و دۆست و لە مەزهەبی جیا کردۆتەوە و لە زیندووکردنەوەی ئەم یادە لە ویژدانی خۆیدا هەست دەکات کە کێشەی ناخی دووبارە وەخەبەر دێت و دەگاتە ئەو پەڕی توندوتیژی. ئاخرەکەی هەست بەشتێک دەکا کە قەڵشێکی مەعنەوی وجودی وی بەدوو بەش دابەش کردووە. تا ئەو دەمەی ئەو لە هەڕەکەت و تێکۆشاندا بوو، ئەم دوو بەشە لە وجودیدا ڕێکبوون و یەکێتییەکی پتەویان پێکهێنا بوو. بەڵام لەو کاتەوە کە هەڕەکەت و تێکۆشانی نەماوە لەنێوان ئەم دوو بەشەدا ناکۆکی و جیاوازی پەیدا بووە. مێشکی وی لەم نەبوونەی تێکۆشانی ئیجباریدا لە دەرفەت دەگەڕێ تا وەک کرمێکی کە شت دەجوێ پێوەندییە لاوازەکانی کە هێشتا لەنێوان دۆن پاولۆی لاو و دۆن پاولۆی شۆڕشگێڕدا لەوانەی مابنەوە پەلامار بدات.

کریستینا کتێبێکی سەبارەت بەدەستەی تەبلیغاتچییەکانی کاتۆلیک لە وڵاتە کۆلۆنییەکان بۆ دۆن پاولۆ هێناوە. ئەم کتێبە پڕە لەسەربردەی تەبلیغاتچییەکان و داستانی جۆراوجۆری دژواری تەبلیغاتی کە ئەوان تووشی هاتوون و بەهێزی ئیمان خۆیان لەبەر ڕاگرتووە. چارەنووسی ئەو کەسانە لە زۆر بارەوە وەک چارەنووسی خۆی دەچێ. ئەوانیش لە ژیانی ئاسایی و بنەماڵەی خۆیان جیابوونەوە تا دوور لە سازانکاری تەمەن بەرنەسەر. ئەوانیش لە خزمەتکردنی دوو ئەرباب سەرپێچییان کردووە. بەڵام لە ڕاستیدا ئەوانیش ئێستا خزمەت بەدوو ئەرباب دەکەن. یەکیان ئینجیل و ئەویدیکەیان سەرمایەداری کۆلۆنیالیستی. ژیان خەیانەتی پێ کردوون، خەیانەت بەئارمانیان کراوە. خۆیان پێیان وایە کە خزمەتکاری مەعنەوین، لە کاتێکا زۆربەیان بێ ئەوەی خۆیان پێ بزانن لە سەودای قورسی کەنیسەدا لەگەڵ دەسەڵاتی ئیمپریالیستی وردە پارەیەکی بێ زمانن. نەکا دەرەتانی ئەوە هەبێ لەبەر چارەنووسی خزمەتکردنی شووم بەدوو ئەرباب ڕابکەن.؟

دۆن پاولۆ دێتە سەر ئەم باوەڕە کە کارەساتی ژیانی هەموو شۆڕشگێڕێک هەر لەم مەسەلەدایە. پێشتر کاتێ لە گەلێک خەباتگێڕانی حزبی خۆی پرسی بوو کە لە چ ڕێیەکەوە بوونەتە شۆڕشگێڕ، زۆربەیان دانیان پێدانابوو کە وەک ئەو لە سەرەتاوە لە ڕێگای مەحکوومکردنی مەعنەوی کۆمەڵگای کۆن کەوتوونە سەر ئەم ڕێگایە، ئەو خۆشی سەربردەی گەلێک شۆڕشگێڕانی خوێندۆتەوە، بەڵام لە هیچیاندا تووشی ئەم نوکتەیە نەبووە کە یەکێک لە ڕێگای بڕوای زانستی و یا لە نەتیجەی زانستی ئابووری بوو بێتە شۆڕشگێڕ. بەڵام لە ژیانی سیاسی ڕاستەقینەدا ئەم ورووژانەی ئیدەئالیستی دەکەونە ژێر ئەزموونی سەخت. دۆن پاولۆ بیر لەو ڕووخانە ئەخلاقییانە دەکاتەوە کە ژیانی سیاسی پیشەیی تەنانەت کەسایەتییە هەرە کارکوشتەکانیش تووش دەکات. ئەو ئێستا بەتەواوی دڵنیایە کە بڕیاری بەجێهێشتنی دەربەدەری و خەریکبوون بەکاری یاساخ لە پێداویستی سروشتیی ڕاکردن لەو ئەزموونەی ویژدان سەرچاوەی گرتووە کە نایەوێ دان بەتەسلیمبوون و سەرسپردەیی خۆیدا بنێ. نایەوێ ئیعتراف بکات کە

خەیانەتی بەخۆی کردووە. دەیەوێ ژیانی خۆی لە دژواری و سەختییەکی ئەوتۆدا ڕابگرێ کە بەکردەوە تەنانەت بۆ ئەوەش کات پەیدا نەکات کە بیر لەو مەسەلانە بکاتەوە. ڕووداوی چاوڕوان نەکراو نەخشەی ڕاکردنی ئەویان تێکداوە. ئێستا ئەو خۆی لە حاڵەتێکدا دەبینێ کە کاری بۆ ناکرێ. ئەو ئێستا لە بزووتنەوە و تێکۆشان کەوتووە. ئێستا کە بۆ وڵاتی خۆی گەڕاوەتەوە دەبینێ لەگەڵ خۆی تەرەفە. لەم وەزعە تەواوی میکانیزمی ناخی زەبری وێکەوتوە. ئەم دوو بەشەی ئەویان پێک دەهێنا لێک جیابوونەوە. ئێستا دۆن پاولۆ دەزانێ کە تەنانەت ناتوانێ بیر لە دەرەتانی ئازاد کردنی خۆ بکاتەوە لە بەشێکیان بەقازانجی بەشەکەی دیکە.

ئەم دوو بەشانە خودی ئەون. ئەوەش دەزانێ گەڕانەوە بۆ دواوە و گەنجبوونەوە و سەرلەنوێ ڕوو تێکردن لە بیروباوەڕی کەونارای ئایینی و سپاردنی چارەنووس بەدەستی خودای مەزن، مەسەلەیەکە دەرەتانی نییە. پەنابردن بۆ ژیانی تایبەتی و بێ لایەنی و گوێنەدان بەچارەنووسی غەیرە ئینسانی خەڵکی فەقیر و هەژار و قبوڵکردنی دیکتاتۆری، ئەوەش بۆ وی دەرەتانی نییە. ئەوەشی پێ ناکرێ پیشەی سیاسەت درێژە پێ بدا و مل بۆ داب و بڕیارەکانی ڕابکێشێ و درۆ و فێڵ بکا و بەرژەوەندی حزب بەقازانجی ڕەها بزانێ و بەچاوی دەمارگرژیی وردە بورژوایی سەیری نرخەکانی ئەخلاقی و مەعنەوی بکات. کەوابوو دەبێ چ بکات؟ لە ئاخریدا بەخۆی دەڵێ:

– ئەگەر ئەم وەزعە درێژەی هەبێ من شێت دەبم.

ترسی ئەوەی بەسەردا زاڵ دەبێ ئاقڵی خۆی لە دەست بدا. پێویستە ناوی خۆی، ناوی ڕاستەقینەی خۆی بۆ خۆ دووپات کاتەوە و هەرچی کە بەشێکی گۆڕینی شکڵی ویە دەلیباسی کەشیشیدایە بیشارێتەوە. دەبێ دەست لە ئەژنۆ و شان و دموچاوی خۆی بدا. دەستێکی بگەزێ و لە جەستەی خۆیدا نوختەیەکی پتەوی بەربەرەکانی بدۆزێتەوە تا لە بەرانبەر ئاڵۆزی و پەشێوی فیکری ئەودا بەربەرەکانی بکات. بۆ ڕزگاری لە دڵەڕاوکەی ئەو خەباتەی کە لە ڕێگای بەڵگە هێنانەوەکانی بێ گرێوگولی خۆیەوە بەڕێوەی دەبات، ڕۆژێک لیباس دەکاتە بەر، لە ژوورێ دێتەدەر و دەچێتە نێو باخ. پەتویەک لەسەر هەرد ڕادەخات و لەسەری درێژ دەبێ. زەوییەکی گەرم کە تازە شێوکراوە لەژێر قورسایی جەستەی ویدا وەک مەمکی پڕ لە شیری ژن دادەکەوێ. لەو نەرمییە کەیفی خۆش دەبێ. بەبزاوتنی شان و لاقەکانی هەوڵ دەدا پتر لە زەوی بچێتە خوار. دەستەیەک مێرووڵە کە لە دار هەنجیرێک دێنە خوار و لە پەنا وی لەسەر هەرد لە سەفێکی درێژدا دەڕۆن و هەر مێرووڵەیەکیش شتێک لەگەڵ خۆی دەبات. دۆن پاولۆ لەبەرخۆیەوە بیر دەکاتەوە:

– خۆزیا توانیبام هەر لێرە نووستبام و سبەی بەیانی لە خەو هەستابام کەرێکم جل کردبایە و چووبامە نێو ڕەز. خۆزیا توانیبام بنووم و پاشان وەخەبەر بێم و نەک هەر سییەکانم چاکبووبانەوە، بەڵکو سەریشم وەک سەری مرۆڤێکی ئاساییبایە و مێشکم لە خەیاڵات ئازادبایە. خۆزیا توانیبام گەڕابامەوە سەر ژیانی ئاسایی ڕاستەقینە. پێمەڕەم لێدابایە و زەویم کێڵابا و تۆوم چاندبایە و نانی خۆم پەیدا کردبا و ڕۆژەکانی یەکشەمۆ لەگەڵ خەڵک قسەم کردبا و موتالام کردبایە. خۆزیا دەمتوانی بەگوێرەی قانوون کە

دەڵێ: «نانی خۆت بەئارەقی نێوچاوانی خۆت پەیدا بکە» بژیم.

دۆن پاولۆ لەبەر بیرکردنەوە لەو مەسەلانە ئاخرەکەی دەتوانێ ڕیشەی ئاڵۆزی ناخی خۆی لەم نوکتەیەدا بدۆزێتەوە کە ئەو خۆی لەم ڕێوڕەسم و یاسایە لایداوە و ژیانی خۆی لەنێوان ڕابواردن لە قاوەخانە و کتێبخانە و میوانخانەکان و ئەم جۆرە شوێنانەدا دابەش کردووە کە بوونەتە هۆی پچڕانی پێوەندی ئەو لەگەڵ زەوی، پێوەندییەک کە لە درێژایی سەدەکانی دوورودرێژدا باووباپیرانی وی بەم زەوییەوە گرێ دەدا. ئەگەر ئیمڕۆ ئەو لەمافی مەدەنی بێ بەش ناسراوە لەبەر ئەوە نییە کە بەپێچەوانەی قانوونە زاڵمەکانی ڕێژێمک ڕەفتار دەکا کە دەسەڵاتی بەدەستە، بەڵکو لەبەر ئەوەیە کە لەو قانوونەی کۆن سەرپێچی کردووە کە دەڵێ: «نانی خۆت بەئارەقی نێوچاوانت وەدەست بێنە.» ئەو وازی لە وەرزێری هێناوە، نەبۆتە شارستانیش. لەمەودا وا ئیتر ناتوانێ بۆ سەر زەوی بگەڕێتەوە. لە بیرکردنی زەویش بۆ ئەو زیاتر لەوە دەرەتانی نییە.

با و گێژەڵوکەیەکی بەسام کە بەسەر «پیتراسکا»دا دێتە خوار، لە ناکاو گەڕانەوەیەکی چاوەڕوان نەکراو لە ناکۆکی توندی ناخیدا پێک دێنێ. گەرما لەو پەڕیدا بوو. قورساییێکی خنکێنەر هەوای داگرتبوو. ڕۆژێکی وەک کوورەی ئاگر، بەبێ تۆزقاڵێک هەڵم لە هەوادا، ڕۆژێکی کوشراو و تیژ، چاوی کوێر دەکرد. «پیتراسکا» وردە وردە دەبوو بەکورەی ئاگر. زەوی وەک لەژێر گڕی ئەو ئاگرەدا بێ، دەسووتا. وەرزێرەکان دوعایان دەکرد کە «خودایە وردە بارانێک بنێری» خودا دوعای وانی قبوڵ کرد. ماشەڵڵا لەو ڕەحمەتەی ئاسمانی و ئەم لوتف و مەرحەمەتەی ڕەببانی. دەستە هەورێکی ئاوس کە لە لای دەشتی فۆچینووە هاتوون ئێستا لەسەر دۆڵ کۆ دەبنەوە. ترس بەسەر گونددا زاڵ دەبێ. خەڵک لە هەموو لایەکەوە ڕادەکەن. دایک بەدەنگی بەرز منداڵ و مریشکان بانگ دەکەنەوە. دەتگوت دەردی شێتییان بۆ هاتووە.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: هێشتا دڵۆپە بارانێک نەباریوە ئەو هەموو ترسە بۆ چییە؟

هێشتا چارەگە سەعاتێک ڕانەبردوە کە عاسمان کون دەبێ. هەورەکانی کۆبوونەوە لەسەر «پیتراسکا» دەقەڵشن و گرمەیەکی بەسام دەگوڕێنێ. با و باران کە بەسەر گوندەکانی خوارەوەدا زاڵە، ئەو چیایە پەلامار دەدا کە دۆڵی بەستوە.

هەورە تریشقە هەورەکان لەبەر یەک بڵاو دەکا. لە نێوان هەر ڕوناکاییێکی بروسکە گرمەیەکی بەسام گوندی پیتراسکا و هەم چیای پشتی وی دەخاتە ژێر چەکوچ و بەدوای ئەودا بۆڕی ئاو دێتە خوار. ئەو بارانە سێ شەو و ڕۆژ لێی ناکاتەوە. چیا لە هەموو لایەکەوە کەوتۆتە بەر پەلامار و بەڵام تەسلیم نابێ و هەروا وەک موجیزە لە جێی خۆی قایم وەستاوە. پیتراسکاش کە بەبناری چیاوە نووساوە، هەوڵ دەدا لە جێی خۆی پتەو بمێنێتەوە.

دۆن پاولۆ یارمەتی ماتالنا و ئامریکۆ دەدات تا پشتی دەرگا و پەنجەرەکانی موسافیرخانە لەبەرانبەر هێرشی ئاو سەنگەر بەندی بکا. بەڵام ئاو لە هەموو لاوە دێتە ژوور. شەو پڕە لە هاوار و پاڕانەوە. بەڵام لە ترسی لافاو کەس ناوێرێ بچێتەدەر. دەبێ تا بەیانی ڕاوەستن و ئەو دەم بزانن کە لافاو پردی داری

بردوە و ئاو دە دوازدە ماڵی گرتۆتەوە.

ماتالنا لەبەر ناهومێدی هەست دەکا کەوا خەریکە شێت دەبێ. ژنی فەقیر دەناڵێنێ و دەڵێ:

– ئەگەر خانووەکەم بۆ جاری سێهەم وێران بێ، ئێستا کە مێردیشم مردووە. کێ بۆم ساز دەکاتەوە. چەند کەس لە وەرزێران کە خۆیان گەیاندۆتە کەنیسە، زەنگی لابردنی بەڵا و موسیبەت لێ دەدەن. لەپێش دەرگای ماڵەکان خەڵک دیزەی سەرەو ژێر دادەنێن. ژنیش لەبەر پەنجەرە مەلۆتکەی پێچراوی خۆیان نیشان دەدەن. تەواوی ئەم دابونەریتە بۆ ڕاکێشانی بەزەیی هێزی سروشت بەڕێوە دەچێ. بەڵام ئەو هێزە نایەتە بەزەیی. گوڕمی با و باران کەم نابێتەوە و پیتراسکا و چیاکان دەکوتێ و دەگوڕێنێ. لە خوارەوەی دۆڵەوە هەوری یارمەتیدەر بەبا و باران دەگەنێ و ئەوانێش بەنۆرەی خۆیان پەلامار دەبەن. چیا بەرەکانی دەکات بەڵام داخوا ماوەیەکی درێژ دەتوانێ خۆ ڕابگرێت. ؟ ئێستا جارێ خۆی ڕاگرتووە. تەواوی شەو کەس تاوێک ناحەسێتەوە. دەوروبەری موسافیرخانە دەڵێی بۆتە جێژوانی گا و گورگ و ماران. ئاو بەخوڕ و هاشەهاش لە هەموو لاوە دێتە ژوور. هاوار و پاڕانەوەی کە جاروبار دەبیسرێ لە هیچ کوێ دەنگ ناداتەوە. ماتالنا بەسەری ڕووت و لیباسی شڕۆڵ وەک شێتی تووڕە لە ماڵدا سەر و خوارێ دەکا و هەوڵ دەدا تا پێیش ئاو بگرێ کە بەکون و کاژێراندا دێتە ژوور. دیسان دەبێ تا بەیانی سەبر بگرن تا بزانن کە تەویلەی «جرامتا» لافاو بردوویەتی و کەر و بزنێ ویش نەماون.

ماڵی نیکۆلا چیکاوۆ تێک ڕووخاوە. نیکولا و ماریتای ژنی بەزەحمەت خۆیان گەیاندۆتە ماڵی دراوسێیان. میچی ماڵی «جروازیۆ ئاماتۆرا» ئا بردوویە و کیژەکانی خەوتووی، یەکیان زۆر بریندار بووە.

سێهەمین ڕۆژە باران دەبارێ و هەور هەروا لە سەرانسەری دۆڵ وەک نەخۆشی کۆخە دەگرمێنێ. بەڵام بای نایە. دۆڵ وەک کولەکەی چرچ و ڕزیو دەچێ. ئاو تەواوی گوندەکانی داگرتووە.

ڕێگاکان هەموو بوونەتە جۆگەلەی ئاو. ژوور و ژێرخانی ماڵەکان پڕبوون لە خیز و بەردی کە لافاو هێناویەتی. مەعمورەکانی ڕێگاوبان بۆ چاککردنەوەی جادەکان کە لە زۆر جێگا وێران بوون و سازکردنی پردێکی کاتی لەلا ماوە هاتوون. هەر کەسە لەژێر وێرانییەکان لە شڕەوبڕەی ماڵ دەگەڕێ. هەموو شت ڕەنگی قوڕ و لمی گرتووە و لیتە و قوڕ خۆیان لە هەموو شوێنێ ڕاکردووە. پیاوان لەنێو قوڕدا وەک خزۆکی گەورە لەوانە کروکۆدیلی درێژ و کیسەڵی زەلام دەچن. گاری ماستر ئانجولا لە لافاودا نوقم بووە. باب و کوڕ چەند سەعات بۆ دەرهێنانی هەوڵ دەدەن. هاواری یالا یالای باب و کوڕ بەرزە. دەیکێشن و، قەوەتی دەدەنێ و دەیکێشن بەڵام گاری نابزوێ. بێ ئەوەی تەگەرەکان ببزوون، لە قوڕ دەچنە خوار. «ماستر ئاجلۆی» لاو دەستی بەفیشقە لێدان کردووە و سیغار دەکێشێ. باوکی بەتووڕەیی هاوار دەکا:

– سیغار مەکێشە و قەوەتی بدەیە.

بەڵام لاو سیغاری خۆی واز لێناهێنێ.

– پێتم گوت سیغار مەکێشە و پاڵی پێوە نێ. ڕادەکات لە کوڕەکەی بدا:

– لەعنەت لە تۆ و لەو کەسەی وەسەر دنیای نای. پێتم گوتی
سیغار مەکێشە و فیشقە لێ مەدە.

دۆن پاولۆ هێدی و ئارام بەلایەنگری لە کوڕەکەی وەدەنگ دێ و دەڵێ:

– فیشقە لێدان خۆ تاوان نییە

پیرەمێرد دەڵێ: «کاتێ مرۆ خەریکی کار نابێ فیشقە لێ بدا و سیغار بکێشێ. کار گاڵتە نییە.

– ئەگەر ئیشتیای لە سیغار بوو چی؟

– دەبێ ڕاوەستێ تا کار تەواو دەبێ. کار گاڵتە نییە. ئێوە ئاغای قەشە داستانی«ئورلاندۆی دێو» دەزانن.؟ ئەم دێوە هەر لاقەی کیلۆمیترێک بوو. ڕۆژێک دەیەوێ هەر بۆ کەیف زەوی بکێڵێ. تا ئێوارێ بێ ئەوەی خۆ ماندوو بکا زەوی دەکێڵێ. ئێوارێ گایەکان لە نیر و ئامور دەکاتەوە و دەگیرفانێکی پاتۆڵیان دەنێ و گاسن و ئاموریش دەگیرفانێکی دیکە دەنێ و دەچێ دەنوێ. ڕۆژ و مانگ تێدەپەڕن، بەڵام لە مەزرای «ئورلاندو»ی دێودا هیچ شین نابێ. هەر دەڵێی هیچی لێ نەچاندووە. بۆچی؟ چونکە پێیەوە ماندوو نەببوو. مرۆ ئەگەر بخوازێ کارەکەی بەرهەمێکی هەبێ، پێویستە ڕەنج بکێشێ و لەجیاتی ئارەقە خوێن بڕێژێ.

لەو کاتەدا کە باب و کوڕ بۆ دەرهێنانەوەی گاری تەقەڵای خۆیان دەست پێ دەکەنەوە کەسێک ماسییەکی قزڵ ئاڵا لە قوڕاودا دەبینێتەوە. تەواوی خەڵکی گوند سەبەتە و دار و قوڵنگ دەست دەدەنێ و بەهاواری وەحشیانە یەکتر بۆ ڕاوە ماسی هاندەدەن و بەپەلە دەگەنێ. بەڵام ماسی قزڵ ئاڵا نییە. کێ چوزانێ ڕەنگە لە هەوەڵەوە ماسی قزڵ ئاڵا هەر نەبوو بێت.

لەو کاتەدا وەرزێرەکانی بۆ تەماشا کردنی زەرەر و زیانی زەوییە کێڵراوەکان چووبوونە مەزرا، دەگەڕێنەوە. «پاسکاڵ جرامتا» لە قەشە نیزیک دەبێتەوە، کڵاو لەسەری هەڵدەگرێ، نیشانەی خاچ دەکێشێ و لە کاتێکا قینی لە گەروودایە دەپرسێ:

– ئاغای قەشە تۆ دەبێ بۆم ڕوون کەیەوە کە ئەم خودایە چ کارەیە؟

دۆن پاولۆ نازانێ چی وەڵام بداتەوە. لەگەڵ ئەوەش دەڵێ:

– ئەگەر بەروبووی تۆ لە بەینچوو، خەتای با و بارانە.

جرامتا سەر ڕادەوەشێنێ و عوزر دێنێتەوە. ئەو بەهیچ جۆر نایەوێ بێ ئیحترامی بەخوای گەورە بکات. تووڕەش نییە، تەنیا دەیەوێ شتێک تێ بگات و بۆیە دەپرسێ:

– ئەگەر باران بەدەست خودا نییە، ئەدی چی بەدەستە.؟ ئەگەر دەسەڵاتی باران بەدەست وییە و ڕێگا دەدا بەبا کە دەستڕەنجی خەڵکی فەقیر خەراپ بکا، ئیتر ئەوە چ خودایێکە؟ ئایا دەزگایەکی داد نییە کە بەحسابی خوا ڕابگات.؟

«جرامتا»ی فەقیر یەک جێ تەویلە و کەر و بزن و بەروبووی دوو مەزرای لە کیس چووە و ئێستا بۆ تەواوی تەمەنی نابووت بووە. ئێستا بەدوای بەرپرسی ئەو بەڵایەدا دەگەڕێ. ئەگەر ئەو بەرپرسە خودا

نییە، ئەدی کێیە؟

دووبارە دەپرسێ:

– ئەگەر خودا ڕێگا بەخۆی دەدا بنەماڵەی فەقیر ماڵوێران بکا، ئایا دەکرێ حیسابی کردەوەکانی خۆی بداتەوە بەکەس؟ لەو کاتەدا «پاسکواندرە» دەگاتێ و دەڵێ:

– مرۆ لە ڕۆژدا لە هەوای خۆش و ناخۆش چاردە سەعات کار دەکات. بەڕۆژانە دەچێتە فۆچینۆ و ڕۆژێ بەچوار لیرە کار دەکات. وەک حەیوانی چوار پێ دەژی. تەواوی ئەو زەحمەتانە بۆ ئەوەیە کە ڕۆژێک بتوانێ پارچە زەوییەک بکڕێ. ئەو دەم باو بارانێک دێت و بەرهەمەکەی خەراپ دەکا. زەوی کە لە کیس چووە بۆ ماڵیات و باج و خەرجی خواردن و کڕینی تۆیش دینارێکی نییە. ناچار دەبێ زەوییەکە بفرۆشی. زەوییەکە دەفرۆشێ و دووبارە دەست پێ دەکاتەوە. واتە دە ساڵی دیکە دووبارە دەبێ وەک چوارپێ گیان بکێشێ تا بتوانێ هەمان پارچە زەوی دووبارە بکڕێتەوە.

«ماسترۆ ئانجلۆ» قسەکەی دەبڕێ و دەڵێ:

– مرۆڤێکی فەقیر تەواوی تەمەن زەحمەت دەکێشێ، کۆخێک، پەنا گایەک بۆ خۆی دروست بکا بەڵام قەت لە پەنادا نییە. فەقیرە خانووەکە دروست دەکا، بەڵام لەپڕ بوومەلەرزە یا لافاو دێت و شڕە و بڕەی لێ بەسەحرا وەردەکات. چ پەناگایەکی باش! ئەوی دیکە گیان دەدا تا زەوییەک پەیدا بکا و خۆی و خێزانی لە ئەماندا بن. ئەو دەم با و بارانێک دێت و تەواوی بەروبووی نابووت دەکا. چی دەکرێ؟ مرۆ هیچ کات لە پەنادا نییە و تاوێک ناکرێ بێ ترسولەرز ژیان بەرێتە سەر. «جاچینتۆ کامپۆ باسور»یش کە بەروبوومی لەبەین چووە، ژن برایەکی هەیە کە پارەیەکی کەمی پاشکەوت کردووە. هێناویەتە کن قەشە و پێی دەڵێ:

– بەروبوومی من لەبەین چووە و با هەمووی لە ڕەگوڕیشە دەرهێناوە. ئێستا زەوییەکە وەک کانگای خێزی لێ هاتووە. لەو کاتەوە کە ئەم زەوییەم کڕیوە ئەوە هەوەڵین بەرهەمی ئەو بوو کە دەمویست هەڵی بگرم. ئێستا هیچی نەماوە. لام وایە ئەم زەوییە بۆیە بوو ماڵم وێران کات. بۆ کڕینی ئەو زەوییە خۆم لە سیغارکێشان بێ بەش کرد. وازم لە شەڕاب و خواردنەوەش هێنا. لە گەرمادا پاپەتی دەڕۆیشتم، لیباسی شڕ و دڕاوم دەکردە بەر. کیژێکی شازدە ساڵەم هەروا بەرەڵا کرد تا کۆچی دوایی کرد. بێ ئەوەی دوکتۆری بۆ بێنم، دەرمانی بۆ بکڕم یا قەشەی بێنمە سەر. خۆشم تەنیا نانی وشکم بەتفی زار قوت دا، لەجیاتی ئارەقە خوێنم ڕشت. گشتی ئەم کارانە بۆیە بوو کە ئەم پارچە زەوییە بکڕم. تۆ کە ژن برای منی ئاگات لەو هەموو گەڕیانە هەیە. بەڵام من دەمەوێ لە خزمەت پیاوێکی پیرۆزدا ئەوەت پێ بڵێم کە من پاش کڕینی ئەم زەوییە یەک دینارم نەماوە. ناچار بۆ کڕینی تۆی و دوو تەغار و کەرێک هێندێ پارەم قەرز کردووە. ئێستا کە بەرهەمەکەم لەبەین چووە. قەرزەکەم چۆن بدەمەوە.؟ بۆ شێوەردی ساڵی دادێ چۆن تۆی گەنم بکڕم.؟

سکاراملی ژن برای شان هەڵدەتەکێنێ و دەڵێ:

– ڕاستیت دەوێ ئەم مەتڵەبە پێوەندی بەخۆتەوە هەیە.

«کامپۆ باسۆ» کە دەیەوێ گومان لە قسەکانی خۆیدا نەهێڵێ، دووبارە دەڵێ:

– دڵنیابە من زەوی خۆم نافرۆشم. ئەگەر کەسێک چاوی لەوە بڕیوە دەبێ پیوی دارکارییەکی حیسابی لە بەدەنی هەڵسوێ. ئەم زەوییە وەک پارچە گۆشتێکی لەشم وایە. من ڕەنگە خۆم یا ژنەکەم بفرۆشم، بەڵام قەت زەوییەکەم نافرۆشم. بەم حاڵەش ئەگەر قەرزەکەم نەدەمەوە، قەرزدار زەوییەکەم بەساحیب دەکا. تۆ کە ژن برای منی و چەند قرانێکت پاشکەوت هەیە. دەتوانی یارمەتیم بدەی.

ژن برا لە وەڵامدا دەڵێ:

– ڕاستییەکەی سوێند بەشەڕەفم هەرکەس خۆی گیروگرفتێکی هەیە. هەرکەس دەبێ لە فیکری کاری خۆیدا بێت. پاشان ڕێگای خۆی دەگرێتەبەر و دەردەکەوێ.

قەشە و «کامپۆ باسۆ» دیسان تاوێک پێکەوە دەمێننەوە و گفتوگۆ درێژە پێدەدەن. قەشە لەبیری دەچێتەوە کە قەشەیە، گرێی دڵ بۆ کامپۆ باسۆ دەکاتەوە:

– وڵاتێکی گەورە هەیە کە لەوێ بۆ هەوەڵین جار لە مێژووی مرۆڤایەتیدا وەرزێران هەوڵ دەدەن جگە لە خاوەن مولکی تایبەتی لە ڕێگای دیکەوە پەناگا و ئەمنیەت بۆ خۆیان پەیدا دەکەن. قەشە و کامپۆباسۆ هێشتا هەر لە گفتوگۆدان کە چاویان بە «سکاراملی» دەکەوێ. ئەو بەسواری کەر لە پردی دار دەپەڕێتەوە و بەجادەیەکدا دەڕوا کە بۆ لای دۆڵ سەرەو ژێر دەبێتەوە. کامپۆ باسۆ ڕەنگی لە ڕوویدا نامێنێ و دەڵێ:

– ئەو ناپیاوە دەچێتە کن ئەو سوتخۆرەی کە پارەی بەقەرز داوە بەمن، تا زووتر زەوییەکەی لێ بکڕێ.

دۆن پاولۆ هەوڵ دەدا ئارامی کاتەوە و دەڵێ:

– لەوانەیە بەهەڵە بچی. تۆ چۆن دەتوانی نیەتی ئەو بزانی؟

کامپۆ باسۆ دەڵێ:

– زۆر لەمێژە ئەو چاوی بڕیوەتە زەوییەکانی من. ئەو ناپیاوە لە من بێزار بوو، چونکە من بەر لەو توانیبووم زەوییەکە بکڕم. ئێستا هەلی باشی بۆ هەڵکەوتووە تا لەبەردەستی منی دەربێنێ. نازانی چ سەگبابێکە.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «تۆ ئەگەر لەجیاتی وی بای هەر ئەو کارەت نەدەکرد.؟

بەڵام کامپۆ باسۆخۆ لە وەڵامەکە دەبوێرێ و دەڵێ: «بەڵێ، سەگبابێکی حیسابییە» گورج بۆ ماڵێ دەگەڕێتەوە و بەدەنگی بەرز بەژنەکەی دەڵێ:

– هەر ئێستا چرایەک لەپێش پەیکەری حەزرەتی مریەم هەڵکە و چۆک دادە و دوعا بکە کە هەر کەسێکی بیەوێ زەوی ئێمە بکڕێ تووشی بەڵا و موسیبەت بێ. تێگەیشتی؟

ژن دەپرسێ: «کێ دەیەوێ زەوی لە ئێمە بستێنێ.»

پیاوەکە ئەمر دەکا: دوعا بکە!

ژن چرا هەڵدەکا و لە کاتێکا مێردەکەی ئاگاداریەتی لە حەزرەتی مریەم دەپاڕێتەوە کە هە کەس فیکری داگیرکردنی زەوی مێردەکەی هەیە تووشی بەڵا و موسیبەت بێ.

دۆن پاولۆ کە هیلاک بووە بۆ ژوورەکەی خۆی دەگەڕێتەوە و لەسەر مێز دەفتەری وتوویژی لەگەڵ کریستینا دەبینێتەوە. دەفتەرەکە لێک دەکاتەوە و دووبارە چەند دێڕێکی دەخوێنێتەوە و لە پڕ بێزارییەکی توند لە خۆی،لە دڵیدا هەست پێدەکا. لە ئاخری گفتگۆدا دەنووسێ: «وڕێنەی کابرایەکی بێکار»

دەچێتە نێو جێ، بەڵام هەر چەندی هەوڵ دەدا خەوی لێ ناکەوێ. دەبێ شەو درنگ بێ کە دەنگی هەرا و هاوار لەپێش موسافیرخانە دەبیسرێ. ماتالنا دێتە ژووری دۆن پاولۆ و دەڵێ:

– «سکارا ملی»یان بەدارەمەیت هێناوەتەوە. خۆی و کەرەکەی لەو شوێنە کە جادە بڕاوە. دەلاقاو کەوتووە. کەر تۆپیوە و سکاراملی-یش لاقێکی شکاوە.

ڕۆژی دوایی «ترازاسکاراڤا» کوڕێکی جوانی دەبێ. منداڵەکە کوێر نییە. بۆ سوپاس و هەقناسی لە قەشە کە چاوی کوڕەکەی لە بەڵای کوێریی نەجات داوە، دایکی ناوی دەنێ پاولۆ. پاش دوو ڕۆژ نۆرەی ساباتیە کە منداڵی بێت. «دۆن چیپریانۆ» بۆ تەعمیدی منداڵەکان لە «لاما»وە هاتووە. دەستەیەک لە باوەکانی بنەماڵەکان بەڕێبەرایەتی «پاسکاڵ جرامتا» دێتە چاوپێکەوتنی قەشەی پیر. جرامتا دەڵێ:

– قینی خودا بەسەر ئێمەی فەقیردا هاتۆتە خوار. بێ گوناح بەئاگری گوناحکاران دەسووتێن. ئێستا ئیتر گومان لەوەدا نەماوە کە لە دۆڵدا گوناحێکی گەورە کراوە.

«دۆن چیپریانۆ» لە وەڵامدا دەڵێ: «سزای ئێمە لەم دنیایەدا دەبێ لێبوردنی قیامەتمان بەنسیب بکا.

جرامتا لە درێژەی قسەکانیدا دەڵێ:

– گوناحی گەورە لە نیزیکی سێلاوگر و لە «پەناگای گوناحکاران»دا کراوە. لاوێک لە بنەماڵەی نەجیبزادان لەگەڵ جادووگەرێکی خەڵکی دەشت لە خانووی جندۆکان دانیشتووە دەرگایان لەسەر خۆیان داخستووە. ئێستا ئیتر گومانمان نەماوە ئەگەر کاربەدەستانی دەوڵەتی بۆ نەهێشتنی ئەم ڕیسواییە کارێک نەکەن ئێمە خۆمان بەزۆر دەیکەین.

دۆن پاولۆش دێننە نێو کۆڕی خۆیان. «جرامتا» دەڵێ:

– ئێستا ئیتر گومان بۆ ئێمە نەماوە کە خودا ویستوویەتی ئەم گوناحە گەورە سزا بدات.

«کامپۆ باسۆ» پێشنیار دەکا کە دەبێ خانووی جندۆکان ئاگر تێبەردرێ.

«ماستر ئانجلۆ» لەپشت ئەستوورکردنی پێشنیاری ئەودا دەڵێ:

– دەبێ خانووەکە وێران بکرێ. دەبێ لە هەمان کاتدا کە ئەم دوانە پێکەوە نوستوون خانووەکە بەخومپارە بتەقێنرێت.

«دۆن چیپریانۆ» ناوبژیکەری دەکا تا ڕێگای چارەی هێمنانە پەیدا بکات بەو مەرجە دۆن پاولۆ کە کیژەکە دەناسێ، لەگەڵی بێ. دۆن پاولۆ لە ترسی دەست گەیاندنی مەعمورانی دەوڵەتی جگە لە تەسلیم و ڕازیبوون، چاری دیکەی نییە.

گەڕیانی لافاو هێشتا درێژەی هەیە. لەبەر ئەوە کامبۆباسۆ هەرتک کەشیشان بەکۆڵی زەلام دەپەڕێنێتەوە ئەوبەر. لەوێوە دۆن چیپریانۆ و دۆن پاولۆ بەپێیان بەرەو خانووی جندۆکان دەڕۆن. هەر هەنگاوێک تا ئەژنۆیان بەقوڕەوە دەبن. دەرگای خانووەکە یەک لایەنەیە. دۆن پاولۆ «بیانکینا» بانگ دەکا، بەڵام کەس وەڵام ناداتەوە. ژووری خانووەکە دیمەنی ئەشکەوتێکی واقیعی هەیە. لە خانووەکەدا جگە لە قوڵکی پڕ لە قوڕولیتە چیتری لێ نییە. با نیوەی بانەکەی هەڵکەندووە.

«بیانکینا» لەپێش بوخاری هەڵتروشکاوە، پرچەکانی بڵاو کردوون. گۆرەوی لەپێدا نییە. دەستی بەقولاپەی لاقی گرتووە و سەبرۆکە دەگری. ئالبێرتۆ لەسەر تەلیسە کایەکی شەدار لە پەنای ڕاکشاوە. چەن حەفتەیە ڕیشی نەتاشیوە. قژی درێژ کردووە. لەجیاتی دوگمەی لیباسی نیشانی حزبی دەوڵەتی لێ داوە.

«بیانکینا» دەپرسێ: «خواردەمەنیتان هێناوە؟»

«دۆن چیپریانۆ» دەست بەخوێندنی پەند و دوعایان دەکا کە پێشتر بۆ هەڵکەوتێکی وا ئامادەی کردووە. بەتایبەت بەو مەبەستە کە لە کن پیاوێکی ڕووحانی سەر بەقەشەنشینێکی دیکە خۆی بنوێنێ.

«بیانکینا» قسەکانی وی دەبڕێ و دەپرسێ:

– ئێوە هیچ خواردەمەنیتان پێ نییە؟

ئەو دەم چیپریانۆ بەئالبێرتۆ دەڵێ:

– ئەوە منم کە تۆم غوسڵی تەعمید داوە و بۆ هاتنە قۆناخی سەرەتایی ئایینی مەسیح ئامادەم کردووی. ئەوە منم کە وەڵامدەری گیانی تۆم لە پێشگای خودادا. ئەوە منم کە تۆم هێنا سەر ڕێبازی مەسیحییەکانی ساکاری «سن فرانسوا» واتە بۆ تەریقەتی (سێیانە)(*) ئالبێرتۆ مات و گێژ چاوی لێ دەکا. «بیانکینا» دەیەوێ وەدەنگ بێ. بەڵام دۆن چیپریانۆ ئەمری پێ دەکا، بێ دەنگ بێ و دووبارە دەڵێ:

– کاتێ «پۆوێرلۆ»(**) لە کۆشکی کاناریۆ تەریقەتی (سێیانە)ی بۆ ڕزگاری خەڵکی دنیا دادەمەزراند، هەوا پڕ بوو لە ئاوازی کاسەڵە شینکان. ئەو بەئەدەب تکای لە باڵندەکان کرد کە بێ دەنگ بن. باڵندەکان بەقسەیان کرد. ئێستا ئەی خانم ئێوەش هەوڵ بدەن کە پێڕەوی لە باڵندەکان بکەن.

(*) مەبەست بڕوای ڕەهایە بەباوک و کوڕ و ڕوح القدس.

(**) مەبەست سن فرانسوا داسیز کەشیش و ڕووحانی بەناوبانگی ئیتاڵیایە و دامەزرێنەری تەریقەتی عیرفانی فرانسیسکنە کە بەپاکی و ئیمانداری ناسراوە (١١٨٢-١٢٢٦).

«بیانکینا» ئیراد دەگرێ و دەڵێ: «خۆ تۆ (سن فرانسوا)نی.

دۆن چیپریانۆ خۆ لە کەڕی دەدا کە گۆیا نەیبیستووە و ڕوو دەکاتە ئالبێرتۆ و لە بارەی گەورەیی و پاکی و ڕێزی سن فرانسوا دەست بەقسان دەکات و دەڵێ؛

– بەگوێرەی ئەوەی کە لە بەشێکی کتێبی سن فرانسوادا هاتووە (پۆوێرلۆ) لەسەر داخوازی پاشای بابل دەچووە نێو تایفەی عەرەبی سەحرایی (سارازن) و نسحەتی دەکردن. شەوێکیان چووە موسافیرخانەیەک تا لە ڕەنجی ڕێگا بحەسێتەوە. لەوێ تووشی ژنێکی عەرەب بوو کە لەشولارێکی زۆر جوان و گیانێکی زۆر دزێوی هەبوو.

«بیانکینا» دەڵێ من عەرەب نیم.

– بەڵێ ئەو ژنە ویستی کە سن فرانسوا تووشی گوناح بکا

سن فرانسوا لە وەڵامدا پێی گوت:

– قەی ناکا من قبوڵی دەکەم. وەرە بچین پێکەوە بنووین

«بیانکینا» هاوار دەکا: «بەبە، لەو پیاوە پیرۆزە!

سن فرانسوا بردیە پێش ئاگرێکی گەورە. سەر تا پێ خۆی ڕووت کردەوە و چووە نێو ئاگرەکە و بەژنە عەرەبەکەی گوت:

کە بەدوای ئەودا بێتە نێو ئاگر و لەم جێگا موجیزە ئاساییەدا لەگەڵی بنوێ. بەڵام ژنی عەرەب ترسا.

بیانکینا دەپرسێ:

– ژنەکە ترسا؟

دۆن چیپریانۆ دەڵێ:

– بەڵێ ژنەکە ترسا.

بیانکینا دەڵێ:

– ئەگەر ئەو بەڕاستی سن فرانسوای خۆش ویستبایە نەدەترسا. ئەگەر من بام لەجیاتی وی، قەت نەدەترسام.

کەشیشی «لاما» دەپرسێ:

– تۆ نەدەترسای؟

بیانکینا دەڵێ:

– سن فرانسوا بۆچی لە گڕی ئاگردا نەسووتا؟ چونکە ئەو ئاگرەی لەناخیدا هەڵکرا بوو، لە ئاگری دار بەتینتر بوو. ژنی عەرەب بۆ لە ئاگر ترسا؟ چونکە ئەو سارد و بێ عیشق بوو. سن فرانسوا بانگی وی دەکرد بەڵام ئەو دەترسا. بەڕاستی ئەو ژنە عەرەبە ئابڕووچوونی جنسی لەتیف بووە.

ئالبیرتۆ لە جێ ڕادەبێ دەچێتەدەر و ئامێزێک دار دێنێ دەیخاتە سەر ئاگرەکە و دەڵێ: هەوای ساردە،

دووباره لەسەر کا درێژ دەبێتەوە.

بیانکینا ئاگرەکە خۆش دەکا. دارەکان تەڕن و درنگ دەیگرێ. ماشەشی نییە، بەدەستی دارەکان دەخاتە سەر یەک. دەستی دەسووتێ و دەگری. دۆن چیپریانۆ لێی لە قیندایە. نایەوێ هەل لە دەست بدا و دەڵێ:

– ها، تۆش لە ئاگر دەترسی!

بیانکینا لە وەڵامدا دەڵێ:

– بێ گومان من نەبۆ ئێوە و نەبۆ مامم کە کەشیشی «فوسا»یە خۆم ناخەمە نێو ئاگر.

دۆن چیپریانۆ لە درێژەی قسەکانیدا دەڵێ:

– ئاگرێکی دیکە هەیە کە داییمیە و تایبەت بۆ گیانی ئەو کەسانەیە لە دین وەرگەڕابن. لەوێ هەوا تژییە لە دوکەڵی بەئازار و بۆنی گۆشتی سووتاو و هاواری دەردەدار و دەنگی لێکدانی ددانان.

ئالبیرتۆ دەڵێ: «ئێمە خۆمان دەزانین و دان بەگوناحماندا دێنین»

دۆن چیپریانۆ دەپرسێ: «ئەگەر دەرفەتی دانپێدانانتان نەکردبایە، لە با و باراندا نوقم دەبوون»

بیانکینا دەڵێ: «ئەو دەم لەگەڵ خودی خودا قسەمان دەکرد و هەوڵمان دەدا مەسەلەکەی لێ تێبگەیێنین. ئەگەر نەشی ویستبایە لێی تێبگات، خەتای خۆی بوو.»

دۆن پاولۆ تا ئەو دەم بێ دەنگ بوو. پاشان دەپرسێ:

– بۆ مارەیی نابڕن و یەکتر مارە ناکەن؟

ئالبیرتۆ وەڵام دەداتەوە و دەڵێ:

– ئاخر بنەماڵەی من ڕازی نابن.

– بۆ تۆ ئیجازەت لەوان خواستوە؟

– بنەماڵەی من ڕازی نابن. ئەوان باش دەناسم.

قەشەکان دەگەڕێنەوە. دۆن چیپریانۆ بەدۆن پاولۆ دەڵێ:

– مارەکردن باشترین ڕێگای چاری ئەم مەسەلەیە. تۆ لەم بارەوە لەگەڵ بنەماڵەی کوڕەکە بدوێ.

«جاچینتۆ کامپۆ باسۆ» چاوەڕوانە تا لە پەڕینەوەی لافاوگردا یارمەتییان بدات. ئەو لە قەشەکان دەپرسێ: «ئاخری ئەوان چ دەکەن.. چ بڕیار دەدەن؟»

دۆن چیپریانۆ دەڵێ: «کارەکان ڕوو بەڕا دەبن. تۆ دەتوانی بەخەڵکی تریش بێژی کە بەم زووانە هەموو شت چاک دەبێ.»

دۆن پاولۆ لەوە پەشیمانە کە قبوڵی کردووە لەمبارەوە لەگەڵ بنەماڵەی کۆلامارتینی بدوێ. چونکە هەست ناکا کە بۆ ڕاپەڕاندنی کاروباری ژنهێنان و مارەکردن دروست کرا بێت. هەر بۆیە ئەمڕۆ و سبەی دەکات.

ڕۆژێک لە دوای نێوەڕۆ قەشەی سەر بەقەڵەمڕەوی «کیەتی» کە باوکی ڕووحانی ئیقرار بیسەری کریستینا بووە لە سەردەمی خوێندنی ناونجیدا، بۆ سەردانێکی کورت دێتە «پیتراسکا». ئەم کەشیشە بەفایتون هاتووە و زیاتر لە چەند سەعات نامێنێتەوە. لەگەڵ ئەوەش دەیەوێ پێش ڕۆیشتنی لەگەڵ دۆن پاولۆ بدوێ. لە چاوپێکەوتندا بەدۆن پاولۆ دەڵێ:

– مادمازیل کولامارتینی بەڕێزێکی زۆرەوە باسی تۆی بۆ کردووم. کاتێ دەمویست لە «مارسیکا» تێپەڕم. لەسەر پێداگرتنی دایکی ڕووحانی مودیری دێر و خوشکانی دێر کە مادمازیل کولامارتینییان زۆر خۆش دەوێ و زۆریش بەپەرۆشن کە ئێستا لە نێویاندا نییە ئامادە بووم سەرێک لە پیتراسکا بدەم.

دۆن پاولۆ نیگەرانە کە نەکا سەبارەت بەناوونیشانی ڕاستەقینەی خۆی میوانی تازە هاتوو بخاتە شک و گومانەوە، بۆیە هەر بەم وەڵامە خۆ ڕازی دەکات کە بڵێ:

– من لە گفتوگۆیەکدا کە ڕەنگە لە بنەماڵەی کولامارتینیدا ڕووی دابێ، تەواو بێ خەبەرم.

باوکی ڕووحانی دەڵێ:

– منیش ئاگادار نیم و جگە لەوەش لەم دیدارەدا مەبەستم ئەوە نەبووە کە کیژی لاو بخەمەی ژێر گوشار. لەگەڵ ئەوەش بەئەرکی خۆم زانی لەم هۆکارانە ئاگادار بم کە ئەم کیژەیان لە لێهاتوویی و کێشی ڕوحانیەتی تایبەتی کە لەگەڵ ناخی ویدا تێکەڵە و گومان لە ڕاستی ئەوەدا نییە، تووشی سستی و لالووتی کردووە.

دۆن پاولۆ غیرەت وەبەرخۆ دەنێ و دەڵێ:

– مادمازیل کریستینا لە «پیتراسکا»ش دەتوانی سوودی هەبێ.

باوکی ڕووحانی دەڵێ:

– بێ گومان وایە. بەو مەرجەی کە تەنیا خەسڵەتی ئینسانی کریستینا لەبەرچاو بگیرێ. لەگەڵ ئەوەش بەسەرنجدانی هەستیاری و هۆشی لە ڕاستیدا بێ هاوتای ئەم کیژە من نازانم لەم گوندە دواکەوتە و سەحراییەی وەک پیتراسکا، ئەم خەسڵەتە چۆن مەیدانی هەڵدان و گەشەکردن پەیدا دەکات؟ بەڵام شتێکی لەمانە بەرزتر لە مادمازیل کریستینادا هەیە. ئەو لەم خەڵکە بەختەوەرانەیە کە لەگەڵ هاتنە نێو ئەم دنیا نزمە، وەک نوور پاک و سافن و نیشانی بەرخ لەنێو چاوانیاندا نەخشە. دەڵێی هەموو ڕۆژێ دەبنە قوربانی و کراسیان بەخوێنی قوربانیبوونیان ڕەنگینە. بێ ئەوەی تەماشای ڕێگای خۆیان بکەن شەیدا و سەرلێشێواوی ئەڤین بەدوای بەرخی عاسمانیدا هەنگاو دەنێن کە ڕێگایان پێنیشان دەدا.

ئەم ڕەوانبێژییە کاریگەرییەی ئەو وتار و مەوعیزەی قەشەکانی یەسوعی وەبیر دۆن پاولۆ دێنێتەوە کە دەهاتنە مەدرەسەکەی وی و دەڵێ:

– کەسایەتی مادمازیل کریستینا بەقووڵی کاری کردۆتە سەر منیش. لەگەڵ ئەوەشدا ناتوانم بڵێم کە مانەوەی ئەو تا ماوەیکی دیکەش لەنێو ئەم خەڵکە گیرۆدە و بەکارە، بۆ وی بەچارە ڕەشی ببژێردرێ.

باوکی ڕووحانی داماو و خەمگین لەکن دۆن پاولۆ دەڕوا و فایتون دەکەوێتە ڕێ.

شەوێکیان دۆن پاولۆ لە ماڵی کولامارتینییەکان میوانە. دۆن پاسکال لە ئاشپەزخانەیەکی گەورە کە دیوارەکانی دوکەڵ گرتوویانە میوانداری لێ دەکات. سێ پیرێژنی سارد و مۆن بەقژی سپی لە دەورەی مێزێکی گەورەی دارە گوێز دانیشتوون و کریستینا دابی بەیەکتر ناساندن بەجێ دەگەیێنێ:

– ئەوە دایە گەورەی منە، ئەوەیان پوورمە، ئەوەشیان دایکمە. هەوا پڕە لە بۆنی هەنگوین و مێو. دۆن پاولۆ لە دڵی خۆیدا هەست بەسەفا و خۆشی لە ڕادەبەدەر دەکات. دەڵێی دڵی قەت لە هەوای منداڵی دەرباز نەبووە. بەڵام کارکردی ئەو سێ پیرێژنەی کە لە دەوری مێز دانیشتوون ئەو دەخاتە یادی بنەماڵەکانی دیکەی خاوەن زەوی. بێ گومان ماتالنا پێشتر لە بارەی بنەماڵەی کولامارتینی لە زۆر بڵێییدا درێخی نەکردووە. ئەو بۆ کەشیشی باس کردووە کە دایکی کریستینا ژنێکی پاک و ساکاری بەڕاستییە و بەشتێکی کەم پێدەکەنێ و ئاقڵ و هۆشی منداڵێکی پێنج ساڵەی هەیە. بەم حاڵە دە ساڵ لە مێردەکەی گەورەترە. دۆن پاسکال تەنیا لەبەر جیاز خواستوویەتی. تەواوی بنەماڵە چەند ساڵە بەداهاتی ئەو پارەیە دەژین.

کولامارتینییەکان سەبارەت بەلەچەری بێزراوی وەرزێرەکانن. دایە گەورەی کریستینا دیکتاتۆرێکی بەڕاستییە. تەنانەت دۆن پاسکال خۆشی ناتوانێ لە بەرانبەر ئیرادەی ئەو پیرێژنەدا وستە بکات. ئەم ژنە بەدۆن پاولۆ دەڵێ کە هەشتا و شەش ساڵە. شەش کوڕی گەورە کردوون، دوویان مردوون، یەکیان لە ئارژانتینە. دووانیان لە ئەمریکای سەروون و لەگەڵ دۆن پاسکال دەبنە شەش. ئەم شەش کەسە هەموویان هۆی سەربەرزی بنەماڵەن. بەڕاستی ئەو هیچ سکاڵایەکی لە کوڕەکانی نییە. بەڵام لە بارەی نەوەکانی؟ باشترە هەر باسیان نەکات. بەرەی تازە خەریکە تەواوی ئەم میراتانە قووت بدا کە بەرەی ڕابردوو لە ماوەی چەند سەدەدا بەجێی هێشتوە. ئەو دەم دایەگەورە لەسەر قسەکانی دەڕوا و دەڵێ: «دیارە دەبێ کریستینا جیا بکرێتەوە. حیسابی ژنان جیایە. کاتێکی پیاو لە گوڕێدا نەبوو، ئەو دەم ژن ئەرکی دەکەوێتە سەرشان. من لە سی و پێنج ساڵی بوومە بێوەژن. لەو کاتەوە بۆ منداڵەکانم دایک و بابیش بووم.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «تۆ دووبارە مێردت نەکردەوە؟»

پیرێژن بەسەرسوڕمانەوە سەیری دەکا و دەڵێ:

– من مێردەکەم خۆش دەویست. چۆن دەمتوانی پیاوێکی دیکەم خۆش بوێ؟ ئێستا پەنجا ساڵ زیاترە مێردم مردووە. هێشتا خۆشم دەوێ. مرۆڤ ناتوانێ دوو بنەماڵە پێک بێنێ.. پاش ئەم قسانە ماوەیەک بێ دەنگی دێتە پێش. بەجوانی هەست پێ دەکرێ کە دایەگەورە قسەی دڵی هەمووانی کردووە.

کریستینا خەریکە ئاشپەزخانە دەشوا. دۆن پاولۆ بەزەحمەت دەوێرێ تەماشای بکات. ئێستا هەست دەکا کە مانای پاکی چییە و پەردەیەک لە پاکی بۆ پاراستنی لەشی خۆت مانای چییە. سێ پیرێژن بۆ نوێژ دەچنە ژووری ژنانە و لە مەجلیس دەچنە دەرێ. کریستینا بۆ ڕێزگرتن لە میوان لە ژوورێدا ماوەتەوە و درنگتر نوێژ بەتەنیا دەکات.

ئاشپەزخانەی ماڵی کولامارتینی. ئاشپەزخانەی ماڵی دۆن پاولۆ وەبیردێنێتەوە کە بەبوومەلەرزە وێران بووە. ڕووکاری یەکێ لە دیوارەکان بەدەفری مس و دیزە و قابلەمە و کوپەی گەورە و سەرە دیزە و ئاشی دەستی داپۆشراوە. ئاشپەزخانە دوو پەنجەرەی گەورەی تێدایە کە پێشیان بەئاسن گیراوە و هەردووکیان دەڕواننە باخچە. باخچە کە گوڵی کەم تێدایە، هێندێ شمشادی پڕ گەڵا بەقەد دیوارێکی کورت بەرزبوونەوە. لە ئاخری باخچە چەند کەندووی مێش هەنگوین دەبینرێن. دۆن پاولۆ ئاقارێکی تەواو ئاشنای دێتە بەرچاو. دۆن پاسکال دەڵێ:

– گوڵفرۆشی من لەم دواییانەدا خەریکبوو کەوکەبەکانی «مەلەکە هێلن» و مێخەکەکانی «سوڵتانی» وەنەوشەکانی «دایکە ئیتاڵیا» بەمن بفرۆشێ. من لێم پرسی ئایا بەڕاستی ئەم کەوکەبانە مەلەکە هێلن پەروەردەی کردوون و، ئەو مێخەکانە لە باخی پاشاوە هاتوون و، ئەم وەنەوشانە مەلەکە دایک چنیونی. ؟ لە وەڵامدا گوتی:

– ئەم ناوانە هیچ پێوەندیان بەم گوڵانەوە نییە و زۆریش لەوانەیە ناوی دیکەیان بوو بێت. منیش گوڵەکانم لێ نەکڕی. من هەرگیز ڕێگا نادەم گوڵی حەرام بەناوونیشانی ساختەی نەجیبان لە باخچەی مندا بنێژرێن.

کریستینا لە گۆشەیەکی مێز مەلافە و سەرمێز و خاولی و لیباسی دیکە لە ئوتوو دەدا و قەدیان دەکات و دەسەبەتەیان دەنێ. دۆن پاسکال لە قەشە دەپرسێ:

– ئێوە دۆن بنە دێتوی کەشیشی «ڕوکادی مارسی» دەناسن؟

دۆن پاولۆ بەسەرسوڕمانەوە دەڵێ:

– دۆن بنە دێتو! بۆ ئەو پرسیارە لە من دەکەی؟

دۆن پاسکال دووبارە دەڵێ: «ئەو بەکریستینای گوتووە نەچێتە دێر. دۆن بنە دێتو یەکێ لە دۆستە قەدیمیەکانی بنەماڵەی ئێمەیە. پیاوێکی پیرۆزە کە دەزگای پاپ لێی بێزارە. دەبێ بگوترێ پیاوانی پیرۆزی کە نەکەوتبنە بەر گومان و ئازاری کەنیسە کەمن.»

کریستینا کاتێ لە ئوتوولێدان دەبێتەوە ئاگر دەکاتەوە و لەپێش ئاگردان چۆک دادەدا و فوو لە ئاگرەکە دەکات کە بەزەحمەت دەیگرێ. دارەکان تەڕن و دوکەڵی زۆر دەکەن. دۆن پاسکال دەڵێ:

– زۆرم پێ خۆش بوو بیروڕای تۆم سەبارەت بەبڕیاری کریستینا زانیبایە. تۆ تا ئێستا لە دەربڕینی بیروڕای خۆت پەلەت نەکردووە. من بەوە کەیف خۆشم. بەڵام ئەگەر ئێستا داوات لێ بکەم مەرحەمەت بکەی چۆنە؟

دۆن پاولۆ وەڵام ناداتەوە.

– ڕەنگە دژ بەوە بی کە کریستینا تا ئێستا نەچووە؟

ئەو دەم دۆن پاولۆ دەڵێ: «هەر لەم پیتراسکایە بوو کە دەقە پڕ ماناکەی ئینجیل سێ وشەیان فێرکردم و ئەوانەن کە: «مەسیح فێری ئێمەی کرد کە بێ دەنگ بین» من وەڵامی لەمە باشترم بۆ تۆ نییە.

کریستینا لەناخی دڵەوە پێدەکەنێ. لەودیوی ئاگردان دانیشتووە و لەبەر نیسێی ئاگردان و شۆقی ئاگر سەری نابینرێ. دەنگی لە تاریکیدا دەبیسرێ کە دەڵێ:

– خودا لە هەموو جێیەک هەیە. تەنانەت لە پیتراسکاش.

بەڵام لە هەوای قسەکانی تەسلیم و ڕەزای لێ دیارە کە نەیتوانیوە تەواو بیشارێتەوە.

دۆن پاسکال شەراب تێ دەکا. دوو بوتڵ شەرابی سوور و سپی لەسەر مێز دانراون. دۆن پاسکال دەڵێ: – شەرابی سوور لە وڵاتێکەوە دێت کە خاکەکەی لە «پوزولان(*) و بای سیرۆکۆ» دایمە لێی دەدات. شەرابی سپی لە باخەکانی «ماڵوازی» واتە لە وڵاتێکەوە دێت کە دایم بای شەماڵ لێی دەدات. شەرابی سوور بۆنی سووتاوی لێ دێ و خڵتەی لیوانەکە تامی شیرینی دەدات. شەرابی سپی ڕوونە و تامی مەیخۆش و قێز هەڵستێنە و مرۆڤ تا ئێسکان دەلەرزێنێ. دۆن پاسکال دەڵێ:

– شەرابی «مەسح»ی دۆن بنە دێتو لەژێر زەمینی منەوە دێ. هەموو ساڵێ کە شەرابەکانی من پێدەگەن دوو چەلەنگی بۆ دەنێرم.

ئاگر دەکوژێتەوە. لەش و گەردنی کریستینا لە تاریکی دێتەدەر. وەک پاسارییەکی کە ئاو بخواتەوە قومی بچووک لە پیاڵەی شەرابی خۆی دەدا. دۆن پاسکال دەڵێ:

– باوەڕ بکەن ئەگەر لە بڕیاری سەبارەت بەکریستینا هەستی خۆویستی لەلایەن بنەماڵەوە بوو بێت، ئەم خۆویستییە ئەنگیزەی سەرەکی نییە. کریستینا ئازادە.

کریستینا بەهەوایەکی گاڵتە ئاسایی گوتی:

– من؟ گورگەکانیش من هەڵناگرن.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «گورگەکان؟»

ئەو دەم باوکی حکایەتێک لە بارەی منداڵیی کریستیناوە دەگێڕێتەوە: «ئەو دەم کریستینا هێشتا لە بێشکەدا بوو.

چونکە ئەو مەڕی زۆر خۆش دەویست و ئاغەڵیش لە زستاناندا گەرمە. شەوێکیان بەبێشکەوە چەند سەعاتێک بردمانە ئاغەڵی حەیوانان. گورگێک دەچێتە نێو ئاغەڵ و دەرفەت دێنێ کە دوو مەڕان بخنکێنێ. من کە لە دەنگی کارە کاڕی مەڕ وەخەبەر دێم بەسەگەوە دەگەمێ، بەڵام گورگ ڕا دەکات.»

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «کریستینا خەوتبوو.؟»

– نا، نا نەخەوتبوو. بەپێچەوانە لە بێشکەدا دانیشتبوو بێ ئەوەی بترسێ گورگی دیبوو ڕەنگە لای خۆی وایزانیبێ کە ئەوە سەگی هارە مەڕ دەخوا.

کریستینا دەڵێ: «ئەو دەم من ئەو حەیوانە دڕندەم بینی کە مەڕەکان دەخنکێنێ. بانگی بابم کرد بەڵام دەنگی کارە کاڕی مەڕە فەقیرەکان دیارە دەنگی منیان دادەپۆشی. دۆن پاولۆ بەپێکەنینەوە دەڵێ:

(*) پوزولان، خۆڵەمێشی پاشماوەی ئاگری پڕژێن.

– لەوانەیە گورگ تێگەیشتبێ کە تۆ هێشتا بچووکی و گوتوویە کاتی گەورە بووی جارێکی تر دێمەوە لات.

کریستینا دەڵێ: «من دەتوانم بەرگری لە خۆم بکەم»

دۆن پاولۆ تاوێک بیر دەکاتەوە و پاشان دەڵێ:

– گورگ چەند جۆرن. گورگی ئەوتۆ هەن کە بەرواڵەت وەک بەرخ دەچن.

باوکی کریستینا قسەکەی پشت ئەستوور دەکات و دەڵێ:

– ئێمە پیر بووین، زۆری پێ ناچێ کە دەمرین. کیژێکی گەنج ناتوانێ بەتەنیا بژی. ئەگەر خوازبێنیکەرێکی باش پەیدا بێت، داخوا ئاقڵانە نییە کە قبوڵی بکەی.

کریستینا لە وەڵامدا دەڵێ: «من نیشان کراوم»

باوکی و دۆن پاولۆ هەر تکیان بەسەرسوڕمانەوە سەیری دەکەن. کریستینا دووبارە دەڵێ:

– بەڵێ من پێشتر نیشان کراوم. دەزگیرانی من پیاوێکە تەک و تەنیا. هیچ کاتێ فریو نادات، هیچ کاتێ هیلاک ناکات، هیچ کاتێ تەڵاق نادات. تاقە مێردێکە چاوی لە جەیاز نییە. تاقە مێردێکە قەت نامرێ. تەنیا هاوسەرێکە شەو و ڕۆژ، واتە بیست و چوار سەعات ئاگای لە گیان و لەشی منە.

کریستیناب زەیەکی دێتێ و دەستی بابی ناز دەکا و دەڵێی دەیەوێ ئەوەش لە قسەکانی زیاد بکات و بڵێ:

– مێردێکە خەزوور ناتوانێ ئیرەیی پێ بەرێت.

دۆن پاسکال دەڵێ: «بەم چەشنە بنەماڵەی کولامارتینی دەفەوتێ. کوڕێکی فاسید و کیژێکی تەرکە دنیا.»

کریستینا دەڵێ: «من شەونخوونیم کێشا و فیکرم کردەوە تا تێگەیشتم کە لە ژیاندا کام شت مەجازی و کامیان حەقیقییە.»

هەر سێکیان لە هەوای نیوە تاریکی ئاشپەزخانەدا تاوێک بێ دەنگ دەبن. کریستینا شتە ئوتووکراوەکان دەباتە قاتی یەکەم و دەیانخاتە نێو سندوقێک.

دۆن پاسکال دەڵێ:

– تەنیا چوار پارچە زەوی بۆ من ماونەتەوە. کە دووانیان ڕەزن و دووانەکەی تر زەوین. تا چەند ساڵی دوایی ساڵێ لە ڕەزەکان حەوت هەزار لیتر شەرابم دەگرت. ئیمڕۆ پاش ئەوەی بەڵای «فیلوکسرا» لە مێوەکان دەدا، سەرەڕای فیداکاری زۆر بەرهەمی مێوە تازە نێژراوەکان لە چەند سەت لیتر تێناپەڕێ. لەجیاتی شەرابگرتن لە ڕەزەکانی خۆم لە بازاڕی ئازاد شەرابم کڕیبایە هەرزانترم بۆ تەواو دەبوو.

پیرەمێرد ڕادەبێ و لە کەشووی مێزی خۆی دەفتەری حیساب دێنێتە دەر. دەفتەرێکی دڕاوی کۆن و لەبەر زۆری پسوولە و بەڵگەی نێوان لاپەڕەکان هەڵمساوە. دۆن پاسکال لە درێژەی قسەکانیدا دەڵێ:

– زەوییەکان بەزەحمەت ڕۆژانەی کرێکارەکان دەردێنن لەگەڵ ئەوەش کە مزەی کرێکار ڕۆژێ چوار تا پێنج لیرە هاتۆتە خوار و ئەمەش بەهیچ جۆر گران نییە.ماڵیاتیش لە گیرفانی خۆم دەدەم. بۆیە چەند ساڵە بەخۆم دەڵێم ئەم زەوییانە بۆچ دەکێڵم. ئەو زەوییانەی کە تەنانەت موخارجی خواردەمەنی ئێمەش دابین ناکەن. من هەموو ساڵێ ناچارم هەشت قێنتاڵ گەنم و نیزیکەی دوو سەت لیرە سەوزی و سێسەت لیرە پەنیر و گۆشت و ماسی و ڕۆن و ئارد بەنەغد بکڕم. دەبێ پارچەی لیباس و پێڵاویش لەم موخاریجە زیاد بکەم تا خێزانی ماڵێ ڕووت و پا پەتی نەبن. ئەم موخارجە لەسەر یەک لە پێنج هەزار لیرە تێدەپەڕێ کە مەجبورم هەموو ساڵێ لە ئاخرین زەخیرەی بنەماڵە هەڵبگرم کە لە ماوەی پەنجا ساڵدا کۆم کردۆتەوە.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «قەیرانە»

دۆن پاسکال دەڵێ:

– نابووتییە. ئێمە حکوومەتێکمان هەیە کە ئیدیعا دەکات نەزمی گێڕاوەتەوە نێو وڵات. بەڵام لە ڕاستیدا نابووتی هێناوە. ئێمە هەموو ساڵێ کەمێک دادەبەزین. باوەڕ بکە ئەگەر فیز و دەمارگرژی ناوی بنەماڵە نەبایە کە ڕێگا نادا ئەو زەوییانەی دوو سەت ساڵە ملکی بنەماڵەی کولامارتینی–ن بیانفرۆشم. ئێستا دەمێک بوو بەلەبەرچاوگرتنی بەرژەوەندی شەخسی خۆم لە شەڕی وانە ئاسوودە دەکرد. ئیتر زەوی کشتوکاڵ هیچ نادا بەمرۆڤ. شار هەمووی دەخوا. من لە نیزیک «لاما» خانووێکی کۆنم هەیە بەکاری تەویلە دێت بەئیجارەم داوە. باوەڕبکە بۆ نووسینی ئیجارەی وی مەجبووربووم شەش ئەوەندەی وی خەرج بکەم. ئیجارە چاردە جۆر باج و ماڵیاتی لەسەرە. بەم جۆرە: قیمەتی کاغەزی تەمردار، هەقی نووسین، هەقی تۆمارکردن، هەقی خستنە نێو دەفتەر، هەقی کۆپیکردنی نوسخە، هەقی گواستنەوە، هەقی دەفتەردار، خەرجی وەکالەتنامە، خەرجی ڕوونووسەکان، کە دەبێ بدرێن بەلایەنەکانی سەودا. ئاخرەکەشی تەمری ڕوونکردنەوەی حیساب بەو مانایە کە تەواوی موخارجی باسکراو دراوە.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «نابووتییە.»

دۆن پاسکال دەڵێ:

– ئاخری زەمانە. هێکتۆ لیترێکی شەڕابی «پووی» دەکرێ بەچل لیرە بکڕی لە کاتێکا موخاریجی بەرهەمهێنانی وی بۆ ئێمە لە سەت لیرە تێدەپەڕێ. هەرچۆنێک بێ ئەگەر مرۆڤ شەڕابی بەرهەمی خۆی بفرۆشێ دەبێ هەشتا و پێنج لیرە واتە دوو ئەوەندەی نرخی خۆی ماڵیات بدەی. پێش پازدە ساڵ قیمەتی هێکتارێک ڕەز پەنجا هەزار لیرە بوو. ئیمڕۆ بەیەک دەیەمیش کەس نایکڕێ.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «وەزعی وردە مالیکان چۆنە؟»

دۆن پاسکال لە وەڵامدا دەڵێ:

– وەزعی وردە مالیکان بەقسە باشە. هەموو وەرزێرێک ئاواتی ئەوەیە ببێتە وردە مالیک. بەڵام کە بوون بەوردە مالیک تازە دەزانن کە وەزعی ژیانیان لەوانی تر خەراپترە. کێڵانی زەوی دەسمایەی

گەرەکە. نیزیکەی پێش ٧٠ ساڵ زەویەکانی کەنیسە و تەواوی ملکی ڕووحانییەکان بەقیمەتێکی ئاسایی فرۆشرا و بەسەر وەرزێراندا دابەشکرا. پاش چەند ساڵ وەرزێرەکان مەجبووربوون پارچە زەوی خۆیان بفرۆشن و ئێستا ئەو زەوییانە لە دەست دوو سێ خاوەن موڵکی گەورەدانە.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «وەزعی وەرزێرەکان چۆنە؟»

دۆن پاسکال لە وەڵامدا دەڵێ:

– لە وەزعی من باشترە. لەشێکی بەلێدانی قامچی ڕاهاتبێ ئیتر هەست بەئازار ناکات.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «ئاخر ئەوانیش گۆشت و پێستیان مەسیحییە»

دۆن پاسکال لە وەڵامدا دەڵێ:

– هەرگیز نەمبیستووە وەرزێرێک لەبەر ئازار مرد بێت. بەڵام یەکێکی دەناسم بەبیستنی خەبەرێکی خۆش سەکتەی کرد. باوکی «ماسترا ئانجلو» خوا بیبەخشێ- بەجحێڵی نۆکەری بابی من بوو. چونکە ئێمە هەرتکمان خزمەتی سەربازیمان لە «ئانگۆن» ئەنجامدا. ئەو ڕۆژەی لە سەربازخانە ئازاد کراین هەریەکە بۆ سەرگەرمی بلێتێکی لاتارمان کڕی. ماستر ئانجلۆ بۆی هات و بردیەوە. جایزەکەی دوو هەزار لیرە بوو. من بێ ئەوەی بیری لێ بکەمەوە و بۆ بیستنی ئەو خەبەرە ئامادە بکەم لەپڕ مزگێنیم دایە. کەوتە هەرد و تەواو بوو. مرد. دڵی نەیتوانی بوو تاقەتی ئەم خۆشییە بێنێ.

کریستینا لە جێبەجێکردنی لیباسەکانی بۆوە. ئێستا گەڕاوەتەوە لەکن ئەم دوو پیاوە دانیشێ. دۆن پاسکال لەپشت خانووەکەی تەویلەیەکی هەیە کە دوو مانگا و گوێلەکەیەکی مێ و ئەسپێکی تێدا بەستۆتەوە. بۆ سەردانی وڵاخەکان دەچێتە تەویلە. دۆن پاولۆ و کریستینا تەنیا دەمێننەوە. دۆن پاولۆ دەڵێ:

– پێش چەند ڕۆژ لەگەڵ دۆن چیپریانۆ سەرێکی بیانکینا و ئالبێرتۆ–مدا.

کریستینا دەڵێ: دەزانم. نێوچاوان تێک دەنێ. چاوەڕوانی ئەم باسە بوو. قەشە لە درێژەی قسەکەیدا دەڵێ:

– هیچیان حاڵیان باش نییە.

کریستینا دەڵێ: «هەست دەکەم»

قەشە دەڵێ: دەیانویست ببنە هاوسەر. ڕەنگە جگە لەوە چارەیەکی تر نەبێ.

کریستینا دەڵێ: «هیچ دەرەتانی نییە. شتی وا نابێ»

هەرچەندی قەشە بیر دەکاتەوە ناتوانێ هۆی ئەو «ناکرییە» بزانێ.

کریستینا لە ڕوونکردنەوەی قسەکەیدا دەڵێ:

– بنەماڵەی کولامارتینی ناتوانن لەگەڵ بنەماڵەی «جیراسولە» پێوەندی ببەستن.

دۆن پاولۆ دیسان بەڵگەی ئەوە تێناگات. کیژی لاو دووبارە بۆی ڕوون دەکاتەوە و دەڵێ:

– باوکی من پێوەندییەکی ئەوتۆ نەک هەر بۆ خۆی بەڵکو بۆ گشت باب و باپیرانیشی بەشەرم و ڕیسوایی دەزانێ.

قەشە دەڵێ: «قسە لە باووباپیران نییە، قسە لە ئالبێرتۆیە.»

کریستینا دەڵێ: «شتی وا نابێ. ئابرووی بنەماڵەیەک گاڵتەی پێ ناکرێ.»

قەشە بەسەرسوڕمانەوە دەپرسێ: «تۆش وا بیر دەکەیەوە؟»

کیژی لاو دەڵێ: «سروشتییە کە منیش وا بیر دەکەمەوە.»

پاشان هەرتکیان لە بارەی با و بارانە قسان دەکەن. دۆن پاولۆ دەپرسێ:

– ئەم با و بارانە زیانێکی زۆری گەیاندووە. من سەرم لەوە دەرناچێ کە ئەم خەڵکە بۆچی پاش هەموو لافاوێک خانووەکانیان دیسان لە پەنا لافاوگر دروست دەکەنەوە. بۆ نموونە پشتی ماڵی ئێوە کە بەرزە و لە ناوچەکانی دیکە ئەمینترە، خانوو لەوێ دروست ناکەن.

کیژەکە بۆ ڕوونکردنەوە دەڵێ:

– لە نیزیک لافاوگر زەوی هەرزانترە. زەوی ئەم بەرزاییيانە پشتی تەویلەی باوکمن. وەرزێرەکان نایانەوێ بەپارە بیکڕن.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «ئاخر لە نیزیک لافاوگر هەمیشە لە مەترسیدان.»

کریستینا دەڵێ: «چ دەکرێ، ژیان ئەوەیە.»

دۆن پاولۆ دەبێ ئاگای لە زاری خۆی بێ تا لە وەڵامدا وتەی دوور لە ئەدەب لە زاری دەرنەپەڕێ. هەست دەکات کە لە دەست کریستینا زۆر تووڕە بووە. ئاخرەکەی دەتوانێ ئەم پرسیارە بکات:

– ئاخر ئەوە نییە تۆ هەمیشە پێت وایە کە سەقامگرتووی دادپەروەری لەم جیهانەدا کارێکی لە کردن نەهاتووە.؟

کریستینا لە وەڵامدا دەڵێ: «قەڵەمڕەوی سەلتەنەتی ئێمە لەم دنیایەدا نییە.»

دۆن پاولۆ ئیراد دەگرێ و دەڵێ:

– بەڵام زەوی پشتی تەویلە بەشێکە لەم دنیایە. بۆ دەبێ نەیدەی بەو کەسانە کە دەتوانن لەوێ جێگایەکی ئەمینتر لە نیزیک لافاو گر بۆ خۆیان بدۆزنەوە.؟

کریستینا لە وەڵامدا دەڵێ:

– خودا هێندێ کەسی دەوڵەمەند دروست کردووە و هێندێ فەقیر. هەرکەس خۆی وەڵامدەری ئەو بەشەیە کە لە خودای وەرگرتووە. هەرکەس دەبێ بەبەشی خۆی ڕازی بێت.

دۆن پاولۆ دەڵێ:

– من لە کاری تۆ سەردەرناکەم. تۆ دەتەوێ لە دێرێک گۆشەنشین بی و ببیە تەرکە دنیا، بەڵام ئامادە نی لە زەوی پشتی تەویلە دەست هەڵگری.

کریستینا دەڵێ: «من بۆ خۆم واز لە هەموو شت دێنم. بەڵام بنەماڵەم پلەوپایەکی هەیە کە دەبێ بپارێزرێ.

دۆن پاسکال لە تەویلە دەگەڕێتەوە. قەشە هەڵدەستێ و دەچێتەوە موسافیرخانە. لە کریستینا تووڕەیە. ئەم هۆگرییە بەو کیژەی پەیدای کرد بوو، ئێستا لەبەین چووە. هەست دەکا ئەو فەنەرەی پێش پازدە ساڵ ئەوی دژی فێڵ و مەکر و ڕیایی ساردی بێ بەزەییانەی ئەربابی کەنیسە هاروژاند بوو، سەرلەنوێ لە جەستەیدا دەکێشرێتەوە. ئەو لیباسەی لەبەریدایە کۆسپی ئەوەیە هەرچی لە دڵیدایە بەکریستینای بڵێ و هەقی خۆی وەدەستی بدا. ئەو شتەی زیاتر لە هەموو شت ئازاری دەدا ئەوەیە کە ناتوانێ بەدەربڕینی بیروڕا سەبارەت بەو کەر موقدەسەی عیبادەت فرۆش و لە بارەی ئیدیعای دینداری وی داخی دڵی خۆی بەسەردا بەتاڵ بکات. ئاخرەکەی بۆ ئەوەی بێتەوە سەرخۆ لەپشت مێزەکەی دادەنیشێ و لە دەفتەری بیرەوەری ڕۆژانەی خۆیدا دەست بەنووسینی تەواوی ئەو مەتڵەبانە دەکات کە ئەگەر لەبەر ئیحتیات نەبایە بەرەوڕوو بەکریستینای دەگوت. ئەو ئاوا دەست پێ دەکات:

– خۆویستی دیهاتی دواکەوتووترین و حەیوانیترین خۆویستییە» هەر بەم هەوایەش نووسین درێژە پێ دەدا.

٦

بەهار تێدەپەڕێ و هاوین نیزیک دەبێتەوە. گێلاس تەواو بووە و گەنم پێگەیشتووە. دۆن پاولۆ حاڵی تەواو باشتر بووە. بۆیە دەیەوێ تا لە سستی ئەو کەشوهەوا ژنانەی کە دەوری داوە ڕابکات و خۆ دەرباز بکات. لە چاوپێکەوتنی کریستینا خۆ دەپارێزێ و تێدەکۆشی تا لە وەرزێران نیزیک بێتەوە.

وەرزێر تەواوی ڕۆژ بزرن و تا کاتی شەو کە ڕۆژئاوا دەبێ بۆ ماڵێ ناگەڕێنەوە. لە کاتێ گەڕانەوەدا پۆل پۆل بەدوای وڵاخەکانیاندا کە هەموو ئامرازی کاریان لێ بارکردوون بەڕێگادا دەڕۆن. دۆن پاولۆ لە پەنجەرەی ژوورەکەیەوە ئەوان دەبینێ کە بەزەحمەت و بەکاوەخۆ لە دۆڵ سەردەکەون و شێوەی ڕێگا ڕۆیشتنیان، هەوای تایبەتی خۆیانە. یانی جەستەی خۆیان وەپێش دەدەن. ئەمەش لە پاچ و پێمەڕە لێدان پێی ڕاهاتوون. هەروەها ڕاهاتن بەگوێ لە مستی و کۆیلەتی.

دۆن پاولۆ ئێستا ساخ بۆتەوە. لە ماڵ دەچێتەدەر تا لە دەست ناڵە و نوزەی ماتالنا دەرباز بێت کە هەر لە ئێستاوە لە با و بارانی داهاتوو ترسی لێ نیشتووە. هەروەها دەیەوێ لە دەست سکاڵا و ناڵەی ژنانی تریش کە لەپێش موسافیرخانە خەریکی پینەکردن و ئەسپێ دۆزینن ڕابکات و لە دەست تارماییيەکان بیرەوەری سەردەمی گەنجیەتی خۆی ڕابکات کە پێی وابوو بۆ هەمیشە بڵاوبوون، بەڵام ئێستا گەڕاونەوە تا بەیارمەتی تەنیایی و لاوازی جەستەی ئەو ئازاری بدەن. جگە لە گشتی ئەمانەش وریایە کە لەگەڵ کریستینا بەرەوڕوو نەبێت.

بە پردێکدا تێدەپەڕێ کە قەڵشی تەختەکانی وێک نەکەوتوونەوە. ڕێگایەک دەگرێتە پێش کە بەرەو دۆڵ دەچێتە خوار. لەسەر بەردێک دادەنیشێ و چاوەڕوانی وەرزێرانە کە لە مەزرا دەگەڕێنەوە. دۆن پاولۆ خۆی وەک ماشێنێک هەست پێ دەکات کە لە چاککردنەوە بوو بێت و ئێستا چاک بووبێتەوە و هەرەکەتی ئاسایی خۆی دەست پێ بکاتەوە و بێتەوە سەرکاری ئاسایی خۆی.

دووبارە هەست دەکا کە ئەو غەریزەی بەشێکی جیا نەبۆوەی سروشتی ویە، واتە غەریزەی مرۆڤی بەستراوە بەکۆمەڵانی خەڵک. غەریزەی مرۆڤی شۆڕشگێڕ گوشاری بۆ دێنێ. لە دەرەوەی کۆمەڵانی خەڵک و یا کۆسپی ماددی وەک زیندان و ئاوارەیی کە دەبێتە هۆی بێ بەشبوونی لە پێوەندی لەگەڵ خەڵک، وای دێتە بەرچاو کە مرۆڤی شۆڕشگێڕ هەمیشە لە کاری ژیانی خۆی دوورکەوتۆتەوە، وەک ماسییەکی لە ئاو هاتبێتە دەرێ. ماوەیەک کە لەژێر کار کردی فێرکردەکانی «دۆن بنە دێتو»دا بووە، هۆگریی ئەو بەفەقیران لە بەزەیی مەسیحاییيەوە سەرچاوەی دەگرت!

(M iseror Super Turbem). (واتە: فەقیرەکان باڵا سەری کۆمەڵگا) بەڵام پاشان ئەو هەستە لە ڕوانگەی وی گاڵتە هاتە بەرچاو. لەناخی نیازیدا بەدۆستایەتی و ژیانی هاوبەش لەگەڵ کرێکارانی کارخانەکان تێگەیشتنێکی ڕووناکی لەوێکچوونی نێوان ژیانی ئەخلاق و چالاک و خەبات بۆ سۆسیالیزم پێکهاتووە و ئەم تێگەیشتنە تا هەودای نهێنی زاتی ڕیشە ئاژۆ بووە. لە ڕوانگەی وی سۆسیالیزم هیچ

کاتێ نە بەرنامەیەکی سیاسی خالیس و نەسیستەمێکی کۆمەڵایەتی کەم و زۆر پشت ئەستوور بەزانست بووە، بەڵکو ژیان خۆی بووە. وازهێنان لەو ژیانە و پەنابردن بۆ ژیانێ شەخسی و «خەریکبوون بەکاری خۆیی» بۆ ئەو، بۆ خودی وی، واتە بۆ «پێترۆ سپینا» لە ڕاستیدا بەمانای مردن بوو، وەک ئەوە بوو کە بووبێتە کەسێکی دیکە. لەبەر ئەوە هەرکە سلامەتی لەشی ڕێگای داوە خەریکی دۆزینەوەی وەرزێران بووە. ئێستا لە پەنا جادە لەسەر بەردێک دانیشتووە و چاوەڕوانە کە وەرزێر لە مەزرا بگەڕێنەوە. ئەم چاوڕوانیە لە ڕوانگەی ویوە تەواو سروشتییە. سەردەمی منداڵی خۆی وەبیر دێتەوە کە کاتی ڕۆژئاوا پاش تەواوبوون لە دەرسی شەرعیات لە مەیدانی «ئورتا» چاوەڕوانی منداڵە فەقیرەکانی دیکە دەمایەوە تا پێکەوە یاری «ناقوس» و یا «دز و ژاندارم» و یا «شەڕی فەرانسەیی» بکەن. دیسان وەبیری دێنێتەوە کە درەنگتر لە ڕۆم بۆتە ئەندامی دەستەی قوتابیانی سۆسیالیست و لەپێش دەرگای هاتنەدەری کارخانەکانی «تانابلی» چاوەڕوانی کرێکارێک وێستاوە، لە دەروازەی «پۆرتاسان جیوۆوانی» تێپەڕیوە و یا دیسان لەپێش «کازۆمتر» لە شارۆچکەی ئەولای دەروازەی «سن پول» چاوەڕێی هاوڕێیەکی بووە تا شەو لەگەڵ ئەو بەرێتە سەر. لە ڕاستیدا ئەو چاوەڕوانی بوون دەزانێ.

هەوەڵ کەسێکی لە ڕێگاوە دەگاتێ «شاتاپ»ی پیرەمێردە لەگەڵ کوڕەکەی و «گاریبالدی» کەرەکەی کە چەند هەنگاو پێش وان کەوتووە و بارە گیایەکی لێ بارکراوە. شاتاپ ڕادەوەستێ و دەڵێ:

– دەمێکە دەمویست بێم لەگەڵت بدوێم. بەڵام پێیان گوتبووم کە تۆ دەکۆخی و نەمدەویست زەحمەتتان بدەم.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «ئێستا کۆخەکەم سووک بووە.»

پیرەمێرد دەڵێ:

– قسەکەم ئەوە بوو کە کوڕەکەم زۆری هەوڵداوە ببێتە ژاندارم و یا سەرباز بەڵام هیچی بۆ نەکراوە. بەلکە تۆ بتوانی ڕاسپاردەیەکی بدەیەی.

قەشە لە کوڕەکەی دەپرسێ: «بەڕاستی گەرەکتە ببی بەژاندارم؟»

– دیارە، خەڵک بەخەراپ باسی ژاندارم دەکەن بەڵام ئەوە لەبەر ئیرەییە. ژاندارم کاری کەمە و داهاتی زۆرە.

قەشە دەڵێ:

– قسە لە زیاد و کەمی کارکردن نییە. تۆ کەسێکی کرێکاری، واتە ڕەعیەتی. ئەگەر ببیە ژاندارم باڵادەستەکانی تۆ دەتوانن فەرمانت پێ بدەن کە تەقە لە وەرزێرانی ناڕازی بکەی. هەروەک کارەساتێکی ئەوتۆ هەر لەو نیزیکانە لە «سمۆڵنا» و «پڕاتولا» و «پڕەزا» ڕووی داوە.

شاتاپ لەگەڵ قەشە هاودەنگە و دەڵێ:

دۆن پاولۆ هەقیەتی. مرۆڤ بۆ ئەوەی باشتر بژی دەبێ گیانی خۆی بفرۆشێ. چاری دیکە نییە. دەڵێن جارێک شەیتانێکی زەلامی ڕەشپۆش لە ئەشکەوتێکدا دەژیا، کڵاوێکی بەرزی لەسەردەنا و قامکەکانی

وەک قامکی بانکدارێکی گەورە پڕ لە ئەنگوستیلە بوو. سێ جۆتیار دەچنە لای و دەپرسن: «چۆن دەکرێ بێ کارکردن چاک بژی؟».

شەیتان لە وەڵامدا دەڵێ:

«دەبێ ڕوحێکی پاکت هەبێ». وەرزێرەکان وەدوای کاری خۆیان دەکەون. دەچن پشیلەیەک دەگرن وەک منداڵێکی تازە لە دایکبوو لە پارچەیەکی وەردەگرن و دەیبەنە کن شەیتان و هەرسێکیان پێکەوە دەڵێن: «فەرموو ئەوەش ڕووحییێک بەڕاستی پاک و بێ گوناحە!» شەیتان لە پاداشدا کتێبێکیان دەداتێ کە تەواوی دەستوراتی ژیانی باشتری بێ کا کردنی تێدا نووسراوە. کاتێ کە وەرزێرەکان دەیانەوێ بڕۆن پشیلە دەست بەمیاو میاو دەکات. شەیتان لە فێڵی وان تێ دەگا و کتێبی جادوو لە دەست جۆتیارەکاندا ئاگر دەگرێ: پشیلە قبوڵ نییە، دەبێ ڕوح بێنن، ڕووحێکی ڕاستەقینە.

کوڕەکە دەڵێ: «زۆرباشە، منیش وەک خەڵکی دەکەم. هەرچۆنێک بێ داخوازی من قبوڵ نەکرا. داخوازکەر ئەوەندە زۆر بوون هەر باسی مەکە.»

شاتاپ دەڵێ: «بەڵێ، ڕووح زۆرە. بوومەلەرزە و پەتاکان و شەڕ هیچیان پێنەکراوە. بەڕاستی ڕووح زۆرە.

قەشە دەپرسێ: «کەسێکی ڕووحی خۆی دەفرۆشێ ئیتر هیچی نامێنێ کە بیفرۆشێ.»

شاتاپ وەڵام دەداتەوە:

– مادام مرۆڤ زیندووە هەمیشە ئامرازی باشکردنی کار ئامادەیە. کەوابوو کەنیسە بۆچییە؟ داخوا کەنیسە پێشی تەقەکردن لە ژاندارم دەگرێ؟ کاتێ لە فوسا لە ڕێوڕەسمی «جێژنی خودا» لەپشتی کەنیسەی «سن ساکرەمان» دەستە ڕێ دەکەوێ، هەمیشە چوار ژاندارم لە لیباسی ڕەسمی و بەچەکەوە لەوێ ئامادەن. ئێوە جەنابی قەشە فەرمووتان لە «پراتولا» ژاندارمەکان تەقەیان لە خەڵکی فەقیر کردووە. ئەم وتەیە یانی ئەو ژاندارمانە پاشان دانیان بەگوناحی خۆیان داناوە، بەڵام کێ ئیقراری لەو وەرزێرانە وەرگرتووە کە کوژراون.؟ لەم جیهانەدا لە سەرما ئازاریان چێشتووە، لەو دنیاش لە ئاگری جحەندەمدا ئازار دەچێژن.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «بەداخەوە نازانم ئێوە بەکێ بسپێرم. من فەرماندەکانی ژاندارمەری هیچ کامیان ناناسم.

لەو ماوەیەدا کەر لێیان دوورکەوتۆتەوە. پیرەمێرد هاوار دەکا: گاریباڵدی!

بەڵام کەر گوێ ناداتێ و ڕێگا درێژە پێ دەدا.

شاتاپ بۆ قەشە ڕوون دەکاتەوە:

– چونکە برسیەتی، گوێ ناداتە قسەی من. دەزانێ کا و تەویلە هێندە دوور نین. حەیوان کاتێ برسی دەبێ ناوی خۆی لەبیر دەچێ.

شاتاپ و کوڕەکەی شەوباش بەقەشە دەڵێن و دەڕۆن تا بگەنە کەرەکەیان.

پاشان وەرزێرێکی سەرخۆش بەسواری گوێدرێژ بەوێدا تێدەپەڕێ و بەڕاست و چەپدا بەلادا دێت. جارێک ڕاست دەبێتەوە و کەرەکە وەبەر مست و شەق دەدا و بەسەریدا دەنەڕێنێ:

– ڕاست بەڕێگادا دەڕۆی یان نا؟

بەدوای ویدا دەستەیەک وەرزێر دەگەنێ کە دەورەی گاری ماگاشیایان داوە. وەک جاران «خێرارۆ»ی پیر گاری ڕادەکێشێ کە لە هەموو کاتێ کزترە. ماگاشیا هەموان بەیەکتر دەناسێنێ. دۆن پاولۆ لەگەڵ وەرزێران بۆ گوند دەگەڕێتەوە.

ماگاشیا دەڵێ: «ئێمە هەموومان لە بازاڕ بووین.»

قەشە دەپرسێ: «چاکتان فرۆشت؟»

ماگاشیا لە وەڵامدا دەڵێ: نرخی هەموو شتێک دابەزیوە. ئاییننامەی «ئەوپەڕی زۆر» یان بەسەر هەموو شتێکدا سەپاندوە. ئێمە نەماندەویست شتێک بفرۆشین، بەڵام مەجبوریان کردین چونکە ئەگەر نەمانفرۆشتبایە شتەکانیان لێ دەستاندین.

زەلامێکی بەپەنا گاریدا ڕادەبرێ دەڵێ:

– قیمەتی بەرهەمی کشتوکاڵ وەبەر ئاییننامەی «ئەو پەڕی زۆر» کەوتووە و دابەزیوە، قیمەتی بەرهەمەکانی شار وەبەر ئاییننامەی «ئەو پەڕی زۆر» نەکەوتووە و چۆتە سەر.

ماگاشیا دووبارە دەڵێ:

– «جاچینتۆ کامپۆ باسۆ» چونکە یاخی بوو ژاندارم گرتیان. ئەو کە باسی ئاییننامەی بیست، دەیویست شتەکانی نەفرۆشێ و بچێتەوە «پیتراسکا».

دانیل ماڵتا کە وەرزێرێکی ئازایە بەتەنیشت گاریچیدا ڕادەبرێ. کڵاوێکی لێوار پانی ئاوەژوو لەسەر ناوە، دەموچاوێکی درشتی هەیە. ماگاشیا بەقەشە دەڵێ:

– دانیل گوێدرێژێکی نەخۆشی هەبوو کە بێ گومان مانگی داهاتوو ناباتە سەر. هێنایە بازاڕ و بەکەرێکی ساخ لە ژنێکی فوسایی قایم کرد.

دانیل دەڵێ: «لە جێژنی پاک دەچمە کن قەشە و ئیقرار دەکەم. هەموو دەست بەپێکەنین دەکەن.

کوڕێکی گەنج بەناوی لوبیچێ باندوچیا بەو دیوی عارەبانەدا دەڕوا. وا دێتە بەرچاو کە شەڕابی خوارد بێتەوە.

ماگاشیا بەقەشە دەڵێ:

– باندوچیا لە فوسا دەچێتە مەیخانەیەک نان دەخوا و دەخواتەوە و دەرخواردی دانیشتوانی ئامادەبووانیشی دەدا. پاشان بەبیانووی دەست شووشتن دەچێتە باخچەی مەیخانە و بێ ئەوەی پارەی خواردنەکە بدا بەدیواری باخچەدا سەردەکەوێ و بزر دەبێ. باندو چیاش بەڵێن دەدا لە جێژنی پاک بچێتە کن قەشە و ئیقرار بکات. دیسان قاقای پێکەنین بەرز دەبێتەوە. دۆن پاولۆ تەماشای ئەو فەقیرانە

دەکات کە چۆن بەدزی و بەفریو خواردن ڕاهاتوون. ئەو فەقیرانەی کە هەر لەو ڕۆژەدا کە کاربەدەستانی دەوڵەتی بەناوی قانوون فریویان داون و ماڵیان دزیون، خۆیان هەوڵ دەدەن بەفریودان و دزینی ماڵی فەقیری دیکە تۆڵەی بکەنەوە و ئەوەتا ساکارانە بەکردەوەی خۆیان شانازی دەکەن. هێندێ لەم وەرزێرە بەدبەختانە نیشانەی دزی و کڵاوچیەتی کە بۆتە عادەتی دووهەمیان و شوێنەواری حەیوانیترین جۆری خۆ پەسندی بەشکڵی ئاشکرا لە شێوەی پێکەنین و سەیرکردندا دەردەخەن.

لویچی باندوچیا گێڕانەوەی داستانی خۆی درێژە پێ دەدا:

– کاتێ خانم ڕۆزا «جیراسولە» مودیری موسافیرخانە دەزانێ من نەماوم، یەقەی «بیاجۆواکارو» دەگرێ پارەکە لەو بستێنێ بەبیانووی ئەوە کە ئەویش خەڵکی پیتراسکایە. مادام ڕۆزای فەقیر ڕۆژی لەوە خەراپتر تووش نەدەبوو. ئەگەر ئامادەبووان بەرپوانیان نەکردبایە، «بیا جیو» تەواوی شتومەکی موسافیرخانەی دەشکاند. تەختەی گۆشت لەسەر وردکردنی هاویشتبووە سەری خانم مودیرە ئەگەر وەسەری کەوتبایە ژنی فەقیر بێ گومان مرد بوو.

یەکی دیکە لێی زیاد دەکا:

– بیاجیو تا ئێستا بەتاوانی بەدفەڕی سێ جار کەوتۆتە زیندان. پیاوێکە خەڵکی دیکە حیسابی بۆ دەکەن.

باندوچیا دەڵێ: «کوتەک لێدان شەرمی ناوێ. کوتەک وێکەوتن شەرمە.»

ماگاشیا دەڵێ:

هەوەڵین جار کە بیاجیو کەوتە زیندان، تاوانی ئەوە بوو بەبیور باسکی باوکی شکاند بوو. «واکارۆ»ی پیر لە سەرەمەرگدا بەمنی گوت: «کوڕم باسکی شکاندووم بەڵام خۆشحاڵم کەوا بەهێزی دەبینم.» باسی پاڵەوانەتی «بیاجیو» درێژە پێ دەدەن. بەڵام ئیتر قەشە گوێی ناداتێ.

لەگەڵ ئەوەش کە وەرزێرەکان لە دەربڕینی فیکر و وتەکانیان لەکن دۆن پاولۆ لە هیچ شتێ سڵ ناکەن، دیسان دۆن پاولۆ لەم دیدارە هەڵکەوتووانە ڕازی نییە. خۆی وەک گەریدەیەک هەست پێ دەکا کە لە ڕێگا تووشی دەبن و چەنەبازی دەکەن. نەک وەک شۆڕشگێڕێکی نێو کۆمەڵانی خەڵک کە خۆی نوێنەریان بێت. هەر بۆیەش کەم و زیاد گاڵتەی بەوەزعی خۆی دێت و ئەم هەستە وای لێ دەکا کە دەست بداتە کارێکی مەترسیدار. دەیەوێ بەسەر کوسپی سەررێگای جلوبەرگی قەشەدا زاڵ بێ. هەر لەو کاتەشدا هەوڵ دەدا تا لە شێوەی هەستکردنی وەرزێران ورد بێتەوە. لەم نوکتەیەش تێ بگات کە ئایا دەکرێ قسەکانی خۆی بەوان تێبگەیێنێ. دیارە مەبەست ئەوە نییە کە لەبەرچاوی گشتی و بەکۆمەڵ قسەیان لەگەڵ بکات. چونکە ئەم کارە نەک هەر بێ ئیحتیاتییە، بەڵکو نەتیجەشی نابێ. بەدەنگی بەرز و لەگەڵ خەڵکێکی زۆر قسەکردن کردەوەیەکی ئاژاوەچیانەیە و دەیەوێ خەڵک بۆ ڕاپەڕین هان بدا. و دەبێ لە یەک کاتدا هەم خەڵک هان بدا و، هەم خۆی گەرم دابێ و هەم بهاروژێنێ و هەم خۆی بهاروژێ. بەپێچەوانە، بۆ گرێدانی پێوەندی ئینسانەکان بەیەکتر، بۆ تەڵقینی هەستی بڕوا بەهێتر و بڕوا پێ کردن

بەوان، بۆ گۆڕینەوەی بیروڕا نەک گۆڕینەوەی وشەگەل، پێویستە دوو بەدوو دانیشی و بەکاوەخۆ بپەیڤی و زۆر جاریش قسە ڕابگری تا دەرفەتی باشتری بۆ بیرکردنەوە بێتە دەست. بەڵام کاتێ دۆن پاولۆ یەک یەکی ئەم وەرزێرانە دەخاتە بەرچاو کە لە کۆنەوە دەیانناسێ تا بزانێ دەکرێ لەگەڵ کامیان بەتایبەتی بدوێ و گەڵاڵەی دۆستایەتی دابڕێژێ. هەر یەک لەوانە بەقەست و یا بەزانین بەبەڵگەیەک ڕەت دەکاتەوە. لەگەڵ ئەوەش لەنێو دەستەی وەرزێران کە لەگەڵ ماگاشیا لە بازاڕ دەگەڕانەوە، لاوێک هەیە کە هیچ ناڵێ و چاوی بڕیوەتە قەشە. ئەم لاوە پاپەتی، شڕۆڵ، باڵابەرز و لاوازە و ئاڵقەیەکی درێژ لە قژەکانی کەوتۆتە سەر نێوچاوانی و حاڵەتێکی وەحشیانەیان پێ بەخشیووە کە لەگەڵ چاوە پاکەکانی – کە وەک سەگی بەوەفا دەچن – لە ناتەبایی دایە. دۆن پاولۆ تەماشای دەکا و بەڕوویدا پێدەکەنێ. لاوەکەش بزەی دێتێ و لێی نیزیک دەبێتەوە. کاتێ دەستە لە پردی پیتراسکا تێدەپەڕێ و بڵاو دەبێ دۆن پاولۆ باسکی لاوەکە دەگرێ و ڕایدەگرێت و پێی دەڵێ:

– دەمەویست لەگەڵ تۆ قسە بکەم. دەمەویست بیروڕای تۆ لە بارەی هێندێ شتەوە بزانم.

لاو بزەیەکی دێتێ و بەرەو ماڵ دەکەوێتە ڕێ. دۆن پاولۆ وەدوای دەکەوێ. وەرزێری لاو جاروبار ئاوڕ دەداتەوە و بێ ئەوەی هیچ بێژێ تەماشای قەشە دەکات. بەڵام وا دێتە بەرچاو نیگای پڕ لە نیگەرانی و دڵەڕاوکەیە.

خانووی وەرزێری لاو زیاتر وەتەویلەی بەرازان دەچێ تا وەک ماڵ. دەرگای چوونە ژوورێ ئەوەندە نزمە کە دەبێ سەر دانوێنی و هەر لەو کاتەدا کاری دوکەڵکێشیش دەکات. خانوو ئەوەندە تاریک و پیسە بەزەحمەت بۆت لێک دەکرێتەوە. تەنیا بۆ دۆشەگێک و بزنێک جێگا هەیە. دۆشەک لەسەر هەرد ڕاخراوە و بزنیش لەسەر کۆگا کایەکی پڕ لە کشپەڵ کاوێژ دەکات. دۆن پاولۆ لەبەر بۆگەنی پەین ولیباسی چڵکن کە ژوورەکەیان تەژی کردووە، تاقەت ناهێنێ، ناچار لەبەر دەرگا دادەنیشێ. لە کاتێکا وەرزێری لاو لە ژوورەکەیدا خەریکی سازکردنی شێوی خۆیەتی، دۆن پاولۆ دەست بەقسان دەکات و دەڵێ:

– لە ڕۆژهەڵاتی ئەوروپا وڵاتێکی گەورە هەیە، دەشتێکی پانوبەرینە گەنمی لێ دەچێنن. دەشتێکی ئاوەدانە کە میلیونان جۆتیاری لێ نیشتەجێیە.

وەرزێری لاو پارو پارو نانی هەرزن دەبڕێ و لەسەر هەر پارێک قاشێک تەماتە و پەلکە پیوازێک دادەنێ و دەیدا بەقەشە. دەستە قەڵشیو و ئاوساوەکانی هێشتا حکایەت لە کاری مەزرایە دەکەن. ئەو کێردەی نانی پێ بڕیوە، بۆ هەموو کارێکی بەکاردێنێ. دۆن پاولۆ چاو دەقوچێنێ و هەول دەدا پاروە نانەکە قووت بدا. دووبارە دەڵێ:

وڵاتێکی گەورە هەیە لەوێ وەرزێرانی گوندی و کرێکاری شار پێکەوە یەکیان گرتووە. لەو کاتەدا ماتالنا ماڵ بەماڵ بەدوای میواندا دەگەڕێ. ئاخرەکەی دەیدۆزێتەوە و دەڵێ:

– سەعاتێکە شێو ئامادەیە.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «برسیم نییە. تۆ بچۆوە موسافیرخانە چونکە من دەبێ هێشتا لەگەڵ ئەم برادەرە قسە

بکەم.»

ماتالنا وەڵام دەداتەوە و دەڵێ:

– ئاغای قەشە بۆ تۆ نازانی ئەو فەقیرە کەڕولاڵە و بەئاماژە نەبێ هیچ شتێ تێناگات. ؟

کابرا لەوێ لە دەرکی کۆخەکە لە پەنا قەشە دانیشتوە. دۆن پاولۆ تەماشای دەکا و دەبینێ چاوەکانی پڕ لە ئەسرین بوون. ئەو دەم قەشە بەژنەکە دەڵێ:

– قەی ناکا تۆ بچۆوە موسافیر خانە. من برسی نیم. هەر تک پیاو لەبەر سەردەرانەی دەرگا دەمێننەوە. ئەوەی قسەشی پێدەکرێ بێ دەنگە. جار و بار سەیری یەکتر دەکەن. بزەیان دێتێ. تەواوی نیشان و شوێنەواری ڕۆژ بزر بووە و جێگای خۆی داوە بەڕۆژئاوا شوێنەواری شەوە دەردەکەوێ.

دۆن پاولۆ یەک دوو جار دەکۆخێ. لاوی کەڕ ولاڵ ڕادەبێ لێفەیەک لەسەر دۆشەکی بان پووش هەڵدەگرێ و بەدوودڵی میوانی خۆی تێوەر دەپێچێ. پاشان دۆن پاولۆ بیر دەکاتەوە کە ئەو لاوە دەبێ بەیانی لە خەو ڕابێ و بچێتە کار. ناچار هەڵدەستێ و دەستی دەکوشێ و شەو باشی پێدەڵێ.

لە وەتاغی گەورەی قاتی خوارەوەی موسافیرخانە چەند کەس لە وەرزێران جێیان خۆش کردووە و خەریکی قومار و خواردنەوەن. دوو مێزی چەور و پیس و چەند سەندەڵی حەسیر لەو ژوورەدان. عەکسێکی ڕەنگی سەرداری بەرپەڕی ڤێنیزی(*) لە دیوار بەرچاو دەکەوێ. تەلیسی پەتاتە و لۆبیا و نیسک لە قوژبنی وەتاغ لەسەر یەک دانراون. ناڵبەکیەکی پڕ لە نۆکی کولاّو بۆ تینووکردنی موشتەریان لەسەر مێزێک دانراوە. موشتەری لەو نۆکانە دەخۆن و دەخۆنەوە و سیغار دەکێشن و دیسان دەخۆنەوە و بێ وچانیش تف فڕێ دەدەن،. جۆرێکە کاتێ دۆن پاولۆ دێتە ژوور، هەمیشە ئاگادارە نەخلیسکێ. قسە و باسی پیرەمێردانیش زیاتر لە بارەی قاتوقڕی و نەخۆشیە کۆنەکانە. بەڵام لاوان پتر باسی شار دەکەن.

پیرە مێردێک بەناوی «فاوا» هەموو شەوێ لە قوژبنێکی دیاریکراو دادەنیشێ. هەمیشە گرژ و خۆگر چاوی دەهەردی بڕیوە و وەک ولاّغ کاوێژ دەکا و شتێک دەجوێ لە هەموان زووتر دێت و لە هەموانیش درەنگتر دەڕوات. لە ڕۆیشتندا ئەوەندە سەرخۆشە کە ناتوانێ خۆ لەسەر پێ ڕابگرێ. کیژەکانی دێن و بانگی دەکەنەوە. پاشان کوڕەکانی و دوایە ژنەکەی. بەڵام ئەو گوێیان ناداتێ. ژنەکەی لێی دەپرسێ:

– ئاخر شەڕاب لە ماڵێش هەیە. بۆچی لە شەڕابی باخی خۆمان ناخۆیەوە؟

فاوا لە وەڵامدا دەڵێ:

– شەڕابی خۆمان سەرخۆشم ناکات. ماتالنا و ژنی فاوا هێندێ شەڕاب پێکەوە دەگۆڕنەوە. ئەو دەم ژنەکە دەڵێ:

– ئێستا ئەو شەڕابەمان هەیە کە تۆ گەرەکتە. وەرەوە لە ماڵێ بمێنەوە.

کابرا دەڵێ: «کەیفی پێ ناکەم. هیچ شتێک لە ماڵێ کەیفخۆشم ناکات. دووبارە هەموو شەوێ لە

(*) مەبەست ئوتیللو سەرداری ڤینیزییە کە بەڕەگەز بەربەڕ بوو.

سالۆنی موسافیرخانەدا دەبێتە سیپاڵ. ئاخری ژنەکەی لەگەڵ ماتالنا دم تێک دەنێ و دەڵێ:

– تۆ نابێ شەڕابی بدەیەی! ئەگەر ئەو دەیەوێ شەڕاب ژاری مار بکات، با بێتەوە ماڵێ. بەڵام فایدەی نییە. فاو هەموو شەوێ لە سالۆنی موسافیرخانە ئامادەیە و، هەمیشەش لە شوێنێکی دیاریکراو دادەنیشێ.

کاتێ دۆن پاولۆ دێتە ژوور، «ماستر ئانجلو» و «نیکولاّ» خەریکی قومارن. ماستر ئانجلو دەڵێ:

– کاتێ تۆم بینی کە لەگەڵ ئەو کەڕولاڵە قسان دەکەی پێم وابوو موجیزە ڕوویداوە. بەڵام دەرکەوت تەنیا هەڵەیەکی ڕووت بووە. دۆن پاولۆ لەسەر مێزی ئەم دوو کەسە دادەنیشێ و لە وەڵامدا دەڵێ: «نە موجیزە بوو نە هەڵە»

نیکولاّ دەڵێ: «ئەو کابرا لاڵە زۆر ناقۆڵایە. ڕەنگە خودا لە سزای گوناحان لاڵی کرد بێ. هەرتک پیاو دووبارە قومار درێژە پێ دەدەن. دۆن پاولۆ دەپرسێ: «ئێستا کە بەرهەم لەبەین چووە، ئەم ساڵ چۆن دەبەنە سەر. ؟»

نیکولاّ لە وەڵامدا دەڵێ: «ئەگەر وابایە لە برسان بمرین، ئێمە تا ئێستا حەوت کفنمان ڕزاندبوو.»

ئەو دەم دۆن پاولۆ دەڵێ: «ئێوە پێتان وا نییە کە ڕۆژێک لەوانەیە بارودۆخ بگۆڕێ. ؟»

ئەویتر لە وەڵامدا دەڵێ: «بۆچی، پاش مردنی نەخۆش دوکتۆر دەگاتێ»

دۆن پاولۆ لایەنی ئیحتیات وەلا دەنێ و بەشێلگیری دەپرسێ:

– قەت نەتانبیستوە وڵاتی ئەوتۆ هەن کە لەوێدا بارودۆخێکی دیکە سەقامگرتووە. ؟

ئێستا ماستر ئانجلو وەڵام دەداتەوە:

– بەڵێ، وڵاتی وا هەنە کە لەگەڵ وڵاتی ئێمە فەرقیان هەیە. خودا گیا لە جێیەک دەڕوێنێ کە مەڕی نییە. مەڕیش لە جێیەک دروست دەکات کە گیای لێ نییە.

دۆن پاولۆ هەستی حاڵی کەسێکی هەیە کە کوێرە کوێرە بەڕێگادا دەڕوا. لەپڕ جڵەوی دەسەڵاتی لە دەست بەردەبێ و دەپرسێ: «وەک بیستوومە هەر لەم شارەی خۆتان کەسانی وا هەن لە نەبوونی ئازادی ڕەنج دەکێشن. ئایا ئێوە لەبەر نەبوونی ئازادی قەت ڕەنجو کێشاوە. ؟

درەنگ وەڵامی دەدرێتەوە. ماستر ئانجلو جامی شەڕابەکەی پڕ دەکا و دەیخواتەوە و بۆ لای دەرگا دەچێ، پاشان دەگەڕێتەوە و لە جێگای خۆی دادەنیشێ هەروەک پرسیارەکەی نەبیستبێ. لە ئاخردا دەڵێ:

– ئازادی! بەهەڵکەوت چەندی بتەوێ ئازادی هەیە. پێشتر ڕێگا نەدەدرا کیژێک پێش مارەکردن لەگەڵ دەزگیرانی بدوێ. دۆن پاولۆ دەڵێ؛ «مەبەستم ئەوە نییە. من سەبارەت بەپێوەندی دەزگیرانان قسە ناکەم.

ماستر ئانجلو دەڵێ: «ئێستا تێگەیشتم»

سەبیلەکەی تێ کردووە و کێشاویەتی. کاتێ کوژاوەتەوە، سووتووەکەی سەردەستی بەتاڵ دەکا و سەبیلەکە دەخاتەوە گیرفانی و پاش تاوێک بێ دەنگی وەڵامی بەخەیاڵدا دێ:

- بەڵێ ئێستا وا تێدەگەم. مەبەستی ئاغای قەشە ئازادی پیاوی بەژنە. لە نێو ئێمەدا بارودۆخەکە هەروەک جاران ماوەتەوە. بەڵام لە دەشتێ چەندی بتەوێ ئازادی هەیە.

دۆن پاولۆ: «منیش تێدەگەم. ئیتر واز لە قسەکانی دێنێ.»

ئێوارەی یەکشەمۆ سالۆنی موسافیرخانە پڕ دەبێ لە حەشیمەت و دەبێتە کێشە و دمبەدمە. وەرزیڕەکان کاتێ شەڕاب دەخۆنەوە مل دەبەر یەک دەنێن. دۆن پاولۆ لە ژووری خۆیدا دەمێنێتەوە و تا شەو درەنگ دەنگی هاتوچۆی خەڵک و تەقە تەقی کورسی و پیاڵە لێکدان و هەراوهوریای قسەوباسان و بەدوای ئەودا قیژە و هاواری زەلامان و دەنگی کەوتن و فڕێدانی بوتڵ و لیوانان دەبیسرێ.

ماتالنا دەپاڕێتەوە و دەڵێ: «هێدی بن. ئاخر دۆن پاولۆ لەو سەرە خەوتوە.

لە یەکێ لەو شەوانەدا «فرانچسکۆ گراچیا» دەیکاتە هات و هاوار و دەڵێ:

- من پێویستە لەگەڵ قەشە قسان بکەم. بلێ بێتە خوارێ. قسەم لەگەڵی هەیە.

ماتالنا دەڵێ: «نابێ. ئەو ئێستا نوستووە.»

گراچیا هاوار دەکا و پێ دادەگرێ و دەڵێ: «پێویستە دەبێ قسەی لەگەڵ بکەم»

دۆن پاولۆ لیباس دەبەردەکا و دێتە خوار و دەپرسێ: «کێ کاری بەمنە»

فڕانچسکۆ گراچیا دێتە پێش و دەڵێ:

- من مریدی سان فرانچسکۆم کە نازناوی پائولا» و لە پیرۆزەکانی کالانرە. ڕەسمێکی وی لە ماڵی منە. کاتێ پێداویستییەکم دەبێ، ژنەکەم مەجبور دەکەم لەپێش ئەو ڕەسمە دوعا بکات. ڕاستیت گەرەکە کە ئەو پیاوە پیرۆزە موجیزەیەک لەخۆ نیشان نادا. لە سەرەتاوە پێم وابوو خەتای ژنەکەمە کە نازانێ چۆن دڵی وی وەدەست بێنێ.

قەشە دەڵێ: «من لەگەڵ ئەم مەسەلانە هۆگر نیم»

گراچیا درێژەی پێدەدا: «عەرزم کردی کە لام وابوو خەتای ژنەکەمە، بەڵام دەرکەوت کە خەتای ڕەسمەکەیە. چونکە ئەم ڕەسمە ساختەیە. لەو ڕەسمەی لای من سان فرانچیسکۆ ڕیشی هەیە. کاتێ لە «سولمونا» بووم لە کەنیسەی وێندەرێ ڕەسمێکی ئەو پیاوە پیرۆزەم بیینی کە بێ ڕیشە. ئەو ڕەسمەی من هەمە «دۆن چیپریانۆ»ی قەشەی لاما بەمنی فرۆشتوە. چۆن دەکرێ قەشەیەک ڕەسمی ساختە بفرۆشی.

قەشە دەپرسێ: «دۆن چیپریانۆ» چی بەتۆ گوت. ؟

گراچیا لە وەڵامدا دەڵێ:

- من کە لە «سمولونا» گەڕامەوە بۆ ئیرادگرتن دەست لەجێ چوومە لای و گوتم «ئاغای قەشە ئەمە خەتای تۆیە کە من تەمەنی خۆم کردۆتە وەقفی پیرۆزێکی ساختە. هەر بۆیەش کارەکانی من قەت سەر

ناگرن. بۆ نموونە کاتێ ددانم دێشێ چرای پێش ڕەسمەکە هەڵ دەکەم. ڕۆنی چرایەکە دەسووتێ و تەواو دەبێ، بەڵام ددانم ژانی ناشکێ. چیپریانۆ لە وەڵامی مندا دەڵێ: «وێکچوون و وێک نەچوونی ڕەسم گرنگ نییە. بیروباوەڕ و سەفای دەرۆن ئەسڵە.» بەڵام ئەگەر وێکچوونی ڕەسم گرنگ نییە، ئێمە ڕەسممان بۆچییە. ؟ کوڕی من ئێستا سەربازە. ئەگەر ڕەسمێک بۆ من بنێرێ و من بزانم ئەوە ڕەسمی خۆی نییە و ڕەسمی کابرایەکی دیکەیە، من ئەو ڕەسمە بۆ لە دیوار هەڵداوەسم. ؟ بۆچی ئەو ڕەسمەم خۆش گەرەکە.

بێ دەنگی بەسەر سالۆنی موسافیرخانەدا زاڵ دەبێ. گشتیان چاوەڕوانی وەڵامی دۆن پاولۆن. قەشە دەڵێ:

- ماگاشیا ڕیشی هەیە. ئێستا ئەگەر ڕەسمی خۆی بکێشێ، ڕەسمەکە ڕیشدار دەبێ. بەڵام ئەگەر لە ئێستاوە تا ساڵێکی دیکە ڕیشی بتاشی و دوایە بەڕیشی تاشراو بچێ ڕەسمێک بکێشێ لەم دوو ڕەسمانە کامیان ڕاستە و کامیان ساختەیە. ؟

گراچیا دەڵێ: «هەرتکیان ڕاستن»

قەشە دەپرسێ: «چەند ماگاشیا هەن؟»

گراچیا لە وەڵامدا دەڵێ «یەک»

قەشە دەڵێ باشە. کەوابوو تۆ یەک ماگاشیا و دوو ڕەسمت هەیە. ئێستا ئەوەش ڕاست بەسەر سان فرانچیسکۆی نازناو «پائولۆ» هاتووە.

وەڵامی دۆن پاولۆ بەچەپڵەلێدان پێشوازی لێ دەکرێ. شەڕابی بۆ دێنن. قەشە دەبێ دووبارە بەدەوری سالۆندا بگەڕێ. لێو لە پیاڵەی هەمووان بدا. پاشان شەوباشیان پێ دەڵێ و بۆ ژووری خۆی دەگەڕێتەوە. بەڵام هێشتا خەوی لێ نەکەوتووە کە دیسان بانگی دەکەن بۆ سالۆنی موسافیرخانە.

سێ کوڕی گەنج کە قوماری «حەفت و نیو» یاری دەکەن لەسەر شای خاچ لێیان دەبێتە کێشە. لە قوماری «حەفت و نیو»دا وەرەقی شای خاچ دەبیاتەوە. ماتالنا هەر دوو دەستی وەرق هەیە. شای خاچی هەرتک دەست ئەوەندە پیس و چڵکن بوون، قوماریان پێ ناکرێ. بۆ پێشگری لە کێشە دانیل مالیتا پێشنیاری کردووە:

- لەبەر ئەوەی شای خاچی ئەم وەرەقانە ناسراوە وەرن سێ پیک لە جێی شای خاچ دابنێین. سێ پیک کە لە وەرەقەکانی تر جیا ناکرێتەوە دەبێتە شای خاچ.

میکلە ماسکولو ئیرادی گرتووە کە:

- شتی وا نابێ. ئەگەر هەمووشمان هاودەنگ بین دیسان شتی وا نابێ. چونکە شای خاچ هەمیشە شای خاچە. شای خاچ لەوانەیە چڵکن و نیشاندار و کون کون بێت، بەڵام هەمیشە هەر ئەوە دەبێ کە هەیە. بۆ نموونە ئەمە سەبیلەیە. ئێستا تۆ دەپرسی بۆچی ئەمە سەبیلەیە. ؟ سەیرە، ئاشکرایە ئەوە سەبیلەیە، چونکە سەبیلەیە. نموونەیەکی دیکە: پاپ پاپە. بۆچی؟ چونکە پاپە. لە بارەی شای خاچیش

ئەم مەسەلەیە ڕاستە. شای خاچ شای خاچە و هەمیشە شای خاچ دەمێنێتەوە.

دانیل دەڵێ: «ئەسڵ ئەوەیە کە ئێمە هەموومان موافیق بین و یاری هەر ئاوا بەباشی دەگەڕێ. چونکە کەس ناتوانێ لە پێشدا بزانێ کە شای خاچ بەدەست کێوەیە.

ماسکولۆ قانیع نەبووە:

– تۆ ئێژی دەبێ ئێمە موافیق بین و تەواو. بەڵام ئەوە بەس نییە. تۆ دەڵێی قومار گۆڕانی بەسەر دانایە، ڕەنگە وابێ، بەڵام ئەو قومارە غەڵەت دەبێ. ئەوە ڕاست وەژنێک دەچێ کە بەئیجازەی مێردەکەی زینا بکات. چما ئەوە گوناح نییە؟ دیارە گوناحە هەر چەند ڕازیش بێت.

شاتاپ کە لەسەر مێزی پیرەمێردان دانیشتووە و گوێی داوەتە ئەم دمبە دمەیە پێشنیار دەکات لە دۆن پاوڵۆ بپرسن.

دۆن پاوڵۆ بۆ جاری دووهەم دێتە خوار و کێشەکە لای ئەو باس دەکەن. شاتاپ تکای لێ دەکا کە بڵێ کامیان ڕاستە و هەقیان بەدەستە.؟

قەشە وەرەقی خاچ دەگرێتە دەست و ڕوو دەکاتە مۆکلە ماسکۆڵۆ و دەپرسێ:

– تۆ پێت وایە نرخی ئەو وەرەقە لە خودی وەرەقەکەدایە یا لە ئیعتبارێکدایە کە بۆی قایل بوون.؟

ماسکۆلۆ دەڵێ: «ئەم وەرەقە لەخۆوە نرخی لە وەرەقەکانی دیکە زیاترە چونکە شای خاچە.»

قەشە دەپرسێ: «وەرەق لەکوێوە هاتووە؟

یەک لە ئامادەبووان دەڵێ: «لە چاپخانە چاپ کراوە.»

قەشە لە ماسکۆلۆ دەپرسێ: «ئەم وەرەقە بەرلەوەی چاپ بکرێ چی بووە؟»

یەکێک وەڵام دەداتەوە؛ لەتە مقەوایەک بووە وەک مقەوای دیکە.

قەشە درێژەی پێ دەدا: «کەوابوو ئەم وەرەقە نرخی خۆی لە چاپچییەکان وەرگرتووە. هەر لەخۆوە نرخی نییە. یانی نرخی وەرگیراوە. وتەکەم تەواو نەبووە. ئێستا ئەم نرخە وەرگیراوەی وی هەروەک خۆی دەمێنێ یا گۆڕانی بەسەر دادێت. واتە شای خاچ لە گشت یارییەکان هەر هەمان نرخی هەیە کە لە یاری «حەفت و نیو»دا هەیەتی یا نرخەکەی دەگۆڕێ.؟

ماسکۆلۆ لە وەڵامدا دەڵێ: «نرخەکەی دەگۆڕێ و بەگوێرەی یاری فەرق دەکات،

قەشە دەپرسێ: «کێ ئەم قومارانەی داهێناوە.؟»

کەس وەڵام ناداتەوە. دۆن پاوڵۆ دەپرسێ: «پێتان وا نییە قوماربازەکان یارییان داهێناوە؟

گشتیان تەنانەت ماسکۆلویش پشتی قسەکەی دەگرن کە قومارباز دایانهێناوە. کەوابوو ئیعتیباری وەرەقەکان لە یاریدا قومارباز دیاری دەکەن. قەشە نەتیجە دەگرێ:

– ئێستا کە ئەم وەرەقەیە نەک نرخی خۆی، بەڵکو نرخی وەرگیراو یا پێدراوی هەیە، مانای وایە ئێوەش دەتوانن هەرچۆنی دەخوازن ئاوای دابنێن.

دووبارە بەئافەرین پشتی قەشە دەگرن و شەڕابخۆرەکان هاوار دەکەن:

– ئافەرین، هەزار ئافەرین. تا ئێستا پیاوێکی ئاوا خودایی و مەزن و تەواو لە گوندی ئێمەدا نەبووە.

دۆن پاوڵۆ ڕوودەکاتە شاتاپ و دەڵێ:

– سەردەمێک هەر لەم «پیتراسکا»یە کابرایەک هەبوو بەناوی «کارلۆ کامپانلا» ئێستا لە نیویۆرک کابرایەک هەیە بەناوی «چارلز لیتل بل یخی» ئایا ئەم دووانە یەک کەسن یا دوو کەس؟

هێندێ پێکەوە وەڵام دەدەنەوە: «هەرتکیان یەک کەسن»

شاتاپ کە پرسیار لەو کراوە بەوانیتر دەڵێ: «شات ئاپ!» (بێ دەنگ بن) من دەبێ وەڵامی ئەم پرسیارە بدەمەوە و دەڵێ:

– ئەوانە هەرتکیان یەک کەسن، تەنیا ناویان گۆڕیوە.

قەشە دەپرسێ: «کاتێ پیاوێک بتوانێ ناوی خۆی بگۆڕێ، بۆ چی وەرەقێک ناتوانێ؟»

دۆن پاوڵۆ درێژەی پێدەدا:

نموونەیەکتان بۆ بێنمەوە. لەو لایە کە ڕۆژ هەڵدێ وڵاتێک بوو حاکم و دەسەڵاتدارێکی هەبوو، بەڵام لەو کاتەوە کە وەرزێران لەبەرانبەر فەرمانی ویدا سەریان بەرز کردەوە. ئەو ئیتر دەسەڵاتی کۆتایی پێ هات. حوکمڕان نەبوو، بەڵکو بوو بەحاکمێکی پێشوو، ئیستاش دوورخراوەیەکی سیاسییە. یانی شتێکە وەرزێرێکیش دەتوانێ وابێت. کەوابوو چۆنی دەخوازن و دەتوانن یاری «حەفت و نیو» ئاوا بکەن. دۆن پاوڵۆ وەرەقی شای خاچ دەداتەوە بەدانیل، شەوباشیان پێ دەڵێ و لەگەڵ دەنگی ئافەرینی دانیشتوان دەچێتەوە ژووری خۆی.

دانیل ڕوو دەکاتە وەرەقی شای خاچ و دەڵێ:

– ئێستا کە تۆ پیس و چڵکن بووی لە ئێستا بەدواوە دەسەڵاتت کۆتایی پێ دێت و ئیتر تۆ شای خاچ نی. بەڵکو شای پێشووی. پاشان ڕوو دەکاتە وەرەقی سێ پێک و دەڵێ:

– لە ئێستا بەدواوە تۆ لە یاری حەفت و نیودا، جێگای شای خاچ دەگری. مەهێڵە پیس و چڵکنت بکەن ئەگینا تۆش جێگای خۆت دەدۆڕێنی و جێگات دەدرێ بەوەرەقێکی دیکە.

قوماربازەکانی دیکە پێدەکەنن و پەسەندی دەکەن. یاری درێژە دەکێشێ. بەڵام لابردنی شای خاچ لە ڕۆژەکانی دواییشدا دەبێتە هۆی باس و لێدوانی نێوان وەرزێرەکانی پیتراسکا.

ڕۆژی دوایی مادمازیل «پاترینیانی» مامۆستای گوندی دێتە پێش دۆن پاوڵۆ و دەناڵێنێ و دەڵێ:

– ئیمڕۆ من لە کلاسی گەورە ساڵاندا نەمتوانی دەرس بڵێمەوە. کوڕە گەنجەکان تەواوی کات هەر باسی داستانی شای خاچ و سی پێکیان دەکرد. ئەو باسەیان دووپات کردۆتەوە کە دوێنێ تۆ لە تالاری موسافیرخانە باست کردووە.

مامۆستا نیشانی حزبی دەوڵەتی لەسەر دڵی هەڵواسیوە. کاتێ هەناسە هەڵدەکێشێ نیشانی سێ

ڕەنگ وەک بەلەم بەسەر شەپۆلدا سەما دەکات.

مامۆستا لە قسەکانی زیاد دەکا:

– خەڵکی ئێرە لە ڕادەبەدەر نەخوێندەوار و ساکارن. ئەگەر بەهەڵکەوت لەکن کەسانی خوێندەواری وەک ئێمە دانیشن، هەمیش پێچەوانەی ئەوە تێدەگەن کە دەگەڵیان باس دەکرێ. مامۆستا ژمارەی تازەی ڕۆژنامەی دیواری «دەنگ و باس»ی ڕۆمی پێیە و دەبێ لە دەرگای کەنیسەی بدا. بەرلەوەی بەدەرگای کەنیسەیەوە بچەسپێنێ، دەبێ دەنگ و باسی نێو ڕۆژنامەکە بۆ وەرزێرانی موسافیرخانەی ماتالنا بخوێنێتەوە و باسی لەسەر بکات. لەنێو وەرزێراندا بۆتە قاو کە قەشەش دەیەوێ قسان بکا. هەر بۆیە زیاتر لە جاران خەڵک لە سالۆنی موسافیرخانە کۆبوونەتەوە. وەرزێرانی وا دێن کە قەشە هێشتا نەیدیون. هەموویان خواروخێچ و ڕوخساری خروێلکاوی و ئەحمەقانەیان هەیە. سەریان لەبەر نەخۆشی و نالەباری کەشوهەوا و هیلاکی شکڵی گوڕاوە. حاڵەتێکی چاو خاینانیان هەیە کە بڕوا بەکەس ناکەن. گەنجەکانیش سیمای وەحشیانە و شەڕانیان هەیە. لە ماوەیەکی کەمدا حەشیمەت دەگاتە سی کەس و هەموویان لەسەر هەرد دادەنیشن. لەو کۆمەڵەی کە لە کۆبوونەوەی وان پێکهاتوە بۆنی بزنی بەتەگە تێکەڵ لەگەڵ بۆگەنی پەین و لیباسی چڵکن و شڕۆڵ و دڕاو هەڵدەستێ. بۆنێکی پیس کە ئینسان دەخنکێنێ.

دۆن پاولۆ لە پەنا مامۆستا لە خوارووی پەیژەی قاتی یەکەم دانیشتووە. مامۆستا لەکن قەشەیەکی بێگانە خۆی لە ڕادەبەدەر زۆر بلێ و دم هەراش نیشان دەدا. بەبیسەران دەڵێ باش سەرنج بدەنێ و لە بیستنی ڕوونکردنەوەی وشەگەلی گران ترسیان نەبێ. پاشان دەست دەکا بەخوێندنەوەی «دەنگوباسی ڕۆم» و دەڵێ:

– ئێمە پێشەوایەکمان هەیە کە تەواوی نەتەوەکانی سەر زەوی حەسرەتیان هەیە یەکی وایان هەبێ. خوا دەزانێ ئامادەن چەند پارە بدەن تا ببێتە پێشەوای وڵاتی وانیش.

ماگاشیا قسەی وتەوێژ دەبڕێ. ئەو دەمانای هەموو وشەکان ناگات و دەیەوێ بزانێ نەتەوەکانی دیکە ئامادەن چەندە پارە بدەن تا پێشەوای ئێمە بکڕن.

مامۆستا ڕوونی دەکاتەوە کە ئەمە تەنیا شێوەیەکە بۆ تێگەیشتنی گشتی. بەڵام ماگاشیا دەستی لێ هەڵناگرێ و هاوار دەکا و دەڵێ: «شێوەی دەربڕینی تێگەیشتن یانی چی؟» نەتەوەکان دەیانەوێ پارە بدەن یان نایانەوێ؟ ئەگەر بەڕاستی دەیانەوێ بیدەن ئامادەن چەندە بدەن و کامەیان پارەی زیاتر پێشنیار دەکەن. ؟

مامۆستا دووبارە دەڵێ: ئەمە مەبەست جۆرێک شێوەی دەربڕینە.

ماگاشیا لە وەڵامدا دەڵێ: «کەوابوو ڕاست نییە کە دەیانەوێ بیکڕن. ئێستا کە نایانەوێ بیکڕن بۆ چی بەدرۆ لەو ڕۆژنامەیەدا نووسیویانە دەیانەوێ بیکڕن. ؟»

شاتاپ دەپرسێ: «ئەوانەی دەیانەوێ بیکڕن ئایا قیمەتەکەی نەغد لە مەجلیسدا دەدەن؟

مامۆستا تەماشایەکی قەشە دەکا و هەناسەیەک هەڵدەکێشێ وا دیارە دەیەوێ بێژێ: «ئێستا دەزانێ کە مرۆڤ چۆن لەگەڵ ورچ بچێتە جەواڵەوە.»

خەبەری دوایی لە بارەی وەرزێرانە.

ماستر ئانجلو دەپرسێ: «وەرزێران ئەوە ئیتر چ شکڵێکە؟»

مامۆستا دەڵێ: «وەرزێران یانی ئێوە. تا ئێستا چەند جار ئەو مەسەلەیەم بەئێوە گوتووە. دووبارە دەڵێ: «شۆڕشی وەرزێری بەهەموو ئامانجەکانی خۆی گەیشتوە.»

شاتاپ قسەکانی دەبڕێ و دەپرسێ:

– وەرزێرەکان ئێمەین؟ مەبەست لەو شۆڕشە وەرزێرییە شۆڕشێکە کە ئێمە کردوومانە؟

مامۆستا دەڵێ: «بەڵێ. بێ گومان»

شاتاپ دەپرسێ: «ئێمە چ شۆڕشێکمان کردووە. ؟»

مامۆستا وەڵام دەداتەوە: «ئەم وشەیە دەبێ بەواتای مەعنەوی تێبگەی.»

ماگاشیا قانیع نەبووە و دەڵێ:

– دەوڵەت ئەو پەڕە کاغەزەی بۆ ئێمە ناردووە. لەوێدا نووسیویانە کە وەرزێران واتە بەقەولی مادمازیل وەرزێران شۆڕشیان کردووە و ئەم شۆڕشە بەتەواوی بەئامانجەکانی خۆی گەیشتووە. دەمەوێ بزانم ئێمە بەکام ئامانج گەیشتووین. ؟

مامۆستا لە وەڵامدا دەڵێ: «بەئامانجە مەعنەوییەکان» مامۆستا زمانی دەگیرێ و هێندێ شتی وا دەڵێ کەس تێی ناگات. ئاخریەکەی بروسکەی بلیمەتی لە مێشکیدا دەدرەوشێ و لێی زیاد دەکا و دەڵێ:

– شۆڕشی وەرزێری وڵاتی لە مەترسی کۆمونیستی نەجات داوە. لەگەڵ ئەوەش هێشتا ئەم مەترسییە هەر هەیە و دەوڵەت وشیارە.

فرانچسکۆ گراچیا دەپرسێ: «کۆمۆنیستەکان کێن؟»

مامۆستا تەواو بووە و پێویستی بەبیرکردنەوە نییە. چونکە لەبەریەتی و دەزانی کە دەبێ چی بێژێ:

– کۆمۆنیستەکان ئەو خەراپکارانەن کە شەوانە لە گەنداوەکانی شاردا لێک کۆدەبنەوە. بۆ ئەوەی مرۆ بتوانێ ببێتە کۆمۆنیست دەبێ خاچ لەژێر پێدا پانکاتەوە و تفی لێ بکات و بەڵێن بدا کە لە ڕۆژی هەینی پیرۆزدا گۆشت بخوا.

مامۆستا هێندێ شتی دیکەش لە ڕوونکردنەوەی خۆیدا دەخاتە سەر بەرنامەی کاری کۆمۆنیستان کە ماتالنا و وەرزێرە پیرەکان ترسیان لێ دەنیشێ، بەڵام وادیارە قسە لە بێ باوەڕییە.

مامۆستا درێژەی پێ دەدا و دەڵێ: «کۆمۆنیستەکان کاتی دروێنە دەچنە مەزرا تا خەرمانەکان بسووتێنن.

«پاسکاندره» ئەم مەتڵەبەی ئاخری پشت ئەستوور دەکا و دەڵێ: «لەم دواییەدا لە فۆچینۆ پتر لە ژمارەی ئاسایی ژاندارمی دیون. پرسیویەتی: «ئێوە وا زوو لەم مەزرایە چ دەکەن؟» ئەوان لە وەڵامدا گوتوویانە: «کۆمۆنیستەکان شەوانە لە دەورەی گوندەکان دەگەڕێن و دەیانەوێ خەرمانان دەسووتێنن.»

مامۆستا ڕوونکردنەوەی زیاتری هەیە. شێوەی دەربڕینی قسەکانی لاساکردنەوەی دەقە ڕەسمییەکانی کتێبە سانسۆڕکراوەکانە کە بۆ شاگردانی مەدرەسە چاپکراون. فرانچسکۆ گرانچی ڕادەبێ و دەڵێ: «من موافیق نیم» کڵاوەکەی لەسەردەنێ و دەردەکەوێ. دۆن پاولۆش تاوێک دەچێتەدەر و بەبزەیەکەوە لێی دەپرسێ:

– هاوڕێ دەتوانی بەمن بڵێی لەگەڵ چی موافیق نی.

گراچیا بەسرتە دەڵێ: «هەر بۆیەم بوو مامۆستا ناڕەحەت بکەم»

لە ڕاستیشدا بۆ وی زۆر گرانە کە ژنێک بێ دەرس بەپیاوان بڵێ. لە زەمانی پێشوودا لە کەنیسە و لە ناوچەی قەشەنشینەکان ئەلف و بێیان دەرس دەدا. پاشان مامۆستای پیاو پەیدا بوون و مەدرەسە کرانەوە و وەزع زۆر باشبوو. بەڵام ئێستا لە هەموو شوێنێ مامۆستای ژن دەرس بەمنداڵان دەڵێن، ئەوەش خەراپ نییە. بەڵام ژن دەرس بەپیاوی گەنج بڵێن.. گراچیا دەڵێ: ئەگەر بەپێچەوانەی ئاسایی قەرار بێ ژنەکان فێری پیاوەکان بکەن کە چۆن دەبێ منداڵ دروست کەن، ئەو دەم منداڵەکان هەموو خواردێنە سەر دنیا.

دۆن پاولۆ بۆ سالۆنی موسافیرخانە دەگەڕێتەوە.

باندوچیا دەپرسێ: «لە بارەی بازاڕ هیچ نەنووسراوە؟ ئاخر ئەو باجەیان بۆچی لەسەر ئەوپەڕی قیمەتەکان داناوە.؟

بەڵام مامۆستا وەک گوێی نەدابێتێ جوڵەیەک دەکا و دەیەوێ بڵێ: «شانی ڕۆژنامەیەک کە لە پێتەختەوە بێ لە وە زیاترە کە خۆ بەم قۆڕیاتەوە خەریک بکات. مامۆستا پاش ئەوەی ئاخرین خەبەر دەخوێنێتەوە و لێکی دەداتەوە باسی یێکێتی وڵاتانی پڕۆتستان دژی ئیتاڵیا دەکات.

لویچی باندوچیا دەپرسێ: «وڵاتانی پڕۆتستان کامانەن؟»

شاتاپ بەر لە مامۆستا وەڵام دەداتەوە و دەڵێ:

– وڵاتانی پڕۆتستان وڵاتە دەوڵەمەندەکانن. ئەو وڵاتانەن کە ڕووحی خۆیان فرۆشتوە. ئەوان لەم جیهانەدا کامەڕانن بەڵام لە دنیای دی جێگایان جهەندەمە.

ڕوونکردنەوەی شاتاپ گوێگرەکان قانیع ناکا. بۆیە تووڕە دەبن و هاوار دەکەن کە: مستر «چارلز لیتل بل یخی-زغالی» بوو بەپڕۆتستان و باری خۆی بارکرد و ڕۆیشت.

هێندێ دەپرسن: «ئەگەر ئەم وڵاتانەی پڕۆتستان دەوڵەمەندن، ئەدی بۆچی «پڕۆتێست» دەکەن؟

مامۆستا سەربردەی «لۆتر»(*) دەگێڕێتەوە و دەڵێ:

(*) لۆتر قەشەی ئەلمانی (١٤٨٣-١٥٤٦) کە بناخەدانەری تەریقەتی پڕۆتستانیزم-ە پرۆتستان یانی ئیرادگر.

– لۆتر کەشیشێک بوو کە وەک هەموو مەسیحیانی دیکە بۆ فەرمانبەرداری و داوێن پاکی و فەقیری سوێندی خوارد بوو. ڕۆژێک لەگەڵ ژنێکی تەرکە دنیا بوو بەئاشنا و بەتوندی دڵیدایە. ئیجازەی لە پاپ خواست کە ئەو ژنە بێنێ. بەڵام پاپ ڕێگای نەدا. ئەو دەم لۆتر دەستی کرد بەئیرادگرتن. تەواوی ئەو کەشیشانەی کە بەتەنگ نەزر و پەیمان و داوێن پاکییەوە نەبوون ڕەگەڵ وی کەوتن و پڕۆتستانیزم لەمەوە پەیدا بوو.

مامۆستا هیچی لە داستانەکە زیاد نەکردووە. دۆن پاولۆ دێتەوە بیری کە کاتێکی هێشتا منداڵ بووە یەک لە پوورەکانی پڕۆتستانیزمی هەر ئاوا بۆ باس کرد بوو.

لە زۆر گوندەکانی «ئابروتسە» وشەی پروتستان جنێوێکە لەنێو (سەرسەری و لاتی بێ دایک و باب و تورکاندا. کەسێکی ڕێز لە بابی خۆی نەگرێ «لات»ە. ئەو کەسەی خوشکی ئەتک بکا «پروتستان» ە. بەڵام ئەوە کەسەی دایکی ئەتک بکات «تورکە».

مامۆستا لە ئاخری وتارەکەیدا دەڵێ:

– یەکێتی لاوانی پڕۆتستان دژی ئیتاڵیا و لەژێر ڕێبەرایەتی ئینگلستان دایە.

ڕاگەیاندنی ئەم مەترسیە شاتاپ نیگەران دەکا و دەڵێ:

– مەلەکە ڤیکتۆریا دەوڵەمەندە و زۆریش دەوڵەمەندە. ئەگەر ئەو دژی ئێمە ڕاپەڕێ، هاوار بەحاڵمان.

مامۆستا وەدوای کاری خۆی دەکەوێ و دەڕوا. چونکە درنگ بووە. دۆن پاولۆ لەگەڵ چەند کەسی دێهاتی لە سالۆنی موسافیرخانەدا دەمێنێتەوە کە باسی شاژنەکان دەکەن. ئەوان شاژنی زۆر ناناسن، بەڵام ئەوانەی دەیانناسن، باشیان دەناسن. یەک لەوان مەلەکە «ژان»(*) کە گایەکی بەخۆ فێر کردووە. ئەوی دیکەیان مەلەکە «سمیرامیس»ە(**) کە جووتبوونی مردنی بەدواوە بوو. یەکی تر مەلەکە «کریستینا»(***) کە تەواوی سەروەت و سامانی خۆی بەسەر فەقیراندا دابەش کرد. یەکی تر مەلەکە «تایتۆ»(****) ژنی مەنلیک و ئاخرەکەشی مەلەکە ڤیکتۆریا دەوڵەمەندترین مەلەکەی دنیا و چەند کەسی دیکەش. تەواوی ئەو شاژنانە وا لە زەیندا زیندوون کە جیاوازی سەردەمی ژیانیان لە بیر

(*) مەلەکە ژان ناسراو بەمەلەکە شێتە مەلەکەی کاستێل (١٤٠٥-١٥٥٥) ژنی فیلیپ پاشای فەرانسە و دایکی شارلکن.

(**) سمیرامیس مەلەکەی جوانی و ئەفسانەیی ئاشوور و بابل کە سازکردنی شاری بابل و باخە هەڵاوەسراوەکانی بەناوی ئەو ناسراون

(***) مەلەکە کریستین کیژی گوستاو ئادولف پاشای سوید (١٦٢٦-١٦٨٩) کە ساڵی ١٦٥٤ پاش ئەوەی چووە سەر ئایینی کاتۆلیک دەستی لە پاشایەتی هەڵگرت. پشتیوانی لە دکارت کرد و لە پاریس پیاوی دڵخوازی خۆی بەناوی مونالدشی کوشت و چووە ڕۆم و هەر لەوێش مرد.

(****) مەلەکە تایتۆ ژنی مەنلیکی دووەم ئیمپراتوری حەبەشە کە مێردەکە ساڵی ١٨٩٦ ئیتاڵیاییەکانی شکاند و مەجبوری کردن سەربەخۆیی حەبەشە بەڕەسمی بناسن.

دەچێتەوە. وای لێ دێ کە وەرزێران لە بارەی کێشەی یەک دوانیان داستان بگێڕنەوە.

شاتاپ دەڵێ: «ئەوەی کە هەمیشە بۆتە هۆی داماوی ئێمەی میللەت ئیحساساتە. هاوسەری لەگەڵ مەلەکەیەکی دەوڵەمەند بۆ میللەتێک بەمانای سووکبوونی باجە. بۆچی پاشای مە ویستوویە کیژی بزن لەوەڕێنێکی «مۆنتە نگرۆیید بخوازێ؟ لەبەر ئیحساسات. دنیا پانوبەرینە و ئەو هەموو ژنە دەوڵەمەندەی تێدایە. ئەو دەیتوانی ژنێکی ئەمریکایی، یا فەرانسەیی بخوازێ. دیارە نابێ لە هەق بگوزەرێن ژنی فەرەنسی لووت بەرزن. بەڵام پاشا مافی ئەوەی هەیە ژن لە کۆشک دابنێ و نۆبەوانیشی بۆ دابنێ و فەرمانیش بدا هەر لاوێکی خەیاڵی نیزیکبوونەوەی کۆشکی هەبێ تەقەی لێ بکەن. حەیف کە ناکرێ فەرمان بەدڵ بدرێ. کاری دڵە کە پاشا ویستوویەتی کیژی فەقیرێک بخوازێ.

ماتالنا دەڵێ: ژنهێنان و مێردکردن کارێکی تایبەتییە.

ماگاشیا دەڵێ:

– بەڵام دوکەڵی دەچێتە چاوی ئێمە. چونکە ئێمە دەبێ باج وماڵیات بدەین. من کاتێ بیستم کە شازادەی مە دەیەوێ کیژی بێلژیکی بخوازێ چوومە پۆستخانەی فوسا و لە مودیری دەفتەری پۆستخانەم پرسی: ئەو بێلژیکییە کێیە دەیەوێ لەگەڵ ئێمە خزمایەتی بکات. شوێنێکی گەورەیە، یا لانی کەم دەوڵەمەندە. ؟ لە وەڵامدا گوتی: وڵاتێکی دەوڵەمەند بووە، بەڵام ئەڵمانییەکان تاڵانیان کردووە. دەبینی کە هەمیشە ئیحساسات لە کاردایە. هەمیشە هەر هەمان بەزمە. ئاخر ئێمە بۆ دەبێ لەگەڵ وڵاتێکی تاڵانکراو خزمایەتی بکەین. ئەو هەموو وڵاتە دەوڵەمەندە هەنە، ئەمریکا هەیە، فەرانسە هەیە. ڕاستە ژنە فەرانسەوییەکان سووک و لووت بەرزن، بەڵام ئەگەر شازادەیەک بخوازێ دەتوانێ ژنەکەی لە کۆشکدا حەپس بکات و تفەنگچیانیشی لە دەورە دابنێ و فەرمان بدا هەر لاوێکی لە کۆشک نیزیک بێتەوە تەقەی لێ بکەن.

هەر ئێستا برای دینی «ئانتی فونا» لە تەپوتۆزدا نوقم بووە. بۆ ئەوەی ئاوێک بەسەروچاوی دابکات لە سالۆنی موسافیرخانە وەژوور دەکەوێ. تۆربەی سەرشانی بەتاڵە. دۆن پاولۆ لێی دەپرسێ: «وادیارە سەدەقەی زۆرت کۆ نەکردۆتەوە؟»

قەشە کبوشی لە وەڵامدا دەڵێ:

– تەنانەت ئەوەندەش نییە کە قەرەبووی پێڵاوە دڕاوەکانم بکاتەوە. لەبەر دەرگا وێستاوە، کەوشێکی داری کۆن و لە کار کەوتووی لەپێدایە. قاچەکانی لەبەر ئاوسان و قەڵشین ڕەش هەڵگەڕاون. ماتالنا پیاڵە شەڕابێکی بۆ دێنێ، بەڵام ئەو نایخواتەوە. دیارە لەبەر بوونی قەشە لەوێ لە عەزابدایە. ناشزانێ بڕوا یا بمێنێتەوە. دەبێ بێژێ چە؟

پێشنوێژەکانی قەشەنشینی دراوسێ چەند جار ناوی ویان سەبارەت بەدوژمنایەتی لە ڕادە بەدەری لەگەڵ وەرزێران بەقەشە گوتبوو. ماتالنا پێی دەڵێ:

– بیخۆوە شەرمێ مەکە. پێی داکە!

ئەم پێ داکردنە شەرم و حەیای قەشە کبوشی زیاتر دەکات و دەڵێ:

– هەر کەس بەجۆرێک عەبدایەتی خوا دەکا. یەک بەقسە، یەک بەخێرات، یەک بەپاکی. چارەنووسی من وا بووە کە بەسەر شەقاماندا بگەڕێم و سەرگەردان بم. باوکی گەورەی ڕووحانی بەمن دەڵێ کە من کەری خودام.

دۆن پاولۆ بزەی دێتێ. ئەو دەم قەشە کبوشی وەغیرەت دەکەوێ. سەر هەڵدێنێ و وەک ڕەعیەتێکی گوێ لە مست چاوێکی لێ دەکات.

قەشە دەپرسێ: «بۆچی سەدەقە کەم دەدەن؟ چما دین و ئیمان کەم بووە؟

برای دینی ئانتی فونا دەڵێ:

– ئێستا لە دەشتێ بیمە داهاتووە. کاتێ من بەدابی سەدەقە بۆ سن فرانسوا داوای شتێک دەکەم تا سن فرانسوا بەروبوومی وان لە تەرزە بپارێزێ، لە وەڵامدا دەڵێن: «بەروبوومان بیمەیە» دەڵێم کەوابوو سن فرانسوا بەروبوومی ئێوە لە سووتان دەپارێزێ. لە وەڵامدا دەڵێن: «لە بەرانبەر سووتانیشدا بیمەیە» ئەو دەم من لە خۆم دەپرسم کەوابوو لەسەر ئەو هەموو بیمەبازییە بۆچی نیگەرانن. لەچی دەترسێن؟

ماتالنا دەڵێ: فەقیر هەمیشە دەترسێ. یەک ماڵێکی هەیە بوومەلەرزە دێت، یەک ساخ و سەلیمە نەخۆشی لێ پەیدا دەبێ. یەک پارچە زەوییەکی هەیە، ناچار دەبێ بیفرۆشێ.»

ماستر ئانجلۆ دەڵێ:

– لە زەمانی قەدیم هەر پیشەیەک سەر بەپیرۆزێک بوو. بۆ نموونە کەوشدروو «سن کرە پن»یان هەبوو. خەیاتەکان «سن ئومبونو» و دارتاشەکان «سن ژوزیف»یان هەبوو. ئێستاش هەر پیشەیەک سەندیکای خۆی هەیە. بەم حاڵەش لە ڕابردوو باشتر چاو دێریان ناکرێ. ترس و نیگەرانی هەروا ماوە.

برای دینی ئانتی فونا دەڵێ: «باوکی منیش جۆتیارێک بوو کە لە ئاگردا سووتا. برایەکم بەتاوانی پیاوکوژی لە زیندان دایە. برایەکم لە برێزیل وەک سەگ ڕادەکات

ماستر ئانجلو دەڵێ: «ژیان لە عیبادەتگا باشتر ڕادەبرێ.»

قەشە کبوشی دەڵێ: «خەرابیش بگوزەرێ مرۆڤ ئەمنیەتی هەیە. لەوێ مرۆڤ کەسوکاری نییە. بەڵام ترسیشی نییە. جگە لەوە هیوایەکیشی هەیە.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «کام هیوا؟»

برای دینی عاسمان نیشان دەدا.

ماستر ئانجلۆ وەڵام دەداتەوە: «ئەو ڕێگایە بۆ هەموو کەس نییە. ئێمە هەموو ناتوانین ببینە قەشە.

برای دینی ئانتی فونا دەڵێ:

– شەیتانی خاوەن ملکی، خەڵک بۆ لای خۆ ڕادەکێشێ. باوکم دەیویست ڕەزی پشت قەبرستان بکڕێ، بەڵام ئەو ئاواتەی بردە ژێر گڵ. براشم دەیویست هەمان ڕەز بکڕێ، هەر سەبارەت بەو ڕەزە کەوتە

زیندان. برای دیکەم بۆ ئەم مەبەستە چووە برێزیل تا بەپارەیەکی تەواو بگەڕێتەوە ئەو ڕەزە بکڕێ، بەڵام لەوێ نانی نەمر نەژیشی وەگیر ناکەوێ. لەو ماوەیەدا ڕەز هەروا دەستاودەست دەکات و هەر سێ چوار ساڵ خاوەنێک دەگۆڕێ. بزانە تا ئێستا چەند کەسی بەلەعنەتی شەیتان گرفتار کردووە. ناوبراو لە ڕوونکردنەوەی قسەکانیدا دەڵێ: ئەم ڕەزەش هەروەک باخی ڕەزەکانی تر وایە، شتێکی سەیروسەمەرە نییە. تەنیا قسە لەوەیە کە ڕۆژێ ملکی باپیرەکان بووە. ئێستاش کاتی کۆکردنەوەی ئیجباری سەدەقە ڕێگا دەخاتە دەوروبەری ڕەزەکە و چاوی بەڕەزەکە دەکەوێ بێ ئیختیار نیشانی خاچ دەکێشێ. سێ دارە گێلاس لەلایەکی باخەکە هەن کە یەک لەوان پڕە لە گێلاسی لاسک کورت. دوو دارە هەنجیر و دارێکی پستە و دوو دارە گوێزیش لە وێن. خودی ڕەزەکە سێ مێوی ترێی ساحبی و چوار پێنج ترێی یۆنانی مالوازی تێدایە، ئەویتر ترێی ڕەش و سپی تێکەڵە. وەک بڵێی ڕەزێکە وەک ڕەزەکانی دیکە. قەشە کبوشی بەسرتە بەدۆن پاولۆ دەڵێ:

– کاتێ مرۆڤ ژیانی ڕووحانیەت هەڵبژێرێ و تەرکی دنیا بکات ڕەنگە هەق وابێ کە لە وڵاتی خۆی ئاوارە بێ. کاتێکی ئاو هەمان ئاو و بەرد هەمان بەرد و گیا هەمان گیا و تۆزی ڕێگاش وەک تۆزی هەمان وڵات بن کە لێی هاتۆتە دنیاوە، تەنیا کوڕینی ناو بەس نییە، ڕەنگە وا باشتر بێ کە نیشتمان بەجێ بێڵێ.

قەشە بەسەبرۆکە بەبرای دینی دەڵێ: «من چوومە ڕێگای فرە دوور، بەڵام گەڕامەوە.»

– ڕەنگە مرۆڤ بچێتە جێیەک ئیتر نەتوانێ بگەڕێتەوە. برای دینی ئانتی فونا ئەم وتەیەی بەهەوایەکی ئەوەندە کاریگەر دەربڕیوە کە دۆن پاولۆ دەیەوێ ماچی بکات. بەڵام بەزەحمەت خۆی پێ ڕادەگیرێ. تەنیا ئەم وشانەی لە زاری دێتەدەر:

– منداڵ. پیرەمێردی خۆشەویست.

پاشان دۆن پاولۆ جامێک شەرابی دەداتێ و قەشە ئەمجارە شەڕاب وەردەگرێ. بەکاوەخۆ دەیخواتەوە و بەپشتی دەستە قەڵشاوەکانی لێوەکانی دەسڕێتەوە و بەماتالنا دەڵێ:

– ئەوە دەبێ شەڕابی فوسا بێت.

مودیری موسافیرخانە پشتی قسەکەی دەگرێ و دەڵێ: «ئافەرین، شەڕابی فوسایە،»

برای دینی درێژەی پێ دەدا: «دەبێ لە ڕەزەکانی نیوەی ڕێگای قەراخ و سەرووی کانگای «پوزولان» بێت.

ماستر ئانجلۆ دێتە پەیڤ و دەڵێ: «کەوابوو بەبڕوای تۆ نابێ کار بکەین؟»

– بۆچی، منیش کاتێکی ئاوارەی ڕێگایان نیم کار دەکەم. لە پشتی عیبادەتخانە مەزرایەکی پانوبەرین هەیە کە برایانی دینی چاندوویانە. لەوێ ژیان ئاسوودە نییە، بەڵام مرۆڤ لە ئەمنیەتدایە.

ماتالنا دەیەوێ لە زمانی قەشە ببیسێ کە ئایا تۆفانێکی وەک تۆفانی ڕۆژەکانی ڕابردوو دێتەوە یان نا و دەڵێ:

– من مێردم مردووە ئەگەر لافاوێکی دیکە خانووی من وێران کات کێ دووبارە بۆم دروست دەکاتەوە؟

برای دینی دەڵێ: «ئێمە ڕۆژی لەوەش خەراپتر دەبینین»

ڕەنگ و ڕووی تێک دەچێ و ئیتر بێ دەنگ دەبێ. چۆن برایەکی دینی نەگەیوەتە پلەی فتوادان و بەو سەر و وەزعی پەرێشانی زات دەکا لەکن قەشەیەک غەیبگۆیی بکات.؟ ماتالنا نیشانەی خاچ دەکێشێ و دووپاتی دەکاتەوە:

– ڕۆژی لەوەش خەراپتر دەبینین!

دۆن پاولۆ بەهەوایەکی دۆستانە و بۆ تەشویقی برای دینی لێی دەپرسێ: «باشە چ شتێک دەبینین؟»

قەشە کبوشی بێ ئەوەی زات بکا بڕوانێتە قەشە حکایەت دەست پێ دەکات:

– شەوێکیان لەو کاتە کە لە حوجرەی خۆم نوێژم دەکرد لە درێژایی شاری ڕۆم لە ئاسۆدا کە وەک قەترانی ڕەش بوو، تارماییەکی سوورم دیت وەک شەیتانی سوور لەنێو هەورەکان خۆی شاردبۆوە.

برای دینی ئانتی فوما ئیجازەی ڕۆیشتن وەردەگرێ چونکە دەبێ بچێتەوە ماڵ و سەدەقە کۆبکاتەوە. هیواداریشە کە لانی کەم لە ماڵی کولامارتینییەکان شتێکی بدەنێ. بەدۆن پاولۆ دەڵێ: خواحافیز. ئەگەر لێرەش یەکترمان نەدیتەوە، لەو سەرانە یەکتر دەبینینەوە.

قەشە دەپرسێ: «لەو سەرانە لە کوێ؟ لەسەر چیا؟»

برای دینی دەڵێ: «مەبەستم دنیای دیکەیە.»

دۆن پاولۆ گاڵتەی بەم جۆرە قەرار و جێژوانانە دێت.

نیکۆلا چیکاوۆ وەک نوێنەری جێگای بڕوای وەرزێرانی ئیجارەداری پیتراسکا بۆ فوسا بانگ کراوە تا لە کۆبوونەوەی ئەنجومەنی سەندیکای دەوڵەتی وەرزێراندا بەشدار بێت. دۆن پاولۆ کە لە گەڕانەوەی وی ئاگادار بوو، بەپەلە دەچێتە لای و لە لیباسی کەشیشیدا خۆی لە ئەمانی تەواودا دەبینێ کە بتوانێ لەگەڵ فلان وەرزێر بەئازادی باسی زوڵم و ستەمی گشتی و پێویستیی ڕزگاری لە زوڵم و ستەم بکات. ماڵی چیکاوۆ یەک لە بەرزترین خانووەکانی گوندییە و لە بناری گردێک هەڵکەوتووە کە گوندی پیتراسکای لێ دروست کراوە. قەشە پاش سەرکەوتن لە پەیژەی بەرد بەتەقە تەق دەگاتە وێ. ئەم ژوورەی کە قەشە لێی وەژوور دەکەوێ، متبەقیشە و جێگای خەوی چوار منداڵیش. بەبێ شکڵی هەندەسی ڕێکوپێک لە بەرد هەڵکەنراوە. لەو دەمە دا کە قەشە وەژوور دەکەوێ کابرای دێهاتی خەریکە لەگەڵ منداڵەکانی گەمە دەکات و بۆ خۆشیی ئەوان وەک بزن و گا دەهۆڕێنێ. ژنەکەی بەقەشە دەڵێ:

– کابرا هەم گایە و هەم بزن، بەڵام وەک ئەوان شیر نادات. تاقە کورسییەکی کە پووشەکەی هاتۆتەدەر، بۆ کەشیشی دادەنێن. لەبان تەختی خەو لە پەنا خاچی عیسا وێنەی سەرۆکی دەوڵەت لە دیوار دراوە کە باسکی بۆ پێشەوە درێژ کردووە و وتار دەدا. وێنەیەکی گەورەی چیکاوۆ لە جلی سەربازی پیادە نیزامدا بەپۆزێکی جەنگی لە دیواری پەنادا دەبینرێ. عەردی وێنەکە چەند تاق و فوارەی ڕەنگی

تێدایە. ژنی چیکاوۆ گورج دەست بەڕێکوپێککردنی ژوورەکە دەکات. لێفەیەکی خاوێنتر بەسەر تەختەکە دادەدات شڕەوبڕە لە قوژبنێک دادەنێ، چاکەتێکی خاوێن دەدا بەمێردەکەی و لەگەڵ کۆکردنەوەی مشکی و خەڵوزی سووتاو لە لایەکی ئاگرداندا، بەمێردەکەی دەڵێ: «داستانی ئەوجارە باس بکە کە جەنابی فەرماندە دەستی لەگەڵ لێک دای.

چیکاوۆ بەدەنگی خۆ بەکەمگرتنی درۆزنانە کە تایبەتی ئەم وەرزێرانەیە کە دەبنە وردە مالیک، دەڵێ: «بەڵێ، ئەوە نیشانەی توانابییە.!»

ژن بەجیددی پێی دەڵێ: «میدالەکەشت بەئاغای قەشە نیشان بدە!»

هەرتک زەلام تەنیا دەمێننەوە. چیکاوۆ دەڵێ: بەئەمری دەوڵەت یازدە هەزار وەرزێری ئیجارەداری دەشتی فوچینو لەمەو بەدوا دەبنە ئەندامی «ئەنجوومەنی خاوەن مڵکان» سەرۆکی ئەیالەتیی ئەم ئەنجوومەنە شازادە «تۆرنۆلیا»یە و ئەم کەسە کە ئەربابی یازدە هەزار ڕەعیەتی ئیجارەدارە، دیارە ئیمڕۆ دەبێتە نوێنەری سەندیکای وان. کاتێکی ئیجارەدارانی ناوبراو لەگەڵ «تۆرنۆلیا» ناکۆکی بەرژەوەندیان لێ پەیدا بێت، نوێنەری قانوونی وان تۆرنۆلیا دەبێ.

پاشان چیکاوۆ دەڵێ:

– پەیڤبێژێکی کە ئەم داهێنانە سەرنج ڕاکێشەی بۆ ئێمە ڕوون دەکردەوە، دەیویست بەزۆری تێمان بگەیێنێ کە دەوڵەت بەم کارە کە وەرزێرانی ئیجارەداری بەخاوەن مڵک حیساب کردووە، شانازی گەورەیان بەنسیب بووە. ئەوەشی لە قسەکانی خۆی زیاد کرد کە لەنێوان ئەم دوو چینەدا کە یەک لە یەکێ لێهاتووترن، ئیتر هەرگیز ناکۆکی بەرژەوەندی نایەتە پێش و لەمەو بەدوا لە بنەماڵاندا ئاشتی و دۆستایەتی زاڵ دەبێت.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «ئاخر لە تۆیان نەپرسی کە موافیقی یان نا؟»

چیکاوۆ لە وەڵامد ادەڵێ:

– چما دەبوایە لێم بپرسن؟ ئاشکرایە بێ ئەوەی لێمان بپرسن هەمیشە موافیقین. تەنانەت من لە کۆتایی کۆبوونەوەی ئیمڕۆ بەوتە وێژم گوت: چونکە من هەمیشە دڵنیام کە هەر مەسەلەیەکی لە ئەنجومەندا بێتە گۆڕێ مەنتقیە و لەسەر بناخەی خێر و چاکەیە و لەبەر ئەوەی کاری تایبەتیم هەیە ئیجازە دەخوازم لە کۆبوونەوەی داهاتوودا بەشداری نەکەم. بەڵام ئەو ڕێگای نەدا و لە منی پرسی: تۆ بەچی دەزانی کە لە کۆبوونەوەی داهاتوودا باسی چ مەسەلەیەک دەکرێ. لە وەڵامدا گوتم: «من بزانم؟ من و زانین؟ من کە لە ئیجارەدارێکی فەقیر زیاتر نیم» ئەو دەم کابرا چاوێکی لە دەوروبەری خۆی داگرت و لە منی پرسی: «کەوابوو چۆن دەتوانی هەر لە ئێستاوە موافیق بی؟» من وەڵامم داوە: «دیارە کە موافیقم. پێت وایە من کێم؟ هەر ئەوەم ماوە کە موافیق نەبم.!» لەگەڵ ئەوەش وتەوێژ باش تێگەیشت کە مەبەستم چییە و لەکن گشت باوەڕپێکراوان شووتی وەبن هەنگڵی دام و بەدەنگی بەرز گوتی: «ئافەرین بەڕاستی تۆ ئیتاڵیایەکی بەویژدانی و هەربۆیەش کەسانی وەک تۆ نابێ تەنانەت یەک کۆبوونەوەش غایب بن.»

ئاخرەکەش وتەوێژ پێشنیاری کرد کە ڕیزە تێلگرافێکی پیرۆزبایی بۆ دەوڵەت، تێلگرافێک بۆ شازادە «تۆرنۆلیا»یەکیش بۆ ئوستاندار و چەند تێلگرافی دیکە بۆ کاربەدەستانی جۆربەجۆر لێ بدەین کە ناویانم لەبیر چۆتەوە. لە ئێمەی پرسی: «ئێوە موافیقن ئەو تێلگرافانە لێ بدرێن؟» وەڵام درایەوە: «ئەم فەرمایشە چییە. دیارە کە موافیقین. هەر ئەوەمان ماوە کە موافیق نەبین.» ئەو دەم کابرا لەسەر پەڕە کاغەزێک حیساباتێکی کرد و گوتی:

«بۆ موخاریجی ئەو تێلگرافانە دەبێ هەر یەکەی لیرەیەک و بیست «چنتزیمۆ» بدەن.» لەپڕ زۆر کەس بەبیانووی دەست شۆیی ویستیان ڕابکەن. بەڵام وتەوێژ ئەمری کرد دەرگا داخەن. ڕاستییت گەرەکە من چەند لیرەیەکم هەبوو داهاتمەوە لیرەکانم لە کەوشەکانمدا شاردەوە. بەکابرام گوت: «بەداخەوە من هیچ پارەم پێ نییە.» ئەمری کرد گیرفانەکانم بگەڕێن. بەڵام نەیزانی بڵێ کەوشەکانیشم بگەڕێن. لەگەڵ ئەو هەموو زۆر بلێیی و فەرمان دانە ئاخرەکەی کڵاوم لە سەری نا.

دۆن پاولۆ دەپرسێ:

– ئێستا کەس لێرە نییە کە گوێ بداتە قسەکانمان. ئایا بەڕاستی لەگەڵ ئەو قسانە موافیقی کە لەو کۆبوونەوانەدا دەگوترێن؟

چیکاوۆ گرژ دەبێ و دەنگ بەرز دەکات و دەڵێ:

– مەبەستت چییە کەوا لەسەر یەک وشەی «موافیق» دووپات دەکەیەوە.؟ ئێمە باسی چ دەکەین؟ کاتێکی هەوا خۆشە و یا بەپێچەوانە باران دەبارێ داخوا دەتوانی لە کەسێک بپرسی: ئاغا تۆ موافیقی؟ بارانە و دەبارێ وەسەلام. بارانبارین واقعییەتێکە ڕوودەدا. قسە نییە. واقعییەت پیاون و قسەش ژن. هەزار ژن کۆبکەیەوە پیاوێکیان تێ نابێت.

دۆن پاولۆ خۆ شلوێ ناکات و دیسان دەەپرسێ:

– بەبڕوای تۆ نابێ کارێک بکرێ لەم بارودۆخە دژوارەی تێیدا دەژین، دەرباز بین؟

چیکاوۆ ئاخرەکەی مەبەستی قەشە تێگەیشتوە. تاوێک بیر دەکاتەوە و پاشان دەپرسێ:

– ڕێگای دەرەوە گیراوە، چۆن دەتوانی خۆ دەربازکەی؟

دۆن پاولۆش لە مەبەستی ئەو تێ دەگات و بەدوای کاری خۆیدا دەڕوا.

خانم مامۆستا ڕۆژنامەی دیواری «دەنگوباسی ڕۆم»ی بەدیواری کەنیسەوە نوساندوە. کەسێکی لەوانەیە گەنج بووبێت شتێکی لە ناوونیشانی ڕۆژنامەکە زیاد کردووە و نووسیویەتی: «دەنگوباسی درۆی ڕۆم»

دۆن پاولۆ لە ماگاشیا دەپرسێ:

– ئایا کەسێک هەیە باوەڕ بەدەنگوباسی ڕۆژنامەی ڕۆم نەکات؟ و بۆچی؟

ماگاشیا لە وەڵامدا دەڵێ:

– جگە لە هەموو شت ئەم ڕۆژنامەیە بێ پارەیە. جاری هەوەڵ کە ڕۆژنامە هات هیچمان نەمانویست قبوڵی بکەین، چونکە پێمان وابوو دەبێ پارە بدەین. بەڵام خانم مامۆستا ئێمەی دڵنیا کرد کە بەپارە نییە. ئەو دەم ئێمە بیرمان لەوە کردەوە کە حەیف بۆ ئەو هەموو کاغەزە کە حەرامی دەکەن. بەڵام لە ڕاستیدا دەوڵەتی ئێستا لە فیکری خەرجدا نییە و مرۆڤ دەچێتە هەر شوێنێ دەبینێ کە کاغەزێکی زۆر بەخۆڕایی دەچێ. جگە لەوە هەرچی لەو ڕۆژنامەیەدا نووسراوە، تۆ خۆشت ئاغای قەشە لە زمانی خانم مامۆستا بیستت. هەموو جار کە خانم مامۆستا ئەم دەنگوباسانە بۆ ئێمە دەخوێنێتەوە و دووپاتیشی دەکاتەوە کە نابێ وشەکان بەمانای ڕاستی وەربگرین، بەڵکو دەبێ شتێکی گشتییان لێ هەڵکرێنین.

قەشە دەپرسێ: «ئایا تا ئێستا ڕۆژنامەیەکی پێچەوانەی «دەنگوباسی ڕۆم» نەهاتۆتە ئێرە؟ مەبەستم ڕۆژنامەی دژی دەوڵەتییە.

ماگاشیا لە وەڵامدا دەڵێ:

– دوور نییە! مرۆڤ ناتوانێ سەرنجی ئەو هەموو کوتە کاغەزانە بدات کە دەیدەنێ. بەر لەوە کاغەز شتێکی نایاب و بەنرخ بوو. پەڕە کاغەزێکیان بەحەز و تاسەوە لە کەشوی مێزدا ڕادەگرت. کاتێ دەیانویست باسی سەفەری ئەمریکا بکەن دەیانگوت: «ڕێکوپێککردن و ئامادەکردنی کاغەزی پێویست.» بەبێ ئەو کاغەزە مرۆیان دەخستە زیندان. کاتێ ژن مارەکردن دەهاتە پێش دەیانگوت: «کاغەز ئامادەیە» کاغەزی وا هەبوو کە لە تەواوی ژیاندا جارێک زیاتر ساز نەدەکرا. ئەو کەسەی ناوی بۆ سەربازی دەردەکەوت دەبوایە بچێتە هەنگ و دەیانگوت: «کاغەزی گەیشتووە.» ئەگەر پێچەوانەی نێوەرۆکی کاغەز جولا باوە، ژاندارم بەدوایدا دەهاتن. هەرچۆنێک بێ کاغەز شتێکی ڕێزدار و عەنتیکە بوو. لەو دەوراندا لە دێهاتی ئێمە، ئاغای قەشە دوور لە ڕووی تۆ کەس زاتی نە دەکرد بەکاغەز خۆی خاوێن کاتەوە. هەموو بەبەرد و یا گەڵای دار خۆیان خاوێن دەکردەوە. بەڵام ئێمڕۆ تەواو بەپێچەوانە ئەوەندە کاغەزی چاپی و بەخۆڕایی و پڕ لە درۆ بەرچاو دەکەوێ کە مرۆڤ بێزی لێ هەڵدەستێ و دەیەوێ خۆیان پێ خاوێن کاتەوە.

دۆن پاولۆ بۆ ژوورەکەی خۆی دەگەڕێتەوە. لە بارەی وەزعی ژیانی وەرزێران و ترسێکی کە بەسەر هەموو ژیانیاندا زاڵە دەکەوێتە فیکرەوە. دەگاتە ئەو فیکرە کە ئەو ماوەیەی کە هێشتا لە پیتراسکا دەبێ خەریکی تەواوکردنی موتاڵای مەسەلەی وەرزێری بێت. ئەو دەفتەرەی کە یادداشتی سەردەمی ئاوارەیی تێدا نووسیوە. لە جانتاکەی دێنێتەدەر. دووبارە یادداشتەکان دەخوێنێتەوە. لەلایەنی تیئۆری و ڕوون نەبوونی وان سەرسام و داخدار دەبێ. تەواوی ئەو مەتڵەبانەی کە لە قەولی مامۆستایان و پیرەوانی مەکتەبی وان لە بارەی مەسەلەی دێهاتی نووسراوە، تەواوی ئەژمار و جەدوەلانەی کە تا ئێستا لەنێویاندا ژیاوە، هەمووی جگە لە ڕاوی سەرکاغەز شتێکی تر نەبووە. ئەم گوندەی کە لەم یادداشتانەدا باسی کراوە، بەلای ویەوە گوندێکی کاغەزییە کە چیا و گرد و باخات و شوانگەل و مەزراکانی هەموو لە کاغەزن. ئەو ڕووداوانەی کە لەوێدا باسکراون زۆربەیان کارەسات و شەڕ و سەرکەوتنی کاغەزین. گومڕایی و لاڕێییەکانی کە لەو یاد داشتانەدا دژیان خەبات کراوە، لاڕێیی و گومڕایی کاغەزین. دۆن

پاولۆ لە بەرانبەر ئەم هەموو کاغەزەدا ئەم بێزارییە هەست پێ دەکا کە ماگاشیا هەستی پێ کرد بوو. جارێکی تر ترسی تەنیایی بەسەریدا زاڵ دەبێ. بیرەوەری ئەو ڕۆژانە ئازاری دەدا کە لە خەباتی دژی تاریکی بەسەریدا تێپەڕیبوو. بەجۆرێکی ئەوتۆ کە لە خۆی دەپرسێ: «نەکا منیش ترسابم؟» کریستینا لە هەناسەی خۆی دەترسێ و دەیەوێ خۆی لە دێرێک زیندانی بکا. برای دینی ئانتی فونا کە ڕەزەکانی پشتی گۆرستانی گوندی خۆی دەترسێ و پەنای بۆ دێر برد. وەرزێرەکان لە برسیەتی دەترسێن و ئارەزووی ئەوەیان هەیە بینە وردە مالیک. بەڵام ئەو، واتە دۆن پاولۆ، ئەگەر پەنا بۆ کردەوە بەرێ، داخوا بەو مانایە نییە کە لە بیرکردنەوە دەترسێ.؟ هەوڵ دەدا کە ئەم گومان و دردۆنگییە لە خۆی دوورخاتەوە یا لانی کەم ڕاستەوخۆ لە گەڵی بەرەوڕوو نەبێ. بەخۆی دەڵێ: «مانەوەی بەتاڵ و بێ کار لێرە و هۆندنەوەی فەلسەفە سەبارەت بەواقعییەتی کۆمەڵایەتی هیچ کارێ ناباتە پێش و تەنانەت نابێتە هۆی ناسینی قووڵتری ئەم واقعیەتەش. بۆ ناسین و تێگەیشتنی واقعییەت دەبێ لەنێو واقعییەت دابی و لە بزووتنەوە و خەباتدا بەشداری بکەی.»

ئەم بەڵگە هێنانەوە نەک هەر دۆزینەوەیەکی شەخسی نییە، بەڵکو دووپاتەکردنەوەی فیکرێکی کۆنە کە بەشێوەیەکی دیکە خۆ دەردەخات. لەگەڵ ئەوەش دۆن پاولۆ بەڕاستی وا هەست دەکات کە خۆی ئەم فیکرەی دۆزیوەتەوە. کاریگەری بوونی گورجی فیکرێکی ئاوا کە لەپڕ زاتی وی ڕوون دەکاتەوە و پڕی دەکا لە شۆق و وروژان، لە ڕاستیدا وەڵامدەری شتێکی زۆر قوڵتر و ڕیشەدارترە لە خودی خۆی کە وەک هۆکاری ڕاستەقینەی گیروگرفتی وجودی وی حیساب دەکرێ. بەبڕوای وی هەنگاوی شۆڕشگێڕانە هەمیشە وەڵامێک بووە بەو نیازە پێویستەی یارمەتی بەیەکتر کە لە سەرەتای لاویی لەگەڵ فێرکردەکانی دینی مەسیح پێی تەلقین کراوە. پەرە گرتنی هزری وی بناخەی لادان بەرەو سۆسیالیزمی گۆڕیوە بەڵام نەیتوانیوە جەوهەری ناخی ڕووحی ئەو بگۆڕێ. بەشی گرنگی ڕازی نەبوونی لەوەدایە کە ماوەی ئەو سێ مانگەی لە پیتراسکایە نەیتوانیوە خاڵێکی پاڵپشت لەنێو وەرزێران پەیدا بکات. هەوڵ و تەقەڵای وی بۆ نیزیکبوونەوە لەوان، هێندێ ڕووداوی بەدواوە بوون کە پێوەندییان بەیەکەوە نییە. درێژەی وتووێژێکی کە دوێنێ دەستی پێ کردووە، ئیتر بەیانی دەرەتانی نییە. پێوەندی نێوان وەرزێرەکانیش بەبۆچوونی وی ناقایم و لەرزۆکە. شت دروستکردن لەسەر بناخەی وان، هەرچی بێت، پایەدار و خۆڕاگر نییە. سەردانواندنی وەرزێران بۆ دیکتاتۆری لە ڕوانگەی وی شتێکی تەواو جیا و سەربەخۆیە لە دەزگای بەربڵاوی تەبلیغاتی دیکتاتۆری. ئەو ئێستا تێگەیشتووە کە دەست گەیشتن بەوەرزێران دژوارە و قسەش کاریان تێناکات و ئەوان تەنیا لە ئاست واقعیەت سەردادەنوێنن. بەم پێیە پەنابردن بۆ تەبلیغاتی دژ، وەک دۆن پاولۆ کاتی گەڕانەوە لە دەرەوە بڕوای پێ بوو، بێ فایدەیە. لە بەرانبەر واقعییاتدا، تەنیا دەبێ بەواقعییات بەربەرەکانی بکەی. لە بەرانبەر کردەوەی دیکتاتوریدا، نەک بەقسە، بەڵکو دەبێ بەکردەوەی ئازادی خەبات بکەی. لەبەرانبەر پیاوانی دیکتاتۆریدا، نابێ کەسانی وا ڕاست کەیەوە کە بەزمانێکی تر بدوێن، بەڵکو دەبێ پیاوی زیندوو و تێکۆشەر دابنێی کە شێوەی کاروکردەوەیان فەرقی هەبێ. ئەوەی دەبێ بکرێ ئەوەیە کە وەرزێران بخەیە بەرانبەر دوو واقعییەت تا بەڵکو ئەو دەم خۆیان بەبڕوای دۆن

پاولۆ یەکیان هەڵبژێرن و ببزوون.

هەروەها کە یادداشتەکانی خۆی لەمەڕ وەرزێران بەدەستەوەیە، لە پەنجەرەوە تەماشای دەرێ دەکات. ڕۆژ (دیارە نەک ڕۆژی کاغەزی) بەڵکو ڕۆژی بەڕاستی لە ئاسۆ ئاوا دەبێ. لەوسەری دیکە مانگ (دیارە مانگی واقعی) دێتەدەرێ. لەسەر جادەی کە دەگاتە دۆڵ هەورێکی ڕاکێشراو لە تەپوتۆز دێتەپێش. وەرزێکە شوانەکان بەمێگەلەوە دەشت بەجێ دێڵن و بۆ کوێستان دەگەڕێنەوە. لەو هەوری تەپوتۆزەدا دەکرێ مەڕەکان ببینرێن و لەپشت سەری وانیش دەنگی تێ نەگەیشتووی شوانان ببیسی.

دۆن پاولۆ یادداشتەکانی خۆی دەدڕێنێ و لە پەیژەکان دێتەخوار و، دەیانسووتێنێ و بەخاوەن ماڵ دەڵێ:

– من سبەی دەڕۆم.

ماتالنا بەسەرسوڕمانەوە دەپرسێ:

– بۆ هەمیشە؟

قەشە لە وەڵامدا دەڵێ: «ماوەتەوە کە دوکتۆر چیم پێ بڵێ.»

٧

دۆن پاسکال کولامارتینی دەبێ بچێتە «فوسا» بەخۆشییەوە قەشە داوەت دەکا کە سواری فایتوونە یەک ئەسپەکەی وی بێت. بەیانی ڕۆژێکی ڕووناک و هەوای خۆشە و بۆنی خۆشی گیا و گوڵی شەدار لە دۆڵەوە دێت، دۆن پاولۆ هەست دەکا حاڵی باشە، ماوەیێک بوو هەوای وا خاوێنی نەدیبوو. لەو کاتەدا کە کولامارتینی پیر خەریکە ماین بەرێتە بەر فایتوونەکە و ڕێشمە و چاویلەکە وەسەر حەیوان بخات، کریستینا دێتە سڵاوی قەشە و دەپرسێ:

– تۆ بەیەکجاری دەڕۆی؟ ئیتر ناگەڕێییەوە

قەشە لە وەڵامدا دەڵێ: «هیچ نازانم»

دۆن پاولۆ ئێستا قینی لە کریستینا نیشتۆتەوە. بەڵام هێشتا گرێیەکی تایبەتی و یا جۆرە ناڕەحەتییەکی لە دڵدا هەر ماوە. بۆیە لەگەڵ خۆی فیکر دەکا: «ئەم کیژە باشتر بوو کەمتر لەگەڵ خوا خەریک بایە و پتر لە فیکری خەڵکی خوادا بوایە.»

لە گەڵ ئەوە ئێستا کریستینا لە ناخدا بۆ ئەوە بێ تەفاوەتە، ئەو لە فیکری شتێکی دیکەدایە. گەڕانەوە بۆ خەباتی نهێنی بانگی دەکات.

کریستینا دەیەوێ شتێک لە وتەی خۆی زیاد بکا بەڵام گاری دەکەوێتە ڕێ و کیژی جوان مات و کەمێکیش دڵشکاو بەجێ دەمێنێ.

دۆن پاسکال دەڵێ: ماینەکەی من ناوی «دیان»یە. پێش پازدە ساڵ بۆ ڕاو کڕیومە. چەندە سەردەمێکی خۆش بوو کە هەرگیز ناگەڕێتەوە. شکڵ و قەوارەی گارییەکە بەو سەندەڵیانەوە کە لەسەر دووچەرخە قایم کراون – دوو تەگەری بچووکی پێش و دووانی گەورەی پاشەوە، بەو لغاوی ماین و باڵنجی گوڵدار کە ئەم دوو زەلامە لەسەری دانیشتوون و شێوەی لیباس دەبەرکردنی دوو موسافیرخانە، هەموویان هی سەردەمێکی دیکەن، سەردەمێکی کە مەحکوم بەفەوتان بووە.

کاتێ گاری لەبەرانبەر خانووی جندووکان تێدەپەڕێ، دۆن پاولۆ دەڵێ:

– وا دیارە ئەو دوو لاوەی لێرەدا بوون ڕۆیشتوون. دیارە ئەوان نەیاندەتوانی لێرەدا بژین.

پیرەمێرد لە وەڵامدا دەڵێ: «من هۆگری ئەم مەسەلەیە نیم،»

دۆن پاولۆ ئیتر هیچ ناڵێ. ئەم بێ هەستیەی باوک سەبارەت بەکوڕ ئەو ناڕەحەت ناکات. بەڵکو شێوەی فیکری بنەماڵەی خۆی وەبیر دێنێتەوە کە لە باب و باپیرەوە بگرە تا مامەکانی هەر چەند گشتیان خەڵکی باشب وون، بەڵام هەموو جارێ کە پای شەرافەتی بنەماڵە دەهاتە گۆڕێ توند و بێ بەزە دەبوون. ئەوانیش چینێکی تایبەتن کە مەحکوم بەفەوتانن. هەر چەند پیرەمێرد گوتوویەتی: «هۆگری ئەم مەسەلەیە نیم» بەڵام لەناخیدا توند هۆگریەتی. چونکە لە وتەکەی خۆی زیاد دەکا و دەڵێ – تۆ لەو باوەڕەدای کە ئەو دوو مەلعونە دەتوانن بەپێچەوانەی ویستی من پێکەوە ببنە هاوسەر.؟

قەشە لە وەڵامدا دەڵێ: «ئالبیرتۆ گەورە بووە. قانوون ڕێگای دەدا»

دۆن پاسکال دەڵێ: «قانوون بۆ شار نشینان دانراوە. لێرە باوک خاوەن دەسەڵاتە.»

دۆن پاولۆ ئەم مەسەلەیە درێژە پێنادا. ئەم مەسەلەیە بۆ وی سەرنجڕاکێش نییە. هەر ئەوە نییە کە بنەماڵەی خاوەن مڵکان لە پەرشوبڵاوبووندان. باشتر. ئەوانیش مەحکوم بەفەوتانن. ئەوەی بیری دۆن پاوڵۆی بەخۆوە خەریک کردووە، بیری تێکۆشانی نهێنییە لەنێو وەرزێراندا. دەبێ پشت بەچ هۆکارێک ببەستێ؟ لە کوێ بیاندۆزێتەوە؟ چۆن پێوەندییان لەگەڵ دامەزرێنێ؟

قەیران نەماوە. ئێستا دەبێ دەست بەکار بێت. لەو کاتەدا دۆن پاسکال ڕوونی دەکاتەوە کە بۆچی هاوسەری ئالبێرتۆ و بیانکینا دەرەتانی نییە.؟ لەنێوان بنەماڵەی کولامارتینی و «جیراسولە»دا قەڵشێکی قووڵ هەیە. کەس نازانێ ئەوانە لەژێر چ بڕکەیەک شین بوون. هەر خۆت ئایا دەتوانی بەمن بێژی کە ئەم «جیراسولە» لەکوێوە هاتووە؟

دۆن پاوڵۆ لەبەرخۆیەوە بیردەکاتەوە کە هەوەڵێن هەنگاو دەبێ بەدوای وەرزێرێکی پیردا بگەڕێم کە پێشتر سەر بە «یەکێتییەکانی بەربەرەکانی» بووە. ئەم یەکێتییانە پێشتر لە دەوروبەری فوچینۆ بوون. دەوڵەت ئەم یەکێتی یانەی هەڵوەشاندۆتەوە بەڵام دەبێ لە گوندەکانی لۆکوا، ئورتوکۆ و پشینا هێشتا چەند کەسی ئەمەگدار بەو یەکێتییانە مابن. تەنیا چۆن دەبێ خۆیان بگەیێنی و بچییە کن کێ کە کەس شک و گومانت لێ نەکات؟

دۆن پاسکال لە درێژەی قسەکانیدا دەڵێ:

– سەروکەڵلەی جیراسولەی پیر لە وڵاتی ئێمە سەردەمی تاعونی دوایی بۆ لیمۆ فرۆشتن دەرکەوت. بەپای پەتی لەم گوند بۆ ئەو گوند دەچوو قەرتاڵەی لیمۆ لەبان سەری. کاروباری گرتی و پاش نەمانی نەخۆشی تاعون لە «فوسا» نیشتەجێ بوو. دیارە هەموو کەس دەبێ بژین، بەڵام ئەگەر ئێستا بنەماڵەی «جیراسولە» پێیان وایە کە دەبێ لەگەڵ بنەماڵەی کولامارتینی خزمایەتی بکەن. بۆیە دەبێ مەسەلەکە بەمودیری خەستەخانەی شێتان ڕابگەیندرێ.

ئێستا وەرزێرێک بەدوای کاروانێکی کەراندا دەگاتێ کە خۆشی سواری کەرێکی چکۆڵە بووە. کەرەکە ئەوەندە وردە لاقی کابرا لە عەردی دەخشێن. کابرا تەماشای سێڵاوگر دەکات وا نیشان دەدا کە ئاگای لە هاتنی گاریە نییە.

دۆن پاسکال بەقەشە دەڵێ:

– ئەو کابرایە خانووێکی گوندی لە من بەئیجارە گرتووە. ئێستا سێ ساڵە کرێی خانووەکە نادات. هەربۆیە کاتێ من دەبینێ ڕوو وەردەگێڕێ.

دۆن پاوڵۆ لە بیری ئەوەدایە کە دەبێ لە هەوەڵەوە نەخشەیەک بکێشێ کە بتوانێ لە لیباسی دزێوی کەشیشی بێتەدەر و پاشان لەگەڵ یەک دوو کەس لە ئەندامانی قەدیمی یەکێتییەکانی پێشوو پێوەندی بگرێ. بێ گومان سەبارەت بەدرێژی ماوەی دیکتاتۆری ئەوان بەدڵسارد دەبینێ. هەربۆیەش پێویستە

ماوەیەک لە گەڵیان بێ و بڕوای وان بۆ لای خۆڕابکێشێ و چاوەڕوانی ئەو دەمە لەبارە بێت کە بتوانێ پرسیاریان لێ بکات:

– پێتان وا نییە بۆ خەباتی دژی ئەم دیکتاتۆرەی کە وا هەموو وڵات دەخنکێنێ و برسیەتی دێنێ، دەبێ یەک بگرن؟ ئەو دەم کارەکانی دیکە خۆیان چاک دەبن.

گاریە بەپەنا عارەبانەیەکدا دەڕوا، ئەویش بەرەو دەشت دەچێ و چەند تەلیسە گەنمی پێیە. وەرزێرێکی عارەبانەی لێدەخوڕێ لەپشتەوە دانیشتووە و هەوسارەکەی توند ڕادەکێشێ و جەستەی خۆی کردۆتە پارسەنگی قورسایی عارەبانە.

دۆن پاسکال لێی دەپرسێ: «بەروبوو ئەم ساڵ باش بووە؟» کابرا دەڵێ:

– ئەوە هەموو حاسڵێکە بۆم ماوەتەوە. تا مەعموری ئیجرا نەهاتووە و نەیگرتووە، دەبێ بۆ ئەربابی بەرم.

ئێستا گاریە دۆڵی پیتراسکای بەجێ هێشتووە. لە پرد دەپەڕێتەوە و بۆ لای «لاما» دەڕوا. تا دێ لە فۆچینۆ نیزیک دەبنەوە، خاکی ڕەنگ سوور بەخۆڵەمێشێکی ڕوون دەگۆڕێ. باقە گەنمی تازە دروراو پەڵەو ڕەنگی زەردیان خستۆتە سەر داوێنی پارچە زەوییەک کە بۆ لای گۆلی پێشوو شۆڕبۆتەوە. لە دوورەوە گیشە کلۆشی بەرز و خڕ دەبینرێن کە زەلام لە دەوروبەریان وەک مێروولە دێن و دەچن. ئەو ژنانەی دەچنە بازاڕ، قەرتاڵەیان لەبان سەریە و بەرازێکیان بەهەوسارێکی درێژ بەستۆتەوە و بەدوای خۆدا دەیکێشن. ژنی دیکە وەک پەیکەری حەزرەتی مریەم لە کەنیسەکان – بەڵام مریەمی ڕەش و سووتاوی قەبە و ناقۆڵا – منداڵ بەئامێزەوە نان بۆ مێردەکانیان دەبەن کە خەریکی گێرەی گەنمن. گەرما وردە وردە هەست دەکرێ. هەورێک لە مێش و مەگەس دەوری ماینەکەیان داوە. دەڵێی ئەو مێشانە چاویان باش کار ناکات، بۆیە هەر لە دەورەی کلکی ماینەکە دەهاڵێن. لەپشتی گوندی «لاما» ڕەزیان چاندووە. مێوی سیس و باریک و خواروخێچ وەک مارپێچ بەزەویدا ڕۆیشتوون. لە نیزیک ماڵەکان چەند بنە ڕەزی دیکە هەن لقەکانیان بەرزترە و بەشکڵی تاق لقەکانیان لێک بەستووە و هێشووە قۆرە هەروەک مەمکی تازە خڕ بوو بەنێو لقەکاندا شۆڕبوونەوە.

ئێستا لە دوورەوە گوندەکانی کولار ملە و چرکیوە و ئایلی و دورترک و پاترنو و سان پلینو و دیسان دوورتر ئاوتزانو دەبینرێن. دۆن پاولۆ هەست دەکا گەنج بۆتەوە. دڵی لە هەستی ئازادییەکی تازە و غیرەت و خۆشییەکی بێ پێشینە لێدەدا. دەزانێ کە لە هیچ شتێ ناترسێ.

گاریە لە «لاما» تێدەپەڕێ و بەکاوەخۆ بۆ لای فوسا شۆڕدەبێتەوە. جادە پڕە لە قوڵکە و بەرد تێگیراو زۆر خەراپە. لە چیمەنێکدا هێندێ سەرباز لەپێش خێوەتێک دانیشتوون و تفەنگەکانیان لەنێو لاقیان داناوە. کەرێکی چکۆلە لە نێوەڕاستی جادە بەتیشکی ڕۆژ تواوەوە ڕاوەستاوە. وا دیارە دەیەوێ تەواوی ئاگری دڵی شێر لەسەری خۆیدا کۆبکاتەوە.

دۆن پاولۆ دەڵێ: ئەم حەیوانە بێ گومان دەبێتە کەباب.

کەری دیکە بەبارە ئاردەوە لە ئاشی فوسا دێنەوە. وەرزێرانی کە بوخچەیان لە بنهەنگڵدایە بۆ لای ئیزگەی ڕێگای ئاسن دەچن. تەنانەت لەو گەرما سووتێنەرەدا خەڵکێک کە ئامادەی حەرەکەتن هەرچی هەیانە بەکۆڵیان داداوە و دەبیەن، دەڵێی هەرگیز ناگەڕێنەوە. وەرزێرانی موسافیر هەمیشە تا ڕادەیەک حاڵەتی ڕاکردووی بەجێماویان هەیە کە لە کوشتارگا ڕادەکەن. بێ گومان ئینگلستان دوورە، بەڵام بوومەلەرزە لەبەین نەچووە و هیچ بەڵگەیەکیش بەدەستەوە نییە کە هەر کاتێ ڕوونەدا.

کابرایەک بەناوی دۆن جنزیو کە لە ئاشنایانی دۆن پاسکال و کارمەندی ئیدارەی مالیاتەکانی «فوسا»یە بە سواری گاریە دەبێ. ئەم کابرایە دەستبەجێ دوشمنایەتی خەڵکی دۆڵنشین دێنێتە زمان و دەڵێ:

– لە ڕوانگەی وەرزێرانی دۆڵ نشین هەر کەس کراوات ببەستێ کارمەندی دەوڵەتە و هەموو کارمەندێکیش شەیتانە. ئێستا ماوەیەکە دەچمە هەر گوندێک کراوات نابەستم و دەیخەمە گیرفانم. تازە بۆ ئەوەی بەهیچ جۆر وەکارمەندان نەچم بەئانقەست پێڵاوە قوڕاوییەکان دەپێ دەکەم. نیشانی حزبی دەوڵەتی لە سینگم دەکەمەوە.

دۆن پاسکال دەڵێ:

– هەمووشی هەر خەتای وەرزێران نییە. شار بۆ چاری دەردەکانی گوندنشینان لەسەر یەک ئیدارە و تەمر دروست دەکا. هەر وچەیەک بەڵایەکی تایبەتی خۆی هەیە. پێش شەست ساڵ باخی ڕەز ژەنگی دێنا، پێش بیست ساڵ بەڵای «فیلوکسرا» هات و ئێستاش ئیدارە پەیدابوون. هەرکە ئیدارەیەک دامەزرا، سەروکەللەی بێگانانیش پەیدا دەبێ کە پۆز لێدەدەن و دەیانەوێ ئاغایی بەمە بفرۆشن. پاشماوەی بنەماڵە قەدیمییەکان ئیمرۆ وەک ورچەکانی ئەشکەوتەکانی «مۆنت مارسیانۆ» پەنایان بۆ چیاکان بردووە.

قەشە لە «دۆن جنزیو» دەپرسێ:

– ئێستا ناوچەی فوچینۆ حەشیمەتی چەندە.؟

لە وەڵامدا دەڵێ: سی هەزار کەسێک کە هەموویان لە بارمتەدان. پاشان بەباسکە لێک بڵاوەکانی گوندەکانی دەوروبەر نیشان دەدا و دەڵێ:

– هەر شتێکی کە ئێوە دەیبینن هەموو ماڵ و بەرد و دار و سندە گڵێک دەبارمتەدایە. ئێمە میللەتێکین لە بارمتەداین.

دۆن جنزیو بۆ ئەوەی هەراوی مەیدانی ئەو بارمتەیە نیشان بدات حکایەتێک دەگێڕێتەوە و دەڵێ:

– وەرزێرێکی خەڵکی فوسا کە تووشی نەخۆشی تایبەتی سپڵ ببوو هێنایانە دەرمانگایەکی ڕۆم. دوکتۆری دەرمانگا مافی تشریحی سپڵی پاش مردن لەو وەرزێرە کڕی. کابرا پارەکەی وەرگرت، بەڵام نەمرد. ئێستاش لە فوسا دەژی بەڵام سپڵی لە بارمتەدایە. بەڵێ، ئەم خەبەر هێشتا زۆر بڵاو نەبۆوە کە کۆمەڵێکی زۆر لە وەرزێران بەتەمای ئەوە کە جێیەکی لەشی خۆیان بفرۆشن و لە بارمتەی دابنێن دەهاتنە کن دوکتۆری ناوچە.

لە دوورەوە دەنگی سروودی ئایینی دەبیسرێ. دەستەی زیارەتکەران لەکوێرە ڕێی چیا دێنەخوار و لە شەقامی گشتی کۆدەبنەوە. لە چیمەنێکدا، پیرێژن لە ئاگردانی دروستکراو لە قوڕ و بەرد، خەریکن شۆرباو بۆ زیارەتکەران لێدەنێن.

سروودەکەیان بەگشتی لە چوار پێنج وشە پێکهاتووە. بەڵام چونکە سروودخوێنەکان لەبەر هاوار و قیژاندن دەنگیان گیراوە، سروودەکە بەیەک هەوا دوو پات دەکرێتەوە. سەت جار سروود تەواو دەبێ و دووبارە دەست پێ دەکرێتەوە.

«دۆن جنزیو» لێیان دەپرسێ:

– بۆ کوێ و دەچنە لای کام یەک لە پیرۆزەکان؟

زیارەتکەران لە وەڵامدا دەڵێن: «بۆکن سن دومینیک دوکوکولو»

دۆن پاسکال بۆ قەشە ڕوون دەکاتەوە کە سن دۆمینیک پیرۆزێکە کە خەڵک لە مار پێوەدان دەپارێزێ.

هەر چەندە زیارەتکەران هەموو تۆزاوین و سەر و پۆڕێکی شێواوی شەیتانیان هەیە. دۆن پاسکال لەنێو ئەواندا کاسارولای جادووگەر دەناسێتەوە. گاری ڕادەگرێ و لە ژنی جادووگەر دەپرسێ:

– چ ڕووداوێکی تازە پێشبینی دەکەی؟

کاسارولا غەیب دەڵێ و دۆن پاسکال خەرافاتییە.

جادووگەر لە وەڵامدا دەڵێ: «شەڕ ساز دەبێ و پاشان تاعون دێت

دۆن پاسکال دەڵێ: «ئەوانە پێوەندیان بەدنیای منەوە نییە.

گای زەلام بەشاخی گەورە و بێ فایدە لە گیاکانی قەراخ خەندەکی پەنا جادە دەلەوەڕێن. دوو ئوتو بوسی شەق و لەق بەوێدا تێدەپەڕن. لەسەر بانی خانووەکان تەختەی ڕوبی تەماتە دەبینرێ کە بۆ وشککردنی تەماتە لەبەر تاویان داناون. منداڵێک جاروبار دێتە سەربان و بەکەچکی دار ڕوبی ڕەنگ سور تێکوەردەدا.

گاریە دەگاتە فوسا. دۆن پاسکال لەپێش موسافیرخانەی «تورنسول» قەشە دادەبەزێنێ و دەکەوێتە ڕێ تا مەجبوور نەبێ سڵاو لە «برەنیچە» بکات کە لە دەرگای موسافیرخانە ڕاوەستاوە. مودیری موسافیرخانە بەتاڵوکە دێتە پێشوازی قەشە و بەخۆشی پێشوازی لێ دەکات و بەبزەیەکەوە دەڵێ:

– بنەماڵەی جیراسولە هەتا هەتایە مەمنونی محبەتەکانی تۆیە. یەکەم بۆ ئەوە کە بیانکینات لە مەرگ نەجات دا و پاشان بۆ ئەوەی بەختەوەری ویت دابین کرد.

قەشە دەپرسێ:

– من بەختەوەری بیانکینام دابین کردووە؟ بەشەرەفم خانم برەنیچە من دەستم لەو کارەدا نەبووە.

– کەوابوو تۆ زەماوەندی وانت جێبەجێ نەکردووە؟ چما نازانی کە خزمایەتی لەگەڵ بنەماڵەی کۆلامارتینی بۆ بنەماڵە و جیراسولە چ بەختەوەرییەکی گەورەیە؟ ئیمرۆ من تەواوی خزمەکانی تری

بیانکینا بۆ خواردنی نیوەڕۆ داوەت دەکەم تا ئێوە بزانن کە کەسانی بنەماڵەی جیراسولە لە ئاست شەخسی ئێوە چەندە هەقناسن.

دۆن پاولۆ مات دەبێ. لە دووڵیدایە لەوە کە برەنیچە لە ئێشتیبا بێنێتەدەر. بەڵام مودیری موسافیرخانە دووبارە درێژەی پێ دەدا:

– سروشتییە کە تۆ بێ گومان لە ڕۆژی شاییدا دەبێ شاهیدی مارەکردن بی. هەر چەند لەو ڕۆژەدا بۆ شوێنی قەشەنشینی خۆشت گەڕابییەوە. مەبەستم ئەوەیە کە ئەگەر ڕێگا بدەی خەرجی سەفەری ئەو ڕۆژەتان دەدەم. ڕاستی هیچ دەزانی کە دەمانەوێ ناوی منداڵەکەی چ دادەنێین؟

دۆن پاولۆ بەترسەوە دەپرسێ: «کام منداڵ؟»

برەنیچە ڕوونی دەکاتەوە:

– مەبەستم ئەو منداڵەیە کە لە دایک دەبێ. ئەگەر کوڕ بێ ناوی دەنێین پائولینۆ، ئەگەر کچیش بێ ناوی دەنێین پائولینا، ئەوە ڕای بیانکینایە.

قەشە دەڵێ: «بیروڕایەکی سەیر و ئەنجامگرە» هەر چەند من بەشەرەفم سوێند دەخۆم کە من بێ تاوانم. ئەوەی لێرەدا ئەنجامدانی دژوارە، ڕاکێشانی موافەقەتی بنەماڵەی کولامارتینییە لەگەڵ ئەم پێکگەیشتنە.

برەنیچە بەسەیرەوە دەپرسێ: «چۆن؟ بنەماڵەی کولامارتینی موافەقەت ناکات.

قەشە دەڵێ: «دۆنپاسکال موخالیفە. لەسەر ئەو باوەڕەیە کە بنەماڵەی کولامارتینی خزمایەتی لەگەڵ بنەماڵەی جیراسولەی پێ شەرمە و ناتوانێ ئەم ڕیسواییە قبوڵ بکات.

برەنیچە ڕەنگی دەگۆڕێ و بێ دەنگ دەبێ، پاشان سەبارەت بەبنەماڵەی کولامارتینی زار لێک دەکاتەوە و هەرچی بەزمانیدا دێت نایگێڕێتەوە و دەڵێ:

– چما ئەوانە خۆیان لە جێی کێ دادەنێن؟ داخوا پێیان وایە کەس ئاگای لە کاری وان نییە؟ ئێوە ئاغای قەشە سەر بەقەشەنشینێکی دیکەی شتی وا لێرە هەن کە تۆ ناتوانی لێیان ئاگادار بی. بەڵام هەر لێرە لە هەر کەسێکی دەتانەوێ پرسیار بکەن تا بزانن سەبارەت بەبنەماڵەی کولامارتینی چت پێ دەڵێن.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «ئەو مەسەلانە بۆ من سەرنجڕاکێش نین» دەیەوێ بچێتە ئەو ژوورەی کە بۆیان دیاری کردووە. بەڵام برەنیچە دەست هەڵناگرێ و دەڵێ:

– دۆن پاسکال تەنیا سەبارەت بەجیاز ژنێکی هێناوە کە دە ساڵ لە خۆی گەورەترە و ئەحمەقێکی تەواو بووە. ئێمڕۆش بنەماڵەی کولامارتینی لە ڕێگای داهاتی کەمی جیازی ئەو ژنە ئەحمەقە دەژین کە لەگەڵ خۆی هێنا بوو. دۆن پاسکال هەر بۆیە نەیویستوە خوشکی شوو بکات نەوەکو میراتی بابی لەگەڵ بەش بکات. ئەو دەم ئەوانە چۆن ڕێگا بەخۆیان دەدەن کە فیز و ئیفادە بفرۆشن و خەڵکی تر بەکەم بزانن. لە کاتێکا خۆیان ئەوەندە بەدبەخت و چارەڕەشن؟ لێرە هەموو کەس لە مێژووی بنەماڵەی کولامارتینی ئاگادارە.

دۆن پاولۆ دەڵێ:

– هەرچی بێ بنەماڵەی کولامارتینی مێژوویێکیان هەیە بەخەرابیش بێت. لە کاتێکا بەقەولی دۆن پاسکال کەس نازانێ جیراسولەکان لەبن کام پنچک سەریان هەڵداوە.

ئەو قسانە بەس بوو بۆ ئەوەی برەنیچە ئاگر بگرێ و زار بکاتەوە و دەست بکا بەگێڕانەوەی مێژووی بنەماڵەی جیراسولەکان. بێ گومان ئەگەر برەنیچە شەجەرەنامەی بنەماڵەی خۆی ناگەیێنێتە سەردەمی شەڕەکانی خاج، تەنیا لەبەر ئەوەیە کورتکردنەوە لەبەرچاو دەگرێ. بەڵام هەرچۆنێک بێ پێ لەسەر ئەوە دادەگرێ کە جیراسولەکانیش بۆ خۆیان مێژوویێکیان هەیە.

– کێیە کە مێژوولکەیەکی نەبێ؟ هەر کەس بۆ خۆی مێژوولکەیەکی هەیە.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «فیلسوفێکی خەڵکی «مارسیکا» بەناوی «بنە دێتو کروچە دوپسکا سرولی» سەلماندوویەتی کە هەموو شت مێژووە وهیچ شتێک لە مێژوو بەدەر نییە»

برەنیچە درێژەی پێ دەدا: «چما ئێمە لە هەوا پەیدا بووین.؟ چما ئێمە ئادەمیزاد نین؟

دۆن پاولۆ پشێ ڕاستی دەکا کە:

– جیراسولەکانیش لە پاشماوەکانی حەزرەتی ئادەمن. بەڵام لە کام لق و تایفە یان کەس نازانێ. بەڵگە و پێشینە بزربوون، بەڵام بێ گومان باپیری هەوەڵی جیراسولەکان حەزرەتی ئادەمە. تەنانەت ناوی حەزرەتی ئادەم کە لە باخێکدا هاتۆتە دنیا و ژیاوە – باخێکی کە بەهەشتی سەر زەوی بووە – دوور نییە کە ئادەم جیراسولە بووبێت.

برەنیچە دەڵێ: «تۆ بەڵگە بەچی ئەم قسانە دەکەی؟»

دۆن پاولۆ وەڵام دەداتەوە و دەڵێ:

– من تەنیا وای دادەنێم گریمانەیە و هیچی دیکە. بەڵام دەبێ بزانین کە بەقەولی یەک لە فیلسوفەکان، گریمانە وەک چرای ڕێنوێنی زانستە. لە تەواوی بەڵگەکانی کە باسی حەزرەتی ئادەم دەکەن لە هیچ کوێ باسی ناوی بنەماڵەی وی نەکراوە و لە هەموو شوێنێ بەڕەمەکی بەناوی چکۆلەی «ئادەم» ناوی هاتووە.

برەنیچە بەئیعتراز دەڵێ: «دۆن پاسکالیش دەتوانێ ئیدیعا بکا کە ناوی وی کولامارتینی بووە. مەبەستم ناوی حەزرەتی ئادەمە.

دۆن پاولۆ لە ڕوونکردنەوەدا دەڵێ:

– ئیدیعایەکی ئەوتۆ دەبێتە نیشانەی بێ ئاقڵی. باوکی کولامارتینی لە تێکەڵیی دوو بنەماڵە «کولا» و «مارتینی» پێکهاتووە. بەڵام پێش حەزرەتی ئادەم بنەماڵەکانی کولا و مارتینی هێشتا پێک نەهاتبوون. کەوابوو ئێستا گریمانەی ئەوە کە کولامارتینی ناوی بنەماڵەی ئادەم بووبێت، ڕەت دەکرێتەوە. بەپێچەوانە بەتەواوی دەکرێ وای دابنێین کە ئەو ناوی «ئادەم جیراسولە» بووە. ئاشکرایە کە ئەوە گریمانەیە و هیچیتر.

ئەم گریمانەیە، برەنیچە زۆر نارەحەت دەکا و دەڵێ: «من بیروڕای کەشیشی فوسایی لە برام دەپرسم.

دۆن پاولۆ هەوڵ دەدا لەم بڕیارە پەشیوانی کاتەوە، دەڵێ: «بۆ برات زەحمەت دەدەی

برەنیچە دەڵێ:

– من بۆ ئەو کارانە سەرم دێشێ. ئێمە کە بەفیداکاری زۆر ئامادەبووین یەکێ لە کەسانی بنەماڵەمان بۆ خوێندن بنێرین بۆ ئەوە بوو کە یەکی خوێندەوار لە بنەماڵەماندا هەبێ. ئەگەر لەم جۆرە کارانەشدا نەتوانین پرسی پێبکەین، فایدەی دەرس خوێندنی وی چ بووە؟

پاش ئەوەی برە نیچە دۆن پاولۆ بەجێدێڵێ، نامەیەکی خێرا بۆ دوکتۆر «نۆنزیو ساکا» دەنووسێ و تکای لێ دەکا چونکە پێویستی بەو هەیە وەک دۆست و وەک دوکتۆر بەخێرایی بێتە «فوسادی مارسی».

لەم کاتەدا بێ کارەکان کە کاتی خواردنیان هاتووە دێنە پێش میوانخانەی تورنسل و لەسەر کورسییەکان پاڵ دەکەون. ئەوانە پیاوە ئاقڵەکانن کە حەفتەیەکە ڕیشیان نەتاشیوە، تەنیا کراسیان لەبەرکردووە و سەر پێییان لەپێدایە و دوگمەی یەخە و شالواریان دانەخستووە. جگە لەوان لاوانیش هەن کە کاری جۆربەجۆریان هەیە. بەڵام هەموویان وەک سەرتاش دەچن. قژی سەریان چەورکردووە و دەلنگی شاڵواریان ڕێکوپێکە. لەنێو ئەم لاوانەدا زەلامێکی بەساڵاچوو کە وا دێتە بەرچاو وەک لۆتی دێهاتی ماسکی شانۆگەری لە دموچاوی خۆی دابێ بەسمێڵی چەخماخی و ڕیشی حیز و کڵاوێکی گەورە و لێوار بەرز، خەریکی وتاردانە. ئەم کابرایە بەڕاحەتی لەسەر چوار کورسی پاڵی داوەتەوە و لاقی خستوونە سەر کورسییەکی دیکە و هەرتک باسکی لێک بڵاوکردوون. کیژێکی جوان بەپێش موسافیرخانەدا تێدەپەڕێ. کابرا ڕاست دەبێتەوە و سڵاوێک لە کیژەکە دەکات و لە کاتێکا چاوەکانی دەتروسکێن و سمێڵی دەلەرزن و ددانان لێک دەدا، وەک بەرازی دەریایی پشوو دەدا. کیژەکە سوور هەڵدەگەڕێ و ڕێگای خۆی درێژە پێ دەدا. یەک لە لاوەکان دەڵێ: «ڕووخساری ئەم کیژە زۆر دێهاتییە.»

بەڵام لە ڕاستیدا دیارە کە کیژی ڕێبوار بەو کولمەی سوور و مەمکی قوت و سمتی خڕی ساخ و سڵامەتە.. تێپەڕبوونی ئەم کیژە هەوەڵین ڕووداوی گرنگی بەیانی ئەم ڕۆژەیە. لە گۆشەی مەیدان هەتیوێکی شاگرد نانەوا ڕووداوی دووەم خەبەر دەدا. ئەوەش هاتنی کیژەکانی سەرۆکی ئێزگەی ڕێگای ئاسنە. لەپێش موسافیرخانەی تورنسل لاوان وەک ئەو سەر بازانەی کە بیانەوێ دابی ڕیزی نیزامی ئەنجام بدەن، بەڕیز وێستاون. دوو کیژی گەنج، ژیر، برۆ هەڵگرتوو، برۆ کەوانی، بەقژی بۆری کەمڕەنگی زێوینی و بەچاوەزەق و بەشێوەی ڕەوتی ماین بەوێدا تێدەپەڕن. بەم چەشنە ڕووداوی گرنکی بەیانی کۆتایی پێ دێت و وتووێژی پیاوان دەست پێ دەکات. تاریفکەری جوانیی گوندی بەڕەوانی دەست بەقسان دەکات و مەنتیقی خۆی لەسەر بناخەی پێک گرتنی بیفتەکی کاڵ و گۆشتی گای کوڵاو شێ دەکاتەوە.

دۆن پاولۆ لە برەنیچە دەپرسێ: «ئەو کابرایە کێیە؟»

برەنیچە لە وەڵامدا دەڵێ: ««ئەمە گەورەترین پارێزەری ئێمە، ئاغای «مارکۆ تولیوزابالیا» ناسراو بەزابالیۆنەیە.

ئەم ناوە لە گوێچکەی دۆن پاولۆدا بێگانە نییە. بۆیە دەپرسێ:

– ئەو سەردەمێک ڕێبەری سۆسیالیستە هەڵەشەکانی «ماکسیمالیست»ی ئەم ناوچەیە نەبووە.؟

– بۆ چی. خۆیەتی، بەڵام هەرچی بێت پیاوێکی زۆر باشە.

زابالیونە لە دەرگای موسافیرخانە چاوی بەقەشە دەکەوێ و خۆی پێ دەناسێنێ:

– بەندە زابالیا پارێزەری داواکان. شانازی بەدیدارت دەکەم. ببوورە ئێوە کەشیشی ناوچەن؟

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «کام ناوچە؟»

– ناوچەی ئوسقۆف نشین... ئەگەر ئەم پرسیارەم لە ئێوە کرد لەبەر ئەوەبوو دەمویست بزانم داخوا ئەوانەی کە بەبۆنەی چونوی سەربازی بۆ ژێر ئاڵا بانگ کراون کە بێن مەوعیزە بکەن، دیاریکراون یا نا و کامەشیان دێتە لای ئێمە.؟

دۆن پاولۆ وەڵام دەداتەوە:

– ئەوان تا چەند ڕۆژی دیکە دیاری دەکرێن. بەڵام من سەر بەقەشەنشینێکی دیکەم. قەشەنشینی «فراسکاتی»

دۆن پاولۆ لەوە کە خۆی بەم سەر و وەزعە لەبەرانبەر خەڵکێکدا دەبینێ کە لە سەردەمی منداڵییەوە سەبارەت بەو لە زمانی خاوەن مڵکان لەعنەت و نەفرین و لە زمانی فەقیرانیش تاریف و وەسفی بیستوە، کەمێک هەست بەداخ و ناڕەحەتی دەکا.

زابالیونە لە بواری ڕەوانی و پارێزەری و قسە زانی بەناوبانگ بوو. ڕۆژەکانی کۆبوونەوەی دادگا کە دەیانزانی زابالیونە قسان دەکات، دووکانەکانی کەوش فرۆشی و دارتاشی و بەرگدروون، بەجارێ خاڵی دەبوون. تەواوی ئەو کەسانەی توانیبایان بۆ بیستنی قسەکانی وی دەچوون و چەپڵەیان بۆ لێدەدا. نەتیجە گرتنەکانی وی ببوونە مەتەڵ و مەسەلە.

ئەو تاوانبارەی زابالیونە بەرگری لێ دەکرد ئەوەندە بۆ پارێزەری خۆی گرنگی قایل بوو، ئەوەندە لە خەمی مەحکووم بوونیدا نەبوو. ئەو لەگەڵ تێپەڕبوونی زەمان ببووە «ئورفە» (*)ی میللی پاش گۆڕانی ڕێژیم دەستەیەک سەربازبوون بەمەعموری گرتنی وی. بەڵام ئەو لەبەر هەیوانی باڵەخانەی خۆی بەوانی گوت: «ئەی هاونیشتمانانی من، ئەی ئەو کەسانەی خوێنیان لەگەڵ خوێنی من یەکە، ئەی برایان...» سەربازەکان پاش ئەوەی ماوەیەک گوێیان بۆ قسەکانی ڕاگرت، بێ ئەوەی بیگرن گەڕانەوە. پاشان دەستەیەک ژاندارمە هاتن بۆ گرتنی. ئەم دەستەیە خافڵاندیان و گرتیان. زاریان بەست و بردیانە زیندان. لە ڕێگادا زابالیونە بەئاماژە و بەحەرەکاتێکی کە دڵ بۆی دەبوو بەئاو دەپاڕاوە کە ئازادی بکەن. چاوە

(*) ئورفە (Orphee) گەورەترین مۆسیقاژەنی سەردەمی کەونارا کە بەبیستنی دەنگی وی دڕندەش بێ هۆش دەبوون و لەبەر پێیانی دەکەوتن. لە شەوی بووکهێنانی مار بەژنەکەیەوەدا و ئورفە چووە جهەندەم تا بەئاوازی خۆشی دڵی دێوەکانی جهەندەمی بێنێتە بەزەیی و ئەوانیش ژنەکەی بدەنەوە.

گەورەکانی وەک چاوی گا دەسوڕاند. هێندێ جار لە عاسمان و هێندێ جار لە زەوی داوای یارمەتی دەکرد. لە زاری بەستراوی کەف دەڕژا. ژاندارمە ئەمریان پێ کرا بوو تەماشای نەکەن. تەنانەت کاتی پرسیاریش پەڕۆیان لە زاری نەکردەوە. حوکمی لێ کرا بوو لە وەڵامی پرسیاری پۆلیسدا تەنیا بەئاماژە بەڵێ یا نا وەڵام بداتەوە. بۆ ئەو کارەی هیچ پێویست بەگوتن نەبوو. چونکە بەس بوو کە بەئاماژەی سەر وەڵام بداتەوە. بەڵام پاش چەند ڕۆژان بەدەستوری کاربەدەستانی بەرز ئازاد کرا. بەدوای ئەوەدا زابالیونە زەحمەتی زۆری کێشا تا وا بکا خەڵک وتار و قسەکانی ڕابردووی لەبیربەرنەوە. ڕیشی بزنانەی خۆی کە لە ساڵەکانی خوێندنی زانکۆدا بەشێوەی مازینی کورتی دەهێشتەوە، کردی بەڕیشێکی درێژی تۆپی بەشێوەی بالبو. بۆ ئەوەی قیافەیەکی بەسام و شەڕانی بدا بەخۆی، سمێلی جارانی کە لەبەر تەمبەڵی و گوێ پێنەدانی ئاشتیخوازانە و ئازادیخوازانە شۆڕی کردبوونەوە، وەریگێڕان بۆ سەرەوە، ئەم گۆڕانکارییە لەخۆیدا، بەرچاوترین و لە ئەنجامدا دەردەدارترین فیداکاری بوو کە وتاردەر و قسەزانی پێشوو بەناچاری ملی بۆ ڕاکێشا بوو.

بەڵام کێ دەتوانێ گشت فیداکارییە بچووکەکان و ڕۆژانەی دیکەی، وەک چاوپۆشی لە هزر و بیروباوەڕو هەڵسەنگاندنی وش گەل لە باسی دەوڵەت و مەجبور بوون بەپچڕاندنی پێوەندی لەگەڵ ئەو کەسانە کە لە بواری سیاسی گومانیان لەسەر بوو، بژمێرێ.؟ بەهەق دەبێ قبوڵ بکەی کە زابالیونە تەواوی ئەم نییەت باشییە کە بۆ ئەم فیداکارییانە لەو چاوەڕوان دەکرا، لە خۆی نیشان دا. لەگەڵ ئەوەش هێشتا نەیتوانیوە ئابڕوو و ئیعتیبار بێنێتە دەست و لە تەشکیلاتی تازەدا هەمیشە دوور ڕاگیراوە.

ئەو شتەی لەم ساڵانەی دواییدا زۆر ئازاری داوە ئەوە بووە کە مەجبوور بەبێ دەنگی بووە. ئەویش لە کاتێکدا کە دەرفەتی هەبووە ڕووحی حەشیمەت بهارۆژێنێ و بیگەیێنێتە پلەی ڕووداوەکانی ڕۆژانە. بەم جۆرە هەڵکەوتێکی وا گەورەی لە کیس چووە و بۆتە دەردێکی مەزن.

دۆن پاولۆ دەستبەجێ دەکەوێتە ئەم فیکرە کە دەتوانێ گوێ نەداتێ و ژیرانە هێندێ پرسیار لە پارێزەری داوایان بکات لەم بارەوە کە داخوا هێشتا لە دەشتی فۆچینۆ کەسانی سۆسیالیست پەیدا دەبن یا نا و پێی دەڵێ:

– ئەگەر لە ناوچەی قەشەنشینی من خزمەتێکم بۆ تۆ لە دەست دێت، بڵێ تا بەگیان ئەنجامی بدەم.

کەمی مابوو زابالیونە قەشە ماچ بکا. بەئاهەنگێکی پاڕانەوە دەڵێ: «ئەو شانازیەم بدەیە کە نانی نیوەڕۆ لە ماڵی من بخۆی.»

دۆن پاولۆ لەپێشدا خۆ دەگرێ. بەڵام لە ئاخردا قبوڵ دەکات. بۆ ماڵی زابالیونە لەپێشدا دەبێ بەبەشی کۆنی گوندیدا بڕۆی کە تێکەڵاوێکە لە کوچە و کۆڵانی تەنگ و تاریک و وێران کە بەناوی پیرۆزەکانی ناوچەیی ناونراون و بەمەیدانی بچووک و بێ دەنگ، دەورەدراو بەخانووی نەوی کە بەردی سەر دەرانەیان لەگەڵ تێپەڕبوونی زەمان ڕەش هەڵاتوون، تێپەڕی. لەپشتی پەنجەرەکان کە گوڵەکانی شەمدان و بادراویان بینەر دەخاتەوە یادی پەرژینەکانی پاراستن، کیژانی سەر بەبنەماڵە ڕەسەنەکان لە کەمین دانیشتوون و ئاخ هەڵدەکێشن. زابالیونە لە کاتێکدا کە چاودەگێڕێ و ددانان نیشان دەدا بەحەرەکەتێ

بەرچاو ناویان دێنێ و سڵاویان لێ دەکات. پاش بەشی کۆنی ئاوایی، ئێستا بەشی تازە دروست کراو کە پاش بوومەلەرزە بەشێوەی شارەکانی پارکدار دروست کراوە دەردەکەوێ. کۆڵان و شەقامەکانی بەگوێرەی پێداویستی ناوچە زۆر بەرین و ماڵەکان بەشکڵی ویلای کوێستانی بەپەنجەرەی سەوزی تازە ڕەنگ کراو دروست کراون. ناوی کوچە و شەقام و مەیدانەکان بەشانازی مێژووی تازە ناودێرکراون. وەک دەڵێی ناسێنەری ڕووداوی گرنگی مێژوویین. لەپێش خانووەکان، لەسەر حەوزەکانی فوارە. لەسەر دارەکان و لە نەردەی باخەکان دروشمی قارەمانانە سەر بەحزبی دەسەڵاتدار بەخەڵوز و یا قەتران و یا گێچ و یا بەڕەنگی جیاواز نووسراون. لە هێندێ شوێن لە دار و یا لە بەرد هەڵکەنراون و یا بەقەڵایی داڕێژراون. لە پێش ماڵی زابالیونە دەستەیەک وەستا و فەعلە بەنردوە نانێکەوە چەقۆ بەدەست لەسەر زەوی دانیشتوون و پێخۆری نانەکەیان بیباری سەوز و سوورە. دیوارێک لە دەوری ماڵەکە کێشراوە و بوتڵێکی شکاویان تێچەقاندوە. تێلی دڕویان بەدەوری باخچەکاندا کێشاوە، کابرایەک لەنێو باخچە لەسەر زیخ ئەژنۆی داداوە و دەورەی باخچەیەک پاک دەکاتەوە کە گوڵەکانی دیاردەی ئاڵای سێ ڕەنگی ئیتاڵیان.

زابالیونە دەڵێ: «من گوڵەکانم خۆش دەوێ. هێندێ شت هەن کە تەنیا گوڵ دەتوانن دەریان بخەن.

ژنێکی بەئەدەب، بەژن و باڵابەرز و باریک کە ژنی زابالیونەیە بەقژی ڕەشی بادراو لە دەرگا دەردەکەوێ. مێردەکەی پێی دەڵێ: «دەستی جەنابی قەشە ماچ کە و بەتەنیا بەجێمان بێڵە.»

ژنی بەفیز دەستی قەشە ماچ دەکا و دەڕواتە دەر. پاشان لە داڵانی خانووو سێ کیژی گەنج بەلیباسی قاوەیی تاریک دێنە پێش. هەرسێکیان لاواز و ڕەنگ پەڕیون و وەک کرم وان. مرۆڤ دەخەنە بیری سێ نەمام کە لە سارداودا شین بووبن. ئەوانە کیژی زابالیونەن.

باوک دووپاتی دەکاتەوە: «دەستی جەنابی قەشە ماچ بکەن و تەنیا بەجێمان بێڵن.»

کیژانی گەنج دەستی قەشە ماچ دەکەن و بەنیشانەی ڕێزگرتن ئەژنۆ دەچەمێنن و دەڕۆنە دەرێ.

لە ژووری نانخواردن بوفەیەکی گەورە لە داری گوێز دانراوە کە پڕە لە میوەی جوان و گۆزەی شەڕاب و مورەبا. لەسەر داری بوفە کە ئەم نووسراوەی قارەمانی هەڵکەنراوە. (Dulce et decorum est propatnia mori) یانی چەندە شیرین و جێگای شانازییە مردن بۆ نیشتمان.

زابالیونە دەڵێ: «من بەهەڵکەوت ئەم بوفەیەم وەگیرخست، بەڵام نووسراوەکە خۆم داومە هەڵیان کەندوە. دیارە جەنابت تێدەگەی کە ئینسان ناتوانی تەنیا بەنان بژی.

لە ڕاستیدا هێشتا لەسەر سفرە دانەنیشتوون کە «پاستا ئاچیوتا»(*) دێنن. زابالیونە بەدەنگی بەرز ئیشتیای لە ڕادەبەدەری خۆی بەژنەکان ڕادەگەیێنێ کە لە متبەق دانیشتوون. ڕوومەتی سوور هەڵدەگەڕێن، چاوەکانی لە خۆشیان دەدرەوشێن و جاروبار سمێڵە ئەستورەکانی بەسەری قامکان بادەدا.

(*) مەبەست ئەلخ ئەلخ موسولینی پێشەوای فاشیستی ئیتاڵیایە. کە بۆ گاڵتە پاش گەلێک نازناو و نیشان ناویان لە « ئەلخ ئەلخ»دا کورت کردۆتەوە. نووسەر لەم کتێبەدا ناوی موسولێنی بەئەلخ ئەلخ دێنێ.

ڕاست وەک منداڵێکی گەورە و نەوسن و کولّمە سوور دەسرەی سفرە لە ملی گرێ دەدا. بەئاهەنگێکی گەرم و خالیسانە کە نیشانەی خاسیەتی ساکار و بێ عەیبی وەرزێرییە لەگەڵ قەشە قسان دەکات و بەنێوچاوان تێکنانێکی کە لاوان بەکەم دەگرێ دەڵێ: «لاوەکانی ئیمڕۆ لە دابوڕەسمی خواردن بێ ئاگان هەر بۆیەش خەراپن» قەشە لێی زیاد دەکا: دابونەریتی پێشینان وردە وردە دێ لەبەین دەچێ.

لەگەڵ ئەوەش زابالیونە لە نرخە مەعنەوییەکان خافڵ نییە و لە درێژەی قسەکەی دەڵێ:

– من کیژەکانی خۆم هەموو یەکشەمۆیان دەنێرمە نوێژی مەسح. ئەگەر باوەڕ ناکەی دەتوانی لە دۆن جیراسولەی کەشیشی فوسا بپرسە. بەڕاستی ئەگەر ژن لغاوی مەزهەبی نەبایە چ دەبوو؟

لەم ناوەدا ژنەکان لە ئاشپەزخانە خەریکن نان دەخۆن. دۆن پاولۆ کە دەبینێ زابالیونە بەچ ئیشتیا و تەمایەک لەپێشدا چەنگاڵ دەسپاگیتی ڕادەکا و لێکی دەهاڵێنێ و دەزاری ڕادەکا سەری سوڕدەمێنێ و لە دڵی خۆیدا دەڵێ: «کابرا دەخنکێ.» بەڵام بێ گومان زاری زابالیونە، زاری پارێزەرێکی شازە.

قەشە لە مەبەستی دیداری خۆی خافڵ نییە و قسە دەباتە سەر یەکێتییەکانی وەرزێری کە دەوڵەت هەڵیوەشاندونەوە و دەڵێ:

– بەر لە پێکهاتنی دەوڵەتی ئێستا من تەشکیلاتی وەرزێرانی کاتۆلیکم پێکهێنابوو. پاشان تەشکیلاتی ئێمەیان هەڵوەشاندەوە. واتە وەزعی ئێمە و ئێوە وێک دەچێ. ئێستا لەم ناوچەیە وەزعی ڕووحی و فیکری سۆسیالیستەکانی ئەندامی سەندیکا چۆنە؟

زابالیونە لەپڕ خۆ کۆدەکاتەوە، قیافەیەکی جیددی بەخۆوە دەگرێ. دەست لە خواردن هەڵدەگرێ، لیوانەکەی پڕ دەکا، دەیخواتەوە، دانەکانی دەکۆڵێتەوە. جارێکی دیکەش لیوانەکە پڕ دەکاتەوە و پێی دادەکات.

دۆن پاولۆ بۆ ئەوەی میوانداری خۆی وەزمان بێنێ و هەرچی بەخەیاڵی دادێت لە بارەی وەزعی قەشەنشینی فراسکاتی دەیهۆنێتەوە. ئاخرەکەی زابالیونە دێتە زمان و دەڵێ:

– واقعییەتی ڕەسمی ئەوەیە کە لەپێشدا بەڵشەویزم لێرە حکوومەتی دەکرد. دیارە ئایین و ئەخلاق و خاوەن ملّکی خسوسی لەژێر پێ نرا بوو. پاشان «ئەلخ ئەلخ» ١ سەری هەڵدا. ئایین و ئەخلاق و خاوەن ملّکیەتی گەڕانەوە شوێنی خۆیان.

دۆن پاولۆ بەهەوایەکی پڕ لە تایبەتمەندی دەڵێ:

– ئێستا ئێمە نە لە مەیدانی گشتین و نە لەسەر میمبەری کەنیسە. بەڵکو تەنیا خۆمانین. واقعییەتی ڕسمی هەموومان دەیزانین. بەڵام واقعییەتی غەیرە ڕەسمی کامەیە،؟

زابالیونە دەڵێ:

– واقعیەتی غەیرە ڕەسمیش ئەوەیە کە لێرە برسیەتی و نەزانی زاڵ بوو. فەقیرەکان وردە وردە لە یەکێتییەکانی وەرزێریدا کۆدەبوونەوە.کە لەپڕ ئەلخ ئەلخ پەیدا بوو، یەکێتییەکانی تێکدا، بەڵام برسیەتی نەک هەر لەبەین نەبرد بەڵکو لەو ماوەیەدا زیاتریش بووە.

قەشە دەپرسێ: «ئەندامی پێشووی یەکێتییەکان ئێستا چ دەکەن؟» ئەمە خاڵێکە پتر لە هەموو شت بۆ قەشە بۆتە گرێ.

زابالیونە وەڵام دەداتەوە: «بەڕەسمی وەهایە کە هەموویان سەرلەنوێ هاتبنەوە دنیا. لەمەودوا لە سایەی ئەلخ ئەلخ ژیانێکی تازەیان دەبێ. پیاوێک کە تەڕ و تازەی و شادی بەنیشتمان بەخشیووە.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «بێ گومان بەغەیرە ڕەسمی هەر سۆسیالیست ماونەوە.؟»

ئیدیعای وا پێوەنانە. وەرزێرەکان بۆیە چووبوونە نێو یەکێتییەکان کە نەختە ئەمنییەتێکیان هەبێ. سۆسیالیزم لە زەینی واندا ئەو نەختە ئەمنییەتە بوو. بۆ خەڵکێکی زۆریش لەوان، سۆسیالیزم بەمانای کارکردن و تەندور و سک تێرکردن بوو. بەڵێ، کارکردن و ئاسوودە نوستن، بێ خەیال لە خەم خواردنی دواڕۆژ. لە ناوەندی یەکێتییەکانی فوسا لە پەنا عەکسی مارکسی ڕیشدار، عەکسێکی عیسا مەسیحیش هەبوو کە کراسێکی سووری لەبەردا بوو. ئێوارەی ڕۆژەکانی شەمۆ وەرزێرەکان دەهاتنە یەکێتی و سروودی «ڕابن ئەی برایان ئەی هاوڕێیان»یان دەخوێندەوە. ڕۆژەکای یەکشەمۆ دەچوونە نوێژی مەسح و بۆ ئاوازی دوعا «ئامین»یان دەگوت. کاری دایمی سەرۆکێکی سۆسیالیست ئەوەبوو کە نامەی ڕاسپاردن بۆ ئەملاو لا بنووسێ. ئێستاش هەمان بەزمە بەم فەرقە کە ڕاسپاردەی نامەکان سەرۆکی حزبی دەوڵەتی یا قەشە دەینووسێ. ئێستا ئیتر ڕاسپاردەی نامەکانی من نرخیان نییە هەر لەبەر ئەوەش وەرزێرەکان کاریان بەمن نەماوە.

– ئەو دەمیش کەس سۆسیالیستی ڕاستەقینە نەبوو.

زابالیونە دەڵێ:

– تاقە سۆسیالیستی ڕاستەقینە من بووم. دیارە لەنێو وەرزێرانی سەر بەیەکێتییەکان کەسانێک هەبوون کە لەوانیتر وریاتر بوون و بزووتنەوەی زیندووکردنەوەی موسولینی بەتایبەت کاری بەو تیپە بوو. ڕۆژی نۆزدەی ژانویەی ١٩٢٣ (نازانم بۆچی ئەم تاریخە لە زەینمدا ماوەتەوە و نایەوێ لە مێشکم بچێتەدەر) دەستەیەک لە سەربازانی ڕیفورمیست لە «ریوی زوندولی» ماڵی وەرزێری سەرۆکی یەکێتییان داگیر کرد، دەست و لاقیان بەست و تەواوی دەستەی سەربازان کە ٢٢ کەس بوون دەستدرێژییان بۆ ژنەکەی کرد. ئەم کارە لە سەعات یازدەی شەو تا دووی بەیانی درێژەی کێشا. دیارە ئەوە ڕووداوێکی بەتەواوی ساکار بوو. ئەو دەم چەند کەس لە وەرزێران بۆ فەرانسە و یا ئەمریکا پەنایان برد. بەڵام خەڵکێکی زۆر کە نەختە ئەمنییەتێکیان لە ئەندامەتی یەکێتی وەرزێراندا دۆزیبۆوە، ئێستا لە یەکێتییەکانی پیشەیی (شیرکەتەکانی دەوڵەتی)دا دۆزیبیانەوە. ئیمڕۆ ناوی ڕەسمی ئەوان ئیتر وەرزێر نییە، بەڵکو خاوەن گوندە.

دۆن پاولۆ بەژیری دەپرسێ:

– لەگەڵ ئەوەش هێشتا دەبێ خەڵکی موخالیف مابن. ئەگەر وەزع خەراپتر بووە بێ گومان دەبێ چەند کەسێک هەبن کە هێشتا سەردەمی یەکێتییەکانی کە لەوێدا کرێکاران لانی کەم دەیانتوانی لە مافی

خۆیان بەرگری بکەن، لەبیر نەبردۆتەوە.

زابالیونە دان پێدادەنێ کە:

– بەینی خۆمان بێ، منیش سۆسیالیسمم پێ خۆش بوو. هەروەک ژنیشم خۆش دەوێن. من باشترین وتارەکانی تەمەنی خۆم لە بارەی سۆسیالیسمەوە داوە. دیارە لەبەینی خۆمان دەرنەچێ، من بەغەیرە ڕەسمی ئەم مەسەلەیەت عەرز دەکەم. لەم باسە تێپەڕین دەبێ بڵێم کە هەرچی موسولێنی تێیدا سەرکەوتووە، بەڕاستی نیشانەیەک بووە لە کەرەمی خودا.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «پێت وا نییە کە پێویستە مرۆڤ هێندێ جار شارەزای فیداکاریش بێت؟»

زابالیونە بەدەنگی بەرز دەڵێ:

– فیداکاری! چەندە وشەیەکی جوانە! فۆدس کسری شتێکە لە ئایینی مەسیحیەت کە من پێم باشە. ئەوەی مارکسیزمی خەراپ کردووە، هەمان لایەنی مادیگەرییە.

دۆن پاولۆ نازانێ زابالیونە ئەم قسانە بەجیددی دەکات یا، نا

پارێزەر قسەکان درێژەپێدەدا:

– من باش دەزانم سۆسیالیستی ئەوتۆ هەن کە نان و کار و ئاسایشی خۆیان فیدا کردووە. بەڵام تەواوی ئەوانە لەبەرانبەر ئەوەدا کە من فیدام کردووە، هیچە. من شتێکی بەرزتر و بەنرختر فیدا کردووە، ئەوەش فیکرە. فیداکاری مەعنەوی یەکجار لە فیداکاری مادی بەنرخترە. بەڵام کێ دەتوانێ لە ڕاستیدا زیاتر لە قەشەیەک نرخی فیداکاری مەعنەوی بزانێ. ؟

دۆن پاولۆ لەژێر لێوانەوە دەڵێ: تۆ قارەمانی!

زابالیونە لە وەڵامدا دەڵێ:

– قارەمانێکی نەناسراو. پاش دوازدە ساڵ ئیرادەتی پاک و خالیس بەموسولێنی، ئیمڕۆ هێشتا بەچاوی کەسێکی گومانلێکراو سەیری من دەکەن. تازە بەهەزار زەحمەت توانیومە ببمە ئەندامی ئیفتخاری بێ جیرە و مواجبی ئەنجوومەنی ئێستای شار. کاریشم لەو ئەنجوومەنەدا ڕاستکردنەوەی نووسینەکانە. شاردار کە بەڕەسمی بڵێمەتە و منیش بەغەیرە ڕەسمی ئەحمەقێک زیاتر نیم. منی کردۆتە مەعمور کە فەرمان و نووسراوەکانی وی لە ڕوانگەی ڕێزمانەوە چاک بکەم. ئێستاکە نووسین نازانێ سەری بخوا، نازانێ قسانیش بکات. ناتوانێ وتار بدات. لەکاتێکا کاتی وا دێتە پێش کە دەبێ ئەو قسە بکات.

نان خوراوە. ئێستا بۆ قاوەخواردنە و دەچنە ساڵۆنی میوانداری. پەردەی ڕەنگ ئابییان بەپەنجەرانەوە هەڵاوەسیوە. قەفەسەکانی دیوار پڕن لە کتێبی تۆزگرتوو. سێ عەکسی لە قاپگیراوی گەورە بەلق و گەڵای شانازی ڕازاونەوە. یەکیان لە مازینی بەقیافەیەکی گرژ، یەکیان لە گاریباڵدی بەکراسی سوور و یەکیشیان لە موسولینی لە دیوار دراون.

عەکسی زەرد و کۆن لەسەر مێز بەرچاو دەکەون. سەندەڵی ڕەحەتی لە حەسیر کە بەڕەنگی سەوز ڕەنگ

کراون بۆ سووڕان و نوستنی دوای نانخواردن لە ساڵۆن داندراون.

ڕاست لە کاتی قاوە خواردنەوەدا، چەند کەس لە میوانانی ڕۆژانەی زابالیونە وەژوور دەکەون. ئەوانە بریتین لە فەرماندەی گاردی شار و «دۆن جنزیو» ئەندامی دارایی و «دۆن سنو فونتە»ی دەرمانفرۆش. فەرماندە لیباسی نیزامی پڕ لە زەرق و بەرقی ژەنڕاڵەکانی پێش شەڕی لەبەردایە.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «چەند کەس لەژێر فەرمانی تۆدا هەن؟»

– ئێستا تەنیا یەک نەفەر. دیارە ئاگاداری کە ئەم بەشە فەقیرە و زۆر بەکاوەخۆ پەرەدەستێنێ.

دۆن سنو فونتە زەلامێکی خۆش قیافەیە. بەسمێڵەکانی وەک شا هەمبرتی یەکەم و، قژەکانی بەشێوەی ماسکاگنی و، خاڵێکیشی لەسەر گۆنەیە و دەڵێ:

– پایە بەرز، من بەغیرەتەوە دڵنیایت دەدەمێ کە هەموو یەکشەمۆیان ژنەکەم بۆ نوێژی مەسح دەنێرم. ئەگەر بڕوا ناکەی دەتوانی لە «جیراسولە»ی قەشە بپرسی. بەبڕوای من مەزهەب بۆ ژنان وەک خوێ بۆ گۆشتی بەراز وایە و تەڕ و تازەییيان دەپارێزێ.

«دۆن جنزیو»ش قژەکانی خۆی بەسەلیقەیەکی تەواو ڕۆن و شانەی لێداوە و ئەویش ژنەکەی بۆ نوێژی مەسح دەنێرێ.

دۆن پاولۆ نەخشێکی کە ڕیش و سمێڵ و شێوەی ڕازاندنەوەی مووی سەر لەجیا نیشاندانی چینی ڕووناکبیر و خوێندەوار لەگەڵ وەرزێر و خاوەن مڵک یاری دەکات بەسەرسوڕمانەوە چاو لێ دەکات. ئەوەش تێدەگا کە بۆچی لە زاراوی ناوچەییدا چینەکان بەوشەی «ڕەگەز» دیاری دەکەن. بۆ نموونە: ڕەگەزی وەرزێران، ڕەگەزی پیشەوەران، ڕەگەزی خاوەن مڵکان. کوڕی وردە مالیک کە خوێندنی خۆی تەواو دەکا و پاشان بەناچاری دەبێتە کارمەندی دەوڵەت و یا خزمەتکاری ناوچە، خێرا هەوڵ دەدا لەبیر خەڵکی بەرێتەوە کە لە ڕەگەزی وەرزێرانە و مووی سەری بەشێوەی کارمەندان دەتاشێ. ئەو دەم ئەگەر شێوەی قسەکردن و چاوگێڕان و برۆ هەڵتەکاندن و لغاوە بزاوتن و سیغار کێشانیش لە شێوەی مووی سەرچاککردن زیاد بکەن، ئەو دەم پێویست ناکا زۆر بیر لەوە بکەینەوە کە مرۆڤ لەگەڵ پارێزەر و دەرمانفرۆش و یا کارمەندی دەوڵەت تەرەفە و خۆی لە سەکۆی شانۆدا دەبینێ.

زابالیونو دەپرسێ: «باشە، ئاغایان خەبەر چییە؟»

سنوفەنتە دەڵێ:

– ئەم خەبەرە لەنێو بارمتە دانەرانی گوندنشین بۆتە قاو کە بانک لە حاڵی نابووتی و داخستن دایە. من دۆن پاسکال کولامارتینی پیتراسکاییم چاوپێکەوت کە وەک شێتانی لێ هاتبوو. فەقیرە هەرچی لە جیازی ژنی ئەحمەقی بۆی مابۆوە لە بانکی دانا بوو هێشتا نەیدەزانی کە وەزعی بانک لە قەیراندایە.

زابالیونە دەڵێ:

– پێشتر کاتێ بانک وەر شکست دەبوو کار دەگەیشتە دادگا. بەڵام ئیمڕۆ مەسەلەکان لە بنەماڵەکاندا جێبەجێ دەکرێن. دیارە لە بنەماڵەی ئەلخ ئەلخدا.

فەرماندەی گاردی شار دەپرسێ:

– ئێوە تا ئێستا لە بارەی پیاوێک بەناوی پیترۆسپینا شتێکتان بیستووە.؟ هیچ یەک لە ئامادەبووان تا ئێستا لەم بارەوە شتێکیان نەبیستووە. دۆن پاولۆ خەریکە لاپەڕەکانی ئالبومێکی عەکسی کارت پستاڵ هەڵدەداتەوە.

فەرماندە لە ڕوونکردنەوەی پرسیارەکەیدا دەڵێ:

– ئەو کابرایە کوڕێکە لە بنەماڵەی سپینا خەڵکی «روکاردی ماسی» کابرایەکە شۆڕشگێڕ و نیوە شێت. وەک زانراوە پاش ئاوارەیی دووبارە بۆ ئیتالیا گەڕاوەتەوە تا سەبارەت بەگیانی موسولینی هەنگاوی خەراپ باوێژێ. سێ مانگە پۆلیس وەدوای کەوت و تەنانەت هێندێ نیشانەی وی لە وڵات بینراون. چونکە وەک دەڵێن ویستوویەتی خەرمانەکان بسووتێنێ. ئیمڕۆ لە ڕۆمەوە خەبەرێک هەبوو کە گرتوویانە.

زابالیونە دەڵێ: «شێتێک کەمتر. ئەو لەو شێتانەیە کە نازانێ ڕێکوپێکی و فیداکاری چییە.»

سنوفۆنتە دەپرسێ:

– گوتت سپینا ، خەڵکی «روکادی مارسی»؟ من ئەو بنەماڵە دەناسم و لەگەڵ باوکی ئەو کوڕەی کە باسی دەکەن هاودەرس بووم. باوکی پیاوێکی زۆر باشبوو لە کارەساتی بوومەلەرزەدا مرد. ئەوەش یەک لە بنەماڵە قەدیمییەکانە کە ئاخری بۆتە شەڕ.

زابالیونە دەپرسێ: «لە کوێ زانیوتانە کە ئەو ویستوویەتی خەرمانان بسووتێنێ؟ بۆ لە کاتی دروێنەدا لەم دەوروبەرە دیتویانە؟

فەرماندە لە وەڵامدا دەڵێ:

– نا ، نا ، نە ئێستا و نە لەم ساڵانەی دوایی کەس لەم دەوروبەرە نەیدیوە، ئەو جگە لە شار قەت تبلیغاتی نەکردووە. بەڵام هەوەڵێن جار لە وەرزی دروێنەدا دیتراوە کە بەخەتی سوور لەسەر دیوارەکان نووسراوە: «بژی پیترۆسپینا» ئەوە نیشانەی وەیە ڕەنگە بۆ وڵات گەڕابێتەوە.

قەشە دەپرسێ: «پێت وایە هەر بۆیە گەڕابێتەوە کە لە دیواران شت بنووسێ؟

فەرماندە لە وەڵامدا دەڵێ: «نەک ئەو بۆ خۆی، لایەنگرانی نووسیویانە.»

دۆن پاولۆ هەناسەیەکی سەرسوڕمانە هەڵدەکێشێ و دەڵێ:

– سەیرە! لایەنگرانی وی؟ کەوابوو وەرزێری ئەوتۆش هەن کە شۆڕشگێڕ بن.؟

تینوایەتی بۆ هەنگاونان بۆتە هۆی ئەوە کە قەشە ئیحتیات لەبیر بەرێتەوە.

فەرماندە هەناسەیەک هەڵدەکێشێ و دەڵێ:

– جموجوڵێکی گەورە لەنێو لاوەکاندا هەیە. مرۆڤ لەژێر پەردەی «یەکێتییەکانی پیشەیی»دا هێندێ پەیف دەبیسێ، مووی لە لەشیدا ڕاست دەبنەوە.

سنوفونتە دەڵێ: «بەرەی تازە پێگەیشتوو، بەرەیەکی مەترسیدارە. بەرەیەکە لەگەڵ حیساب سەروکاری هەیە. ئەم بەرەی تازە بەجیدی وەرگرتووە کە کئوپراتیزم «یەکێتییەکانی پیشەیی» کۆتایی سەرمایەدارییە و خۆشی ویستیاری نابووتی سەرمایەدارییە.

زابالیونە دەڵێ:

– ڕیشەی واقیعی دەرد هەر لەوەدایە کە مرۆڤ هەموو مەتڵەبەکان بەجیدی وەربگرێ.. نابێ هیچ ڕێژیمێک بەجیدی وەربگری، چونکە ئەگەر بێجگە لەوە بێت دیار نییە ئاخری کار چۆن دەبێ. ئەگەر کەسی فەرانسەیی خەیاڵێی وای هەبایە کە بەگوێرەی بەیاننامەی مافی مرۆڤ بژی، ڕاست ڕێگای دەکەوتە زیندان. ئایا ئێوە ڕۆژنامەکانی ئیمڕۆتان خوێندۆتەوە؟ لە ڕووسیا دووبارە سزای ئیعدام بۆ لاوان دانراوەتەوە. بۆچی؟ ڕەنگە لەبەر ئەوە بێ کە ئەوان تەشکیلاتی ڕێژیمی سۆسیالیستیان جیدی گرتووە. پێویستە ئەم ئەسڵە بۆ هەمیشە بخەینە گوێچکەمان کە تەشکیلاتی بنەمای هەر وڵاتێک تەنیا پێوەندی بەپارێزەرانی دادگا و کەسانی بەساڵاچووەوە هەیە کە مانای زەبت و فیداکاری دەزانن و لاوان بەتەواوی دەبێ لەمە بێ ئاگا بن.

فرماندەی گاردی شاری پشتی دەگرێ و دەڵێ:

: کاتێک من مەعموری ئاگاداری کتێبخانەی گەڕەک بووم. من تێناگەم چ پێویستییەک بەکتێبخانە هەبوو.؟ هەر کەس دەیەوێ کتێب بخوێنێتەوە با بۆ خۆی کتێب بکڕێ. لەگەڵ ئەوەش کتێبخانە هەمیشە ئاواڵە بوو، لە ڕۆمەوە کتێب دەهاتن. لاوان دەهاتنە کتێبخانە دەیانویست لیستی ئەو کتێبانە ببینن کە سەرۆکی دەوڵەت نووسیبووی و دەیانگوت: «ببینن! لێرە بەئاشکرا نووسراوە کە کەنیسە و ڕێژیمی پاشایەتی و سەرمایەداری دەبێ لەبەین بچن.» من هەوڵمدا بۆیان ڕوون بکەمەوە کە ئەو کتێبانە بۆ گەوران نووسراوە نەک بۆ منداڵان و کەسانی لە تەمەنی ئێوەدا. باشترە ئەوان ڕۆمان بخوێننەوە. بەڵام فایدەی چی دەرەتان نەبوو بیروڕایان بگۆڕین. ئاخرەکەی ناچاربووم بەئیجازەی کاربەدەستانی سەرەوە ئەم کتێبانە لە ڕیزی کتێبخانە وەدەربنێم و ئەوان لە قەفەسێکدا قفڵ بدەم و بیشارمەوە.

سنوفۆنتۆ دەڵێ:

– پاشان لە کوڕەکەم بیست کە هێندێ نووسراوە لەو کتێبانە هاتۆتە دەر و بەتایپ نووسراوەتەوە و دەست بەدەست لەنێو لاواندا دەگەڕێ. هێندێ لە لاوان لە ویلای «چوار فەسڵ» لەولای سێلاوگر پێکەوە دادەنیشن تا بیانخوێننەوە و لێیان بکۆڵنەوە. کوڕەکەم دەڵێ: «بۆ عەمەلی کردنی ئەم شتانەی لەو کتێبانەدا نووسراوە، شۆڕشێکی دیکە ڕێ دەکەوێ...»

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «ئەم کەسانە لە وەرزێرانی لاون؟»

فەرماندە وەڵام دەداتەوە:

– نەخێر. تەنیا سێ چوار لاوی قوتابین. کاربەدەستانی دەوڵەت لە هەموو شتیان ئاگادارن و لە کاتی پێویستدا پێشی ئەم منداڵ بازارییە دەگیرێ.

زابالیونە سەر ڕادەوەشێنێ و دەڵێ:

– دەردەکانی هەرە خراپ ئەو کاتەن کە بەرەی لاو ئەوەی لە کتێبدا دەیخوێنێتەوە بەجیدی وەر بگرێ.

دۆن پاولۆ لە دڵدا بیر دەکاتەوە: «منیش لە کاتی لاوێتیدا ئینجیل و کتێبەکانی باوکانی ڕووحانیم بەجیدی دەگرت. بەرهەمی ئەوەیە کە ئێستا لە خاکی وڵاتی خۆم، لە چەند کیلۆمیتری ئەو گوندەی لێی هاتوومە دنیا، بەبێگانە دەژمێردرێم. جگە لەوە نەخۆشیشم و وەک حەیوانی دڕندە ڕاوم دەنێن.»

قەشە و دەرمانفرۆش پێکەوە لە ماڵی زابالیونە دێنەدەر. قەشە دەپرسێ:

– تۆ باوکی «پێترۆ سپینا»ت لەو کاتەدا دەناسی کە خوێندکار بوو؟ یا ئەویش وەک کوڕەکەی شێت بوو؟

سنوفۆنتە دەڵێ:

– ئێمە لە ناپوڵ پێکەوە یەکترمان ناسی. ئێمەش وەک زۆر لە خوێندکاران ئەو دەم کۆماریخواز بووین. «جیوسیپ مازینی»(*) خودای ئێمە بوو. ئالبێرتوماریۆ پێغەمبەری زیندووی ئەو. پاشان هەرتکمان بۆ «مارسیکا» گەڕاینەوە و نیزیکەی لە یەک کاتدا ژنمان هێنا. پاش چەند ساڵ ئەو هاتە دیدەنی من، بەڵام ئەوەندە گۆڕابوو نەدەناسرایەوە. من قەت قسەکانی وی لەبیر ناکەم کە دەیگوت: «سەردەمی شیعر کۆتایی پێ هاتووە و سەردەمی پەخشان دەستی پێ کردووە. شیعر خەونی گەنجیەتێ و ژیانی واقیعی پەخشانە. هەر وچەیەک هەمان ئەزموونی وچەی خۆی وەردەگرێ. کاربەدەستانی دەوڵەتی سەرکۆنەم دەکەن کە بۆچی کوڕەکەم هاوڕێیانی خۆی هاندەدا و باسی شۆڕشی دووەم دەکات. من لە وەڵامی واندا دەڵێم: ئەوە ویستی تەمەنیەتی کە تەمەنی خەونە. ئێستا ئەو لە سەردەمی شیعردا دەژی. بەڵام پاشان ژن دێنێ و دەبێتە کارمەندی دەوڵەت و ئەو دەم سەردەمی پەخشان دەست پێ دەکات. چ بەدبەختییەکی گەورەیە ئەگەر لە ژیاندا شیعر نەدەبوو. بەدبەختی گەورەتر ئەوەیە ئەگەر دوای شیعر نۆرەی نەسر نەدەهات.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «چ دەبوو ئەگەر ئینسانەکان لە ئاست ئامانجەکانی لاوەتی خۆیان بەئەمەگ دەمانەوە؟

دۆن سنوفۆنتە دەستەکانی بەرەو ئاسمان هەڵدێنێ، دەڵێی دەیەوێ بڵێ: «ئەو دەم دنیا کۆتایی دەهات» و پاشان لە وتەی خۆی زیاد دەکا:

– سەردەمێک دێت کە نان و شەڕابی ماڵی باوک بەئێشتیای لاوان نابێ. ئەوان خواردنی خۆیان لە جێگای تر دەدۆزنەوە.

تەنیا نان و شەڕابێک تێریان دەکا و تینوایەتییان دەشکێنێ کە لە موسافیرخانە و چوار ڕێیان دەس

(*) مازینی(Giuseppe Mazzini) نیشتمانپەروەری ئیتالیایی لە دایکبووی (١٨٠٥-١٨٧٢) و دامەزرێنەری ئەنجوومەنی نهێنی « ئیتالیای لاو» کە ماوەیەک لە ئاوارەییدا ڕاییوارد بەڵام لە هەموو شوێنێ بۆ ئازادی میللەتی ئیتاڵیا لە کۆتی سەرەڕۆیی خەباتی کرد.

دەکەوێ. بەڵام مرۆڤ ناتوانێ تەواوی تەمەنی هەر لە موسافیرخانان تێپەڕێنێ.

قەشە لەسەر ئەو بڕوایە کە دۆن سنۆفۆنتە خۆی تا ڕادەی «سیسیرۆن(*)ی وڵات نیشان دەدا. ئەو دووبارە دەڵێ:

– لەوێ نانەواخانەیەکی تازەیە. خوارتر بارەگای تازەی «دوپۆلاورۆ»یە(**). ئەوەش پۆستخانەی تازە و ئەوێشیان تیاترۆی تازە دروستکراوە. ئێمە شتی تەشریفاتی زۆرمان هەنە، بەڵام شتی پێویستیمان نییە.

هەرتک پیاو دەمێک دەچنە دەفتەری یەکێتییەکانی بازرگانی و دۆن سنۆفۆنتە لە ڕوونکردنەوەدا دەڵێ:

– پێشتر دوو تاجری گەورە، میوە و تەرەکاری «مارسیکا»یان دەکڕی و دووبارە بەپێتەختیان دەفرۆشتەوە. ئێستا تەرەفی سەودا نەگۆڕاوە واتە ئەم دوو تاجرە بازرگانیی تایبەتی خۆیان درێژە پێ دەدەن. تەنیا فەرقی ئەوەندەیە کە مەعاشی کارمەندی ئەو شیرکەتە و کرێی باریشی لەمەودوا بەخەرجی دەوڵەت دەدرێ..

لەسەر دیوارەکان دوو نووسراوەی سەر مەڕمەڕی دەبینرێن. لەسەر یەکیان نووسراوە: «یەکێتی پیشەیی پێشەنگی ڕووخانی سەرمایەدارییە!»

لەسەر یەکی دیکەیان نووسراوە: «هەر کەس موخالیفی یەکێتی پیشەییە دووژمنی دەوڵەتە!»

دۆن سنۆ فۆنتە دەڵێ: «مەڕمەڕ چەندە شتێکی جوانە.!

قەشە لە دوورەوە پیرەمێردێک دەبینێ کە بەزەحمەت بەڕێگادا دەڕوا و دۆن پاسکال دەناسێتەوە، هەربۆیە پاش خواحافیزی لەگەڵ دەرمانفرۆش هەنگاو توند دەکا تا بگاتە پیرەمێرد. کۆلا مارتینی پیر لە پێشدا قەشە ناناسێ، بەڵام پاشان خۆی لە ئامێزێ داوێ. پیرەمێرد هەموو گیانی دەلەرزێ و دوایە دێ بکەوێ. بەزەحمەت پشوو دەدا و ناتوانێ دوو وشە بەدوای یەکدا بڵێ.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «من ئاگام لە گەڕیان هەیە. غیرەتت هەبێ. پاش ئەوەی دەیگەیەنێتە نزیک فایتوونێک و لە بەستنی ماینەکە یارمەتی دەدا. بەکاوەخۆ دەیباتە نێو گاری و هەوسارەکەی دەداتە دەستی لەرزۆکی پیرەمێرد.

دۆن پاسکال بەچاوی بەئەسرینەوە تەنیا دەتوانێ ئەوەندە بێژێ: «ئاخری کارە! بەڕاستی کۆتایی کارە!»

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «کەسێک نییە کە بتوانێ تا «پیتراسکا» لەگەڵت بێ؟ دۆستێک نییە ببێتە هاوسەفەرت؟»

(*) سیسرۆن (Cicerone) وتەوێژی بەناوبانگی ڕۆمی.

(**) دوپۆلاورۆ (Dopolavro) مانای وشەیی یانی «پاش کارە» و مەبەست بنیاتی فاشیستییە کە دەکرێ وەرگێڕدرێ بەڕێکخراوی خۆشی ساخ و سالم.

پیرەمێرد سەر ڕادەوشێنێ و دەڵێ: «هیچ کەس، هیچ کەس. گوتم کۆتایی کارە.»

دۆن پاولۆ دەگەڕێتەوە بۆ موسافیرخانە تا بەڵکو لە دوکتۆر ساکاوە وەڵامی بۆ هاتبێ، بەڵام وەڵامێک نەهاتۆتەوە.

قەشە لەبەر خۆی بیر دەکاتەوە.«لەوانەیە ئەمشە و یا سبەی بێ خەبەر خۆی بێت!»

«برەنیـچـە»ش زانیـویەتی کـە بنەمـاڵـەی کـولامـارتینی لەبەر نابووتی بانگ هیـچـیـان نەمـاوە و سەرکەواتووانە دەڵێ:

– ئەوە سـزای خـودایە. دۆن پاسکال پیـرێژنێکی ئەحـمـەقی هێنا تا پارەی زۆر بێ و منداڵی کـەم. ئێستـاش بەسزای خۆی گەیشتووە. پارەکەی لە کیس چووە، منداڵەکانیشی بەجێی دێڵن. بەڵام ئەو پیرێژنە ئەحمەقەی بۆ ماوەتەوە.

قەشە لە برەنیچە دەپرسێ: «تۆ کوڕی دەرمانفرۆش دەناسی.؟»

برەنیچە لە وەڵامدا دەڵێ: «بەڵێ، منداڵێکی باشە. بەڵام دەبێتە هۆی ماڵوێرانی بنەماڵەی.

ئێستـا قـەتاری ڕۆم گـەیشـتـووە و ئەو مـوسـافـیـرانەی لە ئیـزگـەی ڕێگای ئاسن دێنەدەر، بەپێش موسافیرخانەدا تێدەپەڕن. دوو ژاندارم خۆ دەگەیێننە لاوێک کە کیفێکی چەرمی بەدەستەوەیە و لێی دەپرسن:

– بۆ هاتوویە ئێرە؟

لاو لە وەڵامدا دەڵێ: «من میوەفرۆشم.»

جەوازی کاسبیت هەیە؟

لاو لە کیفەکەیدا دەگەڕێ و ئەو بەڵگەی ویستوویانە نیشانیان دەدات.

– کارتی یەکێتی پیشەییت هەیە؟

ئەویشی هەیە

– ماڵیاتت داوە؟

بە هەڵکەوت ماڵیاتیشی داوە

ئەو دەم یەک لە ژاندارمەکان دەڵێ:

– زۆر باشە. ئێستـا کـە هەمـوو شتت تەواوە، گرتنت بێ فـایدەیە. تا قـەتاری دوایی دەگـا لە فوسا دەمێنیەوە و پاشان.. بێ ئەوە بیزوی بۆ ڕۆم دەگەڕێیەوە.

لاو بەمنگە منگ دەڵێ: «ئاخر من هاتووم میوە بکڕم.»

ئەو دوو ژاندارمە بەگوێرەی دوو نووسراوەی مەڕمەڕ مەتڵەبیان دەگەیێنن. یەکیان دەڵێ:

– سەردەمی مامڵەی سەرمایەداری تێپەڕ بووە.

ئەویتریان دەڵێ: «یێکێتی خۆی بۆ میوە کڕین هەنگاودەنێ.

لاو وا نیشان دەدا کە قانیع بووە. برەنیچە پێی دەڵێ:

– چاک لەچنگیان دەرباز بووی. ئەگە نەختێکی تر چەنەت لێدابا، دەکەوتیە زیندان. چ خەیاڵێک لە سەری دابووی؟ بۆ لە ماڵی خۆت دانانیشی؟

لاو سوپاسی قسەکانی برەنیچە دەکا و بۆ ئیزگەی ڕێی ئاسن دەگەڕێتەوە تا بەقەتار بچێتەوە ڕۆم.

«بیانکینا» لە هاتنی دۆن پاولۆ ئاگادار بووە و دێتە چاوپێکەوتنی. قەشە لێی دەپرسێ:

– ئێستا مزڵت لە کوێیە؟

– لە خانوویێکی کوێستانی بەناوی ویلای چوار فەسڵ.

دۆن پاولۆ بەتوندی هۆگری شتێکە بۆیە لە کیژی گەنج دەپرسێ:

– تۆ کوڕی دۆن سنۆفۆنتەی دەرمانفرۆش دەناسی؟

– پۆمپیۆ دەڵێی؟ ئەو یەک لە دۆستانی ئالبێرتۆیە و زۆر جار دێتە ویلای چوار فەسڵ.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «کەوابوو بۆ ویلای چوار فەسڵ ڕێنوێنیم بکە.

بیانکینا لاواز و باریک بووە، ئیتر وەک جار ڕوو هەڵماڵاو نییە و ئەو حاڵەتی بێعاری و سووکی کە لە پیتراسکا هەیبوو، نەماوە و هێندێ قورستر دێتە بەرچاو، بەڵام دووریش نییە کە ئەم گۆڕانە ڕواڵەتی بێ.

قەشە لێی دەپرسێ:

– ئێستا ئاقڵ بووی؟

بیانکینا بەپێکەنینەوە وەڵام دەداتەوە:

– گـورگ تووکی دەوەرێنێ، بەڵام سـرشـتی درندەیی خـۆی لە دەست نادات، دیارە ئەوەم بۆ مـەسـەل هێناوە ئەگینا قژەکانی من ئەوەندە پڕن کە دەتوانم زۆریان لێ بفرۆشم.

ویلای چوار فەسڵ خانووێکی کۆنی ئەعیانییە کەچی پێوە نەماوە و ئێستا بۆتە خانووێکی وەرزێری، ئەم ویلایەتە پێشتر نشتەجێی هاوینی بارونێک بووە کە لە شاری ڕۆم لەژێر باری قەرزدا مردووە.

دیواری پان و درێژی کە بەدەوری باخدا کێشراوە لە چەند جێگا ڕووخاوە. نەردەکانی دەروازەی باخ کە هاتوونەدەر و بیانکینا قەشە بەتەنیشت واندا دەباتە نێو باخ. گوڵ و گیای خۆڕست بەدرێژایی خیابانی پڕ داروگاری ڕۆ شین بوون. لە مەیدانێکی توردار کە پێشتر بۆ تاوسان دروست کرا بوو، ئێستـا مریشکی تێدا ڕادەگرن. خانووێکی کلاو فەرەنگی بەشێوەی دەورانی «ڕۆنێسـانس» داپۆشراو بەپیچەک کە لە سەرەتاوە عیبادەتگای «ڤێنوس» بوە ئێستا بۆتە کادێن. ڤیلا لە دوو ساختمان پێکهاتووە کە یەکیان لەویتر بەرزترە. قاتی سەرەوە لەبەر ئەوەی دڵۆپە دەکا، چۆڵ کراوە. قاتی خوارەوە لایەکی تەویلەیە ئەسپ و کایان تێدا ڕاگرتووە. لایەکەی دیکە مزلی ژیانی چەند وەرزێرێکە. لە بەینی هەیوانەکان چوار کونی خاڵی بەرچاو دەکەون کە پێشتر هەربەکەی پەیکەرێکیان لە چوار وەرز تێدا بوە. لەسەر دیوارەکانی

قەڵشیو کە لەبەر شەداری و شۆرەکاتی، پڕە لە پەڵە و پیسایی ئەو دروشمەی بەخەتی درشت و بەڕەنگی سوور ئەوەی خوارەوە نووسراوە:

«بژی یێکێتی پیشەیی بێ بوونی شازادە تۆرتولیا! مردن بۆ بوروکراسی»

ئالبێرتۆ لەگەڵ لاوێک لە قەراخ حەوز لەسەر بەردێک دانیشتووە. بیانکینا دەڵێ:

– قەدیمیەکان لەو حەوزەدا ماسی قزڵ ئالایان پەروەردە دەکرد، بەڵام ئێستا ئەسپ و گا ئاوی لێ دەخۆنەوە. ئالبێرتۆ پومپیۆ کوڕی دەرمانفرۆش بەقەشە دەناسێنێ. دۆن پاولۆ لەسەر لێوی حەوز لە پەنا لاوەکان دادەنیشێ و بێ دەنگ دەبێ.

لە گۆشەیەکی ڤیلا، لە قاتی خواروو ژوورێک هەیە کە بۆ عەمباری کەلوپەلی وەرزشی ڕێکخراوی لاوانی دەوڵەتی کەلکی لێ وەردەگرن. ئێستا هەر ئەو ژورەیە کە بۆتە مزڵی دانیشتنی ئالبێرتۆ و بیانکینا.

دوو لاوی دیکە لەو ژووورە دێنەدەر و ئەوانیش لە قەراخ حەوز دادەنیشن. بێ دەنگییەکی نەختێ ناڕەحەتکەر لەنێوان دانیشتوانی دەورەی حەوزدا بەردەوامە. دۆن پاولۆ دەڵێ:

– چەندەم پێ خۆشبوو توانیبام تەواوی شەو لەگەڵ ئێوە لە قەراخ ئەم حەوزە ئاوەدا بەبێ دەنگی دانیشتبام.

پومپییۆ دەڵێ: «بیانکینا باسی ئێوەی بۆ من کردووە.»

دۆن پاولۆ دەڵێ: «جۆرە بێ دەنگییەک هەیە کە لەوێدا ئەم پەردەی ئەستوور و تاریکی کە ئێمەی لە نێو خۆ گرتووە و ئەم پەردەی خۆ نیشاندان و دەمارگرژی و وشەگەلی دەستکرد کە جیاوازی ساز دەکا و ئینسانەکان دەخاتە بەرانبەری یەک، دەست بەدڕان و پووچانەوە دەکات. بۆیە نابێ لەم جۆرە بێ دەنگییە بترسێین. نابێ لە خۆپاراستن لە تەشریفات و ناسیاری و دووری لە شوێنە گشتییەکان ترس بخەیتە دڵەوە.

پۆمپیۆ دەڵێ: «ئێمە ناترسین»

دۆن پاولۆ دووپاتی دەکاتەوە:

: بەڵێ، نابێ بترسی. ئێمە گەیشتووینە دەمێک کە ئەندامێکی ڕێکخراوی لاوانی دەوڵەتی نابێ لە کەسێکی شۆڕشگێڕ و یا کەسێکی ڕووناکبیر لە پەیڤین لەگەڵ وەرزێرێک ترسی هەبێ.

پۆمپیۆ دەپرسێ: «مەبەستت ئەوە کە تەواوی دابەشینی لەنێوان ئینسانانداندا هەیە، ساختەیییە؟»

دۆن پاولۆ لە وەڵامدا دەڵێ:

– بێ گومان نا، بەڵام دابەشبوونی دەستکرد کە بەئانقەست بۆ داپۆشینی دابەشبوونی بنچینەیی پێکهاتووە زۆرە. هێزی دابەشکراو هەنە کە دەبوایە یەک بگرن. هێزی دیکە هەنە کە دەستکرد یەکیان گرتووە و لە کاتێکا دەبوایە لێک جیا بن. زۆر لەو دابەشکردنانە هەر قسەنە، هەروەک زۆر یێکێتیش هەر قسەن. لە هیچ کات و سەردەمێکدا وەک سەردەمی ئێمە وشەگەلیان لە ئامانجی ساکار و سروشتی

خۆی کە پێوەندکردنی ئینسانانە بەیەکترەوە، لاڕێ نەکردووە. قسەکردن و فریودان (زۆر جاریش خۆ فریودان) ئیمڕۆ وەک یەک وان. بەڕادەیەک کە من بخوازم لەگەڵ تۆ بدوێم، بخوازم قسەی برایانە و دۆستانە بکەم، بێ ئەوەی جگە لە تێگەیشتنی قسەی تۆ و تێگەیاندنی قسەی خۆم مەبەستێکی دیکەم هەبێ و بخوازم بۆ دەربڕینی مەتڵەبی خۆم بەدوای وشەگەلدا بگەڕێم، ئەوەندە وشەکان هەڵە و کۆن و خەراپ و دووفلێقانە بوون، بەڕاستی سەرم لێ دەشێوێ. لێرەدایە کە ڕەنگە بێ دەنگی باشتر بێ و باشتر ئەوە خۆ بەبێ دەنگی بسپێری.

ئێستا چوار کوڕی گەنج و کیژێک و قەشە لە دەورەی حەوز بێ دەنگ دانیشتوون. ئەوە هەوەڵین جارە دۆن پاولۆ هەلی بۆ هەڵدەکەوێ بەتەنیا لەگەڵ لاوان دانیشێ. فیکری ئەوەش ناڕەحەتی دەکات کە ڕەنگە هەلی وای لە کیس بچێ. لەو کاتەدا کە هەموویان بێ دەنگن تەماشای یەک یەکیان دەکات و دیسان سەیریان دەکا. دەڵێی دەیەوێ قانعیان بکات کە بڕوا و تاقەتیان هەبێ. دەڵێی دەیەوێ بێژێ: خۆزیا دڵی ئێمە توانیبایان پێکەوە بدوێن.... بەڵام لاوەکان لەو پتر لە ئازاردان. چونکە هەوەڵین جارە کە پیاوێکی ئاقڵ بۆ کۆڕی خۆیان ڕێگا دەدەن. ئەویش چ ئاقڵێک!

وەرزێرێک لەڕێوە دەگاتێ و دەرگای تەویلە دەکاتەوە. گایەکان بەکاوەخۆ دێنە سەر حەوزەکە ئاو بخۆنەوە. حەیوانی لاوازن و تەنیا کاریان پێ دەکەن هەموویان ڕەش و سپی و شاخیان هەڵگەڕاوەتەوە. بەکاوەخۆ ئاو دەخۆنەوە و بەسیلەی چاو سەیری ئەو بوونەوەرانە دەکەن کە بەبێ دەنگی لە دەوری حەوز دانیشتوون. دووبارە بۆ تەویلە دەگەڕێنەوە. وەرزێر دەرگای تەویلە دادەخات و ئەویش دێت لە پەنا حەوز دادەنیشێ.

پۆمپیۆ دەڵێ:

– پیاوێک بوو کە وڵاتی لە نابووتی نەجات دا و ڕێگای زیندووکردنەوەی نیشان دابوو. قسەکان ڕوون بوون و گومانی لە دڵدا دەسڕیەوە. ئەم پیاوە گەیشتە دەسەڵات و ئێمە سەرمان سوڕما بوو کە بۆچی هەموو وتە و کردەوەکانی لەگەڵ یەک فەرقیان هەبوو. هەموو لە خۆمان دەپرسی: «داخوا دەبێ خەیانەتی بەمە کرد بێ؟» پێش چەند حەوتوو کەسێک هاتە ئەم ناوچەیە و ڕاستی بۆ ئێمە ڕوونکردەوە. ئەو کەسەی ئێمە گومانی خەیانەتمان لێ دەکرد، لە ڕاستیدا گیرا و لە ڕۆم لەژێر زەمینی بانکی بازرگانی بەندکراوە. بەڵام بۆ ئەوەی لە ڕێژە و لە ئاهەنگی تەشریفاتی نیشانی بدەن، یەکی وەک ویان لە جێی وی داناوە.

ئالبێرتۆ دەڵێ: ڕاستە! کەوابوو ئێستا زانیمان چ بووە»

گالەوەڕێن دەڵێ: «مەسەلەکە تەواو ڕوونە.»

بیانکینا دەڵێ: «بەڕاستی ئێمە بۆ ڕزگاری ئەو پیاوە دەبێ چ بکەین؟»

پۆمپیۆ دەڵێ:

– ئەوە کارێکی هاسان نییە. سەرسەختترین دوشمنانی وی ئێستا حکوومەتیان گرتۆتە دەست. ئەوان بۆ فریودانی لاوان ئێستاش لە ناوی وی کەڵک وەردەگرن. بەڵام کردەوەیان ڕاست بەپێچەوانەی ئەو

شتانەیە کە ڕایانگەیاندبوو.

بیانکینا بەپێی داگرتن دەڵێ: «لەگەڵ ئەوەش دەبێ بۆ ڕزگاری وی کارێک بکەین.»

پۆمپیۆ دەڵێ: «شۆڕشێکی دووەم دەتوانێ ئەو نەجات بدا.»

گالەوەڕێن لە قەشە دەپرسێ: «تۆ چیت بەئاقڵیدا دێت؟»

دۆن پاولۆ لە وەڵامدا دەڵێ:

من ناتوانم بەلێبڕاوی بڵێم کە زەلامی جێگای باسی ئێوە بەڕاستی لە بانک زیندانی کرابێ. دیارە هێندێ پێیـان وایە. لە لایەکی ترەوە قسە تەنیـا لەسەر پیاوێک نییە. ئەوەی جێی گومان نییە و هەر کەس کەمێک چاوی کرا بێتەوە دەتوانێ بزانێ کە وڵات بەگشتی زیندانیی بانکە.

پۆمپیۆ لە پشتیوانی قسەکانی ویدا دەڵێ:

– بانک لەپشت پەردەی یێکێتی پیشەیی دەسەڵاتی موتڵەقی خۆی بەسەر گشت وڵاتدا دەسەپێنێ.

بیانکینا دیسان بەجیدی دەڵێ: «کەوابوو دەبێ چبکەین؟»

دۆن پاولۆ دەڵێ:

– منیش لەسەر ئەو باوەڕەم کە دەبێ بۆ شۆڕشی دووەم خۆ ئامادە بکرێ. دەبێ وڵاتەکەمان لە بەندی بانکی خۆمان ڕزگار بکەین. دیارە ئەوە کارێکە درێژخایەن، دژوار و بەترس و پڕ لە زەحمەت. بەڵام بەبێ ترس و دژواری ئەوەندە نرخی نابێ.

دۆن پاولۆ ئەم وشانە بەخوێنساردی و بەبێ خۆهەڵکێشان و فیشاڵ، ڕاست وەک مەبەستێکی تەواو سروشتی، بەڵام هەر لەو کاتەشدا وەها قایم و بەتین دەردەبڕێ کە بیانکینا دەستەملانی دەبێ و ماچی دەکات.

ئالبێرتۆ هاوار دەکات: «کێ بەخەیاڵی دادەهات کە بۆ شۆڕشی دووەم قەشەیەکمان لەگەڵ بێت.؟»

بیانکینا لە ڕاستکردنەوەی قسەکانی ویدا دەڵێ: «دۆن پاولۆ قەشە نییە بەڵکو لە پیرۆزەکانە.»

پۆمپیۆ دەڵێ: «لە هەموو شۆڕشەکاندا کەشیشی وا هەبوون کە لەگەڵ میللەت هاوکارییان کردووە.»

ئەم نوکتەیە دەبێ بەواتای ڕاستەقینەی وی تێبگەی، واتە بەجۆرێ کە کاتۆلیکەکانی خوارووی ئیتالیا لەبەرچاویانە. لە بزووتنەوەیەکی شۆڕشگێڕیدا نەخشی قەشە تا ڕادەیەک وەک نەخشی (قوتابییەکی سەدەقە) و یا قازی عەسکەرێک دەچێ.

وەرزێرێکی سەربازە با کافر و زەندیقیش بێ، ئەگەر نەزانێ کە لە مەودایەکی کەمدا قازی عەسکەری لەپشتە هیچ ئامادەی هێرش دەبێ؟ بوونی کەسێکی ڕووحانیش لە ڕیزی شۆڕشدا هەر بەم شێوەیە باش و پەسندە و قەوەتی دڵ دەدا بەئەفراد. دیارە لەبەر ئەوە نییە کە خەڵک لە قیامەت دەترسێن، (چونکە کەسێکی باشووری لە هیچ شتێ ناترسێ) بەڵکو لەبەر ئەوە – کێ چی دەزانێ – خەڵک ئەوەی بەتەلیسم و نوشتوو دەزانن. جگە لەوە ئەگەر بەڕاستی دەبێ دوای مەرگ لە پێشگای حاکمی عاسمانی

ئامادە بێ (ئەوە تەنیا گریمانە و بەڵام دەبێ هەموو ئیحتمالێکیش بەحیساب بێ) هەمیشە دەتوانێ بەخودا بڵێ: «لێمان خۆشبە، بێ شک خۆت بینیت کە لەنێو ئێمەدا قەشەش هەبوون..»

دۆن پاولۆ دەڵێ: «دەبێ بەئێوە بڵێم کە من گرنگی زۆر نادەم بەلیباسی کەشیشی خۆم.»

پۆمپیۆ دەڵێ: «گرنگ ئەوەیە کە ئێوە هەروا قەشە بمێننەوە.»

قەشە بەپێکەنینەوە دەڵێ: «کەوابوو وا باشە ئیحتیات لەبەرچاو بگرین.»

یەک لە لاوان کە تا ئەو دەم زمانی نەگەڕابوو دەیەوێ بزانێ تەکلیف چییە و دەپرسێ:

– بەڵام ئێستا بەکردەوە چ کارێک دەکرێ؟

دۆن پاولۆ لە وەڵامدا دەڵێ:

– ئەگەر ڕێگا بدەن پێم باشترە کە لەم بارەوە لەپێشدا تەنیا لەگەڵ پۆمپیۆ قسە بکەم.

قەشە و کوڕی دەرمانفرۆش دوور دەکەونەوە، لە حەساری باخی چوار فەسڵ دەچنەدەر، لە چۆمێک دەپەڕنەوە و ڕێگای باریکی نێوان سەوزیخانەی پڕ لە گوڵی محەممەدی دەگرنە پێش. ماوەیەک بێ ئەوەی قسان بکەن بەڕێگادا دەڕۆن، پاشان دۆن پاولۆ دەڵێ:

– ئێمە سەر بەدوو بەرەی جیاوازین. وچەی من لە سەردەمی شەڕدا قاڵ بووە و، وەچەی ئێوە لە ماوەی ئەم پێنج ساڵەی دواییدا، ئەوەش خۆی فەرقێکی گەورەیە. لەگەڵ ئەوەش ئێمە هەردووکمان سەر بەجۆری ئینسانێن و یا بەزاراوی باشوور هەرتکمان ئادەمیزادین و لە یەک ڕەگەزین. بابەتی جیاوازی وچەی ئێمە ئەوەیە کە هەر لە سەرەتاوە ئەم ئوسوڵەی کە مامۆستایان و عاملێنەرەکان فێریان دەکەن، بەجیدی وەردەگرن. ئەم ئەسڵانەن کە وەک بناخەی کۆمەڵگای مەوجود ڕاگەیەنراون. بەڵام کاتێ ئینسان ئەوانە بەجیدی وەردەگرێ و لەگەڵ خودی کۆمەڵگای دەیقرسێنێ، تێ دەگات کە ڕێکخراو و شێوەی کردەوەی کۆمەڵگا لە بناخەوە لەگەڵ ئەم ئەسڵانە جیاوازی هەیە و لەوان بێ خەبەرە. بەم چەشنەیە کە مرۆڤ دەبێتە شۆڕشگێڕ. ئەم ئەسڵانە کە لە ڕوانگەی کۆمەڵگاوە جگە لە مەجاز شتێکی تر نین، بەپێچەوانە، بۆ ئێمە کە ئەوانمان بەخوێنی گەنجیەتی خۆمان پەروەردە کردووە، زۆر جیدی و واقیعی و پیرۆزن و تەقەلی ژیانی دەروونی ئێمە پێکدێنن. ئێمە کاتێ دەبینین کە کۆمەڵگا لەم ئەسڵە بێ شەرمانە کەڵکی خەراپ وەردەگرێ و وەک پەردەیەک و ئامرازێک بۆ کوتان و گێژکردنی میللەت بەکاری دێنێ، تووڕە دەبین. ئاوایە کە مرۆڤ دەبێتە شۆڕشگێڕ.

لەم کاتەدا هەرتک پیاو دەبێ لە چۆمێکی دیکە بپەڕنەوە. ڕێگای باریک هەروا بەپشت پەڵە زەوییەکدا کە کڵۆشی گەنمی درواویان تێدا سووتاندوە، بەبن دار بادامەکاندا درێژەی هەیە. خاڵ خاڵ پنجە توترک دەبینن. دۆن پاولۆ و پۆمپیۆ بۆ لێکردنەوەی توترک ڕادەوەستن. درکێک دەقامکی پۆمپیۆ ڕادەچێ. دۆن پاولۆ درێژە بەقسەکانی دەدا:

– ئێمە سەر بەدوو وەچەی جیاوازین و لە دوو نوختەی جیاوازەوە حەرەکەت دەکەین. بەڵام هەرچۆنێک بێ، هەرچی پێیان گوتووین، توند گرتوومانە هەر بۆیەش ئێستا هەرتکمان گەیشتووینە یەک نوختە.

ئەسڵی گرنگ بۆ مە ئەوەیە کە دوو وەچە، یا لانی کەم هۆکارەکانی هاوڕیشەیی کە لەم دوو وەچەیەدا هەن پێکەوە یەکگرتوویان بکەین.

باریکە ڕێ دەگاتە جادەی ئەیالەتی کە پڕە لە کەر و گاریە و وەرزێران کە لە فوچینۆ دەگەڕێنەوە. پۆمپیۆ دەڵێ:

– ئەوەتا کۆیلەکانی «تۆرنولیا» و یا باشترە بڵێم شازادەی ساختەی ڕۆمی کە لە ڕاستیدا وەک زۆر لە ئاژاوەچییەکانی ڕۆمانەکانی بالزاکی لە «ئورنی» لێ هاتووە.

دۆن پاولۆ لێی زیاد دەکا و دەڵێ: «وەک ئاغای لاواڵ»

هەرتکیان پێدەکەنن. ئەو دەم دەزانن کە مەودایەکی زۆر لە فوسا دوورکەوتوونەوە. دۆن پاولۆ ماندووبووە و پاڵی وەباسکی پۆمپیۆ داوە. لە گەڕانەوەدا جادەی ئەیالەتی دەگرنەبەر کە سەرڕاستترە. پۆمپیۆ هەنگاوان سست دەکا تا هاوڕێیەکەی ماندوو نەکات. ئەویش بێ دەنگە. چونکە پێی خۆشە کە لەگەڵ ئەو پیاوە بەڕێگادا بڕوا و دەنگی هەناسەی وی ببیسێ. بەڵام پرسیارێکی هەیە کە دەیەوێ خێرا وەڵامی بداتەوە، بۆیە دەپرسێ:

– ئێستا دەبێ بەکردەوە لەکوێوە دەست پێ بکرێ و هەوەڵین هەنگاوەکانی کە دەبێ باوێژرێن کامانەن.

ئێستا دۆن پاولۆ بەدەنگێکی سەبرۆکە باسی مەتڵەبی کردەوەیی بۆ دەکات و چەند خاڵێک لە بیروبۆچوونی خۆی لەگەڵ وی دێنێتە گۆڕێ. بەپۆمپیۆ دەڵێ: ڕەخنە بگرێ و لە بارەی وردترینی بەشەکان باس و دمبەدمەی لەگەڵ بکا. دۆن پاولۆ ئاماژە بۆ چەند بەند لە ئەزموونەکانی فەننی خۆی دەکا کە لە سەردەمی تێکۆشانی نهێنی پێشوودا وەدەستی هێناون. بەڵام بەکەمی، چونکە دەزانێ کە مەسەلەی فەننە نەک زانست و، فەنی واقیعیش لەو شوێنە هەیە کە جەوهەری زاتی و توانای خەیاڵی هەبێ نەک بەرنامە و مەشق. جگە لەوە ئەم تێکۆشانە هاو بەش لەگەڵ بەرەی لاو بۆ وی ئەزموونێکی تەواو نوێیە و ئەو دەیەوێ ئەم تاقیکردنەوەیە بەبێ بەستنەوە بەتەشریفات تەواو بکات و، هیچ شتێک بۆ ئەو لەوە بێزراوتر نییە کە خۆی لە نەخشی مامۆستا و ڕێنوێندا بناسێنێ. بەتایبەت بەو لاوانە کە تەجروبەیان لەگەڵ ئەزموونی ویدا فەرقی زۆرە و، بێ گومان پاش ئەوەی ئەوان شتە شاراوەکانی ناخی خۆیان تێگەیشتن و ئەوەی لە دڵیاندایە پێیان گوت، زۆر شتیان بۆ باس دەکات.

بەر لە گەڕانەوەیان بۆ فوسا دوو دۆست لێک جیا دەبنەوە تا کەس پێکەوەیان نەبینێ.

لە فوسا ئاوازی ناخۆشی فیلمی دەنگدار لە شەقامی سەرەکی دەنگ دەداتەوە کە پڕە لە لاوان. ئەم دەنگە بەدوای قەشەدا تا نێو ژوورەکەی دەچێت.

دۆن پاولۆ دەچێتە نێو جێ، لەگەڵ ئەوەی هیلاک و ماندووە، بەڵام شاد و کەیف خۆشە، لەبەرخۆیەوە دەڵێ: «بەردی هەوەڵێ دانراوە.

٨

بەیانی ئەو ڕۆژە دۆن پاولۆ نامەیەکی لە دوکتۆر ساکاوە پێ دەگات، لەوێدا دوکتۆر لەبەر هۆی پارێزگاری بۆ هاتن داوای لێبوردن دەکات. لە بارەی ئەوەی کە زیاتر لە هەموو شت ئێستا بیری دۆن پاولۆی بەخۆوە خەریک کردووە، دوکتۆر ساکا بەهیچ جۆر بۆ ئەو سوودی نابێ. دۆن پاولۆ لە دڵدا دووپاتی دەکاتەوە: «بەردی هەوەڵ دانراوە، ئێستا پێویستە بەردی دووەم بدۆزرێتەوە. بەزاهیر هیچ شتێکی نائاسایی ڕووی نەداوە و بەم حاڵە گفتگۆی ئەو دوو پیاوە لەگەڵ یەکتر لە ڕاستیدا کارێکی نائاساییە. دۆن پاولۆ لەبەر بیرکردنەوە لەم مەسەلەیە تەواوی شەو نەخەوتووە.

زەمینەی کارەساتە مەزنەکانی جیهان هەر بەم شێوەیە دامەزراون. هەر لەو کاتەشدا خەڵک بێ ئەوەی سەرنجی شتێک بدەن بەپەنایاندا تێدەپەڕن. ژاندارمەکان، فەرماندەکان، میرزاکان، قەشە عیبادەتفرۆشەکان، «فیسی» زابالیونە و برەنیچە هەموویان بەپەنایاندا ڕادەبرن وهیچیان سەرنجی هیچ شتێ نادەن. لەگەڵ ئەوە دوو پیاو پێکەوە دواون و هەموو جۆرە مەسەلەیەکیش هەر ئاوا دەست پێ دەکرێ.

«دۆن جیراسولە» قەشەی پیری فوسا کە خەتی ڕوومەتی ئێسکانی زۆر وە خەتی ڕوومەتی بیانکینا دەچێ، هاتووە تا دۆن پاولۆ بۆ سەردانی کەنیسە خۆی داوەت بکا، بەڵام ئەویتر بەبیانووی ئەوەی کاتی نییە لە قبوڵکردنی داوەتەکەی داوای لێبوردن دەکات.

بەڵێ، دۆن پاولۆ پاش سووتاندنی نامەی دوکتۆر ساکا دەچێتە ئێزگەی ڕێگای ئاسن و بەمەبستی سەفەری ڕۆم سواری قەتار دەبێ. لە دڵی خۆیدا دەڵێ: «بەردی هەوەڵ دانراوە، ئێستا پێویستە بەردی دووەم بدۆزرێتەوە. دەبێ لەنێو کرێکاراندا پاڵپشتێک بدۆزرێتەوە و پاشان خەبات دەست پێ بکرێ.»

لەنێو قەتاردا دۆن پاولۆ دەزانێ سەفەر بەلیباسی گۆڕاو چەندە ناخۆشە. خەڵکی نەناسراو بەرەو ڕوو یا لە پەنات دانیشتوون و تەماشات دەکەن و یا دەیانەوێ بتدوێنن. دۆن پاولۆ فیکری کردبۆوە کە دەتوانێ لە ڕێڕەوی قەتاردا شوێنێ بۆ خۆی بدۆزێتەوە و لێی دانیشێ کە ڕووی دەپەنجەرەی بێت. بەڵام لە هەوەڵین ئێزگەی قەتار کە ڕادەوەستێ چاوی بەقیافەی ئاشنای وەرزێران دەکەوێ لەسەر سەکۆی ئێزگە وێستاون، جێگایەک بۆ خۆی پەیدا دەکات و کڵاوەکەی تا سەرچاوان دێنێتە خوار وخۆی بەخوێندنەوەی کتێبی دوعاوە خەریک دەکات. بەشێوەی کەسێکی نیزیک بێن کتێبەکە لە دەموچاوی خۆی نیزیک ڕادەگرێ. دەڵێی دەیویست کە وەک قەشەیەکی واقیعی کتێبی دوعا بەقەرائەت بخوێنێ بەڵام تێک دەچێ و دوعا و وێرد و سەربردەی شەهیدان و پیرۆزانی تێکەڵ دەکا و پاش گەیشتن بەهەر ئێزگەیەک مەگەر بۆ زانینی وەزعی موسافیران، دەنا سەر لەسەر کتێب هەڵناگرێ. لە ئێزگەی ڕێگای ئاسنی تەرمینی لە ڕۆم. عەبای قەشە دەرفەتی پێ دەدا لەبەرچاوی تیژبینی پۆلیس تێپەڕێ بەڵام کاتێ بیر دەکاتەوە کە لەگەڵ ئاشنایانی پێشوو چۆن پێوەندی بگرێ، هەر ئەو لیباسە دەبێتە هۆی ناڕەحەتی و سەرگەردانی وی. چوونی کن وان

بەلیباسی قەشە نەک هەر گاڵتەیە، بەڵکو مەترسیشی هەیە.

دۆن پاولۆ کۆتێک و کڵاوێکی شەو و کراواتێکی لە جانتای دا هەیە کە بۆ ئەوەی بیگۆڕێ بەکەسێکی ئاسایی پێویستە، بەڵام خۆگۆڕین لەبەرچاوی خەڵک و یا لە میوانخانە و یا لە شوێنێکی ژێر چاوەدێری ناکرێ و لەوانەیە ئاگاداری بن. پاش ماوەیەک سووڕانەوە بەدەوروبەری ئیزگەدا دەگاتە گەڕەکی لاتران. لە مەیدانی گەورە، لەنێوان کەنیسەی سن ژان و کەنیسەی «سکالا سانتا» دووکان و سەکۆی کە شوێنی سەر گەرمی خەڵکن، بەوێرانی دەبینرێن. هەر لە ئێستاوە کەلوپەلی سەرگەرمی ئەو دووکانانە کە دیمەنی ڕەنگی و شتی تری زەرق و بەرقی بوون، لایانبردوون. کرێکاران ئاڵودارەکانی دێننە خوار و کەلوپەلی دیکەی وەک خێوەت و موقبا و ئەسپی دارین و شیری بەقەستی لە کامیۆناندا دەخرێنە سەر یەک. پەیکەری لە گێچ بەچەشنی جۆربەجۆر. لەگەڵ عەکسی خەیاڵیی ڕەنگی لە پاپۆڕێکی گەورە و لە دەریایەکی بەشەپۆلدا مەلە دەکا و تەختە پێستی پڵنگێکی دڕندەی بنگاڵی لەنێو تەپوتۆزدا کەوتووە. دۆن پاولۆ بەنێوەڕاستی ئەم بازاڕەی شامدا، ڕێگایەک بۆ خۆ پەیدا دەکا و پەنا بۆ سێبەری فێنکی کەنیسەی «سکالاسانتا» دەبات. چەند ژنی تەرکە دنیای پێست ڕەش لەسەر ئەژنۆیان لە پەیژەکانی نێوەڕاستی کەنیسە سەر دەکەون. بەگوێرەی ڕوایەتێکی سەدەی نێوەڕاست ئەم پەیژەیە هەمان پەیژەی ماڵی «یونس پیلات»ە(*) کە لە ئورشەلیم بووە و لەژێر ئەو پەیژانەدا هێندێ شت شاراونەوە کە «سنت هێلن(**) ئەوانەی لە جلجتا(***) کۆکردبوونەوە. لەوانە: هێندێ پارچە لە خاچی ڕاستەقینە، یەکێ لە گوڵمیخەکانی خاچ کە عیسایان پێ لە چوار میخە داوە. چەن دەنکیش لەو درکانە کە ڕۆژی گاڵتەپێکردنی وەک تاج لە سەری عیسایان نابوو کە ئەوە پاشای جولەکانە.

دۆن پاولۆ ڕادەوەستێ تا ژنەکانی تەرکە دنیا پاش سەرکەوتنی دژوار لە کەنیسە دێنەدەر، بەڵام لەم ڕێگایەدا سەبری ئەیوب پێویستە. چونکە تەرکە دنیاکان پاش سەرکەوتن لە هەر پەیژەیەک لەبەر ژانی پشت خۆ دەچەمێنن و ئاخ و ناڵەی دەردەدار هەڵدەکێشن و دەورەیەکێش دوعایان دەکەن. ژمارەی پەیژەکان زۆرە و ئەژنۆی ئەم ژنە فەقیرانە دەبێ ژانێکی زۆری کردبێت. چوون و باجدان بەحاکمی ڕۆمی ئورشەلیم نابێ ئەو هەموو ژان و ئازارەی بووبێت. دۆن پاولۆ لەبن نەخشێک کە لە مەڕمەڕ هەڵکەنراوە و پیلات لە حالێکدا نیشان دەدا کە عیسا بەخەڵک دەناسێنێ، ڕادەوەستێ. لەسەر پایەی نەخشەکە ئەم ڕستەیە بەزمانی لاتینی هەڵکەنراوە: (Hocc ect hora vestra et Potesta Tenebrarum) (ئێستا سەردەمی ئێوەیە، سەردەمی تاریکییەکان)

(*) یونس پیلات حاکمی ڕۆمی فەلەستینە دەڵێن سەرەڕای بڕوای بەبێ تاوانی عیسا، ئەوی دا دەستی حاکمان و خۆی لەبەرپرسیەتی کاری وی دەرباز کرد.

(**) سنت هێلن دایکی کۆنستانتینی ئیمپراتۆری ڕۆمی ڕۆژهەڵاتە(٢٤٧-٣٢٧) دەڵێن خاچی ڕاستەقینەی عیسا ئەو دۆزیویەتەوە.

(***) جلجتا یا کالور چیایەکە لە نیزیکی ئورشەلیم کە عیسایان لەوێ لە چوار میخەدا.

کەمێک تاریکایی بۆ دۆن پاولۆ بەسە تا بتوانێ کاری خۆی بکا. کاتێ ژنەکان لە ئاخرین پەیژەی ڕیازیاتیان دەچنە سەر و بەلایەکی دیکەدا دێنەوە خوار، دۆن پاولۆ بەتاڵوکە لە پەیژەکانی کەنیسە «سکالاسانتا» سەردەکەوێ، تاوێک لەو سەرە ڕادەوەستێ و پاشان لە کاتێکا لیباسی گۆڕیوە دێتە خوار.

لە کاتی چوونە ژووری کەنیسە هێشتا دۆن پاولۆ سپادا بوو ئێستا کە لەوێ هاتۆتەدەر دووبارە بۆتەوە پێترۆ سپینا. هەر ئەوە خۆی وەپێکەنینی دەخات. لەگەڵ ئەوەش کاتێ لە شەقامدا لەبەر هەتاو بەڕێگادا دەڕوا، هەست دەکات بەبێ لیباسی قەشە لە عەزابدایە. لەو کاتەدا ڕاست هەستی ژنێکی هەیە کە هەوەڵین جار بەلیباسی ناسکی هاتۆتەدەر و پێی وایە تەواوی خەڵک چاویان دە لاقی وی بڕیوە. ئەم فیکرە وای لێ دەکا کە هەنگاوان توندتر بکا و ڕابکات، چەند جار تەماشای شاڵوارەکەی دەکا تا بزانێ دوگمەکانی داخستوون یا نا. بەم چەشنە بەپێش «پورتاسان جیووانێ»دا ڕادەبرێ و درێژایی شەقامی «ڤیائاپیانۆڤا» دەبڕێ. پاشان بۆ لای ڕاست با دەداتەوە لەو گەڕەکەش تێدەپەڕێ کە خانووەکانی دەورەی کەنیسەیەکی تازە و چەند سینەمایەکیان داوە. ئەولاتر پارچە هەردێکی پانوبەرینی بێ ناوونیشانە کە شوێنی سووڕانەوەی سەگ و پشیلە و منداڵی لە مەدرەسە ڕاکردوون. کەند و قوڵک و چاڵی هەردەکە بۆ عەمباری کەلوپەلی خانووبەرە و ئاسن و خشت و کۆنە لوولە و شتی وا کەڵکی لێ وەردەگیرێ. پێش چەند مانگ هەر ئەو سپینایە کە کەوتبووە بەر ڕاونانی پۆلیس توانیبووی لەم مەیدانە لە خانووی کابرایەکدا بەناوی «ماناجیولامرا» کە پێشتر وەرزێر بووە پەنایەک بدۆزێتەوە. ئەو پیاوە بەمنداڵی واتە پێش ئەوەی چەند ساڵان لە ئاوارەییدا بەرێتە سەر لە ماڵی بابی سپینا نۆکەر بووە. دوای دوورکەوتنەوە لە نیشتمان لە شاری بۆینس ئایرس لە گەڕەکی «لاپوکا» لیمونادی فرۆشتووە، پاشان لە «سنت ئاندرە» لە نیزیک مارسی لە کارخانەیەکی خشت دروستکردندا کرێکاری کردووە و ئاخرەکەی ماوەیەکی زۆر لە کانگای «پوزولان» لە دەوروبەری شاری ڕۆمدا کاری کردووە.

جاری یەکەم کە سپینا دیتبووی لێی پرسی بوو:

– ئێستا لە چ ڕێگایەکەوە ژیان دەبەیە سەر؟

"لامرا" بێ ئەوەی بچێتە نێو وردە کاری لە وەڵامدا گوتبووی: «شەرافەتمەندانە ڕادەبوێرم.»

ئێستا سپینا بەهاسانی ئەم خانووە دارینە کە سەربانەکەی شیراونییە، دەیدۆزێتەوە. "لامرا" بەتاسە و خۆشی پێشوازی لێ دەکات:

– باشە. ئەرباب، ئاخرەکەی هاتیەوە ئێرە!

سپینا ناوونیشانی شوێنێکی دەداتێ و دەڵێ:

– بچۆ بزانە ئەو کەسەی ناوی «رومئۆ»یە هێشتا لەوێ دەژی؟ بشزانە کە ئەو پیاوە هێشتا کاردەکا یا نا و لە کوێ کار دەکات. بەڵام نابێ سەرنجی کەس بۆ لای خۆت ڕابکێشی.

لامرا دەکەوێتە ڕێ. سپینا دەچێتە ژوور کە وەک تەندووری گەرم وایە و لە چاوەڕوانیدا خەوی لێ

دەکەوێ. لامرا زۆر درنگ سەرخۆش و بێ کڵاو دەگەڕێتەوە، بەڵام ئاگادارییەکی وردی وەرگرتووە. سپینا لە ماوەی ئەو چەند دەقیقەیەدا دوو جێگای بۆ نوستن لە خانووەکەدا ئامادەکردووە. بەڵام لامرا کە لە ڕادەبەدەر ڕێز لە سپینا دەگرێ، ناچێتە ژووری خانووەکە و لە دەرەوە ڕادەکشێ و دەڵێ:

– خانوووی من بچووکە. من چۆن دەتوانم لە پەنا ئەربابم بنووم.؟

سپینا لە وەڵامدا دەڵێ: «تۆ لێرە ئەربابی و من میوانی تۆم.

بەڵام لامرا سەر ڕادەوەشێنێ و دەڵێ:

– باوکت پیاوێکی باشبوو. کاتێ تووڕە دەبوو لێی دەدام. لەگەڵ ئەوەش پیاوێکی باشبوو. جارێک لە جێژنی پاک ڕانە کاریلەیەکی دا بەمن ئەم شەویش تامی ئەو گۆشتە کاریلەیە دووبارە هاتەوە دەزارم.

سپینا تێدەکۆشێ: لە جۆلانەیەکدا بنوێ کە سازیان کردووە و لامرا لە نیزیک دەرگا لەسەر هەرد ڕادەکشێ. جۆلانە پڕە لە ئەسپێ و ڕشک و کێچ بەئیشتیاوە لە میوان وەخۆ دەکەون کە گۆشتی تەڕ و ناسکی هەیە. سپینا لەنێو جۆلانەکەدا ئەمدیوە و دیو دەکا و بەڵام لە ترسی ئەوەی نەکا وەخانەخوێ بکەوێ، دەنگ ناکات.

لامرا هەست پێدەکا و دەڵێ:

– لەوانەیە حەبەشی(*) لە جۆلانەدا هەبن. بەڵام ئەگەر خۆتی پێ ڕابنێی وازت لێ دێنن.

سپینا شەوباش دەڵێ.

تامی شەڕاب بیرەوەری شیرینی ڕۆژەکانی ڕابردوو وەبیر لامرا دێنێتەوە و دەڵێ:

– باوکت جارێک سیغارێکی«تسکان»ی دامێ. وەی چ سیغارێک بوو.! ئێوارەی ڕۆژێکی شەممۆ بوو. من بەیانی زووی ڕۆژی یەک شەممۆ لەو کاتەدا کە ژنەکان لە نوێژی مەسحی گەورە دەگەڕانەوە لە مەیدانی کەنیسە کێشام. عەجەب سیغارێک بوو.!

سپینا خەوی لێ دەکەوێ و لامرا هەروا بیرەوەری ڕۆژە خۆشەکانی تەمەنی درێژی درێژەپێدەدا.

لە بوینس ئایرس چۆمێکی بچووک هەیە بەناوی «ڕیاشوەلو» ، ئیتاڵییەکان لە دەوروبەری وێ دەژین کە بەزمانی ناوچە پێی دەڵێن «گریکنوس» یا «تانوس» سەردەمێ لەوێدا ژنێکی پێست ڕەش و جوان و قەڵەوی لێ بوو کە.........

ڕۆژی دوایی بەیانی لە هەوەڵین سەعاتی ڕۆژدا سپینا دەچێتە دەوروبەری «پورتاسان جیووانی» و لەوێ چاوەڕوانی ڕومئو دەبێ. زۆری پێ ناچێ پەیدا دەبێ. بەڵام کرێکاری دیکەشی لەگەڵن. سپینا بێ ئەوەی خۆی بناسێنێ، لە مەودایەکی دیاردا وەدوای دەکەوێ.

لە هەموو لاوە دەستە دەستە کرێکار دەگەنێ. خۆشییەکی هەوا هەست پێ دەکرێ کە سپینا گورج

(*) (حەبەشی) لاتاو و سووکایەتییە بەحەبەشییەکان، ئیتاڵی بەکاری دێنن. وەک لە کوردستان بەژاندارمەیان دەگوت (مشک)

دەیناسێتەوە ئەوەش خۆشی بەرەبەیانی شاری ڕۆمە لە کاتێکدا کە جگە لە خەڵکی بەشەڕەف کەس لە دەرێ نییە کە وەدوای کاری خۆیان دەکەون و کەم قسان دەکەن. لە «پور تاسانجیووانی» ڕومئو دەچێتە کوچەی «موراورەلین». پاشان لە «پورتامترووویا» لە دەستە جیا دەبێتەوە و بەتەنیا ڕێگای کوچەی «ڤیاد لافراتلا» دەگرێتە پێش. سپینا بەدوایدا دەڕوا و ئێستا زات دەکا ئاوازێک بلێ کە ڕومئو زۆر جار لە دورگەی «ئوستیکا» دەیخوێند – ئەو دەم هەرتکیان بۆ وێ دوورخرابوونەوە – گۆرانییەکە ئاوا دەست پێ دەکات: «هیچ کات گوڵی سووری بێ دڕوو نییە– هیچ کات ژنی بێ ئامێز و ماچ نییە»

ڕومئو ئاوڕ دەداتەوە بەڵام وا نیشان دەدا کە نایناسێ و ڕێگای خۆی درێژەپێدەدا تا کارگەی جیرانی کە لەوێ، وەستاکارە و کرێکار و فەعلەی دیکە چاوەڕوانیی دەکەن. داخوا لەوانەیە لەنێو ئەوانەدا یەکێک پەیدا بێت کە خەڵکی «ئابوتزە» بێت و بتوانێ یارمەتی بەنەخشەکانی سپینا بکات.؟ سپینا لەبەرخۆی دووپاتی دەکاتەوە «بەردی هەوەڵ دانراوە، ئێستا دەبێ بەردی دووەم پەیدا بکرێ» و لەوپەڕی دەرەتاندا دەبێ کەسێکی کرێکار بێت.»

لە کارگەکەدا، خانووبەرەیەک کە خەریکە دروست بکرێ، تازە بەرزبۆتەوە. دیوارێکی بەقەد بەژنی پیاو دانراوە و بۆ درێژەپێدانی کار دەبێ داربەست لێ بدرێ. ڕومئو بەکرێکارەکان دەڵێ:

– کۆڵەکەی هەوەڵ دانراوە، ئێستا دەبێ کۆڵەکەی دووەم دابنرێ. ئەو دەم سپینا لەو دەستەیە وەنیزیک دەکەوێ و ڕومئو بەدەنگی بەرز دەڵێ: «تۆ بووی خاوەنی ئەو هەیوانەی کە دەبێ چاک بکرێ؟»

سپینا دەڵێ: «بەڵێ، خۆمم. دەمویست بزانم بەچەندی بۆم تەواو دەبێ؟»

هەرتک پیاو بەمەبەستی قسەکردن لە بارەی چاککردنەوەی هەیوان لەوێ دوور دەکەونەوە و لە کاولێکدا کە قسڵیان تێدا عەمبار کردووە و عەمبارێکیش کە جێگای ئامراز و شڕەوبڕە کارە دادەنیشن.

سپینا لەگەڵ ئەوە کە نەخشەی هەیوانێک لەسەر هەرد دەکێشێ دەڵێ:

– لەنێو دەستەکانی دانیشتووی ڕۆم پێویستم بەپیاوێکی تەواو جێگای باوەڕ هەیە کە هەتا بکرێ کرێکار و خەڵکی «ئابروتزە» بێت و هێشتا لەگەڵ گوندی خۆی پێوەندی هەبێ. ئەو پیاوە دەبێ بچێتەوە گوندی خۆی و لەوێ پێوەندی لەگەڵ من بگرێ و هاوکاریم بکات. بەبێ یارمەتی کرێکارێک دەرفەتی ئەوەم نییە کە بناخەیەکی پتەو بۆ کاری خۆم دابڕێژم.

ڕومئو دەڵێ: تۆ زۆرت دەوێ.

سپینا دەڵێ: دەبێ بگەڕێی و بدۆزیەوە.

وەستاکار فیکرێک دەکاتەوە و پاشان بۆ ڕوونکردنەوەی بارودۆخ دەڵێ:

– دژ کردەوەی دەزگا بەتایبەت لەبەرانبەر خەڵکی گوندەکانی «ئاپولی» و «ئابروتزە» و «سارد» کە لە دەستەی ئێمە بوون، زۆر بێ بەزەیی بوو. نیزیکەی تەواوی ئەو پۆلیسانەی کە دێنە وێ خەڵکی دێهاتن و تۆ ناتوانی بیهێنییە پێش چاوت کاتێ شۆڕشگێڕێک دەکەوێتە دەستیان و لە وەرزێرانی قەدیم بێ و منداڵی شار نەبێ، چی بەسەر دێنن. ئەگەر کەسێی شارەیی لایەنگری ئازادی بێ تاوانێکی گەورەیە،

بەڵام ئەگەر وەرزێرێک ئازادیخواز بێ، کوفرێکی گەورەیە ئەو دەم قین و بێزاری تەواوی کاربەدەستان دژی وی هەڵدەچێ. کەسێکی وا هەمیشە «جوولەکەکوژ» دەکرێ. ئەگەر لە زیندانیش بەسلامەتی بێتەدەر، ئێسقانێکی ڕەق و تەقە کە هاونیشتمانەکانیش لێی دەترسێن و لەبەری هەڵدێن.

سپینا دەپرسێ:

– کلوچی، چی بەسەرهاتووە؟

– مانگێک لەمەوبەر کاتێ بەیاننامەی دژی شەڕی بڵاو دەکردەوە، دووبارە گیرا، ئێستا لە زیندانی «ڕجینا کۆیلی» دایە. فەقیرە کوێر بووە.

– پوتزی چ دەکات؟

ڕومئو لە وەڵامدا دەڵێ:

– وەزعی وی ڕوون نییە. هیچ کەس نازانێ کلوچی بۆ گیراوە و ئەو نەگیراوە. لە کاتێکا پۆلیس هەرتکیانی پێکەوە دیوە. دوور نییە کە ویستبیان ئابڕووی بەرن و لەوانی دیکەی تاق خەنەوە. لە کوێ دەکرێ ڕاستییەکەی تێبگەی؟ چەند مەسەلەی دیکەی وەک ئەو هەن و ئەو مەسەلانە زیاتر ئێمە ناڕەحەت دەکەن.

– لەنێو دەستەدا کەسێکی دیکەی خەڵکی «ئابروتزە» نییە؟

– یەکی دیکەمان هەبوو بەناوی «دیپرۆیا» کە تا پێش ژنهێنان باشبوو. بەڵام لەوەتا ژنی هێناوە ئیتر نایەوێ هیچ شتێ بزانێ. ئێستا سبەینان ڕۆژی یەک شەممۆ لەگەڵ ژنەکەی دەچێتە نوێژی مەسح و ئێواران لەگەڵ ئەو ماشوقەی قژ زەردی دەچێتە پێشبڕکەی ئەسپ غاردان. کاتێ باسی ڕابردووی شۆڕشگێڕی دەکات، ئاسایی دەڵێ: «وەک ئەوەی لە خەوی پەرێشانی وەخەبەر هاتبم». لاوێکی خوێندکاریشمان هەبوو بەناوی «لویجی مۆریکا» بەڵام وەها بێ شوێن بووە کە شوێنەواری دیار نییە. من چەند جار چەند کەسم بەشوێندا ناردووە چونکە لاوێکی باشبوو، بەڵام نەیانتوانیوە بیدۆزنەوە.

– پچتی چ دەکات؟

– ئەو ئێستا لە بارەی گوڵ و بولبول شیعر دەڵێ. کاتێ ڕۆژنامەیەکی بەمن نیشان دا کە شیعری وی تێدا چاپ کرا بوو بەڵام جگە لە باسی گوڵ و باڵندە شتێکی تری تێدا نەبوو. لەگەڵ ئەوە وا وێدەچێ پۆلیس دەستی لێ هەڵنەگرێ. چونکە ئامادە نەبووە هاوڕێیەکانی پێوە بکا.

– دەبێ بزانین دەتوانین لەنێو دەستەکاندا زەلامێکی دڵنیا و تێکۆشەر پەیدا بکەین. من پێویستم بەکەسێکی وا هەیە.

ڕومئو پێشنیار دەکا:

– سبەی ئێوارێ کاتی تەواوبوونی کار وەرە ئێرە.

سپینا نایەوێ بچێتەوە ماڵێ و لە خانووی «لامڕا» خۆ بشارێتەوە. بۆیە لە شەقامی «ڤیادلا ماویچا» و پاشان بەشەقامی «کلودیا» بۆ لای ناوەندی شار دەچێ تا جارێکی تر لەگەڵ شار دیدار تازەکاتەوە.

بەڵام دەڵێی شاری ڕۆم جوانی نەماوە. کرێکار لە شەقامەکان ڕۆیشتوون و ئێستا لە کوچە و کۆڵانەکانی شار جگە لە فەرمانبەرانی لیباس وەک یەک و کۆڵکە قەشە و ژنی تەرکە دنیا کە خەریکی شت کڕینن، کەسی تر نابینرێت. بەڵام نیزیکەی سەعات یازدە کاتێکی سەروکەللەی مفتەخوری گەورە و ئەفسەرانی پایەبەرز و کاربەدەستی بەرزی وەزارەتخانەکان و پایەبەرزانی کەنیسە بەگۆرەوی بنەوشیەوە دەردەکەون، لەپڕ قیافەی خەڵکی ڕۆم لەبەرچاوی مەترسیدار دەبێ. پاشان شەقامی «ڤیالا پیکانا» دەگرێتەبەر و دووبارە بۆ دەرەوەی شار دەگەڕێتەوە. قوتوێک تۆزی مێشکوژ بۆ کوشتاری «حەبەشییەکانی» ماڵی «لامڕا». دەکڕێ. بەڵام زەحمەتەکەی لەم ڕێگایەدا بێ فایدەیە، چونکە «حەبەشییەکان» لە ڕۆژدا بڵاو دەبن و خۆدەشارنەوە. تاکتیکی ئەوان پەلاماردانی شەوانە و شەڕی پارتیزانییە لە تاریکیدا.

«ماناجیو لامڕا» تا نیوەشەو لە دەرێ ماوەتەوە و باشیان لێداوە و نیوەگیان بەچاوێکی بەستراو و دەستێکی شکاو و لیباسی دڕاو دەگەڕێتەوە. سپینا دەیەوێ بزانێ کێ و لەبەرچی ئەوەیان بەسەرهێناوە. بەڵام لامڕا بێ ئەوەی وەڵام بداتەوە لەنێو قووتوێکدا لە شووشەی تەنتیور دەگەڕێ تا برینی دەستی ببرژێنێتەوە.

سپینا دەڵێ: «تۆ ئەوەی بۆ ژیان پێویستە، نیتە، بەڵام تەنتۆریۆدت هەیە، کەوابوو دەردەکەوێ کە زۆر جار ئاوا لێت دەدەن.

لامڕا دێتە زمان و دەڵێ: «حەوتووی یەک دوو جار بەگوێرەی وەرز کوتەکی وا نۆشی گیان دەکەم. بەڵام ئێستا لێدانم زۆر بووە، ئەمەیان ئاخر جارە.»

سپینا پێ دادەگرێ تا بزانێ کێ و لەبەرچی ئاوا لە خانەخوێی وی داوە.؟ بەڵام لامڕا هەموو جار دەیەوێ مەسەلەکە بگۆڕێ. لە ئاخریدا دەڵێ:

– ئیمشەو لەوانەیە ئەو کابرایە درەنگتر بێتە ئێرە، تۆش دەیناسی ئەو دەم دەزانی کێیە. ڕەنگە وەبیرت بێتەوە. ئەندازیارێکی خەڵکی وڵاتی ئێمەیە بەناوی«ئەکیل سکارپا». سپینا باش دێتەوە بیری. ئەندازیار سکارپا سەردەمێک کە سپینا هێشتا قوتابی مەدرەسە بوو لەبەر ئەوەی لە ڕووداوێکی نادیاری شەڕی دنیاگردا، قارەمانەتی لە خۆنیشان دابوو، شانازی نازناوی «پاڵەوانەتی ئەکیل گریزپا» (ئەکیل ڕاکردوو)ی وەرگرتبوو. گۆیا بێ گومان و بێ ئەملاو لا، ئاغای ئەندازیار لە ڕۆژی دەستپێکی پاشەکشە لە «کاپورتو» لە سەعاتی نۆی بەیانی لە «پاڵمانوا» لە نیزیک بەرەی شەڕ بووە و لە سەعاتی دەی ئەو ڕۆژە لە شاری ڕۆم دێتوویانە، یانی نیزیکەی شەش سەت کیلۆمیتری «پاڵمانوا». ئەو نەیدەتوانی تەنانەت بەفڕۆکەش نەیدەتوانی بەسەعاتێک ئەو مەودایە ببڕێ. لەوە سەیرتر ئەم ئاغایە کە خۆی تەنیا سەربازێکی پیادە بووە، وەک خۆی باسی کردووە ئەم مەودایەی بەپێیان بڕیوە. جگە لەو شاکارە، ناوبراو لە تەواوی تەمەنیدا هەمیشە کابرایەکی ئاسایی و شەرمێون و ترسەنۆک بووە.

لامڕا درێژەی پێ دەدا و دەڵێ:

– ئاغای ئەکیل لەو کاتەوە کە بێ کار بووە ئەرکی پارێزگاری و پشتیوانی لەو ژن و کیژە دنیاگەڕانەی

بێگانەی گرتۆتە ئەستۆ کە بەرۆمدا تێدەپەڕن. کاری ئەوەیە بەدایمە لە دەوروبەری هێندێ میوانخانە و پانسیۆنەکاندا دەسووڕێتەوە و ژنەکانی تازەگەیشتوو هەڵدەنێ و دوایان دەکەوێ و کاتێکی یەکی بابەت بەحاڵی خۆی دێتەوە– کە دیارە هەمیشە لە تیپی قژ زەرد و ناسکەکانی باکوور– ئەو دەم من بانگ دەکات. کاتێکی ژنەکە دەگاتە شوێنێکی چۆل و کەس دیار نییە: بۆ نموونە لە سەعاتێکی دیاریکراو لە «کولیزە» – من دەبێ لێی نیزیک ببمەوە و خۆی تێهەڵقوتێنم تا ناڕەحەتی دەکەم و دەیترسێنم. ئەو دەم لاوێکی وێچووی جوان کە بەڕواڵەت بەهەڵکەوت بەوێدا تێدەپەڕێ، بەهاواری ژنەکەوە دێت و یارمەتی پێ دەکات. دیارە ئەو لاوە جگە لە ئاغای «ئاکیل» کەسی تر نییە. لاو بەگژ مندا دێت و شەڕێکی توند دەست پێ دەکرێ و بەگوێرەی قەراری پێشوو هەمیشە ئەو سەردەکەوێ و من دەبمە ڕاکردوو. پاشان سەر بۆ ژنەکە دادەنوێنێ، قۆڵی دەخاتە باسکی مادمازێل و دەیگەیێنێتەوە مزڵەکەی.

سپینا دەپرسێ: «ئێستا ئەوە شوغڵی تۆیە؟»

– بەڵێ. کارێکی هاسانیش نییە. ئاغای ئەکیل من بەناوی «جانەوەری دێهاتی» بانگ دەکات و بۆ ئەو کیژانەی کە لە مەترسی نەجاتی داون داستانی وەها بەترس لە من باس دەکات کە دیارە ڕادەی ئەمەکناسی ئەوان لە ئاست نەجاتدەری خۆیان زیاد دەبێ.

سپینا دەڵێ: «بێ گومان کارێکی پڕ داهاتە.»

«جانەوەر لە وەڵامدا دەڵێ:

– بەڵێ ئەگەر ئاغای ئەکیل زۆر وەسواسی نەبایە ڕەنگ بوو وابێت. ئەو چەند جاری هەوەڵێ کاتێ قوربانییەکانی خۆی دەگەیاندەوە بەردەرگای هوتێلەکە، لەپڕ وای نیشان دەدا کە لەو شەڕەدا کیفی دراویان لێ دزیوە. ئەو دەم ژن یا کیژە تکای لێ دەکرد لە پاداشی خزمەتەکەی هێندێ پارەی لێ قبوڵ بکات. بەڵام ئێستا بەڕاستی و یا بۆ فریودانی من دەڵێ ئیتر لەم شێوەیە بێزاربووە و کاتێ پارە قبوڵ دەکا کە هیچی نەمابێ. ئەگەر وانەبێ تەنیا بۆ وەدەستهێنانی شانازی ئەم کارە دەکات.

– چ شانازییەک؟

– شانازی ئەوە کە بۆ پاراستنی شەڕافەتی ئابڕوو و شەرافەتی ژنێکی بێگانە کە بەدڵپاکی هاتۆتە وڵاتی ئێمە و کەوتۆتە بەر پەلاماری «جانەوەری دێهاتی» خۆی خستۆتە مەترسییەوە. ئەو بەمن دەڵێ: «دەبێ بەبێگانان نیشان بدرێ کە لە وڵاتی ئێمە دابونەریتی شوالییەکان»ی قەدیم هێشتا لەبەین نەچووە.

سپینا دەڵێ: «چما ئەم داو دانانە و ئەم نەجات دانە هەمووی شانۆ سازی نیە.»؟

لامرا لەم ئیرادە سەردەرناکا و دەڵێ:

– یانی تۆ پێت وایە برینەکانی لەشی منیش شانۆسازییە؟ تۆ پێت وایە کە من فەقیرانە ئەم کوتەکانە نۆشی گیان دەکەم و دەست لە حەریف هەڵناهێنم؟ حەیف! خۆزیا ڕووداوەکە بەگوێرەی ئەو قەول و قەرارە تێپەڕیبایە کە پێکەوەمان دانابوو. چونکە ئاغای ئەکیل وەک خۆی دەڵێ پیاوێکی هەستیار و بەغیرەتە.

زۆر جار بەدەستی خۆی نابێ و لە جەنگەی شەڕدا وەها لە کوورە دەچێتەدەر کە بەڵێن و قەرارەکانی نێوانمان لەبیر دەکات و بەڕاستی وەبەر مست و پێلاقانم دەدا و هەر لەوکاتەشدا چاوەڕوانە کە من دەنگ نەکەم و دەست بەرز نەکەمەوە. دیارە شتی وا نابێ و من ناچار دەبم بەرگری لە خۆم بکەم و دەست بەیەخە دەبین.

سپینا دەڵێ: «ئەم بێگانانە هەروا بەساکاری فریو دەخۆن؟»

جانەوەر دەڵێ:

– بڕوا بکە ئەو بەدبەختانە وەک هەرمێ گەیشتوون تەنیا چاوەڕوانی ئەوەن خۆیان دەئامێزمان باوێن. ڕەنگە ئەوە لەژێر کارکردی هەتاوی ئیتالیا بێ کە ئەوانە دەگەیەنێ. تا ئێستا لە بارەی سێ کەسان وا هاتۆتە پێش کە هەر کە لێیان وەنیزیک کەوتبم بێ ئەوەی ڕێگای خۆتێهەڵقوتاندنی ئاغای ئەکیل بن، خۆیان تەسلیمی «جانەوەری دێهاتی» کردووە. ئاخ! چەندە ژنی جوان و تەڕپۆش، چەندە ژێرکراسی نەرم و خاوێن، چەندە لەشولاری کە بۆنی عەتریان لێ دێت و، دیاربوو کە قەت کاریان نەکردووە.! پاش ئەم سەرکەوتنە چاوەڕوان نەکراوە خوێنی ئیرەیی ئاغای ئەکیل دێتە جۆش و قینی من لە دڵ دەگرێ و ئێستا دەیەوێ کە پێش ئەوەی لە ژنێک نیزیک ببمەوە کە ئەو نیشانی کردووە، سەروچاوی خۆم پیس بکەم و بیچمێکی ناحەز و دزێو لە خۆم ساز بکەم.

ئێستا زەلامێک لە دوورەوە دەبینرێ کە دێتە پێش بەسەر خەندەک و قوڵک و هەردی کەند و قوڵدا بازد دەدات و سەگ و پشیلەی بەرەڵا لەبەری هەڵدێن. کابرا دەشەلێ و سەری پێچاوە.

«جانەوەر» لە کاتێکا پەیاخێکی گرێداری بەدەستەوەیە دەڵێ: «خۆیەتی»

لە دوورەوە دیارە کە ئەکیل ڕاکردوو قینێکی بەترس دایگرتووە. هاوار دەکا:

– ئەی بەرازی پیس لە لانەت وەرەدەرێ! لە تەویلەی بەرازت وەرەدەرێ.!

«جانەوەر» پەیاخەکەی هەڵدەسووڕێنێ و دەڵێ: «بێیە پێش بەم پەیاخە ورد و خاشت دەکەم.»

قارەمانی ڕاکردوو دووبارە هاوار دەکات:

– ئەی خاینی قرێژ یالا، دڵ و غیرەتت نیشان بدە! ئەی عەنتەری پیس وەرە پێش بزانم چ پیاوێکی؟!

«جانەوەر» دووپاتی دەکاتەوە: «گوتم پێت بێیە پێش ورد و خاشت دەکەم.»

– ئێستا دەرسێکت دەدەمێ کە تا ئاخری ژیان لەبیری نەکەی. ئێستا تێت دەگەیێنم کە نەجیبزادەی ڕەسەن بەکێ دەڵێن. ئەی سەگی گڕوێ نەکا خەیاڵی ڕاکردنت هەبێ.

– مەیە پێش، دەنا پەشیمان دەبیەوە.

– بەرلەوەی دەستەکانم بەکەلاکی تۆ پیس بکەم، باشترە گیانت بەشەیتان بسپێری.

– ئەگەر ئەوجار بێیە پێشتر، تووشی گوناحێکی گەورە دەبم.

– ڕاکردنت بێ فایدەیە، ئەی دزی دەغەڵ، بەخۆڕایی خۆت مەشارەوە.

هەرتکیان لە مەودایەکدا لەبەرانبەر یەکتر وێستاون. مەیدانداری خوێناوی و هەڕەشەی سامناکیان لە هەوا دەنگ دەداتەوە. تا سپینا کە پێغەمبەری ئاشتییە، دەبێتە بەرپوانکەر. ماوەیەک پێ دەچێ تا ئەکیل ڕاکردوو دەیناسێتەوە. سەری لەوە سوڕدەمێنێ کە مرۆڤێکی ئەوەندە باش لە کونەبەرازێکی ئاوادا لەگەڵ مەیموونێکی پیس دەژی.

سپینا دەڵێ: «پارەم نییە بچمە میوانخانە»

ئەکیل ڕاکردوو سپینا داوەت دەکا کە بچێتە ماڵی وی. «جانەوەر بەهیوای ئەوە کە هاودەمی سپینا حەریفەکەی ئاقڵ دەکات کە قەول و قەراری مابەینیان بەرێتە سەر، لەگەڵ ئەم داوەتە دژایەتی ناکات.

ئەو مزڵەی کە ئێستا سپینا دەیچێتێ، تاقە ژوورێکە لە قاتی سێیەمی خانووبەرێک لە شەقامی «ڤیادی مارسی» لە نیزێک «پورتاسان لورنزو». ئەم ژوورە بەچەکی شەڕی ڕازاوەتەوە و لە پەنا وان عەکسی جۆر بەجۆری ئارتیستی سینەما و«ئەلخ ئەلخ» لە دیوار دراون. ئەکیل ڕاکردوو هیلاک و ماندوو ئەوەندەی خەو دێت خۆی بەسەرتەختی خەو دادەدا و دەڵێ:

– ئەوە نەبووە ژیان!

سپینا لێی دەپرسێ:

– لەمێژە کارت بۆتە پشتیوانی لە ژنانی بێگانە؟

– دوو ساڵە. لە سەرەتاوە هەر کەسێکی دەستم کەوتبا، پۆلۆنیایی و مەجارستانی و سویسی و بیرزیلی پێیان ڕازی بووم. بەڵام ئێستا تەنیا بەو ژنانە ڕازی دەبم کە نرخی پارەی وڵاتیان لە نرخی لیرەی ئێمە بەرزتر بێ. ئەم دەستەیە جگە لە ئیرلەندییەکان کە دێنە زیارەت لە هەمووان شارستانیتر و هەستیارترن.

ئەکیل ڕاکردوو ژمارەیەکی زۆر عەکس و نامەی ئەو ژنانە لە سندووقچەیەک دێنێتەدەر کە لە چنگ «جانەوەر» نەجاتی داون. سندووقچەیەکی تر هەیە پڕە لە ئاڵقە و هەودا مووی یادگاری هەر لەو ژنانە بەڕەنگی جیاوازی زەرد و سوور و قاوەیی کە بەهەودایەکی ڕەنگ ئاسمانی لێک بەسترابوون.

ئەکیل دەڵێ:

– کاتێ پیربووم لەم مووانە باڵنجێک دروست دەکەم کە لە کاتی خەوی دوای نیوەڕۆ دەیخەمە ژێر سەرم.

سپینا پێشنیار دەکا کە: «بۆ عیلاجی ڕوماتیزم–یش دەتوانێ کەڵکیان لێ وەربگرێ. وا دیارە دەرمانی لەوە باشتر بۆ ڕوماتیزم نەبێ.»

ئەکیل ڕاکردوو دەڵێ:

– ئەو «لامرا»یەی هاووڵاتی تۆ، هەر ئەو دێهاتییە کەرەیە کە بوو. کابرا جگە لە پارە چیتر تێناگات. ئەو جوانی مەلەکوتی دوو چاوی کاڵ هەست پێ ناکات کە بۆ ڕزگاری لە شەڕی دێوێکی پیس سوپاس دەکا.

زەنگی دەرگا لێدەدرێ و ژنێکی گەنج و بۆنخۆش کە گۆزەی مورەبا و قوتووی بیسکویت و چەند بوتڵ شەڕاب و دەستەگوڵێکی سووری جوانی پێیە دێتە ژوور. ژنە هۆڵەندییەکی سوور و سپی و قەڵەوە کە ئەکیل ڕاکردوو بەیانی ئەو ڕۆژە لە داوی «جانەوەر نەجاتی دابوو، بۆ دەرخستنی ئەمەگناسی خۆی لە فەرهەنگی گیرفانی وشە دەبینێتەوە و دەڵێ:

– زۆر جوانە! دڵی پڕ محیبەت، هەڤناسی من بۆ تۆی خۆشەویست، جوان، من، لەگەڵ تۆ، ئاخ!

بەیارمەتی بوتڵەکان گفتگۆیەکە ئاشکراتر دەبێ.

سپینا بێ ئەوەی ئەو دوانە ئاگادار بن دەچێتە حەمامی پەنا ژوورەکە. هێندێ کۆنە لیباسی چڵکن و کتێبی ئەندازیاری لە قەفەسەیەک دێنێتەدەر تا شەو لەوێدا خۆ مات کا. زۆری پێ ناچێ دەنگی گومانلێکراو لە ژووری تەنیشت دەبیسرێ. دەنگی تەختی خەوە کە سەرلێشێواو بۆ ئەملاو لا دەخزێ دەتگوت بومەلەرزە هاتووە. سپینا هەرچی دەکەوێتە دەستی دەیەوێ گوێچکەی خۆی پێ باخنێ تا ناڵە و نازی کیژی هۆڵەندی و نەڕەی دڕندانەی ئەکیل ڕاکردوو نەبیسێ، ئەم کۆنسێرتە تەنیا لە ماوەیەکی کورتدا تەواو دەبێ و لە تەواوی شەودا درێژەی دەبێ. لە کازیوەی بەیانیدا سپینا لەبەر هیلاکی خۆی پێ ڕاناگیرێ و خەوی لێ دەکەوێ.

درەنگ دەگاتە ئەو جێ ژوانەی کە لەگەڵ «رومیۆ»ی دانا بوو. کارگە ماوەیەکە چۆڵ بووە. وەستاکار لەگەڵ پیاوێکی گەنج لەپشتی عەمباری کەلوپەل چاوەڕوانی وی دەکەن.

ڕۆمیۆ دەڵێ ئەم پیاوە «ڕابیتە»

لاوەکە دەڵێ: «مانگێکە پارەیەک و پاسپۆرتێکی «چیکی» بۆ تۆ هاتووە.

– تۆ بەچی دەزانی پاسپۆرتی «چیکی»یە.

– من پاکەتەکەم کردەوە.

سپینا سەرکۆنەی دەکا و دەڵێ: «کارێکی خەراپت کردووە!»

کابرا دەڵێ: «ئێمە دوێنێ شەو لە «سان لۆرنزو» بەیاننامەی دژی شەڕمان بڵاو کردەوە.»

– لەو بەیاننامەیەدا چی نووسراوە؟

– من هێشتا کاتی خوێندنەوەی ئەوم نەبووە.

– تۆش بڵاوت دەکردەوە؟

– بەڵێ منیش، ئێستا ئیتر ژمارەمان زۆر نییە و هەموو دەبێ هەموو جۆرە کارێکی بکەین.

لەپڕ ڕۆمیۆ بەتووڕەیی بەسەریدا دێ و دەڵێ:

– چۆن؟ تۆ کارت پێوەندی گرتنە یا مەعمووری تەبلیغات؟ مەگەر نازانی کاتێکی ویستویانە بەدەستێکی دوو شووتی هەڵبگرن، کار خەراپ بووە؟

پیاوی لاو سەر دادەخا.

سپینا لێی دەپرسێ: «کارت چییە؟»

– هەر کارێکی هەبووبێ کردوومە. من کارێکی دیاریکراوم نییە.

وەستاکار دەڵێ:

– بەدبەختی هەر لەوەدایە! ئەگەر خەڵک لە کاری دیاریکراودا یەکتر نەناسن، ناتوانن لە کاری نهێنیدا یەکتر بناسن. ئەم وەستایەی کە دیواری ساختومان دادەنێ لەپێشدا داربەست لێ دەدا. دارەکان لە هەردی دەکوتێ. پاشان ئەو دارانە بەدەستەدارێکی درێژ پێکەوە دەبەستێ و پاڵیان بەدیوارەوە دەدا. وەستا باش دەزانێ کە ئەو دارەی لە هەردی دەکوتێ، بەکاری دەستەداری لێک بەستنەوە نایە. ئەگەر وا نەبێ داربەستەکە دەڕمێ. ئەم قایدە لە گشت کارەکاندا ڕاستە. لە بۆشکەسازیش هەروایە و لە کارەبا و میکانیکیش هەروایە. هەر کارێک قایدەی تایبەتی خۆی هەیە. کاری ناقانوونیش قایدەی تایبەتی خۆی هەیە، ئەگەر بێتوو ئەم قایدەیە نەزانن و یا چاوە دێری نەکەن، لەوانەیە بەنرخی چەند ساڵ زیندان و هێندێ جاریش بەقیمەتی گیان تەواو دەبێ. کەوابوو لەم ڕۆ بەدواوە تۆ ئیتر «ڕابیت»نی. بەدوای کاری خۆتدا برۆ و لەم دەوروبەرە نەتبینمەوە. ئەگەر تووشی یەکتربووین، وا نیشان مەدە یەکتر دەناسین.

پیاوی لاو بەناڕەحەتی بەدوای کاری خۆیدا دەڕوا.

ڕۆمیۆ نیشانی چەند کەسی خەڵکی «ئابروتزی»دا بەسپینا کە لەو چەند ساڵەی دواییدا لە دەستەکان دوورکەوتوونەوە و لێی زیاد دەکا:

– تۆ چاکترین کەسێکی کە دەتوانی تێ بکۆشی ئەوان بۆ بزووتنەوە بگێڕیەوە. مەترسی شەڕ وەزعێکی پێکهێناوە کە دەکرێ هێندێ کەسی خەولێکەوتوو بۆ تێکۆشان بگێڕدرێنەوە.

سپینا دەڵێ: «کۆمەڵانی خەڵک لە بارەی ئەم شەڕەی لەپێشە چۆن بیر دەکەنەوە.؟»

– کۆمەڵانی خەڵک هیچ بیرناکەنەوە. ڕەفتاریان جۆرێکە هەر دەڵێی شەڕ پێوەندی بەوانەوە نییە. زمانی بەیاننامەیەک کە لە دەرەوەڕا پێمان گەیشتووە و ئێمەش بڵاومان کردۆتەوە، لەم بارەوە کەموکورتی هەیە. دەڵێی بەو مەبەستە نووسراوە کە هۆگری و سەرنجی خەڵک بەقازانجی شەڕ بهاروژێنێ. ئەگەر ئێمە تازە بتوانین بێ کارەکان ڕازی بکەین کە لە حەبەشە شتێک بۆ دزین هەیە، زۆر لەو داخوازانە دەبنە سەرباز. ئێستا کە بۆ سەربازی ناچن دڵنیا نین کە لەوێ شتێک بۆ دزی هەبێ. لە لایەکی تر زۆر لە شۆڕشگێڕانی پێشووش نیزیکبوونەوەی شەڕ بەتاسەوە وەردەگرن، چونکە پێیان وایە کە شەڕ دەبێتە هۆی ڕووخانی دەوڵەتی ئێستا و ئازادیمان پێ دەبەخشێ.

سپینا دەڵێ:

– مانەوەی من لەو چەند مانگەی دوایی لەنێو وەرزێراندا، قانعی کردووم کە تەبلیغاتی ڕووت تەواو بێ نەتیجەیە. وەرزێرەکان نەک لەبەر ئەوە دیکتاتوریان قبوڵ کردووە کە بڕوایان بەتەبلیغاتی ڕەسمی هەیە کە بۆیان دەکرێ. بەڵکو لەبەر ئەوەیە دیکتاتۆری واقعییەتێکە. ئەگەر وەرزێر بکرێتە سەرپشک لەنێوان واقعییەتی دزێو و نزم و قسەی جوان و فریودەر، یەکیان هەڵبژێرن، واقعییەت هەڵدەبژێرن.

واقعییەت پیاون و قسە ژن. یەکێک لە وەرزێرەکان بەمنی گوت کە هەزار ژن بەقد پیاوێک نییە. کەوابوو کارێکی دەبێ بکرێ ئەوەیە کە تەبلیغات بۆ ئازادی لەگەڵ کردەوەی دلێرانە و پڕشنگدار کە ئازادی لە کردەوەدا نیشان بدات، تێک بخرێن. بەکورتی دەبێ دەورەیەکی تایبەتی تەبلیغاتی بەکردەوە لە ڕادەی تێگەیشتنی نەخوێندەواراندا بخرێتە ڕێ.

– بۆ نموونە چۆن؟

– بۆ نموونە بارەگای فەرمانداری فۆچینۆ لە «ئاوەتزانۆ» بتەقێنین. دوو یا سێ ئیدارەی ماڵیاتی بسووتێنین. پێشی ئیجرای دەست بەسەرداگرتنی ماڵ و سامانی بنەماڵە فەقیرەکان بگرین.

ڕۆمیۆ دەڵێ: «لەم بارەوە دووبارە قسە دەکەین. کردەوەی توندوتیژی تاکەکەسی قەت بەدڵی من نەبووە و بەپێکەنینەوە لێی زیاد دەکات: «ڕووناکبیرێک قدی لە بدەی هەمیشە دەبینی کە ئاژاوەگێڕی لێ پەیدا دەبێت.»

بەگوێرەی ئەم نیشانانەی کە ڕۆمیۆ داویەتی، ڕۆژی دوایی سپینا دەتوانێ خانووی یەکێ لە دۆستانی پێشووی خۆی بەناوی «ئولیوا» بدۆزێتەوە. ئولیوا وێلونیستە. سپینا بەر لە چەند ساڵ، واتە لەو کاتەوە کە هەرتکیان لە دەستەی خوێندکارانی سۆسیالیستدا بوون و یەکتریان دەبینی، لێی بێ خەبەربووە. تەنیا دەیزانی ئولیوا دەبێ چەند مانگ زیندانی بووبێت و پاشان تەواو دوورکەوتۆتەوە. سپینا لە قاتی چوارەمی خانووێک لە شەقامی «پانیسپرنا» لە کوچەی «ویمینال» دەیدۆزێتەوە. ژنێکی گەنجی سکپڕ دەیباتە ژووری ئولیوا. ئولیوا زۆر بەساردی و بەبێ نیشاندانی خۆشی بەسەرسوڕمانەوە وەری دەگرێ. ئولیوا پیاوێکە کورتەباڵا، پشت کوڕ، لاواز، چاویلکەیی، کراسێکی ڕەشی پیس حاڵەتێکی خەفەتبار و بێ کارەی بەو بەخشیوە. بەچوونە ژووری سپینا تەنانەت لەسەر ئەو تەختەی پاڵیشی لێداوەتەوە، خۆی نە بزاوتوە. سیغار دەکێشێ و تفی زاری فڕێدەدا. تفەکەی لە پانایی ژوورەکە بۆ لای تەشتێک ڕێگا دادەگرێ کە لە قوژبنی ژوورەکە دانراوە، بەڵام زۆر جار ناگاتە ئامانج چونکە شوێنەواری زەردی کەم و زۆر لە هەموو شوێنی. لەسەر ڕیشووی پەتو، لەسەر مێزی کار و لە دیوارەکان دەبینرێت.

سپینا دەڵێ: «دەمێکە یەکترمان نەدیوە. فیکرم نەدەکرد وات لێ بێت.»

– ڕەنگە پێت وا بووبێت کە ئاخرەکەی دەبمە نۆکەری دەوڵەت.

سپینا دەپرسێ: «بۆ چما ڕێگاچارەی دیکە نییە؟»

– بۆ ئێمە قەت ڕێگاچارەی دیکە نەبووە. دەبێ ببیە نۆکەر و یا دەبێ بمری. هەر کەس بیەوێ بێ غەرەزانە ڕەفتار بکا و مل بۆ هیچ نیزامێک ڕانەکێشێ جگە لەوەی کە لەناخیدا پەسندی دەکا، لە کۆمەڵدا بەدەرکراو دەناسرێ و دەوڵەتیش وەک دوژمنێک ڕاوی دەنێ. ئەو دەستە خوێندکارانەی هەمان بوو، وەبیرت دێ؟ ئەو کەسانەی نەکەوتوونە زیندان و یا لە برسان نەمردوون، توشی ڕۆژی خەرابتر بوون، واتە بوونە نۆکەری دەوڵەت. من پاش ئەوەی بەتاوانی ئەوەی لە مەیدانی«پیاتزاونزیا» هاوارم کرد بوو«بژی ئازادی» دە مانگ لە زیندان مامەوە، ماوەیەک زستانان لە نانواخانەکان و هاوینان لەسەر

پەیژەی کەنیسە دەنوستم و کۆتەکەم وەبن سەرم دەدا. نێوە نێوە پۆلیس دەورەیان دەدام و دەیانپرسی: «کێی و لێرە چ دەکەی؟» بەچی دەژی» کاتێ لەجیاتی ناسنامە کە نەمبوو شەهادەی خوێندن و دیپلۆمەی مۆسیقام نیشان دەدان، وەها بەقاقا پێدەکەنین کە هەر نەیبینی. تەنانەت هەولم دا کە بچم لە گوندی خۆم لە ویلایەتی «سالرن» نیشتەجێ بم، بەلام هیچ کارێکم بۆ پەیدا نەکرا. لەو کاتەوە کە ئەسپانیاییەکان لە ویلایەت ڕۆیشتوون، وەزعی دێهات قەت وا خەراپ نەبووە.

سپینا دەلێ: «دەبێ لە گۆشەگیری بێیەدەر، دەبێ لەگەل چینی کرێکار ببیە یەک، دەبێ کاری بەربلاوی تەبلیغاتی لەگەل هێندێ کردەوەی ئازایانە دەست پێ بکرێ.

– چینی کرێکار فەوتاو و فاسید و بێ هەست و مۆری دەولەت وێکەوتو مەحکووم بەبرسیەتی بووە. تەنانەت باری ئیداری بوروکراتیزەیان داوە بەبرسیەتی. برسیەتییەکی ڕەسمی هەیە کە ماف دەدا بەئینسان کە بچێ لە سوپی دەولەتی کەلک وەربگرێ و برسیەتییەکی غەیرە ڕەسمی هەیە کە ماف دەدا بەئینسان بچێ خۆی بخاتە ڕووباری تیبێرەوە.

سپینا لە وەلامدا دەلێ:

– لەنێو ئەم خەلکەی لەبەر یەک بلاوکراودا هێشتا ڕەگی زیندوو هەر هەن. ئێمە لە وەزعێکی فرە خەراپدا دەژین. پیاوێکی وەک تۆ نابێ تاک کەوێتەوە. فیداکاری تاکە کەسە ئەنجامێکی نابێ، دەبێ هەول بدەی کۆمەلانی خەلک وەخەبەر بێنی.

– بێ گومان وەزع خەرابە. ئەم دیکتاتۆرییە دێ ئێمە دەخنکێنێ و خۆشی وەک جەنازە ڕووت بۆتەوە. ماوەیەکە ئیتر لە شکلی بزووتنەوە، با بزووتنەوەی کۆنە پەرستیش بێ هاتۆتەدەر بۆ ئەوەی تەنیا شکلی ئیداری (بوروکراسی) هەبێ. بەلام لە ئەسلدا دژایەتی لەگەل ئەم دیکتاتۆرییە ئەنجامی چی دەبێت.؟ بە(بوروکراسیەکی) دیکە کە بەناوی بیروباوەڕێکی دیکە و بەحیسابی بەرژەوەندێکی دیکە بەنۆرەی خۆێ دەبێتە داواکاری کردەوەی دەسەلاتێکی سەرەڕۆ. ئەگەر ئەو «بوروکراسی»یە سەر کەوێ: و لەوانەشە سەرکەوێ– ئەو دەم ئێمە ڕاستوڕاست لە سەرەڕۆیەکەوە بۆ سەرەڕۆیەکی تر دەگوێزرێینەوە. ئێمە لەگەل شتێک دەبینە ئاشنا کە پێی دەلێین شۆڕشی ئابووری و لە سایەی وێوە هەروەک ئێستا کە ئیمرۆ ڕێگای ئاسنی دەولەتی و گەنەگەنەی دەولەتی و خوێی دەولەتی و شەمچەی دەولەتیمان هەیە، ئەو دەمیش نانی دەولەتی و کەوشی دەولەتی و کراس و دەرپێی دەولەتیمان دەبێت. داخوا دەکرێ ئەمە بەپێشکەوتنی فەننی بزانین؟ دامنا کە بەلێ. بەلام ئەم پێشکەوتنە فەننییە دەبێتە نوختەی پالپشتی مەکتەبێکی ڕەسمی و ئیجباری و بناخەی ئایینێکی سیاسی کە بۆ لەبەینبردنی بیروڕای موخالیفی خۆی و کەلەگایی لە بیری تاکی لە هەموو ئامرازی هەبوو لە سینەماوە بگرە تا ترس و زۆرداری کەلک وەردەگرێ.

لە جێگای پشکنینی بیروباوەڕ کە ئێستا هەیە، پشکنینی بیروباوەڕی سوور دێت. لەجیاتی سانسۆڕی ئێستا، سانسۆڕی سوور دادەمەزرێ. لەجیاتی دوورخراوەکانی ئێستا، دوورخراوەی سوورمان دەبێ کە باشترین قوربانیەکان ئەو شۆڕشگێڕانەی موخالیفی دەزگا دەبن و، بەمجۆرە کە «بۆروکراسی» ئێستا لەژێر ئالای ناوی نیشتماندا بەرجەستە بووە و موخالیفانی خۆی بەتاوانی ئەوەی خۆیان بەبێگانە فرۆشتوە لە

بەین دەبات، «بۆروکراسی» داهاتووی ئێوەش بەناوی کار و سۆسیالیزم ناودەبرێ و هەر کەسێکی بەمێشکی خۆی بیر بکاتەوە بەنۆکەر و جیرەخۆری پیشەسازانی گەورە و خاوەن ملکانی زەوی ناو دەبا و نابووتیان دەکات.

سپینا بەسەریدا دەگوڕێنێ و دەلێ:

– ئولیوا تۆ خەریکی قسەی بێ جێ دەکەی! تۆ لە ئێمە بووی، ئێمە دەناسی و دەزانی کە ئەمە ئارمانی ئێمە نییە.

ئولیوا دەلێ: «قبولمە کە ئەوە ئارمانی ئێوە نییە، بەلام ئەمە چارەنووسی ئێوەیە، چارەنووسێکە ئێوە ناتوانن لە بەری ڕابکەن.

سپینا لە وەلامدا دەلێ: «چارەنووس دروستکراوی زەعیفان و ئەو کەسانەیە کە تەسلیم بوون،»

ئولیوا خۆ دەبزێوێ و دیارە دەیەوێ بلێ: درێژەی ئاخافتنەکە فایدەی نییە و لەگەل ئەوەش لێی زیاد دەکا و دەلێ:

– سپینا، تۆ ئینسانێکی بەهۆشی، بەلام بێ کارە و بێ غیرەتی و... خۆت نازانی کە وای. چونکە ناتەوێ تێبگەی. تۆ لە واقعییەت دەترسی.!

سپینا هەلدەستێ کە بڕوا. لە نیزیک دەرگا ڕوو دەکاتە ئولیوا کە هەروا لەجێدا پالی داوەتەوە دەلێ:

– لە ژیانی مندا شتێکی وا نییە کە ڕێگا بەتۆبدا جنێوم پێبدەی.

ئولیوا لە وەلامدا دەلێ: «بڕۆ و مەیەوە! من لەگەل کەسێکی نۆکەری حزب بێ، قسەم نییە لەگەلی بکەم.

سپینا دەرگای کردۆتەوە و خەریکە بڕوا، بەلام دووبارە دەرگا پێوەدەداتەوە و دەگەڕێتەوە لەسەر کورسی دادەنیشێ کە ئولیوا پالی لەسەر داوەتەوە و دەلێ:

– من تا تێنەگەم کە تۆ چۆن گەیشتوویە ئەم چەشنە بیرکردنەوەیە لێرە ناڕۆم. چ شتێک تۆی ئەوەندە گۆڕیوە؟ زیندان، بێ کاری یا برسیەتی؟

ئولیوا وەلام دەداتەوە:

– من لە ماوەی بێبەشیەکانی خۆمدا زۆرم خوێندەوە و موتالام کرد تا لانی کەم لە شوێنێک مزگێنی ڕزگاری بدۆزمەوە، بەلام نەم دیتەوە. واقعیەت منیان لە بەرانبەر مەسەلەیەکدا ڕاگرتوە کە ماوەیەکە ئازارم دەدا و ئەویش ئەوەیە کە بۆچی تەواوی شۆرشەکان بەبێ جیاوازی وەک بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی دەستپێکراون، بەلام ئەنجامیان بۆتە سەرەڕۆیی. بۆچی هیچ شۆڕشێک لەم چارەنووسە بەسەردا سەپاوە نەجاتیان نەبووە؟

سپینا لە وەلامدا دەلێ:

– هەر چەند ئەم وتەیەش ڕاست بێ دەبێ نەتیجەی پێچەوانەی بۆچوونی تۆی لێ وەربگری. دەبێ

بلێیی: «تەواوی ئەم شۆڕشانە خەیانەتیان کردووە، بەڵام ئێمە دەمانەوێ شۆڕشێک بکەین کە خەیانەت نەکا!»

ئولیوا دەڵێ:

– ئارەزوو! خەو و خەیاڵ! ئێوە کە هێشتا سەرنەکەوتوون و هێشتا وەک بزووتنەوەیەکی نهێنی شۆڕشگێڕن هەر لە ئێستاوە بوونەتە کۆنەپەرست. ئەو گەرمی تازەی کە ئەو دەم ئێمەی دەستەی خوێندکارانی هێنابووە جووڵە و وروژان، ئێستا بۆتە ئیدیۆلۆژێکی جێگرتوو و بۆتە ڕایەڵکەیەکی پێکەوە هۆنراوە وەیا وەک داوی جاڵجاڵۆکەی لێ هاتووە. بەو دەلیلەی کە ئێوەش ڕێگای دەربازبوونتان نییە. ئێوە هێشتا لە سەرەتای ئەم خوارە پێچەیەدان و چارەنووس یانی ئەوە. هەر بیرێکی نوێ بۆ ئەوەی بڵاوبێتەوە بەشێوەی هێندێ فۆرمۆڵ خۆ دەردەخات و بۆ مانەوەی خۆی دەدرێتە دەست دەستەیەکی شێکەرەوە، دەستەیەک کە ئەندامەکانی بەوردی هەڵبژێراون و هێندێ جار مەعاشی ڕێکوپێکیش وەردەگرن. هەرچۆنێک بێ ئەم دەستەیە سەر بەشوێنی بەرزترن کە مەعموورە لە بارەی گومان و دڕدۆنگییەوە فتوا بدات و نەهێڵێ لەو خەتە لابدا کە مامۆستایان کێشاویانە. بەم چەشنە هەر بیرێکی تازە هەمیشە دەبێتە بیروباوەڕێکی جێگرتوو و نەگۆڕ و کۆنەپەرست. کاتێ ئەم بیرە بوو بەئایینی ڕەسمی دەوڵەت ئەو دەمەیە کە ئیتر ڕێگای دەربازبوون نییە. دارتاشێک و وەرزێرێک لەوانەیە لە ڕێژیمێکی سەرەڕۆدا خۆیان لەگەڵ بارودۆخ ڕێک بخەن، بخۆن و هەزمی بکەن، لە ئەمن و ئاسایشدا بەرهەم زیادکەن و خەریکی کاری خۆیان بن. بەڵام بۆ ڕووناکبیرێک ڕێگای دەربازبوون نییە. ئەو دەبێ تەسلیم بێ و بێتە ژێر ئاڵای چینی دەسەڵاتدار و یا تووشی برسیەتی و ڕیسوایی بێ و لە هەوەڵین دەرفەتی لەباریشدا دەکوژرێ.

سپینا بەحەرەکەتێکی تووڕە یەخەی کۆتی ئولیوا دەگرێ و بەسەریدا دەگوڕێنێ:

– بەڵام لەبەرچی ئەم وەزعە بەناچاری دەبێ ببێتە چارەنووسی ئێمە.؟ بۆ دەبێ لێی دەرباز نەبین – چما ئێمە مریشکین کە لە کولانەدا حەپس بکرێین؟ بۆچی دەبێ تەسلیمی چارەنووسێکی لە گۆڕان نەهاتوو بین و نەتوانین دژ کردەوەیەک نیشان بدەین؟ بۆچی هەر لە ئێستاوە ڕێژیمێک مەحکووم بکەین کە هێشتا پێک نەهاتووە و دەمانەوێ بیکەینە نموونەی ئینسان دروستی.؟

ئولیوا فەرمان دەدا کە: «هەرا هەرایە مەکە. لەماڵی مندا زۆر بڵێیی ناکرێ. تۆ باش تێگەیشتووی من چیم پێ گوتوی. تەنیا وا نیشان دەدەی کە تێ نەگەیشتووی، چونکە لە ئەنجامی وی دەترسی.»

سپینا دەڵێ: «من لە هیچ شتێ ناترسێم.

– بڕۆ، من تۆ دەناسم. ئەو کاتەی پێکەوە لە دەستەدابووین من زۆر ئاگاداری تۆ بووم. هەر لەو کاتەوە تێگەیشتبووم کە تۆ لە ترسان بوویە شۆڕشگێڕ. هەر ئەوەی کە بەتۆبزی بڕوات بەپێشکەوتن هەیە، بەتۆبزی خۆشبینی، بەزۆری بەخۆتی تەلقین دەکەی کە بڕوات بەئازادی مرۆڤ هەیە لەبەر ئەوە کە پێچەوانەی ئەوە تۆ دەخاتە ترسەوە.

سپینا تاوێک بەشێواوی دادەنیشێ. پاشان هەست دەکا دەبێ سەرپشکێکی بچووک بدا بەئولیوا، بۆیە دەڵێ:

– ڕاستە من بەتۆپزی بڕوام بەئازادی مرۆڤ هەیە. بەتۆپزی بەسەر خۆمی دادەبڕم کە لانی کەم بڕوام بەدەرەتانی ئازادی مرۆڤ و دەرەتانی پێشکەوتن هەبێ. تۆ هەقتە. چونکە ئەگەر بڕوایەکی وام نەبایە ژیان دەبوو بەهۆی ترسی من.

ئولیوا دەڵێ: «من بڕوام بەپێشکەوتن نییە و بەم جۆرە ژیان نابێتە هۆی ترسی من.

– چت کردووە وا تەسلیم بووی؟

– من تەسلیم نەبووم تەنیا دەڵێم لە ژیان ناترسم، هەروەک لە مردنیش ناترسم. لە بەرانبەر ژیانێکدا کە سەر بەقانوونە پیسەکان بێ، تاقە چارەیەک کە بۆ ئازادی سروشتیی مرۆڤ بمێنێتەوە، نەبوونی ژیانە، واتە لە ەینبردنی ژیانی خۆت، واتە مەرگی ئازیز.

ئەو دەم سپینا دەڵێ: «تێگەیشتم.»

سپینا تێگەیشتووە و هەربۆیەش تووشی خەمێکی گەورە دەبێ. لەمەوبەدوا هەموو باس و وتووێژێک بێ فایدە دەبێ. دیارە کە سپینا لەوبەری ئاوە و ئولیوا لەمبەرە.

ئولیوا بەسرتە بەسپینا دەڵێ:

– ژیان دەتوانێ ئیختیاری ئینسانی هەبێ، ئینسانیش دەتوانێ ئیختیاری مەرگی هەبێ، واتە ئیختیاری مەرگی خۆت و بەکەمێک غیرەتیشەوە ئیختیاری مەرگی سەرەڕۆیان.

ئەو ژنە گەنجەی دەرگای لە سپینا کردبۆوە دێتە ژوورێ تا شتێک هەڵگرێ. ئولیوا ڕادەوەستێ تا دەچێتەوە دەر و پاشان دەڵێ:

– بابم ئارەقخۆر بوو لە چلساڵیدا مرد. چەند حەوتوو پێش مردنی شەوێک منی بانگ کرد و مێژووی ژیانی خۆی بۆ گێڕامەوە. واتە مێژووی شکانی. لە سەرەتاوە مردنی باوکی، واتە باپیری منی باس کرد. باوکی پێی گوتبوو: «من بەفەقیری و ناکام دەمرم بەڵام هیوام بەتۆیە ڕەنگە تۆ بتوانی ئەوەی ژیان نەیداوە بەمن، تۆ لێی بستێنی.» بابی منیش کاتێ هەستی کرد کە ئەجەلی هاتووە بەمنی گوت جگە لە دووپاتەکردنەوەی قسەی باوکم، چیترم نییە. «منیش ئەی کوڕی خۆشەویستم ئێستا وا فەقیر و ناکام دەمرم. هیوام بەتۆیە ئەوەی ژیان نەیداوە بەمن ئاواتمە تۆ بتوانی لێی بستێنی.» کەوابوو ئارەزووەکانیش وەک قەرزەکان لە وەچەیەک بۆ وەچەیەکی تر دەگوێزرێنەوە. من ئێستا تەمەنم سی و پێنج ساڵە و دەبینم لە هەمان نوختە ڕاوەستاوم کە باب و باپیرم لێی بوون. منیش ئینسانێکی تێکشکاوم و خێزانیشم لەسەر زانە. تەنیا ئەو ئەحمەقیەم ماوە کە بڕوام هەبێ کوڕەکەم دەتوانێ ئەوەی ژیان نەیداوە بەمن ئەو لێی بستێنێ. من دەزانم ئەویش ناتوانێ لەبەر ئەم چارەنووسە سەپاوە ڕابکات. ئەویش لە برسان دەمرێ یا لەو خەراپتر دەبێتە نۆکەری دەوڵەت.

سپینا هەڵدەستێ کە بڕوا و دەڵێ: «تازە لەوانە نییە بێمەوە ئێرە.»

ئولیوا دەڵێ: «ئیتر زەحمەت مەکێشە.»

لە شەقامی «ڤیاپانیسپرنا» پەنجا کەسێک لە لاوان کە کڵاوی شەویان لەسەرە هەرایەکیان سازکردووە. ئەو لاوانە ئاڵایەکی گەورەی سێ ڕەنگ و نووسراوەیەکی باڵابەرز لەگەڵ خۆیان دەگێڕن و ئەوەی لێ نووسراوە.: «بژی شەڕ!» چەند پاسەوانێک لەگەڵیان دەڕۆن. لاوەکان دەقیژێنن و ڕوو بەحەشیمەت دروشم دەدەن و هەوایەکی تازە دەڵێن کە شیعرەکەی ئاوایە:

«ئێمە بەڕیشی نەجاشی ماهوت پاککەرەوە دروست دەکەین تا چەکمەکانی پێشەوای خۆمانی پێ بریقەدار بکەین» لەبەر دەرگای دووکانەکان خەڵک بەسەیر تەماشایان دەکەن بێ ئەوەی هیچ بڵێن. لە شەقامی «سی پێنتی نی» سپینا تووشی دەستەیەکی دیکەی قوتابیان دەبێ کە ئاڵایەک و نووسراوەیەکی وەک هەوەڵیان پێیە و دەیگێڕن، ئەوانیش بەئاوازی خۆیان چەکمەی پێشەوا بریقەدار دەکەن و لەگەڵ ئەوانیش پاسەوان دەڕۆن. لەنێو ئەم حەشیمەتی گرفتار و لەنێو تەواوی ئەو کەسانەی کە ڕاست بۆ سەرکار دەچن و یا بۆ ماڵ دەگەڕێنەوە، سپینا هەنگاوی شل و شەوێقی بێ کاران بەدی دەکات، هەنگاوی ئەو کەسانەی کە شوێنێکیان نییە و تەنیا وەدوای قوتابیان کەوتوون.

لە نیزیک «کولیزە» سپینا بۆ تەماشای پێشاهەنگانی قوتابیان ڕادەوەستێ کە بەتۆپ و شەستتیر مەشقی گوللە هاویشتن دەکەن، لاوانی پازدە تا هەژدە ساڵ کە شێوەی کاری پارچەکانی چەک و سوارکردنیان فێر دەکەن و فێر دەبن کە چۆن لە کاتی حەرەکەت و بزووتندا ئامادەی تەقەیان بکەن. لاوی لە ڕادەبەدەر ژیر و بەهۆشن و حەرەکەتی جۆر بەجۆر بەچالاکی تەواو ئەنجام دەدەن.

سپینا دەچێتە جێ ژوانێک کە لەگەڵ ڕۆمیۆ لە گەڕەکی «تیبورتین» لە شەقامی «ڤیادگلی ارنیچی» لە پەنا پردی «ئاکوامارچیا» و هێڵی ڕێگای ئاسن قەراری داناوە. ژەنگی ڕیلەکانی ئاسن ڕەنگی داوەتە پشت کوچەکانیش و بۆنی خەڵوز و دوکەڵی قەتارەکان دەچێتە ژووری خانووەکانەوە. ڕەستوران وەک چۆل وایە. ژاندارمێک لە قوژبنێک دانیشتووە و سپاکێتی بەئیشتیایەکی وەها دەخوا دەڵێی جەرگ و دڵی کۆمونیستە دەیخوا. بڕەی مشاریان لەسەر هەرد ڕۆکردووە تا بەڵغەم و تف هەڵمژێ. تاقە عەکسێکی لە دیوار هەڵاوەسراوە، عەکسی پاپۆڕێکی گەورەی ئۆقیانوس بڕە کە لە تەواوی کابینەکانیدا چرا دایسێ و بەشەوێکی مانگەشەو سنگی ئۆقیانوس دەشکێنێ و دەڕوا. تۆزی درەنگتر دەستەیەک فەعلە و کرێکار دەگەنێ. ئەوان داوای نیو لیتر شەڕاب دەکەن، دەیخۆنەوە و لەسەرخۆ کە ژاندارم ئاگای لێ نەبێ تەماشای پاپۆڕی ئۆقیانوس بڕ دەکەن و لەسەرخۆ بەگاڵتە بەقەستی سەفەری ئەمریکا سواری پاپۆڕ دەبن. پاشان پارە شەڕابە کە دەدەن و لە پاپۆڕ دێنەخوار و تف لە زەوی دەکەن و بەگرژی دەچنەوە ماڵ. ڕۆمیۆ زۆر درەنگتر دێت، چارەکێک شەڕاب دەخواتەوە و بێ ئەوەی لە سپینا نیزیک بێتەوە دەگەڕێتەوە. سپینا بەدوای ویدا لە ڕەستوران دەردەکەوێ و لە مەودایەکی کورتدا کە شوێنی بزر نەکا بەدوایدا دەڕوا. ڕۆمیۆ لەسەر هەر پێچێک کوچە دەگۆڕێ و دیارە لەبەر ئەوەیە بزانێ پۆلیس بەدوایدا هەیە یا نا. لە کوچەی «ڕانۆشیا» هەنگاو سەبر دەکا تا سپینا بیگاتێ. لەوێ بەسپینا دەڵێ:

– لاوەکەی ڕابیت گیراوە. بێ گومان بەتوندی ئەشکنجە دەکرێ تا وەزمانی بێنن. لەم جۆرە شوێنانەدا

هەمیشە دەبێ چاوەڕوانی وەزعێکی خەرابتر بی. کەوابوو پێویستە ئاگامان لەخۆ بێت. چونکە لەوانەیە ئێمەش دەگیرکەوین. ئەوە پارەیەکە بەر لە مانگێک لە دەرەوەڕا بۆ تۆ هاتووە. ئەوەش پاسپۆرتی چیکی. ئێمە تا چەند حەوتو لە دیتنی یەکتر دەبێ خۆ بپارێزین.

سپینا دەڵێ: «من ئەوەندە کاتی زیادم نییە کە بەفیڕۆی بدەم. ئێستا شەش مانگە بۆ ئیتالیا گەڕاومەوە و هێشتا هیچم نەکردووە، ئیتر چاوەڕوانی بەسە.»

ڕۆمیۆ دەڵێ:

– ڕێکخراوێکی غەیرە قانوونی ڕاست وەک دەزگایەکی جۆلاییە کە دایمە دەهۆنێتەوە و خەراب دەبێ، دزگایەک کە خوێن و خۆڕاگری گەرەکە. زۆر جار ڕێکخراوی دەستەکان لە ڕۆمدا بەدەستی پۆلیس تێکدراوە و دووبارە ساز کراوەتەوە. چ پێوەندییەکان بێ دواکەوتن دەبێ دووبارە دامەزرێنەوە! چەند دۆستم دیتن کە کەوتوونە زیندان، چەند کەس کە سەریان تێداچوو و شوێنەوارێکیان وەدەست نەهات. چەند کەسی کە دەبێ وەلا بنرێن چونکە گومانلێکراون، لەگەڵ ئەوەش دەبێ خۆڕاگری.

سپینا دەڵێ: «خەراپت نەگوت. من ڕادەوەستم.»

هەرتک پیاو دەستی یەکتر دەکوشن و هەریەکەیان بەلایەکدا دەڕوا.

ئێستا سپینا کە پاسپۆرتی بێگانەی هەیە دەتوانێ بچێتە هوتێل. بەڵام هاوڕێی لاوی کە گیراوە لەم پاسپۆرتە ئاگادارە. کەوابوو تا بەتەواوی ڕوون نەبێتەوە کە لاوەکە لە بەرانبەر ئەشکەنجەی پۆلیسدا چەندە خۆی ڕاگرتوە، نابێ لەو پاسپۆرتە کەڵک وەرگرێ. سپینا لە دڵی خۆیدا دەڵێ: «ئەو کوڕێکی ئازا دێتە بەرچاو، لەگەڵ ئەوەش دەبێ لەم جۆرە شوێنانەدا چاوەڕوانی وەزعێکی خەراپتر بین.

لە گەڕانەوەدا بۆ مزڵەکەی خۆی لە شەقامی «دی مارسی» ئاغای ئەکیل ڕاکردوو دەبینێتەوە کە لەگەڵ ڕۆیشتنی کیژە هۆڵەندییەکە هیلاک و ماندوو کەوتووە، کچەتیو عەکسێکی گەورەی خۆی لەگەڵ چەند داوە قژی سەری بەیادگار بۆ بەجێ هێشتووە و لەپشتی عەکسەکەی بەنووسین بەڵێنی پێداوە کە لانی کەم حەوتووی دوو جار نامەی بۆ بنووسێ. بەڵام هیچ کام لەوانە بۆ سوکنایی دڵی قارەمانی ڕاکردوو بەس نییە.

سپینا دەڵێ: «لەنێو شاردا بەقازانجی شەڕ خۆپێشاندان ساز بووە و، تۆ لێرە بۆ کچەتیوێکی کە تا دوێنێ نەتناسیوە تازیەت داگرتووە.»

ئەم قسەیە قەبرغەی پاڵەوانی ڕاکردوو دەگرێ و لە وەڵامدا دەڵێ:

– من تۆم لە ماڵی خۆم ڕاگرت لەبەر ئەوەی هاووڵاتیی و دەزانم لە بنەماڵێکی ڕەسەنی. بەڵام تکات لێ دەکەم دەست دەکاری ناموسی و هەستیاری من وەرمەدە چونکە لەم بارەوە سەرت لە هیچ دەرناچێ. بەڵام لە بارەی شەڕ، دەبێ پێت بڵێم کە تەنیا قوتابی مەدرەسە و دێهاتی باوەڕ بەو مەسەلەیە دەکەن.

– یانی تۆ باوەڕ ناکەی کە دەبێتە شەڕ؟

– بۆچی، بەڵام شەڕێکی واناکە تۆ بیری لێ دەکەیەوە. بەبوونی ئەو دەوڵەتەی هەمانە جێگای

نیگەرانی نییە.

سپینا تێی ناگا و ئەکیل ڕاکردوو بۆی ڕوون دەکاتەوە:

– دەوڵەت هەر کارێکی دەیکا بۆ ڕاکێشانی توریستانە. پارکەکانی شار و ساختومانی تازە و جادەکانی ئوتوو بان و قەتارەکانی خێرا ئاژۆ، هەمووی بۆ پێ خۆشبوونی بێگانانە. ئیتر نابێ تف بۆ هەرد فڕێ بدرێ، نابێ میز بەدیواردا بکرێ، نابێ لاق لەسەر نیوتەختەکانی شەقام دابنرێ، نابێ قامک دەلووت وەربدرێ. ئەو هەموو فیداکارییەیان بۆچی بەسەر ئێمەدا سەپاندووە؟ تەنیا بۆ ڕاکێشانی بێگانان. لەگەڵ ئەوەش ماوەیەکە بێگانە کەم دێن و هوتێلەکان مێشان دەفرێنن. بەم حاڵە بۆ ڕاکێشانی بێگانان تەنیا یەک ڕێگا ماوەتەوە، ئەویش ڕاگەیاندنی شەڕە.

سپینا دەپرسێ: «چۆن ئەم فیکرەت بەمێشکدا هاتووە؟

– لە تەواوی گوندەکانی ڕۆخی مەدیترانە، لە «ریویەرا» بگرە تا «کلابر» دەوڵەت خەریکی ژماردنی ویلا و ئەپارتمانانە. من هۆی ئەم کارەم لە ئەندازیارێکی دۆستی خۆم پرسی، ئەو لە وەڵامدا گوتی: ئەوە هەنگاوێکی ئیحتیاتییە بۆ کاتێ کە گریمان نێوانمان لەگەڵ ئینگلستان تێک بچێ. بەم چەشنە مەسەلەکە ڕوونە. توریست کەم دێنە ئێرە و پلاژەکانی(*) ئێمە چۆلن دەوڵەتی ئێمە لەگەڵ میللەتی دەوڵەمەند و شەریف و ساکاری ئینگلیز شەڕ ڕادەگەیەنێ. ئەو دەم ئینگلیزەکان مەجبوور دەبن لە ڕۆخەکانی وڵاتی ئێمە دابەزن و باشترین پلاژەکان داگیر بکەن. ئەو دەم بازاڕی میوانخانەکان و بەستەنی ساز و کارت پوستاڵ فرۆشان وەبرەو دەکەوێ. دەوڵەتی ئێمە بەیارمەتی کۆمەڵی نەتەوەکان هەوڵ دەدا شەڕ بخایەنێ بەجۆرێک کە میوانەکانمان پتر بمێننەوە. کاتێ کە حەوسەلەیان بەسەرچوو، ویستیان بۆ وڵاتی خۆیان بگەڕێنەوە ئەو دەم دەستمان ڕوو دەکەین و سورەت حیسابیان لەپێش دادەنێین.

– تۆ باوەڕ دەکەی کە ئینگلیزەکان پارە بدەن؟

– بێ گومان. سروشتی ئاغایانەیان هەرگیز قبوڵ ناکات کە بەبێ دانی پارەی میوانخانە بچنەدەرێ. ئەوە تەنیا بەڵگەیە کە ئێمە دەمانەوێ لەگەڵ ئینگلستانی کۆنەدۆستی خۆمان شەڕ بکەین نەک لەگەڵ دەوڵەتێکی دیکە، بۆ نموونە ڕووسیا. ڕووسەکانیش بێ گومان دێن و تەنانەت دوو ئەوەندەی ئینگلیسەکانیش دێن، بەڵام ئاخرەکەی نەک هەر پارە نادەن، بەڵکو داوای پارەش دەکەن. بەپێچەوانەی ئەوان مامڵە لەگەڵ ئینگلیسان تەواو دڵنیایە.

سپینا لەڕاستیدا نازانێ ئەکیل ڕاکردوو گاڵتە دەکا یا نا. بۆیە دەڵێ:

– هەرچۆنێک بێ میللەتی ئیتالیا میللەتێکی کاسەلیس و سواڵکەر نییە. بەڵکو میللەتێکە تێکۆشەر و کارکەر. شەڕ دەبێتە کارەساتێکی بەترس و زامدار کە ببینی ئەم میللەتە چۆن بەزۆری بۆ لای کارەسات ڕادەکێشرێ.

(*) شوێنێکە لە ڕۆخی زەریا، کە بەرەڵم داپۆشراوە و جێگای مەلە و خۆ لەبەر تاو هەڵخستنە.

ئەکیل ڕاکردوو دەپرسێ:

– نەکا تۆ دژی دەوڵەتی ئێستا بی؟

سپینا وەڵامی ناداتەوە. ئەویدی دووبارە دەڵێ:

– نا. تۆ تەنیا کەسێکی گوندییی و پێت وایە کە ئەم شەڕە کوژراو و بریندارى دەبێ بەڵام بیری ئەوە ناکەی کە لە سەردەمی ئێمەدا کەس نایەوێ سەر و پەراسووی تێک بشکێنن. کێشە لەگەڵ ئینگلستان لەوانەیە بەپێشبڕکەیەکی فوتباڵ لێرە لە ڕۆم، بەبوونی دوو دەوڵەت، لەنێوان گرووپی «ئارسنال»ی لەندەن و گرووپی «ونتوس» لە شاری تورن کۆتایی پێ دێت. ئەو دەم وەرە و بزانە چ هەرایەک لە توریستی بێگانان ساز دەبێ. ئاگاداربە کە ئەگەر ئینگلیسەکان ئامادە بن بەڵێن بدەن پێمان بدۆڕێنن چ شانازییەکی گەورە نسیبی وڵاتی ئێمە دەبێ!

سپینا دەڵێ: «شتی وا نابێ. ئینگلیزەکان پێیان باشترە ماڵت و میسر بەجێ بێڵن، بەڵام لە فوتباڵ نەدۆڕێنن.»

ئەکیل ڕاکردوو دەڵێ: «کەوابوو پێشبڕکە کە زۆر گەرم و ورووژێنەر دەبێ.»

سپینا بەبیانووی ئەوەی کە هیلاک بووە و خەوی دێت هاوپەیڤینەکە ڕادەگرێ. لە ڕاستیدا ئێستا کە پێوەندی لەگەڵ ڕۆمیش پچڕاوە ئەو پێویستی بەبیرکردنەوە هەیە لەم مەسەلەیەدا کە دەبێ چ بکات. بەبێ وەرگرتنی هیچ نەتیجەیەک و بێ ئەوەی کەسێکی دۆزیبێتەوە تا لە دۆزینەوەی باشترین کەسانی یەکێتییەکانی هەڵوەشاوەی وەرزێری بەدەستی ڕێژیمە خاوەن دەسەڵات لە گوندەکانی «مارسیکا» یارمەتی بکات. کەسێکی بتوانێ لە کاری غەیرە قانوونیدا ببێتە هاوکاری و لە کاتێکا ئەو بگیرێ، جێگای ئەو بگرێتەوە. ناتوانێ بۆ «فوسا» بچێ. تەنانەت سپینا ئێستا ئامادەیە واز لەو فیکرە بێنێ کە ئەو کەسە هەر دەبێ کرێکار بێ بەمەرجی ئەوە کە جێگای باوەڕ بێت. ڕۆمیۆ لە بارەی خوێند کارێک بەناوی لویجی مۆریکا قسەی کردووە و گوتبووی کە ئەو زۆر ژیر و ئازایە و خەڵکی «ڕوکادی مارسی»یە و ماوەیەکە بێ سەروشوێنە. بەڵام چۆن و لە کوێ دەدۆزرێتەوە.؟ تازە گریمان دیتیەوە چۆن خۆی پێ بناسێنێ و ڕاستی ناوونیشانی خۆی پێ بسەلمێنێ.؟ سپینا جارێکی دیکەش هەست دەکات کە هەردی ژێر قاچی خاڵی دەبێ. خەباتی بێ ئامان لەگەڵ تاریکایی جارێکی تر دەست پێ دەکرێت.

تەواوی کاتی ڕۆژی دوایی سپینا «جانەوەر» دەکاتە مەعموور تا لەسەر هەستی تەواو لە ئادرێسی جۆربەجۆر شوێنی مۆریکا بدۆزێتەوە. بەڵام نەتیجەی دەست ناکەوێ. لە دەفتەری سەرژمێری شاردارىدا لەپێش ناوی مۆریکادا نووسراوە کە نیزیکەی ساڵێکە لە ڕۆم ڕۆیشتووە. کەوابوو درێژەپێدانی لێ گەڕانی بێ فایدەیە.

سپینا لە گەڕەکی «تراست ورە» لە شەقامی «موروسینی» دەچێتە دیدەنی خیزانی «کلوچی» واتە هەمان کرێکار کە پێش مانگێک گیراوە و بەقسەی ڕۆمیۆ لە زینداندا کوێربووە. ژنەکە سپینا باش دەناسێ و لە وەش دەترسێ کە لە ماڵێ میوانداری بکات. ئێستا خەسووی لەگەڵ ئەو دەژی. ئەو

پیرێژنێکی خەڵکی «ئابرۆتزی»یە کە زانیویەتی کوڕەکەی گیراوە و بووکەکەی بەتەنیایە لە گوندەوە هاتۆتە لای و هەرتک پێکەوە دەژین. بووک خەڵکی میلانە، هەم کرێکارە و هەمیش کیژی کرێکارێکە. خەسووی دێهاتییەکی نەخوێندەوارە و خێرا دەکرێ تێبگەی کە چەندە پێکەوە فەرقیان هەیە.

ژنی گەنج بەسپینا دەڵێ: «تۆ بۆ مانگانەی من هاتووی؟»

– کام مانگانە؟

– دەستەکان ئەو یارمەتییە کەمەی بەزیندانییە سیاسییەکان دەکەن لەمنیان بڕیوە. بەمنیان گوت لە بارەی کاری تۆ دەبێ کۆبوونەوە هەبێ.

– بۆ چی؟ تۆ چت کردووە؟

ژن سوور هەڵدەگەڕێ و دەڵێ: «چونکە ئێستا دەچمە نوێژی مەسح»

سپینا دەڵێ: «ئەوە نابێتە دەلیل کە مانگانەی تۆ ببڕن. بێگومان ناشێ بیبڕن. بەڵام تۆ بۆچی دەچیە نوێژی مەسح؟

ژن تاوێک بەدوودڵی بەدوای وشەگەلێکدا دەگەڕێ کە قسەکانی پێ دەست پێ بکات. ئاخرەکەی دەڵێ:

– مێردەکەم لە زینداندایە و من مافی ئەوەم نییە بچم بیبینم. ئەو تەنیایە و کوێر بووە. ڕۆژەکانی هەوەڵێ لە هەر دەرگایەکم دا فایدەی نەبوو. هیچ ناکرێ. دایکی وی کە من هەر نەمدەناسی لە گوندەوە هاتوو. ئێمە تەواوی ڕۆژ پێکەوەین. من ناهومێدم، بەڵام ئەو ئارام و لەسەرخۆیە. لە بەیانییەوە تا ئێوارێ دەردی دڵ دەکا و دەیبینم هەر لێوەکانی دەبزوون و دوعا بۆ کوڕەکەی دەکات. من لە بنەماڵەی خۆماندا قەت نەمدی بوو کەس دوعا بخوێنێ. لە ڕوانگەی منەوە دوعا خوێندن هەمیشە کارێکی هیچ و ئەحمەقانە بوە. بەڵام ئەو پیرێژنە دێت و دەست بەدوعا خوێندن دەکات بۆ کوڕەکەی و دەیەوێ لەم ڕێگایەوە یارمەتی بەکوڕەکەی بکات. لێوەکانی دەبزوون و جار و باریش ڕوو لە من دەکات و بزەیەکی دێتێ و چاوەکانی پڕ لە ئەسرین دەبن. من لە پەنای دادەنیشم و هیچ ناکەم. لە ئاخردا دەبینم ئەو لە دەروونداا کار دەکات و یا هەوڵ دەدا کارێک بۆ کوڕەکەی بکا. من دەبینم کە ئەو کوڕەکەی دەپارێزێ و یا هەولدەدا کە بیپارێزێ. بەڵام من کە خێزانی ئەوم هیچ کارێکی بۆ ناکەم و وەڵام ناوە. شەوێکیان ئاخری خۆم پێ ڕانەگیرا و داوام لێ کرد کە فێری دوعا خوێندنم بکات. ئەویش فێری کردم و ئێستا هەرتکمان پێکەوە دوعا دەکەین و هەوڵ دەدەین یارمەتیی بکەین. ڕەنگە تۆش گاڵتەمان پێ بکەی.

سپینا دەڵێ: «تا ئێستا لە بارەی خوێندکارێکی «ئابروتزی» بەناوی «لویجی مۆریکا» شتێکت بیستووە.؟

ژن لە وەڵامدا دەڵێ:

– نیزیکەی ساڵێکە ون بووە. دۆستێکی نیزیکی کڵاودرووی من بەناوی «ئانیناپچی» کە پێشتر پێوەندی لەگەڵ هەبووە، دەزانێ ئەو لە کوێیە.

سپینا ئادرێسی کڵاودروو وەردەگرێ. ژنی «کلوچی» لێی زیاد دەکا و دەڵێ:

– لەو کاتەوە کە مۆریکا بزربووە ئانینا زۆر تاق کەوتۆتەوە و بەتەنیا دەژی. خۆی لە دەستەش دوور ڕاگرتووە. بەڵام من لە بارەی تۆوە قسەی لەگەڵ دەکەم. ئەو لە قاتی چوارەم لەژێر شیروانی خانووی هەیە و پەنجەرەی دەڕوانێتە ئەو کۆڵانە کە ئادرێسەکەم داوە بەتۆ. ئەگەر گوڵدانێکت لە پێش پەنجەرە چاو پێکەوت، بزانە ئەو چاوە ڕوانتە.

ماڵی کڵاودروو لە شەقامی «ڤیاد لالو نگارتا» لە هەمان گەڕەکی «تراست وەرە»یە. سپینا سێ چوار جار بەپێش خانووەکەدا هاتوچۆ دەکات و سەیری پەنجەرەی قاتی سەروو دەکات، بەڵکو گوڵدان ببینێ. بەڵام پێش پەنجەرە بەتاڵە. ئاخرەکەی سەبری نامێنێ و بەبێ چاوپێکەوتنی نیشانەکە سەردەکەوێ. لە دەرگای ژوورێکی پەرشوبڵاوی ژێر شیروانی کە هەم ژووری نوستن و هەم کارگای کڵاودروونە. دەبینێ کە ئانینا بەسەرماشێنی درووندا خواربۆتەوە، دەڵێ:

– بێ گومان خێزانی «کلوچی» لەگەڵ تۆ سەبارەت بەمن دواوە. من هاتووم جێ و شوێنی مۆریکام پێ بڵێی.

کیژی گەنج بەسەرسوڕمان و بەگرژی سەیری ئەو پیاوە موزاحیمە دەکا. ئەو هێشتا زۆر گەنجە. سەروچاوێکی باریک، ناسک و جوان و چاوێکی جوانی هەیە کە لە تووڕەبوونیشدا هەر جوان دەنوێن. سپینا بەناڕەحەتی و ئازارەوە لە نیزیک دەرگا ڕادەوەستێ تا کیژی لاو کورسییەکی بۆ دادەنێ. سپینا نیزیکتر دەبێتەوە. کیژەکە بەبزەیەکی ژاراوی و وروژانێکی چاوەڕوان نەکراو کە ناتوانێ بیشارێتەوە دووبارە تەماشای دەکا و دەڵێ:

– هیچ دەزانی تۆ زۆر لەو کەسە دەکەی کە لێی دەگەڕێی. تەنانەت شێوەی هاتنیشتان هەر لەو دەکات. جگە لەوە ئەو لە گوندی «ڕوکادی مارسی» هاتۆتە دنیاوە کە پێم وا نییە زۆر لە گوندی تۆ دوور بێ.

سپینا لە وەڵامدا دەڵێ: «بەڵێ دە کیلۆمیتر لێک دوورن. ئێستا ئەو لە کوێیە؟

ئانینا دەڵێ:

– ئەو زۆر جار باسی تۆی دەکرد. زۆر داخی وەی دەخوارد کە لە نیزیکەوە تۆ ناناسێ. بەڵام تەشکیلاتی دەستەکان ئەوەندە لق و شانەی بڵاویان هەبوو کە ناسینی یەکتر دژوار بوو.

– چەند وەختە تۆ ئیتر ئەوت نەدیوە؟

– بەم زووانە دەبێتە ساڵێک. لەو کاتەوە زۆر کەس هاتوون و بەدوایدا گەڕاون.

– ڕەنگە کەوتبێتە زیندان؟

کیژی گەنج بەدڵنیاییەوە دەڵێ: «نا، ساڵی ڕابردوو گیرا و چەند مانگێک کەوتە زیندان، بەڵام کاتێ هاتەدەر بەمنی گوت کە دەیەوێ خۆی بکوژێ و، بەڵام نەچێتەوە زیندان.

لە پەیژەکانەوە دەنگی لاقان دێت. کچۆلەیەک دێتە ژوور و کراسێکی ژنانەی بۆ پینەکردن هێناوە،

دایدەنێ و دەڕوا.

سپینا دەپرسێ: «لەمێژە مۆریکا دەناسی؟»

لافاوی بیرەوەرییەکان شەرم لەبەین دەبات و کیژی لاو لە کاتێکا سوور هەڵگەڕاوە دەڵێ:

– نیزیکەی پێش سێ ساڵ لە دەستەیەکدا چاومان بەیەکتر کەوت، دەستبەجێ هۆگری یەکتربووین. لە ڕاستیدا ئەمە ئەڤین نەبوو، شێتی بوو. من ئەو دەم هێشتا لەگەڵ ماڵەوە دەژیام. دایکم هەمیشە بۆڵەبۆڵی بوو، هەقیشی بوو، چونکە من هەموویانم فەرامۆش کردبوون و تەنیا خەریکی وی بووم. باسی ئەم وەزعە دژوارە. ئەو لە یەک کاتدا بۆ من هەم کوڕ و هەم برا و هەم باب و هەم مێردم و هەم فاسقم بوو. ئەو دەم هەرگیز بەخەیاڵمدا نەدەهات کە بتوانم بێ ئەو بژیم. ئەویش منی زۆرخۆش دەویست.

کیژی گەنج کەمێک دوور دەکەوێتەوە و سەر وەردەگێڕێ تا ئەسرینەکانی بسڕێتەوە. کاتێ دووبارە دێتەوە سەر ماشێنی دروون، چاوەکانی سوور هەڵگەڕاون.

سپینا دەڵێ: «نەمدەویست مەتڵەبی خەفەتباری کە لە بیرت بردبوونەوە، وەبیرت بێنمەوە.»

کیژەکە دەڵێ: «ئەوانە مەتڵەبی لەبیرکراو نین. بیرێکی کە دەردهێنەرە، هەرگیز لەبەرچاو بزر نابێت. بیری وی بەسەر تەواوی ژیانی مندا زاڵە.

سپینا دەڵێ:

– ئێمەی شۆڕشگێڕ بێ هێز و کەمین. دنیای سوودی شەخسی و ترس و ڤین دژی ئێمە ڕیزیان بەستووە. ئێمە بۆ ئەوەی بتوانین بەربەرەکانی بکەین و لەپێ نەکەوین، دەبێ هێزی خۆمان کۆبکەینەوە و خۆمان بەئامرازی جۆر بەجۆر پەرداخ بکەین. بەڵام لەجیاتی ئەو کارە باشترین هێزی خۆمان بۆ مەسەلەکانی ئەحمەقانە و هەستیاری بەفیڕۆ دەدەین.

کیژی گەنج دەڵێ:

دۆستایەتی ئێمە هیچی لە هۆگریمان بەکاری دەستە کەم نەکردبۆوە. بەپێچەوانە ئێمە لەوانی هەرەتێکۆشەر بووین. ئێمە ڕێپێوان و شەونشینی تایبەتی و کتێب خوێندنەوەمان پێک دەهێنان. ڕۆمانی کۆمەڵایەتیمان پەیدا دەکرد و دەمانخوێندەوە و باسمان لەسەر دەکرد. ئێمە تەنانەت لە هاوسەری و منداڵبوون و پێکهێنانی بنەماڵە وازمان هێنابوو تا زیاتر بەکاری دەستە ڕابگەین.

سپینا دەڵێ: «ئێستا دەتوانم پاشماوەی مەتڵەب تێبگەم. ئەڤین کە لەبەینچوو، هۆگریی دەستەش لەگەڵ ئەو دەڕوا.

کیژی لاو لە فیکری خۆیدا نوقم بووە. قسەکانی سپینا نابیسێ. کاری دروومان وەلادەنێ و دەزوویێکی کە لە هەردی کەوتووە لە گلۆڵەیەکی دەهاڵێنێ و قووچەکە و دەرزییەکان دەخاتە قوتوویێکی بچووک و پاشان تاوێک لە دوودڵیدا دەمێنێتەوە و لە ئاخریدا دەڵێ:

– هەوەڵجارە کە من ئەو چیرۆکە دەگێڕمەوە. بەڵام تۆ خەڵکی گوندی وی، لەو دەگەی و ڕەنگە هەروەک ویش بیر بکەیەوە و هەر هەمان عەیبی ویشت هەبن. کەوابوو دەتوانم بەدبەختییەکانی خۆمانت

بۆ باس بکەم: پارەکە کاتێ گرتیان زۆریان لێدا. بەڵام ئەو لێدانە بەقەدرایی سووکایەتی پێکردن و تف لێ کردن کاری تێ نەکرد. کاتێ لە زیندان هاتەدەر هیلاک و بێ هێز ببوو. من لە سەرەتاوە پێم وابوو لەبەر کزی و لاوازی لەشی وا بێ حاڵە. بەڵام حەوتوو تێدەپەڕین و ئەو هەروا لەوە دەترسا کە جارێکی دیکش بیگرنەوە و لە دڵەڕاوکەدا بوو. پەیتا پەیتا بەمنی دەگوت: «پێم باشترە خۆم بکوژم و دووبارە نەکەومەوە زیندان». پۆلیس پێی گوتبوو کە پێوەندی لەگەڵ دۆستانی پێشووی بپچڕێنێ و هاتوچۆی لای منیش نەکات. چونکە منیش لە ڕوانگەی سیاسییەوە لە شکدابووم. پاش ئەوە کاتێ دەهاتە لای من هەمیشە نیگەران بوو. بەبیستنی دەنگی ترومبیل ڕەنگی بەڕوانەوە نەدەما. ئیتر نەمدەزانی کەنگێ دەتوانین یەکتر ببینین. ئەو منی هەروا خۆش دەویست و دەیویست زۆر جار لەگەڵ من بێت. ئەگەر دوو ڕۆژ منی نەدەبینی ئیرەیی ئازاری دەدا. ئەگەر لای منیش دەبوو خۆی لە مەترسیدا دەبینی و لەودەمانەدا لێم بێزاربوو. گوێ پێنەدانی پێشووی نەمابوو، هەر چاوپێکەوتنێک دەبوو بەئازارێکی توند. دەیگوت: «پۆلیس هەموو چرکەیەک دەتوانێ خافڵگیرمان بکات.» لە باری لەش ساخییەوە، نەخۆشی جۆربەجۆر ئازاریان دەدا. دڵی خەراپ کاری دەکرد. گەدەی تەواو نەبوو. مووی سەری دەهات وردە وردە سپی دەبوو. پۆلیسێک زۆر جار بەهیوای خافڵگیرکردنی وی لە ماڵی مە، دەهاتە ئێرە. کابرایەک بوو خەڵکی «ئاپۆلیا» کە مووی سووربوو و لە کاتی وادا دەهات کە چاوەڕوان نەدەکرا و زۆر جاران شەو کە نوستبووم پەیدا دەبوو. ئەو لە ڕاستیدا زیاتر بەدوای منەوە بوو تا بەدوای مۆریکاوە. زۆر جار دەهات و ناچار دەبووم بەزۆری بەرگری لە خۆم بکەم. ئاخرەکەی بۆ ئەوە لە ئەمنیەت و ئەماندا بم، تکام لە کیژی ئامۆزام کرد کە شەوانە بێ لەلام بنوێ. ڕۆژی جێژنی نویلی ساڵی پار من و مۆریکا لە ڕەستورانێکی ئەوبەری «پورتاسان پائولو» نانمان خوارد بوو. مۆریکا بەهەڵکەوت زۆر ئارام و بەکەیف و وەک ڕۆژەکانی ڕابردوو دڵ ئاسوودە بوو. ماوەیەک بوو بەتەنیا پێکەوە نەبووین بۆیە تکام لێ کرد بچینە ماڵەکەی من و دوای نیوەڕۆ پێکەوە بین. لەسەر ڕێگا هێندێ گوڵ و میوە و شیرینی و بوتڵێک شەڕابی «مارسالا»مان کڕی. مۆریکا یارمەتی منی دا تا گوڵەکانم خستە گوڵدان و لەپڕ لە دەرگایان دا. پرسیم کێیە؟ وەڵامی داوە پۆلیس! مۆریکا بۆ وەی نەکەوێ لەسەر کورسی دانیشت و ئاماژەی کرد دەرگا نەکەمەوە. بەڵام لێدانی دەرگا توندتر دەبوو. دۆستی من دەینالاند کە ئیتر ناچمەوە زیندان ئامادەم لەو پەنجەرەوە خۆم فڕێدەم و نەچمەوە زیندان. دەرگا لەژێر زەبری لێدانی پۆلیس دەهات لە ڕێسمە دەچوو. ئەم هەیوانەی کە دەیبینی ڕێگای بۆ دەرگایەکی بچووک هەیە لەوێوە بەسانایی دەکرێ بۆ سەربان بخزی. بەمۆریکام گوت پەنا بۆ سەربان بەرێ. کاتێ مۆریکا لەبەرچاوان ون بوو، دەرگام کردەوە. دوو پۆلیس هاتنە ژوور یەکیان هەمان کابرای قژ سووری «ئاپۆلیایی» و ئەویتریش گەنجێک بوو نەمدەناسی. ئەوان دەیانزانی دۆستی من لە ماڵی منە. کاتێ هاتبووین بۆ ماڵ، ئێمەیان دیبوو. ژێر تەخت و شکافان گەڕان. کابرای موو سوور گوتی: «ئەگەر لەو ژوورە نەبێ بێ گومان لە سەربانە.» من ڕێگای سەربانم گرت و هاوارم کرد نابێ ئەو بگرن و کارتان بەو نەبێ. پۆلیسەکان ویستیان لەسەر ڕێگام لابدەن. من بەشەق و مست بەربەرەکانیم دەکرد، دەستم دەگەستن و هەموو جارێ دەمگوت نابێ ئەو بگرن» کابرای قژ سوور گوتی: «بەمەرجێک»

گوتم: «مەرجی چی»؟ من بۆ ڕزگاری دۆستم لە زیندان ئامادەبووم گیانی خۆشم فیدا بکەم. پۆلیسەکانی شتێکی بەرزتریان لە من دەویست. بەهەرتکیان منیان گرت و ڕووتیان کردمەوە و خستیانمە سەر تەخت. نازانم چەندە لەوێ مانەوە، تەنیا لەبیرمە کە زۆر درەنگ گوێم لە دەنگی دۆستەکەم بوو دەیگوت: «ڕۆیشتن؟» پاشان هاتەوە ژوور و پرسی چ دەکەی؟ نوستووی؟ بۆ لای پەنجەرە چوو تا بزانێ کوچە لەژێر چاوەدێری دایە یان چۆلە. دوایە گوتی کەس لە خوارێ نییە. بیسکویتێکی لەسەر مێز هەڵگرت و بۆ لای دەرگا چوو گوێچکەی هەڵخست تا بزانێ کەس لەسەر ڕێگای پەیژەکان هەیە. پاشان بۆ لای من گەڕایەوە و پرسی: «چ دەکەی، نوستووی؟» من مەلافەم دەخۆ وەرگرتبوو. لەسەری هەڵدامەوە دیتی ڕووتم و شوێنەواری دەستدرێژی ئەو دوو زەلامە لەسەر جێ دیارە. نێوچاوانی بەنیشانەی بێزاری تێکنا و گوتی «جندە» تفێکی لە تەختەکەی کرد و هەرچی بۆ جێژنی نویل کڕیبوومان بەهەردی دادا و ماشێنی دروونی وەرگێڕا و بوتڵە شەڕابەکەی بەئاوێنەی دیواری دادا ورد و خاشی کرد و دەرکەوت. من لە جێی خۆم نەبزووتم و زمانم نەگەڕا. ئەوەی دەبوایە بکرێ کرا بوو.

کیژ قسەکانی بڕی. دەنگی قاچی زەلامێک دەبیسرا کە لە پەیژەکان دێتە سەر. سپینا ڕاست دەبێتەوە و دەڵێ: «ئەگەر دیسان ئەو پۆلیسە قژ سوورە بوو، تۆ بچۆ سەربان تا من لە پەنجەرەوە فڕێی دەمە خوارێ. بەڵام ئەوەی هات شاگردی یەک لە دووکانەکانی مۆدە بوو کە کاری ماڵێی ڕادەسپارد. بەستەیەک دادەنێ و دەڕوا.

کیژەکە دەڵێ: پۆلیسی موو سوور ئیتر قەت بۆولایانە نەهاتەوە. هاوکارەکەشی دیار نییە. چەند جار وامدەزانی کە لە کوچە دەیانبینم، بەڵام ئەوان لەم گەڕەکە ڕۆیشتوون.

سپینا دەپرسێ: «تۆ پێت وایە ئێستا مۆریکا دەبێ لە کوێ بێت؟»

ژن لە وەڵامدا دەڵێ: «بێ گومان چۆتەوە ماڵی خۆیان لە «روکادی مارسی»

– تۆ قەت فیکری ئەوەت نەکردۆتەوە کە قسەی لەگەڵ بکەی؟

– ئەوەی دەبوو ببێت، ببوو.

– من خۆم دەچم قسەی لەگەڵ دەکەم.

سپینا بۆ پەناگای خۆی لە شەقامی «ڤیادی مارسی» دەگەڕێتەوە. لەوێ ئەکیل ڕاکردوو بەئامێزی ئاواڵەوە پێشوازی لێ دەکات و بەخۆشیەوە پێی دەڵێ:

–خوا تۆی گەیاند. گوێ بگرە: ئیمڕۆ لەجیاتی یەکێی دوو ژنی بێگانەم لە چنگ «جانەوەری دێهاتی» نەجات داوە. کە لە شەقامی «پالاتن» دەگەڕان. دایک و کچێکن.

سپینا دەپرسێ: خەڵکی کوێن؟

ئەکیل ڕاکرتوو لە وەڵامدا دەڵێ:

– نازانم، ئەوەندەیە هەرتکیان قژ زەردن و زۆریش تەڵایی. بێ گومان ئەڵمانین یا نیروێژی. گوتیان لە کۆپێنهاکەوە هاتوون. لام وایە کۆپێنهاک لەو سەرەوە بێت. لە ڕادەبەدەر لە ئاست من هەقناسی ڕادەگەیێنن. هەر ئێستا دێنە ئێرە و تۆ دەیانبینی. من پێویستم بەیارمەتی تۆ هەیە.

سپینا لێی تێ ناگات. ئەکیل ڕاکردوو لە ڕوونکردنەوەدا دەڵێ:

– من کاری کیژە کە جێبەجێ دەکەم. تۆش حیسابی دایکی......

– دایکەکە تەمەنی چەندە؟

– تەمەن گرنگ نییە، ئەسڵی تەجروبەیە. جگە لەوە دایکەکە زۆر تەڕ و لەبارە. خۆت دەیبینی. لەو شوێنانە خەڵک جگە لە ڕۆنی جەرگی ماسیی «مورینا» شتێکی تر ناخۆن. خۆت دەزانی کە شۆرباوی مامری پیر چەندە بەتامە.!

ئەکیل ڕاکردوو بەدرێژی شێوەی لێنانی مریشکی پیر باس دەکات. لە کاتێکا سپینا لە فیکری کاری خۆیدایە کە داخوا زوو بۆ دێهاتی «ئابروتزە» بگەڕێتەوە و مۆریکا بدۆزێتەوە و لەگەڵ ڕۆمیۆ پێوەندی بدات یا بەپێچەوانە دووبارە ڕۆمیۆ ببینێ و دووبارە لە شاری ڕۆم بەدوای کرێکاری جێگای بڕوادا بگەڕێ؟

ئەو دوو ژنی بێگانەی کۆپێنهاکی بەدەستی پڕ لە دیاری دەگەنێ. پیرێژن بەڕاستی ئاگاداری زیندوو و گەڕۆکە بۆ تەبلیغاتی ڕۆنی جەرگی ماسی مورینا. کیژ هێشتا قژەکانی لە پاشەسەر بەردابوونەوە و بێ گومان پازدە ساڵ زیاتر نەبوو. پیرێژن دەڵێ: تەنیا سەبارەت بەهۆگری لەگەڵ مەسەلەکانی کەونارا ناسی هاتۆتە ڕۆم.

ئەکیل ڕاکردوو دەڵێ: «ئەو دۆستەی من کە وا لێرەیە، مامۆستایەکی بەرزی کەونارا ناسییە.

پیرێژن دەڵێ: گەڕانی کوێستانانیشی پێ خۆشە.

ئەکیل ڕاکردوو دەڵێ: «ئەو دۆستەی من کە لێرەیە چیا گەڕێکی بەدەسەڵاتە.

بەڵام کیژەکە دەڵێ: «گوڵی خۆش دەوێ، خوێندنی زمانی لاتینی پێ خۆشە و دەیەوێ چەند شیعری لە «وێرژیل» لەبەر بێ

– گوڵ و شیعری وێرژیل جێگای هۆگری منن. بەڕاستی ئەگەر گوڵ و شیعری وێرژیل نەبایە، ژیان مانای نەبوو.

گفتوگۆ لەم بوارە درێژەی دەبێ. لەپڕ دایک داوای لێبوردن دەکا کە لەبیری چووە زووتر بڵێ کە لەسەر ڕێگا چۆتە کەلانتەری و لە گەڕیانی موزاحەمەتی «جانەوەری دێهاتی» خەبەری داوە و ئادرێسی نەجاتدەری خۆشی بەپۆلیس گوتوە تا ئەگەر کاربەدەستانی ئینتیزامی بێن و پاداشی بدەنێ. پاشان لێی زیاد دەکا:

– ئێستا پۆلیس دێتە ئێرە تا ئاگاداری زیاتر لە بارەی «جانەوەری دێهاتی» وەدەست بێنێ.

سپینا جانتا و کڵاو هەڵدەگرێ و بۆ لای دەرگا دەچێ. لە کاتی ڕۆیشتندا دەڵێ:

– دەچم سیغارێک بکڕم و پاش دەمێک بۆ ولایەت دەگەڕێمەوە. لە «ڤیادی مارسی» لە شەقامی «ڤیادگلی ئەرنیچی» با دەداتەوە و ڕاست دەڕوا. لە «پۆرتاسان لورنزو» هەست دەکات کە یەکێک ناسیویەتی و وەدوای کەوتووە. ڕۆیشتن درێژەپێدەدا و هیوادارە بتوانێ لە هەوەڵین دەرفەتدا خۆ

بگەیێنێتە ترامواپەک. لە «پیازاڵتیبور تینو» ئاماژە بەتاکسییەک دەکا و کەسێک لەپشتەوە ئەم ئاوازە دەخوێنێ:

«گوڵی سوور قەت بێ دڕک نابێ و ژن قەت بێ ماچ و ئامێز نابێ.»

تاکسی بەتاڵە. سپیناو ڕۆمیۆ سوار دەبن، ڕۆمیۆ دەڵێ: بڕۆ بۆ «پرتۆ ناچیۆ» پێش ئەوەی بگەنە ڕێگای ئاسن. تاکسی ڕادەگرێ و پاش دابەزینی موسافیرەکان تاکسی دەڕوا. ڕۆمیۆ لە سپینا دەپرسێ:

– خەبەری تەقینەوەی گەڕەکی «پانیسپرنا»ت بیستووە.؟

سپینا ئاگای لە هیچ نییە.

خانووبەرەی ئۆلیوا تێک ڕووخاوە. ئۆلیوا و ژنەکەی و کرێگرتەکەی بوون بەژێردار و پەردووی خانووەکەوە. بەڕۆژنامەکان گوتراوە باسی نەکەن چونکە لەگەڵ خۆئامادەکردن بۆ شەڕ نایەتەوە و دوور نییە ئەم کارە زیان بەیەکێتی بیروڕای بەرواڵەت میللی بگەیێنێ. بەڵام تەقینەوە لە نێوەڕاستی شاردا ڕوویداوە و دەستبەجێ خەبەرەکە لە هەموو شوێنی شار بڵاوبۆتەوە. وا دێتە بەرچاو کە ئۆلیوا پێشەکی قەستەسەرێکی گەورەی ئامادە کردبوو تا کەنیسەی «سنت ماری دزانژ» لە ئاهەنگێکدا کە بڕیار بوو ئەندامانی دەوڵەت لەوێدا کۆببنەوە، بیتەقێنێ. کرێکارێکی ئاگرکوژاندنەوە کە لە خۆمانە و لە لابردنی خۆڵ و وێرانییەکە بەشداربووە گوتوویە لەنێو کاغەزەکانی ئۆلیوا نەخشەیەکی گەورەی کەنیسە لەگەڵ یادداشتی فەننی دۆزراوەتەوە.

سپینا دەڵێ: «پێش دوو ڕۆژ چووبوومە لای و منیش هەستم کرد کە ئەو خەریکی ئامادەکردنی خەرابکارییەکی گەورەیە.

ڕۆمیۆ دەڵێ:

– ئەگەر دەرکەوانی خانووبەرە کاتی چوونە ژوور چاوی بەتۆ کەوتبێ بێ گومان تۆی وەبیر دێتەوە. تۆ قیافەیەکت هەیە کە بەم زووانە لەبیر ناچێتەوە. ئەمەش بەڵگەیەکە بۆئەوەی کە تۆ دەبێ بڕۆی.

هەرتک زەلام لە پەرژین دەپەڕنەوە و دەچنە خڕێک کە کانگای «خۆڵەمێشی پوزولان»ی لێیە. کاتێ دووبارە دێنەوە شەقامی «ڤیاتیبورتینا» پیترۆسپینا جارێکی دیکەش دەبێتەوە «دۆن پاولۆ سپادا»

دۆن پاولۆ یەکسەر بۆ لای ئێزگەی ڕێگای ئاسن دەچێ تا سواری قەتاری «ئابروتزە» بێت. لەپێش ئێزگەی قەتار حەشیمەت زۆرە و دەستەی سەرباز و پاسەوان و ژاندارم ڕژاونەتە وێندەرێ.

دۆن پاولۆ لە ڕاست و چەپی خۆی دەپرسێ: «چ باسە»؟ کەسێک وەڵام دەداتەوە: – سبەی ئامادەیی گشتییە. سبەی دەبێتە شەڕ.

هەروا سبەی؟ ماوەیەک بوو باسی شەڕ دەکرا، بەڵام چونکە هەر قسە بوو شەڕ ببووە شتێکی سەیر و لە کران نەهاتوو. بەم حاڵە هەر ئەو شتەی لە کران نەهاتوو، وا دەبێتە واقعییەت. ئێستا شەڕ لەپشتی پەردەی شانۆ چاوەڕوانە و تەنیا ڕۆژێک دەبێ سەبرکەی تا دێتە سەر شانۆ.

٩

دۆن پاولۆ پاش ئەوەی شەو لە «ئاوەتزانو» سەر دەکاتەوە بەهەوەڵین قەتار بەرەو «فوسا» دەکەوێتە ڕێ. قەتار پڕە لەو لاوانە کە بۆ ژێر ئاڵا بانگ کراون. دوو پیاو کە نیشانی حزبی دەوڵەتییان لە جێ دوگمەی لیباسی خۆ درووە، باسی ڕاگەیاندنی شەڕ بەم زوانە دەکرێ. موسافیرەکان بێ دەنگن و گوێ دەدەنێ. یەک لەم دوو پیاوانە دەڵێ:

– بەو داهێنانە تازەی کە لەشکری ئێمە هەیەتی شەڕ لە چەند ڕۆژێکدا تەواو دەبێ. «تیشکی مەرگ» دوشمن دەکاتە خەڵوز. پاشان خۆ هەڵدەمسێنێ و فوو لەبەری دەستی دەکا کە نیشانی بدا دوژمن ئاوا پەرتوبڵاو دەبێ.

کابرای دیکە دەڵێ: «ئیمڕۆ ئامادەکراوەکانی «ئاوەتزانو» لەلایەن قەشەوە پیرۆز دەکرێن. «تیشکی مەرگ» ڕێگا بۆ تەبلیغاتچییەکانی پاپ دەکاتەوە.

لە نێو ئەم لاوانەدا کە بۆ سەربازی بانگ کراون، وەرزێرێکی پیریش سەفەر دەکا، تارێکی دەستی پێیە. کوڕەکەی سەری وەشانی بابی کردووە و خەوی لێکەوتوە. موسافیرەکانی دەوروبەری بەکابرای پیر دەڵێن: «هەوایەکمان بۆ لێ بدە» پیرەمێرد بەئاماژەی سەر وەڵامی نادەداتەوە. چونکە دەیەوێ تەواوی قسەی ئەم دوو کەسەی کە لە بارەی شەڕ و چەکی «تیشکی مەرگ» گوێ بداتێ. ئەو دوو کابرای چەکدار هەرتک فانوسقەی پڕ لە فیشەکیان لەخۆ بەستبووە و بۆ ڕاوی هەوێردە بۆ فۆچینۆ دەچن. یەک لەوان دەڵێ: «ئەمساڵ هەوێردەکان درەنگتر هاتوونەوە، بەڵام لە ساڵان قەڵەوترن.»

ئەویتر بەپێکەنینەوە وەڵام دەداتەوە:

– شتێکی کە بەدەڵی هەبێ بۆ گلەیی نابێ. پێکەنینەکەشی بۆ ئەوەیە پێی وایە قسێکی بەتامی کردووە. دەوروبەریشی پاش تاوێک پێدەکەنن تا بیچمی ئەحمەقانە و کەرانەیان لەخۆ نیشان نەدابێ.

لە سەر ڕێگا لە هەموو ئێزگەکان ئامادە کراوی تازە سوار دەبن و هەمووشیان بۆنی پەینی تەویلەیان لێ دێت. ئەوانەی لەسەر کورسی قەتار جێگایان نەبووە لەسەر هەرد ڕاکشاون. لەنێو ئەواندا تەنانەت بەننا و میکانیک و پیشەسازیش دەبینرێن لەگەڵ وەرزێران تێکەڵ بوون و لێک هەڵاواردنیان دژوارە. هەژاری هەمووی وەک یەک لێ کردوون. هەموویان قیافەی سواڵکەری گەنجیان هەیە. گشتیان لەبەر برسیەتی و قاتوقڕی پشتاوپشت، ئەندامیان چکۆلەیە و لەبەر زەحمەت و کوێرەوەری چەماونەوە و تێکشکاون. بێ کاری، ئارەقخواردنەوە و نەخۆشی بەربڵاو ئەوانی پیس و بێ قەوارە کردووە، هێندێ لەوان لەتکەنانی هەرزن لە هەنبانەی خۆیان دێننەدەر و دەیخۆن. پیرەمێردی تارژەن گۆزە شەڕابێکی پێیە و پێیاندا دەگێڕێ. شەڕاب بەقوڵتە قوڵت بەگەرووی وشکدا دەچێتە خوار. دەوروبەری پیرەمێرد دیسان داوای لێ دەکەن هەوایەکیان بۆ لێ بدا. بەڵام ئەمجارەش بەئاماژەی سەر وەڵامی نادەداتەوە.

دۆن پاولۆ لە گۆشەیەک خۆی مات کردووە. کراسی مەخمەر و ناحەزی و کڵاو و عەبای کۆن و پینە

کراو و ڕەنگ پێوە نەماوی دیمەنی پێش نوێژە فەقیرەکانی گوندی پێ بەخشیووە. بەڵام لە چاوەڕوون و داگیرساوەکانی برووسکی توند و تازە دەدرەوشێ، بروسکەیەک کە بانگی دەکا بۆ قبوڵکردنی دژواری و زەحمەتی دواڕۆژ و ئیرادەی پتەو بۆ تێکشکاندنی وشەی سەرچاوە گرتوو لە ترس و لەرزی ڕێژیمی توندوتیژی دەسەڵاتدار.

ئەو دانیشتوانی جیاوازی گوندی کەم و زۆر بەنیشانە دەناسێتەوە، ئەوانەی لە دەشتێ دەژین و ئەوانەی لە دۆڵەکان نیشتەجێن، ئەوانەی خەڵکی چیاکانن و ئەوانەی لە زنجیرە چیاکانی ئالپ دێنە خوار. ئەو فەقیرانەی کە تاقەت و توانای ڕەنج کێشانیان لە ڕادەبەدەرە و ڕاهاتوون کە جیا لە یەکتر لە نەزانی و بێ بڕواییدا بژین و لە ئاست یەکتر قین و نەفرەتی بێ هودەیان هەبێ. ڕاهاتوون یەک یەک فریو بخۆن. تاک تاک تاڵان بکرێن، تاک تاک لێیان بدرێ و سووکایەتییان پێ بکرێ.

ئێستاش کە حکوومەتی «بوروکراسی» گەییوەتە سەردەرانەی نابووتی دەیەوێ بەختی خۆی بەو کەسانە لە قوماری خوێناوی شەڕدا تاقی بکاتەوە. بۆ ئەم کارە دەبێ ئەوان بانگ بکات. دەبێ ئەوان لە قاوغی تاقکەوتوویی بێنێتە دەر و لێکیان کۆ بکاتەوە و پەرداخ و چەکداریان بکا. هەموو دەزانن کە سواڵکەر و برسی چۆن ئامادە دەکرێن. بەڵام کەس نازانێ ئاکامی بەکوێ دەگات.

دۆن پاولۆ هەموو جارێ کە خەیاڵ دەکا لەنێو خێڵی موسافیراندا کابرایەکی خەڵکی «ئورتا» نیشتەجێی خۆی ناسیوەتەوە، کتێبی دوعا لەپێش چاوانی ڕادەگرێ و کڵاوی تا سەرچاوان دێنێتە خوار. لە کتێبی دوعاش نیگای لەسەر ئەم وشانە قەتیس دەبێ: (Venit hora mea) «دەوری من پێگەیشتووە» تەماشای دەوروبەری خۆی دەکا و بزەی دێتێ و دووپاتی دەکاتەوە:

«لەوانەیە ئەی کۆیلەکان دەوری ئێمەش گەیشتبێ!»

ویلایەتی ئەو کە ئێستا قەتاری ڕێگای ئاسنی پێدا تێدەپەڕێ ئیتر ئەو «مارسیکا»ی قەدیم نییە بەڵکو ویلایەتێکی تازە و بێگانەیە، ویلایەتی تەبلیغاتە. لە ئیزگەکانی ڕێگای ئاسن، لە دارەکانی تێلگراف، لەسەر دیوارەکان، لەسەر بەشێکی جادەکان لە درێژایی پەرژینی باخەکان، لەسەر دیواری مەدرەسە و سەربازخانەکان لە هەموو شوێنێ دروشمەکانی حزبی دەوڵەتیی بەقازانجی شەڕ نووسراوە و دووپات کراوەتەوە. لەم دیمەنە دەستکرد و خەیاڵی و ڕواڵەت چاک کە لەبەرانبەر دیمەنی واقیعیدا ڕاگیراوە ئەوەی لە ژیانی فەقیرانەی ڕۆژانەدا بەرچاو دەکەوێ، زیاتر لە هەموو کات ترس و تەسلیم و سەر دانواندنە. گوندی «فوسا»ش بەتەواوی وەها گۆڕاوە کە لەژێر ئەو هەموو ڕازاندنەوەی لە ناگاو ڕەنگ و نووسراوە و سازکردنی مێتنگ و لەژێر ئەو هەموو دروشم و ئاڵا و نووسراوی باسی شەڕ و ئاڵا کە لەسەر هەموو دیواران بەگوڵی سپی و بەگێچ و بەخەڵوز ڕەنگ دەدەنەوە، ناناسرێتەوە. میوانخانەی «تورنسل» بۆتە ناوەندی سەربازگیری و کۆبوونەوەی سەرگەورەکانی ناوچە. «برەنیچە» سەیر بەگەرمی وەخۆ کەوتوە. لەگەڵ ئەوەش کاتی ئەوەی هەر هەیە کە بەخێرهاتنی دۆن پاولۆ بکا و دەستی ماچ بکات.

– چەند بەختەوەرییە کە تۆش لەم ڕۆژە پڕ لە شانازیەدا هاتوویەوە ئێرە!

لە ساڵۆنی نانخواردن و لەسەر ڕێگا و پەیژەکان، پیاوان و لاوان لە هاتوچۆدان. دەستەیەک لەو کەسانەی بەنیشانی حزبی دەوڵەتیی ڕازاونەوە و لەبەر هەڵەوەڕی دەنگیان گیراوە لە دەوری مێزێک کۆبوونەوە و لە بارەی ئەو خۆپێشاندانەی کە بڕیارە دوای نیوەڕۆ ساز بکرێ، گفتگۆ دەکەن. باس لەسەر ئەوەیە کە بەڕاوێژ و هەنگاوی توند دانیشتوانی فوسا و دەوروبەر وا لێ بکەن کە بەمەیلی خۆیان لە خۆپێشاندان‌دا بەشداری بکەن.

یەک لە نێویاندا دەپرسێ: » داخوا پێویست دەکا چەند کامیۆن بۆ پیتراسکا بنێرین. ؟

– بەڵێ بۆ پیتراسکاش کامیۆن و ژاندارم بنێرین تا خەڵک بزانن کە خۆیان دەبێ بێن.

لە دەوری مێزێکی دیکە کۆمەڵێک زەلامی ورگ زل و قەڵەو لەژێر مودیرییەتی فەننی «زابالیونە»ی پارێزەر خەریکی سازکردنی میوانداری شەوە. ناکۆکیان لەنێودا پەیدا بووە. لە ئاخریدا زابالیونە دەیکاتە مەسەلەیەکی پێوەندیدار بەئابڕووی شەخسی و هاوار دەکات:

– بەشەڕافەتی خێزانم و بەپاکی کیژەکانم سوێند دەخۆم کە ئەگەر شەڕابی سپی لەپێش شەڕابی سووردا بگێڕن، لە میوانی دەچمەدەر.

ئەندامانی دیکەی کۆمەڵ کە تەواو تووڕەبوون بەقیژە قیژ دەڵێن: «ئەم هەڵەوەڕییە چییە؟»

بەڵام زابالیونە کە دەستەکانی بەشکڵی خاچ بەسینگیەوە ناوە، لەسەر قسەی خۆی دەوەستێ و ڕادەگەیەنێ کە «ئوسوڵ ئوسوڵە!»

لە قاتی یەکەم لە ژووری خەوی برەنیچەدا ئەندامانی کومیسیۆنی کۆکردنەوەی سەربازانی داوتەڵەب کۆبوونەوە. ئەوانەی بۆ دانیشتن کورسییان وەگیر نەکەوتووە، لەسەر تەختی خەوی مودیری میوانخانە دانیشتوون وەیا ڕاکشاون. لەسەر باڵنج و لێفە و دۆشەگی بەسەلیقەیەکی تایبەتی وشەی «خەوێکی خۆش» گوڵدۆزی کراوە. لەبان تەختی خەو عەکسێکی ڕەنگیی مەلائیکەی نۆبەدار لە چوارچێوەیەکدا خۆ دەنوێنێ کە کۆترێک دەلاوێنێتەوە. لەنێو ئاواییدا ئامادەبووانی برسی و سواڵکەران ڕەگەڵ ئامادەبووانی نابووتەکان کەوتووە. مودیرانی بانکی فوسا کە چاوەڕوانن بەتاوانی نابووتی بکەونە ژێر پرسیار و ڕاونان داوایان کردووە بۆ ئەفریقایان بنێرن. ئەم پێشدەستییە سیاسییەی وان بۆتە سەرمەشقی خەڵکێکی زۆر. خەڕازی فرۆشێک کە دووکانی لە مەیدانی شارداری بەرانبەر موسافیرخانەی تورنسل بوو، ناچار ببوو دووکانەکەی لە نابووتی دابخات. بەیانی ئەو ڕۆژە دووبارە دەرگای دووکانەکەی بکاتەوە و «جلزومینای خێزانی لەوێ دابنێ و ئاگادارییەکیش بەم نێوەڕۆکەوە لە دەرگای دووکانەکەی بدات: «بەم بۆنەوە بەهەموو قەرزخوازەکان ڕادەگەیەنرێ کە خاوەنی ئەم دووکانە وەک سەرباز، بەدڵخوازی خزمەتی سەربازی دەکا.» دیارە هیچ دەسەڵاتێک ناتوانێ دەستبەسەر شتوومەکی قارەمانێک دابگرێ.

بەرپرسی ناونووسی سەربازانی دڵخواز پاش خوێندنەوەی ناوی داوتەڵەبان هاوار دەکات: «ئەوە شەڕی بارمتانە».

ئەم تاریفە بەجوانی پەسند دەکرێ و بۆ ئەوانەی تازە هاتوون دووپات دەکرێتەوە.

«دۆن سنوفنته» بەدوای کوڕەکەیدا دەگەڕێ، بەڵام نایدۆزێتەوە. هەقی هەیە نیگەران بێ و بڵێ: «کوڕی خەڵک وا دەچن و کوڕی من ناچێ» ئاخر ئەو خۆشی سفتەی لەسەرن و وادەیان نیزیک بۆتەوە. داخوا ئەوە ئینسافە بەهۆی خەتای کوڕەکەی مەجبوور بێت پارەی سفتەکان بدات؟

دەگاتە هەر کەسێک بەنیگەرانییەوە دەپرسێ:

– ئێوە پۆمپیۆتان نەدیوە؟ دەکرێ پێم بێژن ئەو لەکوێ خۆی شاردۆتەوە. ؟ ئەگەر بیدۆزمەوە و ئامادە نەبێ لەسەر داوای خۆی ببێتە سەربازی دڵخواز، سوێند بەحەقیقەتی خودا گوللەیەکی لە مێشکی دەدەم.

دۆن پاولۆش پێویستی بەدیتنی پۆمپیۆ هەیە تا پێکەوە بڕیار بدەن دەبێ چ بکەن تا شەڕی دژی وەرزێرانی حەبەشە بەخێرایی بیکەنە شەڕی نێوخۆ بۆ ئازادی. بێ ئەوەی هیچ بەباوکی بێژێ دەچێتە ڤیلای چوار فەسڵ. ڤیلا چۆل و بێ دەنگە. لە پەنا حەوز چاوی بە «بیانکینا» دەکەوێ کە تەنیایە و هەروا بەنارە نار یاری بەوەرەقان دەکات. کیژی لاو بەشادی و پێکەنین خۆ دەئامێزی قەشە داوێ. دۆن پاولۆ دەپرسێ: «پۆمپیۆ لە کوێیە؟»

– ئەو ئێستا لە ڕۆمە. نامەیەکی بانگکردنی بۆ هاتبوو.

– لەلایەن کێوە؟

بیانکینا نازانێ و دەڵێ: «ڕەنگە بۆ شۆڕشی دووەم بێت.»

– ئالبێرتۆ لە کوێیە؟

– لە پیتراسکا لای دایک و بابیەتی. ئەو چونکە ئیرەی بەپۆمپیۆ دەبرد، منی بەرەڵا کرد.

– گالەوەڕێن لە کوێیە؟

– ئەو لەم ڕۆژانەدا خانم بارون بەفایتوون دەباتە گەڕانێ.

ئەو دەم بیانکینا داستانی باڕونی ڤیلای چوار فەسڵ دەگێڕێتەوە کە وەداستانی ڕەمەکی دەچێ کە لە گۆڤارە عەکسدارەکان وەرگیرابێ. قارەمانی داستان لە تەمەنی شازدە ساڵیدا پاش هاتنەدەر لە عیبادەتگا شوو بەباڕونێکی پیر و قەرزدار و نەخۆشی جۆربەجۆر دەکات. جەنابی باڕون لە شەڕێکی تەن بەتەندا «دوئێل» بەدەمانچە دەکوژرێ. خانم باڕون کە هێشتا گەنج و جوان بوو، ڕۆژگارێک لە شاردا بەکەیف و خۆشی ڕایبوارد، بەڵام ئێستا زەمانە دژوار بووە و لەبەر ئەوەی ئیتر ناتوانێ ئەو دەم و دەزگای پێشوو ڕابگرێ، لەگەڵ فاسقێکی پیر کە سەرهەنگی سوارە نیزامی «پیمونی»یە، پەنای بۆ ئێرە هێناوە. دەڵێن سەرهەنگ لە شەڕی کریمەدا بەشدار بووە و ئێستا جۆرێک بەدەورەی خانم دادێت دەڵێی ئاگای لە ماینی سەربازخانەیە. گالەوەڕێن لە قاتی یەکەم ژوورێکی بۆ ساز کردوون کە تەختخەوێکی گەورە و میچێکی داری هەیە و تاجێکیشی لەسەرە، بەڵام چونکە چەند ساڵە سواغ نەکراوە، ژوورەکە ئەوەندە دڵۆپان دەکا میچی سەرتەختەکە جوانیی تێدا نەماوە و لە کاتی باراندا خانم باڕون و جەناب سەرهەنگ لانی کەم ئەو کاتەی پێکەوە ڕاکشاون دڵۆپەیان وێ ناکەوێ.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «بێ خەویش دەکێشن. ؟»

بیانکینا دەڵێ:

جەناب سەرهەنگ هەر شەوە گەمەیەک ساز دەکا مەیدانی شەڕی ڕووس و وەسمانی وەبیر دێنێتەوە وەک لە مەدرەسە بۆیان باس کردووین. دیارە ئەم حەرەکەتانە کار لە من ناکەن. بەڵام گالەوەڕێن لە ئاستیان بێ تاقەتە.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «واز لەم قۆڕیاتانە بێنین. ئێستا تکا لە تۆ دەکەم، چاکەیەکم لەگەڵ بکەی.

بیانکینا سەر دادەنوێنێ و لە وەڵامدا دەڵێ: (Ecce ancilla domini) من کەنیزی تۆم چت گەرەکە لەگەڵ من بیکە.

دۆن پاولۆ پێی دەڵێ بچێتە «روکادی مارسی» و کابرایەک بەناوی «لویجی مۆریکا» بدۆزێتەوە. پێی بڵێ یەکێ لە ئاشنایانت لە ڕۆمەوە هاتووە و دەیەوێ چاوی پێت بکەوێ. داخوا ئیجازە هەیە بێتە لات یا نا. دیارە ئەگەر پێش داگرێ، نابێ هیچی دیکەی پێ بڵێیی.

بیانکینا ڕێگای«روکا» دەگرێتەبەر. دۆن پاولۆش بۆ موسافیرخانەی تورنسل دەگەڕێتەوە.

کەم کەم کاتی وەی دێت تا ڕادیۆ، بەیاننامەی ڕاگەیاندنی شەڕ بڵاوکاتەوە. حەشیمەتی کە کۆڵانەکانیان پڕ کردووە، زیاد دەکەن. کاربەدەستانی دەوڵەتیی لەلای ڕاستەوە دێن و وەرزێرەکان لەلای چەپەوە. لەلای ڕاست موتۆرسکلێت و ترومبیل و لوری پڕ لە سەرباز و پاسەوان و ژاندارم و نیزامی و بەرپرسانی حزبی دەوڵەتی و ئەندامانی یەکێتییەکانی پیشەیی دەگەنێ. لەلای چەپەوە کەر و گایەکان و دوچەرخەکان و ئوتوبوسی هەڵگری وەرزێران. دوو دەستە موزیک لە کۆڵاندا ئەوەندە هەوای مارش لێ دەدەن کە کۆتایی نییە و هەر یەک هەوایە و مرۆڤ هیلاک دەکات و دڵی تێک دەچێ. زۆربەی موزیکچییەکان ئەو کاسبکارانەن کە لیباسی یەک شکڵی ڕامکەری حەیوانات و دەرکەوانی میوانخانەکانیان دەبەردایە و تیتۆڵی سەیریان بەلیباسی خۆیانەوە هەڵاوەسیوە و دوگمەی تەنەکەیان تا خوارەوە لە سینگیان درووە. لەپێش دووکانی سەرتاشێک تابلۆیەکی گەورەیان هەڵاوەسیوە و عەکسی ژنانی حەبەشەیان بەمەمکی گەورە و داچڵەکاو لەسەر کێشاوە. لاوان لەپێش تابلۆ بەچاوی دڕاو سەیریان دەکەن و پێدەکەنن.

لەم کاتەدا وەرزێر و وردە مالیک و خەڵوزفرۆش و شوان ل لای چەپەوە زیاد دەکەن. لەلای ڕاستەش نوێنەرانی حزبی دەوڵەتی لەڕێوە دەگەنێ. لە ئاخری مەیدان لەنێو سەندەڵییەکانی حزب و کورسی شارداریدا دەزگایەکی بڵیندگۆ دانراوە کە چەند ئاڵا لەسەری دەلەرێنەوە. ئەو دەنگەی کە دەبێ شەڕ ڕابگەیەنێ لەم دەزگایەوە دێتەدەر. لەژێر ئەم شتە بچووکە جادووییە کە چارەنووسی وڵاتی پێوە گرێدراوە، هەژارانی ڕوو لە زیادی کۆبوونەوە. ژنان وەک ئەو دەمەی لە کەنیسە و یا لە بازاڕن هەڵتروشکاون. پیاوەکانیش لەسەر خورجێنی خۆیان و یا لەسەر کورتانی کەرەکانیان دادەنیشن. هەموو دەزانن بۆچی لێرە کۆبوونەوە و هەموو پێکەوە تەماشای ئەم شتە بچووکە میکانیکییە دەکەن کە قەرارە فەرمانی شەڕی لێ بێتەدەر. بەڵام هەموویان لەبەر ئەوەی خۆیان لەو کۆبوونەوەیەدا دەبینن، خەمبار و

مات و لە شک و گوماندان. مەیدان و کۆڵانەکانی دراوسێ هەر ئێستا پڕە لە حەشیمەت و بەم حاڵەش لافاوی تازە گەیشتوان هەروا بێ دەنگ درێژەی هەیە. ئامادەیی گشتی برسی و سواڵکەران گەییوەتە گوندەکانیش. کرێکارانی شەلی کانگای بەرد، کوێری کورەخانەکان، وەرزێرانی لاواز و چەماو، باخەوانی گردەکانی بەدەستی سووری بەقسڵ و گوگرد چیانشینەکانی قاچ خوار بەهۆی کار و دروێنەوە، لە ڕێگاوە دەگەنێ. هەر کەسی کە دێتوویە دراوسێیەکەی دێت، ئەویش ڕەگەڵ کەوتووە. ئەگەر شەڕ بەدبەختی دێنێ، بەشی هەموو کەسە. چونکە بەسەر هەمووواندا دابەش دەکرێ، نیوە بەدبەختییە، بەڵام ئەگەر بەخت و ئیقبالی بەدواوە بێت، دەبێ هەوڵ بدرێ بەشێکی پێ ببڕێ. بەگوێرەی ئەم مەنتیقە گشتیان ڕادەبن، شێلانی ترێ و خاوێنکردنەوەی کوپەکان و کشتوکاڵیان لەولا داناوە و بۆ ناوەندی ناوچە ڕایانکردووە. دانیشتوانی پیتراسکاش لە لایەکەوە دەگەنێ، هەموان دادەبەزێن و لەتەنیشت میوانخانەی تورنسل جێگایان دەدەنێ. خانمی مامۆستا بۆ هەموان ڕوون دەکاتەوە و دووپاتی دەکاتەوە کە دەبێ چۆن ڕەفتار بکەن، چۆن هوڕا بکێشن، کەنگێ گۆرانی بڵێن. بەڵام دەنگی لەنێو هەرا و چەقەی خەڵکدا دەنگی کپ دەبێ، ئاخرەکەی شاتاپ خۆی پێ ڕاناگیرێ و بەسەر خانم مامۆستادا دەگوڕێنێ و دەڵێ: «وازمان لێ بێنە، ئێمە منداڵ نین، ئاخر من لە ئەمریکا بووم.»

دۆن پاولۆ لەگەڵ ماگاشیا و «جرامتا»ی پیر قسە دەکا و لێیان دەپرسێ: پاش ڕۆیشتنی وی لە گوندی چ ڕوویداوە؟ ماگاشیا باسی مردنی دۆن پاسکال کولامارتینی دەکات:

– ئەو ڕۆژەی کە ئەو لەگەڵ تۆ هاتە فوسا، شەو گەڕاوە ماڵێ. بەڵام مەیتەکەی وەرگەڕابوو. ماینەکە «دیانا» مەیتەکەی لە کالیسکەدا هێنابۆوە بەردەرگای ماڵ. کاتی گەڕانەوە لە دۆڵی سەرڕێگا زۆر کەس لە وەرزێران دێتوویانە و سڵاویان لێ کردووە، بەڵام کەس نەیزانیبوو کە زیندوو نییە. لە ڕاستیدا لەشی بەسەر سەندەڵیدا کەمێک چەماوەتەوە وەک خەوی لێکەوتبێ سەری کەوتۆتە سەر سینگی. بەڵام هەوساری ماینەکەی هەر بەدەستەوە دەبێ.

جرامتا دەڵێ: «ئەوەش بنەماڵەیەکی قەدیمی دیکە. لە ئاخریدا بانک ماڵوێرانی کرد.»

ماگاشیا دووبارە دەست پێ دەکاتەوە:

– ماستر ئانجلۆش لاقێکی شکاوە. شەوێکیان لە ماڵی «چیکاوو»ی خوشکی دێتەدەر و دەکەوێ. لەپێشدا وا دەزانێ کە لاقی وەرگەڕاوە، بەڵام کاتێ ژانی ناشکێ دەیهێننە فوسا لای دوکتۆر، ئەو دەزانێ کە لاقی شکاوە و تازە بۆ عیلاجی درەنگە. ئێستا دەشەلێ.

وەرزێرەکانی پیتراسکا لە بێ دەنگی تەواودا چاوەڕوانی دەستپێکی ئاهەنگن. ژنەکان بەپەلەترن. «جزیرا» پێشنیار دەکا بەرلەوەی ماشێن دەست بەقسان بکات، بچنە کەنیسە. «فیلومنا ساپونە» و «ئانینا سترادونە» موخالەفەت دەکەن تا جێیان نەگیرێتەوە. بەڵام چونکە ئەوانیتر بۆ لای کەنیسە دەچن، ئەوانیش وەدوایان دەکەون. لەودەمەدا پیاوان گۆزە شەڕابێک دەگێڕن و هەموویان بێ ئەوەی گۆزە لە لێویان بدەن. لێی دەخۆنەوە.

«جاچینتۆ کامپۆ باسۆ» لە کاتێکا ئاماژە بۆ ئەم شتە جادووییە دەکات لە دۆن پاولۆ دەپرسێ:

– ئەدی ئەو کابرایە کەنگێ دێت؟

قەشە لە وەڵامدا دەڵێ: من چوزانم. ڕەنگە تاوێکی دیکە.

ئەم خەبەرە زار بەزار دەگەڕێ و خەڵک دووپاتی دەکەنەوە: «ڕەنگە تاوێکی دیکە بێت.»

«کاسارولا» ژنی جادووگەر هێشتا لەسەر گاری ماگاشیایە. ژنەکان کە لە کەنیسە دەگەڕێنەوە هەوڵ دەدەن لە گاری بیهێننە خوار و دەڵێن: «وەرە لە کن ئێمە دانیشە.»

جادووگەر وەڵامیان ناداتەوە و هەروا لە عاسمان ڕاماوە. جاروبار غەیبگوبی شوومی خۆی سەبرۆکە دووپات دەکاتەوە:

– لە حەوا ئەستێرەیەکی کلکداری زەرد هەیە. شەڕ دەبێ و پاشان تاعون دێت.

ژنەکانی دیکە ئەستێرەی کلکداری ڕەنگ زەرد نابینن. لەگەڵ ئەوە نیشانەی خاچ دەکێشن.

«جزیرا» دەپرسێ: «لەپێش کام یەک لە پیرۆزەکان دوعا بکەین؟»

ژنی جادووگەر لە وەڵامدا دەڵێ: «دوعا بەکار نایە. خودا بەسەر وشکی و ئاوەکان و عاسماندا حکوومەت دەکا بەڵام ئەستێرەی کلکداری ڕەنگ زەرد لەودیوی عاسمانەوە دێت.

شاتاپ گۆزەی شەڕاب بۆ ژنی جادووگەر دەبات کە بخواتەوە. ئەو دەخواتەوە و تف لە هەردی دەکات. دووبارە چاو لە عاسمان دەکا. ماگاشیا سواری گاری دەبێت و بەسرتە بەژنەکە دەڵێ:

– ڕاستیم پێ بێژە، بەڕاستی هیچ دەبینی.؟

– لە وەڵامدا دەڵێ: «ئەستێرەیەکی کلکداری ڕەنگ زەرد هەیە، دەبێتە شەڕ و پاشان تاعون (وەبا) دێت.

کیژانی جحێل بەقەرتاڵەی پڕ لە تیتۆڵی سێ ڕەنگ بەنێو حەشیمەتی نیگەران و ترساودا دەگەڕێن. دۆن پاولۆ هەر سێ کیژی زابالیونە دەناسێتەوە کە تیتۆڵیان لە سینگی داوە و بۆ لای وی دێن. هەر سێک ئارەقەیان کردووە و پشوویان سوارە و بەزەحمەت دەناسرێنەوە. بەقەشە دەڵێن: «ئاخ! پایەبەرز، چ ڕۆژێکی خۆش و چ ڕۆژێکە لەبیر ناچێتەوە.!»

پاڵپێوەنانی تازە گەیشتووان کە دەیانەوێ جێگا بۆ خۆیان بکەنەوە تا ڕادیۆکە ببینن، حەشیمەتەکە دەبزێوێ و کیژەکان لێک جیا دەکاتەوە. ئێستا لەلای چەپەوە ئەم وەرزێرانە دەبینرێن کە لە دێهاتی دوورەوە هاتوون. شوانەکان بەپاتۆڵی کورت لە کەوڵی بزن و کەوشی دار و ئەڵقە لە گوێ. «دۆن کنچتینۆڕاکو» دە لیباسی یەک شکڵی ئەفسەری ئەرتەشدا لە لای ڕاست دەردەکەوێ.

دۆن پاولۆ دەچێتەوە ژوورەکەی خۆی تا لە مەترسی ناسینەوەی هاوڕێی قەدیمی دەبیرستانی لە ئەماندا بێ. دەچێتە قاتی دووەمی موسافیرخانە و لەپشتی پەنجەرە خۆی مات دەکا و تەماشای خەڵک و بەڕێوەبردنی ڕێوڕەسمی ئاهەنگ دەکات. لەناکاو یەکی لە ڕۆژەکانی سەردەمی منداڵی وەبیر دێنێتەوە.

ئەو ڕۆژەش ڕاست وەک ئیمڕۆ لەپشتی پەنجەرەی ماڵی خۆیانەوە ڕاوەستابوو لەناکاو دەستەیەکی گەورە لە زیارەتکەرانی شڕوشڕۆڵ کۆڵانیان پڕ کردبوو. ئەوان دوعای حەزرەتی مریەمیان دەخوێند. ئەو زیارەتکەرانە لە ڕێگای دوورەوە دەهاتن و بۆ ڕێگای دوور دەچوون. زۆربەیان پای پەتی و لە ئارەق و قوڕ و لیتەدا نوقمبوون. ترس و نەفرەتێکی لە دیتنی ئەو دیمەنە چووبووە دڵی منداڵانەی وەبیر دێتەوە. ئێستاش لەسەر قاتی دووەم خەڵکێک دەبینێ کە لە دەورەی ئەم ئامرازە جادووییە کۆبوونەوە و هەروەک خێڵی زیارەتکەران فەقیر و هیلاک و پەرێشانن. لە پەناگای خۆیەوە دەتوانێ دوو سێ بورجی کەنیسەش ببینێ کە لەسەرووی بانی ماڵی دراوسێکان وەک کۆترخانێکی پڕ لە کۆتر و پڕ لە منداڵی بەرەڵان.

لە سەعاتێکی دیاریکراودا زەنگوڵەی کەنیسە دوورەکان وەدەنگ دێت. ئەندامانی حزبی دەوڵەتی دڕ بەحەشیمەت دەدەن و ئاڵا و نیشانەکانی نیشتمان لە دەوروبەری ئامرازی جادوویی دادەنێن. ئاڵای سێ ڕەنگ و لافیتەی ڕەش و لە دوایەش عەکسی پێشەوای گەورە کە لیچی خوارەوەی لە ڕادەبەدەر ئەستوور دیاری دەکات.

هاواری وەحشیانەی «ئایا، ئایا» کە هیچ مانا و تێگەیەکی نییە لە ئەندامانی حزبی دەوڵەتی بەرز دەبێتەوە، لە کاتێکا حەشیمەت بێ دەنگە. ئێستا لە خوارەوەی دەستی ئەم ئامرازە جادووییە جێگایەکی بەتاڵ بۆ «دایکانی قارەمان» ئامادە دەکەن. ئەوانە پیرێژنی فەقیرن کە زیاتر لە پازدە ساڵ ڕەشپۆشن و میداڵیان بەسینگیەوەیە. لە پاداشدا مانگانەیەکی کەم وەردەگرن و ناچارن هەموو جارێ کە دەزگای تەبلیغاتی دیکتاتۆری پێویستی بەوان هەبوو، خۆیان بخەنە بەردەستی فەرماندەی ژاندارمەری. لە پەنا «دایکان» قەشەی فێڵباز و زەلامی گەورە و سامداری عیبادەتگایان کە لەنێوانیاندا ڕاهیبێکی سوور و سپی و شاد وەک منداڵی شیرەخۆرەی نازپەروەر لەگەڵ دۆن جیراسولە قسان دەکات، کۆدەبنەوە. لەتەنیشت کورسی شارداری چەند کەس لە خاوەن ملکان بەڕیشی بزنی و بڕۆی ئەستوور کە هەموویان لیباسی مەخمەری ڕاویان لەبەردایە، بەڕیز ڕاوەستاون. مەعمووران یا بەواتایەکی دیکە ئەندامانی حزبی دەوڵەتی نێوەڕاستی مەیدانیان گرتووە. لەنێویاندا تاقە ژنێک دەبینرێ ئەویش «دونائەوانجلینا»یە کە مێردی دارتاشی لە پەنا ڕاوەستاوە. ئەو مێردەکەی ناچار کردووە کە ببێتە سەربازی دڵخواز. برەنیچە دەڵێ:

– ئەو نەک هەر بۆ قبوڵکردنی کوڕی بیژووی باوکێکی پەیدا کردووە، بەڵکو باوکێک کە قارەمانیشە، ئەویش چ قارەمانێک.

دۆن سنوفۆنتە دەڵێ:

– دونا ئەوانجلینا بەسەرپشکی «بووکی زەمانی شەڕ» هاتۆتە دنیاوە. کاتێ بتوانێ لیباسی تازە بکاتە بەر و میدالێک بەسینگیەوە هەڵاوەسێ، ئەو دەم – تەنیا ئەو دەم – هەست بەبەختەوەری دەکات.

دۆن پاولۆ لەناو ئەو حەشیمەتە زۆرەدا بەزەحمەت دەتوانێ چەند کەسێک لە وەرزێرانی ڕەسەن بناسێتەوە کە وەزعێکی بەئازار و هەراسانیان هەیە و دەڵێی شەرمەزاران لەوەی کە سەیری دەوروبەری خۆیان بکەن. خاوێنی لیباسیان بیرخەرەوەی ئەو ڕەگەزە ڕەسەنە دێهاتییە کە سەردەمێک لە

کوێستانەکانی «ئابروتزە» باڵاسەربوون. ئەو پیاوانەی کە کەنیسەیین، بەڵام کەرپیرۆز نین لە ڕەفتار و ئاخافتنیاندا خەسیسی بەکار دێنن و بەگوێرەی ڕاهاتنیان هەمیشە بەمەسەلەی جیدی و بەکاری شەڕافەتمەندانەوە خەریک دەبن. لەو کەسانەی کە لە گۆشە و کەناران دەبینرێن و هەر دەڵێی پاشماوەی بەرەیەکی لەبەر یەک هەڵوەشاون.

دەنگی زەنگوڵەکان هەروا لە حەوادا بڵاوە. هەتیوە بەرەڵاکانی مەعمووری زەنگوڵە لێدان تەنافەکان دەکێشن. بۆ ئەوەی لێدانی زەنگوڵەکان ڕابگیرێن و پێشی دەنگی بڵندگۆ نەگرن کە دەمێکی تر دەست پێ دەکات، ئاماژە بەهەتیووەکان دەکەن کە دەست ڕابگرن. بەڵام ئەوان یا تێناگەن و یا لەخۆ دەگۆڕن لانی کەم دە زەنگوڵە لەوپەڕی بەرزیدا دەنگی خۆیان بەشاردا بڵاو دەکەنەوە و گوێچکەی خەڵک کەڕ دەکەن. سەرباز وەسەر دەکەون و هەتیوە بەرەڵاکان مەجبوور دەکەن واز لە لێدان بێنن. بەڵام هێشتا نەهاتوونە خوار دەنگی زەنگوڵە لە بورجەکانی تر بەرزبۆتەوە. هەتیوی بەرەڵای دیکە بۆ ئەوەی لە کار دوانەکەون، دەست بەلێدان دەکەن. هەوەڵێن گرمەی ئەم دەزگا جادووییە بەنەبیسراوی ڕادەبرێ. بەڵام دەستەی تفەنگدار و نیزامی و ئەندامانی حزبی دەوڵەتی دەست دەکەن بەهوڕا و هەرا و هەڵپەڕین و ناوی پێشەوای مەزن «دۆچە، دۆچە» بەزمان دادێنن. هاوارێک بەشێوەی پاڕانەوە لەسەرخۆ بڵاودەبێتەوە کە ژن و منداڵ دەیڵێنەوە و پاشان حەشیمەت لە ئەوانی هەرە دوور تا تەماشاچییەکانی پشتی پەنجەرەکان گشتیان بەئاهەنگێکی خەفەتبارانە وەک دوعا دووپاتی دەکەنەوە: «دۆچە، دۆچە، دۆچە! دۆچە! (بەزمانی ئیتاڵیایی نازناوی موسولینی بووە.)

ئەم ناوە کە هیچ کەس ناوێرێ نە بۆ تاریف و نە بۆ زەم بەسەر زمانی دابێنێ– چونکە گوتنی بەدبەختی دێنێ – ئێستا لەنێو خەڵک و لەکن عەکسە بەترسەکانی وی و لەبەرانبەر ئاڵا و نیشانەکانی میللی وەک زیکری ڕێوڕەسمی ئایینی لەسەر زمانانە و پەیتا پەیتا دووپات دەکرێتەوە: دۆچە! دۆچە! دۆچە

ئەوانەی لە نیزیک دەزگای ڕادیۆ وێستاون، ئاماژە بەحەشیمەت دەکەن،: بێ دەنگ بن و گوێ بدەنە وتارێک کە لە ڕۆم بڵاو دەبێتەوە. بەڵام خەڵکێکی کە لە کۆڵانەکانی تەنیشت مەیدان کۆبوونەوە هەر وەها بەدووپاتەکردنەوەی ناوی پێشەوای مەزن، مێشکی گەورە، جادووگەرێکی کە دوارۆژ و ژیانی هەژارانی لەبەردەستی دایە درێژە دەدەن. هەراوهوریای حەشیمەت ناهێڵێ کە دۆن پاولۆ وتارەکە ببیسێ. ئەو لە قوژبنێکی موسافیرخانە، وەرزێرەکانی پیتراسکا دەناسێتەوە. ژنەکان لە عەردی دانیشتوون و پیاوەکانیش لە دەوری گاریەی ماگاشیا کۆبوونەوە و هەموویان بەژن و مێرەوە بۆ ئەوەی لە خەڵکی دوانەکەون دۆچە ؛ دۆچە، دووپات دەکەنەوە.

پیرێژنی جادووگەر کە لەسەر گاریە وێستاوە و بەسەر حەشیمەتدا زاڵە، هەروا لە عاسمان ڕاماوە. جار جار لێوان دەبزێوێ و هەموو جارێش بیچمی ڕەش و بۆری حکایەت لە خەمێکی نهێنی دەکات. ئەو دەم هاواری ئەو کەسانەی لە دەوروبەری وێستاون ناهومێدتر دەبن و دەبێتە هەرایەکی ناخۆش و نەهرەتەی بێ جێ. «دۆچە! دۆچە! دۆچە!» حەشیمەت بەخڕی، تەنانەت ئەو کەسانەی لە ڕادیۆش نیزیکن، تەنانەت نیزامی و چەکدار و نوێنەرانی دەزگای دەوڵەتیش هاوار دەکەن، چونکە ئیتر دڵنیان کە ناتوانن یەک و

شەش لەم وتارە وەربگرن کە لە ڕۆم بڵاو دەبێتەوە. هاواری «دۆچە! دۆچە!» پەیتا پەیتا وەک پاڕانەوەی دەستەیەکی تۆبەکار دەچێ کە لە قودرەتی ئەزەلی و باڵاسەری مرۆڤ داوای لێخۆشبوون دەکەن ئەو وشەگەلی قولمبە کە لەمەودوا لە هەموو مانای ئاسایی و ئاقڵانە خاڵییە هەروەک دوعای دەرکردنی جندووکان دێنە سەر زمانان و لە حەوادا لەگەڵ ئاهەنگی مەزهەبی زەنگوڵەکان تێکەڵ دەبن. دۆن پاوڵۆ لەپشت پەنجەرەی خۆی لەجێ وشکبۆوە و بەنیگەرانی و خەفەتەوە سەیریان دەکات. ئێستا ترسێک وەبیر دێنێتەوە کە ڕۆژێکیان لە سەردەمی گەنجیەتیدا کاتێ تەمەشاگەری ئەزموونی هیپنۆتیزمێکی بەکۆمەڵ بووە بەسەریدا هاتووە، ترسێک وەبیر دێنێتەوە کە هەمیشە لەبەرانبەر هێزەکانی جەستەیی دەشتەکی و غەیرە ئەقڵانی شاراوە لە وجودی کەسان و لە کۆمەڵ بەسەریدا هاتووە. چۆن دەکرێ لەگەڵ ئەو هەژارانەی کە کەوتوونەتە ژێر کارکردی جادووگەرێکی «هیپنوتیزۆر» بەبەڵگە و دەلیل قسە بکات.

ئەوانەی لە نیزیک دەزگاکەن ئاماژە دەکەن کە وتار کۆتایی هاتووە. زابالیونە هاوار دەکات: «شەڕ ڕاگەیەنراوە!» و وا نیشان دەدا کە دەیەوێ قسان بکات، بەڵام دەنگی هەور ئاسای وی لەنێو هەراوهوریای حەشیمەتدا کە هەروا داوای ڕزگاری و لێبوردن دەکەن، بزر دەبێ.

دەزگای جادوویی بێ دەنگ دەبێ. هیچ کەس تەنانەت سێ وشەش لەوە تێنەگەیشتووە کە دەزگا بڵاوی کردۆتەوە. بەڵام چما نیاز بەتێگەیشتن هەیە؟ تێگەیشتن بەکاری چی دێت. ؟ کێیە لە خەمی تێگەیشتندا بێت؟ لە ڕاستیدا هیچ کەس لە فیکری تێگەیشتندا نییە. تۆ ڕەنگە بتەوێ لە مەتڵەبی کەسێک تێبگەی کە بخوازی تۆ قانع بکات. بەڵام تەبلیغات کاری بەبڕواپێکردن و سەلماندن نەداوە. تەبلیغات وەک مەسەلەکانی ئاشکرا و مسۆگەر باس لەسەر نەکرا و بڵاودەبێتەوە. خەڵکی فەقیر و لێقەوماوی کوچە و کۆڵانان لە وڵاتی تەبلیغاتدا خۆیان وەک ئەو ماسیانە هەست پێ دەکەن کە لە تۆڕ کەوتبن. بوونی تۆڕ واقعییەتە و تاقە واقعییەتێکە کە حیسابی لەسەر دەکرێ. بەڵام ئەوە کە تەبلیغات بەهەقە یان نا؟ ئەو مەسەلەیە بۆ ڕووناکبیرانی بێ کارە جێگای باسە. بەڵام بۆ «وەرزێرانی» فەقیر بەر لە هەموو شت هەر ئەو شتەیە کە هەیە و شتێکی تر نییە. بۆ کەسێکی لەپشتی پەنجەرەوە تەماشا دەکا و پاسپۆرتێکی بێگانەی لە گیرفاندایە، تەبلیغات تەنیا واقعییەتێکی شکڵی و ساختەی زەینییە. واقعییەتێکی کە هەموو ئیعتباری خۆی لە هیپنۆتیزم وەربگرێ کە بەسەر هەژاراندا خۆ دەسەپێنێ. بەڵام ئەو فەقیرانەی لەپشت پەنجەرە نین و، بەڵکو لە کۆڵانانن. لە کۆڵاندا، شتەکان بەجۆرێکی تر دەبینرێن. کاتێ ئەوەی تەنیشتت هاوار دەکا مرۆڤ ناچارە هاوار بکات، کاتێ ئەوەی تەنیشتت بۆ سڵاوکردن بەشێوەی ڕۆمییان دەست هەڵدێنێ، گریمان بۆ ڕەگەڵ کەوتنی کۆمەڵیش بێ، تۆ ناچار دەبی دەست هەڵێنی. ئەگەر پەنا دەستت بیربکاتەوە کە دەتوانێ گیانی سڵامەت لە بەڵا ڕزگار کا، هەر کەس وەدوای دەکەوێ کە گیانی خۆی دەر باز بکات. لەنێو تۆڕی تەبلیغاتدا هەرکەسە بۆ نەختێ ئەمنیەت هەوڵ دەدا ڕاسپاردەیەک وەربگرێ و پشتوپەنایەک پەیدا بکات و تەنیا هەر ئەوەش گرنگە. بەڵام تێگەیشتنی ئەوەی کە تەبلیغات دەڵێ چی، هەرچی دەیەوێ بیڵێ لە پلەی دووهەمدایە. دۆن پاولۆ لەبەر خۆ بیر دەکاتەوە: «کەوابوو ڕەتکردنەوەی ئەوەش کە تەبلیغات دەیلێ، بێ فایدەیە و باسکردنی بێ سوودە.» دۆن پاولۆ هەست دەکات کە هیلاکە.

ئاخر تەک و تەنیا چ بکات؟ ئێستاکە باس و بەڵگە هێنانەوە لەگەڵ کۆمەڵی فەقیر و داماوان دەرەتانی نییە، چ بکات؟ چونکە بەڵگەهێنانەوە مەسەلەیەکی لاوەکییە، ئەسڵ ئەوەیە کە دەبێ بژی- چاک یا خەراپ گرنگ نییە، ئەسڵ ژیانە – کەوابوو دەبێ هەنگاو باوێژی. بەڵام لە کوێ و چۆن و لەگەڵ کێ؟

دۆن پاولۆ ئەم ماوەیە حیساب دەکا کە بۆ گەیشتنی بیانکینا بە «روکا» و دۆزینەوەی مۆریکا و قانعکردنی و گەڕانەوە بۆ فوسا پێویستە. ئەگەر ئەم وەڵامە قانعکەربێ، خۆشی خێرا دەچێتە ڕوکا و لە ڕێگادا لیباسی قەشەیی دادەکەنێ و لە بارەی کارێکی کە دەتوانێ بکرێ لەگەڵ لاو قسان دەکات. لەم بەینەدا ڕەنگە پۆمپیۆش لە ڕۆم گەڕابێتەوە و لەگەڵ گالەوەڕێن قسەی کرد بێ. ڕەنگە ئەو دەم بیر لەوە بکەنەوە کە ئالبێرتۆش لە پیتراسکا ببینن. بەم چەشنە ئێستا هەموو هومێدی دۆن پاولۆ بەم لاوانەیە و لەبەرخۆیەوە بیر دەکاتەوە: «کۆمەڵ تەنیا بەکردەوەی واقعی وەخەبەر دێت.»

ژنی جادووگەر هەروا لەسەر گاریەی ماگاشا دوو پاتی دەکاتەوە: «لەپێشدا شەڕ دەبێت و پاشان تاعون دێت»

دۆن پاولۆ دەڵێ:

شەڕ خۆی میللەت بەقوڕدا دەبات و ئەگەر شەڕ بەس نەبوو ئەو دەم تاعون یارمەتی دەکات.

لەناکاو دەنگی مۆتۆڕان و هەراوهوریای خەڵک دەبڕێ. ترومبیل و مۆتۆڕی کاربەدەستان بەنێو حەشیمەتدا ڕێگای خۆیان دەکەنەوە و بۆ ناوەندی ناوچە دەگەڕێنەوە. دۆن پاولۆ کاتێ دەبینێ کە «کنچتینۆ ڕاگۆ»ش لەگەڵ ئەوان ڕۆیشت، لە پەناگای خۆ دێتەدەر و دێتە کوچە. زابالیونە بەئامێزێکی ئاواڵە پێشوازی لێ دەکا و بەفیز و لووت بەرزی دەپرسێ:

– کیژەکانی منت چاو پێکەوت کە تیتۆڵیان بڵاو دەکردنەوە؟ ئەوینی نیشتمان ئەوانی تەواو گەرم داهێنا بوو.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «وەک مەلائیکە جوان ببوون.»

ئەم تەعاروفە لە خۆشیان دەبێتە هۆی گەشانەوەی ڕوخساری زابالیونە و دۆن پاولۆ لە قسەکانی زیاد دەکا و دەڵێ: «من لە بارەی تۆوە لەگەڵ ئوسقوف قسەم کرد و هیوادارم قسەکانی بۆ حاڵی تۆ فایدەیان هەبێ.» زابالیونە لە خۆشیان دەیەوێ قەشە ماچ بکات و دەڵێ:

– دۆستی زۆر خۆشەویست، من پێشتر لە بارەی تۆوە هێندێ شتم بیستبوو کە تەنیا دەکرێ لە بارەی پیرۆزەکان ببیسرێ، بەڵام نەمدەزانی کە لە کەنیسەشدا پیرۆزی ئاوا میهرەبان و خێر هەنە.!

وەکیل باسک دەخاتە باسکی قەشە و بەو کۆڵانانەدا کە بەئاڵای سێ ڕەنگ ڕازاونەوە، دەیباتەوە ماڵی خۆی. ژنی زابالیونە بەڕەنگی پەڕیوو و لەشی لەرزۆک دەرگایان لێ دەکاتەوە. زابالیونە دەڵێ:

– دەستی پایەبەرز ڕاموسە و تەنیا بەجێمان بێڵە.

ژن دەچەمێتەوە، دەستی قەشە ڕادەموسێ، بەڵام پێش ئەوەی دەرکەوێ بەمێردەکەی دەڵێ:

– منداڵەکان هێشتا نەهاتوونەوە.

کابرا گرژ دەبێ و دەڵێ: «خێرا قەرەواشەکە بنێرە بەدوایاندا.»

زابالیونە لە ژووری نانخواردن شەڕاب بۆ قەشە تێ دەکا و دەپرسێ: :

– بۆچی خودا ویستوویەتی من سزا بدات؟ بۆچی لەجیاتی کوڕ کیژی داوە بەمن؟ ئەگەر کوڕم هەبان ئێستا لە ئەفریقا دەبوون، چونکە کوڕم نییە چەند کەسم لەو کەسانە بەسەرباز ناساندوە کە لە دادگادا بووم بەپارێزەریان کە زۆربەیان قبوڵ ناکرێن. بەڵام هەرچۆنێک بێ خۆم نیشانداوە.

قەشە چاوێکی لێ دەکات، دەڵێی دەیەوێ پێی بڵێ کە لەنێو دۆستان باشترە لەجیاتی وشەگەلی ڕەسمی بەزمانی خۆمانە قسان بکەین. هەروەها لە زاری دەردەپەڕێ کە:

– ئەم شەڕە دەبێتە بەڵا و موسیبەت.

وەکیل لە وەڵامدا دەڵێ: «لە خەراپترین گریمانەدا، دیسان لەوانەیە لەم شەڕەدا ئێمە شتێکمان پێ دەبڕێ. وڵاتی ئێمە دوای هەر شەڕێک و بەتایبەت دوای هەر تێکشکانێک گەورەتر بووە. تێکشکانەکانی کۆستوتزا(*) و نۆ وارە(**) و لیسا(***) و ئەدوا(****) و کاپورتو(*****) کە ئیتاڵیای گەورەی پێکهێناوە. ئەگەر ئەمجارەش شەڕ بدۆڕێنین بێ گومان بۆ دڵدانەوەی ئێمە شتێکمان دەدەنێ، بەڵام ئەگەر سەرکەوین.. خودا ئێمە لە شەڕی ئینگلستان بپارێزێ. بەینی خۆمان بێ، من ئەم قسانە تایبەتی بۆ تۆ دەڵێم. قەشە دەڵێ: «پاش بڵاوبوونەوەی وتار لە ڕادیۆ من هەستم کرد کە ئێوە ویستت وتار بدەی.»

وەکیل لە وەڵامدا دەڵێ:

– بەڵێ، لەبەرنامەدا هەبوو کە من وتار بدەم بەڵام وروژان و گەرمی حەشیمەت ڕێگای نەدا. لە لایەکی تر من مەعموور بووم وتاردەری ڕەسمی بەحەشیمەت بناسێنم و ئەو کەسێک بوو بەناوی کنچتینوراگو کە دەبوایە «زیندووکردنەوەی سوننەتی کەونارای ڕۆم لەنێو کۆمەڵانی وەرزێری» قسان بکات

(*) کوستوتزا شارۆچکەیەکە لە ئیتاڵیا لە نیزیکی «ورونە» کە ئوتریشییەکان لەوێ پیەمونییەکان لە ١٨٤٨ و ئیتاڵیاکانیان لە ١٨٦٦ تێکشکاند.

(**) نۆوارە یەکێ لە شارەکانی کشتوکاڵی و پیشەسازی ئیتاڵیایە کە لەوێ شارل ئالبێرت پاشای ساردنی لە ١٨٤٨ لەبەر ئەتریشییەکان شکا.

(***) لیسا دوڕگەیەکە لە ڕۆخەکانی یوگوسلاویا کە ئیمڕۆ بە«ویس» ناسراوە و لەوێ ساڵی ١٨٦٦ ئیتاڵیاییەکان لە شەڕی دەریایی لەبەر ئوتریشیان شکان.

(****) ئەدۆوا پێتەختی قەدیمی حەبەشە کە ئیتاڵییەکان لە ١٨٩٦ لەوێ لە حەبەشییەکان شکان و پاشان لە ١٩٣٥ لەوێ تۆڵەیان کردەوە.

(*****) کۆپۆرێتۆ گوندێکە لە یوگوسلاوی کە ئیتاڵیاییەکان لە ئوکتوبر ١٩١٧ لەوێ لە بەرانبەر ئوتریشی و ئەڵمانییەکان شکان.

ئەو وتاری خۆی دا بەمن بیخوێنمەوە و بەهەق ڕێنووسی ئەو ڕێنووسی قوتابی پۆلی نێوەنجی بوو.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «کەوابوو حەشیمەت شتێکی گرنگی لە دەست نەداوە. ئاخر ئەگەر«وەرزێرەکان» ڕازی بن کە ئەوان بۆ شەڕ ئامادە بکەن ئەم کارە بەهیچ جۆر بەمانای ڕێز گرتن لە سوننەتەکانی کەونارایی ڕۆم نییە.

ڤینی ئەوەی کە وەک وتەوێژی ڕەسمی نەناسێنراوە، هێشتا لەناخی وەکیلدا هەر ماوە. بەوە دڵخۆشە کە کەسێکی دۆزیوەتەوە گرێی دڵی لا بکاتەوە. لەسەر قسەکانی دەڕوا و دەڵێ:

– بەینی خۆمان بێ دۆستانە و بەزمانی غەیرە ڕەسمی عەرزت دەکەم کە ئەم سوننەتەی کەونارای ڕۆم گاڵتەجاڕی ڕاستییە. لە ناوچەکانی ئێمە و لە تەواوی خوارووی ئیتاڵیا کە دەبوایە ئەم سوننەتە کەونارایەی ڕۆم توانا و ئیعتیبارێکی زیاتری هەبێ، شۆێنەواریشی نەماوە. تاقە سوننەتی کەونارای مە، یادگارێکە لە «بۆڕ بۆڕەکان» و سپانیۆلییەکان لەسەرزەمینەی ئەفسانەکانی مەسیحیەت. مرۆڤ کاتێ لەگەڵ پیرەمێردەکانی ناوچەی ئێمە قسان دەکات، جگە لە باسی کارەسات و موسیبەتی وەک قاتی و تاعون و کوشتاری خەڵک و یا باسی موجیزەی پیرۆزەکان، شتێکی تر نابیسێ. بەڵام لە سەردەمی دەسەڵاتی ڕۆمیشدا لێرە شوێنەواری شارستانەتی ڕۆم نەبووە. مەزەب و زمان و ئەلف و بێ و دابونەریتی و ڕەگەزی نەتەوە جیاوازەکان کە لەم ناوچەیەدا نیشتەجێبوون لەگەڵ دانیشتوانی لاسیوم(*) جیاوازی تەواوی هەبووە. تاقە ڕووداوێکی ئەو سەردەمە کە شوێنەواری لەسەر دابونەریتی خەڵک بەجێ هێشتووە، ئەم شەڕە کە لەنێوان دانیشتوانی جۆربەجۆری ئیتاڵیا لەژێر ڕێبەرایەتی قەومی مارس(**) لەگەڵ ڕۆم سازبووە و ئیمڕۆ هێشتا بیرەوەری ئەو شەڕە گەلێک بەدبەختی و مەترسیدار وەبیر دەخاتەوە: لەژێر تەئسیری سەرکەوتنی ڕۆم لەو شەڕەدا، ژنەکان مشکیان بوو. پەیکەرەکان خوێنیان لەبەرچوو. داری میوە بەریان نەهێنا. دیارە کەس ناتوانێ بێژێ ئەوانە بیرەوەری خۆشن.

زابالیونە جلەوی قسەکانی داوە بەدەستی بیرەوەری و تارە سۆسیالیستییەکانی پێشووی و دەترسێ لە سنووری خۆی تێپەڕێ. بەڵام دۆن پاولۆ دڵخۆشی دەداتەوە و دەڵێ:

– ئەوە کە من زاتم کرد لە بارەی تۆوە لەگەڵ قەشەی پایەبەرز بدوێم و تۆی پێ بسپێرم تەنیا لەبەر ئەوەیە کە من شێوەی ڕاست و دوور لە دەمارگرژی لە قسەکانتدا پەسند دەکەم. ئێستا تۆ پێت وا نییە کە لە نێو وەرزێراندا کەسانی دژی شەڕ هەبن.؟ زابالیونە دەڵێ:

– بێ چارە «وەرزێران»! نانیان نییە بخۆن ئەو دەم تۆ چاوەڕوانی کە خەریکی سیاسەت بن؟ سیاسەت کەشخەیەکە تایبەتی ئەو کەسانە کە دەستیان بەزاریان ڕادەگات. لەگەڵ ئەوەش لەنێو لاوەکاندا هەن کە جێگای بڕوا نین..

(*) لاسیوم ناوچەیەکی ئیتاڵیایە کە شاری ڕۆم لەوێ هەڵکەوتووە.

(**) مارسی دانیشتوانی قەدیمی ناوچەی « سامنیوم» بوون لە ڕۆژهەڵاتی لاسیوم کە دوو سەدە پێش زایین شەڕی دوورودرێژیان لە گەڵ ڕۆم کردووە.

شتێک زیاتر لە هەر مەسەلەیەک زەینی زابالیونەی بەخۆوە خەریک کردووە. ئەویش ئەوە کەلانتەری ناوچە بۆ ژێر ئالا بانگ کراوە و ئێستا جێگای خالییە. بۆیە دەڵێ:

– کەسێک دەبێ لە جێی وی بێت کە بزانێ قسان بکا و ببێتە هۆی شانازی ویلایەت. نازانم تێم گەیشتی یان نا؟

دۆن پاولۆ فیکر لە مۆریکا و پۆمپیۆ و گالەوەڕێن دەکاتەوە و لە فیکری ئەوەشدایە کە ڕەنگە بیانکینا لە "روکادی مارسی" گەڕابێتەوە. بۆیە بەپەلە ئیجازەی مەرەخەستی لە وەکیل دەخوازێ و ڕاست بۆ ڤیلای چوار فەسڵ دەچێ.

پاش تێپەڕبوون لە دیواری باخی دەبینێ کەوا کیژێک لەپشتی قەفەسەی تاوسەکان لەسەر کا نوستووە. لەسەر پەنجان بەسەبر لێی نیزیک دەبێتەوە دەزانێ ئەوە بیانکینا نییە، بەڵکو یەک لە کیژەکانی زابالیونەیە لەگەڵ سەربازێک هاتۆتە وێندەرێ. دۆن پاولۆ بەتاقیکردنەوە هەست دەکات کە لە دەوروبەری عیبادەتگای زوهرە دوو کیژی دیکەی زابالیونەش لەگەڵ دوو سەربازی دیکە دەبینێ و بۆ ئەوەی تێ بگات کە ئەم دوو کیژەش بیانکینا نین، بەڵکو دوو کیژەی زابالیونەن لەگەڵ دوو سەربازی دیکە، پێویست ناکا لێیان وەنیزۆک کەوێ. بەڵام ڤیلای چوار فەسڵ بەتاڵە. بیانکینا و گالەوەڕێن دیار نین. لەو حەسارە گەورەیەدا پەرەسلێرکە بەڕاست و چەپدا دەفڕن و ئەوانیش خۆ ئامادە دەکەن بچنە ئەفریقا و زستان لەوێ تێپەڕێنن.

دۆن پاولۆ ناهومێد و دڵسارد بۆ موسافیرخانەی تەرنسل دەگەڕێتەوە. زابالیونە گوتوویەتی کە «لاوان جێگای بڕوا نین» هەر ئەوە خۆی ئەو هیوادار دەکا، لەگەڵ ئەوەش نابێ زۆر کات بەفیڕۆ بدا. لە کۆڵانەکانی فوسا بەتایبەت لە دەوروبەری ڕەستورانەکان هێشتیا حەشیمەت زۆرە. «برەنیچە» لەپێش موسافیرخانەی خۆی بەرازێکی برژاوی تەندوری بۆ فرۆشتن داناوە. بەرازی بەشیشەوە کردووە، لەسەر مێز درێژ کراوە. لە تەندوردا کردوویەتە کەباب و خوێ و ئیسیوەت و جاترە و گیای تایبەتی پێوەرکراوە. حەشیمەت لە دەورەی مێز کۆبوونەوە، بەڵام کەمن ئەوانەی کە گۆشتی کەباب بکڕن، جگە لە نیزامییەکان کە تازە جیرەی سەربازییان وەرگرتووە. ئەم وەرزێرانەی لیباسی سەربازیان لەبەردا نییە بەحەسرەتەوە تەماشای دەکەن و ددانی تیژیان کە وەک ددانی گورگی برسی دەچێ، نیشانی دەدەن. دەرەجەدارێکی ئەرتەشی پلە گۆشتێکی برژاوی لەسەر نانێکی سپی داناوە و بەچەقۆیەکی چەند دم خەریکی بڕینی گۆشتە. لەپێش کورسی شاردارییدا دووکانێکی بچووکی دار کراوەتەوە و لەنێو ویدا بەدوور بینی زەڕەدار، دیمەنی ڕەنگی حەبەشە نیشان دەدەن. کەسێکی بخوازێ بچێ دەبێ دووشایی هەقی چوونە ژوورێ بدات. دۆن پاولۆ دووشایی خۆی دەدا و وەک خەڵکی دیکە لە سەفدا ڕادەوەستێ. بەپێش چاوی خەڵکدا کونێکی زەڕەبین تێکراو ڕادەبرێ و هەموو جارێ چاو بەکونەکەوە دەنووسێنێ دەورەیەک عەکسی ژنانی حەبەشەیی بەلاقی توکناوی و مەمکی کەیف بزوێن دەبینێ. ئاخری هەمووان عەکسی شاژنی حەبەشەیە.

تەماشای ئەو دیمەنانە لەسەریەک لایەنی جوانی و نیشتمانپەروەرانەیان هەیە پتر لەوە درێژەی دەبێ کە دۆن پاولۆی گرفتار لە سەفدا خوازیاریەتی. بەتایبەت ئەوانەی لەپێشەوەن لە حاست هەر عەکسێکدا

ماوەیەکی زۆر ڕادەوەستن و تەماشا دەکەن. تکا لە هاوڕێکانی دەکات کە نەختێ خۆشتر تێپەڕن. بەڵام ئەم تکایە دەبێتە هۆی ئیراد و لاتاوی خەڵک. لە ئاخریدا کاتێ لە تەماشای ئەم کۆمەڵە هونەرییە تەواو دەبێ، تاقەت ناهێنێ بێ ئامانج هیلاک و تووڕە دەکەوێتە ڕێ و کەمی دەمێنێ تووشی کارێکی ئەحمەقانە بێت. بۆ نموونە لە نێوەڕاستی مەیدان هاوار بکات: «نابووت بێ شەڕ»

دووبارە بۆ ڤیلای چوار فەسڵ دەگەڕێتەوە. هەموو جارێ لەنێو گیا و لەسەر لۆدە کایەکان لیباسی کیژەکانی زابالیونە دەبینێ و، بەڵام بیانکینا و گالەوەڕێن دیار نین.

ئێستا بۆتە شەو. سەرگەورەکانی ناوچە بۆ بەشداری لە میواندارییەکی ڕەسمی لە میوانخانەی «برەنیچە»دا کۆدەبنەوە. بەڵام وەرزێرانی فوسایی و پیشەساز و وردە بۆرژوازی بانگ نەکراون. ئەوانەی لە دێهاتیشەوە درەنگ هاتوون لە مەیخانەی «خۆش ئەخلاق» لە نیزیک سێلاوگر کۆبوونەوە. خاوەنی مەیخانە بۆ ئەوەی دەزگای خۆی بڕەنگێنێ، چەند نیو تەختی لە دەرەوە ڕیز کردوون و شەڕابی ناوچە بەنرخی هەرزانتر دەفرۆشێ. کوپە شەڕابێکیان لەبن دارە گوێزێکی پیر و لە قەراخ جۆگەلە داناوە. شەڕابفرۆش نیو بوتڵەکان لەو کوپەیە پڕ دەکات و خزمەتکاری ژن بۆ شەڕابخۆرانیان دەبەن.

دۆن پاولۆ لەنێو شەڕابخۆران دەستەیەکی خەڵکی پیتراسکای دیوەتەوە و لەگەڵ «پاسکاندرە» و ماگاشیا و شاتاپ و هیتر کە زۆربەیان سەرخۆشن دەستی بەقسان کردووە. «بادپا» لەپشت پنجە گوێنییەک لە کاتێکا مێش دەوریان داوە لە پەنا گاریەکە خەوی لێکەوتووە. دۆن پاولۆ دەیەوێ هەرچۆنێک بێ تێ بگا کە ئەم وەرزێرانە لە بارەی شەڕەوە چۆن بیر دەکەنەوە. بەڵام جگە لە قسەی هیچوپوچ چیتر نابیسێ. «پاسکاندرە» دەڵێ: «دەکرێ بەو زووانە دووبارە دەربەدەری دەست پێ بکرێ» و گرنگیش هەر ئەوەیە. «کامپۆ باسۆ لە وتەکەی زیاد دەکا و بێ گومان بەو زووانە ئەسپ و ئێسترەکان بەسۆخرە دەگرن. بەڵام ئەو کەسەی لە کەرێک زیاتری نییە نابێ نیگەران بێت» شاتاپ دەیەوێ بزانێ کە چەکی «تیشکی مەرگ» ئەو بەرهەمەش لەبەین دەبا کە هێشتا شین نەبووە یان نا. ئەوانیتر گوێ دەدەنێ و دەخۆنەوە وبێ دەنگ و جوڵە و ماتن. ئەم میللەتە کەوا فەقیر و بەدبەخت و دەشتەکییە و چەند سەدەیە جگە لە «ئێل کرین مشینۆ»! کتێبێکی دیکەیان نەخوێندۆتەوە و هەموو حیکمەتی ویش چەند مەسەلە و مەتەڵۆکە کە پشتاوپشت هاتۆتە خوار ئێستا بەواتای واقعی وشە چۆتە نێو تەبلیغات و نوقم بووە.

ماگاشیا بەقەشە دەڵێ:

– ئاغای قەشە، تۆ باشتر بوو شەڕابێکت پێ داکردبایە و ئەو شتانەت لە ئێمە نەپرسیبا کە سەری لێ دەرناکەین. لە پیتراسکا گاڵتەیەک یا نوکتەیەک سالانی درێژ دەمێنێتەوە و لە باوکەوە دەگاتە کوڕ و هەمیشەش بەیەک جۆر دووپات دەبێتەوە. بەڵام لێرە مرۆڤ لە ڕۆژێکدا ئەوەندە شت دەبیسێ کە سەری سوڕدەمێنێ...

دۆن پاولۆ لە کوێرەڕێی قەراخ سێلاوگر چاوی بەزابالیونە دەکەوێ. وەکیل قەشە بۆ پەنایەک دەبا و بەڕەنگی پەڕیو و دەنگێکی وەک ناڵین لێی دەپرسێ:

– تۆ کیژەکانی منت نەدیوە؟

هێندێ لە شەڕابخۆران کە وەکیلیان ناسیوەتەوە، دەورەی دەدەن و لە کاتێکا سەرخۆش و بەلادا دێن، شەڕابی بۆ دێنن و هاوار دەکەن: «وتار بدە ئاغا وتار، ئێمە وتارمان گەرەکە»

حەشیمەت هەروەک لەوانە بوو بەگوێرەی مەیل و ویستی مۆسیقاژەن و ئاواز و هەوا، داوای سەمای «فۆکسترۆت» بکا، ئێستا داوای وتار دەکات. لە زابالیونە حاشا و لە حەشیمەت پێ داگرتن، ئاخرەکەی لەبەر ئەوەی لەنێو ئەوانەی دەورەیان داوە وەکیل چەند کەس لە کاربەدەستانی دەوڵەتی دەبینێ و دەیانناسێ، ناچار مل ڕادەکێشێ. کیژەکانی لە بیر دەباتەوە و وەبیری دێتەوە کە پۆستی کەلانتەری ناوچە بەرپرسی نییە و چۆلە. چەند کەس لە لاوان بەزەحمەت بۆ لای مێزی پەنا کوپەی شەڕاب پاڵی پێوەدەنێن. زابالیونە دەستێک بەسمێڵی دادێنێ و بۆ لای سەرەوە بایاندەدا و قژەکانی ڕێکوپێک دەکا. ڕوخساری گۆڕانێکی بەسەر دادێت و چاوەکانی دەتروسکێن، دەستەکانی بەرەو عاسمان بەرز دەکاتەوە و پاشان بەدەنگی بەرز و نەوی ئاوا دەست پێدەکات:

– ها ئەی ڕۆڵەی ڕۆمی ئەبەدی، تۆ ئەی میللەتی من!

بەم جۆرە موسیقا دەست پێ دەکا، مۆسیقایەکی خۆش. وتاردەر لەگەڵ ئەم چارەڕەشانەی سەرخۆش لە نەشەی شەڕاب جۆرێ قسان دەکات وەک بلێی لەگەڵ ئەنجوومەنی پاشا و ئیمپراتۆرانی دوورخراوە بەرەوڕووە. هەڵمی سەرخۆشی بیرەوەری شەوکەت و جەلالی کەونارایی لەخۆدا دەتوێنێتەوە و درێژە بەقسەکانی دەدا:

– بەمن بلێن کێ شارستانیەت و کلتووری بۆ دەریای مەدیتەرانە و بۆ تەواوی ئەفریقا کە لە کۆنەوە ناسیبووی، بەدیاری بردووە؟

دەنگەکان وەڵام دەدەنەوە: «ئێمە»

– بەڵام حەیف کە بەرهەمی ئەو کارەی ئێمە، خەڵکی دیکە بردوویەتی. دووبارە تکا دەکەم پێم بلێن کێ شارستانیەت و کلتووری بۆ هەموو ئەوروپا و بۆ ڕۆخەکانی تەماوی ئینگلستان بردووە و، دەیان شاری دروست کردووە. شوێنێ کە ئینسانەکانی سەحرایی لەگەڵ بەراز و گاکێوی وەک چوارپێیان لەوێدا دەلەوەڕان.

دەنگەکان وەڵام دەدەنەوە «ئێمە!»

– بەڵام ئیدیکە چێژیان لێ وەرگرتووە. دیسان تکا دەکەم پێم بلێن کێ ئەمریکای دۆزیوەتەوە؟

ئەمجارە تێکڕا ڕادەبن و بەیەک دەنگ وەڵام دەدەنەوە: «ئێمە! ئێمە! ئێمە!»

– بەڵام حەیف و داخ کە قازانجی بۆ خەڵکی دیکە بووە. دیسان تکا دەکەم پێم بێژن کێ کارەبا و تێلگراف و بێسیم و زۆر شتی تری داهێنا کە بناخەی ژیانی تازەن.

دەنگەکان وەڵام دەدەنەوە: «ئێمە!»

– بەڵام فایدەی بۆ خەڵکی دیکە بووە. ئاخرەکەشی پێم بێژن کێ بۆ گشت وڵاتانی دنیا ڕۆیشتووە تا

کانگاگەل بدۆزێتەو، پردان دروست بکا، زەلکاوان وشک بکات؟

ئەمجارەش هەموو ڕادەبن و بەیەکدەنگ هاوار دەکەن: «ئێمە! ئێمە! ئێمە!»

– بەڵێ من بەجارێک ڕیشەی هەژاری و چارەڕەشی ئێوەم نیشان دا. بەڵام پاش چەند سەدە زوڵم و داماوی، ئێستا کەرەمی خوا پیاوێکی بۆ وڵاتی ئێمە ناردووە کە پێی سپێراوە ئەوەی هی ئێمە بووە و لێیان دزیوین بۆمان بستێنێتەوە.

چەند دەنگێک هاوار دەکەن:

– بۆ پێشەوە بۆ لەندەن! بۆ لەندەن!

دەنگی دیکە هاوار دەکەن: «بۆ نیویۆرک! بۆ ئەمریکا! بەرەو کالیفۆڕنیا!

پیرەمێردێک هاوار دەکات: «بەرەو سائوپۆلۆ، بەرەو تونیدا پۆلیستا، بەرەو ئاوە نیدا ئاندیکا «شاری برازیل و ئارژانتینن»

لە پەنا دۆن پاولۆ شاتاپ گەرم دادێ و هەرچەندە لەبەر سەرخۆشی خۆی پێ ڕاناگیرێ، بەڵام پێ دادەگرێ کە بچێتە سەر نیوتەخت و پاشان دەنگی خەڵک دەدا ؛ بێ دەنگ بن. دوایە دەنەڕێنێ و دەڵێ:

– بەرەو نیویۆرک بۆ شەقامی ٤٢ بۆ شەقامی ٤٢

دەوروبەری دەپرسن: «بۆ لەوێ چ باسە؟

شاتاپ هاوار دەکا «خۆتان دەزانن لەوێ چ باسە! بەرەو شەقامی ٤٢

دووبارە بێ دەنگی بەر قەرار دەبێ و زابالیونە تارمایی ڕازداری «تیشکی مەرگ» دەکات کە داهێنانی هەرە تازەی بلیمەتانەی ئیتالیایە و چەکێکی لێ بڕاوە بۆ زیندووکردنەوەی گەورەیی ئیمپراتۆری ڕۆم و دەڵێ:

– ئەم تیشکە ئامرازی مۆتۆڕ ڕادەگرێ. قەتارەکان لە وشکی و پاپۆڕەکان لە دەریادا ڕادەگرێ. پێوەندی لەگەڵ ئەم تیشکە دڵی مرۆڤ لە لێدان دەخات. تەگەری دووچەرخە دەتەقێنێ، مەمکی ژنان وشک دەکا، سەعاتان لە کار دەخات. پەڵەورەکان لە حەوا بەردەبنەوە. زەنگوڵەی کەنیسەکان دەکەونە خوارەوە. سەربازانی دوژمن دەبنە پەیکەرێک لە خوێ. ئیتر هیچ هێزێک نییە ئێمە لە پێشکەوتن بگێڕێتەوە.

ئەو پیاوە خوداییەش ئیمڕۆ ئەوەی بەدنیا ڕاگەیاندوە. بەڵێ کاتی پاککردنی حیسابان هاتووە.

ئێستا حەشیمەت هاوار دەکا: «بەرەو نیویۆرک شەقامی ٤٢!»

حەشیمەت بۆ دەورەی مێزی زابالیونە هێرش دەبەن تا وای لێ بکەن قسەکانی درێژە پێ بدات. بەڵام ئەو لەو کاتەدا لە دوورەوە چاوی بەکیژەکانی دەکەوێ کە لە کوێرەڕێی قەراخ سێلاوگر باسکیان خستۆتە باسکی سەربازان و دەڕۆن

وەکیل بەگورجی لەسەر مێز دێتە خوار و بەمست و پاڵپەستە بەنێو حەشیمەتدا ڕێگا دەکاتەوە و بەدوای کیژەکانی دەکەوێ.

لەم کاتەدا مۆسیقا لەپڕ بێ دەنگ دەبێ و هەر کەسە بەکەیفی خۆی شتەکە لێک دەداتەوە.

شاتاپ بەدەوروبەری خۆی دەڵێ:

– لە نیویۆرک لە شەقامی «مالیری» کابرایەکی ڕەزیل هەیە بەناوی «مستەر چارلز لیتل بل- یخی- زوخالی» لەو بڕوایەدام هەوەڵێن پەند بەو بدرێ. دیارە هەموو دەتوانن کەسێکی دیکەش پێشنیار بکەن. دەبێ ئەو کابرایە بەدیل بگیرێ و پاشان مەجبوور بکرێ بەپێش تەواوی سەربازانی هەنگێکی تەواودا بڕوا و هەر سەربازێکیش کە پۆتینی بزمارداری دەپێدا بێ، شەقێکی لێ بدا! ئەگەر زمانێکی بۆ سکاڵا گەڕا، پێی بگوترێ: «شات ئاپ» دیارە خۆی دەزانێ شاتاپ یانی چی!

کامپۆ باسۆ دەیکێشێتە کەنارێک و لێی دەپرسێ:

– لە شەقامی ٤٢ چ باسە؟

شاتاپ دەڵێ: «ئەوێ شوێنی ڕابواردنە. دەوڵەمەندەکان بۆ ڕابواردن دەچنە وێ. لەوێ ژنان دەبینی کە لەبەر بۆنی عەتریان مرۆڤ سەرخۆش دەبێ.» ئەو دەم خۆشی چاو دەنوقێنێ و بۆن دەکا، هەر دەڵێی لە دوورەوە بۆنی وانی کردووە. بەڵام لەپڕ بێ دەنگ دەبێ، چونکە کوڕەکەی دەگاتە وێندەرێ. کوڕەکەی لیباسی سەربازی لەبەردایە، لیباسێکە لەبەریدا دەگری:

قۆڵەکانی تا مەچەک هەڵگەڕاونەوە، دەلینگی شاڵواری بەزەحمەت دەگاتە بەر ئەژنۆی. باوکی پێی دەڵێ شەڕاب بخواتەوە. کوڕ پێی دادەکا و دەخواتەوە.

باوکی دەڵێ: «دیسان بخۆوە. خۆش بەحاڵت کە گەنجی.» پاشان پێی دەڵێ:

– کوڕم! ئێستا چت پێ دەڵێم لە بیری مەکە. ئەگەر دەوڵەت بڕیاری دا سەرباز بە «تیشکی مەرگ» بۆ نیویۆرک بنێرێ، لە ڕیزی سەربازان وەرە دەر و داوتەڵەب بەو بەدەوڵەت بڵێ: کە باوکت لەوێ بووە. تۆ حیسابی زۆرت لەوێ هەنە و دەبێ پاکیان بکەی.. کەوابوو کاتێکی لەوێ لە مەیدانی تۆپخانە دابەزی بەدەستی ڕاستەدا بابدەوە و بپرسە شەقامی «مالری» لە کوێیە.؟ لەوێ دووکانی کابرایەک بدۆزەوە بەناوی «مستر ساموئیل سمسار» ئەو جوولەکەیەکی لهستانییە کە بەزمانی «ناڵولی» قسە دەکات. پیرەمێردێکی چکۆلەیە، سەری لە هەموو شت دەردەچێ. دەزانێ لە کوێ دەتوانی باش بخۆی و بخۆیەوە و پولدارەکان لە کوێن. شار گەورەیە ئەگەر ناتەوێ بزر بی هەوڵ بدە ئەو بدۆزیەوە.

کوڕ قاقا پێدەکەنێ و بەهەقناسی تەماشای باوکی دەکا و بەسەر بەڵێی بۆ دەڵێ.

باب دووبارە دەڵێ:

– بخۆوە و گوێ بگرە. من ئیتر پیر بووم و شتی زۆرم گەرەک نییە. بەڵام ئەگەر دەتەوێ دڵم خۆش کەی، سێ چوار جووت کەوشی «گاڵ»ی پەنجە پانم بەدیاری بۆ بێنە. سامۆئیل دەزانێ دەبێ لە کوێیان بکڕی. لەبیرت بێ کەوشی پەنجە باریکم بۆ نەهێنی، چونکە قاچم مێخەکەی هەیە.

لەپشت مێزی جیرانیان بەردتاشێکی خەڵکی «برگام» دانیشتووە کە هێشتا لیباسی وڵاتی خۆی، واتە کڵاوی کەوڵی شەو، کۆتێکی مەخمەری لەبەردایە. ئەو ساڵی بوومەلەرزە بۆ کاری سازکردنەوەی

خانووبەرە هاتۆتە «مارسیکا» و لە فوسا ژنی هێناوە و ئیتر نەگەڕاوەتەوە.

ئێستا قسە لە کارێکی گەورەی ئاوەدانی دەکات کە لە سویس ئیتاڵییەکان بەڕێوەی دەبەن. دەڵێ:

– من هەموو تەمەنی لاویم لە چاردە ساڵی بەدواوە لەگەڵ باوکم لەو وڵاتە ژیاوم. لە هەموو سویس تونێلێک نییە کە بەدەستی کرێکارانی ئیتاڵیایی لێ نەدرا بێت. باوکم کاتی لێدانی تونێلی «لوتشبرگ» لەگەڵ بیست و چوار کرێکاری دیکە لەژێر ڕووخاندا مرد. پاش وی من بۆ لێدانی تونێلەکانی «تریمباخ» و «کرانشە» و «ئالورب» کارم کردووە. لە «تریمباخ» خانووی کرێکارانی ئیتاڵیایی لە دار دروست کراوە و گوندێکی تازەی لێ ساز بووە کە ئێمە ناومان نابوو «ترابولسی، تریپولی»

کامپۆ باسۆ دەپرسێ: «بۆچی ترابلس؟ خۆ ئێوە عەرەب نەبوون؟»

«برگامی» دەڵێ:

– هەروا ئیتر! ئەم خەڵکەی سویس ئینسانی زۆر باشن و پارەی چاک دەدەن. بەڵام تەواوی ئەم کارانەی خانووبەرە ئەنجامی بۆ وان بوو نەک بۆ ئێمە. لە گەڵکوو کارەکە تەواو دەبوو، خێرا دەبوایە بڕۆین. زۆر جار هەڵدەکەوت کە هەبوون کەسانێک کاتی ڕۆیشتن باسکی لە دەست دابوو. بەدبەختی وەها لەو فەقیرانە دەگەڕا، کە مێش بەدوای کەری پیردا. لە «کریمسل» لە نیزیک «بێرب» لەو کاتەدا کە خەریکی هەڵکەندنی بناخەی ساختومانێکی کارخانەی کارەبا بوون، لەپڕ بەردێک لەبەر تەقینی مین پەڕیە حەوا و بەسەر فەقیرێکی هاووڵاتی ئێمەدا کەوت کە دووسەت میتر دوور بێ خەیاڵ نانی دەخوارد. بەردەکە وەپشتی کەوت و هەر لە جێ کوژرا، ڕاست وەک ئەنگێوەیەکی دەست ڕاست بەگوللەیەک دوژمنی کوشتبێ.

ئێستا دەستەیەکی سەرخۆش لە دەورەی کوپەی شەڕاب کۆبوونەوە و سەر و گوێی گۆرانییەکی قەدیمی ئاوارەکان» دەشکێنن: –

– سێ ڕۆژی تەواو لە لۆتکەی هەڵمدا – دەڕۆن و دەڕۆن تا دەگەنە ئەمریکا.

لەپشتی مێزێکی دوورتر پیرە پیاوێک کە مۆبل و سەندەڵیان چاک دەکاتەوە، بیرەوەری سەردەمی مانەوەی خۆی لە «سان پاولۆ»ی بیرزیل بۆ دەوروبەری خۆی باس دەکات:

– لە «سان پاولۆ» گەڕەکێک بوو کە بیرزیلییەکان پێیان دەگوت: «ئاباچئو پیکس» و ئێمەی ئیتاڵییەکان لەوێ لەگەڵ ڕەشەکان تێکەڵ بووین. ڕۆژانە بۆ بژێوی کورسی و سەندەڵیمان چاک دەکردنەوە. شەوانەش بۆ بەرگری لە خۆمان چەقۆمان دروست دەکردن. لەوێ چوونی کۆڵان بێ چەقۆ وەک بێ تفەنگ بچیە شەڕ وابوو. باوکم دەیگوت: باشترە مرۆڤ خەریکی کار و ژیانی خۆی بێ. بەڵام هەرچۆنێ بێ چەقۆ وەشاندن لە چەقۆ وێکەوتن باشترە. لاوانی بیرزیلی کە دەیانویست گێچەڵێک بەئێمە بکەن، شەوانە دەهاتنە گەڕەکی «ئاباچئو پیکس» و ئێمەش هەمیشە دڵ و ڕیخۆڵەمان دەخستنە نێو دەستیان و بەڕێمان دەکردنەوە. هەر شتێکی لە دەوروبەری «سان پاوڵی» دروست کراوە، ئیتاڵییەکان دروستیان کردووە. بەڵام بەشی زۆریان لە «ئاباچئو پیکس» و لە گەڕەکی «پراز» لەگەڵ تورک و

پورتوگالی و ئەسپانییەکان ماونەوە. ئەگەر بەڕاستی ڕۆژی حیساب پاککردن بێت، پارچەیەکی گەورەی بیرزیل بەئێمە دەگات. من کە ئێستا لەگەڵ ئێوە دەدوێم دەتوانم داوا بکەم کە ئەو وڵاتە باش دەناسم.

دۆن پاولۆ فرە بەپەرۆشە کە دەبینێ وەرزێران ئاوا خوێنساردی ئاسایی و خۆڕاگری کەونارایی خۆیان لە دەست داوە و سەرخۆشی تەبلیغات بوون.

دەبێتە هەرا و سەرباز بەبێ ئەوەی پارەی مەیخانە بدەن وەدەردەکەون و دەڕۆن. ژنانی خزمەتکار هاوار دەکەن، خاوەنی مەیخانە بەچەقۆ هەڕەشەیان لێ دەکات. سەرباز لە دوورەوە بانگ دەکەن و دەڵێن: «برۆ پارەکەت لە دەوڵەت بستێنە.»

لە دەوروبەری کوپە ئێستا کە چۆڵ بووە، دە کەس لە وەرزێران گۆرانی موهاجیران درێژە پێ دەدەن. چەند کەسیان دەچنە سەر کوپەی شەراب وەک ئەو کەسانەی کە خۆیان بەلێواری پاپۆڕی نێو دەریای بەشەپۆلەوە هەڵواسیبێ، سینگیان بەلێوی کوپەی شەرابەوە ناوە و بەخەیاڵی ڕۆیشتن بەسەر پانایی دەریادا ئاوا گۆرانی دەڵێن:

سێ ڕۆژی تەواو لە پاپۆڕی هەڵمدا
دەڕۆن و دەڕۆن تا دەگەنە ئەمریکا
نە گیایان وەگیر دەکەوێ نە کا
لەسەر هەردی ڕەق نوستن
هەروەک حەیوانات لێی دەکەون.....

دەنگی سەرخۆشانە و گوێ ئازاردەر دەنگی داوەتەوە. کێشی دەنگەکان ئەوەندەی پشوو دێت دەکێشرێ و لەگەڵ ژێستی گرژ و هەوا گۆڕین هاوڕێیە و لایەنی بەرەوڕووی ئەم حەرەکاتە و ئەدایانە وەک ئەو موسافیرانەن کە خەریکن بەقەستی سەفەر سواری پاپۆڕ دەبن.

ماگاشیا «باد پا»ی فەقیر وەخەبەر دێنێ کە لەپشتی پنجە گوێنی خەوی لێکەوتوە. دەیهێنێ و گاری لێ قایم دەکات. خەڵکی پیتراسکا دەیانەوێ برۆن، چونکە زۆر درەنگ بووە. دۆن پاولۆش ڕا دەبێ و هەر چەند لەبەر هیلاکی خۆی پێ ڕاناگیرێ، جارێکی دیکەش بۆ دیتنی بیانکینا و گالەوەڕین دەچێتەوە ڤیلای چوار فەسڵ. لە پردێ دەپەڕێتەوە و دەچێتە نێو کۆڵانی ڕەزەکان. دەنگی گۆرانی موهاجیران بەتاریکیش بەدوایدا دێت:

بەڵام ئەمریکا زۆر جوان و بەرفراوانە
دەوراندەوری چیا و ڕووبارە.
بەڵام سەنعەتی ئێمە ئیتاڵییەکان
لە هەموو شوێنێ دێهات و شاری پێکهێناوە.!

لە نیزیک دیواری ڤیلای چوار فەسڵ، قەشە تووشی گالەوەڕین دەبێ و پێی دەڵێ:

– من پێویستە لەگەڵ تۆ بدوێم.

کابرا دەڵێ: «ئاغای قەشە، منیش لەگەڵ تۆ ئاخافتنم هەیە.

هەرتکیان لە تاریکیدا کوچە باخی ڤیلا دەگرنە پێش و لەپێش ڤیلا لە پەنا حەوزی بەرد دادەنیشن. قەشە دەست پێ دەکا:

– شەڕ دەست پێ کراوە. شەڕی بانکە کە بەیارمەتی وەرزێرانی ئیتاڵیایی دژی ورزێرانی حەبەشە بەڕێوە دەچێ. من تەواوی ڕۆژ بەدوای تۆدا دەگەڕام تا قسەت لەگەڵ بکەم و بزانین دژی ئەم شێتییە دەتوانین کام هەنگاوی خێرا بنێین.

گالەوەڕین دەڵێ: «من تەواوی ڕۆژ لەگەڵ خانم باڕون بووم. ئاغای قەشە تا شێت نەبووم لەوانەیە تۆ بتوانی دەفریام کەوی.

قەشە دەپرسێ: «چ دەردێکت هەیە؟»

بەڵام گالەوەڕین وەڵام ناداتەوە. قەشە دووبارە دەیلێتەوە:

– ئیمڕۆ شەڕ دەست پێکراوە شەڕی بانک.....

گالەوەڕین دەڵێ: «من و خانم باڕۆن لە تەمەنێکدا ین. ئەو دەمانە کە منداڵبووین زۆر جار لە پەنا ئەم حەوزە، لە کوچەی باخ، لە نیزیک قەفەسەی تاوسان و لە دەوروبەری «عیبادەتخانەی زوهرە» پێکەوە یاریمان دەکرد. تا ڕۆژێک دایک و بابی لە دێردا حەپسیان کرد.» دۆن پاولۆ قسەکانی دەبڕێ و دەڵێ:

– لە سەربردەی وی ئاگادارم.

– کەوابوو ئاغای قەشە تۆ دەزانی کە مێردی وی لە شەڕێکی تەن بەتەندا کوژراوە. ئەوە ڕاست سزای خودایی بوو. ئەو دەم خانم باڕون لەجیاتی ئەوەی بێتە ئێرە، ویستی لە شار بژی و چ بێژم و چی کرد. دیارە پێت وانەبێ کە ئینسانێکی خەراپە، نا، تەنیا زەعیفە.

قەشە دەپرسێ: تۆ لە کوێ دەزانی؟

– خانم باڕون خۆی هەمیشە بۆ منی دەنووسی.

– یانی ئەو سەربردەی ژیانی خۆی بۆ تۆ دەنووسی؟

گالەوەڕین دەڵێ: «بەڵێ، ناڕاستەوخۆ. ئێستا ئیتر بۆتە ئیماندار و ترسی مردن هەڵی گرتووە. ئەو دەمیش ڕۆژەکانی شەممە بۆ وەزمانهاتنی گوناحانی دەچوو. ئەو کەسەی ئیقراری وی دەبیست دەبێ پیاوێکی تۆسن و دڵڕەق بووبێت. چونکە بۆ هەر گوناحێکی گەورە مەجبووری دەکرد بۆ شووشتنەوەی گوناحەکە دوعای (Ave Maria) بخوێنێ و بەزمانیش لەسەر هەرد نیشانەی خاچ بکێشێ. ئەم جۆرە شووشتنە لای ئێمەش هەیە. بەڵام ئەگەر قەشەیەک غیرەتی ئەوەی هەبێ سزایەکی ئاوا بەسەر خانمێکی باڕوندا بسەپێنێ، دەبێ قبوول کەی کە ئەوپەڕی بێبەزەییە. سەبارەت بەخوێندنی دوعای (Ave Maria) پیاو هەق بلێ هەمیشە ئەو دوعایەی دەخوێند. بەڵام کێشانی خاچ لەسەر هەرد بەزمان کارێکە خانم باڕون هەمیشە منی کردۆتە مەعموور ئەنجامی بدەم. دیارە مەبەستم شکایەت نییە، چونکە لەبەر ئەوەی

ئەم کارە بۆ خاتری ئەو بووە، هەمیشە بەدڵ ئەنجامم داوە. ئەو دەم لە هەر شوێنێ بوایە لە ڕۆم یا لە «سن مۆریتس» یا «مۆنتی کارلۆ» کارت پوستاڵێکی بۆ من دەنووسی و ژمارەی خاچەکانی کە دەبوایە بەزمان لەسەر هەرد بیانکێشم، دیاری دەکردن. تا ئەو کاتەی باڕون زیندوو بوو ژمارەی خاچەکان لە حەوتودا لە چەند خاچ تێنەدەپەڕی. بەڵام پاش ئەو زیادیان کرد و دەگەنە بیست و سێ. دیارە ئاغای قەشە دەزانن خانمێکی بەو نازەنینییە و سی گوناحی گەورە لە حەوتودا! لەم دواییەدا لە حەوتودا لەسەر بیست و یەک ڕاوەستاوە. ناکرێ بلێی کەمە، ڕۆژێ دەبێتە سێ.!

دۆن پاولۆ پشت ئەستوری دەکا کە ڕۆژێ سێ زۆرە و تۆ هەروا بەزمان خاچت کێشاون.؟

گالەوەڕێن بەمنگە منگ دەڵێ:

– ئەوە تەنیا هۆی پێوەندی نێوان من و ئەو بوو کە مابۆوە. ئەگەر من ڕەتم کردبایەوە یەکی تری دەکردە مەعمووری ئەم کارە، ئەو دەم بەجارێک لێی بێ خەبەر دەبووم. پاشان گالەوەڕێن قەشە دەباتە تەویلە، فانۆس هەڵدەگرێ و لە دیواری تەویلە لە پانتایی چەند میتری چوارگۆشە ژمارەیەکی زۆر خاچی بچووک نیشان دەدا کە بەخەڵوز کێشراون. بۆ قەشەی ڕوون دەکاتەوە و دەڵێ: بۆ ئەوەی بەهەڵە نەچم و لە بیرم نەچێت، هەمیشە ژمارەی ئەو خاچانەی کە بەزمان بیانکێشم بەخەڵوز لە دیوارم دەکێشان، دیارە زیاتر لەبەر ئەوەی لەبیرم نەچێ. زۆر جار کە سەیری دیوارم کردووە گریاوم. ئەو خاچە بچووک و ڕەشانەی کە بەڕیز لە دیوار کێشراون، گوڕستانی ئەو سەربازانە وەبیر دۆن پاولۆ دێنێتەوە کە لە شەڕدا کوژراون و لە دەوروبەری «کوریتز» چاوی پێیان کەوتووە، بەڵام ئەمجارە لەجیاتی خاچی گۆڕستان، خاچی گوناحە گەورەکانی خانم باڕون دەبینێ.

هەرتکیان دەگەڕێنەوە و لە پەنا حەوز دادەنیشن. گالەوەڕێن دەڵێ:

– چەند ڕۆژە خانم باڕون هاتۆتە ئێرە، بزانە بۆ من جێژنێکی چەند گەورە بووە. ئەو پێی گوتم: «بۆیە گەڕاومەوە ئیتر پارەم نییە لە شار بژیم» من لە وەڵامدا گوتم: «خانمی من! هەتا نۆکەرت زیندووە خەمی هیچت نەبێ» ڕۆژی دوایی خەنیمەکەی کە خەڵکی «پیە مونە» و سەرهەنگی سوارە نیزامە گەیشتێ.

«بیانکینا» دەڵێ: لە فیز و پۆزی ئەو کابرایە وا دیارە کە لە شەڕی کرێمەدا بەشدار بووە» بەڵام من لێی نەترسام و هەر شەوی هەوەڵێ بانگم کردە پەنایەک و بەگوێچکەمدا خوێند؛: «ئەگەر ناتەوێ مەیتەکەت لە ڤیلای چوار فەسڵ بنێژرێ بەهەوەڵێن قەتار بگەڕێوە بۆ کرێمەت.» بەڵام خانم باڕون پشتی خەنیمەکەی گرت. لەودەمەوە ژیانم لێ تاڵ بووە. شەوانە خەوم لێ ناکەوێ و دەتوانم بڵێم هەر ڕۆژ نابێتەوە. ئەوەی لەم نێوەدا مسۆگەرە ئەوەیە کە وەزع هەمیشە هەروانابێ. پێرێ کاتی ڕۆژئاوا خانم باڕون هاتە لام و داوای لێ کردم کە وەک ڕابردوو بیست و یەک خاچ بەزمان لەسەر زەوی بکێشم. لە وەڵامدا گوتم: «نا، نا، بۆ ئەو گوناحانەی تۆ لەگەڵ ئەو کابرایە دەیکەی، من ئامادە نیم سزا بدەم.»

خانم باڕون بەسەرسوڕمانەوە تێکڕاما و چاوی پڕ بوون لە ئاو و پرسی: «یانی چی؟ من خۆم سزایان بدەم؟» لە ئاخردا بەڵێنم دا کە خاچەکان بکێشم، بەڵام بۆ ئاخرین جار. ئێستا کاتێ کە شەو دادێت ئەم

دوانە دەچنە سەرێ بۆ ژووری خۆیان. من هەست دەکەم سەرم دەسوڕێ، ڕاست وەک شێتانم لێ هاتووە. تاوێک هەدادانم نییە.ناتوانم بیر لە هچیتر بکەمەوە، کەوابوو ئەگەر تۆ بتەوێ لە بارەی شتێکی دیکە لەگەڵ من بدوێی، بێ فایدەیە و تەواو بێ فایدەیە.

دۆن پاولۆ لێی دەپرسێ: «دەزانی پۆمپیۆ کەی لە ڕۆم دەگەڕێتەوە.؟»

– نەخێر نازانم.

– من بیانکینام ناردۆتە «روکا» دەزانی گەڕاوەتەوە یان نا؟

– نا، هێشتا نەگەڕاوەتەوە.

پاشان گالەوەڕێن بەچاوی بەئەسرینەوە دەڵێ:

– ئاغای قەشە تۆ لەو ڕوانگەوە کە قەشەشی دەبێ لەگەڵ خانم باڕون قسە بکەی.

– بەداخەوە ئیمڕۆ شەڕ دەست پێکراوە. من ناتوانم بیر لە هیچ شتێکی تر بکەمەوە.

کۆڵانەکانی فوسا چۆلن و چرایان نییە. ئاڵا و تابلۆ و نەنووسراوەکانیان دیارە و نەڕەنگیان. هەروەک شوێنەواری لە کارنەواڵ بەجێماو شاری ن. وستوویان داپۆشیوە. دۆن پاولۆ لە کاتێکا بەلادا دێت لە پێش هۆتێلی تورنسل ڕادەوەستێ. چونکە لە سالۆنی نانخواردن دەنگی هەرا و گۆرانی دێت، ئەم دەنگ و هەرایە دەبێ ئاخرین ڕەنگدانەوەی میوانانی لووت بەرزی ناوچە بێ کە ویستوویانە دەستپێکی شەڕ لەگەڵ حەبەشە جێژن بگرن. بۆ ئەوەی ناچار نەبێت بەنێو سالۆنی نانخواردندا تێپەڕێ و لەگەڵ ئەو کەسانەی لێیان بێزارە تووشی قسان نەبێت، دۆن پاولۆ دەوری ساختومانە کە دەدا و لە ئاخری حەساری چۆل کە پڕە لە سەوەتەی بەتاڵ و دار و چیلکەی سووتاندن، دەرگای چوونە متبەقێ دەبینێتەوە.

ئێستا دۆن پاولۆ یەکێ لە ڕۆژەکانی سەردەمی منداڵی وەبیر دێتەوە کە ئەو دەم شاگردی پۆلی دووەمی سەرەتایی بووە. لە مەدرەسە ڕابوونێکی بەکۆمەڵ دژی مامۆستایەک بەناوی «دۆن وینچنتزۆ لیمونە» سەرهەڵدەدا. مامۆستا لە منداڵێکی داوە و باسکی شکاندوە. ئەو دەم دۆن پاولۆ لە تەمەنی ٧ – ٨ ساڵیدا بووە. گورج کلۆ خەڵوزێکی هەڵگرتووە و چۆتە مەدرەسە. لەسەر ڕێگای خۆی هەر دیوارێکی سپی و خاوێنێ دێتوە ئەم دروشمە تۆڵەخوازانەی لێ نووسیوە: «مردن بۆ وینچنتزۆ»ە نابووت بێ زوڵم» لە متبەقی موسافیرخانە دەنگی شووشتنی قاپ و کەوچک دەگاتە دەرەوەی حەسارێ. دۆن پاولۆ ناوێرێ بچێتە ژوور. ئەو دەم شاقەلی عەباکەی پڕ دەکا لە خەڵوز و بەنێو کۆڵانە تاریکەکاندا دەست بەگەڕان دەکات. کۆڵانی ئێزگەی ڕێگای ئاسن چۆلە و ئیزگەش خۆی لە بێدەنگیدایە. سواڵکەرێک لە سالۆنی چاوەڕوانیدا خەوتووە. سەگێکیش لە پەنای وەرکەوتووە. ئاخرین قەتار دەبێ ڕۆیشتبێ. دۆن پاولۆ لەسەر باجەی بلێتفرۆشی بەخەتی درشت دەنووسێ: «نابووت بێ شەڕ! بژی ئازادی!»

پاشان لە مەیدانی ڕێگای ڕێی ئاسن تێدەپەڕێ و دەچێتە شاری کۆن. بەکۆڵانی تەنگ و خوارەپێچەدا خۆ دەگەیێنێتە پێش کەنیسەی «سان گیۆ سپ» بەڵام دیوارەکانی کەنیسە قەڵشیون و لووس نین. باش لێیان نانووسرێ. بەپێچەوانە پەیژەکانی پانی کەنیسەکە دەگەنە دەرگای گەورە، ڕاست و لووس و

خاوێنن. هەر دەڵێی بۆ ئەم کارە دروست کراون. دۆن پاوڵۆ لە پەیژەی یەکەم دەنووسێ: «نابووت بێ شۆرباوی دەوڵەتی» لە پەیژەی دووەم دەنووسێ: «پایەدار بێ شۆرباوی ماڵێ» لە هی سێیەم دەنووسێ: «مردن بۆ پاپ لایەنگری شەڕ.»

کاتێ لە نووسین دەبێتەوە لەوێ دوور دەکەوێ و لە ڕێگادا دوو جار ئاوڕ دەداتەوە تا نووسراوەکانی خۆی کە بەخەتی کتێبی نووسیونی و لەبن کەنیسە باش دیارن تەماشا بکات. لە بادانەوەی کۆڵاندا کەمی دەمێنێ دەسەرخۆشێکی بەڕەڵا هەڵبنگوێ کە لەبەر سەرخۆشی بەلادادێت و گۆرانی موهاجیران دەچڕێ. سەرخۆش لەگەڵ تێهەڵەنگوتنی قەشە دەپۆشەکێ. پاشان بەپێکەنینێکی بەرز و ئەحمەقانە وەدوای قەشە دەکەوێ و بەنارەنار دەڵێ:

– دڵەکەم، دڵەکەم، دڵە جوانەکەم. ڕاوەستە بتبینم....

بۆ ئەوەی لەم جۆرە نەفرەتیانە دەرباز بێ، هەنگاوان توند دەکات. بەڵام سەرخۆش دەستبەردار نییە. قەشە سەبر دەکا تا لەبن چرایەک بیگاتێ و ئامادەیە دوو زللەی باشی تێسرەوێنێ. پاشان سەرخۆش هەست بەهەڵەی خۆی دەکا بەجولەیەکی گاڵتەیی بەبۆڵەبۆڵ دەڵێ:

– چ هەڵەیەک، خەریک بوو تووشی کوفرێکی گەورە بم.

دۆن پاوڵۆ دەگاتە پێش ئیدارەی باج و ماڵیات کە ئاڵای دەوڵەتی لەسەر هەڵواسراوە و لوولە ئاسنی ئەستووریان لەپشت پەنجەرەکان داناوە. لە پەنا دەرگا بەخەتی درشت دەنووسێ: «نابووت بێ شەڕ و بارمتەی ئینسانان، بژی ئازادیی!» لە کۆڵانی تەنیشتی دەنگی سەرخۆشان دێت. دۆن پاوڵۆ بۆ خۆپاراستن دەگەڕێتەوە میوانخانە و بەدەرگای ئاشپەزخانەدا کە چۆڵە و کەسی لێ نییە، دچێتە ژوور.

پۆمپیۆ لە ژوورەکەی وی لەسەر کورسی دانیشتوە و چاوەڕوانیەتی. کوڕی دەرمانفرۆش دەڵێ:

– من ئیمشەو لە ڕۆمەوە بەئاخرین قەتار گەیشتم. کە زانیم تۆ لێرەی هاتم بتبینم. لێرە چاوەڕوانت بووم لەگەڵ تۆ قسەم هەنە. دۆن پاوڵۆ دەڵێ: ئیمڕۆ تەواوی ڕۆژ لە تۆ گەڕاوم و چاوەڕوانت بووم. پاشان لە قسەکانی زیاد دەکا و دەڵێ:

– شەڕی تازە دەست پێ کراوە. شەڕی بانک لەگەڵ فەقیران. ئێمە دەتوانین چی بکەین.؟

پۆمپیۆ ڕەنگی بەڕوانەوە نامێنێ و لە وەڵامدا دەڵێ:

– وا نییە، تۆ بەهەڵە چووی. ئەم شەڕە بۆ میللەتی ئێمەیە و بەقازانجی شارستانیەتە.

– تۆ چۆن باوەڕ بەشتی وا دەکەی؟

پۆمپیۆ سەفەری خۆی بۆ ڕۆم بۆ باس دەکات: لەگەڵ یەکێک لە دۆستەکانی کە ئەویش لایەنگری شۆڕشی دووەمە چەند سەعات بەدەورەی بانکێکدا سوڕاونەوە کە پێیان وابووە پێشەوای ڕاستەقینەی شۆڕش لەوێدا حەپسە. گوێچکەیان بەدیوارەوە ناوە و لەلایەکیش وریابوون تا بزانن لە سەعاتی کاتی خواردندا، خواردنێکی وەک خواردنی زیندانیان بۆ ئەو بانکە دەبەن یان نا.

ئاخرەکەی بەزەحمەتێکی زۆر لەگەڵ دوو پۆلیسی چەکدار کە لەپێش بانک کێشکیان کێشاوە کەوتوونە

گفتوگۆ، بەڵام هیچ بەڵگەیان دەست نەکەوتووە. چەند شەو لە ماڵی ئاشنایەک لەگەڵ دەوڵەمەندان دانیشتوون. سەیر ئەوە بوو کە پۆمپیۆ لە بازرگانێکی گەورە و لە بانکدارێکی بیستبوو کە ئەوان گوتوویانە گومانیان لەوەدا هەیە کە شەڕی تازە لەگەڵ ئەفریقا بەقازانج بێت و ئەوەیان بەهەنگاوێکی مەترسیدار و پڕ خەرج زانیوە. ئەو دەم ئەو دوو دۆستە پرسیبوویان: «کەوابوو ئەم شەڕە بۆ چی ساز بووە؟» وەڵامەکان ناڕوون و دووسەرە بوون. هیچیان غیرەتی ئەوەیان نەبووە ناوی ئەو بەرن. داخوا دەکرا بەڕاستی هێندە لە زیندانییەک بترسێن؟ داخوا قبووڵ دەکرا کە وێنەیەکیان لەجێی ئەو داناوە ئامرازی بێ ئیرادەی بەردەستی بانک نەبێ؟ کەوا بوو بۆ شەڕ دەکا؟ ڕازی ئەم نوکتەیە دەبوایە لە مەیدانی «پیاتزا وێنێزیا» بۆیان ڕوون بێتەوە.

پۆمپیۆ پاشان دەڵێ:

– ڕایانگەیاند بوو کە ئیمڕۆ سەعاتی چواری دوای نیوەڕۆ سەرۆکی دەوڵەت وتار دەدا. من و هاڤاڵەکەم چووینە وێندەرێ و ڕاست لەبەرانبەر هەیوانی «کۆشکی ونیز» ڕاوەستاین. ناچار ماوەیەکی زۆر چاوەڕوان بووین تا لە مەیدانی کۆشک دەرکەوت و دەنگی بەسەر حەشیمەتدا بڵاوبۆوە. گومانمان لەوەدا نەما کە خۆی بوو، وێنە نەبوو.

دۆن پاوڵۆ دەیەوێ شتێک بڵێ، بەڵام دوودڵە، لەوە کە لەبەرانبەر بڕوایەکی ئاوا پتەو و ساکارانە بەڵگە بێنێتەوە. دەستی ڕاستی لە گیرفانی عەباکەیدا دەشێرێتەوە، چونکە هێشتا بەخەڵوز ڕەشە.

پۆمپیۆ دەڵێ:

– شەڕێکی ئیمڕۆ دەست پێ کراوە، ئەو زەوییە پانوبەرینانەی کە ئێستا بەیار و چۆڵ ماونەتەوە دەیخاتە ژێر دەسەڵاتی بێ کارانی ئێمە. ئەو ڕۆژەی کە ئابووری ئێمە لەژێر باری قورسی خۆنیشاندانی لە ڕادەبەدەری کرێکار ئازاد بێ، ئەو دەم و، تەنیا ئەو کاتە کە خەباتی کاریگەر لەگەڵ بانک و مۆنۆپۆلە تایبەتییەکان دەرەتانی بۆ پێک دێت. شۆڕشی دووەم تەنیا وەدوا دەکەوێ و ئێستا گرنگ ئەوەیە کە ئێمە لەم شەڕەدا سەرکەوین.

پۆمپیۆ دەست دەخاتە گیرفانی و کوتە کاغەزێک دە دێنێ و بەقەشەی نیشان دەدا و دەڵێ:

– من هەر ئیمڕۆ ناوی خۆم لە ئارتەشدا نووسیوە.

ئەو دەم دۆن پاوڵۆ دەڵێ: «کەوابوو ئێمە پێکەوە ئاخافتنمان نییە. لە کاتێکا کە خۆی ڕا دەبێ، دەرگای چوونە دەریش بەلاوەکە نیشان دەدا. بەڵام پۆمپیۆ پاش چەند چرکەیەک دردۆنگی هێشتا دەیەوێ داوای شتێکی لێ بکات:

– بەڵێنم پێ بدە هیچ لەو کارانە ئەنجام نەدەی کە پێکەوە لەنێو خۆماندا بڕیارمان لەسەر دابوون.

دۆن پاوڵۆ لە دوودڵی دایە. نایەوێ درۆ بکات. بەڵام دەبێ بیری ئەو مەترسیەش بکاتەوە کە لەوانەیە وەک قەشەیەکی دژی دەوڵەت بەکاربەدەستانی دەزگای بناسێن. ئەگەر بگیرێ و ناوونیشانی ڕاستەقینەی ئاشکرا بێ، فیکری گرتنی کەمتر لە فیکری ئابڕووچوونی ترسی وەبەردەنێ. بەتایبەت

فیکری ئابڕووچوونی لە فوسا و لە پیتراسکا لەبەرچاوی ئەو کەسانە کە تا ئێستا ئەویان بەقەشە ناسیووە. جگە لەوە تازە بەتەنیایی چی پێ دەکرێ. ؟

پۆمپیۆ بەپێ داگرتنەوە دەڵێ: «بەڵێنم پێ بدە.»

– بەڵێنت پێ دەدەم

پاشان دۆن پاولۆ لێی زیاد دەکا و دەڵێ:

– سەفەر بەخێر! هیوادارم بەسلامەتی لە شەڕ بگەڕێیەوە. ئەو دەم لە مبارەوە دیسان گفتوگۆ دەکەین.

پۆمپیۆ بەگەرمی قەشە لە ئامێز دەگرێ و بەڵێنی پێ دەدا کە لە ئەفریقاوە نامەی بۆ دەنووسێ و پاشان دەڕوا.

لە پەیژەکانەوە دەنگی پێکەنینی ئەو کەسانە دەبیسێ کە هێشتا لە سالۆنی نانخواردنی میوانخانە ئاهەنگی جێژن درێژە پێ دەدەن. دۆن پاولۆ دەستە خەڵوزاویەکەی دەشواتەوە. دەست شۆیی بۆنی میزی لێ دێت. دۆن پاولۆ لە ئاوێنەدا کە لەبەر گومێش خاڵخاڵ بووە، خۆی پیرتر و ڕەنگ پەڕیووتر دەبینێ. لیباسی ڕەشی هێناویەتە سەر شکڵی یاریکەرێکی خەمناکی سیرک. قسەکانی «ئولیوا»ی وەبیر دێتەوە کە پێی دەگوت: «تۆ ئەحمەقی، تۆ بۆیە شۆڕشگێڕی چونکە لە واقعییەت دەترسی» وشکە کۆخەیەک دەیگرێ و لەپڕ شلەیەکی گەرم و شیرین دێتە نێو زاری. کەفێکی سووک و ڕەنگ سوور دەکەوێتە سەر لێوانی. لەسەر تەختەکە درێژ دەبێ. دەکەوێتە یادی نووسراوەکانی کتێبی دوعای (Venit hora mea) داخوا سەعاتی من گەیوەتێ؟

هێشتا بەلیباسەوە لەسەر تەخت ڕاکشاوە و خەوی لێ ناکەوێ. لەپڕ دەنگی قاچ دەبیسێ. کەسێک سەبر سەبر لە دەرگای ژوورەکە نیزیک دەبێتەوە و ڕادەوەستێ و گوێ هەڵدەخات. قەشە دەڵێ: «وەرە ژوور». بیانکینا وەژوور دەکەوێ:

– من لەپشت پەنجەرەوە ڕووناکاییم بینی و هاتمە سەر.

کیژی لاو سوور و سپیاوێکی توندی کردووە و بۆنی ئاڵکۆلی لێ دێت. دەڵێ:

– لە ڕوکا بەشانازی شەڕ جێژنێکی بچووک بەرپا کرا بوو. دیارە لاوەکان زۆریان دەویست کە من شانازیان بدەمێ، بەڵام ئاخ لە چنگ ئەو مۆریکایەی تۆ چەندە ئەحمەقە. پاش ئەوەی ماوەیەک بەدوایدا گەڕام، ئاخرەکەی لە باخێکدا دۆزیمەوە خەریک بوو کەلەمی دەچاند. من پێم گوت: «یەکێک لە دۆستانی ڕۆمی تۆ منی ناردۆتە لای تۆ کە پێت بڵێم زۆری پێ خۆشە قسەت لەگەڵ بکات و ئەگەر بتەوێ ئامادەیە بێتە ئێرە.» ئەو سوپاسێکی منی نەکرد، تەنانەت پیاڵە ئاوێکیشی نەدامێ و لە وەڵامدا گوتی: «نایەوێ هیچ کەس ببینێ.»

دۆن پاولۆ بەزەحمەت هەناسەی هەڵدەکێشا و دەترسا دیسان کۆخە بیگرێ.

بیانکینا دەپرسێ: «بۆچی قسان ناکەی؟ چ قەوماوە! تا ئێستا هێشتا نەنوستووی؟ خەمت هەیە؟

قەشە بەئاماژەی سووکی سەر وەڵامی ئەرێ دەداتەوە.

– بۆچی؟ خەمی چیت هەیە؟ قەرزداری یا ئاشق بووی؟

دۆن پاولۆ بزەی دێتێ.

– ئێستا لە هەموو شت تێگەیشتم. تۆ ئەڤینداری ژنێکی تەرکە دنیای. من لە سەربردەی قەشەیەکدا خوێندمەوە کە هەمیشە خەمبار بوو. چونکە ئاشقی ئیماندارێک ببوو. بەڵام ئەوەندەش بزانە ژن لە دنیادا زۆرە.

کۆخە دووبارە نەخۆش تەکان دەدا و سەری بەسەر شانیدا دەکەوێ. لە لالێوی خوێنێکی باریک بەسەر چەنەگەیدا دێتەخوار. بیانکینا دەبینێ ڕەنگی بەڕوانەوە نەماوە. دەیەوێ بچێ کەسێک بۆ یارمەتی بانگ بکات. بەڵام ئەو دەستی دەگرێ و بزەیەکی دێتێ و بەهەناسەبڕکە دەڵێ:

– مەترسە، هیچم نییە.

بیانکینا بەپەلە دەسرەیەکی بەئاوی سارد تەڕ دەکا و بەسەر و سنگیدا دێنێ. شاڵگەردنی خۆی بەدەوری چراکەدا دێنێ تا شۆقی کەمتر بێ. دەچێتە متبەق و لیوانێک ئاوی خوێ دێنێ، چەند قومی دەداتێ. پاشان دەچێتە ژوورێکی پەنای کە چۆلە، دوو باڵنج دێنێ و لەژێر سەری نەخۆشی دەنێ و سەری تۆزێ بەرز دەکاتەوە. پاشان لەسەرخۆ و بەلێزانی بێ ئەوەی بیبزێوێ لیباسەکەی لەبەر دادەکەنێ. لێفە و پارچەیەکی تەنک لەژێر دێنێتە دەر و نەخۆشی تێوەر دەپێچێ. پەنجەرە دەکاتەوە تا هەوای فێنک بێتە ژوور. ئاخرەکەی بەدەستی نەرم و نازکەرانە لێو و چەنەگەی دەشواتەوە. جار جار دەسرە تەڕەکانی سەرسینگ و نێوچاوانی دەگۆڕێ و هەموو جارێ قژەکانی ناز دەکا و بەسەبرۆکە بەگوێچکەی دەڵێ:

–خۆشە ویستی دڵم. گیانەکەم، هیچ نییە، دەبینی هیچ نابێ.

بیانکینا بەنەخۆش دەڵێ: نابێ قسان بکا. پەڕەکاغەز و میدادێکی دەداتێ و دەڵێ: «چت گەرەکە ئەشێ بینووسی.»

دۆن پاولۆ لەسەر کاغەز دەنووسێ: «سبەی بەیانی لە ئاکوافرە تەلەفون بۆ دوکتۆر «نۆنزیو ساکا» بکە.

کیژەکە پێی دەڵێ: «ئێستا کاتی خەوە. بنوو» خۆشی لەسەر هەرد لە پەنا تەختەکەی درێژ دەبێ. بەڵام هیچیان خەویان لێ ناکەوێ. کاتێک نەخۆش دەپرسێ:

– تۆش دەستپێکی شەڕت جێژن گرت. ؟

– بەڵێ منیش.

– بۆچی؟

– منیش چاوم لە خەڵک کرد.

بەیانی نیانکینا هەموو شت بۆ پووری دەگێڕێتەوە و دەچێتە پۆستخانە تا تەلەفۆن بۆ دوکتۆر ساکا بکات.

دوکتۆر ساکا نیزیکەی نیوەڕۆ دەگاتێ. دۆن پاولۆ بەدیتنی دوکتۆری ناسیاوی شاد دەبێ. بەڵام دوکتۆر

نارەحەت دەبێ. بەپەلە و بەرەمەکی تەماشای دەکا و کاتێ بیانکینا بەجێیان دێڵێ بەقەشە دەڵێ:

– ئێستا تێگەیشتووی گەڕانەوەت بۆ ئیتاڵیا کارێکی ئەحمەقانە بووە. ؟ هەرچۆنێک بێ کاتێ کەسێک ویستی بەهەر قیمەتێک بێ نەخشی قارەمانێک یاری بکا، نابێ ئەم کارە بەخەرجی خەڵکی دیکە بکات.

دۆن پاولۆ لە وەڵامدا دەڵێ:

– تۆ مەجبوور ن بووی بێیە ئێرە. ئینسان بەبێ دوکتۆریش دەتوانێ بمرێ.

دوکتۆر دەڵێ:

– تا ئەو کاتەی تۆ لەو لیباسە گۆڕاوە دای، منیش لەپێوەبووندام. پۆلیس زۆر بەهاسانی دەتوانێ بزانێ کە دۆن پاولۆ بەگارییەک لە ئاکوافرەدا هاتۆتە فوسا و ئەم گارییە لە ئاکوافرەدا من بەکرێم گرتووە.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «من تۆم مەجبوور نەکردبوو کە کارێکی وا بکەی..»

دوکتۆر دانی پێ دادەنێ کە:

– من بەدوای وروژانی هەستێکی ئەحمەقانە کەوتم. ئێستا تۆ دەبێ بەخێرایی ئەو مەترسیە لەسەر من لابەری. سەبارەت بەخۆشت لام وایە تێگەیشتبی کە لە کاتی ئێستادا ناتوانی لە ئیتاڵیا هیچ بکەی. بڕۆ لە ئاسایشگایەک لە دەرەوەی وڵات ئاگات لە سلامەتی خۆت بێ تا دەرفەتێکی لە بارتر پەیدا دەبێ.

سپینا لە وەڵامدا دەڵێ:

– من ناچار دەبێ ئەوە بڵێم کە یارمەتی تۆم بۆیە قبوڵ کرد کە پێم وابوو نابێ تۆ لەگەڵ هاودەرسانی قەدیمی پەستوپیسی خۆم وەک یەک دابنێم. بەڵام ئێستا دەبینم کە «سەگی زەرد برای چەقەڵە و ڕەنگە لە چەقەڵیش کەمتر.» شەڕ هەمیشە دەرەتانێکی زۆر بۆ برەوی شوغڵی دوکتۆران دێنێتە پێش و دوکتۆرێکی وەک تۆ کە ئوسقۆف پشتیوانی لێ دەکات لە سەردەمی شەڕدا باش دەتوانێ باری خۆی ببەستێ. ڕەنگە هەر لەبەر ئەوەیە کە ناتەوێ خۆت بخەیە مەترسییەوە.

هاتنە ژووری بیانکیینا دەبێتە کۆسپی ئەوە کە وەڵام بداتەوە. دۆن پاولۆ پێی دەڵێ:

– تۆ دەتوانی بڕۆی! منیش کە توانیم هەستمەوە سەر پێ، دەڕۆم.

دوکتۆر دەڕوا و بیانکینا بۆ نەخۆش تاریف دەکا کە لەبەر هێندێ دروشمەکانی دژی شەڕ کە کاتی شەو بەخەڵوز لەسەر دیوار و ساختومانە گشتییەکان نووسراوە هەرایەکی گەورە لە شار ساز بووە. بیانکینا لە کاتی ڕێکوپێککردنی ژوورەکە پەڵەی گەورە و ڕەشی سەر خاولەکە دەبینێ. وەوەی دەچوو خەڵوزفرۆشێک دەستەکانی خۆی پێ خاوێن کرد بێتەوە.

لە نەخۆش دەپرسێ: «ئەو ڕەشاییە چیە؟» بەڵام لەجیاتی وەی چاوەڕوانی وەڵام بێ، بەپەلە خاولییەکە دەشواتەوە. پاشان لە کاتێکا لە دۆن پاولۆ نیزیک دەبێتەوە و بەسەرکۆنەوە دەڵێ:

– هیچ دەزانی تۆ منداڵێکی بەڕاستی؟ منداڵێکی ئازا و بێ گوێ. لەگەڵ ئەوە لەسەرکۆنەی نەخۆش

پەشیمان دەبێتەوە و لێی زیاد دەکا و دەڵێ «بەڵام منداڵێکی خۆشەویستی.»

دۆن پاولۆ دەڵێ: «بیانکینا! حەیف و سەت حەیف کە لەم دنیایەدا لە پەنا ئەم بەرازە حیسابگەرانە کە پیاون، ژنیش هەن.»

بیانکینا دەچێتە فیکرەوە و پاشان دەڵێ:

– ڕەنگە ئەم وتەی تۆ لەبەر خۆپەرستی ڕووت بێ. لە ڕاستیدا ئەگەر ژن نەبان کێ منداڵی وەسەر دنیا دەنا.

نەخۆش ئیراد دەگرێ ودەڵێ:

تەنانەت ئەگەر قەرار بێ زانست بۆ منداڵ دروستکردن ڕێگای دیکەش بدۆزێتەوە – بەڵێ تەنانەت لەو کاتەشدا – لە پەنا ئەم پیاوانەی هۆگری بەرژەوەندی مادی، حەیفە ژنیش هەبن.

کیژی لاو بۆ ڕوونکردنەوە دەڵێ:

– بەڵام ئاخر شێتی خۆشەویستم، گرنگ منداڵ دروستکردن نییە. لەوانەیە بەهەڵە و بەپێچەوانەی ویست و ئیرادەی خۆ منداڵ دروست بکەن، گرنگ شیردان بەمنداڵە.

دۆن پاولۆ قەت فیکری لەوە نەکردبۆوە و ئێستا ئەوەی پێ خۆشبوو. لەو کاتەدا کە کیژی لاو خەریکی شووشتنی ژوورەکەیە؛ قەشە تەماشای دەکا. سینگی وەک قەرتاڵەیەکی پڕ لە میوە دەچێ. پێش چەند مانگ لیمۆی کاڵ لەو قەرتاڵەیەدا بوو، بەڵام ئێستا بوونەتە ترنجی گەیشتوو و چەندە ترنجی نازەنین.!

١٠

دۆن پاولۆ تووشی بێ حاڵییەکی ئەوەندە توند بووە کە تاقەتی ئەوەی نەماوە بیر لە سەرنەکەوتنی تا ئێستای خۆی بکاتەوە. بیری خەفەتباری کە جاروبار لە مێشکی ویدا دەجولێنەوە. هەروەک مێشی موزاحیم بەدەست لەخۆ دەربکەن، دەریان دەکات. ئیتر نازانی چ بکات و، نەکەسیش دەناسێ کە بتوانێ پاڵی وێبدا و بتوانێ لە نێو وەزیراندا بمێنێتەوە و کارێکی گەلاڵەی بۆ دارشتوە لەگەڵ وان دەستی پێ بکات. زەوی لەژێر قاچی خاڵی بووە. ئێستا ئیتر جگە لە ڕۆیشتن کارێکی دیکەی نییە، بەڵام بۆ ڕۆیشتنیش بەتاڵوکە نییە. کاتێ دەڕوا کە بتوانێ بەڕێگادا بڕوا. تاقە شتێکی توورەی کردووە ئاوێنەی دەست شۆییە. بۆ ئەوەی ڕوخساری خۆی لە ئاوێنەدا نەبینێ لە نیزیکبوونەوە لە ئاوێنە خۆ دەپارێزێ. خۆی بەکابرایەکی چڵمن و گاڵتە دەبینێ ئێستا دەزانێ ئەو تەنتورەی کە بۆ گۆڕینی دموچاوی دەخۆی هەڵسوە و ئەو لیباس دەبەرکردنەی قەشە هەمووی لەسەر یەک تەنیا کارێکی ئەحمەقانە و بێ دەلیل بووە. بەڵام هەوڵ دەدا کە بیر لەوە نەکاتەوە. بەبیانکینا دەڵێ:

– لە گەڵکو توانای بزووتنم بێتەوەبەر، بۆ دەرەوە دەڕۆم. ئیتر لەوانە نییە بتوانم لەم وڵاتەدا بژیم. من ماندوو و هیلاک و تێکشکاوم.

کیژی لاو دەڵێ: «کارێکیش بۆ من پەیدا کە. منیش نازانم لێرە چ بکەم. زۆری پێ ناچێ پوورم دەرم دەکا. جگە لەوە سەفەریشم پێ خۆشە.

فیکری تووشبوونی بیانکینا لە دەرەوە دۆن پاولۆ دەخاتە پێکەنین و دەڵێ: «ئەگەر بێیە دەرەوە شتی وات بۆ باس دەکەم پێکەنین بتگرێ.

– هەر ئێستا ناتوانی بۆم باس بکەی؟ مەسەلەی «کاری ئیمڕۆ مەخە سبەینێ»ی پێی دەڵێ. بەڵام دۆن پاولۆ ڕازی نابێ.

برەنیچە بەگوێرەی دەستوری دوکتۆر بەقەشە ڕادەگات و خزمەتی دەکا. دوکتۆر پاش وەدەرکەوتن لە ژووری نەخۆش تووشی مودیری موسافیرخانە بووە، وەڵامێکی ڕەمەکی بەسڵاوی ئەو داوتەوە و بەپەلە لە میوانخانە چوو بووە دەرێ تا یەکسەر بچێتە ئێزگەی ڕێگای ئاسن. لەگەڵ ئەوەش دوای تاوێک گەڕاوەتەوە و لەگەڵ داوای لێبوردن لە تاڵوکەی خۆی، نوسخەیەکی بۆ چەند دەرمانان بۆ دەرمانفرۆش نووسیوە و بەرنامەی تایبەتی خواردنی بۆ نەخۆش دیاری کردووە و بەتایبەت سپاردوویە کە ئەوەندی بکرێ هۆی ئاسایش و ئارامی فیکری بۆ پێک بێنن.

بیانکینا ئەنجامدانی خاڵی دوایی بەرنامە(سەرگەرمی و ئاسایشی فیکری) بەحەزێکی تایبەتی وەستۆی خۆ دەگرێ. دیارە کیژێکی لاوی وەک ئەو لەگەڵ نەخۆشێکی ئاوا بۆ هەڵبژاردنی هۆی سەرگەرمی کەمێک تووشی زەحمەت دەبێ. لە ڕاستیدا دەبێ واز لە هێندێ یاری و سەرگەرمیی ئەوتۆ بێنێ کە دەبنە هۆی دڵخۆشی دۆن پاولۆ و، بەڵام بۆ سڵامەتی وی زیانیان دەبێ. لەگەڵ ئەوەش کیژەکە دەستەوستان

نییە. ئەو لە بیرەوەری دەبیرستانی خۆی سەرگەرمی بێ زەرە دەبینێتەوە، بۆ نموونە بەری پێی دۆن پاولۆ دەخورێنێ، یا مێشان ڕاو دەکا. لە دەبیرستان بەتایبەت لە سەعاتی دەرسدا ڕاوە مێش بوو، لێهاتوویش لەوەدا بوو کە لە کاتی فڕیندا مێش بکوژی و بێ ئەوەی مامۆستاش بزانێ بیگرێ. ئەو دەم ئەو مێشانەی دەگیران دەرزیان دەپشتێ ڕادەکردن و بەڕیز لەسەر تەخت دایان دەنان و کێبەرکێیان پێ دەکردن. بیانکینا لەم یارییەدا ناوی دەرکردبوو. بەڵام ئێستا ئەو مێشانەی دەیانگرێ زۆربەیان لەتوپەت دەکا و بەقەشە دەڵێ:

ئیتر لێهاتووی جارانم نەماوە. لە مەدرەسەی خوشکانی دێر مرۆڤ فێری زۆر شت دەبێ. پاشان کاتێ لە ژیاندا پێوستی پێ دەبێ، دەبینێ لە بیری چۆتەوە.

کێبەرکێی دوو مێشان لەسەر تەختی دۆن پاولۆ بەڕێوە دەچێ و بەرگی کتێبی دوعای وی دەبێتە مەیدانی کێبەرکێ. هێندێ لە مێشەکان دەستبەجێ دەکەونە ڕێ، هێندێ خوار دەڕۆن و لە مەیدان لادەدەن. بەڵام تەمبەڵەکان پاش چەند هەنگاو دەکەون. بیانکینا دەڵێ: «ئەوانەی کە نایانەوێ وەپێش کەون، بێ گومان ژنن و بەئانقەست وەدوا دەکەون تا شانازی سەرکەوتن بدەن بەمێردەکانیان. ئەوان دەبنە قوربانی هەمیشەیی هەستیاریی خۆیان.

سەرەڕای جیاوازییەکی کەم دۆن پاولۆ هەست دەکات کێبەرکێی غارە مێش ئەگەر لە نیزیکەوە بێت بەقەدرایی کێبەرکێی غارە ئەسپ و ترومبیل کەیف و شادی هەیە.

سەرەڕای ئیحتیاتی بیانکینا ڕەنگدانەوەی خۆشی و نیگەرانی کە بەهۆی نووسینی دروشمی دژی شەڕ لە ئاوایی بڵاوبۆتەوە، دەگاتە گوێچکەی نەخۆشیش. «برەنیچە» باس دەکات کە: «ئەوەندە پۆلیس هاتوونەتە فوسا تا ئێستا کەس ئەوەندە پۆلیسەی لێرە نەدیوە. هەر دەڵێی ئێرە بۆتە ناوەندی خەراپکاران.

بیانکینا بێ دەنگ دەبێ.

«جلزو مینا» ژنی ئەو خەرازیفرۆشەی کە لەجیاتی مێردەکەی دووکان بەڕێوە دەبات لەبەر دەرگای دووکان ڕاوەستاوە و تەماشای حەشیمەت دەکا و دەپرسێ: «خەبەری تازەتان هەیە؟ بێ گومان کار کاری بێگانەیە.»

«برەنیچە» سکاڵا دەکا و دەڵێ:

– جێژنی ئەوەندە جوان و هەموو ڕازی! کەوابوو کێ دەستی داوەتە ئەم کارە دزێوە کە ئەو مەتڵەبە ئەحمەقانە لە دیوار بنووسێ.؟

–دۆن سنوفۆنتە لە وەڵامدا دەڵێ: «پیاوی حەسوود هەمیشە لە کەلێن و قوژبناندا هەن. بێ گومان ئەوە کاری کەسێکە کە خۆی نەیتوانیوە لە خزمەتی سەربازی قبووڵ بکرێ یا نەیتوانیوە کوڕەکەی بنێرێ. ئەو دەم بۆ داخی دڵی ڕێگای لەوە باشتری نەدۆزیوەتەوە.

زابالیونە دەڵێ:

– جێژنی ئەوەندە جوان، جێژنێکی بەو یەکێتی بیرورِا! ئەویش لە شەوی ئەم رِۆژەدا کە دەبێ کەلاّنتەر بگۆرِدرێ!

دەرمانفرۆش دەڵێ: «ناشتنی مردوو بەبێ گاڵتە و بووکی بێ گریان قەت نەبووە،

ژنی خەرازیفرۆش هەناسە هەڵدەکێشێ و دەڵێ:

– داعبای شەو هەمیشە شوومە، بەخۆشییەوە قانوون هەیە!

برەنیچە دەڵێ:

– لەنێو وەزیرِاندا ئاگرێکی ژێر خۆڵەمێش هەیە. ئەم ئاگرە بەرِۆژ دیار نییە، بەلاّم بەشەو پریشک داوێ.

دەرمانفرۆش لە وەلاّمدا دەڵێ:

– «وەرزێران؟» قەت شتی وا نییە. وەرزێران خوێندن و نووسین نازانن. ئەم نووسراوانەی دژی شەرِ بەپیتی کتێبی نووسراون، هەر پێوەندی بەوەرزێرانەوە نییە.

زابالیونە دەڵێ: – هێندێ لاو هەن ئاقڵیان نەماوە. دیارە مەبەستم کەسێکی دیاری کراو نییە.

بەلاّم دۆن سنوفۆنتە باش تێ دەگا کە مەبەستی کێیە و بەجوانی لەپێشی دادەنێ:

خاترجەمبە کە کورِی من داوتەڵەبی خزمەت بووە. شەرِافەتی داوتەڵەبی لەسەرووی هەموو شتێکە. جگە لەوە ئەگەر بەرِاستی بیانەوێ سەروبنی ئەم کارە بدۆزنەوە، کورِی من قەت سۆسیالیست نەبووە.

زابالیونە لە کاتێکا لەبەر توورِەیی زەرد هەڵگەرِاوە لە وەلاّمدا دەڵێ:

– ئەم پینەیە بەمنەوە نانووسێ. هەموو دنیا دەزانێ ماوەیەکە من بیروباوەرِی خۆم فیدا کردووە. کێیە کە لە سەرەتاوە سۆسیالیست نەبووبێت. مۆسۆلینیش رِۆژێک سۆسیالیست بووە.

ژنی خەرازیفرۆش دەڵێ:

– بۆ گێرِانەوەی نەزم و ئەمنیەت هەموو کەس ئامادەیە هەرچی هەیەتی بیدا. یەک پارە دەدا، یەک گیانی، یەک بیروباوەرِی، یەک کورِەکانی و، یەکیش کیژەکانی. زابالیونە تەواوی ئەم قسانە بەمانای خەراپ وەردەگرێ و لە کاتێکا لە توورِەییان داگیرساوە لە ژنی خەرازی دەپرسێ:

– کیژەکانی من؟ تۆ چ کارت بەکچەکانی من داو؟

ژنی فەقیر لەم پرسیارە هیچ تێناگا و لە کاتێکا قسەی بێ سەروبەر دەکا بەناڵینەوە دەڵێ:

– مێردەکەم خەریکە برِوا. دووکان لەژێر باری قەرزدا پشتی چەماوە. خوشکم نەخۆشی سیلی هەیە. کاسبی ئێمە کەوتۆتە ژێر بارمتە. بەم حاڵە داخوا بۆیە دەبێ من کارم بەکاری خەڵکی دیکە دابێت؟

بەلاّم زابالیونە ئارام ناگرێ و هاوار دەکا: «جوابم بدەوە! تۆ چ کارت بەکچەکانی من داوە؟»

ژنی خەرازی دەترسێ و بەمنگەمنگ دەڵێ:

: – بەڵێ، باشترە ئاشکراتر قسان بکەین.رِەنگە پێت وابێ کە مێردی من داوتەڵەب نەبووە؟ لە ئێوە

دەپرسم، داوای کردووە یا، نا؟

کارمەندی ئیدارەی باج دەڵێ: «ئەگەر نەتوانن نووسەری دروشمەکانی دیوار بدۆزنەوە، هەموو خەڵکی ئاوایی سزا دەدرێ. ئەو دەم لەجیاتی کەلاّنتەرێک کومیسەرێکی پۆلیس لە شارەوانی دەکەنە مەعمووری ئێرە.»

زابالیونە رِەنگی دەگۆرِێ و دەڵێ: «چۆن؟ چت گوت؟ سوێند بەشەرافەتم ئەگەر ئەو ناکەسەی دروشمی لە دیواران نووسیوە بکەوێتە بەردەستم بەو دەستانەی خۆم پچرِ پچرِی دەکەم.

وشەکانی «مەرگ لە شۆرباوی دەوڵەتی» کە لەسەر پەیژەکانی کەنیسە نووسرابوون، وەها «دۆنا ئادالیزا کولانتومی» نارِەحەت کردووە کە ئەوەی سووکایەتی بەخۆی دەزانێ. بابی هەوڵ دەدا تا لە دابەشکردنی شۆرباوی دەوڵەتی پەشیوانی کاتەوە و پێی دەڵێ: «بەرِاستی نرخی ئەوەی نییە کە خۆت بۆ کابرایەکی ناکەس و هەق نەناس فیدا بکەی. هەرِەشە بکە کە دەتوێ وازبێنی.

کیژەکە ئیراد دەگرێ و دەڵێ: «ئەگەر من واز بێنم، ئەدی لە کوێ بێنم بخۆم؟

بابی دەڵێ: نەمگوت وازبێنە، گوتم هەرِەشەیان لێ بکە

بیانکینا لە دۆن پاوڵۆ دەپرسێ:

: من نازانم ئەو هەموو پرسیار و لێکۆڵینەوە سەبارەت بەنووسینی بێ نرخی بەخەڵوز نووسراوی سەر دیواران بۆ چییە؟

دۆن پاوڵۆ خۆشی سەری سورِماوە و هەوڵ دەدا مەسەلەکە ئاوا پینە بکات:

– ولاّتی تەبلیغات لەسەر بناخەی یەکێتی وشە رِاوەستاوە. ئەوەندە بەسە یەکێک بڵێ نا، تا جادوو بەتاڵ بێت، ئەو دەمە کە نەزم دەکەوێتە مەترسی و دەنگی موخالیف کپ دەکرێ.

بیانکینا دەپرسێ: «هەر چەند ئەو دەنگە لە پیاوێکی فەقیر و نەخۆشیش بێت؟

– بەڵێ ؛ هەر چەندە ئەو دەنگە لە پیاوێکی ئاشتیخواز بێت و تەنیا بەشێوەی تایبەتی خۆی بیربکاتەوە و جگە لەوەش زیانی بۆ مێرووڵەش نەبێت.

__ تەنانەت لەم حالەشدا؟ ئەم فیکرە کیژی لاو تووشی خەموخەفەت دەکا. بەلاّم دەبێتە هۆی دڵگەرمی پیاوەکە. جۆرێک لە دڵساردی پێشووی خۆی شەرمەندەیە و دەڵێ:

– لە ولاّتی تەبلیغاتدا، پیاوێک هەر کەسێکی بێ، هەر چەندەش فەقیر و داماو بێ، کە بەمێشکی خۆی بیری کردەوە، نەزمی گشتی دەخاتە مەترسییەوە. بەخەروار کاغەز چاپکراوە، دروشمەکانی رِێژیمی دەسەلاّتدار بلاّو دەکەنەوە، هەزاران بڵیندگۆ و سەدان هەزار بەیاننامە و لاپەرِی تەبلیغاتی کە بەخۆرِایی بلاّو دەکرێنەوە، دەستە دەستە وتاردەر و پەندبێژ لە مەیدانە گشتییەکاندا و لە چوارچرایان وتار دەدەن، هەزاران قەشە کە لەبان میمبەرەکانیانەوە هەمان دروشمان دووپات دەکەنەوە بەرِادەیەک کە هەموو سەریان سورِدەمێنێ. لەم ناوەدا ئەوەندە بەسە کە کابرایەکی بێ دەسەلاّت، بونەوەرێکی تەنیا و بێ هێز، بڵێ نا و، بەگوێ نەفەری پەنا دەستیشی بڵێ نا و، یا بەشەو لە دیوار بنووسێ: نا! نا تا نەزمی گشتی

بکەوێتە مەترسییەوە.

کیژی لاو ترسی لێ دەنیشێ. بەڵام پیاوەکە دێتەوە سەرخۆ. کیژ دەپرسێ:

– ئەدی ئەگەر ئەو پیاوە گیرا و بیکوژن چی؟

– کوشتنی مرۆڤێکی کە دەڵێ نا، کارێکی مەترسیدارە. چونکە دوور نییە کە مەیتەکەشی بەسەر سەختی و بەسەبرۆکە دووپاتی کاتەوە و بڵێ نا!نا! ئەو دەم چۆن دەتوانن مەیتەکە بێ دەنگ بکەن؟

برەنیچە دێتە ژوور و ڕادەگەیەنێ کە:

– پۆمپیۆ دەزانێ کێ ئەو دروشمانەی نووسیوە و هەر ئێستا دەچێتە «ئاوەتزانو» تا تاوانبار بەکاربەدەستانی دەوڵەت بناسێنێ.

قەشە دەپرسێ: «تۆ لە کوێ دەزانی؟»

– خۆی بە ژنی خەرازی گوتوە.

بیانکینا دەسماڵێک هەڵدەگرێ و بۆلای ئێزگەی ڕێگای ئاسن دەچێ. پووری بانگی دەکات و دەڵێ:

– دەست دەکارێک وەرمەدە کە پێوەندی بەتۆوە نییە. ئاخری ڕۆژێک ئێمە ماڵوێران دەکەی!

بەڵام بیانکینا دوور کەوتبۆوە.

دۆن پاولۆ لە تەخت دێتە خوار تا جەمەدانی کۆبکاتەوە و ڕابکات. چەند ڕۆژێکە ئیتر تای نایەتێ و کۆخەکەشی سووک بووە. بەڵام ئەوەندە لاوازە کە بەزەحمەت خۆ لەسەر پێ ڕادەگرێ. بۆ کوێ بچێ؟

لە بەرخۆیەوە بیر دەکاتەوە: «تەنیا یەک ڕێگای ئاسن هەیە و ئەگەر بەقەتار برۆم زۆر بەهاسانی دەگیرێم. ڕوو بکەمە چیا و چەند ڕۆژ لە چۆلی بژیم، بەم بێ هێزییە دەرەتانم لێ براوە.»

جەمەدانییەکەی دەکاتەوە و لە ڕۆیشتن پەشیمان دەبێتەوە. کاتێ هەموو لایەنێک لێک دەداتەوە دەبینێ گیرانی لە «فوسا» لە گوندێک کە تازە وە جموجۆڵ کەوتووە بەقازانجی دەبینێ، تا لە وێستگەی ڕێگای ئاسنی ڕۆم کە هیچ کەسێک ئاگاداری بابەتەکە نابێ. «ئورتا» گوندی کە لێی لە دایکبووە هەروا لە چەند کیلۆمیتریبە. دۆن بنە دێتوش هەر لەو چەند کیلۆمیتریبە. لە هەر گوندێکی داوسێ یەک لە دۆستانی قەدیمی دەبیرستان دەژی. لەوانەیە «کنچتینۆ ڕاگۆ» خۆی لەگەڵ ئەو مەعموورانەدا بێ کە بۆ گرتنی دێن. هەڤاڵی گرتنی بەهاسانی لە تەواوی مارسیکا دەنگ دەداتەوە و دەگاتە گوێی وەرزێرەکان. لە شەوی درێژی زستاندا لە پەنا ئاگردانی کوژاوە، فەقیرە برسییەکان لە یەکتر دەپرسن: بەڕاستی ئێستا ئەو لاوەی هاوولاتی ئێمە پیترۆ سپینا دەبێ خەریکی چ کارێک بێ.؟ بیر لە چی بکاتەوە؟ داخوا بەزیندوویی لە زیندان دێتەدەر.؟ بێ گومان کەسانی واش دەبن کە بڵێن: خۆزیا ئەو ئێستا لەنێو ئێمە بوایە!.....

نێوانی «فوسا» و «ئاوەتزانو» بەقەتار لە سەعاتە ڕێیەک زیاتر نییە. بەڵام بیانکینا و پۆمپیۆ تا درەنگی شەوی ڕابردوو بۆ ماڵێ ناگەڕێنەوە. بیانکینا بۆ پووری و بۆ قەشە دەگێڕێتەوە کە:

– ئێمە پێکەوە شەرابمان خواردەوە و نانمان خوارد و کاتێ دەمانویست بگەڕێینەوە بەپێش سینەمایەکدا تێپەڕین و چووینە ژوورێ. پووری پێی دەڵێ: «تۆ دەبیـە هۆی ماڵوێرانی و ڕیسوایی بنەماڵەی «جیراسولە». چاوم ڕوون، تۆ ئێستا ئیتر دەچیە سینەماش.؟

قەشە دەپرسێ: «بۆ تۆ نەتگوت کە لەگەڵ پۆمپیۆ بەکێشە هاتی. چما ئەو دەیەدەویست بچێتە«ئاوەتزانو» تا کەسێک پێوە کات؟

بیانکینا نارەحەتە لەوەی کە لەکن پووری ڕوونی بکاتەوە. دەڵێ: «پۆمپیۆ هەمیشە خۆی وەک «ڕۆبسپێر» بەسام و هەیبەت نیشان بدا. بەڵام کاتێ لەگەڵ ژن بەرەوڕوو دەبێ، زیاتر وە «دانتون» دەچێ.

بێ گومان برەنیچە شانازی بەوە دەکا کە برازاکەی ئەوەندە خوێندەوار و تێگەیشتوە. بەڵام خۆشی دەیویست بزانێ خەبەر چییە، بۆیە دەپرسێ:

– باشە، ئاخرەکەی کێ پێوە کرا.؟ داخوا تاوانبار بەو زوانە دەگیرێ.؟

– لە ئیزگەی ڕێگای ئاسنی فوسا، کاتێ دەمانویست سواری قەتار بین پۆمپیۆ بەمنی گوت: بەڕاستی و بێگومان دەزانێ کێ ئەو دروشمانەی نووسیوە. لەنێو قەتاردا لەمبارەوە باسێکی توندمان هەبوو، تەنانەت دەست بەیەخەش بووین. لە ئیزگەی ڕێگای ئاسنی «ئاوەتزانو» کاتێ کە دادەبەزین پۆلیس چاوەڕوان بوو. بەڵام پۆمپیۆ بیبوڕای گۆڕی.

– ئاخرەکەی کێ پێوە کرا؟

بیانکینا لە وەڵامدا دەڵێ:

– کابرایەک کە بەدووچەرخە لە ڕێگای «ئورتا» وە هاتووە، پۆمپیۆ گوتی ئەو کابرایەی دیوە، بەڵام ناتوانێ دووبارە بیناسێتەوە. منیش قسەکانی ویم پشت ئەستوور کر دو گوتم منیش ئەو شەوە بەو دوو چاوانە کابرایەکی دووچەرخە سوارم دێتوە کە لە ڕێگای «ئورتا»وە دەهات.

برەنیچە بەدەنگی بەرز دەڵێ: «لە ئورتا؟ «جلزامینا» هەقی بوو دەیگوت ئەو کارە کاری بێگانانە.

برەنیچە ڕادەکاتە کن ژنی خەرازی و پێی دەڵێ: «هەق بەئێمە بوو کە دەمان گوت کابرا بێگانە بووە. کابرایەکی خەڵکی ئورتا ویستوویەتی فوسا وێران بکات.»

ئەم هەڤاڵە لە هەموو شوێنێ بلاودەبێتەوە و دیارە ئەوانەی لەو شەوەدا دووچەرخە سواریان دیوە. زیاد دەبن. بەڵام چونکە لەو کەسانە نەبووە بێتە بازار کەس نەیناسیوە. ئەو لە ڕاستیدا نەناسراو بووە. کێ چوزانێ لەوانەیە هەر ئەو "نەناسراوی ئاسایی"(*) بوو بێت. کاتێ نیگەرانیی دۆن پاولۆ کەم دەبێتەوە هەست دەکات حاڵی باشترە و تەنانەت خۆی شاد و بەکەیف و چالاک دەبینێ. ئیشتیای خەبات و

(*) مەبەست موسولینیە.

ئاژاوەنانەوەی زیندوو دەبێتەوە. دێتە سەر ئەو فیکرە کە بچێ لە ڕۆم نیشتەجێ بێت و لەوێوە جاروبار بەمەبەستێکی دیاریکراو سەفەرێکی شەوانە بۆ «مارسیکا» بکات. عەمبارێکی دار کە مڵکی مامەکانی بوو لە پشتی ئیدارەی پۆستی «ئورتا» دەبێ هێشتا مابێ. بۆ دەست پێکردنی کار دەتوانێ ئەو عەمبارە ئاگر تێبەردا. لە دەوروبەری ئیزگەی ڕێگای ئاسنی «ئاوتزانو» کارخانەیەکی بەرهەمهێنەری کەلوپەلی شیمایی هەیە و ئێستا بۆ بەشارستانیکردنی حەبەشە، گازی کیمیایی بەرهەم دێنێ. ئەم گازە ناسووتێ. دوور نییە نەخوێندەواران تێبگەن و بەدوای مندا بێن. لە کاتێکا دۆن پاولۆ بیر لەم نەخشە جیاوازانە دەکاتەوە. دۆن جیراسولەی قەشەی فوسا دێت و بۆ چاوپێکەوتنی کەنیسەی ناوچەی قەشەنشینی خۆی داوەتی دەکات. ئەو ئەم داوەتە قبووڵ دەکات. دۆن جیراسولە لە تەمەنی شەست ساڵیدایە، بەڵام پیرتر دیاری دەکات. ڕیشی هەموو سپی بووە و ڕوومەتی زەرد و ئێسقانیی و، بەپشتی چەماوە بەڕێگادا دەڕوا. خۆی دەگێڕێتەوە کە گەورەترینی دە منداڵ بووە و جگە لە خۆی و برەنیچە هەموویان مردوون. دەزگای پاپ لە بەیانییەوە تا ئێوارێ هەدای پێ نادا. جگە لە پێشنوێژی مەسح دەبێ ئیقرارانیش گوێ بداتێ و مردووان بنێژێ و ئایینی عیبادەتی نۆ ڕۆژە و سێ ڕۆژە و دوعا خوێندن و شتی دیکە بەڕێوەبەرێ. جگە لەوانە دەبێ بەسەر ئەنجوومەنی خەیریە و کاروباری خێرات و میرات و داب و ڕەسمی «سن فرانسوا»ش ڕابگات. قەشە پێی دەڵێ:

– من دەبێ لە دەرفەتی کەم کەڵک وەر بگرم تا بتوانم دوعایەکیش بۆ خۆم بکەم و خۆم بۆ مردن ئامادە بکەم کە هەست دەکەم لێم نیزیک بۆتەوە و لەگەڵ ئەوەش زۆر بەکاوەخۆ بۆ لام دێت. کاتی شەو قەشەی پیر ئەوەندە هیلاک دەبێ خۆ لەسەر پێ ڕاناگرێت. بەم حاڵەش زۆر جار تەنانەت لە فەسڵی هەرە خەراپی ساڵدا نیوەشەو وەخەبەری دێنن و دەبێ بچێتە سەر نەخۆشێکی کە لە سەرەمەرگدایە. لەگەڵ ئەوەش سکاڵا ناکات و دەڵێ:

– پیاوی خودا هەمیشە دەبێ ماندوو بێت. فیکری خەراپ لە بێ کاریدا پەیدا دەبێ و شەیتان هەمیشە لەپشت سەری وان لە کەمیندایە.

لە مەیدانی کەنیسەدا دەستەیەک منداڵی بەرەڵا یاری دەکەن و بەملاولادا ڕادەکەن. ئەوان ئێستا ڕادەوەستن تا ئەم دوو قەشەی تێدەپەڕن. قەشەی پیر پێیان دەڵێ: «چارەگە سەعاتێکی تر دەرسی شەرعییات دەست پێ دەکات.

لەسەر پەیژەکانی کەنیسە، دۆن جیراسولە تاوێک ڕادەوەستێ تا پشوێک بدا. بەدۆن پاولۆ دەڵێ:

– ئێوە خۆتان لە بارەی ئەم شەڕەی تازە چۆن بیر دەکەونەوە.؟

ژنێک لەبەر دەرگای کەنیسە چاوەڕوانی قەشەیە تا تاریخی غوسڵیی دیاری بکات.

دۆن جیراسولە لە وەڵامی دۆن پاولۆدا دەڵێ:

– قەشەی گوند ئەوەندەی کار هەیە، کاتی بیرکردنەوەی نییە. جگە لەوە «تەورات و ئینجیل» و شوانی کەنیسە هەن کە ئێمە ڕێنوێنی بکەن.

دۆن پاولۆ داوای لێبوردن دەکا و دەڵێ: «ببوورە من مەبەستی خۆم بەشێوەیەکی خەراپ دەربڕی.

لە دەرگای چوونە ژووری کەنیسە، پەردەی نەقاشی چەند ڕەنگی بەدیوارەکانی ئەملاولادا دەبینرێن کە ئیماندارانی موجیزە دیتوو نەزری کەنیسەیان کردووە و لەسەر هەر پەردەیەک شکڵی جیسمێک کێشراوە، وەک دەست، لاق، لووت، گوێ، مەمک و، بەشی دیکەی بەدەن کە ئەوانەی نەزریان داوە بەکەرامەت وەگیریان کەوتۆتەوە. کاتێکی دەچنە ژووری نێو کەنیسە تاریک دێتە بەرچاو. بەڵام زۆری پێ ناچێ چاو بەتاریکی ڕادێت. قەڵشتی سەنگ فەرشی هەردی کەنیسە پڕ نەکراونەوە و لە هێندێ جێ هەڵکەنراون. بەشێک لەوان لەژێر کراسی ڕەشی ئەو ژنانەدا کە خەریکی دوعان شاراونەوە. ئەو ژنانە بۆ ڕاگەیاندنی ملکەچی و پاڕانەوە بەشێوەی ڕۆژهەڵاتییان لە ماڵی خودا لەسەر ئەژنۆ دانیشتوون.

پیرێژنێک ڕوومەت لە هەردی دەخا و لەسەر ئەژنۆیان بۆ لای نوێژدانی «سن سکرەمان» دەچێ و هەموو جار زمان لە هەردی کەنیسە دەخشێنێ و لەپشت سەری خۆی خەتێکی سپی لە ئاوی زاری وەک جێ پێی شەیتانۆکە بەجێ دێڵێ.

کوڕەکەی لیباسی سەربازی لەبەردایە و بەهەنگاوی ورد لە پەنای دەڕوا و شەرمەندە و داماوە. دۆن جیراسولە تاوێک لەپێش قەفەسەی شتومەکی موبارەک ئەژنۆ دادەدا. دۆن پاولۆش لاسای دەکاتەوە. لەسەر میحرابی کەنیسە پەیکەرێکی بچووک دەبینرێ کە جەنازەی مەسیح لەسەر کۆشی دایکی نیشان دەدا. مەسیح وەک جۆتیارێکی فەقیر دەچێ کە لە شەڕێکدا کوژراوە و تەرمەکەی بۆنی گرتووە. برینەکانی دەست و قاچی و قەڵشتی ئاواڵەی پەراسووی وەک گانگاریای تەشەنەی کردوو دێنە بەرچاو. دایک وەک بێوەژنی تاجرێکی دەوڵەمەند دەچێ کە لە بەدبەختیان داماوە. دوو دڵۆپی ئەسرین وەک پارافینی ڕوون لەسەر ڕوومەتی جوان و بێ ڕەنگی دەدرەوشێن، چاوە ڕەشەکانی بەرەو عاسمان هەڵێناوە، دەڵێی نایەوێ ئەم کوڕە عاسمانییەی کە ئەو هەموو هیوایەی پێ بوو و لە ڕاستیشدا ئەنجامی لەوە دەردەدارتری تووش نەدەبوو، ببینێت. چارشێوێکی زۆر جوان گوڵدروو کراوە، قژەکانی دادەپۆشێ و تا نێوچاوانی هاتۆتە خوار. دەسرەیەکی تۆڕیی زۆر جوانی لە قامکی چکۆلەی دەستی ڕاستی بەستووە. لە خوارەوەی وی، لەسەر پایەی پەیکەر ئەم وشە سووتێنەرانەی کە بۆ خودی ئەو دەگەڕێنەوە بەخەتی زێڕین هەڵکەنراون: Videte si dolor vestrum est sicut dolor meume (بزانن ئایا دەردی من لەگەڵ دەردی ئێوە یەکسانە!)

دایکی سەرباز کە ئێستا ڕیازەتی خۆی تەواو کردووە بەگریان و هاوار ڕوو دەکاتە جیراسولە و دەڵێ:

– تۆ ئەو خودایە ئاغای قەشە کارێکی وا بکە کە ئەو یارمەتییەی ژیان زوو بدەن ئەگینا چۆن دەتوانم بژیم.

– کام یارمەتی ژیان؟

دایکی سەرباز لە ڕوونکردنەوەیدا دەڵێ:

– ئەو چوار لیرەی ڕۆژانە کە بۆ دایکانی سەربازانی ئامادە دیاریکراوە. ئیمڕۆ لە ڕۆژنامەدا نووسیبوویان.

ژنێکی دیکە دێتە پێش و لە قەشە دەپرسێ:

– لە کوێ دەبێ داوای ئەو یارمەتییەی ژیان بکەین. لە ئیدارەی پۆست یا لە بەخشداری؟ ئێوە ئاغای قەشە ناتوانن نامەیەک بۆ من بنووسن. ؟

ئەم دووانە هێشتا نەچوونە ژووری خەزێنەی جەواهێراتی کەنیسە، ژنێکی دیکە دەگاتێ. کوڕی ئەو ژنە سورێژەی لێ هاتووە. دەیەوێ ڕێگای بدرێ تا گۆشەی پارچەیەک بەڕۆنی چرایەک کە لە پەنا قەفەسەی شتە متفەڕکەکان دایسێ، تەڕ بکا و لەسەر دڵی منداڵە نەخۆشەکەی دابنێ. دۆن جیراسولە ڕێگای دەدا، پاشان بەدۆن پاولۆ دەڵێ:

– بەڵام لە بارەی شەڕ. لەبەر ئەوەی جەماعەتی قەشە مەجبوورن لە ڕاست و چەپ لە تەقەلا دابن، زۆر ناتوانن بیر بکەنەوە. ئێستا کارەکانی یارمەتی ژیان دەست پێ دەکرێن. پاشان دوعا بۆ ئەوانەی خەریکی کشتوکاڵن. دیارە ئیدارەی دەوڵەتیش هەن، بەڵام فەقیر بڕوا بەوان ناکەن. جگە لەوە لەو شوێنانە کە لەگەڵ فەقیران خەراپ ڕەفتار دەکەن، ناچار دێنە کەنیسە و دەگرین.

دۆن پاولۆ دەڵێ:

– پێش چەند ساڵ لە ڕۆم لە ئاهەنگی جێژنی پیرۆزی پەنجا ساڵەدا لەگەڵ پیاوێک بوومە ئاشنا بەناوی «دۆن بنە دێتو» کە خەڵکی ئەم ویلایەتە بوو. ئەگەر بەهەڵە نەچووبم ئەو دەم مامۆستای مەدرەسەیەکی ئایینی زمانی یۆنانی و لاتین بوو. داخوا ئەو هێشتا زیندووە؟ داخوا ئێوە جاروبار دەیبینن. ؟

دۆن جیراسولە دەیەوێ جەواهێراتی کەنیسە بەدۆن پاولۆ پێشان بدا. لە قەفەسەیەک نیزیک دەبنەوە کە تەواو پانایی دیواری گرتووە. بەزەحمەت دەرگای وی دەکاتەوە. قەشەی پیر لەبان قەفەسەوە میناکارییەکان و ئاڵتون و ئامرازی نیشان دەدا. مجرییەکی تایبەتی لە نێوەڕاستێیە کە پەیکەری نیو قەدی سنت ئانتوان–یان تێدا داناوە. لە خوارەوەی قەفەسە ژمارەیەکی زۆر عەبای ئاڵتوندرووی قەشەی و کراسی ئاوریشم و لیباسی تەشریفاتی تیکەڵە بەجوانیی گوڵدروو کراوە. لە پەنا یەک هەڵواسراون. خزمەتکاری کەنیسە دێتە ژوور و دوو پیاڵە شەڕاب تێ دەکا. ئاخرەکەی قەشەی پیر دەڵێ:

– دۆن بنە دێتو پیاوێکی پیرۆز و فرە ئازایە. حەفتا ساڵ ژیانی وی دەبێ سەرمەشق بێ و بۆ هەمووانمان مامۆستای زانست و ئیمانە. بەڵام ئێستا کە گەیوەتە بارەگای ئەبەدیەت، بێزاری ئەو لە شێوە بیرکردنەوەی خەڵکی ئێستا و پشتبەستنی لە ڕادەبەدەری بۆ خودا، تووشی هێندێ ئاخافتنی کردووە کە لە پلەی کوفر و زەندقەدایە. خۆزیا تۆ لە ساڵەکانی بەرپرسایەتی پلەی ڕووحانیەتدا، ئەوت ناسیبایە. کاتێکی ئەو ئیجازەی وەرگرت من هێشتا خوێندکار بووم. سەبارەت بەگەورەیی و گران و سەنگینیی و ژیانی ساکاری شەخسی و هۆگری بەکلاسیکەکان، ڕێزێکی زۆری بۆ قایل بووم. ئەو ویستبووی کە هەوەڵین نوێژی مەسح لە نوێژدانی زیندووان و دووهەمیان لە خەستەخانە ئەنجام بدات. دیارە لەبەر ئەوەی کە دایک و باب و کەسوکاری بنەماڵەی نوێژی مەسحیان بەجێژنێکی گەورە دەزانی و دەبوایە لەنێو

جەماعەت بەڕێوە بچێ، دەتوانی تێبگەی کە لەم کارەی وی چ هەرایەک لە بنەماڵەکەیدا ساز بوو. دژایەتی لەگەڵ بیروڕای گشتی بەم شێوە سووکایەتییە هەر لەو کاتەوە زەینی باڵادەستەکانی بەخۆوە خەریک کردووە. هەر بۆیەش چونکە نەیاندەویست حەوزەیەکی قەشەنشینی بدەنێ. کاری دەرس پێ گوتنەوەیان پێ ئەسپارد. لە ڕاستیدا وا دەزانرا کە موتاڵای شوێنەواری کلاسیک و ئاخافتن لەگەڵ شاگردانی گەنج ئەخلاقی وی هێدیتر دەکات. بەڵام پێوەندی لەگەڵ باڵادەستان بەرەو باشی نەچوو. زۆر کەس ئەم خەسڵەتەی ئەویان کە بەدوای شوێن و پلە نەدەکەوت، بەشەرم و ڕیسواییان دەزانی. ئەم ئەخلاقەی ئەویان کە هاونشینی لەگەڵ شاگردەکانی پێ لە هاونشینی لەگەڵ هاوکاران و باڵادەستان پێ باشتر بوو، بەشێوە سووکایەتییەکیان وەردەگرت. لە ئاخریدا لە دەرس گوتنەوەشیان وەلا نا. لە تاق کەوتنەوە و گۆشەنشینی ئێستاشی من هەمیشە هەوڵم داوە دۆستایەتی خۆمی لەگەڵ بپارێزم. بەڵام ئێستا ئیتر بەڕاستی ئیجازەم نییە دۆستایەتی وی بکەم.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «لەوانەیە ئەخلاقی وی زۆر گۆڕا بێ.»

– کابرایەکی فوسایی کە یەکێ لە ئیماندارانی قەڵەمڕەوی قەشەنشینی منە و چەند ڕۆژێک لە باخچەی دۆن بنە دێتو کاری کردووە بەگوێی خۆی لێی بیستووە کە گوتوویەتی پاپی ئێستا لە ڕاستیدا دەبێ ناوی «پونس یازدەهەم(*)» بێت. لە «ڕوکادی مارسی» کە دۆن بنە دێتو ئێستا لەوێ نشتەجێیە، ئەم نازناوە زار بەزار دەگەڕێ و لە هەموو شوێنێ بڵاوبۆتەوە و خەڵکیش چونکە لە نەزانی و ساکاریدا دەژین، سەبارەت بەڕێزێکی بۆ دۆن بنە دێتویان هەیە، ئەوەیان باوەڕ کردووە. بەڵام ئەو ئیماندارە نیشتەجێی قەشەنشینی من چونکە کەمێک گومانی لەوەدا هەبوو هاتە ئێرە و هەر لەم خەزێنەیەی کەنیسەدا لە منی پرسی: ئایا ڕاستە کە کەنیسە ئێستا کەوتۆتە دەستی یەکێ لە پاشماوەکانی «پونس پیلات» ؟ یانی ئەو کەسەی «کاتێ گیروگرفتێک ڕووی تێ دەکرد وازی لێ دەهێنا و دەیگوت پێوەندی بەمنەوە نییە»

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «ئێوە چ وەڵامێکتان داوە؟»

قەشە بەسەرسوڕمانەوە سەیری میوانی خۆی دەکات.

دۆن پاولۆ دەڵێ: ببوورە، من مەتڵەبەکەم بەشێوەیەکی خەراپ دەربڕی.

خزمەتکاری کەنیسە دێت و ڕادەگەیەنێ کە ژن لە کەنیسە چاوەڕوانی دەستپێکی زیکری دەسحێبن و منداڵیش بۆ دەرسی شەرعیات هاتوون. دۆن جیراسولە دەڵێ:

– ئێستا لەلایەن ئەنجوومەنی ئەیالەتی دوورخستنەوان خەریکە حوکمێک دژی دۆن بنە دێتو دەربکرێ. بەڵێ، کاری وی گەیوەتە ئێرە.! لەگەڵ یەکێک لە شاگردانی قەدیمی وی کە لە حزبی ئەیالەتیدا دەستی دەڕوا و ناوی «کنچتینۆ ڕاگۆ»یە و چووین ناوبژی بکەین، بەڵکو بەهەر قیمەتێک بێ نەجاتی

(*) وەرگیراو لە ناوی یونس بیلات حاکمی ڕۆمیی فەلەستینە کە "عیسا"ی تەسلیمی دووژمنانی کرد.

بدەین. ئەوەبوو پێکەوە چووینە لای. تەنیا بەو مەبەستە کە بۆ وی فایدەی هەبێ. ئێمە دەمانویست پێشنیاری پێ بکەین کە هەرچۆنێک بێ شتێکی ناڕوون سەبارەت بەگوێڕایەڵی لە حکوومەتی ئێستا و پێڕەوی لە ڕێبازی ئێستای کەنیسە بنووسێ و، هەر ئەوەندەش بەس بوو. ئەو بەڕووی خۆشەوە پێشوازی لە ئێمە کرد. من کە دەستم پێ کرد کە کەنیسە زۆر جار ناچارە بۆ خۆپارێزی لە دەردەسەری گەورەتر لەبەرانبەر کارێکی خیلاف چاوبپۆشێ، ئەو قسەی منی بڕی و بەشێوەیەکی وشک گوتی: «گریمانەی لانی کەمی خەراپە لەوانەیە بۆ کۆمەڵێکی سیاسی ڕاست بێ، بەڵام بۆ کۆمەڵێکی مەزهەبی قەت وا نییە!» من هەوڵم دا نەچمە نێو مەعقولات، چونکە کاتی باسکردنی مەعقولات ڕەنگە خەراپتری کوفر لەگەڵ بزیەک بەسەر زماندا بێت. تەنیا وەڵامم داوە: «ئێوە هیچ بەخەیاڵتاندا نایە کە ئەگەر کەنیسە بەئاشکرا شەڕی ئێستای مەحکووم دەکرد چ ڕووی دەدا و چ بەڵایەکیان بەسەر دێنا؟ چەندە زیانی مادی و مەعنەوی زۆر لەم کارە دەکەوتەوە؟..» و ئێوە ناتوانن فیکری بکەنەوە کە دۆن بن دێتو بەچ غیرەتێک ئەم وەڵامەی داوە بەمن: و «ئێوە جیراسولەی خۆشەویست. دەتوانی لە زەینی خۆتدا دایبنێی کە یەحیای تەعمیددەر بۆ ئەوەی سەری نەبڕن پێڕەوی لە هرود کردبێ؟ دەتوانی بەخەیاڵت دابێ کە مەسیح بۆ ڕزگاری لە چوار میخە دەستیدا بێتە «پونس پیلات»؟

دۆن پاولۆ دەڵێ: «ئەگەر بچینە نێو مەعقولات و قسەکانی دۆن بنە دێتو باش لێک بدەینەوە دەبینین کە ئەو قسەیەکی دژی ئایینی مەسیح نەگوتووە.»

دۆن جیراسولە لە وەڵامدا دەڵێ:

– بەڵام کەنیسە کۆمەڵگایەکی خەیاڵی نییە بەڵکو واقعیەتی عەینییە و هەر ئەوەیە کە هەیە. ئێستا نیزیکەی دوو هەزار ساڵ لە تەمەنی ڕادەبرێ. ئێستا ئیتر کیژێکی گەنج نییە کە ڕێگای سەرسەریەتی منداڵانە بەخۆ بدات و ناز و عیشوە بکات، بەڵکو خانمێکی پیرە، بەڵێ، زۆر پیر کە دنیایەک ئەدەب و فیز و ئەرکی لەبەرچاوگرتنی دابونەریت و مافی لەپێشە. ئاشکرایە کە مەسیح ئەوەی دامەزراندووە، بەڵام پاش وی حەواریوون هاتوون و پاش ئەوانیش پشتاوپشت پیرۆزەکان و پاپەکان پەیدابوون. کەنیسە ئیترگرۆ و دەستەیەکی نهێنی نییە بەڵکو میلیۆن میلیۆن خەڵک لەپشتی وێستاوە کە پێویستیان بەپشتیوانی وی هەیە.

دۆن پاولۆ لە زاری دەردەپەڕێ:

– چەند چاکیان پشتیوانی لێ دەکات کە بۆ شەڕیان دەنێرێ. جگە لەوە کنیسەی کۆنە ساڵی جوولەکەش لە سەردەمی پەیدابوونی مەسیحدا، ژنێکی پیر بوو، زۆریش پیر و پێشینەی مێژوویی گەورەی پێغەمبەر و پاشا و قانووندانەر و خاخامانی هەبوو. بەدوای ویشدا دەستەی زۆر هەبوون کە کنیسە دەبوایە پشتیوانیان لێ بکات. بەم حاڵە مەسیح زۆر چاودێری حاڵی وی نەکرد.

دۆن جیراسولە لەبەرانبەر جامی شەڕابی خۆیدا کە هێشتا دەستی لێ نەدراوە، دانیشتووە. وەک هیلاکیەکی کوتوپڕی بەسەردا هاتبێ، چاوەکانی دەنوقێنێ و چەند چرکەیەک هەروا بەچاوی بەستراو دەمێنێتەوە. لە کاسەی دەقوڵەوە چووی چاوەکانی ڕەنگێکی شین و لەرزێکی سووک کە تووڕەیی پێوە

دیارە بەنارەنار دەڵێ: «خودایە! خودایە! بۆچی دەتەوێ عەبدی خۆت بترسێنی!»

خزمەتکاری کەنیسە دیسان دێتەوە تا بەقەشە بڵێ کە ژن بۆ زیکری دەسحێب چاوەڕوانن. منداڵەکان هەرایەکیان دەست پێ کردووە کە پەنا بەخودا. دۆن جیراسولە بەزەحمەت لە جێ ڕادەبێ و بۆ لای کەنیسە دەچێ کە لەوێ ئیمانداران چاوەڕوانن. لەولاشەوە دۆن پاولۆ بۆ میوانخانە دەگەڕێتەوە. لەپێش بەخشداری کۆمەڵێکی پڕ لە هەراوهوریا دەبینێ. دوو وەرزێری ئورتایی کە بۆ شکایەتێک هاتوونە شارەوانی لەلایەن سەت کەسێکی خەڵکی فوسا دەناسرێن کە خەڵکی ئورتان و پەلامار دەدرێن. لە سەروسەکوتی پەلاماردەران دیارە کە نیوەیان کاسبکارن و نیوەی دیکەیان بێ کارە و فەقیرن و لە هەموو لاوە بەچەکەوە هاتوونەتە وێ. دوو وەرزێری بەدبەخت کە لە هۆی ئەم دوژمنایەتییەی کوتوپڕ بێ خەبەرن جگە لە دەخاڵەتی ئەو چەکدارانەی کە گرتوویانن و لە بەخشداری حەپسیان کردوون نەیان دەتوانی لە پەلاماری حەشیمەت نەجاتیان بێ. بەڵام لە مەیدانی شار، هەروا هەڕەشەیان لێ دەکرێ. زابالیونە لەسەر ویستی کاربەدەستان دەیەوێ حەشیمەت تۆزێ هێدی بکاتەوە، بەڵام فایدەی نییە. خەڵک تەنیا بەبیستنی ئەم خەبەرە هێور دەبنەوە کە دوو وەرزێری «ئورتایی» بەتاوانی هاوکاری لەگەڵ نووسەری نووسینەکانی دژی نیشتمانی – کە دیوارەکانی شاری پیس کردووە – بەڕەسمی گیراون دەیانبەنە زیندان. لەبەر دەرگای میوانخانە دۆن سنۆفونتە بەدەنگی بەرز خەریکی ڕوونکردنەوە و لێکدانەوەی دژ کردەوەی پاکی نەتەوەییە لەبەرانبەر کردەوەی دزێوی نەناسراوی گوندی دراوسێ. هەستی جیاواز کە بەنووسراوەکانی دیواری و بەبڕیارەکانی کاربەدەستانی ڕەسمی وروژاون، لە ئاست دوو کابرای غەریب دەبنە قینێکی گشتی. دۆن پاولۆ ئاگادار دەبێ کە نامەیەک سەبارەت بەوەفاداری لە ئاست دیکتاتۆری بەئیمزای تەواوی بێ کاران و ژنانی بێ کاران کە نێوەڕۆیان شۆرباوی دەوڵەتیان دەدرێتێ گەیشتووە. ئەم خەبەرە دەیخاتە فیکرەوە. بێ گومان ئەو هیچ پێی وانەبوو کە چەند نووسراوەی ڕەمەکی بەخەڵۆز ئەنجامێکی ئاوا گەورە و لە باری هەبێ، بەڵام چاوەڕوانی ئەوەشی نەبوو کە ئەنجامێکی ئاوا دڵساردکەرەوەشی هەبێ. ئێستا هەموو نەخشەکانی ئاگرکردنەوەی شەوانەی وەک نەخشی سەرئاو دێتە بەرچاو. لەبەر ئەوە دیسان لەنێو تەقەلای فیکری جۆر بەجۆردا، دادەمێنێ. چونکە لەلایەک ئیرادە حوکمی لێ دەکات کە کارێک ئەنجام بدات و لەلایەکی ترەوە بەدایم خۆی بەدوای واقعیەتێکی ناڕوون دەبینێ کە گاڵتەی پێ دەکا و فریوی دەدا و بۆ لای خۆی ڕادەکێشێ تا دووبارە لە خۆی دوورخاتەوە، دەکەوێتە فیکری گفتگۆیەکانی لەگەڵ دۆن جیراسولە و گورج بیانکینا دەکاتە مەعموور تا نامەیەکی کورتی تەنیا بەئیمزا و پیتی هەوەڵی ناوی خۆی بۆ دۆن بنە دێتو بەرێتە «ڕوکادی مارسی». بیانکینا بەیادداشتێکەوە دەگەڕێتەوە کە ئەم چەند دێڕەیان بەخەتێکی وردی زۆر جوان و ڕێکوپێک و هێندێ لەرزۆک نووسیوە: (tibi .... non ante verso lene merum cado jamdudum apud me est. eripe te moroe) (بۆ تۆ... ڕۆژگارێکی درێژە کە لە ماڵی من گۆزەیەکی پڕ لە شەڕابی شیرین هەیە کە تا ئێستا سەری نەوی نەکردووە. واز لە هەموو پێوەندییەک بێنە و بەتاڵوکە وەرە لای من)

لە سەردەمی تەواوکردنی خوێندنیەوە تا ئێستا ئەوە هەوەڵین جارە دۆن پاولۆ نووسراوەیەک بەخەتی

مامۆستای خۆی دەبینێ و بەیادی ڕاستکردنەوەکانی کە دۆن بنە دیتۆ لەسەر تەکلیفی دەبیرستانی ئەنجامی دەدان و هێشتا لە بیری ماوون، خەتەکە دەناسێتەوە. ئەم جارەش دەقی نووسینەکە وەک دانان دەچێ بەڵام دەقێکی ڕەوان و داوەتێکی خالیسانە.

دۆن پاولۆ دوای نیوەڕۆ بەگارییەکی کە بیانکینا بۆی بەکرێ گرتووە، بەرەو «ڕوکا» دەکەوێتە ڕێ. گاری چی بەخەڵکی «پراتولا» ناسراوە. قەشە لێی دەپرسێ: «تۆ خەڵکی «پراتولای» ؟

کابرا بەئاماژەی سەر وەڵامی ئەرێ دەداتەوە..

– لە کەنگێوە لە گوندی خۆت بارت کردووە؟

– ساڵێک دەبێ.

– تۆ لە سەردەمی ڕاپەڕیندا لەوێ بووی؟

کابرا بەئاماژەی سەر دیسان وەڵامی ئەرێ دەداتەوە. ئێستا گاری بەپەنا گوندێکدا دەڕوا کە پڕە لە باخی ترێ و لەوێ تازە لە کاری ترێ چنین بوونەوە. ناوچەیەکی نێوەڕاستیی و خۆشە خاکی سووک دێتە بەرچاو.

قەشە دووبارە دەپرسێ: «ئێستا بارودۆخی ژیان لە پراتولا چۆنە؟»

– وەک پێشوو، تەنانەت وەک هەمیشە

دۆن پاولۆ غیرەت وەبەر خۆ دەنێ و دەڵێ:

– لەگەڵ ئەوە خەڵکی پراتولا دەتوانن لە مافی خۆیان بەرگری بکەن.

گاریچی لەسەرخۆ ڕوو بۆلای قەشە وەردەگێڕێ و تەماشای دەکا و دەڵێ: «ئەوانەی کە هەمیشە زاریان کرابۆوە، ئێستا بەستراوە. بەڵام لە قەبرستان یا لە زیندان. ئەوانەی لە هەوەڵەوەش بێ دەنگ بوون، ئێستاش هەر بێ دەنگن. منیش تەنیا کاری خۆم دەکەم.

لە چوونە ژووری ئاوایی ڕوکا، لە مەیدانێکی چۆلی نێوان دوو خانوواندا، لە چەرخشتێکی گەورەدا ترێ دەشێلن. سێ ژن کە خۆیان تا پشت ئەژنۆیان هەڵکردووە، بەلاقی ڕووت ترێ دەشێلن و حەرەکاتیان وەسەمایەکی نەرم دەچێ کە لەسەر هێشوە ترێیانی بکەن.

پراتولایی دەپرسێ: «تۆ دەچیە کن دۆن بنە دیتۆ؟»

– چما تۆ ئەو دەناسی؟

گاریچی بەئاماژەی سەر وەڵامی نادەداتەوە. بەڵام پاشان لێی زیاد دەکا:

– لە بارەی وی زۆر قسان دەکەن،

– دەڵێن چی؟

– دەڵێن: «خۆزیا هەمموو وەکی ئەو دەبوون!»

دۆن پاولۆ لە مەیدانی گوندی گاری ڕادەگرێ. تکا لە گاریچی دەکات لە مەیخانەی نیزیک وێ

چاوەڕوانی بێت. خۆی چەمەدان هەڵدەگرێ، لە گردێک سەردەکەوێ کە لەوێوە ماڵی بچووک و باخچەی دۆن بنە دیتۆ دیارە. لەبەر ئەوەی زات ناکا بەلیباسی قەشەی بچێتە خزمەتی. لەپێشدا فیکری کردۆتەوە یەخە و کراوات و کڵاوی شەو و هەمموو شتێکی کە بۆ گۆڕینی لیباس بگونجێ ئامادەی کردووە. ڕێگا چۆڵ و خوارە پێچەیە. ئەو برەو بەری بەدرکودار داپۆشراوە. دۆن پاولۆ لە ڕێگا لادەدا و پاش چەند چرکەیەک لیباسی گۆڕیوە و دێتەوە سەر ڕێگا.

دۆن بنە دیتوی لەبەر دەرگای ماڵەکەی دەبینێ. هەر دەڵێی پیرەمێرد زانیویەتی کە لەو کاتەدا دەگاتێ. هەرتک پیاو لە کاتێکا لەبەر وروژانی ناخیان داگیرساون، دەستی یەکتر دەکوشن. پیرەمێرد میوانی خۆی بۆ ژوورێکی گەورە ڕێنوێنی دەکات کە پڕە لە کتێب و ئامرازی باخەوانی. لە پەنا بوخاری لەسەر کورسییەکی ڕاحەتی دایدەنێ و خۆشی لە پەنا مرۆڤی لاو لەسەر کورسییەکی نەویتر دادەنیشێ. پیری وەها پشتی چەماندووە کە زۆر کورتتر لە شاگردی قەدیمی خۆی دیاری دەکا. ئەوی دیکە لە کاتێکا دەیەوێ بەسەر وروژان و نیگەرانی خۆیدا زاڵ بێت، خۆی بەئارام و شاد نیشان دەدا و بەپێکەنینەوە دەڵێ: «ئێستا ئەو مەڕە ون بووە بەپێی خۆی بۆ لای شوانی خۆی دەگەڕێتەوە.»

پیرەمێرد بەسەرسوڕمانەوە سەیری ڕوخساری پیاوی لاو دەکات کە زووتر لە کات پیربووە و، چونکە ناسکی گاڵتەکە تێنەگەیشتوە سەر ڕادەوەشێنێ و بەتاڵی دەڵێ:

– تۆ نازانی کامەمان مەڕی ون بووین. نازانی کامە لە ئێمە پێویستمان بەلێبوردی ئەویتر هەیە و کامە لە ئێمە خۆمان سەرشۆڕتر و نیگەرانتر دەبینین. بەڵێ، ئەی دۆستی من! خەفەتبارە کە ئینسان لە تەمەنی مندا هێندێ شت تێ بگات.!

عەبدەکانی هەرە بەئەمەگی خودا ئەو کەسانە نین کە نوێژی مەسح دەکەن و خۆشیان بەپیاوی باری تەعالا دەناسێنن.

پیاوی لاو لەوەی کە دەبینێ پیرەمێرد ڕاست وەک دەورانی ڕابردوو باسی باری تەعالا دەکات، دەترسێ لەوەی کە نەکا لە زەینی میوانداریدا خاڵێکی گومان سەبارەت بەوی هەبێ. گومانێکی کە دەرفەتی هاونشینی تێک بدات. داخوا پیرەمێرد پێی وایە کە ئەو هێشتا بڕوای بەمەزەب هەیە؟ بۆیە بەئاهەنگێکی کە لەپڕ گۆڕاوە دەڵێ:

– من چەند ساڵە کە بڕوام بەباری تەعالا نەماوە. دیارە ئەوە وروژانێکی بڕوای مەزەبی بوو کە منی بۆ بزووتنەوەی شۆڕشگێڕی ڕێنوێنی کرد. بەڵام لە پێ واژۆی بزووتنەوەدا من کەم کەم خۆم لە پەتی دەمارگرژی مەزەب ئازاد کرد. ئەگەر بەپێچەوانەی ویستی خۆم شتێکی مەزەبیش لە وجودمدا مابێت لەمەودوا نەک هەر بۆ من نابێتە یارمەتی، بەڵکو دەبێتە هۆی ئازاریشم. ئەگەر من ڕەنگە شۆڕشگێڕێکی خەراپ، شۆڕشگێڕێکی دڕدۆنگ و خۆپارێزم بێ گومان لەبەر فێر کردە و پەروەردەی مەزەبییە کە لە زارۆکیدا وەرمگرتووە. لە لایەکی دیکەش ئەگەر ئەو فێرکردنە نەبایە، داخوا من هەرگیز دەبوومە شۆڕشگێڕ؟ داخوا قەت ژیانم بەجیدی وەردەگرت.؟

پیرەمێرد بزەی دێتێ و دەڵێ:

– هیچ گرنگ نییە. لە کاتی ڕێککەوتن لەسەر کارێک و لە خەباتی نهێنیدا باری تەعالاش مەجبوورە خۆی بشارێتەوە و ناوی خواستە لە خۆی بنێ. جگە لەوەش تۆ دەزانی خوداش هێندە مەبەستی ناوی ڕاستەقینەی خۆی نییە و تەنانەت لەسەرووی هەموو حوکمە عاسمانییەکانی خۆیدا پێی داگرتووە کە هیچ کاتێ بەخۆڕایی ناوی ئەو بەسەر زماندا نەهێنن. کێ دەزانێ هەر ئەو ویستی دادپەروەری کۆمەڵایەتی کە ئیمڕۆ کۆمەڵانی خەڵکی وەخۆ خستووە یەک لەو ناوە خواستەمەنییانەی باری تەعالا نەبێ کە بۆ دەربازبوون لە پشکنینی کەنیسە و بانکەکان لە خۆی نەنابێت.

فیکری ئەوە کە خودا ناچار بێ بەپاسپۆرتێکی ساختە بەدنیادا بسوڕێتەوە، پیاوی لاو وەکەیف دەخات. بەسەرسوڕمانەوە لە سیمای مامۆستای خۆی ڕادەمینێ و لەپڕ ئەوی لەگەڵ ئەو بیرەوەرییەی کە ساڵەکانی دووری لە زەینی خۆیدا ڕایگرتبوو، جیاوازی دەبینێ. دۆن بنە دێتو بێ گومان ئێستا زۆر لێی نیزیکتر بۆتەوە، بەڵام بە لەبەرچاوگرتنی ئەو هەموو ڕەنج و ناڕەحەتی کە بەسەر ئەو پیرەمێردەی تاک و تەنیا داهاتووە، پیاوی لاو بەقووڵی خەفەتبار دەکا و زاری دەبەستێ.

پیرەمێرد دیسان دەڵێ:

– من لێرە لەگەڵ خوشکم و لەنێو کتێبەکانمدا دەژیم. ماوەیەکە نامەکانی من بەسانسۆڕ کراوە دەگەنە دەستم. ڕۆژنامە و کتێبەکانیش ئەگەر لە ڕێگادا بزر نەبن و دوا دەکەون. ناچمە سەردانی هیچ کەس و چاوپێکەوتنی جاروباریش کە هەمە ئەوەندە خۆش نین. لەگەڵ ئەوەش لەگەڵ ڕەوەندی زۆر شتان ئاگادارم. ئەو شتانەی کە هەمووی باسی فەساد و خەراپییە. کەنیسە بۆ گێژکردنی خەڵکی بێ چارە لە واقعیەتی مەزەبی تریاکی دروست کردووە. ئەوەی کە لایقی خودایە داویانە بەقەیسەر و ئەوەی شایستەی قەیسەرە داویانە بەخودا. ڕۆحی مەلەکوتی خودا لە کەنیسە باری کردووە و کەنیسە بۆتە بونیادێکی مادی و، بەتەواوی ڕەسمی و قەرار دادی و خەریکی کاروباری جیهانی و چینایەتییە. «ژان باتیست» بێ گومان لەگەڵ ئەو کەنیسەیانەیەتی کە دەیگوت: «ئەی وچەی عەزیا، کێ فیری کردووی تا لەبەرانبەر قینێکی لێت نیزیک دەبێتەوە، ڕابکەی؟» منیان بۆ ڕۆم بانگ کرد تا لەوێ هێندێ هەڕەشە و سەرکۆنە ببیسم. هەر ئەو چەند ڕۆژەی لەوێ بردمە سەر هۆیەکی لێبڕاو بوو بۆ دیاریکردنی ڕێبازی ژیانی مەعنەوی من. هەست دەکرێ کە دەرباری پاپ بۆ کۆیلەتی ڕۆژهەڵاتی ملی ڕاکێشاوە. بەڵام بەڕواڵەت فەرمانڕەوایە و دەسەڵاتی وی درۆیە. بەتایبەت قەشە لاوەکان کە سەبارەت بەپشتیوانی مام و خاڵە خاوەن ملک و بانکدارەکانی خۆیان لە بارەگای پاپ شوێن و پلەی گرنگیان وەگیر کەوتووە، منیان بەگرژی و گاڵتە وەرگرت. ئاشنایانی پێشوو بۆ ئەوەی تێوەرنەدرێن لە قبوولکردنی من خۆیان دەپاراست. پاشملەی من شتومەکی منیان دەپشکنی و دەفتەرچەی یادداشتەکانیان لێ دزیم. کاتێ پرسیم: «ئێوە لە بارەی شەڕی تازە کە لەنێوان دوو میللەتی مەسیحیدا ساز بووە، چۆن بیر دەکەنەوە؟» قەشە گەنجەکان وەک ئەوەی لەگەڵ پیاوێکی خەراپکار ڕووبەڕووبن، لە بەرم هەڵدەهاتن. لەگەڵ ئەوەش کاتێکی یەک لەوان بەهەڵکەوت پاش دڵنیایی لەوە کە کەس قسەکانی نابیسێ، زاتی کرد کە وەڵامم بداتەوە. مەبەستەکانی

خۆی بەشێوەی ناڕوون و دوولایەنی دەردەبڕی. بۆ نموونە دەیگوت: لە لایەکەوە ڕاستە کە.... و هەروەک دەبێ قبوولی بکەین کە... و لەسەر بناخەی ئەم شتانە، ڕەوشی ئێمە تەواو ڕوونە.» من بەدیتنی ئەو هەموو پەستی و ئەو هەموو گیرۆدەیی بەبەرژەوەندی بێ کەڵکی مادی کەم کەم وەشک دەکەوتم کە ئەدی باری تەعالا لە کوێیە؟ بۆ چی ئێمەی بەرەڵا کردووە.؟

پیاوی لاو لە وەڵامدا دەڵێ:

– بەڕاستی جێگای خۆیەتی مرۆڤ لە خۆی بپرسێ ئەدی باری تەعالا کوا؟ ئەگەر بەڕاستی ئەو خولقێنەری زەینی مرۆڤ نییە و گیانلەبەرێکی واقعی و بابەتییە و ئەوەڵ و ئاخری هەموو بوونەوەرێکە ئەدی کوا لە کوێیە؟

ئاهەنگی قسەکانی ئاهەنگی کافرێکی لە دین وەرگەڕاو نییە، بەڵکو ئاهەنگی ئەویندارێکی ناکامە.

مارتای خوشکی پیرەمێرد دێتە ژوور تا سڵاو لە میوان بکات. دوو لیوان و گۆزەیەک شەڕابی سوور لەسەر مێز دادەنێ و پاشان دەچێتەوە ژووری خۆی.

پیرەمێرد درێژەی پێ دەدا:

– هەموو جارێ کە باسی باری تەعالا دەکرێ. داستانێکی کۆن وەبیر دێنێتەوە، بۆیە دەبێ قەت فەرامۆش نەکرێ. لەوانەیە تۆش لە بیرت مابێ کە ئەو داستانە لە شوێنێکی کتێبی پیرۆزدا هاتووە. ئەوەش ئەوەیە: کاتێ ئەلیاس(*) کێردی گەیشتبووە ئێسکان، چۆن لەبەر خودا پاڕاوە کە بیمرێنێ. خودا ئەوی بردە سەر چیایەکی بەرز. ئەو دەم تۆفانێکی ئەوەندە بەسام هەڵی کرد کە چیاکانی قەڵاشت و بەردەکانی تێکشکاند. بەڵام ئەو تۆفانە قورسە خودا نەبوو. پاش تۆفان زەوی دەستی بەلەرزین کرد، ئەو زەوی لەرزینەش خودا نەبوو. دوای لەرزینی زەوی ئاگرێکی گەورە هەڵبوو، ئەو ئاگرەش خودا نەبوو. پاشان لە کپ و بێ دەنگیدا، دەنگێکی نەرم و سووک وەک دەنگی شنەبای ئێواران لەنێو گەڵای داران بەگوێ گەیشت. لە کتێبی پیرۆزدا نووسراوە ئەو دەنگە و ئەو نارە نارە و لێکخشانی گەڵای داران، ئەوە باری تەعالا بوو.

لەو کاتەدا شنەبایەکی نەرم لە باخ هەڵی کردووە. دارەکان نارە نارییانە. لەنێوان باخ و ژووری ئەو دوو پیاوە دەنگێک دێ و دەکرێتەوە. پیاوی لاو لەرزێکی بەسەردا دێت. پیرەمێرد دەست لە شانی دەدا و پێدەکەنێ و دەڵێ مەترسێ. لێرە نابێ لە هیچ شتێ بترسی. بەکاوەخۆ ڕادەبێ. ئەو دەرگایەی شەوانە با کردوویەتەوە، دای دەخات و پاشان دەڵێ:

– بەڵێ، من لە خۆ دەپرسم ئەدی خودا لە کوێیە؟ بۆچی ئێمەی بەرەڵا کردووە؟ ئەو بڵیندگۆیەی لە تەواوی مەیدانە گشتییەکاندا خەبەری شەڕی تازەی ڕاگەیاند، بەڵێ، هەمان بڵیندگۆ، خودا نەبوو. ئەو زەنگوڵانەی کە بەدەنگی خۆیان دەستە دەستە برسی و سواڵکەریان لە دەوری بڵیندگۆ کۆکردبۆوە، بێ

(*) ئەلیاس لە پێغەمبەرانی بەنی ئیسرائیلییە.

گومـان ئەوانیش خـودا نەبوون. ئەو تۆپ و بۆمـبـایانەی کـە بەسـەر ئاوایـیـیـەکـانی ئەفـریـقـادا دەڕژێن و ڕۆژنامەکان کە هەمـوو ڕۆژێ لەو بارەوە دەنووسن، بێ گـومـان خـودا نین، بەڵام ئەگـەر پیـاوێکی فـەقـیـر بەتاکی تەنیا لە گـوندی خـۆی شەو هەسـتێ لە دیـواری گـوندی خـۆی - ئەو گـوندەی لێی لە دایکبـووە - بەکلێۆ خـەڵوزێک و یا بەگێچ بنووسێ: «نابووت بێ شەڕ، بژی برایەتی هەمـوو میللەتانی جـیـهـان، بژی ئازادی!» لەپشت سەری ئەو داماو و نەخۆشەدا بێ گومان خودا هەیە.! لە هەستی بێ دەسەڵاتی ئەو پیاوە سەبارەت بەو مەترسیانەی کە هەڕەشەی لێ دەکا، لە ئەڤینی نهێنی کە ئەو سەبارەت بەئەفریقاییـیانی بەڕواڵەت دوژمن هەیەتی و لە ئیرادەتێکی کە بەئازادی هەیەتی، ڕەنگدانەوەیەکە لە خودا» لەبەر ئەوە کاتێکی لە ڕۆژنامەکاندا دەخوێنمەوە کە ئوسقوفەکان بەتاوانی قاچاخی دراوی قورس لە دادگادا دەکەونە بەرپرسیار و، وەک بازرگانی دز کە لە کاتی دزیدا دەستیان گرتبێ لەکن قازی ئامادە دەبن و کاتێکیش لە هەمـان ڕۆژنامـانەدا دەخـوێنمـەوە کە ئەو کـرێکـارانەی بەتاوانی ئەوەی کـە ئازادی ویژدانیی خـۆیان داوا کردووە، بەمەرگ مەحکووم کراون - هەر چەندە ئەو کرێکارانە خۆیان بێ دین بزانن - من ئیتر پێویستم بەبیرکردنەوەی زۆر نییە تا بزانم کە خودای تەعالا لەگەڵ کام دەستەیە. بەڵام تۆ ناتوانی بیخەیە زەینی خۆت کە لە تەمەنی مندا، گەیشتن بەکەشفێکی وا چ مانایەکی هەیە. لە تەمەنی حەفتا و پێنج ساڵیدا کە قاچی مرۆڤ لەسەر لێوی قەبرە و کاتی ئەوە هاتووە کە بیر بکاتەوە تا ئاوڕێک لەو ڕێگایە بداتەوە کە بڕیویەتی و کارنامەی ژیانی خۆی ئامادە بکا. وای چەندە کارنامەیەکی خەفەتبارە! و ئەگەر ڕوو لە خۆم وەرگـێـڕم و تەمـاشـای کـۆمـەڵی شـاگـردانی قـەدیمی خـۆم بکەم دیسـان زیاتر هەق بەخـۆم دەدەم کە دان بەتێشکانی خۆمدا بێنم. دار لە میوە و مامۆستا لە شاگردانی دەتوانن لە بارەی خۆیانەوە داوەری بکەن.

هەستی ڕێز و ئافـەرین کە پیـاوی لاو سـەبارەت بەمـامـۆسـتـای قـەدیمی خـۆی هەیەتی، ئێـسـتـا بۆتە خۆشەویستییەکی برایانەی ئەوەندە توند کە لە جێ ڕادەبێ و بەتوندی ماچی دەکات.

پیرەمێرد لە وتەکانی خۆی زیاد دەکا:

– من کە بیرم لە تۆ دەکردەوە کەمێک ئارام دەبووم. بەڵام بەهەڵە دەچووم، چونکە تۆ ئێستا باست کرد کە لە ژیانی خۆتدا هێندێ چاکەت کـردووە نەک لەبەر فـێربـوون و تەربیـەتێکی هەت بـووە، بەڵکو ڕاست بەپێچەوانەی ئەوە بووە.

پیاوی لاو تاوێک کاس دەبێ و پاشان وەڵام دەداتەوە:

– ئێمە پازدە ساڵە یەکترمان نەدیوە و لەوانەیە پاش ئەم چاوپێکەوتنەش ئیتر هەرگیز یەکتر نەبینین. تۆ زۆر پیر بووی و من نەخۆش و ڕۆژگاریش سەخت گیر. کەوابوو تێ بکۆشین تا ئەو چەند دەرفەتەی بۆمـان مـاوەتەوە بەخۆشوێـشی یەکـتـر بەفـیـڕۆ نەدەین. من بەڕاستی لەسـەر ئەو بـاوەڕەم لە دۆسـتـانی پێشووی دەبیرستانی خۆم باشتر نیم و دڵنیاشم ئەو کۆمەڵگایەی کە ئێمەی تێدا دەژین گەیبووەتە پلەیەکی ئەوتۆ لە چەپەڵی کە هەر کەسێکی نەتوانێ پێوەندی خۆی لە بناخەوە لەگەڵ بپچڕێنێ، فاسید و چەپەڵ دەبێ. ئەگەر چارەنووسی من لە دۆستانی قەدیمی دەبیرستانم باشتر بووە لەبەر ئەوەیە کە لە کاتی خۆیدا و بەیارمەتی هێندێ ڕووداو پێوەندی خۆم لەگەڵ ئەم کۆمەڵگایە پچڕاندووە. ئەگەر منیش مابامەوە ناچار

وەک ئەوان دەبووم. بێ گومان من ئیمڕۆ وەک دزێک واتە دەرکراوی قانوونم، بەناوی خواستەگی دەژیم و ئەگـەر ناچار بم ڕابکەم. پاسـپـۆرتێکی بێگانەم لە گـیـرفـاندا هەیە. لەگـەڵ مـەترسی مـاددیش دەست بەیەخـەم. ئەو مـەترسـیـەش هەیە کە بکەومەوە زیندان و لەوانەیە ئەشکنجـەش بکرێم و لە هەڵکەوتی دژوارتردا تەنانەت ڕەنگە گوللەبارانیش بکرێم. بەڵام لەجیاتی ئەوە لە هەمـوو جۆرە هەڵپەرستییەک لە ئەماندا ماومەوە. پێش چەند ڕۆژ دوکتۆر نۆنزیۆ ساکام دیت: ئەو بێ گومان لە من خەراپتر نەبووە، بەڵام ئێستا وەرە و بزانە کە تووشی چ وەزعێکی خەفەتبار بووە!... ئێمە ئێستا گەیشتووینە نوختەیەک کە دەتوانین بڵێین: تەنیا کەسێک دەتوانێ لەم مەعرەکە گیان دەرباز بکات کە گیان بخاتە مەترسییەوە.

پیرەمێرد پشتی دەگرێ کە:

– بەڵێ، بۆ ڕزگاری ڕێگای دیکە نییە! ئەم نۆنزیوە فەقیرە ئاواتی بنەماڵەی بەجێ گەیاندوە. چونکە هەر پێش چەند ڕۆژ بوو کە کرا بەسەرۆکی خەستەخانەی گەڕەک. بەڵام بەناچار دەبێ چەند جۆرە فڕوفێڵی کردبێ؟ چەندەیان بەسەر دادابێ؟ بۆ ئیسپاتی بڕوای سیاسی و کوێر کوێرانە بەدەزگا، چەندە شانۆی ساز کردبێ تا توانیبێتی حەریفانی تر کە ویستیاری ئەو شوێنەن لە مەیدان وەدەرنابێ.؟ هەر ئەو بەهاری ڕابردوو، پاش دیدار لەگەڵ تۆ، لە «ئاکوافرەدا» هاتە لای من و هەر بەو عیبارەتەی کە تۆ ئێستا لە وتەکانتدا بەکارت هێنا، باسی قەیرانی ڕۆحی و دەروونی خۆی دەکرد و دەیگوت: «چۆن دەکرێ لە ڕێژێمێکی دیکتاتۆریدا کە مرۆڤ بەدەزگای دەوڵەتییەوە بەستراوەتەوە، هەم ئەرکی خۆت بەجێ بگەیێنی وهەم شەرافەتمەندیش بی؟ خۆشیی بۆ بەختەوەری سپینا کە ڕزگار بووە!»

ڕزگار بووە؟ چما کرداری «ڕزگار بوون» ناوی بەرکاریشی هەیە.؟ چما تێکۆشان بۆ ڕزگاربوون خەباتێکی شێلگیر نییە؟

بێ گـومـان سـپـینا خـۆی دەزانێ کـە سـەری دانەنواندووە و تەواوی پێوەندییەکانی خـۆی لەگەڵ کۆمەڵگایەکی کە لێی بێزارە، پچڕاندووە. بەڵام ئازادی بەو مەرجە شتێکی جوانە کە بتوانی کەڵکی لێ وەرگری، ئەگینا نابێتە ئازادی. لەو کاتەوە کە ئەو بۆ ئیتالیا گەڕاوەتەوە توانیویەتی بەو ئازادییە چ بکات؟ داخوا دەورانی تەمەنی وی شتێکی وەک گاڵتەی خەیاڵی بێ ئەنجام نەبووە.؟ داخوا لەنێوان خۆی و دۆستانی پێشوویدا چاڵێکی قووڵ پەیدا نەبووە.؟

بە قەشەی پیر دەڵێ: «لە فوسا لە ڕۆژی ئامادەبیدا، کنچێتینو م لە دوورەوە دێت، ئەویش لەگەڵ ئاقار بۆتە هاوئاهەنگ و پلەیەکی وەگیر کەوتووە.»

پیرەمێرد لە وتەی ئەو زیاد دەکا و دەڵێ:

– نەک هەروای کـردووە، بەڵکو بەقـازانجی شـەڕ وتاریشی داوە. زاراوەی لاتینیش تێهەڵکێشی وتارەکانی دەکا. بەم چەشنە ئەو دەرسانەی کە لەلای من خوێندوویەتی، لانی کەم بەکاری هاتووە. ئێستا دەڵێی هەستی کردووە کە دەبێ وەک داوتەڵەب بچێتە ئەفریقا. هاتبوو لەو بارەوە بەمنی دەگوت: «هەموو وا دەچنە وێندەرێ، منیش دەبێ بچم» ئەوەش جۆرە داو دڵخوازییەکە کە دەبێ بەدڵخوازیی زۆرەملی

ناوبەرین.

پیاوی لاو دەپرسێ:

– ئایا ئاگات لەوانیتر هەیە؟ «ئانتۆنیۆسپرانتزا» چی لێ هاتووە.؟

– ئەو دووکانێکی خواردەمەنی فرۆشی بچووکی هەبوو، نابووت بوو، تەنانەت وا دێتە بەرچاو کە نابووتییەکەی تەواو ڕاست نەبووە. ئێستا تازە داوای داوتەڵەبی کردووە، بەڵام هێشتا قبووڵ نەکراوە.

– «وردونە چی لێ هاتووە؟

– ئەوەتا ئەم دواییانە کارمەندی ئیدارەیماڵییاتەکان بوو، هیوادارە شەڕ ئەم دەرەتانەی بۆ پێک بێنێ کە ببێتە سەرۆکی ئیدارە. بێ گومان کاری وی داهاتوێکی باشی هەیە. ئەگەر ئیتاڵیا لەم شەڕی تازەدا سەرکەوێ، چ کاری لەوە باشتری دەبێ کە لەوێشدا ڕایەڵکەیەکی هەراو لە ئیدارەی جۆر بەجۆر بۆ وەرگرتنی باج دروست بکات.؟

پیاوی لاو دەڵێ: «حەبەشییەکان فەقیرن و پارەیان لێ هەڵناوەرێ. باشە، «باتیستا لۆپاتۆ» چ دەکات؟

پیرە پیاو لە وەڵامدا دەڵێ:

– وەک کنچتینۆ ڕاگۆ باسی دەکرد دیارە «لوپاتۆ» لە یاری «سکوپون»ی زانستیدا حەریفێکی کەللەڕەقە. هەر بۆیەشە کە ئێستا کراوەتە سەرۆکی سەندیکایەک.

– سەندیکای کرێکاران یا کار فەرمایان.؟

من نازانم. ئەوانە هەرتکیان یەکن. مەبەستم سەندیکای دەوڵەتیی بوو. ئەم وەزعە دەرفەتی بۆ پێک دێنێ کە هەروا یاری وەرەقی خۆی درێژە پێ بدا و لە ئاخری مانگیشدا بچێت مووچەکەی وەرگرێ.

– «دێ پرە تورو» چی لێ هاتووە؟ هەروا لە ڕێگای ئاسنە؟

– لە مێژە بەتاوانی هەبوونی بیروباوەڕی سۆسیالیستی دەریان کردووە. پاشان وای لێ هاتووە لە گوندی خۆی بسووڕێتەوە. لەوێ ژنێکی بەرگدرووی هێناوە و ئیتر کاری بەسۆسیالیزم نەداوە، بەڵام بەیادی بیروباوەڕی پێشووی جاروبار حەپسی دەکەن. هەر بۆیەش ڕۆژی ئامادەبوونی گشتی گیراو وەک دەڵێن هێشتا ئازاد نەبووە.

– «پیچیریلی» چ دەکات؟

– ئەو لەم دەوروبەرەدا قەشە بوو. بەڵام لە سەرەتای ساڵی خوێندندا ئوسقۆف ئەوی کردۆتە مامۆستا مەدرەسەی خوێندکارانی دینی و ئاواتی گەییوەتە جێ. بەڵام ئەو دەتوانێ دەرسی چی بڵێتەوە؟ من کە نازانم، ڕەنگە وەرزش. دیارە ئەویش ئێستا بەقازانجی شەڕ وتار دەدا و بەڕستە و وشەی لاتینی دەیان ڕازێنێتەوە و لەسەر ئەو باوەڕەیە کە پێ ئاژۆی ئێستا شەڕ نییە، بەڵکو «خەزایەکی سەلیبییە بۆ چاکە و ئاسایشی ئەفریقا، خەباتێکە بۆ ئاشتی بەڕاستی، بۆ ئاشتی ڕۆمی!» پیچیریلی، کنچتینۆ، وردونە، ئانتۆنیو سپرانتزا و پاتیستا لوپاتۆ. ئەوانە میوەی ئەم دارەن کە من بم.

سپینا چاوی پڕ لە ئاو دەبن. کەمێک ڕوو وەردەگێڕێ تا وروژانی ڕۆحی خۆی لە دۆن بنە دێتو بشارێتەوە. کەوابوو ئەو پیرەمێردە ئازیزە، فەقیرەش کە تەنیا یادی بۆ ئەوە بەسبوو لە کاتی ناهومێدترین چرکەی دوورخستنەوەو ئاوارەییدا ئاسایش و قەوەتی دڵی لە دەستچووی بۆ بگێڕێتەوە خۆی تا ئەو ڕادەیە تووشی ناهومێدی و نیگەرانی بووە؟ دەبێ وەڵامی چی بدرێتەوە تا هۆشی ڕوون و تیژ بینی وی بەبەزەیی وەرنەگرێ؟

پیاوی لاو دەڵێ:

– دارێکی لەوانەیە میوەی خەراپ بەر بێنێ، بەڵام هەمیشەش دەرەتانی ئەوە هەیە کە دزێک بێ و پێش ئەوەی میوەکان پێبگەن، ئەوان بدزن. جگە لەوە دوور نییە خۆشی لە دار بکەوێ، یا تەرزە لێی بدا و یا کرم بیخوا بێ ئەوەی دارەکە خۆی بتوانێ بۆ پاراستنی میوەکان کارێک بکات. کاتێ ئێمە لە مەدرەسە هاتینە دەر کەس نەیدەتوانی پێشبێنی بکات کە قەزاوقەدەر وابوو ئێمە تووشی چارەنووسێکی وا تاڵ بین. هەر چەندە دم لە قەزاوقەدەردان، بێ گومان بێ جێیە.

پیرەمێرد پیاڵەی خۆی پڕ دەکات و لەپێش ڕووناکایی ڕایدەگرێ تا لە ڕوونی وی دڵنیابێت. چونکە ئەم شەڕابەیان لە کوپەی تازە هەڵێنجاوە. پاشان بەکاوەخۆ پیاڵە بۆ لێوی دەبا و قومێکی لێدەدا و دەڵێ:

– ئێمە هەر یەکەمان دزی خۆمان و تەرزەی خۆمان و کرمی خۆمان لە زاتی خۆماندا هەیە. بارودۆخیش جگە لەوە یارمەتی ئەم هۆکارانە بدەن، کارێکی تر ئەنجام نادەن و دەبێ دانی پێدابنێین کە لە ساڵەکانی دوای شەڕدا بۆ هاسانکردنی کاری دزی و تەرزە و کرمی نێو زاتی ئێمە، بارودۆخی لەبار و یاریدەر پێکهاتبوو،. بەڵام ئەم کارە بەهیچ جۆر لەبەرپرسایەتی ئێمە کەم ناکاتەوە.

پیاوی لاو دەگێڕێتەوە کە:

– من لە خۆ پێشاندانی گشتی کە بەبۆنەی دەستپێکی شەڕ ساز کرابوو لە فوسا بووم. دیتنی حەشیمەتێکی ئاوا کە بوونەتە دەستخۆشی غەریزەی وەحشیگەری، منی ترساند. بڕوای وەرزێرانی فەقیر بەپێشەوا هەروەک بڕوای جادووگەرێکی پەرجۆ نوینە و قەشەکانیش لەو باوەڕەدان کە بوونی ئەو پیاوە نیشانەیەک لە نیعمەتی خودایە. قەشەکان! وای لە دەستی ئەو قەشانە!

پیرەمێرد دەڵێ:

– ئەگەر قەشەکان خۆیان فریو دەدەن خەتای خۆیان نییە. نیزیکەی دوو هەزار ساڵە کە خەبەریان پێ دراوە و ئەو ڕستەیە لەگەڵ ئەوانیەتی کە «زۆرن ئەو کەسانەی بەناوی خودا دێن و میللەتان فریو دەدەن» قسە لە شەڕ و هەڕەشەی شەڕ دەکرێ. دەبێ هەمووی ئەم ڕووداوانە بێنە پێش. بەڵام ئەوە کۆتایی کار نییە. میللەتێک دەژی، میللەتێکی دیکە ڕادەپەڕێ و وڵاتێک دژی وڵاتێکی تر.

لە ناوچە جیاوازەکانی دنیادا خەڵک تووشی قاتوقڕی و تاعون و بوومەلەرزە دەبن، بەڵام ئەوانەش هەموو کۆتایی کار نین، بەڵکو سەرەتایە. بەڵێ، ماوەیەکە خەبەر بەمەسیحییەکان دراوە. هێندێ ناڕەحەت دەبن و هێندێ خەیانەت دەکەن. ئەو دەم ئەگەر کەسێ (هەر چەند خودی پاپیش بێ) بڵێ کە:

«ئەوە شاندەیەکی خودایە، ئەویتر لەلایەن خوداوە بۆتە مەعموور» ئێمە نابێ باوەڕ بکەین. چونکە بەئێمە خەبەر دراوە: نەجاتدەری بەدرۆ و پێغەمبەری بەدرۆ پەیدا دەبن کە نیشانە و پەرجۆی گەورە لە خۆیان نیشان دەدەن و خەڵکێکی زۆریش فریو دەدەن.» ئێمە ناتوانین دەقی لەوە ڕوونتر بخوێنینەوە. ئێستا ئەگەر کەسانێک ئەوەیان لە بیر بردۆتەوە هیچ لە ناوەڕۆکی مەسەلە ناگۆڕێ. چارەنووسی پیاوی «خودایی» ئەوان لەپێشەوە نووسراوە: Intralit ut yulpis , regnalit utico, morietur ut canis (یانی وەک ڕێوی دێت، وەک شێر حکوومەت دەکا و وەک سەگ دەمرێ.)

پیاوی لاو دەڵێ: «بەڕاستی چەندە زمانێکی جوانە ئەو زمانە لاتینییە! و چەندە فەرقێکی زۆرە لەنێوان لاتینی کۆنی کەنیسە و لاتینی بەخشنامەی پاپ!»

پیرەمێرد دەڵێ:

– من زۆر جار لە خۆم دەپرسم کە دەبێ چ بکەم. لە تەمەنی حەفتا و پێنج ساڵیدا دەکرێ بیروڕای خۆت بگۆڕی، بەڵام ناتوانی دابونەریتی خۆت بگۆڕی. گۆشەگیری تەنیا جۆرە گوزەرانێکە لەگەڵ ئەخلاقی من دێتەوە. من تەنانەت لە گەنجیەتیشدا لە خەڵک دوور دەژیام. من سەبارەت بەبێزارییەک کە هەمیشە لە شتی بێ جێم هەبووە لە سیاسەت دوورکەوتوومەوە. حەز و سەلیقەی من فێرکردە و پەروەردەیەکی کە لە جوانناسیدا وەرمگرتووە، منی لە تێکۆشان دوور ڕاگرتووە. جگە لەوە بێزاری من لە وەزعی ئێستادا لە قینی سیاسی پەیدا نەبووە، وەک قینی دەنگدەرێکی هەڵبژاردن نییە، بەڵکو بێزارییەکی ئینسانییە کە ئەم کۆمەڵگایە قبووڵ ناکات، بەڵێ، ئەو دەمەیە کە لە خۆم دەپرسم دەبێ چ بکەم؟ سەیری دەوروبەری خۆم دەکەم و دەبینم ئەو کارەی بەمن دەکرێ کارێکی هیچە. بەهیچ جۆر ناتوانم لەنێو قەشەکاندا کار بکەم. ئەو قەشانەی من دەناسن ئێستا لە بەرم ڕادەکەن، لەوە ترسیان هەیە لە گەڵم بەرەوڕوو بن. لە قەلەمڕەوی قەشەنشینی «مارسی» هەر قەشەیەک لەو پەنجا ساڵەی دواییدا کەنیسەی بەجێ هێشتبێ لە ئەنجامی شکاندنی بەڵێن و پەیمانی ڕووت بووە. هەر ئەوەندە بەسە کە لە وەزعی فیکری چینی ڕووحانییەکانی ئێمە سەرە هەودایەکت بێتە دەست، ئێستا ئەگەر لە قەلەمڕەوی ئەم قەشەنشینییە بڵاوبێتەوە کە قەشەیەکی دیکەش بەناوی «دۆن بنە دێتو» خەڵکی ڕوکادی ماسی عەبای قەشەی ماچ کردووە و لەولای داناوە، بێ گومان هەوەڵین لێکدانەوەی کە بەزەینی ئیمانداراندا دێت ئەوەیە کە بڵێن: «ئەوەش قەشەیەکی دیکە کە لەگەڵ قەرەواشی خۆی نێوانی هەبووە.» دەتوانم ئەوەشت پێ بڵێم کە ئەگەر من هێشتا پێشنوێژی نوێژی مەسح دەکەم تەنیا بۆ ڕێزگرتن لە حەشیمەتی ساکارە کە لە دەوروبەرم هەن و تا دڵیان نەیەشێنم. چ دەکرێ؟

ئێستا پیاوی لاو لە هەڵسەنگاندنی حاڵاتی ڕۆحی خۆی لەگەڵ حاڵاتی ڕۆحی پیرەمێرد هاوئاهەنگییەکی قووڵی نێوان ئەم دوو زاتە دەبینێ کە لە سەرەتاوە بەخەیاڵیدا نەدەهات. ئەوەیە کە غیرەت وەبەرخۆی دەنێ و دەردی دڵی خۆی بۆ مامۆستای قەدیمی ڕوون دەکاتەوە. سەرنەکەوتن و تێکۆشانی بێ ئاکامی خۆی بۆ دۆزینەوەی شکڵی تێکۆشانێک کە بتوانێ ویژدانە خەوتووەکان وەخەبەر بێنێ، بۆی باس دەکات. بۆی دەگێڕێتەوە کە چۆن لە «پیتراسکا» بۆی دەرکەوتووە کە وەرزێرەکان لە

ئاست هەموو جۆرە تەبلیغاتێک لە هەر لایەکەوە بێت، لالووتن. وتووێژی ئەم دواییەی خۆشی لەگەڵ «پراتولانو»ی داشقەچی لە بارەی بێ فایدەبوونی گەلێک هەنگاوی توندوتیژ باس دەکات. کەوابوو دەبێ چی بکرێت.؟

هەر ک پیاو بێ دەنگ دەبن شاگرد و مامۆستا هەرتکیان تووشی کۆسپێک بوون و هەودای ژیانی ئەم دووانە گەلێک جیاوازە، لەم نوختەیەدا دەگاتە یەک. پیرەمێرد دەڵێ:

– دەبێ ئاگادار بی کە ئیرادەی خەبات ئێمە تووشی خەیاڵ و ڕواڵەت و ڕووتبوونەوە نەکات. دەبێ لە ڕاکردن بەدوای سەرکەوتنی ڕواڵەتی خۆ بپارێزین. ئەم دەردەی کە من لە کەش و هەوای خۆدا دەبینن شتێکە قووڵتر لە سیاسەت گانگاریایەکی واقعییە. مەلحەمکردنی برینێکی ڕزیو و بۆنگرتوو، هیچ نەتیجەیەکی نییە. خەباتی چینایەتی هەیە، شار هەیە، گوند هەیە، بەڵام لە ژێری هەمووی ئەوانە ئینسان هەیە کە ئاژەڵێکی بەدبەخت و ڕەوەکە و گانگاریا تا مێشکی ئێسکانی چۆتە خوارێ.

حاڵەتێکی خەفەتباری بێ وێنە بەسەر پیاوی لاودا هاتووە، گوێ دەداتە پیرەمێرد و دەیەوێ تا لەنێو قسەکانی ویدا ڕێگا چارە و پێشنیار و پەندێک بدۆزێتەوە. پیرەمێرد هەست بەو مەسەلەیە دەکات و لەپڕ هەوای قسەکانی پتر تێکەڵاوی ئیحتیات دەبن. لاو دووپات دەکاتەوە:

– کەوابوو دەبێ چی بکەین؟

دۆن بنە دێتو درێژەی پێ دەدا:

– منیش بەڕادەیەکی تر و بەشێوەیەکی جیاواز قۆناخەی ئەزموونەکانی تۆم بڕیوە. منیش تێکۆشاوم کە لەگەڵ فلان شاگردی قەدیمی خۆم باس بکەم. منیش خۆم زەحمەت داوە تا ئیدیۆلۆژی دیکتاتۆرێکی کە شۆرباوێکی پیس و دەستندەی هێندێ دوکتۆری سەرخۆش و بێ مەنتیق بەناوی دەوڵەت دەرخواردی خەڵک دەدرێ، خاڵ بەخاڵ ڕەت بکەمەوە. «ماوەیەکی زۆری پێ چوو تا منیش تێگەیشتم کە کاتی خۆم بەفیڕۆ دەدەم، چونکە ئەو کەسانەی کە من باسم لەگەڵ دەکردن خۆیان بێ مەنتیقیی ئەم ئیدیۆلۆژییە تێنەدەگەیشتن. لەگەڵ ئەوە ئێستا ئەوان لە خزمەتکارانی ئەمەگداری دیکتاتۆرین. ئەوان بۆ ئەو شانازیەی کە دیکتاتۆری پێیان ببەخشێ پێکەوە مل بەملە دەکەن. هەر یەکە هەوڵ دەدا تا بۆ دەربڕینی خزمەتگوزاری بۆ پێشکەوتن لەوانیتر لە هەموو دەرفەتێک کەڵک وەرگرێ.»

لە مارسیکا سەرهەڵدانی تاکە کەسی کە نیشانەی ناهومێدییە کەم و زۆر ڕووی داوە، بەڵام ئەم هەنگاوانە نەک هەر فەقیرەکانی نەورۆژاندوە، بەڵکو بەپێچەوانە ئەوانی پتر ترساندوە.

پیرەمێرد بێ دەنگ دەبێ و لاو چاوەڕوانە کە ئەو دووبارە درێژە بەقسەکانی بدات. ساڵەکانی دەبیرستانی وەبیر دێتەوە ئەو ڕۆژانەی کە مامۆستا مەسەلەیەکی زۆر دژواری دەدا بەشاگردان و بۆ چارەی مەسەلەکان یارمەتی نەدەکرد. ئەو ڕۆژانە مامۆستا بەسیمایەکی بەڕواڵەت جیددی وەڵامی دەدانەوە: «ئەگەر ئێوە نەزانن، من بۆ دەبێ بیزانم.؟» بەڵام ئەمجارەش مامۆستا بەڕاستی سەرگەردانە. پیر و لاو هەرتکیان گەیشتوونە نوختەیەک کە دەبێ چی بکەن؟

پیرەمێرد دووبارە دەست بەقسان دەکاتەوە و دەڵێ:

– ئەوەی لە وڵاتی ئێمەدا نییە ڕۆحی ڕەخنەیە و، لە زۆربەی بوارانیشدا دەنگ هەڵبڕینیش ساختەیی نین، لەوانەیە لە وڵاتی ئێمەدا قاتی مرۆڤ بێ. کەسانی وا هەن کە هەنگاوی توند هەڵدێنن و ئیواش هەن کە ئیراد دەگرن، بەڵام مرۆڤ نییە. منیش لە خۆم دەپرسم کە دەبێ چ بکەین؟من دڵنیام کە زەحمەتەکەی ناهێنێ مرۆڤ میللەتێکی کۆیلە و ترساو فێری شێوەی تازەی ئاخافتن و ژێست گرتن بکات. ڕەنگە ئەوە گرنگتر بێ کە بۆ ژیان ڕێگای تازەیان پێ نیشان بدا. هیچ قسە و هیچ ژێست و حەڕەکەتێک ناتوانێ وەک ژیان و لە کاتی پێویستدا وەک مردنی مرۆیەکی ئازاد –کە تێ دەکۆشێ ئازاد و بەشەرەف و پاک و ڕاست و بێ چاوەڕوانی بمێنێ و خەڵک قانیع بکات. مرۆڤێکی کە نیشان بدا ئینسان دەبێ چۆن بێ.

پاشان پیرەمێرد یادی سەفەرێک دەکاتەوە کە چۆتە «ئورتا» ئەو شوێنەی کە میوانەکەی لێی هاتۆتە دنیاوە و دەڵێ:

– هەر چەند خەڵک تێنەگەن کە تۆ دەڵێی چی و چی دەکەی، باست دەکەن و وەبیرت دێننەوە. چونکە تۆ نوێنەری ڕەگەزێکی دیکەی لە ئادەمیزادان و نیشاندەری شێوەیەکی دیکەی بۆ ژیان و، لەبەر ئەوەش تۆ لەنێو واندا لەدایکبووی و بەوانت نیشان داوە کە لاوێکی «ئورتایی» دەبێ چۆن بێ.

سپینا دەپرسێ: «یانی هەر ئەوەندە بەسە – من پێم وا نییە هەر ئەوەندە بەس بێ.

پیرەمێرد دەڵێ:

– ئێستا چاری دیکە نییە. دەبێ کاتی هەموو شت لەبەرچاو بگیرێ، هەر کارە کاتی خۆی هەیە. کاتی هەڵپەرتاندنی ڕەز جیایە. کاتی دەرمان پێوەرکردن و ئامادەکردنی کوپەکان و ترێ چنین و شێلانی ترێش هەموو لێک جیاوازن. لە بەهاردا کاتێکی تۆ خەریکی لقەکانی مێو لە دار ببەستی، ئەگەر کابرایەک بەکنت دابێ و بڵێ: «ئەم کارە پێویست نییە، چونکە ئەگەر کوپەکان خاوێن نەبن شەڕاب خەراپ دەبێ و کەوابوو بەر لە هەموو کارێک ئەشێ لە فیکری کوپەکاندا بی.» تۆ دەتوانی بێژی: «هەر کارەی وەرزی خۆی هەیە. ئێستا کاتی خاوێنکردنەوەی کوپەکان نییە، بەڵکو وەرزی هەڵپەرتاندنی ڕەزەکانە. کەوابوو لێگەڕێ با مێوەکان هەڵپەرتێوم و لقە زیادییەکان ببڕم»

مارتا دێتە ژوورێ و دەیەوێ بەرلەوەی بچێتە نێو جێ، شەوباش بەمیوان بڵێ. سپیناش لە جێ ڕادەبێ و لە دۆن بنە دێتو ئیجازەی مەرەخەستی دەخوازێ، چونکە درەنگ بووە و گاریچی لەو خوارە چاوەڕوانە. پێش ڕۆیشتن لەسەر کاغەزێک ناوونیشانێک دەنووسێ و بەکاوەخۆ دەیداتە قەشە و دەڵێ:

– دەمەوێ تا حەوتوویەکی دیکە بۆ ڕۆم بگەڕێمەوە. لەو ماوەیەدا ئەگەر پێویستت بەمن هەبوو ئەوە ئادرێسی منە.

«پڕاتولانۆ» لە خوارەوەی گرد چاوەڕوانی دۆن پاوڵۆیە. قەشە ئارام و بێ دەنگ سواری گاری دەبێ. لە ڕێگا وتەی دۆن بنەدیێتو دووپات دەکاتەوە: «هەر کارێک فەسڵێکی هەیە، بەتاڵوکە ناتوانی چنینی ترێ

وەپێش بخەی.

گاریچی دەپرسێ: «دۆن بنە دێتو» حاڵی چۆنە؟»

– باشە

– خۆزیا هەموو وەک یەک دەبوون

دەشتی خڕی فۆچینۆ هەروەک شانۆیەک لە حکایەتی پەریان بەشەبەق نیشانە کراوە. لەلای «پچینا» وە بای شەماڵ دێت و دەشت وەک گوڵێک داخراوە. دۆن پاوڵۆ لە میوانخانە بیانکینا لە ژوورەکەی خۆی دەبینێ کە لە نێو کۆمەڵێک لیباسی بڵاوی سەر تەختی خەو، خەریکی گوڵدۆزیە. بیانکینا دەڵێ:

– ئەوە بوخچەی منە کە بۆ سەفەری دەرەوە ئامادەی دەکەم. پورم چەند کراسی دەبەر کراوی بەدیاری داومێ. بەر لە هەموو شتێ خەریکم ناوی خۆمیان لێ بدرووم. بەڕاستی سەیر دەبێ مرۆڤ بچێتە پاریس و لیباسەکانی نیشانیان نەبێ.

قەشە دەپرسێ: «تۆ دەتەوێ بچیە پاریس؟»

– چما تۆ بەڵێنت نەدا کە لەگەڵ خۆت دەمبەیە پاریس؟

دۆن پاولۆ دەڵێی:

– ڕاست دەکەی. لە بیرم چووبۆوە. بەڵام ئێستا دەبێ پێت بڵێم کە ئیتر وازم لە سەفەر نییە.

کیژی گەنج هەموو ڕۆژێ لە بیری سەفەردا بووە و هەموو ڕۆژێ بۆ ئامادەکردن و بوخچە بەستنی خۆی زەحمەتی کێشاوە. ئێستا تووڕەبووە لەوەی بۆچی دۆن پاولۆ بیروڕای خۆی گۆڕیوە و لە فیکری ئەوەشدا نەبووە کە ئەو ئاگادار بکا و لە کاتێکا ئەو خەونی پاریسی دیوە. چاوەکانی لە تووڕەییبیان دەدرەوشێ و بەسەرکۆنە بەدۆن پاولۆ دەڵێ: «بۆچی تۆ من بەجیددی وەرناگری؟»

قەشە لە وەڵامدا دەڵێ:

– من تۆ بەجیددی وەرناگرم، چونکە ئەحمەقێک زیاتر نی.

ئەم پێوەدانی زمان کیژەکە وەگریان دەخات و هەڵدەستێ. لەسەر هەرد دادەنیشت و ئەو کراسانەی کە پووری داویەتی، بەئەسرین تەڕیان دەکات. دۆن پاولۆ گوێی ناداتێ و لێ دەگەڕێ کە گریان درێژە پێ بدا و پاشان بڕوا تا خۆی بنوێ.

کاتێ گریانی بیانکینا تەواو دەبێ بەهەنیسکەوە دەڵێ: «دەیەوێ قسان بکات. دەیەوێ بزانێ بەڕاستی بۆ ئەو سووکایەتیە دەبوو؟ بۆچی من ئەحمەقم؟ پێم بڵێ بزانم. ئاخر بۆ ئەحمەقم؟ چونکە لەگەڵ پیاوان بەڕێگادا دەڕۆم، یا چونکە هێشتا شووم نەکردووە؟

قەشە دەڵێ: «تۆ تا ئێستا هیچ لە فیکری کارکردندا بووی؟»

– باشە. ئەمە چ پێوەندی بەمەسەلەکەوە هەیە؟

قەشە ڕوونی دەکاتەوە و دەڵێ:

– کارکردن بۆ گەیشتن بەهەموو ئاواتێک، هۆیەکی لێبڕاو نییە. بەڵام هۆیەکە بۆ ئەوەی مرۆڤ جیددی بێت.

بیانکینا مات دەبێ. کەوابوو لەبەر ئەوەی ئەو ئەحمەقە.

ڕۆژی دوایی بەیانی وتوویژ دەست پێ دەکرێتەوە. بیانکینا بەئاشکرا قانیع دەبێ. بڕیار دەدا بچێتە ڕۆم. دۆن پاولۆ دوو نامە و خەرجی سەفەر و دوو نامەی دەداتێ: یەکیان بۆ ژنی «کلوچی» گیراوی سیاسی کە لەوێدا سپینا تکای لە کرێکاری لاو کردووە کارێک بۆ ئەو کیژە پەیدا بکات. نامەی دیکە کە ژنی «کلوچی» دەبێ بیگەیێنێتە دەستی «ڕومیو» بەئاوی لیمۆ نووسراوە. سپینا لەو نامەیەدا گەڕانەوەی خۆی بۆ ڕۆم ڕادەگەیەنێ و دەیەوێ شوێنێکی ئەمینی بۆ بدۆزێتەوە.

١١

دۆن پاولۆ بەو مەبەستە بۆ «پیتراسکا» گەڕاوەتەوە کە تەنیا چەند ڕۆژێک لەوێ بێت تا ڕۆمیۆ لە ڕۆم جێگایەکی بۆ پەیدا دەکات لێی بژی و ئاوارە نەبێت. قەشە ڕۆژێکیان ئێوارێ لەکن ماتالنا دەیگوزەرێنێ کە لە قاتی خواری موسافیرخانە خەریکی هەویر شێلانە کە نانی بکات. نانکردن لە پیتراسکا هەر پازدە ڕۆژ جارێک لە تەندوری گشتیدا دەکرێ و دابوڕەسمێکی دژواری هەیە. ماتالنا کە پرچەکانی بەشکڵی دەسماڵی ژنانی ئیماندار بەخاولەیەک پێچاوەتەوە. ئاردەکەی بەهێڵەگ دادەبێژێ و ئاردی سپی لە کەپەک جیا دەبێتەوە. کەپەک بۆ مریشکان بەکاردێت. ئاردی ئاسایی دەکرێتە نان و لە ئاردی تایبەتیش شیرینی و هەرشتە و شتی تر دروست دەکەن. هێڵەگ کردوویەتە تۆز و سەر و چاوی ژنەکەی تەواو سپی کردووە. «ئامریکۆ» لە یێش ئاگردان چۆکی داداوە و ئەوەندەی فوو لە داری تەڕ کردووە کە ئاگر بگرێ چاوی پڕبوون لە ئاو.

پەتاتەیان لە دیزەیەکدا وەسەر ناوە تا ڕەگەڵ ئاردی بخەن بۆ ئەوەی نان قورستر بێ و بتوانن ماوەیەکی زیاتر ڕای بگرن. دۆن پاولۆ تەماشای دەکا و بێ دەنگە. دابی نانکردنی ماڵی قەدیمی باوکی لە «ئورتا» دوودڵی و سەرنجی لە ڕادەبەدەری دایکی وەبیر دێنێتەوە. پێش هەموو شت نیشانەی خاچی دەکێشا. بانگکردنی ژنە نانکەرەکان هێشتا لە گوێچکەیدا دەنگی دەدایەوە. بانگی یەکەم بۆ هەویرترش کە هەویر هەڵبێ. بانگی دووەم بۆ ئەنگوتککردن بوو، بانگی سێیەم بۆ هێنانی پنەی هەڵگری ئەنگوتکەکان بۆ تەندووری گشتی و نان برژاندن.

بەڵام لەو کاتەدا لاوێکی نەناسراو کە سەروپۆڕێکی نیوە دێهاتی و نیوە کرێکاری هەیە لە دەرگای موسافیرخانە دێتە ژوور و لە دۆن پاولۆ دەپرسێ و کوتە کاغەزێکی دەداتە دەستی کە دۆن بنە دێتو بەخەتی ورد و لەرزینی خۆی ئەم چەند دێڕەی لێ نووسیوە: «دۆستی من هەڵگری نامە پیاوێکی فەقیرە و پێویستی بەتۆ هەیە و ڕەنگە تۆش پێویستت بەو هەبێ. قسەکانی تەواو گوێ بدەیە.»

لاو بەدیتنی دۆن پاولۆ واقی وڕ دەمێنێ و ناڕەحەت دەبێ و دەیەوێ بگەڕێتەوە. لەو حاڵەدا دەڵێ: «دۆن بنە دێتو بەمنی گوت بۆ لای پیاوێکت دەنێرم کە دەتوانێ لە هەموو بارێکەوە بڕوای پێ بکەی. بەڕاستی نەمدەزانی لەگەڵ قەشەیەک بەرەوڕوو دەبم.

دۆن پاولۆ دەڵێ بەدوای مندا بێتە ژوورەکەی. لە پەنا خۆی دادەنێ و دەڵێ:

– ئەگەر کاری تۆ لەگەڵ من لەو کارانەبایە کە ئاسایی خەڵک لەگەڵ قەشان هەیانە ڕاست و ڕەوان پێتم دەگوت بچیتە شوێنێکی دیکە. بەڵام ئەگەر دەتوانی عەبای قەشەی من نەبینراو بگری، ئەگەر دەتوانی بەچاوی مرۆڤێکی ئاسایی چاو لە من بکەی، مرۆڤێکی وەک خۆتان، کێ چوزانێ ڕەنگە وەک فەقیری خۆتان، ئەو دەم ڕەنگە دۆن بنە دێتو هەقی بوو بێ کە تۆی بۆ لای من ناردووە. تۆ لە کەیەوە دۆن بنە دێتو دەناسی؟

لاو له وەڵامدا دەڵێ:

– ئێمە هاو وڵاتین. تەواوی بنەماڵەکانی ڕوکا یەکتر دەناسن. کاتێ دەبینن یەک لە ماڵێ دەردەکەوێ دەزانن دەچێتە کوێ و دەگەڕێتەوە دەزانن لەکوێوە هاتووە. بنەماڵەی من لە بەرپاڵی گردێ لەسەرووی گوندی ڕەزێکی هەیە بەباخی دۆن بنە دێتو وە نووساوە. ئێمە بۆ پرژاندنی ڕەز لە چاڵاوی باخی دۆن بنە دێتو ئاو هەڵدەکێشین. ئەویش بۆ ڕاگرتنی برکە تەماتان و نۆک و لۆبیا دار لە ئێمە بەئەمانەت وەردەگرێ. دایکم بۆ عاملاندنی من هەمیشە ڕاوێژی بەو کردووە. ڕەنگە پەندەکانی وی هەمیشە باشترین پەند نەبووبن، بەڵام نیەت چاکی وی قەت جێگای باس نەبووە. ئەو لە سەردەمی منداڵیمەوە جگە لە خێر و چاکەی من هیچی دیکەی نەویستووە.

لاوەکە لەگەڵ درێژەپێدانی قسەکانی وردە وردە ڕواڵەتی کەسایەتی ڕوون دەبێتەوە. لە ڕووشانی دەستی و پرپشکە قوڕی کە بەدەست و ڕوومەتیەوە دیارە، لە سەروپۆڕی ئاڵۆزی و بەتایبەت لە جلی کۆن و پینەکراوی وا دێتە بەرچاو کە مرۆڤێکی نیوە وەرزێر و نیوە کرێکارە. بەڵام کاتێکی پتر لێی ورد دەبیەوە دەبینی هۆش و ژیری لە ڕادەبەدەر لە چاوانی دەتروسکێ و هەستان و دانیشتنی فرە لە سەرخۆ و موحتەڕەمانەیە. جگە لەوە ئاخافتنی بۆرە پیاوانە نییە. بەڵکو ئیتاڵیاییەکی زۆر ڕەوان قسە دەکات. بڕوای هەرتک پیاو بەدۆن بنە دێتو ئەوان زیاتر لێک نیزیک دەکاتەوە. نەناسراو دەست دەکا بەگێڕانەوەی چیرۆکی ژیانی خۆی:

– لە منداڵیدا زارۆکێکی نەخۆش و نازدار بووم، جگە لەوەش تاقانە بووم. لەبەر ئەوە دایکم وای دەزانی کە من نابێ کاری کشتوکاڵ بکەم و دەیگوت: «باو و باپیرمان هەموو لەسەر زەوی کاریان کردووە. ئێمە هێشتا هەر لەو شوێنە دەژین کە ئەوانی لێبوون. چەند پشتە ئێمە زەوی دەکێڵین و دەیچێنین و پەینی پێوەر دەکەین و هەمیشەش فەقیر بووین و هەر فەقیرین. ئەو کوڕەمان دەبێ بنێرینە مەدرەسە دەرس بخوێنێ، ئەو کز و لاوازە و پێویستی بەژیانێکی ئاسوودە هەیە.» باوکم دژی ئەو بیروڕایە بوو. دەیگوت: «ڕاستە کە کاری کشتوکاڵی زەحمەت و دژوارە، بەڵام بەبەرەکەتە. دەرس خوێندن تایبەتی بۆ منداڵانی پیاوماقوولانە و ئێمە کەسمان نییە یارمەتیمان بدا.» بەڵام یاریدەری ئێمە دۆن بنە دێتو بوو. ئەو دەیگوت: «ئێستا کە منداڵ لێهاتووی شایانی بۆ دەرس خوێندن هەیە، لێگەڕێن با بخوێنێ.» ئەو بەنسحەتەکانی خۆی لایەنی دایکمی گرت. تا ئەو کاتەی من لە سیکلی هەوەڵی ناوەندیدا دەمخوێند هێشتا بنەماڵەی مە لە چاو وەزعیان باشە. باوکم جگە لە ڕەزە دوو پارچە زەوی دیکەشی بۆ سەوزیکاری و چاندنی گەنم هەبوو. چوار مانگاشی لە تەویلەدا هەبوو. ڕاستیت دەوێ ئەو پارەی دایکم بۆ خەرجی پانسیۆنی من دەینارد، قەت بەتەواوی بەدەستم نەدەگەیشت. بەڵام لە ئاخریدا دەگەیشت. بەڵام لە ماوەی سێ ساڵەی سیکلی دووەمی ناوەندی سەبارەت بەخەراپی بەرهەم دوو ساڵی لەسەر یەک و نەخۆشی باوکم، جگە لە موخاریجی قورسی خوێندنی من، وەزعی ماڵمان ڕۆژ بەڕۆژ خەراپتر دەبوو. بەم پێیە پێویست بوو یەک لە زەویەکانمان بۆ دانەوەی قەرز بفرۆشین، دوو مانگا بەنەخۆشی مردن و دووەکانی دیکەمان لە بازاڕ فرۆشت. دایک و بابم تەویلەکەیان بەئیجارە دا. دایکم

دەیگوت: «قەیناکا، کاتێ کوڕەکەم خوێندنی تەواو کرد، یارمەتیمان دەدا.» بەڵێ، من پێش سێ ساڵ دیپلۆمی دەورەی پۆلی ناوەندیم وەرگرت. چوومە ڕۆم تا لە خوێندگای ئەدەبیات ناو بنووسم. دایکی فەقیرم نەیدەزانی موخاریجی ژیانی من تا دوکتۆرای ئەدەبیات وەردەگرم، لە کوێ بێنێ.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «بۆ چوویە زانکۆی ئەدەبیات؟ ئەدەبیات کە نانی لێ پەیدا نابێ.

– دۆن بنە دێتو پێی وابوو لێهاتوویی من بۆ ئەدەبیات لە زانست زیاترە و هەر ئەو مەسەلە بەبڕوای وی بەس بوو کە مەسەلەکانی تر بخاتە ژێر تیشکی خۆیەوە. من لە ڕۆم ژیانێکی تێکەڵ لەگەڵ بێ بەشیم دەست پێ کرد. لە ژوورێکدا دەژیام کارەبای نەبوو. نیوەڕۆیان لەجیاتی خواردنی تەواو نانم بەشیر قاوەیەک دەخوارد و شەوانە بەسووپێک قانیع دەبووم. هەمیشە برسی بووم، لیباسم وەک جلی دێهاتییان دەچوو. کەسم خۆش نەدەویست. ڕۆژەکانی هەوەڵی زانکۆ تێ دەکۆشام لەگەڵ چەند کەس لە خوێندکاران زیاتر دۆستایەتی بکەم. بەڵام سەبارەت بەسەر و وەزعم گاڵتەیان پێ دەکردم. مەتەڵەک و لاتاویان پێدا دەدام. یەک دوو ئەزموونی دیکەی لەم چەشنە منیان لە شەرم و کەمڕوییدا نوقم دەکرد. زۆر جار لە ژوورەکەی خۆمدا لە داخان دەگریام. لە ئاخریدا بەگۆشەگیری ڕاهاتم. منێکی لە «ڕوکا» فێر ببووم لە کەشوهەوایەکی گەرم و پڕ لە خۆشەویستیدا بژیم، نەمدەتوانی لەگەڵ بارودۆخێکی ئاوا پیس و بێ شەرمانەی ئەم خوێندکارانەدا ڕابێم. زۆ بەی وان خەریکی وەرزش و سیاسەت دەبوون. چونکە وەرزش و سیاسەت دەرفەتی زۆر پێکدێنێ کە مرۆڤ هەرایەک لە کۆمەڵگادا بخاتە ڕێ. من لە مەسەلەکانی سیاسەت و فوتباڵ هیچم نەدەزانی. ڕۆژێک کە سواری تراموا ببووم شانۆیەکی زۆڵم و زۆرە ملێم بەچاوی خۆم دیت کە بۆ وان ئاسایی بوو. دە دوازدە کەس لە خوێندکارانی زانستگای ئێمە لە نێوەڕاستی شەقام بەمەبەستی کوشتن لە کرێکارێکیان دەدا. من هێشتا باشم لە بیرە کە چۆن ئەم کرێکارەیان خستبووە سەرشەقام. سەری خوێناوی کەوتبووە سەر یەکێ لە ڕێلەکانی تراموا و ئەو خوێندکارانەی کە دەورەیان دابوو، هەروا بەشەق لێیان دەدا و هاواریان دەکرد کە: «ئەو پیاوە سڵاوی لە ئاڵا نەکردووە!» چەند پاسەوانێک گەیشتنێ و پاش ئەوەی سەبارەت بەم هەستە نیشتمانپەروەرییە پیرۆزباییان لە پەلامارەدەران کرد و بریندارایان گرت. خەڵکێکی زۆر کە لە شوێنی کارەسات کۆببوونەوە دەنگیان لەبەر نەدەهاتەدەر. من مات و کاس لە تراموادا مابوومەوە و لەبەرخۆمەوە دەمگوت: «ئەی ناجسنان! دوازدە کەس دژی مرۆڤێکی بێ کەس و تەنیا.» ئەو دەم یەکێک لەپشت سەرم بەسەبرۆکە لە قسەکانی منی زیاد کرد و گوتی: «بەڵێ بەڕاستی شەرمە.» ئەو مرۆڤە شۆفیری تراموا بوو. ئەو ڕۆژە لەوە زیاتر هیچمان بەیەکتر نەگوت. بەڵام چونکە ئەو زۆر جار لەسەر ئەو خەتە کاری دەکرد ڕێگای وی بەکۆڵانی مزڵی مندا بوو، جاروبار یەکترمان دەبینی و وەک دوو ئاشنا پێکەوە سڵاومان لێک دەکرد. ڕۆژێک کە وچانی هەبوو لە کۆڵانێ تووشی یەکتربووین. دەستی یەکترمان کوشی و پێکەوە چووینە مەیخانە تا پیاڵەیەک شەڕاب بخۆینەوە. هەریەکەمان چیرۆکی ژیانی خۆمان بۆ یەکتر باس کرد و بووینە دۆست. ئەو منی بۆ ماڵی خۆی داوەت کرد. لەوێ لەگەڵ سیمای تازە بوومە ئاشنا کە هەموویان گەنج بوون. ئەوانە پێنج کەس بوون دەستەیەکیان پێکهێنابوو، ئەم چاوپێکەوتنە لە ڕاستیدا کۆبوونەوەی دەستە بوو. هەموو شتێکی وان بۆ

من سەیر و بێگانە بوو. منیش دوای ئەوەی لەلایەن شۆفیرەوە پێشکێش کرام، لەو دەستەیەدا قبووڵ کرام و ڕاهاتم کە حەتوی جارێک لە کۆبوونەوەدا بەشداربم. بەسەرنجدانی ئەو گۆشەگیرییەی کە ئەو دەم تێیدا دەژیام ئەوە هەوەڵێن پێوەندی شەخسی بوو لەگەڵ خەڵکی شار دەگیرا. لەبەر ئەوەی من خوێندکار بووم ئەندامانی دەستە هەموویان کرێکار و کاسبکار بوون، بوونە هۆگرم. چێژی ئینسانی کە لەم نیزیکی و چاوپێکەوتنانەم وەردەگرت، کۆسپی ئەوە بوو کە بیر لە ناخۆشی دوارۆژی ئەم کارە بکەمەوە. لە کۆبوونەوەکانی دەستەدا نووسراوە و بڵاوکراوەیان دەخوێندەوە کە لەواندا بەترس و نەفرەت لە سەرەڕۆیی یاد دەکرا و شۆڕشیان بۆ برایەتی و دادپەروەری نێوان ئینسانان بەکارێکی مسۆگەر و لە پارێز نەهاتوو دەزانی کە بەزوویی ساز دەبێ. ئەمەش خەونێکی خۆشی حەفتانەی نهێنی و قەدەخە کراوی ئێمە بوو کە تێیدا نوقم ببووین و لە پەنا ئەودا بەدبەختی ڕۆژانەمان لەبیر چووبۆوە. جگە لەم کۆبوونەوانە هیچ پێوەندێکی دیکە لەنێوماندا نەبوو. کاتێ بەهەڵکەوت لە کۆڵان تووشی یەکتر دەهاتین وامان نیشان دەدا کە یەکتر ناناسین. ڕۆژێکی بەیانی کە لەماڵ دەهاتمە دەر، دوو پۆلیس گرتیانم و بردیانمە کەلانتەری. لە ژوورێک حەپسیان کردم کە پۆلیسی دیکەشی لێ بوون. ئەوان سەعاتێک بەزللە لێیان دام و تفیان دەڕووی دەکردم. ڕەنگە ئەگەر لێیان دابام زیاتر لەو تف و زللانە بۆم هاسانتر بایە. کاتێ دەرگایان لە مەعموورێک کردەوە کە دەبوایە پرسیارم لێ بکات، تفم بەسینگ و سەروچاوەوە بوو. کابرای مەعموور بەڕاستی یا بەڕواڵەت ژێردەستەکانی خۆی لەو کارە سەرکۆنە کرد و ئەمری کرد سەروچاویان شووشتمەوە و پاکیان کردەوە. منی بردە دەفتەری کاری خۆی و دڵنیایی دا کە بەسەرنج و نیەت چاکی بەکاری من ڕادەگات. ئەو دەیزانی کە من لە ژوورێکی تەنگ و بچووکدا دەژیم. ئەو شوێنانەی دەناسی کە نیوەڕۆیان شیر قاوەی لێ دەخۆمەوە. ئەم ڕەستورانەش کە ئێواران شۆرباوی لێ دەخۆم. ئاگاداری تەواوی لە بنەماڵەی من و لە گیروگرفتی ڕێگای تەواوکردنی خوێندنی من هەبوو. بەڵام لە بارەی ئەنگیزەی کە منی بۆ لای دەستەی شۆڕشگێڕ ڕاکێشاوە جگە لە شک و گومان شتێکی دیکەی نەدەزانی. لەم بوارەدا گوتی: «ئەم جۆرە ئەنگیزانە لەخۆوە بەتەمبێ و سەرکۆنە نابن و تەنانەت لاوان سروشتێکی بەرزە فڕی و خەیاڵییان هەیە و ئەگەر وا نەبایە بەدبەختی بوو. لەوانەیە نەخشی پۆلیس لەم بارەدا توندوتیژ بێ، بەڵام بەهەرحاڵ لە ڕوانگەی کۆمەڵایەتییەوە پێویستە غەریزەی بەرزەفڕی و خەیاڵپەروەری لاوان لە نیزیکەوە بکەونە ژێر چاوەدێری.»

دۆن پاولۆ دەڵێ: «بەکورتی ئەو مەعموورە پێشنیارت پێ دەکا بچیە دەخزمەتی پۆلیسەوە. تۆ وەڵامت چی بوو؟»

لاو لە وەڵامدا دەڵێ: «من قبووڵم کرد.»

ماتالنا دێتە بەر دەرگا و دەڵێ: «شێو ئامادەیە، داخوا دەبێ لە دوو قاپانی بکەم

قەشە دەڵێ: «من ئیشتیام نییە»

لەسەر کورسی هەڵدەستێ و لەبەر هیلاکی لەسەر تەخت ڕادەکشێ. لاو ئیقرارەکانی خۆی درێژە پێ دەدا.

لە سەرەتاوە دۆن پاولۆ بەزەحمەت دەنگی دەبیسێ. چونکە لەبەر لێدانی دڵی وزە وزێکی لە گوێچکەی دێت و وەک گێژان وایە. لاو چیرۆکی خۆی بەم جۆرە درێژە پێ دەدا:

– سەت لیرەیان دا بەمن تا کرێ خانووەکەم بدەم. من لە پاداشی ئەوە ڕاپۆرتێکم وەک ئینشای کلاس سەبارەت بەم مەسەلەیە نووسی: «دەستەکە چۆن کار دەکات، لەوی چی دەخوێننەوە و بیر لە چی دەکەنەوە؟» کابرای مەعموور ڕاپۆرتەکەی خوێندەوە و ئافەرینی لە ئینشای من کرد و گوتی: «بەڕاستی باش نووسراوە.»

منیش لەوەی کە ڕازی بوو هەستم بەفیزێک کرد. پەیمانم دا کە لەبەرانبەر مانگانەیەکی سەت و پەنجا لیرەییدا، پێوەندیم لەگەڵ وی هەبێت. ئەم وەزعە دەرەتانی بۆ من پێکهێنا کە نیوەڕۆیان سووپ بخۆم و هەموو شەوی شەمویان بچمە سینەما. ڕۆژێکیان بەستە سیغارێکی بەدیاری دامێ. ڕاستی من قەت سیغارم نەکێشابوو. بەڵام سەبارەت بەئەدەب فێرە سیغاریش بووم.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «لە ڕاپۆرتەکانی دیکەتدا چیت بۆ مەعموور دەنووسێ.؟»

لاو لە وەڵامدا دەڵێ:

– ڕاپۆرتەکانی دواییم شتی گشتی بوون. بەڵام مەعموور ئیرادی گرت. من بەردەوام دانەیەکم لەو بڵاوکراوانە دەدایە کە دەستە بڵاوی دەکردەوە. بەڵام ئەو ئەم کارەی پێ کەم بوو. بەگریمانی توند پێشتر ئەوانەی لە کەسێکی دیکە وەردەگرت. ئاخرەکەی پێی گوتم دەستەکەم بگۆڕم و بچمە دەستەیەکی سەرنج ڕاکێشتر. کاری لەوەی هاسانتر نەدەبوو. تەنیا بەدۆستەکانم گوت کە ڕووناکبیرێکی دیکە لەوێ هەبێت. لە دەستەی تازەدا لەگەڵ کیژێک بوومە ئاشنا کە کڵاودروو بوو. خێرا یەکترمان خۆشویست. لە پەنا ئەودا بۆ هەوەڵێن جار هەستم بەپەشیوانی کرد. لە پەنا ئەودا وردە وردە مانای ژیانی پاکی و بەشەرەفی و دوور لە چاوەڕوانییەک تێگەیشتم کە پێشتر هەرگیز دەرەتانی وەم لە خەیاڵدا نەبوو. بەم شێوەیە لە ژیانی دەستەدا شعوری ئەخلاقی من قووڵتر دەبوو، هەر لەو کاتەشدا خەندەکێکی قووڵ لەنێوان ژیانی ڕواڵەتی و ژیانی دەروونی مندا پێک دەهات. هێندێ ڕۆژ دەمتوانی کە ڕازی خۆم لە بیربەرمەوە. هەروەک بەحەز و هۆگری بۆ دەستەکارم دەکرد بەشێکی تەواوم لە ڕۆمانە شۆڕشگێڕەکانی لە دەرەوە گەیشتووم دەکردنە زمانی ئیتاڵیای و ماشێنم دەکردن و شەوانە بەیاننامەم بەدیوارانەوە دەنووساند تا وای لێ هات کە هەستم بەهەڵەی خۆم کرد. بەڵام کاتێکی دۆستانی دەستەی تازەی من پەسنی ئازایی و تێکۆشانی منیان دەکرد، بەو تاریف و پەسنە وەبیریان دێنامەوە کە من لە ڕاستیدا خەیانەتیان پێ دەکەم. ئەو دەم هەوڵم دەدا لە بەریان ڕابکەم و لە ئاخافتن لەگەڵیان خۆ بپارێزم. لەلایەکەوە فیکرم دەکردەوە کە ئاخر منیش مافی ژیانم هەیە. ئیتر هیچ پارەم لە بنەماڵەم وەرنەدەگرت. کاتێ برسی دەبووم و یا ئیجارەی ژوورەکەم وەدوا دەکەوت، تەواو بێ دەسەڵات دەبووم و ئیتر دەستم بەهیچ ڕانەدەگەیشت. سیاسەت وەک شتێکی پیس دەهاتە بەرچاوم و ئەوەم بەشەڕێکی زەرگەری نێوان ئینسانەکانی پەست و بێ نرخ دەزانی. ئاخر ئەو هەموو چەنەبازییە دەیتوانی قازانجی چی بۆ من هەبێ؟ بێ گومان پێم باشتر بوو لە ژیانێکی ئارام کەڵکم وەرگرتبایە و توانیبام ڕۆژێ دوو سێ جەمە نان بخۆم و ئیتر پەتی پێویستبوونی پەرەگرتنی قەلەمڕەوی

ئیمپراتوری و «دێموکراسی ئابووری» بپچڕێنم. بەڵام بەداخەوە دەرەتانم نەبوو. من نەبۆ نانخواردن پارەم هەبوو نەبۆ ئیجارەی ژوورەکەم. بەڵام لە گەڵکوو لەگەڵ کیژی ئەوێنیدارم ڕووبەڕوو دەبووم ئەم جۆرە بەڵگەهێنانەوەی بێ شەرمانەم لەبیر دەچوونەوە. ئێمە یەکترمان بێ سنوور خۆش دەویست. ئەو بۆ من نەک هەر دیاردەی سیاسەتێک بوو جیاواز لە سیاسەتەکانی تر، بەڵکو دەرسێک بوو بۆ بیرکردنەوە و داوەریکردن بەشێوەیەکی دیکە. هەرچەندە خۆی بەدەگمەن داوەری دەکرد و زۆر بێ دەنگ بوو، بەحەزەوە وتەکانی خەڵکی دیکەی گوێ دەدایە. لەوەش بەرزتر، ئەو دیاردەی بوونێکی دیکە و ژیانێکی دیکە و تەنانەت دەرسێکی بێ وێنە و هاوتا بوو بۆ ئینسانی بوون و بەپاکی ژیان. ئیتر نەمدەتوانی بەخەیاڵم دابێ کە دەتوانم بێ ئەو ژنە بژیم. ئەو لە ڕاستیدا لە ژنێک زیاتر بوو، ئەو گڕ بوو، نوور بوو، ئەو زیندووترین شاهیدی ڕاستی ئەم ئیدیعایە بوو کە دەکرێ لەم کورەی زەویدا بەشەرافەت و پاکی و بێ غەرز و داوا بژی و بەتەواوی بوونی بەدوای دۆزینەوەی حەقیقەتی ئینسانی و دادی مرۆڤایەتیدا بگەڕێی. پێم وابوو لەو ڕۆژەوە کە ئەوم ناسیووە بەتەواوی واتای وشە دەستم بەژیان کردووە. بەڵام لەکن وی و لە بەرانبەر بڕوای کوێر کوێرانەی کە ئەو بەمنی هەبوو چۆن دەمتوانی وەبیر نەهێنمەوە کە فریوی دەدەم و خەیانەتی پێ دەکەم؟ ئەڤینی من لەبەر ئەو خەیانەتە هەر لە سەرچاوەوە ژاراوی ببوو. هەرچەندە لە کانگای دڵمەوە خۆشم دەویست، ئاخافتن لەگەڵ وی عەزابێکی سەخت و ڕواڵەتێکی لە توانابەدەر بوو.

دۆن پاولۆ گەلێک شتی لەم جاسووسە سیاسییانە وەبیر دێنێتەوە کە لە تەمەنی حزبایەتی خۆیدا بیستوویەتی. ژیانی ڕێکخراوەیەکی نهێنی کە لەژێر دەسەڵاتی دیکتاتۆریدایە، هەمیشە لەگەڵ تەقەلای پۆلیس بۆ خۆتێخزاندنی ئەم ڕێکخراوەیە لە خەباتی کوێر کوێرانەدایە. بەڵام ئەو هەمیشە سیمایەکی کەم و زیاد دیار و یەکسان بۆ ئەم جۆرە جاسووسانە لە زەینی خۆیدا قالبڕێژ کردبوو. ئێستا بۆ هەوەڵین جار دەبینێ بەدبەختێک لەپێش چاوی دەست و پێ ڕادەوەشێنێ کە هەرچی لایەنی ئینسانی بووە لە نووکەوە سەرکوتکراوە و پیس بووە. لە لاوەکە دەپرسێ:

– بۆچی پێوەندی خۆت لەگەڵ پۆلیس نەپچڕاند. ؟

– لە وەڵامدا دەڵێ: «چەند جار هەوڵمدا وەها خۆ بزر کەم کە کەمترین شوێنەوارم نەدۆزنەوە. جارێک خانووەکەم گۆڕی، بەڵام بەسانایی دیتیانمەوە. ماوەیەک تێکۆشام بەنووسینی ڕاپۆرتی بێ جێ و هەڵە بۆ پۆلیس ویژدانی خۆم ئارام بکەم. هەر لەو کاتەدا دایکم دەستی پێ کردبوو مانگانەیەکی کەمم بۆ بنێرێ. بۆ ئەوەش هەوڵم دا کە پۆلیس بەوە فریو بدەم و بڵێم کە دەستە بڕوای بەمن نەماوە و دەریان کردووم. بەڵام پۆلیس ئاگاداری دیکەی هەبوو کە بەسانایی پێچەوانەی قسەکانی منی بۆ دەردەخست. لە ئاخریدا ئەو بیرە بەسەرمدا زاڵ بوو کە تاوانم لە قەرەبۆ نەهاتووە. خۆم بەمەحکووم دەزانی. هیچ کارێک نەدەکرا. چارەنووس ئەوەی بۆ من نووسی بوو. من ئێستا نامەوێ خەراپەی خۆم کەمتر لەوە نیشان بدەم کە هەیە. بەڵکو لەم دانپێدانانەدا چۆنی بووم ئاوا خۆم دەربخەم. ڕاستی مەسەلە ئەوە بوو ترسی ئاشکرابوونم لەو کاتەدا گەلێک لە پەشیمانی خەراپەکردن قەویتر بوو. «ئەگەر ئەڤیندارەکەم بزانێ کە من لە بڕوای وی

کەڵکی خەراپ وەردەگرم، چی دەڵێ؟ دۆستەکانم دەڵێن چی؟» ئەو ترسە ڕاستەقینەیە بوو کە هەمیشە ئازاری دەدام لەبەر ئابڕوو و ئیعتیباری خۆم دەلەرزیم. بەڵام نەک لەبەر ئەو خەراپەی کە دەمکرد. لە هەموو شوێنێ شکڵی ترسی خۆم دەبینی. هەموو دەزانن کە پۆلیس لە ئیدارەکانی جیاواز و لە هەموو کارخانە گەورەکان و لە تەواوی بانکەکان و ئیدارە گرنگەکاندا جاسووس هەن. لە شار لە هەموو ساختومانێک دەرکەوانی ئەو ساختومانە بەحوکمی قانوون جاسووسی پۆلیسە. لە تەواوی کارگە و کۆبوونەوەکان و لە تەواوی سەندیکاکاندا ڕایەڵکەی لە پسان نەهاتووی ئەفراد لەگەڵ پۆلیس لە پێوەندیدان کە بۆ مانگانە و یا بەهومێدی وەدەستهێنانی هۆکارێک بۆ پێشکەوتنی خۆیان بۆ پۆلیس کار دەکەن. ئەم وەزعە دڵی تەواوی چینەکانی خەڵک پڕ لە گومان و دوودڵی دەکات. بناخەی دیکتاتۆری لەسەر گۆڕینی ئینسان بەحەیوانێکی لەرزۆک لە ترسان دامەزراوە. ترسێک کە مرۆڤ لەبەری دەلەرزێ، لە دراوسێی خۆی نەفرەتی هەیە، ئاگاداری وییە، ئەو دەفرۆشێ و، پاشان دەترسێ کە خۆشی پێوە بکرێ. هەر کەسێکی لە بەدبەختی کەوتبێتە شەرم و ڕیسواییەکی ئاوا مەحکوومە بەوە کە ئارەزوو بکا دامودەزگای دیکتاتۆری پایدار بمێنێ. لە قووڵایی دڵیەوە قینی لە دیکتاتۆرییە بەڵام لە نەمانیش دەترسێ چونکە دەستبەجێ دەڵێ: «ئەو دەم هەموو دەزانن و ڕیسوا دەبم.»

ئەوەیە کە هەر یەک لەو بەدبەختانە بەزنجیری ترسان لە ڕیسوایی خۆیان دەبەسترێنەوە. ئەم شێوەیە ڕەنگە بەشێک بێ لە سیاسەت و شێوەی کردەوەی هەموو ڕێکخراوێکی دەوڵەتی، بەڵام هیچ ڕێژیمێک وەک ڕێژیمی فاشیستی ئێستا تەنیا بەفەسادی شارەییان کە لە ڕووی ئەخلاقەوە لاوازترن، پشت ئەستوور نەبووە. ڕێکخراوی ڕاستەقینە کە بناخەی ڕێژیمی فاشیستی ئێستایە، هەر ئەو هاوکاری نهێنی ترسە. تا ئەو کاتەی من لە ڕۆم بووم دیلی ئەو هاوکارییە بووم. دەمزانی کە پۆلیس لەبەر ئەوەی ئیتر بڕوای بەمن نییە، هەمیشە لە کەمینی مندایە. لە ئەنجامدا لە دیداری دۆستان خۆم دەپاراست تا مەجبوور نەبم ئەوان پێوە کەم. کاتێ لەگەڵ کەسانی گومانلێکراو پێوەندیم دەگرت بێ ئەوەی گورج پۆلیس خەبەردار بکەم، پۆلیس هەڕەشەی گرتنی لە من دەکرد. من وەک شێتان لە گرتن دەترسام. هەوڵم دەدا تا بکرێ لە تەنیاییدا بژیم. هەر چاوپێکەوتنێک لەگەڵ ئەویندارەکەم بۆ من ئازارێکی قورس بوو، لەگەڵ ئەوەش ئەو هەمیشە لەگەڵ من لە سەرخۆ و میهرەبان بوو. ڕۆژی جێژنی نۆئیل ساڵی ڕابردوو لە ڕەستورانێکی دەوروبەری شار جێژنمان گرت و....

ئێستا دۆن پاولۆ چیرۆکێکی دەردەدار دەبیسێ کە خۆی پێشتر دەیزانی و هەموو بەشەکانی وی دەهاتەوە بەرچاو. ئەو خواردنی ڕەنگین، ئەو داوەتەی ماڵ، ئەو کڕینەی گوڵ و میوە و شیرینی و شەڕابی «مارسالا»، گەیشتنی پۆلیس، ڕاکردن بۆ سەربان، چاوەڕوانی بێ بڕانەوە...

بەڵام لاو چیرۆکی خۆی تەواو ناکا. سەری دەخاتە نێو دەستەکانی و وەک منداڵ دەکەوێتە گریان. پاشان درێژەی پێ دەدا:

– من بۆ ماڵێ گەڕامەوە و بەدایک و بابم گوت کە دوکتۆران پێیان گوتم لە ئاووهەوای شوێنی لەدایکبوونی خۆمدا بژیم. زستانم لە ماڵێ بردەسەر بێ ئەوەی کەس ببینم. جاروبار دەچوومە

چاوپێکەوتنی دۆن بنە دێتو، ئەو کتێبی بەئەمانەت دەدامێ کە بخوێنمەوە. لە وەرزی بەهاردا وردە وردە دەستم پێ کرد لە مەزرا یارمەتی بەباوکم بکەم و لەگەڵ وی خەریکی بژاری گەنم و هەڵپەرتاوتنی ڕەز و کێڵانی زەوی و درووێنە بووم. تا خۆم لەسەر پێ ڕاگرتبایە کارم دەکرد. ئەوەندە ماندو و هیلاک دەبووم هەر لەگەڵ شێو خواردن دەنوستم. ڕۆژی دوایی بەیانی باوکم وەخەبەر دێنا. باوکم بەچاوی ئافەرین سەیری دەکردم و دەیگوت: «دیارە کە کوڕە وەرزێری! ئەو کەسەی کە تۆوی زەوییە، ئیتر ناتوانێ زەوی بەجێ بێڵێ» بەڵام ئەو کەسەی تۆوی زەوییە و لە شار دەژی نە بەوەرزێر حیساب دەکرێ و نە بەشارەیی. بیرەوەری شار، یادی ئەڤیندارم، یادی دەستە و پۆلیس لە مندا وەک برینێکی زار ئاواڵە مابوونەوە، وەک برینێکی کە هێشتا خوێنی لێ دێت وردە وردە دێ چڵک بکا و ترسی وەی هەبوو کە ماوەی تەمەنم ژاراوی بکات... دایکم دەیگوت: «هەوای شارت پێ نەکەوتووە و خەموخەفەت ڕژاوەتە نێو خوێنت!» لە وەڵامدا دەمگوت: «لێگەڕێ با کار بکەم، بەڵکو کار چاکم کاتەوە.!» بەڵام لە مەزرایە زۆر جار لەپڕ سیمای جوانی ئەڤیندارەکەم دەهاتە بەرچاوم. چۆن دەمتوانی تەواوی ئەو شتانەی لە هاونشینی ئەو فێری ببووم لە بیری بەرمەوە. ؟ پاش گەیشتن بەدەرەتانی ژیانێکی دیکەی پاک و شەریف و هاوتا لەگەڵ غیرەت و ساخبوونەوە لە خەونی خۆشی مرۆڤایەتییەکی باشتر، چۆن دەمتوانی لە گوندی لەگەڵ ژیان هەڵکەم. ؟ لەلایەک چۆن دەمتوانی ئەم گوناحە لە قەرەبو نەهاتووە لە خۆم بسڕمەوە؟ کاتێکی لە دەست ئەو بیروباوەڕانەی کە لە گۆشەگیری سەریان هەڵدابوو و هەراسانیان کردبووم، وەئامان دەهاتم لە ترسی سزادان گەیشتمە ترسی سزا نەدیتن.

فیکری ئەوەی کە بۆیە یادی کردەوە خەراپەکانی خۆم دەکەم کە لەوانەیە ڕیسوا بم، وردە وردە منی ترساند. لە خۆم دەپرسی: «کەوابوو ئەگەر هۆی دڵنیاتر پەیدا بێت کە دەرفەتمان بداتێ خەیانەت بەدۆستانمان بکەین بێ ئەوەی مەترسی ڕیسوابوون لە گۆڕێدا بێ داخوا ڕەنجی خەیانەت سووکتر دەبێ؟» من هەرگیز لەناخەوە بڕوام بەخودا نەبووە. ڕاستە کە تەعمید کراوم و دابی تناول القوربان-یشم وەک هەموو خەڵک بەجێ گەیاندووە بەڵام قەت بڕوام بەحەقیقەتی وجودی خودا نەبووە. هەر بۆیەش لە ڕۆم بۆ قبووڵی گریمانەی بەڕواڵەت زانستی کە لەنێو دەستەکاندا تەبلیغ دەکرا، هەرگیز بەربەرەکانیم نیشان نەدا. لەگەڵ ئەوەش ئەو فیکرانەی لە «ڕوکا» دەمکردنەوە ئەو گریمانانە هاسانتر دەهاتنە بەرچاو و بەکردەوەش بەکارم دەهاتن. ئەوە کە هەموو شت مادە بێ و مەفهومی خێر لە مەفهومی فایدە جیا نەبێ- هەر چەند فایدەی کۆمەڵایەتی - و ئەوەش خۆی بناخەی لەسەر مەفهومی سزا بێت، فیکرێکی ئاوا بۆ من لە تاقەت بەدەربوو. سزا بەهۆی چ کەسێکەوە؟ بەهۆی دەوڵەت یا دەستە و یا بیروڕای گشتی؟ باشە. ئەگەر دەوڵەت یا دەستە، یا بیروڕای گشتی خۆی گومڕابێ چی؟ جگە لەوە ئەگەر ئەم دەرەتانە پێک بێ مرۆڤ ئەگەر خەراپە بکا و دڵنیا بێ کە سزا نادرێ ئەدی ئەخلاق لەسەر کام بناخە خۆ دەگرێ و قایم دەبێ؟ کەوابوو هەر وەسیلەیەک کە بتوانێ ترسی سزادان لەبەین بەرێ، سەرپشکی خێر و شەڕیش لەبەین دەبات؟ گریمانەیەکی وا منی دەخستە ترسەوە. وردە وردە ترسی ئاژاوە هەڵی دەگرتم. مەبەستم ئەوە نییە کە بەم زۆربلێییە کە ڕەنگە لەبەرچاوی تۆ ناڕوون و لێڵ بێ، سەرت بێشێنم و، ناشمەوێ تۆ پێت وابێ

کە من هەوڵ دەدەم بەقسەو سازکردنی ڕستەخۆم باشتر لەوە نیشان بدەم کە هەم. تەنیا دەمەوێ بڵێم کە ئەم بیروڕایە ببووە جەوهەر و هەوێنی ژیانی من.

من بڕوام بەخودا نەبوو، بەڵام ئەو دەم بەدڵ ئاواتم دەخواست کە خۆزیا خودا هەبایە. من پێویستم پێ بوو تا لە نیگەرانی و ئاژاوە نەجاتم بێت. تا شەوێکی کە توانا و سەبرم نەمابوو، هەستام بچم لە عیبادەتگا لە کبوشی بدەم. لە ڕێگا تووشی پیاوێکی ڕووحانی بووم کە پێشتر دەمناسی و ناوی «برای دینی ئانتی فونا» بوو. پێم گوت: «زۆرم گەرەکە بڕوا بەخودا بێنم، بەڵام ناتوانم. بۆچی بۆم ڕوون ناکەیەوە کە دەبێ چ بکەم؟» لە وەڵامدا گوتی: «نابێ غەرە بی، نابێ بۆ تێگەیشتنی هەموو شت پێ دابگری، نابێ گوشار بۆ خۆت بێنی، دەبێ تەسلیم بی و چاوەکانت بنووقێنی و دوعا بکەی. دین بەخششێکە.» بەداخەوە من بێ بەش لەو بەخششە هاتبوومە سەر دنیا. من دەمویست هەموو شت تێ بگەم.

نەمدەتوانی بۆ تێگەیشتن هەوڵ نەدەم. تەواوی جەستەم ببووە هەوڵێکی دردەداری توند. نەمدەتوانی تەسلیم بم. بەهەموو تواناوە خودام دەویست. پێویستم بەو هەبوو. ئەو وەڵامی نەدامەوە. ئەو دەم چوومە کن دۆن بنە دێتو. لەبەر ئەوە نەچووبوومە کن ئەو کەشیشە، بەڵکو لەبەر ئەوەبوو ئەو لە ڕوانگەی منەوە دیاردەی مرۆڤێکی دادپەروەر بوو. وەک پێشتر باسم کرد ئەو لە منداڵییەوە منی دەناسی. لەگەڵ ئەوەش کاتێ چوومە خزمەتی پێم گوت کە بەڕاستی هێشتا من باش ناناسی، چونکە لە تەواوی ئەو شتانەی لە دڵی مندا شاراوەیە، ئاگادار نییە. فشارێکی سەختم بۆ خۆم هێنا و لە ئیقرارێکی کە پێنج سەعاتی تەواو درێژەی کێشا. هەرچی بوو و نەبوو باسم کرد. لە کۆتایی ئیقرارەکەدا نیوەگیان وەهەردی کەوتم. ئەو مارتای خوشکی ناردە لای دایکم تا خەبەری بداتێ کە من شەو لە ماڵی قەشە دەخەوم. تا چەند ڕۆژی دیکە لەوێ دەمێنمەوە تا لە کارەکانی باخدا یارمەتی بدەم. ڕۆژەکانی دوایی کاتێ لە باخ کارم دەکرد جاروبار ڕادەوەستا و لەگەڵ من قسەی دەکرد. فێری منی کرد تا ئینسان لەم جیهانەدا زیندووە هیچ شتێک بۆ ئەو وا نییە کە قەرەبو نەکرێ و مەحکوومییەتێکی لێبڕاو نییە. هەروەها ڕوونی کردمەوە کە بێ گومان نابێ خەراپەت خۆش گەرەک بێ. بەڵام نابێ لەم نوکتەیەش خافڵ بی کە جاری وایە چاکە لە خەراپە لە دایک دەبێ. لەوانە بوو ئەگەر ئەو بەدبەختیانەم نەدیتبایە، تووشی ئەو هەڵانە نەدەهاتم کە بەسەرم هاتن و هەرگیز نەدەبوومە مرۆڤیکی واقیعی. ئاخریەکەی کاتێ ئیزنی دام و ڕێگای دا بۆ ماڵی خۆم بگەڕێمەوە، ئیتر ترسم لە دڵدا نەبوو، پێم وابوو تازە سەرلەنوێ هاتوومەوە سەر دنیا و هەوایەکی لە چیاوە دەهات، بەسەیرەوە هەستم پێ دەکرد کە قەت هەوای وا فێنک و خاوێنم هەڵنەمژی بوو. کاتێ ترسم لە دڵدا نەما ئەم هەستەشم لا نەما کە من سەرباری خۆمم. دووبارە خەریک بووم فیکر لە دنیا بکەمەوە. دووبارە دارەکان و منداڵەکانی کۆڵان و خەڵکی فەقیری زەحمەتکێشی سەحرا و کەرە بەستەزمانەکانی بارکێش و گایەکانی بەر نیریم تەماشا دەکرد. جاروباریش هەروا دەچوومەوە دیداری دۆن بنە دێتو. ئەو دوێنێ لە دوای منی نارد و گوتی: «دەمەوێ تۆ لە ڕەنجی دووپاتەکردنەوەی ئیقراری دەردەدارت تەرخان بکەم. بەڵام لە نیزیکی «ڕوکا» پیاوێک هەیە تکات لێ دەکەم بچیە لای وی ئەم

ئیقراره لای ئەویش دووپات کەیەوە. ئەو پیاوە کەسێکە لە هەموو بارێکەوە دەبێ بڕوای پێ بکەی. نیشانە پێویستی دا بەمن و هێندێ شتی ڕاسپارد و ئێستا وا هاتووم.

بۆتە شەو. دەنگی هیلاکی پیاوی لاو لە تاریکیدا کپ دەبێ و هەر لەو تاریکییەدا دەنگی پیاوێکی دیکە دێت کە دەڵێ:

– من ئەگەر سەرۆکی حزب و یا دەستەیەکی سیاسی بوومایە. دەبوایە بەگوێرەی ئەساسنامەی حزب دادگاییت بکەم. هەر حزبێک خاوەنی ئیدیۆلۆژێیکە و ئەخلاقی تایبەتی خۆی هەیە کە بەشکڵی زنجیرە بڕیاراتێکی وشک دامەزراوە. ئەم بڕیارانە زۆر جار لە ئەسڵێک زۆر نیزیکن کە ڕۆحی ئەخلاق وەبەر هەموو کەس دەنێ و، هێندێ جاریش تەواو لەگەڵ ئەو ناجۆرن. بەڵام من ڕێبەرێکی سیاسی نیم – و یا ئیتر نیم – منی ئێستا لێرە مرۆڤێکی ئاساییم. ئەگەر قەرار بێ پیاوێکی دیکە دادگایی بکەم، ناتوانم جگە لە ویژدانی خۆم بەڵگە و قایدەیەکی پشت ئەستوورم نییە و هەر لەو کاتەشدا دەبێ سنوورێکی زۆر تەنگەبەر لەبەرچاو بگرم کە لە چوارچێوەی ویدا مرۆڤێک مافی وەی هەیە لە بارەی مرۆڤێکی دیکەوە داوەری بکات.

لاو وەڵام دەداتەوە:

– من نەهاتووم کە داوای پاکانە و لێخۆشبوون بکەم. برینی ئەوتۆ هەن کە نابێ بیانبەستی و بیانشارییەوە، بەڵکو دەبێ بیانکەیەوە تاو لێیان بدات. ئەو ئیقراری ئایینی کە ئاسایی لەپشتی میلەکانەوە ئەنجام دەدرێ، بەڕای من کارێکی تەشریفاتییە کە لێرەدا جێگای باسکردنی نییە. بەڵام ئیقرارکردنی کەسێک لەکن کەسێکی دیکە دەکرێ وەک داغکردنی برین حیساب بکرێ.

ئەو دەم وتەوێژ بەدەنگێکی سەبرۆکە دەڵێ:

– ئەی لویجی مۆریکا، من دەمەوێ شتێکت پێ بڵێم کە سابیتی دەکا ئێستا چەندە بڕوا بەتۆ دەکەم. من قەشە نیم و دۆن پاولۆ سپادا ناوی ڕاستەقینەی من نییە. ناوی ڕاستەقینەی من پیترۆسپینایە.

ماتالنا مێزی بۆ دوو کەس ئامادە کردووە و پێیان دەڵێ بۆ شێو خواردن بێنەخوار و لەم باوڕەوە دەڵێ:

– پیاو کە لە دەورەی حەسانەوەی پاش نەخۆشیدایە، نابێ قەت نانخواردن وە پاش خات. ئەگەر میوانیشی هەبێ باشتر کە ئەو میوانەش بۆ خواردن داوەت بکا.

مودیری موسافیرخانە سفرەیەکی سپی و بوتلێک شەڕابی لەسەر مێز داناوە. ئەم دوو پیاوە بەبێ دەنگی نان دەخۆن. شەڕابی پێش ساڵێک و نانیش پێش پازدە ڕۆژە. نانی بەیات دەشەڕابدا خاو دەکەنەوە. مۆریکا دەیەوێ هەر ئەو شەوە بۆ ڕوکا بگەڕێتەوە و دۆن پاولۆ پاش ئەوەی دەچێتەوە ژوورەکەی خۆی چاو لەسەر یەک دانێ، پاش تاوێک دێتەوە خوار تا میوانەکەی مەودایەک بەڕێ بکات. ماتالنا ناتوانێ ئیرەیی خۆی سەبارەت بەم دۆستایەتییە کوتوپڕەی کە لەنێوان قەشە و نەناسراودا پێکهاتووە، بشارێتەوە، بۆیە بەمۆریکا دەڵێ:

– ئەو هەموو قسەیەت کرد دیسان قسەت ماوە بیکەی؟

لاو لە وەڵامیدا دەڵێ: «خەریک بووم ئیقرارم دەکرد»

ئاخریەکەی کاتێ لەسەر جادەی کە بۆ سەرەو ژێری دۆڵ دەچێ لێک جیا دەبنەوە، مۆریکا دەڵێ:

– ئێستا بۆ هەموو کارێکی ئامادەم.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «لەم بارەوە بەو زوانە دیسان قسان دەکەین.»

لە دوور دەنگێکی ناڕوون دەبیسرێ کە لە دەنگی شوانان و سەگوەڕ و کاڕەی مەڕە تێکەڵە. لە زەوی شەدار بۆنی نەرمی پنگی سەحرا و ئیکلیلی کێوی دێت. کاتێکە کە وەرزێڕەکان بەرلەوەی بچن بخەون، کەرەکانیان بۆ تەویلە دەبەنەوە. دایکەکان لە پەنجەرەوە بانگی منداڵەکانیان دەکەن کە هێشتا نەهاتوونەوە ماڵ. سەعاتێکی لەبارە بۆ دوعا و پاڕانەوە. ئینسان بۆ حەیوان و حەیوان بۆ گیاوگوڵ و بۆ زەوی دەگەڕێنەوە. ئەو ڕووبارەی بەقووڵایی دۆڵدا دەڕوا لەبەر ئەستێران پەڵە پەڵە بووە. لە پیتراسکا ئێستا تاریکی داهاتووە جگە لە کەلل سەری گا کە بەدوو شاخەوە لەسەربانی موسافیرخانەی مالتانا ڕیکوتایە، شتێکی تر نابینرێ.

پیتراسکا لە کاتی ڕۆژدا دێتەوە سەر حاڵەتی خۆی. لە گەڵکوو وروژان و شلوقی ڕەمەکی ڕۆژەکانی ئامادەیی دەنیشێتەوە وەرزێرەکان ژیانی یەک هەوا و ئارامی خۆیان دەست پێ دەکەنەوە. تەنیا گوند لە لاوان خاڵییە. پیرەمێردەکان لەبەر دەرگای ماڵەکانیان مات و بێ دەنگ، بێ ئەوەی تەماشای دەوروبەری خۆیان بکەن خەریکی شۆرباو خواردنن و بەحاڵێکی هیلاک و ماندوو وەڵامی پرسیارەکان دەدەنەوە. دایکی فلان سەرباز یارمەتی کەم وەردەگرێ و لە دڵدا هیوادارە کە ئەم یارمەتییە درێژەی هەبێ. سەبارەت بەمەسەلەکانی دیکە پێویستی بەبیرکردنەوە نییە. ئەوەی دەبوایە ببێ، هەر دەبێ. دەبوایە شەڕ بێت، وا ئێستا هاتووە. ئەگەر قەرار بێ تاعون بێت، ئەویش دێت. ئەوەی دەبێ بێت، بەئیجبار دێت و هەرچی بێتیش ئاخرەکەی دەڕوات. ئێستا منداڵانی مەدرەسە بەدوو دەستەی ئەفریقایی و «ئیتاڵیایی» دابەشبوون و شەڕە بەردیانە. زۆر جار وا دەبێ کە ئەفریقاییەکان لە ئیتاڵییەکان دەدەن و ئەو دەم خانم مامۆستا تووڕە دەبێ و دەیکاتە هەرا.

ژنی ماگاشیا لە زمانی ماتالنای بیستووە کە دۆن پاولۆ ئیجازەی ئیقرار بیستنی وەرگرتووە. ئێستا لەبەر قەشە دەپاڕێتەوە کە ئیقراری مێردەکەی گوێ بداتێ کەوا بیست و پێنج ساڵە لەگەڵ خودا تێکچووە. لەم بارەوە بەقەشە دەڵێ: «ئەو بڕوای بەقەشەکانی مەحەللی نییە و ئیتر دەرفەتی واش پێک نایە کە قەشەیەکی غەریب بێتە پیتراسکا. تۆ ئاغای قەشە ئەگەر ئەو لوتفەی لەگەڵ نەکەی ئەو بەگوناحباری دەمرێ و دەچێتە جهەندەمێ.

قەشە دەیەوێ ڕوونی بکاتەوە کە بەڕاستی ئیجازەی ئیقرار بیستنی وەرنەگرتووە. بەڵام ژن بەگوێیدا ناچێ و چووە لەگەڵ ماگاشیای پیرەمێردی شووی گەڕاوەتەوە. ماگاشیا کە پیاوێکی باڵابەرز و بەخۆوە و ڕیشدارە، کڵاوەکەی بەدەستەوە گرتووە و چوارچێوەی دەرگای پڕ کردووە. قۆڵی چاکەتی کە بەسەر شانی بێ دەستی داداوە، خستوویەتە گیرفانی. دۆن پاولۆ لەسەر کورسی پەنا تەختی خەوێ چاوەڕوانە و

دەیەوێ قسەیەک بکا. بەڵام پیرەمێرد لە بەرپێیانی ئەژنۆ دادەدا، نیشانەی خاچ دەکێشێ، هەرد ماچ دەکا و لە کاتێکا ڕوومەتی لەسەر هەرد داناوە، دوعای ئیقرار دەخوێنێ و سێ جار لە سنگی خۆی دەدا و لە بەرلێوانیەوە دەڵێ: Mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa (واتە: من گوناحبارم، من گوناحبارم، من لە ڕادەبەدەر گوناحبارم). بێ ئەوەی سەر بەرزکاتەوە، تا چەند چرکەیەک هەروا قسەی نارِوون درێژە پێ دەدا کە قەشە هیچی لێ تێ ناگات. کاتێ کابرا ئیقرارەکانی کۆتایی پێ دێنێ هەروا سەری لەسەر هەردە و بەجەستەی زەلامی خۆی نیوەی ژوورەکەی گرتووە. قەدوباڵای زەلامی وەک غولی هێناویەتە سەر شکڵی بوونەوەرێکی وەک حەیوانی سەردەمی پێش تۆفانی نوح. ڕیشی پڕ و قژی سەری گیاوگۆڵی لێرەوارەکان وەبیر دێنێتەوە. تەنیا ترسی وی کە لە وەزع و ڕەفتاری دەردەکەوێ نیشانی دەدا کە ئادەمیزادە. لەو حاڵی دوعا و پاڕانەوەدا تاوێ مات دەبێ، پاشان سەرهەڵدێنێ و بەدەنگی ئاسایی خۆی دەپرسێ: «باشە، تەواوە؟ تۆ منت پاککردەوە؟. دەتوانم بڕۆم؟»

ئیقرار بیسەر دەڵێ: «بەڵێ دەتوانی بڕۆی»

ماگاشیا هەڵدەستێ و دەستی قەشە ماچ دەکا بەر لەوەی بڕواتە دەر دەڵێ:

– پێویستم بەڕاوێژێکیش هەیە ناوێرم لەگەڵ خەڵکی تر باسی بکەم. داخوا پیاوکوشتن پاش بیست و پێنج ساڵ تێپەڕبوونی زەمانی بەسەردا نایە.؟ داخوا ئەگەر مرۆڤ ئاشکرا بوو دەیبەن بۆ دادگای جنایی؟

– کامە پیاوکوژی؟

ماگاشیا تێناگات کە بۆ چی قەشە خۆی لە کوچەی عەلی چەپ داوە، بەڵام چونکە پرسیار نارِەحەتی کردووە بەسرتە پێی دەڵێ: «کوشتنی «دۆن جیولیو» دەفتەرداری «لاما»ت عەرز دەکەم.»

قەشە دەڵێ:

– ئەها! ڕاستە... من لەبیرم چووبوو. بەڵام من پارێزەری عەدلیە نیم و لەم بارەوە نازانم وەڵامی چیت بدەمەوە.

ئەم هەڤاڵە لە گونددا بڵاودەبێتەوە کە دۆن پاولۆ ئیجازەی ئیقرار بیستنی وەرگرتووە.

ماگاشیا گوتوویەتی: «ئەمە ئیقرار بیستێکە کە هەموو شت دەزانێ و هەموو گوناحێک دەبەخشێ.

ماتالنا دووپاتی دەکاتەوە کە:

– ئەو لە سەرووی ئیقرار بیستێکی ئاساییە، ئەو پیاوێکی پیرۆزە کە ناخی دڵی گوناحکارانی فەقیر دەخوێنێتەوە.

خەڵک لە هەموو لاوە تاڵوکە دەکەن تا ئاگاداری وەر بگرن. ژووری دۆن پاولۆ لەمەودوا بۆتە پێگەی هەمووان. خەڵک دەچنە ژوور و دێنەوە دەر. هەر کەس دەیەوێ ڕۆژی ئیقراری خۆی دیاری بکات. منداڵ لە پەیژەکان دەچنە سەر و لەبەر دەرگا دەمێننەوە و ناوێرن بچنە ژوور و لەم پیاوە پیرۆزە وەنیزیک کەون کە نەدەتوانێ خۆبشارێتەوە و نەدەتوانێ بەرگری لە خۆی بکا کە نیزیک بنەوە.

«جزیرا»ی پیر لەڕێوە دەگاتێ. ئەو هەمووان دەر دەکات و دەرگا لەسەر خۆی گاڵە دەدا، ئەژنۆ دادەدا و

پاش خوێندنی دوعای «من گوناحبارم» چیرۆکی ژیانی خۆی دەست پێ دەکا. پیرێژن وەک ئاشی ئیسوت هارِین دەسووڕێ. ئاشێکی بێ ددان کە تەنیا لێوی زەرد و باریکی هەبن. لەژێر ئەو چەند داوە قژی پیسی کە بۆی ماوەتەوە نیوەی گوێچکەی دیارە و پیرێژن دەڵێ نیوەکەی تری بەجحێڵی کەر گازی لێ گرتوە و لێی کردۆتەوە. شوێنەواری چەند برینی لە ئازای لەشی یەک یەک نیشان دەدا و قسەیان لەسەر دەکا کە هەموویان یادگاری مێردی هەوەڵیەتی بۆی بەجێ ماون. تا ئێستا هیچ کەس ئەو برینانەی نەدیوە، چونکە لە سایەی خودا لەشی بەکەس نیشان نەداوە. بەڵام ئەوە برینی ڕاستین. ڕاستییەکی ئەوتۆن وەک جێگای نێزەی حەزرەتی مەسیح. ئێستا بیست ساڵە کە مێردی لە کارەساتی بوومەلەرزەدا مردووە. جزیرا ئاوا دەگێڕێتەوە:

– لە کاتی بوومەلەرزەدا خودا وای ویستبوو کە من لەسەر شەقام بم. مێردەکەم لە خەودا بوو لەژێر دیواری کە بەسەریدا ڕووخابوو دفن کرا. من گورج بیرم کردەوە: «ئێستا بوومە بێوەژن دەتوانم پشوویەکی ئاسوودە بدەم. بەڵام مێردی دووەمم پێویستە بە لێوردبوونەوەی زیاتر هەڵبژێرم.» بەڵێ من ئیقرار دەکەم کە هەوەڵین فیکری من ئەوە بوو. ئەو کەسانەی کە لە بوومەلەرزەدا گیانیان بەسڵامەت دەرچوو بوو پەنایان بۆ ژێر چەند خێوەت برد کە لەپشتی گۆڕستان لەنێو بەفر هەڵدرابوون. شەوانە ناچاربووین بۆ ڕاونانی گورگان ئاگر بکەینەوە. دەچووینە خانووە وێرانەکان داری وشکمان کۆ دەکردنەوە. شەوێکیان لەنێو ماڵە وێرانەکەی خۆمدا بەدوای هێندێ شڕەوبڕەدا دەگەڕام لەناکاو گوێم لە دەنگێکی لاواز بوو لەنێو بەردەکان دەهاتەدەر. دەنگەکە دەیگوت: ««جزیرا! جزیرا!» مێردەکەم بوو کە هێشتا زیندوو بوو. من لە ترسان ڕام کرد بەخۆم گوت ئەگەر بێتە دەر بەتاوانی ئەوەی لە هەوەڵەوە لەژێر وێرانە دەرم نەکێشاوە، بەقەستی کوشتن لێم دەدا. پاشان ئەو فیکرەشم بەمێشکی داهات: «بێ گومان قاچێک و یا باسکی شکاوە و تەواوی تەمەنی شەل و نەقوستان دەبێ و ئێمەش لە هەموو کاتێ فەقیرتر دەبین» ڕۆژی دواییش دووبارە منی بانگ دەکرد، بەڵام دەنگی لاوازتر دەهات و دەیگوت.«جزیرا! جزیرا!» من لای خۆم فیکرم دەکردەوە: ئەگەر خودا ویستبای ئەو نەجاتی بێ لەژێر خاکدا دفنی نەدەکرد. پاش چەند ڕۆژ سەرباز هاتن خاکەکەیان لابرد کە مردووەکان بنێژن. مێردەکەم یەک لەوانە بوو کە یەکەم جار دیتیانەوە و ناشتیان. شووی دووەمم لەو باشتر نەبوو. مانگێک پێکەوەبووین و پاشان مێردەکەم بەپاشەکەوتی من چووە ئارژانتین و ئیتر نەگەڕایەوە. ئەوەش چارەنووسی ئێمەی ژنانی فەقیرە.

جزیرا چاوەڕوان بوو قەشە شتێکی پێ بێژێ. بەگوێرەی ئاسایی سەرکۆنەی بکا و پرسیاری لێ بکات و ئاخرەکەشی بەگوێرەی داب لێی خۆشبێت. بەڵام دۆن پاولۆ بەڕەنگی پەڕیو لێی ورد دەبێتەوە و هیچ ناڵێ.

پیرێژن دەپرسێ: «تەواو بوو؟ دەتوانم بڕۆم؟ تەواو بوو.»

قەشە دەڵێ: «تەواو نەبوو، بەڵام دەتوانی بڕۆی.»

پاشان ماستر ئانجلۆ دێت. «لیدونیا»ی خێزانی و «ماریتا»ی ژن خوشکی باسکیان گرتووە چونکە لاقی پێچراوە و بەزەحمەت دەتوانێ بەڕێگادا بڕوا و لەبەر ئەوەی ناتوانێ چۆک دابدا ئەو دوو ژنە لە پەنا

ئیقرار بیسەر لەسەر کورسی دادەنێن و خۆیان دەچنە دەرێ. ماستر ئانجلۆ بۆ دەستپێکردنی قسەکانی لێوەکانی لە گوێچکەی قەشە نیزیک دەکاتەوە تا زیاتر دڵنیابێ کە جگە لەو کەسی تر قسەکانی نابیسێ. هەناسەی بۆگەنی شەڕابێکی لێ دێ کە خودا دەزانێ شەڕابی چەند ساڵانە. بۆگەنێک کە دۆن پاولۆ ژانەسەر دەگرێ.

ماستر ئانجلۆ دەڵێ:

– ژنەکەم هەژدە منداڵی بوو. بەڵام خودا لەو هەژدە منداڵە شازدەی لێ وەرگرتەوە. هێندێ کەس هەن کە هەر لە کاتی لەدایکبوون سزا دەدرێن و هیچیش ناکرێ. ماریتای ژن خوشکی من بەشێوەیەکی تر سزای بینیوە. ئەو ژنی فەقیرێک بوو، بەڵام ساخ و سەلیم بوو. بەر لە شووکردنی بە «نیکلا چیکاوۆ» هەموو کەلوپەلی بووکێنی ئامادە بوو. ئاگاداری پێویستیشیان بڵاو کردبۆوە لەپڕ نیکلا هاتە لای من و بەنهێنی پێی گوتم: «من ڕازێکم هەیە دەبێ لەگەڵ تۆی باس بکەم. ئەویش ئەوەیە کە شەڕ منی بەسزای کردەوەی خۆم گەیاندووە.» ئەو دەم بەدبەختی خۆی بەمن نیشاندا. ئەو پیاوە بەتوانا و هێزە ئیتر پیاو نەبوو. لە نەخۆشخانەی نیزامی بۆ ئەوەی گیانی ڕزگار بکەن، مەجبوور بوون سیرەتی لەبنەوە ببڕن. کابرای بەدبەخت تاک و تەنیا بوو. نەدایک و خوشک و نەکەسوکارێک کە کراسی بۆ بشوات و جێ خەوی هەڵبگرێ و سووپی بۆ لێنێ. ناچار بوو ژنێک بێنێ. جگە لەوە باخێکی ڕەزیشی هەبوو. میداڵێکی لێهاتوویش. ئەگەر ماگاشیا مردبایە فرۆشتنی توونتن و خوێیان سەبارەت بەمیداڵی لێهاتوویی دەدا بەنیکلا. ماگاشیا لەو کاتەدا پیر بوو چاوەڕوان دەکرا بەزوویی بمرێ. ئەوە کە هێشتا زیندووە خەتای ئاواڵ زاوای من نییە. بەڵێ، نیکلا و مارتینا زەماوەندیان کرد و تەنیا پاش بووک گوازتنەوە ماریتا زانی چ خاکێکی وەسەر کراوە. نیکلا پێی دەڵێ کە مێردی خوشکت لەو ڕازە ئاگادار بووە. ماریتا گورج کەسێکی بەدوای مندا نارد و تا من گەیشتمێ دەستی کرد بەگریان و هاوار و گوتی: «تۆ بوویە هۆی بەدبەختی من. ئێستا لە شەرمی ئەو ڕیسواییە باشترە خۆم بکوژم.» نیکلا ئێمەی تەنیا بەجێ هێشت و بەر لە ڕۆیشتن بەئێمەی گوتبوو: «ئێستا کە خودا مەیلی لەسەر ئەوەیە من سزا بدات، من هەق بەخۆم نادەم ئیرەیی بەرم. بەو مەرجە کە شەڕافەتی من بپارێزرێت. مەبەستم ئەوەیە کەس نەزانێت.» ماریتا شەش منداڵی بوون کە چواریان زیندوون. منداڵ دروستکردن وەک ئاو خواردنەوە وایە. مرۆڤ لەگەڵ خۆی پەیمان دەبەستێ کە: «ئەوە ئاخرین پیاڵە دەبێ.» بەڵام دوایە دیسان تینوایەتی هێرشی بۆ دێنێ و پیاڵەیەکی دیکەش دەخواتەوە. دیسان دەڵێ: «تەنیا ئەو پیاڵە و بەس» بەڵام کێ دەتوانێ پێشی تینوایەتی بگرێ. کاتێ ژن تینوە و کاتێک پیاو. جاری واشە هەرتکیان. ساڵەکانی هەوەڵ پاراستنی پێوەندی باش لەنێوان دوو خوشکدا هاسان نەبوو. بەڵام لەگەڵ تێپەڕبوونی زەمان باش بوو. ئێمە بەڕەزای هەق ڕازی بووین. ئابڕووی نیکلاش پارێزرا و هیچ ڕیسوایی نەقەومان. هیچ کەسیش نەیزانی. بەڵام ڕۆژێک نیکلا بۆ ئیقرار دەچێتە کن «دۆن چیپریانو»ی قەشە و ناوبراو بەجارێک کابرا هەڵدەتەکێنێ. قەشە پێی گوتبوو ئەو سزایەی کە خودا تا ئێستا پێی داوین لە تۆڵەی کردەوەی خۆمانە و موستەهەقین و لە بەرانبەر ئەوەی لەمەودوا بەسەرمان دێت هیچە. ئەوەی ئێمە لە ژیانی خۆماندا دیتمان،

ئەوە دیتمان و ئەوەی نەماندیت منداڵەکانمان کە تۆی گوناحن دەیبینن و ئەوەی منداڵەکانمان نەیاندیت، نەوە و نەتیژە دەیبینن تا حەوت پشت. بەڵام ئەگەر خودا ئاگاداری مەسەلەکەیە چۆن دەتوانێ دووبارە ئێمە سزا بدات؟ چما ئێمە بەڕادەی تەواو ڕەنجمان نەکێشاوە.؟

تۆبەکار بێ دەنگ دەبێ و بەچاوی پڕ لە خوێنی لە ئیقرار بیسەر ڕادەمێنێ تا وەڵامێکی لێ ببیسێ. لە پەیژەکانەوە دەنگی چەند سەرخۆشێک دەبیسرێ کە لە قاتی خوارێ یاری «مۆڕا» دەکەن. یەکیان هاوار دەکات: «پێنج، پێنج، پێنج، ئەوی دیکە دەقیژێنێ و دەڵێ: «سێ!... نۆ.!... شەش!» دۆن پاولۆ دوو مێشان لەسەر شووشەی پەنجەرەکەی دەبینێ کە پێکەوەنووساون و مەرگ لە کاتی جووتبوندا خافڵگیری کردوون. لە دەرەوە باران دەبارێ. دۆن پاولۆ دەلەرزێ و ئاخرەکەی دەڵێ: «ماستر ئانجلۆ، تکا دەکەم باوەڕ بەقسەی من بکە! من نازانم وەڵامی تۆ چ بدەمەوە. من قەت بیرم لە مەسەلەیەکی وەک مەسەلەی تۆ نەکردۆتەوە.

– لە کتێباندا چییان نووسیوە؟

قەشە لە وەڵامدا دەڵێ: «با بزانم دەگەڕێم».

لیدوینا و ماریتا کە ماسترئانجلو بانگی کردوون، لە پەیژەکان سەردەکەون و باسکی دەگرن بێتەدەرێ. لەگەڵ ئەوەش بەچاو لێی دەپرسن، بەڵکو نەتیجەی ئیقرارەکان هەست پێ بکەن. لە ڕێگای پەیژەکان تۆ بەکاری دیکەی ژن و پیاو لەسەر پەیژەکان دانیشتوون و چاوەڕێی نۆرەن. بۆنێکی توند و خۆش لە هەوا شەپۆل دەدا. دەڵێی ئەو خەڵکە ڕاهاتوون دەرپێی خۆیان پیس بکەن. قەت خۆیان ناشۆن. دۆن پاولۆ کڵاوەکەی لەسەردەنێ و عەبای بەشانی دادەدا و هەرچەندە باران دەبارێ ڕوودەکاتە کۆڵان دەکەوێتە بیری چاوپێکەوتنێک کە سەردەمێک لە کاناڵی گەنداوەکانی پاریسدا ئەنجامی دابوو. وای دێتە بەرچاو کە ئێستا لە زەڵکاوێکی دیکە هاتۆتەدەر. ئەوە کە بەحوکمی غەریزە لە شیکردنەوەی بەدبەختی و ڕازی تایبەتی خەڵک خۆ دەبوێرێ، ئەدی هەر بۆیە نییە کە دەترسێ ئەو خەیاڵی ساکاری کە لە ڕەنج و ئازاری مرۆڤ و لە ئارامکردنی ئەوان لە زەینی خۆیدا بەرجەستەی کردبوو، تێک بچێ؟ لەوانەیە بترسێ لەگەڵ هێندێ دەردی ئینسانی بەرەوڕوو بێ کە چاریان نەیە؟ و لەپڕ داوەری لیبڕاوی «ئولیوا» لە بارەی خۆیەوە وەبیر دێنێتەوە کە دەیگوت: «واقعییەت تۆ دەترسێنی. تۆ بەزۆر خۆت کردۆتە خۆشبین و شۆڕشگێڕ چونکە پێچەوانەی ئەوە تۆ دەترسێنێ.»

دۆن پاولۆ بۆ ئەوەی وەک مشکی تەڕی لێ نەیە و دەستبەجێش نەچێتەوە موسافیرخانە، پەنا بۆ ماڵی کولامارتینییەکان دەبات. کریستینا ڕادەکا و دەرگای لێ دەکاتەوە. دۆن پاولۆ لەو ڕۆژەوە کە بۆ پیتراسکا گەڕاوەتەوە جگە لە کاتی تێپەڕبوون بەکۆڵاندا نەیدیوە. کیژی گەنج لاواز بووە. دیارە ڕەنج دەکێشێ و کراسێکی ڕەشیش کە لە تازیەی باوکی دەبەری کردووە ئەم هەستە بەهێز دەکات. بەقەشە دەڵێ:

– ئێستا زیکری خێری تۆ بوو.

لە متبەقی گەورە کە کریستینا قەشە دەباتە وێندەرێ تەواوی کەسانی بنەماڵەی ئەو کیژە گەنجە، واتە دایە گەورە و پووری و دایکی و برای لەوێن. ئالبێرتۆ لیباسی ئەفسەری ئەرتەشی لەبەردایە و لە ڕوونکردنەوەدا دەڵێ:

– منیش داوتەڵەب بووم. لەجیاتی ئەوەی لێرە لە بێ کاریدا بسووڕێمەوە، مانگانە چەند سەت لیرەیەک وەردەگرم. ئەگەر داوتەڵەب نەبوومایە بەئیجبار دەیانبردمە سەربازی. باشترە مرۆڤ کاری چاک بەمەیلی خۆی ئەنجام بدا.

بۆنێکی سووکی هەوای پیس لە متبەق دێ کە بەعەتری قوتووی کۆنسێر و شەڕابی بۆندار لەبەین چووە. ژنەکان بێ دەنگن. دۆن پاولۆ لەپشت شووشەی پەنجەرەوە تەماشای باخ دەکات کە باران ئاوی داوە و ئێستا کراسی پایزی دەبەر کردووە.

گوڵەکان تۆویان کردووە. تۆیەکە ڕژاوەتە سەر زەوی و لە زەویدا دەڕزن و لەو ڕزینە گوڵی تازە شین دەبن. پوور ڕادەبێ و بەئاماژە دایکی کریستیناش بەدوای خۆیدا بانگ دەکات. بەڵام دایکی کریستینا مەبەستی وی تێناگات و وەک منداڵی بچووک و ئینسانی ئاقڵ شیرین پێکەنینێکی ئەحمەقانەی دێتێ. کریستینا و ئالبێرتۆش دەڕۆن تا ماینەکە لە تەویلە ڕنەک بکەن. دۆن پاولۆ لەگەڵ دایە گەورە بەتەنیا دەمێنێتەوە. پیرێژن دەڵێ:

– تۆ ئاخرین کەس بووی پاسکاڵی کوڕم پێش گەڕانەوە لە فوسا قسەی لەگەڵ کردووی. ئەو چی بەتۆ گوت؟

قەشە لە وەڵامدا دەڵێ:

– ئەو بەمنی گوت: کۆتایی کارە! نەیدەویست هیچ کەسی لەگەڵ بێ. بەڕاستیش کۆتایی کار بوو، زیاتر لەوە هیچی نەگوت.

پیرێژنی ڕەشپوش لەسەر مۆبلێک دانیشتووە کە پارچەکەی لە کۆنە مەخمەرێکی سوورە و لەپێش پەنجەرە دانراوە کە دەڕوانێتە باخ. ئەو پیرێژنێکە ورد و پیر و پڕ چرچولۆچ. بەچاوی وەک شووشە و بێ حاڵ تەماشای قەشە دەکات و کاتی قسەکردن پووکەکانی نیشان دەدا کە دانێکی تێدا نەماوە و دەڵێ:

– ئەوان ئێمەیان بۆیە بەتەنیا بەجێ هێشت کە دەیانویست من لەلای تۆ ئیقرار بکەم. بەڵام من نامەوێ ئیقرار بکەم. بۆ ئیقرارکردن شتێکم کەمە، ئەویش هەستی پەشیوان بوونەوەیە. ئاخر لە چی پەشیوان بمەوە.؟

دەستەکانی وەک خاچ لەسەر سنگی داناوە. ئەو دەستانەی وەک ئامرازی کۆن دەچن کە لەبەر کاری زۆر و دژوار و بەردەوام سیس بوون. باسکە وشکەکانی وەک دوو لقەدار دەچن کە چاوەڕوانی بڕین بن و بیانخەنە سەر ئاگر.

پیرێژن دووپاتی دەکاتەوە:

– لە چی پەشیوان بمەوە؟ لەو هەشتا ساڵ تەمەنەدا جگە لە یەک شت هیچی ترم نەویستووە. یەک

شتی ڕاست، تەنیا یەک شتی ڕەوا، ئەویش شەڕافەتی بنەماڵەم بووە. جگە لەوە بیرم لە هیچ شتێکی دیکە نەکردۆتەوە، هەرگیز هیچی دیکەم نەویستووە. هیچ کارێکم نەکردووە. بەڵێ لە ماوەی هەشتا ساڵی تەمەندا... ئێستا لە چی دەبێ پەشیوان بم.؟ ئێستا لە قووڵایی چاوەکانیدا کە لەپڕ گوشادبوون، نیگەرانییەکی بێ هومێدی و ترسێکی کە ماوەیەکە شاراوەتەوە، ترسێکی ئەوەندە لە چار نەهاتووە و ناهومێدیێکی وەها دەردەکەوێ کە دۆن پاولۆ بەدیتنی وی واقی وڕدەمێنێ.

پیرێژن دەپرسێ: «ئایا کۆتایی کارە.؟.. بەڕاستی کۆتایی کارە؟ کۆتایی هەموو شتێکە یا تەنیا کۆتایی کاری کولامارتینییەکانە؟ کاتێ پیرێژن دەزانێ کە دۆن پاولۆ لە چاوەکانی وی ڕاماوە، چاو دەنوقێنێ. سەری وەک ئێسک و کەچەڵیی، شکڵی سەری پاساری وەبیر دێنێتەوە. چ شتێکی قابیلی شکانە و هەر لەو کاتەشدا چەندە ڕەق و سەخت و خۆڕاگر و کارتێنەکەرە.

هەشتا ساڵ خۆڕاگری! کاتێ کریستینا بەدایە گەورەی گوتبوو: «ئەگەر پەشیوان نەبیەوە و ئیقرار نەکەی دەچیە جەهەندەمێ.» دایە گەورە وەڵامی دابۆوە: «قەیناکا. با بچمە جەهەندەمێ.» بەڵام ئێستا کە دەرفەتی بۆ هەڵکەوتووە تا لەگەڵ قەشە ڕاوێژ بکا. زیاتر لە هەموو شت دەیەوێ لە وردەکاری مەسەلەیەکی دین ئاگادار بێ. بۆیە دەپرسێ:

– ئەوانەی کە هەست بەپەشیوانی ناکەن و هەر لەبەر ئەوەش دەچنە جەهەندەم، چەندە لەپێش داوەری ئاسمانیدا دەمێننەوە؟ ئایا لانی کەم کاتی ئەوەیان دەبێ کە بەرەو ڕوو ڕاستی بەخودا بڵێن.؟

دۆن پاولۆ مەجبوورە ئیعتراف بکا کە ئەگەر ئەزموونی شەخسی ڕێگای نادا لەم بارەوە فتوا بدات، بەڵام ئاقڵی ساخ حوکمی لێ دەکا کە وەڵامی ئەرێی بداتەوە. هەر ئەوەش بۆ پیرێژن بەسە. کریستینا بەوەخت دێتەوە تا دۆن پاولۆ تا بەر دەرگا بەڕێ بکات. بەڵام بەر لەوە قەشە بڕوا، کیژ پێ دادەگرێ کە ژوورێکی بچووکی پەنا متبەقی پێ نیشان بدا کە لەوێ دەزگایەکی بچووکی جۆڵایی دانراوە. لەم ژوورەدا کریستینا لە ڕۆژ و هێندێ جاریش بەشەو تا نیوەشەو سەعاتەکانی بەتاڵی خۆی بەکار دەباتە سەر. کیژی گەنج بەقەشە دەڵێ:

– خوری گرانە و ئیتر هیچ کەس پارچەی دەست چن ناکڕێ چونکە بۆتە شتێکی خۆ ڕانان. تەنیا هێندێ لە دۆستەکانم سەبارەت بە لە بەرچاوگرتنی وەزعی من کاریان پێ سپاردووم.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «ئیتر ناتەوێ بچیەوە دێر؟»

کریستینا لە وەڵامدا دەڵێ:

– ئێستا ئیتر چۆن دەتوانم؟ تازە دەبێ بڵێم کە تەنگوچەڵەمەی مادی تاقە گیروگرفتی ئێمە نییە. ئەگەر لەم بارەوە لەگەڵ تۆ قسەم کرد تەنیا لەبەر ئەوە بوو کە لە دیتنی پیرێژنەکانی وەک دایکم و دایە گەورەم و پوورم کە هەموویان لە ئاخری تەمەندان و بەم حاڵەش ژیانیان دابین نییە، دڵم پڕ دەبێ. بەڵام بێ بەشی مادی لەبەرانبەر فەقری ئەخلاقیدا هیچە. مردنی باوکم پارسەنگی بنەماڵەی ئێمەی تێکدا. ئەو شتانەی کە پێشتر لە بارەی وانەوە هیچمان نەدەبیست، ئێستا بۆتە مەسەلەیەکی جێگای باس و

مۆناقەشە.

کاتێ قەشە داوای ئیجازەی ڕۆیشتن دەکا، کریستینا دەری دەبڕێ کە هەر لەم ڕۆژانەدا لە کات و شوێنی دیاریکراودا کە جێگای موافەقەتی قەشە بێت، بێ و ئیقرار بکا. دۆن پاولۆ لەپڕ سوور هەڵدەگەڕێ و دەڵێ:

– ئاخ... نا، نا،

ئەو خەیاڵە کە بەبیانوی ناوونیشانی درۆی خۆی لە ڕازی دەروونی کیژێکی گەنج ئاگادار بێ لەپڕ وەک گوناحێکی چاو لێ نەپۆشراو دێتە بەرچاوی. لەگەڵ ئەوەش هەست دەکا کە هەر چۆنێک بێ، دەبێ نەویستنی خۆی بەکیژەکە بڵێ. بەڵام هیچ بیانوو و عوزرێک نادۆزێتەوە و لە کاتێکا نارەحەتە دەڵێ:

– من پێت دەڵێم کە بچیە لای ئیقرار بیسی دایمی خۆت. جگە لەوە من بەخۆشییەوە ئەم وتووێژە وەبیر دێنمەوە کە بەهاری پارەکە پێکەوەمان هەبوو بەر لەوەی بگەڕێمەوە بۆ قەڵەمڕەوی خۆم. خۆشحاڵ دەبم کە دووبارە پێکەوە کەمێک بدوێین. هەرتکیان بەهیوای ئەوەی کە زووتر یەکتر ببیننەوە لێک جیا دەبنەوە.

لە سالۆنی موسافیرخانە شاتاپ کە لە دەشت گەڕاوەتەوە چاوەڕوانی قەشەیە تا نامەیەکی بداتێ کە لە کن «مارتا»وە هێناویەتی. لەو نامەیەدا نووسراوە کە گیانی دۆن بنە دێتو لە مەترسیدایە. مارتا ڕوونی کردۆتەوە کە ؛ «یەکێک خەبەری بەئێمە داوە و بەڵگەی نیشان داوە کە جێگای گومان لە ڕاستی خەبەری خۆیدا ناهێڵێتەوە. من نازانم بچمە لای کێ؟ کنچتینۆ ڕاگۆ لە ئەفریقایە و دوکتۆر ساکاش دەترسێ پلە و شوێنی خۆی لە دەست بدا.»

دۆن پاولۆ ناتوانێ خۆی بچێتە ڕوکا و بزانێ مەسەلە چییە و چ هەنگاوی پێویست بنێ. چونکە ئەگەر دۆن بنە دێتو ئێستا لەژێر چاوەدێریدا بێ، ترسی وە هەیە کە شاگردی قەدیمی وی بناسرێ و بگیرێ و بکەوێتە ژێر پرسیار و لێکۆڵینەوە. بۆیە دۆن پاولۆ دەکەوێتە فیکر کە نووسراوەی مارتا بۆ مۆریکا بنێرێ. مۆریکا خۆی خەڵکی ڕوکایە و دەتوانێ بێت و بچێ بێ ئەوەی سەرنجی کەس بۆ لای خۆ ڕاکێشێ. دۆن پاولۆ چەند ڕاسپاردەیەک بەم جۆرەی خوارەوە لە نووسراوەی مارتا زیاد دەکا: «تا وەزعی بەترس و هەڕەشەی ئێستا هەیە، دۆن بنە دێتو نابێ تەنیا لە ماڵ بچێتەدەر. ئەگەر بۆ دەرکەوتن ناچاربێ، پێویستە هەنگاو بەهەنگاو لە گەڵی بێ. خۆت دەبێ بچیە ماڵیان و شەو لەوێ بمێنیەوە.»

دۆن پاولۆ لە شاتاپ دەپرسێ: «ڕۆژانە کە کار دەکەی چەندەت وەگیر دەکەوێ؟»

– لە چوار تا شەش لیرە.

– من هەقی دوو ڕۆژانت پێشەکی دەدەمێ بەو مەرجە ئەم نامەیە بۆ ڕوکا بەری.

شاتاپ «گاریبالدی» لە تەویلە دەر دەکێشێ و سوار دەبێ و بەغار بەرەو دۆڵ دەیکوتێ. بەیانی ئەو ڕۆژە شەمویە. کریستیناش نامەیەکی لە مارتاوە پێ دەگات کە لەوێدا باسی مەترسی دۆن بنە دێتو کراوە. لەو نامەیەدا نووسراوە: «ئەنجوومەنی ئەیالەتی دوورخستنەوە لە ترسی ئەوەی نەکا هەرای لێ ساز بێ نەیوێراوە ئەو بەدوورخستنەوەی ئیجباری لە دوورگەیەک مەحکوم بکات. هەر بۆیەش نەیانگرتووە و

نەیانداوە بەدادگای تایبەتی. باشترین ڕێگاچارەی دێتویانەتەوە ئەوەیە کە بەبێ دەنگی «سەری دەگۆمێ ڕابکەن»

کریستینا نامە بەدەست دەچێتە کن دۆن پاولۆ. ڕوونکردنەوەی قەشە کریستینا پتر نیگەران دەکات. کریستینا دەیەوێ ئیراد بگرێ و دەڵێ:

– ئاخر دۆن بنە دێتو هەرگیز دەستی لە سیاسەت وەرنەداوە. چۆن دەکرێ بەناوی دوژمنی حکومەت ڕاوی بنێن؟

دۆن پاولۆ لە وەڵامدا دەڵێ:

– ئێمە لە کۆمەڵگایەکدا دەژین کە جێگای مرۆڤی ئازادی تێدا نابێتەوە. تەنیا ئەو قەشانە لە ئەماندان کە مەزهەب بخەنە خزمەتی حکومەت و بانکەکانەوە. ئەو هونەرمەندانەی کە هونەری خۆیان بفرۆشن و ئەو حەکیمانەی سەودا بەزانستی خۆیان بکەن. ئەوانی تر هەر چەند کەمیش بن دەخرێنە زیندان و دوور دەخرێنەوە و دەکەونە ژێر چاوەدێرییەوە. بەو مەرجە کە مەعمووری دەسەڵاتدار بەگوێرەی پێویست بەبێ دەنگی سەریان دەبن گۆم دەنێن.

کریستینا لەم قسانە تێناگات. ئەم مەتڵەبە بۆ ئەو سەرنج ڕاکێش نییە. ئەو نایەوێ لەگەڵ ئەم گیروگرفتانە سەر و کاری هەبێ. بەڵام ئەو دۆن بنە دێتو و خوشکی خۆش دەوێ و ئێستا کە ئەوان لە مەترسیدان نایەوێ بەجێیان بێڵێ.

پاش ئیجازە وەرگرتن لە دایە گەورە دەچێتە ڕوکا بەو مەبەستە تا شەوی یەکشەمۆ لەوێ بمێنێتەوە. لە ڕوکا هەموو شت ئاساییە. دۆن بنە دێتو لەو خەبەرانە ئاگادارە کە پێیان ڕاگەیاندوە. بەڵام نازانێ داخوا خوشکی کەسی دیکەی ئاگادار کردووە یان نا؟ بەهەمان خولقی خۆشی هەمیشەیی کاری ڕۆژانەی خۆی درێژە پێ دەدا. کاتێ شەوی پێشوو مۆریکا داوای کردووە کە لەوێ بمێنێتەوە، پێی وابووە کە کوڕی لاو لەگەڵ دایک و بابی دەمەقاڵێ بووە. بۆیە ئەو داوایەی پێ سەیر نەبووە. بەڵام کاتێ کریستینا لەڕێوە دەگاتێ و داوا دەکا ڕۆژێک میوانی بێت، پێی سەیر دەبێ. کریستینا شەو لە ماڵی خۆیان نەمێنێتەوە! بێ گومان ڕووداوێکی گرنگی لەپێشە. بەڵام خەریکبوونە ئەو مەسەلانە بەخوشکی دەسپێرێ.

ئێوارەی شەمۆ خزمەتکاری کەنیسەی «سن مارتینۆ» دێت و داوەتنامەیەکی بۆ دۆن بنە دێتو هێناوە کە سبەی پێشنوێژی مەسح لە کەنیسە وەستۆ بگرێ.

مارتا دەپرسێ: «بۆ چی دۆن چیپریانۆ» ناچێ؟»

خزمەتکاری کەنیسە دەڵێ: «چیپریانۆ لە شوێنێکی دیکە کاتی گرتووە.»

کاتێ خزمەتکاری کەنیسە دەڕوا، مارتا تکا لە برای دەکات کە داوەتنامە ڕەت کاتەوە و نەچێ.

دۆن بنە دێتو لە وەڵامدا دەڵێ: «هیچ دەلیلێک نییە کە داوەتنامە ڕەت کەمەوە و خەریکی کاری دیکە دەبێ.

کریستینا شەو لە لای مارتا دەباتە سەر. مۆریکا لە مەتبەق دەنوێ. دۆن بنە دێتو تا شەو درەنگ

لەپشتی مێزی کاری خۆی خەریکی ڕێکوپێککردنی نووسراوە و نامەکانی خۆی دەبێ. بەیانی مارتا لەبەر دەرگای ماڵ چاوەڕوانی برای دەکا و لەبەری دەپاڕێتەوە کە نەچێتە «لاما» پێ دادەگرێ کە ئەو هیچ پێویستی بەوە نییە کە بچێ لە کەنیسەیەکی دیکە نوێژی مەسح بکا. پاشان لە وتەی خۆی زیاد دەکا و دەڵێ: «دوێنێ شەو خەونێکی ناخۆشی دیوە،»

دۆن بنە دێتو پاش وەڵامدانەوەی بەموحیبەت و پاش چەند وتەیەکی گەمە و شیرین لە بارەی خەون لێکدانەوە، خواحافیزی لە خوشکی دەکا و، بەڵام ڕێ دەدا کریستینا و مۆریکا لەگەڵی بچن.

ڕۆیشتن بۆ «لاما» بەپێیان نیزیکە، سەعاتە ڕێیەکە. لەبەر ئەوەی باریوە، ڕێگا قوڕ و لیتەیە. هەرچەندە تاو هەڵاتووە بەڵام هێشتا هەوا گەرم نەبووە و پڕە لە سەرمای شەداری شەوانە. کریستینا لەلای ڕاست و مۆریکا لەلای چەپەی پیرەمێرد دەڕۆن. دۆن بنە دێتو بەکیژی لاو دەڵێ:

– کریستینا! ئێستا پیاوێک لە پیتراسکا لە موسافیرخانەی مالتانا دەژی. ئەگەر ڕۆژێک پێویستی بەیارمەتی تۆ هەبوو داوات لێ دەکەم یارمەتی بدەی.

کیژی لاو دەپرسێ: «مەبەستت دۆن پاولۆیە؟ پێت وایە ئەو پێویستی چی بەمن دەبێ؟»

پیرەمێرد دووبارە دەڵێ: «کریستینا! زۆر جار لەوانەیە هێندێ مەسەلە بێنە پێش کە تۆ نەتوانی بەمێشکی خۆت لێیان تێبگەی. ئەو دەم هەوڵ بدە کە بەدڵ لێیان تێبگەی»

لە دەشتی فۆچینو مژ وەک شەپۆلی بێ دەنگ و دەریایەکی ئارام بۆ لای بەرزاییەکان هەڵدەکشێ. لە نێو ئەم دەریایەدا چەند دوڕگەی بچووک کە منارەی کەنیسەکان و سەری بەرزترین دارەکانی تەورێزین، سەریان وەدەر ناوە.

دۆن بنە دێتو بۆ ئەم دو لاوە دەگێڕێتەوە کە سەردەمی لاویی کاتێ لە تەمەنی واندا بووە حەزی لە کەونارا ناسی بووە. کاتێ بیستوویە لە تەکمیشی فلان ڕەز بەردی سەیر دیتراونەوە و یا لە وێرانکردنی فلان بناخەی ژێر زەوی ئێسقانی کەللە ئینسان دۆزراونەوە، زۆر جار چۆتە گوندەکانی دەوروبەر. لە گێڕانەوەی ئەم قسانەدا نوکتە و قسەی خۆشی گونجاندوون و لاوەکانی وە پێکەنین خستووە.

کاتێ دیمەنی «لاما» دەردەکەوێ دەنگی زەنگوڵەی کەنیسەی «سان مارتینو» دەبیسرێ کە ئیمانداران بۆ نوێژی مەسح بانگ دەکات. دۆن بنە دێتو لە کاتێکا گرژ و خەمناکە، بێ دەنگ دەبێ. سان مارتینو کەنیسەیەکی کۆن و دوورکەوتووە کە لە ساڵدا یەک دوو جار زیاتر نوێژی مەسح لەوێ ناکرێ. لەپێش کەنیسەدا پیرەمێرد لە کریستینا دەپرسێ:

– تۆ دەزانی وەڵامەکانی نوێژی مەسح لەبەر بخوێنی؟

کیژی لاو دەڵێ: «بەڵێ، من لە دێر زۆر جار ئەم کارەم لە ئەستۆ بوو.»

پیرەمێرد دەڵێ: «کەیف خۆشم لە ئیمڕۆ لە نوێژی مەسحدا، تۆ وەڵامدەری منی.»

پێش دەرگای کەنیسە لە مەڕمەڕە کە لەگەڵ تێپەڕبوونی زەمان ڕەش هەڵگەڕاوە و نیشاندەری دەرگایەکی گەورەیە کە بەردتاشی وی دزێو و گاشەیە.

دۆن بنە دێتو و کریستینا بەدەرگای تەنیشتدا ڕاست دەچنە خەزێنەی کەنیسە و مۆریکا بەدەرگای بەردی گەورەدا دەچێتە ژوور. هەردی کەنیسەی سن مارتینو لە تەختە بەردی قەبر فەرش کراوە. یادگاری سەردەمێکە کە هێشتا قەبرستان نەبووە و مردووەکانیان لەژێر زەمینی کەنیسە دەناشت. دوو ڕیز هەر یەکەی تێکەڵ لە سێ کۆڵەکە بەتاقی زەربی ژووری کەنیسەیان بەسێ بەش دابەشکردووە. تاقەکان پشتیان بەسێ کۆڵەکەی کۆنەوە هەیە کە پایەیان نییە و ڕاست لە هەرد هاتوونە دەر و لەسەری کۆڵەکەکان کۆتاییەیان دێت کە لە ئامرازی جوان و ڕازێنەر کە لە ناوچە جیاوازەکان کۆکراونەوە دروست کراون. میحراب لەبنی کەنیسەیە کە بەشکڵی تەختە بەردێک سروشتی بەرزیان کردۆتەوە. لەبان وی خاچێکی داریی ڕەنگ کراو بەڕەنگی ڕەش چوار چلچرایان پێوە هەڵاوەسیوە. لەلای چەپەی میحراب شکڵێکی بەڕەنگی شین لەسەر دیوار کێشراوە کە جەهەندەم نیشان دەدا. جەهەندەم پڕە لە شەیتانی ڕەش کە بەشکڵی ترسناک و نەفرەت ئەنگیز خۆ دەنوێن و بەهەزاران شێوە خەریکی ئازاردانی ڕۆحی «وەرزێرانی» مەلعونن. ئەو مەلعونانەی کە یا لە دیزەی ئاوی کولیو دەکولێن و یا بەدارانەوە هەڵواسراون. لەلای ڕاستی میحراب شکڵێکی دیکەی هەیە نیشانەی ئەفسانەی سێ مردوو و سێ زیندووە کە تەنزێکە لە کۆمەڵگای سەدەکانی نێوەڕاست و بەشکڵی سەمای مردووان بەرجەستە کراوە. ئیسکلیتەکان یا کڵاوی بەرزی ئوسقۆفی و یا تاجی پاپ و یا تاجی ئاساییان لەسەرە و لە کاتی سەمادا ئێسکەکانیان وێک دەکەون. خزمەتکاری کەنیسە هەر چوار شەمی میحراب هەڵدەکا و زەنگوڵەیەکی بچووک بەنیشانەی دەستپێکی نوێژی مەسح وەدەنگ دێنێ. ئیماندارانی ئامادە لە کەنیسە ڕەنگە دە دوازدە کەس بن کە هەموویان ژن و کیژی جحێڵن. دۆن بنە دێتو کە ئێستا کراسی متفەرکی نوێژی مەسحی دەبەر کردووە لەپێش هەوەڵێن پەیژەی میحراب وێستاوە و کریستینا کە لەلای چەپی چۆکی داداوە بۆ خوێندنی وەڵامی نوێژ ئامادە دەبێ.

کریستینا لەسەرخۆ و بەقەڕائەت وەڵام دەداتەوە. هەر دەڵێی وشەگەلی لاتین بەند بەبەند شی دەکاتەوە. مۆریکا لە نیزیک دەرگا لە پەنا قاپی ئاوی متفەرک ماوەتەوە. چەند پیاو کە بەگوێرەی عادەت درنگ دەگەنێ بۆ بەشداری لە نوێژی مەسح دێنە ژوور. سەری قامکیان بەئاوی پیرۆز تەڕ دەکەن و نیشانەی خاچ دەکێشن. یەک لەو پیاوانە پێستی ماری بۆ چاووزار لە کڵاوی درووە و، یەکی دیکە چەند داوە مووی لە زنجیری سەعاتەکەی بەستووە. دۆن بنە دێتو لە پەیژەی میحراب دەچێتە سەر و ئەو شتانەی کە پێویستە بۆ دابی تناول القربان-ی نوێژی مەسح کەڵکی لێ وەربگیرێ لەسەر میحرابی دادەنێ. دۆن بنە دێتو داری تایبەتی کە کتێبی دوعای لەسەر دادەنێن و ئێستا نامیلکەی دوعاکانی نوێژی مەسحی لەسەرە لەلا چەپەی خۆی دادەنێ و نووسراوەکان دەخوێنێ. پاشان سێ پایەی کتێبی دوعا لەلای ڕاستەی دادەنێ و ئینجیل دەخوێنێ. ئیماندارانی ئامادە لە ڕێوڕەسمی «تناول القربانی نوێژی مەسح» بەشداری دەکەن وردە وردە کە دۆن بنە دێتو ئەژنۆیان دەچەمێنێ و بۆ لای خەڵک سەر وەردەگێڕێ و دوعا دەخوێنێ، ئەوانیش بەگوێرەی قۆناخی جیاوازی ئەم ڕەسمە پیرۆزە ئەژنۆ دادەدەن و یا هەڵدەستنەوە. تەنیا مۆریکایە کە هەروا بەپێوە ڕاوەستاوە. تەنیا ئەوە کە تەماشای شانۆ دەکا و لە دڵی

خۆیدا شاهیدی ڕازێکی دیکە و قوربانییەکی دیکەیە. لە ڕوانگەی ئەو ڕێوڕەسمی نوێژی مەسح بەکاوەخۆ و نائاسایی دەڕواتە پێش. گفتوگۆی مەزهەبی نێوان بەڕێوەبەری دابوڕەسمی نوێژ و وەڵامدەرەوەی «دۆن بنە دێتو و کریستینا» لە حاڵەتی یەک هەوایی و ساردیی کەنیسە دێتە دەر و لەپڕ وتوویژەکە وروژانێکی پڕ مانا بەخۆوە دەگرێ. دەنگی پیرەمێرد ئارام و خەفەتاوی لەگەڵ هەرەکەتی سەبر و ڕێک هاوهەنگاوە.

دەنگی کریستینا منداڵانە و بەترسی وەک پاڕانەوە وشەگەلی لاتین بەند بەبەند دەڵێتەوە. پیرەمێرد سەر بۆ لای ئیمانداران وەردەگێڕێ و بەگریانەوە داویان لێ دەکات کە: Orate fratres (برایان دوعا بکەن) ئەو دەم مۆریکاش ئەژنۆ دادەدا.

کیژی لاو وەڵام دەداتەوە: Suscipiat Dominus Sacrifcium de manibus tuis (یانی: خودا ڕۆژی فیداکاری لەنێوان دەستەکانی تۆدا دەربخات!)

ئاڵتونی جامەکە لە نێوەڕاستی میحرابدا لەبەر ڕووناکی شەمەکان شەبەقی داوە و جەغزێکی نورانی بەدەورەی سەر سپی قەشەدا کێشاوە.

هەموو جارێ کە کریستینا بەپێش میحرابدا تێدەپەڕێ تا لەلایەکەوە بچێتە لایەکی تر لە نێوەڕاستی ڕێگا ئەژنۆ دەچەمێنێ. ئێستا ئەو لەلای ڕاستەیە، دەستێکی گۆزەی شەڕاب و دەستی دیکەی گۆزەی ئاوی پێیە. دۆن بنە دێتو بەجامی ئاڵتونەوە بۆ لای دەچێ و کریستینا هێندێ شەڕاب و هێندێ ئاوی بۆ دەجامەکەی دەکا. لە سەرەتای ڕەسمی تەبەروکی شەڕابی مەسح ئیماندارەکان ئەژنۆ دادەدەن و ڕوو لە هەرد هەڵدەسوون. دۆن بنە دێتو بۆ هەریەکە لە شتەکانی «تناول القربان» دوعای تایبەتی دەخوێنێ و فویان پێدا دەکات. سێ جاران ئیقرار بەلێنەهاتوویی خۆی دەکا. سێ جاران دووپاتی دەکاتەوە: -Dom inus non Sun digns (خودایا من شایستەی تۆ نیم) پاشان لەسەر میحراب دادێتەوە. لە نانی متفەرک دەخوا. پاشان جامی ئاڵتون هەڵدەگرێ و دەیخواتەوە. پاش ئەنجامی ئەم ڕەسمە ئیماندارەکان دووبارە هەڵدەستنەوە، بەڵام دۆن بنە دێتو بێ جووڵە لە نێوەڕاستی پەیژەکان دەمێنێتەوە و ئانیشک وەمێزی پیرۆز دەدا. دەڵێی دەترسێ کە لەپڕ نەکەوێ. بەدوای ئەوەدا ئەژنۆکانی دوو لا دەبنەوە و پیری ڕووحانی دەکەوێتە ژێر میحراب. کریستینا لەسەرخۆ بانگی دەکا و سەبرۆکە لێی دەپرسێ چما حاڵت خەراپە. لەنێو ئیمانداراندا چەند ژن دەست بەگریان و هاوار دەکەن. مۆریکا بەتاڵوکە بەنێو کەنیسەدا بۆ لای میحراب دێت و باسکی دۆن بنە دێتو دەگرێ و بەیارمەتی کریستینا بۆ خەزێنەی کەنیسەی دەبەن. ئیماندار لە کەنیسە دەچنە دەر و لە مەیدانی گوندی لێک کۆدەبنەوە و لە بارەی ئەو بەدبەختییەی بۆ قەشە هاتۆتە پێش بیروڕای جیاواز دەردەبڕن. یەکێک دەڵێ لەخۆچووە.

ئەوانی تر دەڵێن: فەقیرە پیرەمێرد شەڕابی مەسح ئازاری داوە.

دوو نیزامی بەتاڵوکەیەکی سەیر دەگەنە شوێنی ڕووداو. ئەوان بێجگە لە شاهیدی دانی مردنی دۆن بنە دێتو کارێکی دیکەیان نییە. کراسەکانی نوێژی مەسحی لەبەر دەردێنن و جەستەکەی بۆ چاوەڕوانی گەیشتنی کار بەدەستانی دەوڵەتی دەخەنە ژێر چاوەدێری. کریستینا و مۆریکا نایانەوێ لە مەیدان بچنە دەر. بەڵام بەزۆری وەدەریان دەنێن. کریستینا لە ترس و نیگەرانی دەلەرزێ، زمانی ناگەڕێ. بەچاوی

زەق لە ترسان و بەسەرسوڕمان تەماشای دەوروبەری خۆی دەکات. بەزەحمەتی زۆر دووبارە بۆ کەنیسە دەگەڕێتەوە و لەوێ بێ هۆش وەهەردی دەکەوێ. مۆریکا کریستینای ون کردووە و نازانێ وەڵامی ئەو کەسانە چۆن بداتەوە کە لێی دەپرسن چ ڕوویداوە و ئەم ڕووداوە چۆن هاتۆتە پێش. لەو کاتەدا کالسکەیەک دەبینێ کە بەغار بۆ لای «ڕوکا» دەڕوا. کالسکە ڕادەگرێ و سواری دەبێ.

١٢

دۆن پاولۆ بەمۆریکا دەڵێ:

– پاش ئەو موسیبەتەی کە دیتمان ئیتر ئێمە ناتوانین وەک خەڵکی دیکە لە بارەی سیاسەتەوە قسە بکەین. کاتێ باشی بیر لێ بکەینەوە دەبینین سیاسەت بۆ ئێمە بۆتە شتێکی دیکە. مۆریکا وەپێش قەشە کەوتووە تا دڕکەکانی سەر ڕێگا لابدا. هەرتکیان بەکوێرە ڕێیەکی خلیسکدا دەڕۆن کە بەر لەوەی بگاتە ڕووباری پیتراسکا و بەپەنا ئەودا درێژە بدا، بۆ قووڵایی دۆڵ سەرەو ژێر دەبێتەوە. مۆریکا ئەم کارەساتە بۆ دۆن پاولۆ دەگێڕێتەوە کە پاش مردنی دۆن بنە دێتو ڕوویداوە.

– دەست تێوەردانی کاربەدەستانی کەنیسەیی بوو بەکۆسپی ئەوە کە هۆی ڕاستەقینەی مردنی دیاری بکرێ. ئوسقۆف بەمارتای گوتووە: خانم بەڵێنت پێ دەدەم کە ڕەوەندی مردنی برای تۆ بەباشی ڕوون دەکرێتەوە. بەڵام پشکنینی تەرمەکەی بەشێوەیەکی باش نەبوو، بۆیەش بەکارێکی بێ سوودیان زانی. دوکتۆر ساکا کە خوشکی دۆن بنە دێتو داوای لێ کردبوو لە «ئاکوافەردا» بێتە «ڕوکا» بەتاڵوکە چووە قەبرستان، بەڵام ڕێگایان نەدا کە تەماشای تەرمەکەی بکات.

دۆن پاولۆ دانی پێدادەنێ:

– لەژێر کارکردی ئەم زەبرەی کە بەبیستنی ئەم کارەساتە وێم کەوتووە، ئێستا وەخۆ دێمەوە. من پێم وانەبوو کە دۆن بنە دێتو تا ئەو ڕادەیە بۆ من گرنگ بێ. پازدە ساڵ بوو ئەوم نەدیبوو و بەدەگمەن خەبەرێکم لەو وەردەگرت. فێرکردەکانی وی منیان کردبووە مەسیحی، بەڵام نەک مەسیحییەکی «بەشێوەی پێویست» پاش تەواوکردنی مەدرەسە و پێوەندی لەگەڵ ژیانی ڕاستەقینە، فیکری من بەلایەنێکی تەواو پێچەوانەی ڕێگای مەزهەب پەرەی سەند و ئوسولێکی دیکەم کردە جێنشینی ئوسولی مەسیحیەت. لەگەڵ ئەوەش تەنانەت لەو کاتانەشدا کە زیاتر لە هەموو کاتێک لە کاری سیاسی خۆمدا نوقم ببووم، لە قووڵای دڵمەوە هەستم بەخۆشی دەکرد لەوەی کە ئەو پیرەمێردە لە شوێنێکی ئەم جیهانەدا دەژی. دیارە من تێ دەکۆشام خۆم لەو بەندە ڕزگار بکەم کە لە فێرکردەکانی وی لە مێشکمدا مابۆوە.

داب و شوێنی ساکارانەی ئایینی مەسیحیم بەگاڵتە وەردەگرت. لە ڕۆژنامەکاندا دژی کەنیسە وتارم دەنووسی. بەڵام لە دڵدا لە خۆم دەپرسی: «ئەگەر کەسێک دۆن بنە دێتو لە کارەکانی من ئاگادار بکا، پیرەمێرد دەڵێ چی؟» من ئەو دەم هیچ پێشبینی ئەوەم نەدەکرد کە هەلومەرج نەکەر من بۆ لای ئەو دەگێڕێتەوە بەڵکو ئەویش لە من نیزیک دەکاتەوە.

هەرتک پیاو بەدرێژایی ڕووبار بەدوای یەکدا دەڕۆن. زۆری پێ ناچێ دەبێ هەرتکیان ڕاوەستن. چونکە قوڵکەیەکی گەورە ڕێگای بەستبوو. هەورێک لە عاسمان دەردەکەوێ کە هەر دەمە بۆ لایەک دەڕوا و دەڵێی نازانێ ڕوو دەکوێ بکات. ئاخرەکەی بۆ لای فوچینۆ دەڕوا.

کەللەسەری کەرێکی تۆپیو کەوتۆتە قوڵکە و سپی هەڵگەڕاوە، بەڵام هێشتا ددانەکانی لە مەلاشوویدا

دەبینرێ.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «ئێستا وا دێتە بەرچاوم کە لە ماوەی ئەم پازدە ساڵەدا نیوەی تەمەنم بەفیڕۆیی چووە. لە ڕاستیدا لە تەواوی ئەو ماوەیەدا لەبەر ئەوە کە لە سەردەمی لاوێنیدا بەکردەوە بڕوام بەبیروباوەڕی ئایینی هەبووە، دەمێک لە کوتان و ڕماندنی هێزی دەروونی خۆم خافڵ نەبووم. بەئیرادەیەکی سەرەڕۆیانە کە بێزاری لە کەنیسە بردبوویە فیکری من هەوڵم دەدا لێهاتووی ئاقڵانی کە بەدەرکی زەینی لە دنیای ئابووری و سیاسەت وەرمگرتبوو، بیکەمە جێنشینی هێزی دەروونی خۆم. چونکو بەلێکدانەوەی خۆم ئیتر پێویستم بەوان نەمابوو. بەڵام کاتێ بۆ مارسیکا گەڕامەوە زەینم کرد کە تێکۆشانی من بۆ سەرکوتکردنی هێزی دەروونی سەرکەوتوو نەبووە و ئەو دەرکی زەینی نەکردۆتە جێنشینی وی بەڵکو لەگەڵ وانی تێکەڵ کردووە. لەگەڵ ئەوەش ئەوەی دووبارە لە پیتراسکا لە مەزهەبەوە هاتە بەرچاوم، منی لەوەدا شێلگیرتر کرد کە نەفرەتی من لەو لە جێی خۆی بووە. کاتێکی چاوم بەدۆن بنە دێتو کەوت ئەوەندە قاڵ ببووم کە تێبگەم تەقەلای کوێر کوێرانەی من بۆ سازکردنی تێکۆشانێک لەنێو وەرزێران و پێک نەهاتنی پێداویستییەکانم و وەرنەگرتنی نەتیجەیەکی خێرا و بەرچاو، لە نەبوونی پارسەنگی دەروونیم سەرچاوەی گرتووە. چەند ڕۆژ لەسەریەک بیرم لەوە کردۆتەوە کە دۆن بنە دێتو پێی گوتبووم. هاتنی تۆ بۆ پیتراسکا و ئیقراری تۆ ئاخرین بەربەرەکانی دەروونی منی تێکشکاند و ئەو دەم قسەکانی دۆن بنە دێتو تا قووڵایی گیانم کاریان کرد. لە ماوەی چەند ڕۆژدا تەواوی ئەو ڕێوشوێنەی مەسیحیەت کە زیندوو و خۆڕاگر لە گۆشەی مێشکمدا شارابوونەوە، جارێکی دیکە گیانیان هاتەوەبەر، بەڵام مەسیحییەتێکی دوور لە ئەفسانەی خەرافاتی. دوور لە بیروباوەڕی پشت سەری سروشت و ئازاد لە چاودێری و پشکنینی کەنیسە، مەسیحییەتێک کە تەسلیمی بارەگای خودای سەروەت و سامان نابێ و دەستی پێڕەوی بۆ لای «پونس پیلات» درێژ ناکات. مەسیحیەتێک کە وەسیلەی کار دیتنەوە نییە، بەڵکو وەک سزای لە خاچدان لەبەین براوە. ئیماندارەکانی خۆی لانی کەم بۆ زیندان دەنێرێ. ئەم زیندووبوونەوەی بەشێک لە وجودی من کە ئەوم بەعەیبی خۆم دەزانی و تێدەکۆشام تا لەبەینی بەرم و بیشارمەوە، ئیمڕۆ هەستێکی ئارامی بەدەنیی بەمن دەبەخشێ کە چەند ساڵ بوو لێیی بێ خەبەربووم و هێز و ئازایەتێکیم وەبەر دەنێ کە هەرگیز لە خۆمدا شک نەدەبرد.

مۆریکا دەڵێ: «من زۆر جار دەمبیست لە دەستەدا باسی تۆیان دەکرد. بەڵام تۆم پێ وانەبوو. ئەو دەم کەمێک لە تۆ دەترسام.»

دۆن پاولۆ دەڵێ: «مرۆڤێکی شۆڕشگێڕیش وەک ئەوانی تر لە ئێسک و گۆشت و پێست پێکهاتووە. هێندێ وەک پۆڵا دێنە بەرچاو و مرۆڤ دەیەوێ سوێند بخوا کە بەدەنیان یەک پارچەیە. بەڵام ئەوانیش وەک خەڵکی دیکە لە ئێسک و گۆشت و پێست دروست کراون.»

پاش ئەوەی ئەم دوو پیاوە کوێرەڕێی درێژایی ڕووبار بۆ خوارەوە دەبڕن، لە دۆڵێدا دەگەنە نوختەیەک کە بەرین دەنێتەوە و جادەیەکی کالیسکە ڕۆ لەگەڵ کوێر ڕێی وان تێکەڵ دەبێتەوە. مۆریکا پێشنیار دەکا: «باشترە هەر لێرە بوەستین چونکە ئەگەر بچینە پێشتر لەوانەیە لەسەر جادە بمان بینن و بمان ناسن.»

پۆلیس لەو ڕۆژانەدا مۆریکای خستۆتە ژێر چاوەدێری توندەوە. ئەو دەیەوێ لەگەڵ دۆن پاولۆ نەبیندرێ. بەقەشە دەڵێ: «من لە ڕوکا ئەنجوومەنێکم لە نووسەرانی گەنج دامەزراندووە.»

– نووسەران؟

– بەڵێ، لە نووسەران

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «ڕەنگە مەبەستت ئەنجوومەنێک بێ لە هەڤاڵدەرانی ڕۆژنامە بچووکەکانی ناوچەیی؟»

– ئەوانەی من دەڵێم هیچ کاتێ ئامادە نابن لەگەڵ ڕۆژنامەکانی ئێستا هاوکاری بکەن،

– چەند کەسن و لە کوێ شت دەنووسن؟

مۆریکا لە ڕوونکردنەوەدا دەڵێ:

– جارێ سێ کەسن. چەند کەسی دیکەش هەن ڕەنگە لە ئەنجوومەندا قبووڵ بکرێن، بەڵام باشترە ئیحتیات بکرێ. جگە لەوە سێ کەسە، کوڕی زۆر باشن و من چاکیان دەناسم. هەموویان فەقیر و نەدارن و تەنیا مەدرەسەی سەرەتاییان دیوە، پاش کارەساتی مردنی دۆن بنە دێتو هاتنە لای من و پرسیان دەبێ چ بکەین؟ پێکەوە باسمان کرد و ڕێککەوتین کە دەبێ ڕاستییەکان بڵاو بکەینەوە. حەقیقەت هەر ئەو ئەسڵەیە کە دۆن بنە دێتو لە هەموو شتێک زیاتری خۆش دەویست. کەوابوو تاقە ڕێگای شادکردنی ڕۆحی ئەو خوالێخۆشبووە ئەوەیە کە حەقیقەت بناسین. ئەوان بۆ هەموو کارێک ئامادەن کە ڕۆحی دۆن بنە دێتو شاد بکا. هەر بۆیەش ئەنجوومەنێکیان بەناوی نووسەرانی حەقیقەت پێکهێناوە. شەوانە سواری دووچەرخە دەبن، بەگێچ و خەڵوزەوە دەچنە گوندەکانی دراوسێ و ئەم حەقیقەتە لە دیواران دەنووسن:

«دۆن بنە دێتو ژار خواردوو کراوە.» باسکرا کە ئایا دەبێ شتێک لەم ڕستەیە زیاد بکرێ یان نا. وا بەباش زانرا کە هیچ شتێ نابێ لە حەقیقەت زیاد بکرێ. ئەگینا حەقیقەت نابێ. لەسەر ئەوەش ڕێککەوتین کە پێویست نییە بۆ بەهێزکردنی حەقیقەت شتێکی دیکە بنووسرێ، چونکە شتێکی بەهێزتر لە حەقیقەتی ساف و خالیس نییە. لە ئەنجامدا بڕیار درا کە لە هەموو شوێنێ و بێ پسانەوە– واتە تا هەموو خەڵک تێدەگەن – هەر بنووسن: «دۆن بن دێتو ژار خواردوو کراوە.» جگە لەم چەند وشەیە هیچی تر نەنووسرێ. تەنانەت نوختەی سەرسوڕمانیشی لێ زیاد نەکرێ. ئەو دەمە ئەوانەی نایانەوێ تێبگەن، مەجبوور دەبن کە تێبگەن. کاتێکی بزانن کەسانی وا هەن کە ئامادەن ئەو لەبیر بەرنەوە، ئەم لاوانە دووبارە لەسەر دیواران دەست بەنووسین دەکەنەوە کە دۆن بنە دێتو ژار خواردوو کراوە. ئەو دەم ئەوانەی دەیانویست لە بیری بەرنەوە مەجبوور دەبن وەبیری بێننەوە. ئەوەیە ئەرکی ئەم نووسەرانە.

مۆریکا باسی لایەنگرانی دیکەش دەکا کە لە گوندەکانی جیاوازدا بڵاون. لەوانە دارتاشێکە دوازدە ساڵ لە ئەمریکا بووە و لەوێ لەگەڵ دەستەکانی ئاژاوەچی پێوەندی هەبووە.

وەرزێرێک کە پێش شەڕ سەرۆکی سەندیکای وەرزێران بووە. کابرایەکی خەڵکی «پراتولا» کە ئێستا لە فوسا گاریەی هەیە. چەند کەسی دیکەش، بەڵام مۆریکا لەوە دەترسێ کە نەزانێ چۆن بیاندوێنێ. لە

وتەکانی خۆی زیاد دەکا:

– تۆ ئێستا گوتت پاش بەسەرهاتنی ئەو هەموو بەڵایە ئیتر ناتوانی وەک پێشوو باسی سیاسەت بکەی.

دۆن پاولۆ دەڵێ:

– هەر چەندی بکرێ دەبێ لەم بارەوە کەمتر قسە بکرێ، لەگەڵ ئەو کەسانەی ناوت هێنان و لەگەڵ خەڵکی دیکە ڕەنگە ببیە ئاشنا، هەوڵ بدە لەگەڵیان ببیە دۆست. کاتێ ئەوان بڕوایان بەتۆ کرد، دەتوانی ئەوان تێ بگەیەنی کە مەبەست ئەوە نییە کە هێندێ فۆرمۆڵی تازە و یا جۆرە سڵاوێکی تازە و یا دەبەرکردنی لیباس و کراسی ڕەنگین بکرێتە باو، بەڵکو مەبەست ژیانە بەشێوەیەکی تازە. ڕەنگە ئەوەندەش بەس بێ کە بڵێی مەبەست ئەوەیە بەواتای ڕاستەقینە ببی بەئینسان. ئێمە ئەوەندە لە ئینسانەتی دوورکەوتووینەوە کە هەر یەک لە ئێمە کاتێ وەزعی بەکەمگرتوویی ئێستای خۆمان لەگەڵ ئەوە پێک دەگرین کە بەهەق دەتوانێ هەمانبێت، لانی کەم هەست بەناڕەحەتی دەکەین. هەر یەک هەست پێ دەکا کە کەموکوڕی هەیە، دزێو بووە، شکڵی گۆڕاوە و سەرکوتکراوە. هەموو شۆڕشێک لەناخی خۆیدا هەمیشە وەڵامدەری ئەم پرسیارە سەرەتاییانەیە کە ئینسان چییە؟ و ژیانی ئینسانی چییە؟

هێندێ کەس تووشی نەخۆشی دەمارگرژی بوون کە شۆڕش لە ڕوانگەی وانەوە جۆرە سەرخۆشی و یا هەڵچوون و وروژانی گۆڕانیە و لەسەر ئەو باوەڕەن کە: «ڕۆژێک ژیانی وەک شێر باشترە لە سەت ڕۆژ ژیانی وەک مەڕ» بەڵام شۆڕش بۆ فەقیران شتێکی دیکەیە. ئازادبوونە، نیاز بەسادەیی و ڕاستییە، قبووڵ نەکردنی چارەنووسی مەڕانە و ڕەتکردنەوەی چارەنووسی شێر–یشە. ئاخریەکی پێکهێنانی بارودۆخێکە کە شایانی پلە و ژیانی ئینسانی بێت.

مۆریکا دەڵێ:

– شۆڕش نیازی ئینسانە بۆ ئەوەی ئیتر تەنیا نەبێ و کەسیش ئەو بەگژ کەسێکی دیکەدا نەکات. تێکۆشانێکە بۆ پێکەوەبوون و نەبوونی ترس و نیازی برایەتی.

دۆن پاولۆ دەڵێ:

تۆ ناتوانی بێنیە بەر خەیاڵت کە لە وڵاتێکی وەک ئیتاڵیا بوونی سەت لاو کە ئامادە بن بۆ چاوپۆشی لە هەموو جۆرە ئاسایش و خۆشی ژیان و بڕیار بدەن قەت فاسید نەبن و ئازاد بن لە بەندی خاوەن ملکی شەخسی و گوێ نەدەنە شەهوەتی جنسی و پلەوپایە و یەکگرتوو بن لە برایەتی و دۆستایەتی، چ واتایەکی دەبێ! سەت لاوێک کە لەگەڵ کرێکار و وەرزێران بژین و نەیانەوێ لێیان جیابنەوە، سەت لاوێکی خاوەن بڕوا کە لە هەموو بوار و لە هەموو پرسیارێکدا ڕاستی بڵێن و لە ڕاستی بەدەر هیچ نەڵێن و خۆشیان لەسەر بناخەی ڕاستی بژین. لاوانێک کە نەک بەدروونی نیشانە لەجیاتی دوگمە لە لیباسی و نەک بەلیباسی یەک شکڵ، بەڵکو بەشێوە ژیانی تایبەتی خۆیان لە خەڵکی دیکە جیاواز و شاز بن.

کوێرەڕێ لەنێو چیمەنێک لەگەڵ جادە تێکەڵ دەبێتەوە و مێگەلە مەڕێک لەوێ دەلەوەڕێ. کاتێکە کە حەوانەکان لە چیا دێنە خوار و بۆ دەشتێ دەچن تا زستان لەوێ بەرنە سەر. شوانێکی پیر خەریکە ئاگر دەکاتەوە. شوانێکی گەنج فوو لە ئاگر دەکا و شوانێکی دیکە چیلکە و داری وشک کۆ دەکاتەوە. شوانی پیر ناوی «بونیفاتسیو پاتاکا»یە و بانگی دۆن پاولۆ دەکا تا بۆی بگێڕێتەوە کە دۆن بنە دێتوی لە خەو دیوە. شوانی پیر دەڵێ: «ئەو بزەی لەسەر لێوی بوو دەیویست لیرەیەکم بداتێ.

– لیرەکەی دایەی؟

– نەخێر، ماوەیەکی زۆر لە گیرفانیدا لە لیرە دەگەڕا، بەڵام پارەی نەبوو،

دۆن پاولۆ قاقا پێدەکەنێ و لیرەیەک دەدا بەشوان.

«بونیفاتسیو» دووبارە دەپرسێ: «ئاغای قەشە تۆ چیرۆکی دەریاچەی فوچینۆت بیستووە.؟»

دۆن پاولۆ چیرۆکی وا نازانێ و بونیفاتسیو چیرۆک دەس پێ دەکا:

– مەسیح وەک دارتاش بەدوای کاردا دەگەڕێ. گەیشتە مارسیکا و ماڵ ماڵ لە ماڵەکان دەپرسێ: «ئێوە بۆ دارتاشێکی فەقیر کارتان هەیە.؟» خاوەن ماڵ لێی دەپرسێ: «لەکوێوە دێی؟ ناوت چییە؟ پاسپۆرتت هەیە؟ نامەی لێت ڕازی بوونت هەیە؟ شەو دادێ بێ ئەوەی مەسیح کارێکی پەیدا کرد بێ. ئەو دەم دەگەیشتە هەر بێ کارێک دەیگوت: «بەدوای مندا وەرە!» هەموو وەدوای دەکەوتن. مەسیح پێی دەگوتن سەر وەرنەگێڕن و هیچ کەس ئاوڕی نەدەداوە. کاتێ گەیشتنە سەر چیا مەسیح گوتی: «ئێستا دەتوانن ئاوڕدەنەوە» لە جێگای گوندی ئاوەتزانو گۆلێک پێکهاتبوو. ئێستا ئەگەر وەزع هەروا بڕوا زۆری پێ ناچێ کە ئەوێ دیسان دەبێتەوە گۆل.

دۆن پاولۆ دەڵێ:

– بیستوومە لەم چیایە کانگا هەیە.

بونیفاتسیو وەڵام دەداتەوە: «خودا نەکا کانگا هەبێ.»

دۆن پاولۆ تێناگا بۆچی.؟ شوان بۆی ڕوون دەکاتەوە:

– مادام چیا فەقیرە ئی مەیە، بەڵام کە دەرکەوت دەوڵەمەندە دەوڵەت بەخاوەنی دەکات. دەوڵەت دەستێکی درێژی هەیە و دەستێکی کورت. دەستی درێژی دەگاتە هەموو جێیەک و بۆ وەرگرتنە، دەستی کورتی بۆ دانە، بەڵام ناگاتە کەس کە زۆریش نیزیکن.

برای دینی «ئانتی فونا» بەجادەی کالسکە ڕۆدا دەڕوا. بونیفاتسیو بانگی دەکات تا دەنگوباسی ئەفریقای لێ بپرسێ. بەڵام برای دینی لەکن قەشە لە عەزابدایە، لە شوان دەپرسێ:

– چما کوڕەکەت دەبێ بچێتە سەربازی؟

– بەڵێ، ئاخری مانگ.

برای دینی سکەی «سن فرانسوا» کە تایبەتی پاراستنی گیانی شەڕکەرانە بەشوان نیشان دەدا.

شوان دەپرسێ: ئەوانە یەکی بەچەندین؟

– پەنجا سانتیم

بونیفاتسیو لیرەی دۆن پاولۆی دەداتێ و باقی لێ وەردەگرێتەوە. سکەی گەورەتری نیشان دەدا کە دیارە کاریگەرترن وقیمەتیان یەک لیرەیە.

بونیفاتسیو دڕدۆنگ دەبێ. برای دینی دەڵێ:

– کاتێ مەسەلەی گیانی کوڕت دێتە گۆڕێ نابێ لەچەر بی،

بونیفاتسیو واز لە لیرەکەی دێنێ. دۆن پاولۆ ئیراد دەگرێ:

– ئەو لیرەی بەدیاری دام بەتۆ، ئەوت دایە؟

شوانی پیر سەر دەباتە بن گوێی قەشە و دەڵێ: «ئەو نەبوو. سکەیەکی قەڵب بوو.»

قەشە و برای دینی پێکەوە بەرەو جادەی پیتراسکا دەکەونە ڕێ. قەشە دەپرسێ:

– فرۆشتنی سکە برەوی هەیە؟

ئەوی دی لە وەڵامدا دەڵێ: «خەراپ نییە ئەگەر لە ڕۆژی ئامادەبوونەوە دەست پێ کرا بایە برەوی زیاتر دەبوو. بەڵام کەنیسە هەمیشە درەنگ دەجولێتەوە. باوکی ڕووحانی شارستانی ئێمە پیربووە و مەوعیزە نازانێ. باوکی ڕووحانی نیگابانی ئێمە کە بەڕاستی هەستی بۆنکردنی تیژی پیرۆزانی هەیە چەند مانگ پێش بۆی نوسیبوو: «شەڕ دێ نیزیک دەبێتەوە و ئێمە خەریکی چین،؟ داخوا ناکرێ سکەیەکی تایبەتی بۆ پارێزگاری گیانی سەربازان لێ بدرێ؟» باوکی پیری شارستانی وەڵامی دابۆوە: «شەڕ؟ شەڕی چی؟» و بەم چەشنە کاتیان بەخۆڕایی دا و ئێمە خافڵگیر بووین. لەگەڵ ئەوەش بۆ سکاڵا نابێ و هەر چەند وەدوا کەوتووە داواکاری سکە زۆرە.

هەرتکیان لە ڕێگادا ژنێک لەسەر جادە دەبینن کە لەسەر ئەژنۆیان دەڕوا. وەک کیسەیەک دەچێ کە لە کۆنە پەڕۆ قوڕ دروست کرا بێ. کیسەیەک بەڕێگادا بڕوا و بەلادا بێت. دۆن پاولۆ لەپێشدا دەترسێ نەکا ژن شێت بووبێت. بەڵام ئەو لە ڕاستیدا دایکە. دایکێک کە کوڕەکەی چۆتە شەڕ و ئەو نەزری کردووە کە لە پیتراسکاوە تا لاما لەسەر ئەژنۆیان بڕوا بەو هیوایە کوڕەکەی بەسلامەتی لە شەڕ بگەڕێتەوە. ژنی چارەڕەش لە بەیانییەوە کەوتۆتە ڕێ. دەنگی گیراوە و ڕوخساری گۆڕاوە و چاوی پڕ بوون لە خوێن و مات و بێ حاڵە. وا دێتە بەرچاو کە هەموو دەم لەوانەیە بکەوێ.

دۆن پاولۆ دەیەوێ مەجبووری بکات هەستێ و بەپێ بەڕێگادا بڕوا. بەڵام ژن بەچنگ و دان بەرگری لەخۆ دەکات. ئاخر ئەو نەزری کردووە و ئەگەر هەستێتە سەر پێ کوڕەکەی لە ئەفریقا نایەتەوە. ئانتی فونای برای دینی سەری لەوە سوڕماوە کە قەشە ئەو مەسەلە ساکارە تێناگات.

هێندێ دوورتر باب و کوڕێک کە هەرتکیان سواری کەرێکی چکۆلە بوون، پەیدا دەبن. برای دینی سکەیان نیشان دەدا: یەکی پەنجا سانتیم. کابرا پارەی نییە. بەڵام پێشنیار دەکا دەسرەیەکی سێو بداتێ، برای دینی قبوڵی دەکات. دەسرەیەک سێو بۆ پاراستنی گیانی کوڕێک زۆر نییە.

قەشە و هەواڵەکەی لای ڕۆژئاوا دەگەنە پیتراسکا. بەر لەوە بگەنە پرد، لە نیزیکی ساختومانی بچووکی مەدرەسەی ئاوایی لێک جیا دەبنەوە. چونکە برای دینی دەبێ لە گوندی بگەڕێ و دەیەوێ لە مامۆستای مەدرەسەوە دەست پێ بکات. لوتکەی چیاکانی پشتی پیتراسکا بەفر سپیی کردووە. لە پەنجەرەیەکی ئاواڵەوە دەنگی پیاوێک و کیژێکی بچووک دەبیسرێ. ئا... ئا.. ئای.... ئۆ...

ئەوە سەرەتایە، سەرەتای ساڵی تازەی خوێندن، سەرەتای کتێبی هەوەڵی سەرەتایی. بۆ کیژەکە سەرەتای ژیانە. بەدوای ویدا دەنگی منداڵێکی کوڕ دێت: «با... ب.. بێ....ب... بو....

قەشە ڕادەوەستێ تا گوێ بداتێ. دووبارە دەنگی کچەکە بەرز دەبێتەوە

– فا.... ف... فا.... فی... فو

نیسێ بەسەر پیتراسکادا هاتووە. تەنیا ماڵی کولامارتینی لە بەشی بڵیندی گوندی هێشتا تاو ڕووناکی کردووە.

کریستینا لەپشت پەنجەرەیەکی قاتی ئاخری ڕاوەستاوە و ڕوومەتی وەشووشەیەک دەچێ کە ڕۆژی لە ئاوابووندا لەوێ ڕەنگی دابێتەوە. دۆن پاولۆ لە تەواوی گوند لەو ڕوخسارە زیاتر هیچی دیکە نابینێ.

هێشتا ڕۆژئاوا نەبووە کە هەوا ساردە و دەیبەستێ. ماتالنا لەبەر دەرگای موسافیرخانە هەروا خەریکی تەشی ڕستنی خۆیەتی و دەزوو بەنێو قامکانیدا دەچێتە سەر و چاوەڕوانی گەڕانەوەی قەشەیە. تەماشای عاسمان دەکا و دەڵێ: «بەو زووانە بەفر دەبارێ.»

بەڵام پاش دوو ڕۆژ بەفر دەبارێ. بەیانی ڕۆژی دووەم کاتێ دۆن پاولۆ لە خەو هەڵدەستێ دەبینێ دیمەن گۆڕاوە و وەک دیمەنی چیرۆکی پەریانی لێ هاتووە. بەفر وەک شتێکی چاوەڕوان نەکراو قورس و مات دەبارێ.

کریستینا دێتە دیدەنی دۆن پاولۆ. چاوەکانی کیژی لاو لەبەر ڕەنجی ڕەوانی گەورە بوون، دەڵێ:

– خەبەرت هەیە کە دۆن بنە دێتو خوشکی خۆی و کەسێکی بەناوی «پێترۆ سپینا» وەک میراتگری خۆی دیاری کردووە.

نامەیەک بەدۆن پاولۆ نیشان دەدا کە لەوێدا «دۆن چیپریانو» پاش ڕاگەیاندنی ئەو خەبەرە و کەڵک وەرگرتن لە دەرفەت گوتوویەتی کە دۆن بنە دێتو دەبێ ئاقڵی لە دەست دابێ. (واتە مێشکی لەق بوو بێ)

– داخوا ڕاستە کە پێترۆ سپینا دوژمنی دینە؟

– بەڵێ ڕاستە.

– کەوابوو دۆن چیپریانۆ هەقیەتی؟

– نا.

کریستینا ڕوخساری بێ ڕەنگ و دەردەداری ڕەنج دێتوی خۆی بۆ لای دۆن پاولۆ بڵیند دەکا و حاڵی

وی وەک حاڵی ئەو بوونەوەرانەیە کە کەم کەم لەبەر خەم و بەڵا هیلاک بوون و تەمەنای کەمێک ئارامی و حەسانەوەیان هەیە،

دۆن پاولۆ دەڵێ: «هێندێ مردوو هەن کە دەبێ لە حاستی وان وەفادار بی.»

کیژی لاو بەچاوی بەئەسرینەوە تەماشای دەکا و چەند جار بەئاماژەی سەر قسەکانی وی پشت ئەستوور دەکا. پاشان دەڵێ: «لە فریام کەوە!»

هێندێ دێهاتی بۆ ئەوەی هەوڵین ڕۆژی بەفربارین جێژن بگرن کاتی ڕۆژئاوا دێنە موسافیرخانەی ماتالنا. کریستینا کەمێک درەنگتر دەگاتێ. دۆن پاولۆ لە نیزیک بوخاری دانیشتووە و وەرزێران و ژن و منداڵ دەورەیان داوە. لەلایکی نیزیک ئاگر سەگێک وەرکەوتووە و لەلای دیکە منداڵی شیرە خۆری «ترزا سکارافا» واتە هەمان منداڵی کە قەرار بوو بەکوێری لە دایک بێ و بەڵام نەجاتی بوو. منداڵەکەیان لە قەرتاڵەیەکدا وەک گوڵی کەلەم لەسەر هەردی داناوە و ڕوومەتی لەبەر ئاگری وەک سێو سوور بۆتەوە. خەڵک داوا لە دۆن پاولۆ دەکەن کە چیرۆکێکیان بۆ باس بکا و کریستینا پێ دادەگرێ کە داستانی پیرۆزان بێت. ئاخرەکەی دۆن پاولۆ ناتوانێ داخوازی وان ڕەت کاتەوە، کتێبی دوعای خۆی هەڵدەگرێ و بەدوای پێڕستی نووسراوەکاندا دەگەڕێ و بەشێوەی تایبەتی خۆی دەست دەکا بەنەقڵی داستانی شەهیدان کە لە کتێبەکەدا هاتووە.

چیرۆکی شەهیدان هەمیشە جۆر بەجۆرە و هەمیشەش وێک دەچن. سەردەمی وان سەردەمی قەیرانی توندە. حکوومەتێکی سەرەڕۆیە بەرێبەرایەتییەک کە لیباسی خودایەتییان کردۆتە بەر. کەنیسەیەکی کرم خواردوو و کۆن کە بەسەدەقە زیندووە. لەشکرێکی بەکرێگیراو کە قووتدانی پارووی ڕەنگینی ئارام و بێ ژانەسەر بۆ دەوڵەمەندەکان ئامادە دەکات. میللەتێکی کۆیلە و ئامادەی دایمی شەڕی تازەی ڕێک لەگەڵ تاڵان و ڕاووڕووت بۆ پاراستنی ئابڕووی حکوومەتی سەرەڕۆ. لەم بەینەدا موسافیری گومانلێکراو لە دەرەوەڕا دەگەنێ. ئەوان بەسەبرۆکە باسی پەرجویان دەکەن کە لە ڕۆژهەڵات ڕوویان داوە. ئەوان مزگێنی ئەوەیان هێناوە کە ئازادی نیزیکە.! داماو و برسی و ناهومێدەکان بۆ بیستنی قسەکانیان لەژێر زەمینەکان کۆ دەبنەوە، ئەم خەبەرە لە هەموو جێ بڵاو دەبێتەوە. نوێ دینەکان کەنیسەی خۆیان بەجێ دێڵن و دینی تازە وەردەگرن. نەجیبەکان کۆشکەکانیان بەجێ دێڵن. یوزباشەکان ڕا دەکەن دارۆغە کۆبوونەوە نهێنییەکان خافڵگیر دەکەن. زیندانییەکان ئەشکنجە دەدەن و لە دیوانی تایبەتی دادگایی دەکرێن. ئەوان بزە لەسەر لێوان خۆ لەبەر ئەشکنجە ڕادەگرن. لاوەکان وەک کەلاک داوێنە پێش دڕندان و پیرەکان زیندانی دەکەن. ئەوانەی زیندوو ماونەوە لە حاست مردووەکان وەفادارن و بڕوای نهێنیان بەوان هەیە. زەمان دەگۆڕێ. شێوەی لیباس پۆشین ونانخواردن و کارکردن و زمانەکان هەموو دەگۆڕێن، بەڵام لە دەرووندا هەر ئەو داستانەیە کە درێژەی هەیە، داستانی ئینسان.

لە نیزیک ئاگردان لەپێشدا سەگ دەخەوێ، پاشان منداڵی نێو قەرتاڵە و بەدوای واندا ئامادەبووانی مەجلیس. ئەوانەی نەخەوتوون تەماشای ئاگر دەکەن. ئەو دەم کریستینا دەڵێ:

– لە هەموو دەورانێک و لەژێر ئاڵای حکوومەتانی جۆربەجۆردا، بەرزترین کاری ڕۆح ئەوەیە کە خۆی فیدا

بکات تا خۆی بدۆزێتەوە. خۆی فەنا بکا تا خۆی دووبارە پەیدا کاتەوە. مرۆڤ جگە لەوەی دەیدا نییەتی.

ئاگر کوژاوەتەوە، میوانەکان شەوباش دەڵێن و دەڕۆن. دۆن پاولۆ دەچێتەوە ژوورەکەی خۆی. دەفتەرچەی وتووێژی لەگەڵ کریستینا کە لە ڕۆژەکانی هەوەڵی نیشتەجێبوونی لە پیتراسکا دەستی پێ کردبوو، دووبارە بەدەستیەوە دەگرێ. هەوەڵین لاپەڕەکانی کە پڕە لە موحیببەت و ئیرادەت سەبارەت بەکیژی لاو دەخوێنێتەوە. دیسان دەیخوێنێتەوە و لاپەڕەکانی کە بەئیلهام لە تێشکان و قین نووسراوە، دەیاندڕێنێ. هەشت مانگ لەو کاتە تێپەڕیوە، ماوەیەک کە بۆ ئەو و بۆ کریستینا بێ فایدە نەبووە. پێش ئەوەی بخەوێ چەند دێڕێک بەشێوەی خوارەوە لە گفتوگۆیەکە زیاد دەکا:

– بەڵێ کریستینا، ڕاستە، مرۆڤ جگە لەوەی دەیدا چیدیکەی نییە. بەڵام بەکێی دەدا و چۆن؟ ئەڤینی مە و نیەت چاکی و ئیرادەی مە لە فیداکاری و لە خۆ بوردووییدا، ئەگەر لە ڕێگای ئارمانێکی نادیار و غەیرە ئینسانیدا تەرخان بکرێ، ئەستێور دەمێنێتەوە و تەنیا بەمەرجێک بەرهەمی دەبێ کە لە ڕێگای پێوەندی ئێمە دابێ لەگەڵ هاوجۆرمان. ئەخلاق جگە لە ژیانی بەکردەوە پەرەناستێنێ و ناپشکوێ.

«ئەگەر شعوری ئەخلاقی خۆمان هەر چەند بەکەمیش ڕووی لە ئاژاوەیەک بکەین کە بەسەر ئاقاردا زاڵە، ناتوانین دەست لەسەر دەست دابنێین و تەنیا دڵ بەوە خۆش کەین کە چاوەڕوانی دنیایەکی سەرووی ئەم دنیایەی زەمینی بین. ئەو دێوەی کە پێویستە دژی ئەو خەبات بکەین، تەنیا ئەم بوونەوەرەی خەیاڵی بەناو شەیتان نییە، دێو تەواوی ئەو هۆکارانەن کە مرۆڤ دژی مرۆڤ دەهاروژێنن.»

دۆن پاولۆ کە دەگاتە ئێرە تووشی دوودڵی دەبێ. دەزانێ کە دەیەوێ چ بڵێ، بەڵام نازانێ چۆنی بڵێ. چونکە ڕووی ئاخافتنی دەکریستینایە. لە بیری نەچۆتەوە کە مەسەلەی کۆمەڵایەتی مەسەلەی ئەخلاقی نییە و تەنیا لە ڕێگای ئەخلاقەوە چارەسەر ناکرێ. دەزانێ هەرچۆنێک بێ پێوەندی نێوان ئینسانەکان لە ئیحتیاجەوە سەرچاوە دەگرێ نەک لە چاکە و خەراپەی نیەتی ئێمە. بۆ گۆڕینی ئەم پێوەندییانە مەوعیزەی ئەخلاقی بەس نییە. بەڵام دەمێک دێتە پێش کە کۆنی و زەرەرمەندی هێندێ لە پێوەندییەکانی کۆمەڵایەتی وەک ڕۆژ دەردەکەون. ئەو دەمەیە کە ئەخلاق ئەو شتە مەحکووم دەکات کە مێژوو مەحکوومی کردووە. هەستی دادپەروەری دەبێتە هۆ کە کۆیلەکان یاخی بن. پێشەنگەکان چەک هەڵگرن، ڕۆحی شەهیدان گڕ بگرێ و خاوەن بیر و هونەرمەند ئیلهام وەرگرن.

«ئەی کریستینای خۆشەویست، ئەوەندە بەسە تەماشای دەوروبەرمان بکەین تا بزانین کۆمەڵگای ئێستا گەییوەتە ڕادەیەکی چەندە چەپەڵیی. دیارە کاری هەموو کەس نییە بچێتە سەر میحراب و وتار بدا، کاری هەموان نییە کە بچنە نێو دەستەیەکی سیاسی و بۆ گۆڕینی ڕێکخراوی کۆمەڵ خەبات بکەن. لەگەڵ ئەوەش کیژێکی لاوی وەک تۆ ئەرکی سەرشانیەتی بۆ دیتنی ڕووداوەکانی دەوروبەری چاو بکاتەوە و چاوی ئەو کەسانەش بکاتەوە کە دەیانەوێ هەر بەچاوی بەستراو بمێننەوە.

«ئەگەر بوونەوەرانی وەک تۆ کە لەسایەی بەخشینی زاتی خاوەنی سەروەتی فراوانی ڕۆحین، ڕۆژێک لە بەخشینی ئەم سەروەتە لە ڕێگای پەرستنی خەیاڵاتی مەزهەبێ دەست هەڵگرن و بۆ وەبەرهێنانی ژیانی

کۆمەڵایەتی تەرخانی بکەن، چ گۆڕانکارییەکی مەزن لە جیهاندا پێک دێت.! بەم جۆرەیە کە لە ئەنجامدا پیرۆزەکانی نوێ و شەهیدانی نوێ و ئینسانەکانی نوێ پەیدا دەبن.

«من لەسەر ئەو بڕوایە نیم کە ئیمڕۆ بتوانی ڕۆحی خۆت بەجۆرێکی دیکە ڕزگار بکەی. ڕزگار ئەم کەسەیە کە بتوانێ بەسەر غەڕەیی تاکی و دەمارگرژی بنەماڵەیی و چینایەتی خۆیدا زاڵ بێت و لە دێر نەبێتە گۆشەنشین و بۆرجێک لە ئێسکی فیل بۆ خۆی دروست نەکا و شێوەی ڕەفتار و هەستی لێک جیا نەبن. ڕزگار ئەو کەسەیە کە ڕووحانییەتی خاسی خۆی لە بەندی تەسلیم بەئاژاوەی مەوجود ئازاد بکا. ژیانی مەعنەوی هەمیشە بەرهەمی فیداکاری و لەخۆبردووییە. لە کۆمەڵگایەکی وەکۆمەڵگای ئێمە ژیانی مەعنەوی ناتوانێ جگە لە ژیانی شۆڕشگێڕی شتێکی دیکە بێت.!

«ئەی کریستینا، نابێ بترسی، نابێ لەبەر بوونی ئەمنیەت هەر چەند ئەمنیەتی زێدەیی و پاکی خۆشت بێ، تەسلیم بی. ژیانی مەعنەوی و ژیانی جووت لەگەڵ ناز و نیعمەت لەگەڵ یەک بەڕێگادا ناڕۆن. بۆ ڕزگاری خۆت دەبێ خەبات بکەی و گیان بخەیە مەترسییەوە.

دۆن پاولۆ ئەوەی نووسیویەتی دووبارە دەیخوێنێتەوە و ئەم ڕێگایە هەڵدەسەنگێنێ کە کاتی گەڕانەوە بۆ ئیتاڵیا بڕیویەتی. لە گەڕانەوەی و لە هاتنەوە سەرخۆ، شادە. تەواوی شەو بەفر دەبارێ. بەیانی کاتێ ماتالنا قەشە بانگ دەکا، ئەو هێشتا نوستووە. هێندێ لە وەرزێران و منداڵەکانی گاریباڵدی، لەپێش موسافیرخانە کەری شاتاپیان دەورە داوە. کەلاکی گورگێکیان هاویشتۆتە سەر پشتی کەر کە هەر بەیانی ئەو ڕۆژە لە چیاکانی پشتی پیتراسکا کوژراوە. تووکی گورگ بەڕەنگێکی خۆڵەمێشی خوێن و قوڕی پێوەیە. ددانەکانی گورگ سپی و قایمن. دوو پەڵە خوێن نیشانەی دوو گوللە بەشان و پەراسووی گورگەوە دیارن. ڕاوچییەکان بەگوێرەی داب بەماڵاندا دەگەڕێن و گورگی کوژراو نیشان دەدەن تا دەستخۆشانە وەربگرن. «لویچی باندوچیا» کە هێشتا تفەنگی لە شانی دایە ڕوونی دەکاتەوە کە ئەوە چوارەمین گورگە کوشتوویەتی. مۆری ئەوین لەپشت ملی گورگ نیشان دەدا کە ئەوە جێگای گازی گۆڵە گورگی لە دێڵە گورگی گرتووە. ئەڤین لەنێو گورگاندا کارێکی جیددییە. باندوچیا لە دوورەوە دەتوانێ لوورەی جیاوازی گورگ لێک بکاتەوە. لوورەی ترس، ئەوە کاتێکە کە گورگ دەبینێ بەچەکەوە پەلاماری دەدەن. لوورەی خوێن، ئەوە بەو مانایەیە کە حەیوان ڕاوی کردووە و ئێستا ڕەفیقانی خۆی بۆ میوانی بانگ دەکا، چونکە گورگ نایانەوێ تەنیا خۆراک بخۆن. لوورەی ئەڤین یانی حەیوان پێویستی بەمێیینە هەیە و شەرم ناکات کە ئەم نیازە دەربخا.

دایە گەورەی کریستینا نایەوێ هیچ بدا بەگورگی کوژراو، بەڵام کریستینا کە لە منداڵییەوە ڕێزێکی تایبەت بۆ گورگان قایلە لە دایە گەورە تکا دەکات. پیرێژن دەڵێ: «گورگی کوژراو ئیتر ناگەزێ.»

دۆن پاولۆ نامەیەک بەچەند ڕستەی ئاسایی و بەئیمزایەکی نەناسراو لە ڕۆمەوە وەردەگرێ. کاغەزەکە لەپێش گەرمایی چرا ڕادەگرێ لەنێو دێڕەکاندا چەند وشەی ڕەنگ زەرد کە بەئاوی لیمۆ نووسرابوو دەردەکەوێ: «ڕۆمیبیۆ گیراوە، ئەگەر دێی ئاگات لەخۆ بێت. وەرە ماڵی کلوچی.»

دۆن پاولۆ دەستبەجێ دەکەوێتە ڕێ و بەماتالنا دەڵێ:

– من بۆ کارێکی بنەماڵەیی دەبێ بچمە ڕۆم. جارێ با شتەکانم لێرە بن تا دوایە دەگەڕێمەوە دەیانبەم. کەمێک بەر لەوەی قەتار بگاتە ئیزگەی ڕۆم، دۆن پاولۆ دەچێتە دەست شۆیی و دەرگا دادەخات. کاتێ دێتەدەر دیسان بۆتەوە پێترۆ سپینا. لە ئیزگەی ڕێی ئاسنەوە یەکسەر بەشەقامی «دلالۆ نگاراتا»دا دەچێتە ماڵی ئانیناپچی کلاودرووی دۆستی مۆریکا و بەکیژی لاو دەڵێ:

– مۆریکا سلاوت دەگەیێنێ. ئەو دەرد و زەحمەتێکی زۆری کێشاوە بەڵام ئێستا چاک بۆتەوە. کاتێکی بیبینی نایناسیەوە. تەواو پیاوێکی دیکەیە. قەت تۆی لەبیر نەچۆتەوە.

ئانینا بۆ شاردنەوەی وروژانی دەروونی خۆی هەوڵ نادا و چاوی پڕ لە ئەسرین دەبن. کەوابوو ئەم ڕووداوەی کە بەتەواوی بوونییەوە هیوای پێیەتی، بەئەنجام دەگات. دەپرسێ:

– ئیتر نایەتەوە ڕۆم؟

– نا

– پێت وایە من دەتوانم جارێک بۆ دیتنی وی بچمە گوندی. ؟

– ئەو چاوەڕوانی تۆیە و لە بارەی تۆوە لەگەڵ دایک و باوکی قسەی کردووە.

کیژی لاو بڕیار دەدا کە ڕۆژی دوایی بکەوێتە ڕێ.

سپینا ئانینا دەنێرێتە شەقامی «دی موروسونی» تا هاتنی وی بەژنی کلوچی ڕابگەیێنێ و خۆشی لە کۆڵانێکی دراوسێ چاوەڕوان دەبێ. ماوەیەک درێژە دەکێشێ تا ئەو دوو ژنە دێن، سپینا لە پیادەڕۆ هاتوچۆ دەکات.

لە عاسمانی شاری واتیکان باڵۆنێکی گەورە بەستراوە بەسیم لە فڕیندایە. بەپیتی گەورە تەبلیغات بۆ دەرمانی زگچوون لە بەدەنی باڵۆنەکە نووسراوە. سپینا بەخۆی دەڵێ کە لە ئیتالیا زۆر لەو دەرمانانە بەناوی پیرۆزان نێودار کراون و هەروا وەبیریش دێنێتەوە کە ئاگادارییەکانی زۆر بەنرخی تەبلیغاتی کە لە ڕۆژنامەکانی کاتۆلیکی ئیتالیاییدا بلاو دەبنەوە، هەمیشە لە بارەی تەبلیغات بۆ دەرمانەکانی زکچوونە. داخوا لەوانەیە ئەم کارە هەڵکەوت بێت؟ نەخێر، نابێ هەڵکەوت بێت و سپینا نەتیجە دەگرێ کە: «کەنیسە دەبێ قەبز بێت» ئەم فیکرە وەپێکەنینی دەخست و دۆن بنە دێتوش پێ شاد دەبوو.

ئاخرەکەی ئەو دوو ژنە دەگەنێ، هەرتک لەسەر هەست تەماشای ئەملاو لای خۆیان دەکەن، دەڵێی لە وەدەترسێن کە وەدوایان کەوتبن. خانم کلوچی دەڵێ:

– ڕۆمیئو گیراوە بەڵام هیچیان لەکن نەدیوەتەوە. لەوانەیە زۆری ڕانەگرن.

سپینا لە وەڵامدا دەڵێ:

– دەوڵەت چی بوێ لەگەڵ گیراوەکانی دەکات. قانوون لە ئیتالیا تەنیا بۆ خوێندکارانی حقوق و بێگانان هەیە... مێردەکەت چۆنە، هێشتا هەر لەوێیە؟

– بەڵێ، هەروا چاوەڕوانی دادگا ماوەتەوە. کوێریش بووە. لەوانەیە چەند مانگە چاوی نابینێ بەڵام من ئاخرین جار کە چووبوومە ملاقاتی زانیم. من بۆ دڵخۆشی وی شاڵێکم لەبەر کردبوو کە لە کاتی

زەماوەندمان بەدیاری دابوویمێ. لەگەڵ ئەوەش لە شوێنی چاوپێکەوتن هەر پەرژنێکمان بەینە و ئەویش ڕووناکە، ئەو دەبوایە ئەو شاڵە بناسێتەوە. من پێم گوت «نازانی چم دەبەر کردووە؟ نایناسیەوە؟» لە وەڵامدا گوتی: «خەزە» کێ داویە بەتۆ؟» دایکی لە پەنا من وێستابوو ئەو هەموو جارێ کە دێتە مولاقاتی کوڕەکەی ئەوەندە ناڕەحەت دەبێ کە بەزەحمەت قسەی بۆ دەکرێ، ئەو لە منی پرسی: «دایکم لە کوێیە؟ ئیمڕۆ بۆ نەهاتووە؟ بۆ چما نەخۆشە. ؟» ئەو دەم زانیمان کە چاوی نابینێ. خۆزیا زووتر دادگایی کرابایە. ئانینا دەڵێ: «دادگایەکانی دیکەش هەروا وەدوا دەخەن. دەوڵەتی ئیتالیا نایەوێ خەڵک بزانێ کە کەسانی واش هەن کە دژی شەڕ خەبات دەکەن.

خاتو کلوچی بەسپینا دەڵێ:

– ڕومیئو بەمنی گوتبوو کە مزڵێکی ئەمین بۆ تۆ پەیدا بکەم. بەڵام من نازانم تۆ لێرە دەتەوێ بەچ ناوێک بمێنیەوە. ؟

– پاشان پێت دەڵێم. سپینا خەبەری بیانکینا دەپرسێ. خاتوو کلوچی لە وەڵامدا دەڵێ:

– ئێمە هەوڵمان دا یارمەتی بدەین بەڵام ئەو کارە گران بوو. ئەو کیژێکی خەراپ نییە. بەڵام شلۆق و ناسک نارنجی و هەوەسبازە. تا لەگەڵ ئێمە بوو لە بێ حەوسەلەیی گیانی دەرچووبوو. بەکارێکی کەم ئەوەندە هیلاک دەبوو نەخۆش دەکەوت. ڕۆژێکیان بێ ئەوەی شتێک بەکەس بڵێ بزر بوو. پێش دوو ڕۆژ دووبارە پەیدا بۆوە، سەر تا پێ گۆڕا بوو. خەبەری تۆی لە ئێمە دەپرسی. ژمارە تەلەفۆنێکی داینێ کە ئەگەر هاتی پێت بڵێین.

سپینا ژمارە تەلەفۆنەکە وەردەگرێ. چەند دەستوورێک بۆ سەفەری نهێنی بۆ «دوکادی مارسی» دەدا بەئانینا و لەگەڵ خاتوو کلوچیش قەرارێکی چاو پێکەوتن دادەنێ. پاشان لەتەنیشت پانتئون دەچێتە میوانخانەیەک و ژوورێک دەگرێ. ناوونیشانی خۆی بەگوێرەی پاسپۆرتی چێکی کە هەیەتی لە دەفتەری میوانخانە تۆمار دەکات. کاتی ڕۆژئاوا تەلەفۆن بۆ بیانکینا دەکا و لە ناوەندی شار لە قاوەخانەیەک قەراری چاوپێکەوتن دادەنێ. هەر تکیان لە سەعاتی دیارێکراودا دەگەنە جێ ژوان. سپینا دەڵێ:

– پێت سەیر نەبێ من لیباسی خۆم گۆڕیوە. لە کاتی پێویستدا گۆڕینی لیباس ڕەوایە.

– بەکۆت و شاڵوارەوە هێندە سەیر بووی. بەڵام قەی ناکا. ژن سوور و سپیاوێکی توندی کردووە. قدەکانی بەشێوەیەکی سەیر ڕازاندۆتەوە و لیباسێکی شیکی دەبەر کردووە. قاوەخانەکە لە ڕوانگەی سپیناوە زۆر شلۆقە و جێگای گومانیشە. هێندێ بەهەوای ئۆرکێستری نارێک سەما دەکەن. چرایەکی بچووکی بەسەرپۆشیان لەسەر مێزێک داناوە، ئەو چرایانە وەبیر سپینا دێنێتەوە کە لەبن سەری نەخۆشی دادەنێن. ئامادەبووانی وێ سیغاری لۆکس دەکێشن و قژی سەریان بە «بریانتینی ئاسایی» پێکەوە نووساندووە و لە گاڵتەی سووک و ئەحمەقانە سرت و خورتیانە. لەنێوان مێزەکاندا هەوایەکی تێکەڵ بەئەحمەقی، هەوایەکی پڕ لە شەهوەتڕانی و بۆگەن و بۆنی ئارەقەی بنەنگڵ و قاچی نەشۆراو. بیانکینا بەرەوڕووی سپینا دانیشتووە و دیارە ماندوو و هیلاکە. ڕەنگە چاوەڕوان بێ سپینا دەست بەقسان بکا.

سپینا لێی دەپرسێ: «ئێستا ئیتر جیددی بووی؟»

ئەم قسە درێژەی هەمان گفتوگۆیە کە لە فوسا لەگەڵ وی هەبوو. هەر بۆیەش بیانکینا بڕیاری دابوو بێتە ڕۆم.

لە وەڵامدا دەڵێ: «جیدی؟... ئاخ... چ جۆرێک!

: ئێستا لە کوێ کار دەکەی؟

– ئێستا چەند ڕۆژێکە دەحەسێمەوە.

– داهاتت باشە؟

– ئەی.. هەروا!

– کارەکەت پێ خۆشە؟

– هیچ کەس لە هیچ کاتێکدا کاری واقیعی پێ خۆش نەبووە. تەنیا قارەمانانی کتێبەکانی کیژ پەسندکاری واقیعیان پێ خۆشە.

– لە کوێ کار دەکەی؟

ژن بەئارامی سیغارێکی پێ دەکا. دیسان لێی دەپرسێ: «ببوورە گوتم لە کوێ کار دەکەی؟»

ژن بەسادەیی تەواو وەڵام دەداتەوە ؛

– لە جندەخانەیەک.

سپینا ڕۆژنامەیەکی تایبەتی ئێواران لە منداڵێک دەکڕێ کە خەبەری گەیشتنی هێزی ئیتاڵیای بە «ماکالە» تێدا نووسراوە.

ژن دەپرسێ:

– ئێمە گەیشتووینە «ماکالە» (ماکالە شارێکی سەرسنووری حەبەشەیە)

سپینا وەڵام دەداتەوە ؛

– بەڵێ، ئێوە گەیشتوونە ماکالە.!

پاشان هەرتک بێ دەنگ دەبن. لە شەقامدا کە دەیانەوێ لێک جیابنەوە بیانکینا دەپرسێ:

– نارەحەتم کردی؟

پیاو لە وەڵامدا دەڵێ:

– ڕاستیت دەوێ من ئاگام لە تۆ نەبوو. بیرم لە شتێکی دی دەکردەوە،

بەڵام ئەو وەڵامی دەوێ و دووبارە دەپرسێ:

– نارەحەتی؟

پیاو دەیەوێ دوور کەوێتەوە و بڕوا بەدوای کاری خۆیدا، بۆیە دەڵێ:

– مەجبوور نیم وەڵامت بدەمەوە،

بیانکینا پێ دادەگرێ:

– دەبێ وەڵامم بدیەوە.

پیاو بۆ ڕۆیشتن دەبزووێ و شەوباشی پێ دەڵێ.

ژن باسکی دەگرێ و دیسان دەپرسێ:

– نارەحەتی؟

هەرتک لەسەر نێو تەختێکی بەرد دادەنیشن. سپینا دەڵێ:

– ئەو کاتەی کە من هێشتا لە دەبیرستان بووم منداڵان ڕۆمانێکیان بەنهێنی دەست بەدەست دەگێڕا، باسی ژنەکانی نشتەجێی جندەخانانی تێدا نووسرابوو – ئەوانەی کە تۆ ئێستا سەر بەوانی – منیش ئەو کتێبە خەفەتبارەم خوێندەوە، ئەو دەم تەمەنم پازدە ساڵ بوو. دەبێ پێت بڵێم ئەو دەم ئەو کتێبەم پێ خەراپ بوو کە لەوەودوا قەت نەمتوانی کتێبێک بخوێنمەوە کە بەهەڵکەوتیش ئەم جۆرە مەسەلانەی تێدا نووسرا بێ.

ژن دەڵێ: «لە دەبیرستانی ئێمەشدا ئەم جۆرە کتێبانەیان بڵاو دەکردەوە. من پێم وایە ئەم جۆرە کتێبانە بەئانقەست چاپ دەکەن تا لە مەدرەسەکان قەشە و خوشکانی تەرکە دنیا بیانخوێننەوە. من خۆم دە دانەی ئەوانەم خوێندۆتەوە کە هەموویان وەک یەک وابوون. بەشی هەوەڵ پاکی، بەشی دووەم دوودڵی، بەشی سێیەم کەوتن، بەشی چوارەم گوناح، بەشی پێنجەم بەسەر لێژی ڕیسواییدا، بەشی شەشەم هەوەڵێن هەستی پەشیوانی، بەشی حەوتەم قیامەت. ئەوە پێرستی نەگۆڕاوی تەواوی ئەو کتێبە گاڵتەجاڕانە بوو کە بەئانقەست بۆ گریاندنی پیاوی گەنج و کیژی سادە دڵ دەیاننووسێن. بەڵام چیرۆکی من ئەحمەقانە و سووک و ماندووهێنەرە. تەنانەت چیرۆکیش نییە، بەڵکو ژیانی منە.

پیاو دەڵێ: «ڕەنگە خەتای من بێ نەدەبوایە تۆ بجوڵێنم کە فوسا بەجێ بێڵی»

– من لە فوسا زۆر هیلاک دەبووم، ڕەنگە جگە لە هێندێ کاتی دەگمەن کە تۆ لەوێ دەبووی ئەگینا لە بەیانییەوە تا ڕۆژئاوا باوێشکم دەهاتێ. دۆستانی شوودار مرۆ دادەهێزێن چونکە جگە لە باسی مێردەکانیان هیچی تر ناڵێن. تەنیا دەزانن بێژن: «فرانسوای من»، «ئانتوانی من»، «لوبی من» ئەوانە جگە لە نیسێی مێردەکانیان شتێکی دیکە نین. هەمیشەش دەترسێن نەکا ئەم سێبەرەیان لەسەر کەم بێتەوە. دۆستی گەنجتر کە هێشتا شوویان نەکردووە، زیاتر لە دەستەی هەوەڵێ مرۆ هیلاک دەکەن. کیژی فەقیر بیست ساڵی تەواو بۆ چارەگە سەعاتێک خۆشی نەفسانی چاوەڕوانی دەکات. چارەگە سەعاتێکی کە پاشان دەردەکەوێ پڕە لە پەستی و حەماقەت و حەیوانی. لە تەواوی ماوەی ئەو چاوەڕوانییەشدا لە قووڵایی دڵەوە جگە لەوە بیر لە هیچی تر ناکەنەوە. بەڵام پیاوان، باشترە هەر باسیان نەکەین. ئەوان پیاو نین، بەڵکو کارمەند، بازرگان، خاوەن مڵک و وەرزێرن.

– تۆ لە ڕۆم دەتوانی لە ماڵی خاتو کلوچی بمێنییەوە. ئەو ژنێکی بەهۆش و بێ غەرەزە. بێ گومان بۆ

ڕێکوپێککردنی ژیانێکی باشتر دەیتوانی یارمەتیت بدا.

– چونکە ئەو ئاشنای تۆیە نامەوێ خەراپەی بڵێم. بێ گومان ئەو ژنێکی باشە، بەڵام لە پوورم خەراپتر لە بەیانییەوە تا ئێوارێ کاتی خۆی بەئاخ و داخەوە دەباتە سەر. هەمیشە چاوی پڕ لە ئەسرینە. هیچ قسان ناکا و هەر دەناڵێنێ.

– ئاخر مێردەکەی گیراوە و کوێریش بووە.

– دەزانم هەر بۆیەش هەوڵم دەدا دەردی دڵی تێبگەم، دڵسۆزی بۆ بکەم، دڵخۆشی بدەمەوە و سەری گەرم بکەم، بەڵام هیچ نەدەکرا. لەلایەکی دیکەوە لە ماڵی وی خەڵکی دیکەشم دەبینی کە مێردیان نەگیرابوو لەگەڵ ئەوەش لە ڕووگرژیدا لەو نەدەمانەوە. من ناڵێم ئەو فیکرە خەراپە، تۆ دەتەوێ سۆسیالیست بی، باشە ببە، بەڵام مێشکی منیش مەبە. بەڵام ئەوان هەمیشە قسەیەک دەکەن و لە بەیانییەوە تا ئێوارێ لە خانووی شەدار و پیسی خۆیاندا ئاخ هەڵدەکێشن. لە کاتێکا لە دەرەوە ڕۆژ بەم جوانییە دەدرەوشێ. بەڕاستی بەدبەختییە کە مرۆڤ بوونەوەری وا جوان ببینێ کە سەبارەت بەفیکرێکی قەتیس ماو هەمیشە تازیە دابگرێ و نەخۆش بکەوێ و مووی سەری سپی بکا. بڕوای ئەو ژنانە بەسۆسیالیزم، لە بڕوای ژنی ئیماندار بە «ساکرە کور» کەمتر نییە. باش گوێ بدە قسەکانی من. ئەو کەسانەی تۆ منت بەوان سپارد بوو بەڕاستی ئینسانی زۆر باش و شەریفن بەڵام زۆر وشک و داهێزێنەرن.

– ناچار ئەو جندەخانەی تۆ پەنات بۆ بردووە لە چاو ئەوێ شوێنێکی کەیف بەخشە

– تۆ قەت لەو جۆرە ماڵانە نەبووی؟

– نا

– منیش پێشتر قەت لێی نەبووم. لە ماڵی دۆستێکی خەڵکی ڕۆم بەناوی «جوسپینا ستراقا» کە لە دەبیرستان لەگەڵ من و کریستینا هاودەرس بوو، ئێستا دەزگیرانی کابرایەکە کە خاوەنی کارخانەیەکی سابون سازییە. لەگەڵ «کۆماندوتۆر»ێکی نیشتمانپەرستی ئەندامی حزبی دەوڵەتی بوومە ئاشنا. چەند ڕۆژێک لە ئاشنایەتی ئێمە تێنەپەڕیبوو داوای لێ کردم ئەگەر دەمەوێ بۆ جەبهەی شەڕم بنێرێ. ستادی ئەرتەش دوو هەزار ژنی ویستبوو. هێندێک بۆ سەربازان و هێندێکی باشتر و جوانتر بۆ ئەفسەران. لام وایە لەبەر جوانی و تەربیەت و خوێندەواریم منیان بۆ ئەفسەران دانا بوو. دیارە قەراربوو ئەگەر ئەو ژیانەم پێ خۆش نەبێ بەهاسانی بتوانم لە کۆلۆنیەکی دیکە یا لە ئیدارە و یا شوێنێکی وەک ئەو کارێک بۆ خۆم پەیدا بکەم. تەنیا فیکرێک منی دوودڵ ڕاگرتبوو، ئەوەش فیکری تۆ بوو. نەمدەویست بچمە جێیەک لە تۆ دوور بم. ئاخر من هیوام بەتۆ بوو. ئاخرەکەی تەسلیمی پێ داگرتنی «کۆماندوتور» بووم و کەوتمە ڕێ. ئەوەی زێتر منی ڕادەکێشا سەفەری دەریا و چوونی وڵاتێکی نەناسراو و بۆ نێو خەڵکێک کە بەزمانێکی دیکە قسە دەکەن. لەوانەیە لەوێش خەڵک ناڵە و گریانیان بێت، بەڵام من لە زمانی وان تێ ناگەم.

– تۆ ئەو دەم بەقەسدی ئەفریقای ڕۆژهەڵات سواری پاپۆڕ بووی؟

– تا ناپول چووم. لەوێ بۆ چاوەڕوانی سواربوونی پاپۆڕ منیان بردە سالۆنی بەڕواڵەت «ڕووتەکانی هونەری» . ئێمە شازدە کەس «ڕووتی هونەری» بووین کە لەژێر دەسەڵاتی موشتەریاندا بووین. ئەو موشتەریانەش زۆربەیان نیزامی بوون کە دەیانویست بۆ شەڕ بچن. لەنێو ڕووتەکاندا ژنی سەیروسەمەرە هەبوون کە لە شەڕی جیهانیدا بەشدارییان کرد بوو. کاتی شەو سەرباز و دەرەجەدار بەکاسکێت و لیباسی خزمەتەوە لە ئۆردوگاوە دەهاتن. ئەوانە بەرلەوەی بۆ ئەفریقا بڕۆن، یەک دوو ڕۆژ لە ناپول ڕایان دەبوارد. دیارە هەموویان و بەتایبەت ئەوانەی فەقیر بوون بەدوای کەیفدا دەگەڕان. تەواوی تەقەلای خۆیان بەکار دەهێنا تا خۆش ڕابوێرن، بەڵام هیچ سەرنەدەکەوتن. ئەوانەی دەهاتنە بەشی ئێمە تا ئەو کاتەی کە هەموو پێکەوە بوون بەکەیف و سەرحاڵ و ئازاد خۆیان نیشان دەدا. بەڵام کاتێ بەتەنیا لەگەڵ ئێمە لە ژوورێکدا دەمانەوە، خەمبار و گرژ دەبوون. زۆربەیان وەرزێر بوون. کاتی لەزەتبردن کە بەسەرمدا خوار دەبوونەوە و تەماشام دەکردن لە سیمای گرژیان دەترسام. ئەگەر بەهەڵکەوت یەک لەنێویاندا زار بەپێکەنین بایە ڕەنگە باوکی خێزانێک بووبێت و بۆ خۆشکردنی دڵی من پێدەکەنێ. پیاوانی گرژ بەسمێڵی زەلام و ماهیچەی ئەستوور لە کاتی لەزەتبردن جیک جیکیان دەکرد. بەنازی منداڵانە منیان ناز دەکرد «جیک..جیک.. بیو... بیو.. بیو.» بەڵام هەوای دەنگیشیان لەناخدا خەمناک بوو. کەسانی وایان تێدابوو کە عەکسی دایک و ژن و منداڵیان بەچاوی بەئەسرینەوە بەمن نیشاندەدا. بیری لێ بکەوە لە شوێنی وادا مرۆڤ چی بەسەر دێت. بەداخەوە ئەوان پتر لە چارەگە سەعاتێک مافیان نەبوو لە ژوورەکەدا بمێننەوە. زەبت و ڕەبت ئاوا حووکم دەکات. ئەوانەی دەیانتوانی دوو ئەوەندە پارە بدەن. نیو سەعات دەمانەوە، بەڵام پێت وانەبێ کە زیاتر لەوانی دی کەیفیان دەکرد. نیزیکەی هەموویان کاتێ ماندوو دەبوون داوایان لە من دەکرد سەربردەی خۆمیان بۆ باس بکەم. لە هەوەڵەوە نەمدەزانی کە بۆچی و لە کام ڕوانگەوە سەربردەی من بۆ وان سەرنجڕاکێش بوو. پاشان دەرکەوت کە بەوەش کەیف دەکەن. ئەو دەم من دەمگێڕاوە و شتی وام دەهۆندەوە کە زیاتر ئەوان کەیف خۆش بکا. بۆ نموونە ئاخم هەڵدەکێشا و دەمگوت «کچێکم هەیە لە مەدرەسەی خوشکانی پیرۆز دەرس دەخوێنێ و من بۆ ئەوەی بتوانم بیکەمە مەسیحییەکی تەواو و کەماڵ ئەو ژیانەم دەست پێ کردووە. بەڵێ بۆ خۆشبەختی کیژەکەم هەموو کارێک دەکەم.» هێندێکیان کە قسەکانی منیان دەبیست، چاویان پڕ لە ئاو دەبوو. ئەوان ئینسانی چاک بوون، هەموویان دێهاتی خەمبار و هیلاک بوون. تەنانەت یەک لەوان جووتە کەوشێکی بۆ من نارد تا بۆ کیژەکەمی بنێرم. کەوشەکان هێشتا لە چەمەدانمدان. بەم چەشنە ئێستا هەست دەکەم هەرچۆنێک بێ کچێک پەیدا بکەم. زۆر جار لە بارەی ئەو کچەم قسەم کردووە. زۆر جار ڕوخسار و قژ و چاو و دەستە چکۆلەکانی و ئەو چاڵە چوکەی کە کاتی پێکەنین دەکەوێتە سەر کولمەکانی باسم کردووە. زۆر لەو ئینسانە باشانە هۆگری بوون و دڵسۆزییان بۆ دەکرد و بۆی دەگریان. ئێستا بزانە بۆ لاقە چکۆلەکانی جووتە کەوشێکم هەیە.! بەکورتی پاش چەند ڕۆژ ژیان لەو جندەخانەیە وردە وردە زۆر هیلاک بووم، زۆریش ماندوو دەبووم و هەروەک بۆ زیارەت ڕێگایەکی دوورم بڕی بێت. لاقم دایم ماندوو پشت و ماسولکەکانم ژانیان دەکرد. بەتایبەت کە

ژیانێکی خەفەتبار و سووک و یەک هەوام هەبوو. لەوێ جۆرە ڕەستورانێک هەبوو بەخواردەمەنی ئیجباری و نەگوڕاو. ئەوانەی دەهاتن هەموویان یەک شتیان دەویست. جگە لەوەش هاوکارانی منیش ئەوەندە ئەحمەق بوون کە ڕووی گایان سپی دەکردەوە.

سپینا دەڵێ:

– لە تەمەنی تۆدا هەموو شت، ژیانی ئاسایی یا نائاسایی هیلاکت دەکا. کەوابوو چی بۆ تۆ ماوەتەوە.؟

– هیوایەک

– چ هیوایەک؟

دەستی سپینا دەگرێ و بەسەبرۆکە دەڵی: «تۆ»

سپینا دەڵێ: «من؟ بەداخەوەم. بەڵام....

ژن دەپرسێ:

– بەڕاستی تۆ کێی؟... تۆ بێ گومان نە قەشە نە ڕێگری و نە شەیتانی. نە سەوداگەری چەرچی، کەوابوو تۆ کێی؟ ڕەنگە هەمووی ئەوانەش بی، بەڵام ئەو مەسەلە بۆ من سەرنجڕاکێش نییە و نامەوێ بشزانم تۆ کێی. ئەوەی من لە تۆی دەزانم بۆ من بەسە. تۆ هەر ئەوەی کە هەی. یەکەم جار کە تۆم بینی – لە بیرتە یەکەم جار کە یەکترمان دیت – لەو کاتەوە چاوم بەچاوەکانت کەوت، بەڵێ لەو کاتە بەدواوە من تۆم خۆش دەوێ. جگە لەوە هیچ شتێکی تر بۆ من سەرنجڕاکێش نییە. من بەهەموو زاتم لەسەر تا پێ تۆم خۆش دەوێ و ئەوی تر هەر چی بێ بۆ من هیلاکی و ماندووهێنەرە. تۆ تاقە شتێکی کە هیلاکم ناکەی.

– بیانکینا من دەبێ پێت بڵێم کە....

– پێویست ناکا گورج وەڵامم بدەیەوە. تۆ هەر چەندی درەنگتر وەڵامم بدەیەوە بۆ من باشترە. مەبەستم ئەوەیە کە بەم هۆیەوە هیوای من زیاتر دەبێ. لێگەڕێ من هیوادار بمێنمەوە. ئێستا ئەوە تەنیا شتێکە کە من بەژیانەوە دەبەستێتەوە. بۆ تۆش بێ مایەیە.

پیاو لە وەڵامدا دەڵێ: «پاشان لەم بارەوە دیسان دەدوێین.»

بەم وادەیە هەرتک لێک جیا دەبنەوە. بەیانی ئەو ڕۆژە سپینا لە گۆشەیەکی شەقامی «موروسینی» خاتوو کلوچی دەبینێ کە پێشتر ژوانی چاوپێکەوتنیان دانابوو. ژنەکە دەڵێ:

– بۆ بەڕێکردنی ئانینا چووبوومە ئیزگەی ڕێگای ئاسن. خۆزیا دەتبینی چاوی کیژەکە بەئەڤینی چاوپێکەوتنی سەرلەنوێی مۆریکا چۆن دەدرەوشان.!

– لە ڕێکخراودا کێ لە جێگای ڕومیئویە؟

– یەک لە دۆستانی میلانی بەناوی بولا. من هاتنی تۆم بەو ڕاگەیاندووە.

لەپێش دەرگای ڕەستوران پیرێژنێک لەپشتی مەنقەڵ دانیشتووە بەڕوو دەفرۆشێ.

خاتوو کلوچی بەسرتە بەسپینا دەڵێ: «ئەم ژنە یارمەتیمان دەدا»

خاتوو کلوچی لوولە کاغەزێک بەڕوی برژاو دەکڕێ. پارچە کاغەزێک دەبنی لوولەکە دایە شوێنی چاوپێکەوتنی «بولا»ی دیاریکراوە.

ئەم دوو پیاوە لەسەر پەیژەکانی کەنیسەی «ترینیتای مونتی» یەکتر دەبینن بۆ ئەوەی بتوانن یەکتر بناسن هەرتک ڕۆژنامەیەکی عەکسداری وەرزشیان لە دەستی چەپدایە. بۆلا دەڵێ:

– دەمێکە پێمان وابوو تۆ گیراوی چونکە هیچ خەبەری تۆمان نەبوو. تەنانەت پێمان وابوو خەبەری گرتنی تۆیان لە ڕۆژنامەکانی ئازادی ئێمەدا بەدەرەوە ڕاگەیەنراوە.

«بولا» کرێکارە بەڵام بۆ شوێنە ونکە شوغڵی نوێنەرایەتی هەڵبژاردوە و دەڵێ قازانجیشی لێ دەکات. هەموو ڕۆژێ بەچەمەدانێکی پڕ لە عەتر و شتومەکی ڕازانەوەی هەرزان قیمەتی ژنان دەچێتە بیست دووکانی سەرتاشی ئەو شتانەی کە پێشتر بازاڕیان برەوی هەبوو، بەبیانووی ئەوەی کە ئێستا دژی سیاسەتی میللەتخوازی دەوڵەتن قەدەخە کراون.

سپینا دەپەرسێ: «دەستەکانی ڕۆم لە چ حاڵێکدان.؟

– ئێمە دیسان لە هەوەڵی کارداین. گیرانی ڕومییۆ زیانێکی گەورە بوو. بەتەواوی و یا نیزیکەی هەموو پێوەندییەکان پچڕاون و یا جێی باوەڕ نین. هەموو کارەکان دەبێ لەسەرڕا دەست پێ بکرێنەوە.

– کەسی تازە هەن کە بۆ لای مە بێن؟

– هەن بەڵام کە جارێک پێوەبوون و هەڕەشەیان لێ کرا بەگشتی بەربەرەکانیان کەمە و هەرچی دەیزانن دەیڵێن. هەر بۆیەش هەموو شت دەبێ لە نووکەوە دەست پێ بکرێتەوە. زۆر جار بۆ دامەزراندنەوەی سەرلەنوێی پێوەندێکی ساکار دەبێ چەند حەوتوو زەحمەت بکێشین. دەبێ بەدوای ئەو کەسانەدا بگەڕێیین کە لە بەرچاو بزربوون. کوێر کوێرانە لە نیشانێکەوە بۆ نیشانێکی تر بچین و قەراری چاوپێکەوتن دابنێین. کە هیچ کەسیش نایە. تازە کاتێ کە پێوەندی دامەزرا، زۆر جار چەند ڕۆژ زیاتر ناخایەنێ و ئەو دەم پێویستە بێ ماندوبوون لە سەرەتاوە کار دەست پێ بکرێتەوە. تێکۆشانی نهێنی سەبر و خۆڕاگری گەرەکە.

– لایەنگرانی تازە کە دەیانەوێ بیانهێننە نێو دەستە چ کارێکیان پێ دەسپێرن؟

– بۆ تاقیکردنەوە لە سەرەتاوە چەند بەیاننامەیەکیان دەدرێتێ بڵاوی کەنەوە.

سپینا ناڕازیبوونی خۆی لەم شێوە نهێنیکارییە ناشارێتەوە و دەپرسێ:

– پێت وا نییە کە پێش هەموو کارێک پێویستە لە گەڵیان ببیە دۆست؟ ئەدی بۆ نابێ ئەوەی تازە دێتە نێو، ئێواران لە سەعاتی بێ کاری بیبینی و ڕۆژانی یەکشەمۆ لە گەڵی بچیە گەڕانێ و نەک لە سیاسەت بەڵکو لە بارەی شتی تر قسەی لەگەڵ بکەی؟ بەواتایەکی تر بۆ ڕاکێشانی تەواوی لە هۆگرییەکی نادیار کە لە ئاست ئێمە هەستی پێ دەکا، کەڵک وەرگری و پیاوێکی لێ دروست بکەی.

«بولا» ڕێزێکی زۆر بۆ سپینا قایله که پێش ئاشنایەتی پەسنی وی بیستبوو. بەڵام ئەوەش دەزانێ که ئەویش وەک زۆربەی ڕووناکبیران عەجاییه و، هەر بۆیەش دەیەوێ له باسکردن لەگەڵ وی خۆ بپارێزێ. دەڵێ: «من ڕۆژنامەیەکی بچووکم بۆ خوێندکاران ئامادە کردووه بڕیاره له ڕێگای پۆستەوه بەئادرێسی سەت کەس بنێردرێ.»

– چیت تێدا نووسیوه.؟

– سەروتار خۆم نووسیومه. پاشان نامەیەکی جوانه له خوێندکارێکی کاتۆلیک.

– ئەو کێ نووسیویەتێ؟

– ئەویش خۆم نووسیومه.

سپینا دەپرسێ: «ئەو هەموو زیرەکییه بۆچی؟

«بولا» له وەڵامدا دەڵێ: «دەبێ ئەم فیکره تەڵقین بکرێ که خوێندکارانیش وا له بێ هەستی و گێلی دێنەدەر.

سپینا خوێن ساردی خۆی له دەست دەدا و هاواریش دەکا:

– کۆمەڵی ئێمه کۆمەڵی کلاو کیس سازان نییه. ئێمه بۆ ڕواڵەت کار ناکەین. بۆ ئێمه گرنگ نییه که بەڕواڵەت قەوی بنوێنین. بەڵکو دەبێ بەڕاستی هەبین. شۆڕش که چاوبەستەکی نییه، واقعییەته و جگه له واقعییەت نابی شتی تر بێ.

– بەڵام ئەگەر واقعییەت فیتنه هەڵایسێن بێ چی؟

– لەگەڵ ئەوەش فیتنه هەڵایسێنی وی هەمیشه له درۆی هەره مەسڵەحەت کەمتره.

بولا له سەری نارِوا. دەزانێ سپینا هاورِێیەکی باشه، بەڵام له دڕدۆنگی سەیردایه.

سپینا شەو ناچار لەگەڵ بیانکینا دەباته سەر، له ڕەستورانێک نان دەخۆن و پاشان بۆ قاوەخانەیەکی تارِادەیەک چۆڵ دەچن. هەوەڵجار سپینا تێدەکۆشێ لەگەڵ بیانکینا بەجیددی قسه بکا. بۆیه دەڵێ:

– ژیان له زاتی خۆیدا نه جیددی و نه سەرسەری، نه ماندووکەره و نه سەرنجڕاکێش. بەڵکو ئەوه مەسەلەیەکه پێوەندی بەوەزعی خۆمانەوه هەیه.

بیانکینا دەڵێ: لەگەڵ ئەو بیروڕایه موافیقم.

سپینا درێژەی پێ دەدا:

– ژیانی غەیره جیددی له ڕواڵەتەوه سەرچاوه دەگرێ. ئامانجی ئەم جۆره ژیانه تەنیا فەخر فرۆشتنه. ئەم جۆره ژیانه هەمیش دەیەوێ سەرنجڕاکێش، بەهۆش، جوان و تێگەیشتوو خۆ نیشان بدا، تەنانەت هێندێ جار دەیەوێ له ڕواڵەتدا باش و نەوعدۆست و ڕەشید بنوێنێ. بۆ کەسانی سەرسەری غەیره جیدی بوون گرنگ نییه، گرنگ خۆنیشاندانه.

بیانکینا دیسان هاودەنگی خۆی لەگەڵ ئەم بیروڕایەش ڕادەگەیەنێ.

سپینا لەپڕ لێی دەپرسێ: «تۆ بۆچی هەمیشه لەگەڵ من موافیقی؟»

ژن وەڵام دەداتەوه: «خۆشەویستی دڵم، تۆ هەرچی دەتەوێ بیڵێ، من هەمیشه لەگەڵ تۆ موافیقم.

سپینا دڵسارد و بێ دەنگ دەبێ. دەبینێ کات و تێکۆشانی خۆی بێ هوده بەفیرۆ دەدا. له ئاخریدا دەڵێ:

– ئێستا تێگەیشتم تۆ له منداڵێک زیاتر نی

– تۆ چی؟ دەتەوێ پێت بێژم که تۆ چی؟

– ئەوه بۆ من سەرنجڕاکێش نییه

– تۆ ولاغێکی گەورەی

– بۆ چێ؟

بیانکینا له ڕوونکردنەوەدا دەڵێ: «ژنێک، ژنێکی بەڕاستی هەمیشه هاوبیری پیاوێکه خۆشی دەوێ. ئەگەر ئەو پیاوه کاتۆلیکه، ئەویش کاتۆلیکه، ئەگەر ئەو پیاوه موسڵمان بێ، ئەویش موسڵمانه. ئەگەر ئەو پیاوه هۆگری کۆکردنەوەی تەمره، ئەویش تەمری بەتاڵ و عەنتیکه کۆ دەکاتەوه.

– بەواتایەکی دیکه، بەقەولی تۆ ژن هەمیشه خەریکی خۆ ڕازاندنەوەیه.

– ببووره. ئێستا ئیتر تۆ ولاغ نی. بەڵکو قەنارییەکی گەورەی. ژنێکی بەڕاستی ئەڤینداری پیاوێک بێ تەنیا سمێڵەکانی وی خۆش ناوێ، بەڵکو بەدڵ بیروباوەری ویشی خۆش دەوێ. باوەڕ ناکەی؟

– باشه. ئەگەر ژن دڵی بەهیچ پیاوێکەوه نەبێ، بڕوای بەچی هەیه.؟

– له قووڵایی دڵ خودای نەناسراوی خۆی دەپەرستێ. واته خودایەک که چاوەڕوانه خۆی پێ نیشان بدا.

– بەڵام ئەگەر ژن لەگەڵ مێردەکەی هاوبیر نەبوو چی؟

– ئەو دەم مێردەکەی فریو دەدا و لەگەڵ فاسقەکەی هاوبیره

– ئەگەر بەهەڵکەوت مێردەکەی فریو نەدا، چۆن؟

– ئەو دەم سارد سروشته.

سپینا پێی وایه که درێژەی گفتوگۆیەکی ئاوا ئەحمەقانه و بێ فاید دەبێ. بیانکینا لەوه که دەبینێ ئەو بەم زووانه تووڕه دەبێ، دڵی دەگیرێ و بۆ سوکنایی دڵی وی دەیەوێ سەرپشکییەکی بداتێ:

– کەوابوو تۆ پێت خەراپه که من بمەوێ لەسەر فیکر و باوەڕی تۆ بم؟ دەتەوێ بەپێچەوانەی تۆ بیر بکەمەوه؟... دەبا زووتر پێم بێژی. ئیتر چیت گەرەکه؟ بەڵام من یەک شتم زیاتر ناوێ، ئەویش ئەوەیه بەدڵی تۆ بم و ئامادەم تەنیا بیر لەوه بکەمەوه که تۆ گەرگتە و بیری لێ دەکەیەوه.

سپینا هەوڵ دەدا تووڕه نەبێ و دەڵێ:

– من دەمەوێ تۆ هەمیشه بەدڵی ویژدانی خۆت ڕەفتار بکەی و بەئاقڵی ساخ و شعوری خۆت بیر

بکەیەوە و دەمەوێ تەواوی ئەوانە لە ژیانی تایبەتی تۆ جیا و سەربەخۆ بن.

بیانکینا دەڵێ: «ئەگەر تۆ تەنیا هەر ئەوەت دەوێ من ئامادەم وا بکەم. بەڵام لە تۆڵەی ئەوەدا تۆ منت خۆش دەوێ؟

سپینا لە جێ هەڵدەستێ، کڵاوەکەی هەڵدەگرێ و بۆ لای دەرگا دەڕوا. بیانکینا بەسەرسوڕمانەوە چاوی لێ دەکا و لە هەوەڵەوە پێی وایە گاڵتەیە، بەڵام کاتێ دەبینێ سپینا بەڕاستی دەچێتە دەر، بێ ئەوەی ئاوڕداتەوە تەنیا ئەو دەرفەتەی بۆ دەمێنێ کە هاوار بکا:

– تۆ پیاو نی، تۆ حوشتر مورغی!

پاش دوو ڕۆژ خاتوو کلوچی تەلەفۆن بۆ سپینا دەکا کە نامەیەکی گرنگی لە ئانینا وەرگرتووە و دەیەوێ نامەکەی بەو نیشان بدا. سپینا لە دووکانێکی شیرفرۆشی لەتەنیشت «پانتون» چاوی بەکلوچی دەکەوێ و لە ناوەڕۆکی نامەکە ئاگادار دەبێ. لەنێوان خەتەکانی کە بەجەوهەری ئاسایی نووسراون، خەبەری ژێرەوەش بەئاوی لیمۆ نووسراوە: «مۆریکا دوێنێ گیرا. لێرە وروژانێکی گەورە سازبووە. ئەو لاوانەی کە سەر بەئەنجوومەنی نووسەرانن لە من دەپرسن دەبێ چ بنووسن و حەقیقەتی مەسەلە چییە؟ پیاوێکی دیکەش کە خەڵکی «پراتولا»یە هاتۆتە دیداری من»

سپینا بڕیار دەدا کە بچێتە مارسیکا، خاتوو کلوچی پێی دەڵێ:

– وڵاتێکی کە زێدی ئینسانە وەک دەستی خودی ئینسانە. مرۆڤ لەوێ ناسراوترە، بەڵام باشتر دەتوانێ خۆ بشارێتەوە. دەچێتە کن بیانکینا و دەبینێ لەبەر گریان چاوی سوور بووە و لە ژووری خۆیدا بوە. دەڵێ:

– من ئیحتیاجێکی زۆرم بەتۆ هەیە. مۆریکا گیراوە. تۆ هەر ئێستا دەبێ بچییەوە فوسا. لەوێوە خۆت بگەیێنیە «ئاوەتزانو» لەگەڵ تەواوی ناسیارەکانی خۆت قسە بکەی، بەڵام نابێ وابکەی گومانت لێ بکەن. دەبێ تێبکۆشی هەرچی ڕوودەدا و هەر ئامادەییەکی دەیبینی لێی ئاگادار بی.

– تۆ خۆت لێرە دەمێنیەوە؟

– منیش سبەینی دەکەومە ڕێ. کەمێک دوای نیوەڕۆ کابرای «پراتولایی» بەداشقەوە بنێرە سەر جادەی نێوان فوسا و ڕوکادی مارسی. پەناگایەکی شەویش بۆ من پەیدا کە.

– مەگەر ناچیە موسافیرخانە پوورم؟

– نە. چونکە لیباسی قەشەییم لەبەردا نابێ.

– دەتوانین شەوێ پێکەوە بین؟

– بەڵێ.

بیانکینا لە خۆشیان هەڵدەپەڕێ. چەمەدانی دەبەستێ و دەکەوێتە ڕێ.

ڕۆژی دوایی سپینا ڕۆم بەجێ دێڵێ و تا «تیوولی» بەتراموا دەڕوا. لەوێ بەقەتاری ناوچەییەکە لە

هەموو ئیزگەیەک ڕادەوەستێ خۆ دەگەیێنێتە بناری چیاکانی «ئابروتزە». ئەو دەزانێ کە پۆلیس بەسەر ڕێگای ئاسندا چاوەدێری توندی هەیە. لەگەڵ ئەوەش ڕۆیشتنی بەکاوەخۆی قەتار بێ تاقەتی دەکا. باش نازانێ لە مارسیکا چ باسە. ئانینا بەشێوەی سەربەستە نووسیویە لەوێدا وروژانێکی گەورە ساز بووە. بەڵام ئەم قسەیە لەوانەیە چەند مانای هەبێ. داخوا ئەنجوومەنی نووسەرانی مۆریکا لەوانەیە توانیبێتی لە ماوەیەکی کەمدا وەزع بگۆڕێ

هەرچۆنێک بێ پێویستە خۆی جێگای مۆریکا بگرێ و نەهێڵێ ئەم گلۆڵە دەزوە بکرێتەوە. ئێستا ڕاسپاردەکەی دۆن بنە دێتوی وەبیر دێتەوە کە «هەر کارێک فەسلێکی هەیە. فەسلی برینەوەی ڕەز جیایە. فەسلی پرژاندنی، خاوێنکردنەوەی ئامادەکردنی کوپەکان و، ئاخرەکەشی فەسلی ترێ چنین و شێلانی هەمووی جیایە. بەڵام ئێستا ئێمە لە مارسیکا لە چ فەسڵێکداین.؟ ئەو تێدەکۆشێ تا لە قسەکردن دەگەڵ کابرای پراتولایی، لەگەڵ ئانینا، لەگەڵ بیانکینا، لەگەڵ لاوانی نووسەر و دۆستەکانی دیکەی مۆریکا ئەم نوکتەیە تێبگات و، دیارە بەگوێرەی بوونی فەسڵ هەنگاو دەنێ و بۆ ئەوانی تر دەبێتە سەرمەشق.

لە ئاوەتزانو قەتاری مەحەللی «تیولی» زیاتر ناچێتە پێش و سپینا بەناچاری سواری قەتارێکی ناوچەیی دیکە دەبێ کە لەسەر خەتێکی دیکە وێستاوە و هەر لە ئێستاوە پڕە لە وەرزێران و سەوداگەرانێک کە دوای بازاڕ بۆ گوندەکانیان دەگەڕێنەوە.

ژنێکی دێهاتی بەسپینا دەڵێ:

– بازاڕی پێش نوئیل هەمیشە شلوغە. سوپاس بۆ خوا ئێستا زۆریان یارمەتی دەوڵەت بۆ ئەو کوڕانەی کە چوونەتە سەربازی وەردەگرن و هەر بۆیەش خەڵک زیتر پارەی دێتە دەست. سپینا گوێ بۆ قسەی موسافیران ڕادەگرێ تا بزانێ داخوا گۆڕانێکی تازە بەسەر ناوچەی مارسیکادا هاتووە یا نا. بەڵام هەستی پرسیارکەرانەی وی قانیع نابێ.

چیاکانی کە دەشتی فوچینویان دەورە داوە، بەجارێک لە بەفر سپی دەچێ. لە هێندێ جێ بەفر لەسەر گردەکانی دەشتیش ماوەتەوە. سپینا باڵتۆیەکی ڕەشی لەبەردایە کە تا قولاپانی دێت و شاڵگەردنێکی ڕەشی لە ملی هاڵاندووە. بەم سەروسیمایە ئەگەر تووشی کەسێکیش بێ کە دەلیباسی قەشەییدا دیتوویە، نایناسێتەوە کە ئێستا لیباسی قەشەیی دەبەردا نییە. هەر لەو کاتەدا ئەگەر پێویست بێ ئەوەندە بەسە کە دوگمەی باڵتۆی بکاتەوە و شاڵ گەردنەکەی لە ملی لابەرێ ببێتە ئاغایەکی ئاسایی. شکڵی کڵاوەکەی سەرنجڕاکێشترە. جسن و شکڵی کڵاوەکەی جۆرێک هەڵبژاردووە کاتێ لەسەری دەنێ هەم وەکڵاوی قەشە دەچێ و هەم وەکڵاوی ئاسایی. ئەم داهێنانە بۆتە هۆی ئەوە کە سپینا ماوەیەکی درێژ کاتی خۆی لە کڵاودروویێکی شاری ڕۆم بەفیڕۆ داوە، بەڵام ئاخرەکەی نەخشەکەی گرتوویەتی و وەک منداڵان پێکەنینی بەخۆی دێت.

لە ئیزگەی فوسا کە پڕە لە خەڵک بێ ئەوەی سەیری دەوروبەری خۆی بکا، دادەبەزێ و گورج بەڕێگایەکدا کە بۆ ڕوکا دەچێ دەکەوێتە ڕێ. ئەو ڕێیە کە سەرەو ژێرێکە بۆ لای تەپکەکان سنووری نێوان

گردێکی داپۆشراو بەرەز و مەزرایەکی بەربڵاوی گەنم. لەسەر پێچێک کابرای پڕاتولایی بەگاریەوە دەیگاتێ. سپینا بێ ئەوەی هیچ بڵێ سوار دەبێ و گاری دەکەوێتە ڕێ.

کابرای پڕاتولایی ڕیشێکی چەند ڕۆژەی هەیە، کراس و باڵتۆکەی لە ئاسایی پیستر و شڕترە، هیلاک دێتە بەرچاو، وەک نەخۆش بێ. سپینا دەپرسێ:

– خەبەری مۆریکا چییە؟

– ئەو دوێنێ مرد.

لەلای چەپ، ئاخرین گەڵا سیسەکانی مێوەکان دەوەرن و لەلای ڕاستەش ڕەپستەی شین مەزرای داپۆشیوە. هەوا پڕە لە ئارامییەکی تایبەتی، ئارامییەکی سروشتی... ئارام ئەو شتانەی کە هەموو لەسەر جێگای خۆیان بن. مۆریکاش ئاخرەکەی لە جێگای خۆی ئارامی گرتووە. سپینا دەڵێ:

– ئەو بەمنی گوتبوو کە ئێوە یەکترتان دەناسی و پێکەوە دۆست بوون.

گاریچی وەڵام دەداتەوە:

– بەڵێ، ئێمە زۆر جار پێکەوە بووین، مرۆڤ پێی خۆش بوو لەگەڵ ئەو بێ. پیاوێکی باش بوو، تینی وەبەر مرۆڤ دەنا کە باش بێ. لەگەڵ ئێمە باسی ئاڵوگۆڕیشی دەکرد و دەیگوت: پێکەوەبوون و نەترسان سەرەتای کارە.

سپینا دەڵێ: «بەڵێ، دەبێ پێکەوە بین و نابێ بێڵین ناکۆکی بکەوێتە نێوانمان.

گاریچی دەڵێ: «ئەو لەسەر کوتە کاغەزێک نووسیبووی: «لەجیاتی درۆ و نەفرەت ڕاستی و برایەتی لەبەینی ئینسانەکاندا حاکم دەبێ و کاری زیندوو جێگای کاری پارە دەگرێتەوە.» کاتێکی گیرا ئەم کوتەکاغەزەیان لەکن دیتبۆوە ئەو حاشای نەکرد. ئەو دەم لە حەساری سەربازخانەی فوسا لەجیاتی تاج لەگەنی شەویان لەسەر نا و گوتیان: «ئەوەش ڕاستی!» پاشان لەجیاتی دەزگای قەشە گەسکێکیان وەدەستی دا و گوتیان«ئەوەش برایەتی!» پاشان لەسەر هەرد لە فەرشێکی سووریان وەرپێچا و سەربازەکان وەک تۆپی فوتباڵ دەیاندا بەیەکتر و پێیان گوت: «ئەوەش کاری زیندوو!» کاتێکی کەوتە هەرد بەپۆتینی بزماردار لە پەراسوویان دەدا و بەهەموو تواناوە پێشێلیان دەکرد. تازە پاش ئەو لێپرسینە سەرەتاییەش تا دوو ڕۆژ هەر زیندوو مابوو.

سپینا دەڵێ: «ئەگەر ئێمەش وەک ئەو بژین، مانای ئەوەیە ئەو نەمردووە. ئەوەی پێویستە ئەوەیە کە پێکەوەبێن و نەترسێن.»

کابرای پڕاتولایی بەسەر پشت ئەستووری دەکا.

سپینا دەپرسێ: «کەسێکی بەدوای دادپەروەریدا بێ لە چی بترسێ؟ لە مەرگ؟»

«پڕاتولایی» لە وەڵامدا دەڵێ: «تەنیا پیاوکوژەکان لە مەرگ دەترسین»

لە چوونە نێو گوندی «ڕوکا» گاریچی ماڵێک نیشان دەدا کە لەنێو مەزرا دروست کراوە و حەسارێکی گەورەی هەیە. ئێرە ماڵی دایک و بابی مۆریکایە. سپینا پاش ئەوەی تکا لە کابرای پڕاتولایی دەکا کە

دوایە بەدوایدا بێ و ئەگەر بکرێ بیانکیناش لەگەڵ خۆی بێنێ. لە ڕێگایەکی باریک و داپۆشراو لە گیا بۆ لای ماڵەکە دەچێ. ماڵی مۆریکا یەک قاتە و بەڵام ساختومانێکی پانوبەرینە، نیوێکی جێگای دانیشتن و نیوەی دیکەی تەویلەیە. تەواوی پەنجەرەکان داخراون. بەڵام هەروەک لە تازیە و پرسەدا دابە، دەرگای حەسار کراوەتەوە. لە ژووری حەسارێ لەپێش دەرگا عارەبانەیەکی دوو تەگەری گەورە و چوار گۆشە دانراوە کە بەڕەنگی سوور و شین ڕەنگیان کردووە و دوو قۆڵی بەرەو حەوا ڕاگیراون. لە پەنا عارەبانە ئامورێکە گاسنەکەی چوو بووە دەهەردی. خەڵک بەگوێرەی دابونەریت ئاسایی دێن و دەچن. سپیناش بەدوودڵی دەچێتە ژوور، بەڵام کەس سەرنجی ناداتێ، هێشتا لە دەرگای ماڵ نەهاتۆتە ژوور خۆی لە ژوورێکی گەورەدا دەبینێ کە هەردەکەی بەبەردی ناڕێک فەڕش کراوە و ئاسایی دەبێ ئاشپەزخانە و عەمباری کەلوپەلی کشتوکاڵ بێ.

بەڵام ئێستا پڕ لە میوانە. ژن بەلیباسی ڕەش و زەرد لە پەنا ئاگردان لەسەر هەرد دانیشتوون. پیاوەکان کە لە دەوری مێز ڕاوەستاون باسی زەوی وبەرو بۆ دەکەن. سپینا لە ئاخری ژوورەکەدا چاوی بەئانینا دەکەوێ کە بەتەنیا لەسەر چوار پایەکی بەڕەنگی پەڕیو و مات و لەرزیو لەنێو ئەو هەموو نەناسراوانەدا دانیشتووە. ئەویش ناگری. بۆ گریان دەبێ تەنیا بی و یا لەگەڵ ناسیارێک. بەڵام کاتێ سپینای دەناسێتەوە ئیتر خۆی پێ ڕاناگیرێ و دەست بەگریان دەکا. دایک و بابی مردوو کە لیباسی ڕەشیان لەبەردایە لە ژووری جیرانەوە دێن، دایک دەچێتە کن ئانینا، ئەسرینەکانی دەسڕێ و دەپارچەیەکی ڕەشی وەردەگرێ و لە پەنا خۆی لەسەر هەمان چوار پایەی پەنا ئاگردانی دادەنێ.

ژنەکانی دیکە لە یەکتر دەپرسن: ئەو ژنە کێیە؟

یەکێک وەڵام دەداتەوە: «ئەوە ژنی ڕەحمەتییەکەیە، ژنێکی شارییە.

باوک لە ئاخری مێز لەگەڵ پیاوانی دیکە دادەنیشێ.

خزم وکەس لە گوندی دراوسێوە دەگەنێ. منداڵ دەگەنێ. وەک باوە دایک تاریفی کوڕەکەی دەکا و دەڵێ:

– من ویستبووم منداڵەکەم ڕزگار بکەم لە خۆم دوورخستبۆوە تا بخوێنێ و لەبەر ئەوە جەستەیەکی لاواز و ناسک و بەهەستی هەیە نەجاتی بێ. بەڵام نەمتوانی بوو ڕزگاری بکەم. هەوای شاری پێ نەکەوت و زەوی بۆ لای خۆی بانگی کردبۆوە. لێرەش دیسان خەریکی کشتوکاڵ دەبوو، یارمەتی باوکی دەکرد. وێدەچوو ئەم کارە زۆر هیلاک و بێزاری بکات. چونکە هەموو ڕۆژێ کارکردن لە زەوی سزایەکی ڕاستەقینەی خودایە. بەڵام ئەو بەپێچەوانە وردە وردە هۆگری ئەم کارە دەبێ، هەموو ڕۆژێ بەیانی باوکی وەخەبەر دێنا، ئەسپەکەی زین و لغاو دەکرد، تۆیەکانی هەڵدەبژارد، چەلەنگەکانی پڕ دەکرد و دەگەیشتە باخچە.

دایک لەگەڵ پەسنی کوڕەکەی جار جار پشووێکی دەدا و ئاگری ئاگردانەکەی خۆش دەکرد و لقەدارێکی دەخستە سەر ئاگرەکە. مارتای خوشکی دۆن بنە دێتو دەگاتێ ئەویش لەبەر مردنی برای ڕەشپۆشە.

وەرزێرەکانی گوندی لە دەور و بەرەوە دەگەنێ. هێندێک جێگا چۆڵ دەکەن و دەڕەوِن. مۆریکای پیر لە نیزیک مێز ڕاوەستاوە خواردن و خواردنەوە دەدا بەپیاوەکانی دانیشتوو. شەڕاب تێ دەکا و دەڵێ: بخۆنەوە! نان دەکاتە پاروو دەڵێ بخۆن! پاشان دەڵێ:

– ئەو لە چاندن و بلارکردن و دروێنە و کوتان و لە ئاشکردنی ئەو گەنمەی کە ئەو نانەی لێ دروست کراوە یارمەتی داوم... وریگرن، بیخۆن، ئەوە نانی وییە. پیاوەکان دەخۆن و دەخۆنەوە. هێندێکیش نان لە شەڕابدا دەکەنە تلّیت.

دیسان دەستەیەکی دیکە دەگەنێ. باوک شەڕاب تێ دەکا و دەڵێ: بخۆنەوە... ئەو لە هەڵپەرتاوتن و پرژاندن و بژارکردن و چنینی ئەو ترێیەی کە ئەو شەڕابەی لێ دروست کراوە یارمەتی منی داوە، وەرگرن بخۆنەوە، ئەوە شەڕابی وییە.

ئەوجار سواڵکەر دەگەنێ. دایک دەڵێ لێگەڕێن با بێنە ژوور. کەسێک دەڵێ: لەوانەیە ئەوانەیان بۆ جاسووسی نارد بێ.

– لێگەڕێن با بێنە ژوور. چونکە دەرخواردانی خواردن و خواردنەوە بەسواڵکەران، زۆر کەس بێ ئەوەی خۆیان بزانن خواردنیان داوە بەمەسیح.

باوک دەڵێ: «بخۆن و بخۆنەوە، ئەوە نان و شەڕابی ئەوە. ئەو دەم باوک چاوی بەسپینا دەکەوێ، سەیری دەکا و لێی دەپرسێ:

– خەڵکی کوێی؟

– خەڵکی «ئورتا»

– ناوت چییە؟

ئانینا هەڵدەستێ بەسەبرۆکە ناوێک بەگوێچکەی پیرەمێرد دەڵێ. پیرەمێرد بەسپینا دەڵێ:

– من بەگەنجی لەگەڵ باوکی تۆ ئاشنا بووم. ئەو لە بازاڕ ماینێکی لە من کڕی. ئەو کوڕەی لە منیان ئەستاند لە بارەی تۆوە زۆر شتی بەمن گوتووە. وەرە لێرە لەنێوان دایکی و خێزانی دانیشە بخۆ و بخۆوە چونکە ئەوە نانی وییە و شەڕابی وییە.

سپینا دەڵێ نان کە لە هەزار دەنکە گەنم دروست دەکرێ بەمانای یەکێتییە. شەڕاب لە هەزاران دەنکە ترێ ساز دەکرێ ئەویش مانای یەکێتییە. یەکێتی لە شتی وەک یەک و بەرانبەری و بەقازانج. کەوابوو یەکێتی ڕاستیشە و برایەتیشە و ئەوانە پێکەوە سازگارن. لە لای ڕاستەی سپینا ژنە وەرزێرێک دانیشتووە کە دایکی مردۆکەیە و لە لای چەپەشی کیژە کرێکارێکە خێزانی مردۆکەیە. لەلای چەپەی گوندە و شاریش لەلای ڕاستەیەتی. سپینا خۆشی نیوە شارەیی و نیوە گوندییە.

باوک دەڵێ بۆ نان دروستکردن نۆ مانگ پێویستە.

دایک بەسەرسوڕمانەوە دەڵێ: «نۆ مانگ!»

– لە نوامبر تۆوی گەنم دەچێنن و لە یولی دەدروونەوە و گێرەی دەکەن. پیرەمێرد مانگەکان دەژمێرێ.

نوامبر، دیسامبر، یانواری، فێبرواری، مارس، ئەپریل، مای، یونی، یولی، ئەوە ڕاست نۆ مانگی. بۆ پێگەیشتنی دیکەش نۆ مانگ پێویستە. لە مارسەوە تا نوامبر ئەوەش دەبێتە نۆ مانگ. دایک دیسان دەپرسێ: «نۆ مانگ» ئەو قەت بیری لەوە نەکردبۆوە بۆ منداڵ دروستکردنیش نۆ مانگ پێویستە. ئەو لە مانگی ئەپریل هاتبووە دنیاوە. دایک مانگەکان دەژمێرێ.

ئاشنای دیکە دەگەنێ هێندێک دەڕۆن تا جێگا بەوان بدەن، مارتا بەدایکە دەڵێ:

– لە بیرمە کاتێ کوڕەکەت منداڵ بوو، تۆش هێشتا گەنج بووی ئەوت دەئامێز دەگرت و دەچوویە سەر تەپۆڵک و دەتگێڕا. دۆن بنە دێتو ئەو دەم دەیگوت: تۆ وەک توولە مێوێک دەچی و ئەویش وەک هێشوە ترێیە. تۆ وەک چڵە گەنم دەچی و ئەویش گوڵە گەنمی تۆیە...

باوک دەڵێ: «بخۆن و بخۆنەوە. ئەوە نانی وییە و ئەوە شەڕابی وییە.

بیانکینا لە دەرگاوە دێتە ژوور. سپینا یەکسەر دەچێتە پێشوازی. ژنی گەنج پێی دەڵێ:

– هەر ئێستا دەبێ ڕابکەی. تۆیان ناسیووە،

: تۆ لە کوێ دەزانی؟

– من لە ئاوەتزانو دوو جار ئالبێرتۆ کولامارتینی- م چاوپێکەوت. ئەو هێشتا ئەڤینداری منە. لەو کاتەوە کە پۆمپیئو چۆتە ئەفریقا، ئیتر ئیرەیی نابات. من لەسەر ڕاسپاردەی تۆ بەڕواڵەت ئەڤینی ویم قبووڵ کرد. ئەو ئێستا ئەفسەری ئەرتەشە، بۆ منی باس کرد کە ئێستا چەند ڕۆژە عەکسی گەورەی کەسێکیان بەناوی پێترۆ سپینا لە دەفتەری کۆڕی وی بۆ تەماشا داناوە. ئەگەر باش سەیری بکەی، گومانت نامێنێ کە پێترۆ سپینا و دۆن پاولۆ یەک کەسن. من زۆر هەوڵم دا تێی بگەیێنم بەهەڵەچووە، بەڵام گوێی نەدایە. هەر ئیمڕۆ بەیانی ڕاپۆرتی داوە بەباڵادەستی. بەڕاستی هەڵکەوتێکی سەیرە کە ئیمڕۆ کاتێ گەیشتوویە ئیزگەی قەتاری ڕێگای ئاسنی فوسا تۆیان نەناسیووە. ئێستا ئیتر نابێ یەک چرکەش کات بەفیڕۆ بدەی. بێ گومان ئێستا تەواوی پۆستەکانی ژاندارمە و ئەسکەری ناوچەی ئاگادار کردووە.

سپینا ئانینا بانگ دەکاتە پەنایەک، پاشان داوا لە مۆریکای پیر دەکا کە بۆ ڕۆژێک ئەسپەکەی بەئەمانەت بداتێ. پیرەمێرد کاتێ بۆ حەساری ماڵ دەگەڕێتەوە، جوانو ئەسپێکی جوان کە تازە گیراوە بەدوای خۆیدا دەکێشێ و دەڵێ: «کەمێک هەوا هەڵمژێ بۆی خەراپ نابێ.

بیانکینا دەپرسێ: «من چ کارێکم لە دەست دێ؟»

– هەرچی پراتولایی پێی گوتی وا بکە و جیدی بە. من ئێستا دەچمە پیتراسکا، چونکە لەوێ هێندێ کاغەزم داناون باشترە بیانسووتێنم. پاشان دێمە خوارێ و بەڕێگای «پسکا سرولی»دا دەچمە «ئالفدنا» و یا «سکانۆ»، دیارە هەر کە توانیم لە وەزعی خۆم ئاگادارت دەکەم.

سپینا سواری ئەسپ دەبێ، ئەسپێک بەگوێرەی دابی گوندی زین و لغاوی نییە. تەنیا هەوسارێکی ساکاری بەسەرەوەیە. بۆیەش ئەسپ کاتێ بێگانەیەک لەسەر پشتی خۆ دەبینێ، دەحیلێنێ و چوار ناڵ هەوسار پساو ڕوو لە سەحرا دەکا و سپیناش کە ساڵەهای ساڵ سواری ئەسپ نەبووە، ئەسپ هەڵی

دەگرێ. هەر چەند هەوساری ئەسپ دەکێشێ بۆی ڕاناگیرێ. بۆ ئەوەی نەکەوێ ناچار هەرتک دەستی لە یالّی ئەسپ قایم دەکات. ئەسپەکەش پاش تاوێک ئارام دەبێتەوە. سپینا بەکوێرەڕێیەکدا بەنێو مەزرای تەنیشت جادەی کالیسکە ڕۆدا ئەسپ بۆ لای دۆلّی پیتراسکا دەبات. لە دەرەوەی گوندی «لاما» کەمێک پێش ئەوەی بگاتە ئەو پردەی کە دەچێتە دۆلّی پیتراسکا دژبانێک پێشی دەگرێ و هاوار دەکا: «ڕاوەستە!» ئەسپ لەو دەنگدانە دەڕەوێتەوە و سپیناش بێ ئەوەی لە غاری ئەسپەکە کەم کاتەوە چوار نالّ دەیکوتێ. هەر چەند هەورازیشە ئەسپ بێ پشوودان بەشی هەوەلّی دۆلّ دەبڕێ و تەنیا بەدیتنی بەفر لەسەر جادە غار کەم دەکاتەوە. سپینا جار جار ئاوڕ دەداتەوە بەلّام شوێنی ڕاونانی لەدوا نییە.. گریمانەی ئەوە نییە کە ئەو نیزامیە دوای کەوتبێ. بەلّام دووریش نییە کە سەربازخانەی جیران ئاگادار بکا و نیشانەی سواری بداتێ. لەم حالّەدا گەشتێکی ژاندارمی ئەسپ سوار یا دژبانی مۆتۆرسکلیت سوار ڕێگای دۆلّی پیتراسکا دەگرێ. هەر یەک لەو گریمانانە دەبنە کۆسپێک لەسەر ڕێگای ڕاکردنی کە ئاقلّی پێ ناشکێ. سەرڕەویی خۆی بۆ لای پیتراسکا درێژە پێ دەدا، بەلّام ڕێگا بۆ چوونەدەر لە دۆلّ دەبەسترێ و دەکاتە کۆسپ و چۆن دەتوانێ ڕابکات؟ لەپڕ سەری ئەسپ وەرگێڕان و هاتنەخوار بۆ دەشت کارێکی بەترسە ڕۆیشتنە بەرەو پێشوازی لە ژاندارم و نیزامیان. بەلّام چوونی پیتراسکا و مانەوەش لەوێ ئەوەندە ئاقلّانە نییە و لەوێ وەک مشک دەتەلّە دەکەوێ. سپینا بەلێبڕاوی هیچ ڕۆژنەیەکی هیوا بۆ نەجاتی خۆی نابینێ. ئەسپ پشوو دەدا و هەلّمی لێ هەلّدەستێ و کەفی بەلغاواندا دێتە خوار. بەلّام هەروا داژوێ. هەر چەندی زیاتر دەڕواتە پێش، دیمەنی دۆلّەکە دەگۆڕێ. بەفر زۆر باریوە و عاسمان دیسان بەفری پێوە دیارە. بنارەکانی چیا کە وا سپی هەلّگەڕاون، هەرگیز ئەوەندە بەرز و ڕژد نەهاتبوونە بەرچاوان. هەولّدان بۆ تێپەڕبوون لەو بنارانە نەک هەر بەهیلاک چوونە، بەلّکو فایدەشی نییە.

گوندەکانی ئەو لای بناریش بەشێکن لە مارسیکا دوور نییە نیشانی ئەویان دابێ بەوێش. سپینا دەگاتە بەرانبەری پیتراسکا. کلّاوەکەی دادەکێشێ و دوگمەی بالّتۆکەی دادەخات و بەم چەشنە کەم و زۆر خۆ دێنێتە سەر ڕەنگی قەشە. لەودیوی پیتراسکا چیا دۆلّەکە دەبەستێ و تەواو لە بەفر داپۆشراوە. دوو لووتکەی نابەرانبەر کە دوگەی حوشتر وەبیر دێننەوە. لووتکەی بەرزتر دوورە دیمەنی دۆلّ دەبەستێ و، لووتکەی بچووکتر کە لێوارێکی دەشتەکی هەیە ئەولاترە و دەگاتە بناری لای ڕاستە. خڕێکی قوولّ ئەم دوو لووتکەی لێک جیا کردۆتەوە کە بە «زین بزان» ناسراوە.

سێلّاوێکی لە دۆلّی پیتراسکا دێتەخوار لەوێوە سەرچاوە دەگرێ. سپینا دەزانێ لە «زین بزان» بۆ بناری ئەودیوی چیا، تاقە کوێرەڕێگایەکی هێستر ڕۆ هەیە کە بێ گومان بەفر گرتوویە و بۆ لێ تێپەڕبوون نابێ. سپینا وەبیر دێنێتەوە کە لە شاتاپی بیستبوو کە تێپەڕبوون لە «زین بزان» و گەیشتن بەماڵەکانی هەوەلّی ئاوایی بناری ئەودیوی چیا، لە هاویندا ڕێگای چوار پێنج سەعاتە. ئەدی لە زستاندا چۆن؟ ئەگەر ئەو توانایەکی زیاتری هەبایە تاقە ڕێگای ڕزگاری لەم تەلّە مشکەی تێی کەوتووە، بێ گومان هەر ئەو ڕێگایەیە. بەلّام لە وەرزێکی ئاوادا، داخوا ئەوە شێتی نییە کە چەند سەعات لەم بەرزاییە و لە چیایەکی ئاوادا، خۆی سەرگەردان بکات؟ بێ گومان لە بوارێکی ئاوادا زۆر باشترە کە بەفێلّێکی ژیرانە

هەنگاوێکی پێچەوانە باوێ و لە پیتراسکا بمێنێتەوە و وا نیشان بدا کە بەفلّان لادا ڕادەکا. ئەو دەم لە خانووی یەکێ لە وەرزێران، یا لە تەندووری گشتی ئاوایی کە هەر پازدە ڕۆژ جارێک هەلّدەکرێ و یا لەژێر زەمینێ لە چەلەنگێکی گەورەدا خۆ بشارێتەوە. بەلّام بۆ ئەم کارە هاودەستێک پێویستە و ئەو هیچ کەسی نییە.

بەتاوتوێی ئەم فیکرانە لە مێشکی خۆیدا ئاخرەکەی سپینا دەگاتە پیتراسکا. هەوساری ئەسپەکە لە دەرگای موسافیرخانە دەبەستێتەوە و دەیەوێ بچێتە ژوور. لەناکاو دەنگی نیزیکبوونەوەی کەسێک لەپشتەوە دەبیسرێ. ئاوڕدەداتەوە دەبینێ کریستینایە. ڕوخساری کیژەکە ئەوەندە خەفەتاوییە کە سپینا دەترسێنێ. کیژەکە بەزەحمەت دەلّێ:

– برام نامەیەکی بۆ من نووسیوە.

سپینا لەپێشدا نیگەران دەبێ کە نەکا بەلّایەکی بەسەر ئالبێرتۆدا هاتبێ. بەلّام قسە لە شتێکی دیکەیە.

کیژی لاو دەپرسێ:

– ڕاستی بەمن بلّێ. داخوا ڕاستە کە تۆ پێترۆ سپینای.؟

– بەلّێ.

ماتالنا لە موسافیرخانە دێتەدەر. سپینا و کریستینا کە هەریەکەیان بەهۆیەکەوە ئالّۆزن، بێ دەنگ دەبن.

سپینا دەچێتەوە ژووری خۆی. شتومەکی خۆی کۆ دەکاتەوە و کۆمەلّە کاغەزێک دەسووتێنێ. جاروبار ڕادەوەستێ تا چاو لەو جادەیە بکات کە لەلای دۆلّەوە بەرەو هەوراز دێت. لەگەلّ ڕێکوپێککردنی کاغەزەکانی تووشی دەفتەرچەی یادداشتەکانی ڕۆژانی خۆی دەبێ کە ناوونیشانی «وتووێژ لەگەلّ کریستینا»ی لێ نووسراوە. تاوێک لە دڕدۆنگیدا دەمێنێتەوە. پاشان ئەم چەند وشەیە بەناوی پێشکێش و مالّاوایی لەپشتی بەرگەکەی دەنووسێ:

– ئازیزم، کریستینای خۆشەویست! تۆ لێرە حەقیقەت دەدۆزیەوە و جگە لە حەقیقەت هیچی دیکە نابینییەوە. مەبەستم حەقیقەتی واقیعی و ڕەسەنە. حەقیقەتێک کە لەم سەردەمە خەفەتاویەدا بزرە. حەقیقەتێک کە لە دلّدایە. پێترۆ سپینا.

دەفتەرچە دەخاتە پاکەتێکەوە. بۆ ئاشپەزخانە دێتە خوار و پاکەتەکە دەدا بەئامریکۆ و داوای لێ دەکا بەخێرایی بێگەیێنێتە کریستینا. ماتالناش بەدوای شاتاپدا دەنێرێ. هەقدەستی ڕۆژێک پێشەکی دەدا بەشاتاپ کە خێرا ئەسپەکە بۆ ڕوکا بەرێتەوە و بیداتەوە بەخاوەنەکەی. پاشان دووبارە دەچێتەوە ژوورەکەی خۆی. پاش نیو سەعات کاتێ ماتالنا دێت بپرسێ کە چی دەخوات، ژوورەکە بەخالّی و ڕێکوپێک دەبینێ لەگەلّ هێندێ پارە و چەند وشە بۆ سوپاس لە میوانداری ماتالنا لەسەر مێزە. ڕۆیشتنێکی چەند سەیر! هێشتا نیو سەعات لە هاتنەوەی ڕانەبردووە، بێ مالّاوایی ڕۆیشتووە.! دێتە

خوارێ بۆ باخچە و لەسەر بەفر شوێنی ئینسانێک دەبینێ. بەسەرسوڕمانەوە شوێن پێ هەڵدەگرێ و دەگاتە سێلاوگر، لە درێژایی سێلاوگر شوێن پێ درێژەی هەیە، بەڵام نەک بۆ لای دۆڵ، بەڵکو بۆ لای سەرچاوە هەوراز چووە. بێ گومان ئەو کابرایە شێت بووە. ماتالنا لە ڕێگادا تووشی جووتیارێکی کەڕولاڵ دەبێ بەدەست و ئاماژە تێی دەگەیێنێ کە قەشەی دیوە یا، نا. کەڕولاڵ حاڵی دەکا کە دێتوویە بۆ لای چیا ڕۆیشتووە.

ماگاشیا دەگاتێ و ئەم خەبەرە پشت ڕاست دەکا. قەشە وەک مرۆڤێکی لە هەموو شوێن ناهومێد ڕووی کردۆتە چیا و ئێستا دەبێ تەواو دوورکەوتبێتەوە.

ماتالنا دەڵێ:

– بێ گومان ئەو شێت بووە. لە هاوێندا هەمیشە لە ژووری دەمایەوە. ئێستا کە میترێک بەفر باریوە، ڕوو دەکاتە چیا.!

ماتاڵنا چونکە سەر لە هیچ دەرناکات، دەچێتە کن کریستینا بەڵکو ئەو شتێ بزانێت.

کیژی لاو لە ژووری خۆی تەنیا دەرگای لەسەر خۆی گاڵە داوە و گیرۆدەی خەمێکی گەورەیە. تازە لە خوێندنەوەی یادداشتەکانی ڕۆژانەی پێترۆ سپینا بۆتەوە.

ماتالنا پێی دەڵێ:

– قەشە شێت بووە. بەنهێنی لە دەرگای باخ چۆتە دەرێ و ڕووی کردۆتە چیا.

کریستینا دەچێتە پێش پەنجەرە و تەماشای ئەو لایە دەکات کە مودیری موسافیرخانە پێی نیشان داوە. لە بناری سەر تا پێ سپیی چیاکە یەکسەر بۆ لای «زین بزان» دەڕوا، شوێنی ئینسان دیار نییە. کەوابوو ڕێگای ئاسانتر و بەڵام درێژتری گرتۆتەبەر، واتە هەمان کوێرەڕێیی هێستررۆ کە پاش جیابوونەوە لە لێرەوارەکانی سێلاوگر بەهێڵی درێژی مارپێچ بۆ لای پشت چیا هەوراز دەڕوا.

خۆزیا نانی خواردبایە! خۆزیا لیباسی گەرمتری دەبەر کردبایە.!

بەستێنی سێلاوگر وەها بەتەختە بەرد و داری بچووک شاراوەتەوە کریستینا ناتوانێ بزانێ کە ڕاکردوو دەبێ گەیشتبێتە کوێ. جگە لەوە مژیشە.

ماتالنا دەڵێ: «بەم زووانە شەو دادێ. ئەو ئەگەر بگاتە «زین بزان»یش لە کرێوەی بەفردا دەمێنێتەوە..»

مودیری موسافیرخانە دەنگی گریانی ئامریکۆی کوڕی دەبیسێ و بەدوای کاری خۆیدا دەڕوا. کریستینا لەبەر پەنجەرە دەمێنێتەوە و چاوی بڕیوەتە ئەولایە کە ئەو پیاوە پێیدا ڕادەکا. ئەم ڕووداوە بۆ مرۆیەکی وەک سپینا کە جەستەیەکی لاوازی هەیە و لە بارودۆخی ناوچە شارەزا نییە و کەلوپەلی تایبەتی و ئازووقەشی نییە. لەوانەیە بەقیمەتی گیانی تەواو بێت. فیکری ئەوەی کە ئەو مرۆیە بەرەوڕووی مەترسی مەرگە لەپڕ نیگەرانی بەسەر گیانی کریستینا دادێنێ و هەموو جۆرە تێڕوانین و ئیحتیات لەبیر دەباتەوە. دەفتەرچەی یادداشتەکانی سپینا لەژێر باڵنجی خۆی دەشارێتەوە، لە قەفەسەی خۆی بەدوای

لیباسە خورییەکانیدا دەگەڕێ کە بەکار بێن، باڵتۆیەک و دوو بلوزی دەستچن و جووتێکی دەستەوانە و دوو شاڵگەردن دێنێتە دەر و هەموویان لە بوخچەیەک دەنێ. ئەو دەم دەچێتە ئاشپەزخانە، نردوێک نان و شووشەیەک شەڕاب هەڵدەگرێ و ئەوانیش دەنێو لیباسەکان دەنێ و بۆ ئەوەی دایە گەورەی نەیبینێ و دەنگی نەبیسێ، بوخچە دەبن هەنگڵی دەنێ وەک بچێ سەری تەویلە بدات. لە ئاخری باخ دەچێتە دەر، بەڵام لە دەرەوەی ماڵ دەورێکی سووک لێدەدا، لەپشتی کەنیسە و قەبرستان تێدەپەڕێ، پاشان لە بەفر دەنیشێ وەک ئەوکاتەی منداڵ بوو لە سەرەو ژێرێکی بەبەرزایی دە دوازدە میتری لێ دەنیشێ تا دەگاتە کوێرەڕێی خوارەوەی سەرەو ژێر کە بەدرێژایی سێلاوگر تا مەودایەکی درێژ بەرەو سەرچاوە هەوراز دەڕوا. کاتێ دڵنیا دەبێ کە لە دانیشتوانی گوندی هیچ کەس نەیدیوە، دەست بەڕاکردن دەکات. چونکە ئەگەر بەڕاستی ڕاکردوو نیو سەعات پێش وی کەوتبێتە ڕێ ئەو نابێ کات بەفیڕۆ بدات. لەسەر کوێرەڕێ شوێن پێی جیاواز دەبینرێ و کریستینا لەگەڵ ڕاکردن تێدەکۆشێ شوێن پێی ڕاکردووی خۆی بزر نەکات. هەر چەندی دەچێتە پێش جێ پێیەکان کەمتر دەبێ بەڵام هەرچۆنێک بێ لە لێواری سێلاوگر جیا نییە و ئەوەش نیشانەیەکی ئاشکرایە کە ڕاکردوو بۆ گەیشتن بە «زین بزان» ڕێگای دوورتری گرتۆتە پێش واتە هەر بەهەمان کوێرەڕێگای هێستر ڕۆدا ڕۆیشتووە. کریستینا بۆ ئەوەی بتوانێ دواکەوتنی خۆی قەرەبوو بکاتەوە ناچار دەبێ ڕێگای کورتتر بگرێتەبەر کە سەرەو ژێرێکی توندی هەیە و لە بنارێکی بەبەرزایی نیزیک بەسەت میتر دەچێتە سەر تا دەگاتە ئاخری بناری دۆڵ. ئەو دەزانێ کە سەرکەوتن لەم بنارە پڕ لێژ و هەورازە تەنانەت لە وەرزێکدا کە هەواش خۆشە ئازایەتییەکی مەترسیدارە کە تەنیا بەوانە دەکرێ کە لەگیانیان بوردوون و لە زستاندا لە ڕادەبەدەر بەترسترە. بەڵام ئەو تاقە ڕێگایە کە لە پێشیەتی تا بتوانێ خۆ بگەیێنێتە ڕاکردوو. بەبازدێک لە سێلاوگر تێدەپەڕێ و دەست دەداتە هەوراز، بەیارمەتی لاق و دەستان دەچێتە سەر. دەست بەلقەدار و گوێنی و لووتکە بەردان دەگرێ کە سەریان لە بەفر وەدەر ناوە. هێندێ جار لەوەی دەستی پێ دەگرێ بەهەڵە دەچێ و بەرەوڕوو دەکەوێتە سەر بەفر و لەسەرڕا دەکەوێتەوە خوار. لە بەختی خۆی لەو شوێنە سەرەو ژێری بنار زیاترە، بەفر لەبەر با تەنکترە. بەڵام لەنێو دەختە بەردان کە کریستینا هیوادار بوو بەدڵنیایی زێترەوە بچێتە پێش، زیاتر لە بەفر دەچێتە خوار و دەبێ هەمیشە هێزی باسکی بەکار بێنێ تا لە بەفر خۆی دەرباز دەکات. داوێنی و بوخچەکە کۆسپی گەورەن بەڵام ئەو بەدوو هۆی جیاواز ناتوانی واز لە هیچیان بێنێ. لە شوێنێکدا کە لەبەر هاتنە پێشێ لە ڕادە بەدەری تەختەبەردێک ئەشکەوتێکی وشک ساز بووە. کریستینا هیلاک و پشوو لێبڕاو دەکەوێتە هەرد. لە ئاخری دۆڵ مژ دێتە سەر. پەڵە گەورەی مژ کە وەک خۆڵەمێش دەچن. کەندالەکان پڕ دەکەن. ماڵەکان دادەپۆشن و مەزرا و پەرژین و دیوارەکان دادەگرن. ئێستا زەوی بێ شکڵ و خاڵی دێتە بەرچاو. دەڵێی کەسی تێدا نییە و گەڕاوەتەوە سەرەتای دروستبوونی. بەڵام بەپێچەوانەی سەرەتای دروستبوونی کە گیانلەبەری تێدا نەبوو، ئێستا ژن و پیاوێکی تێدایە. پیاوێکی تەنیا کە لەوانەیە ئێستا زۆر لە ژنەکە دوور نەبێ. ژنێکیش کە دەیەوێ دووبارە ڕاست بێتەوە تا خۆی بگەیێنێتێ و لە تەنیایی یارمەتی بدا. ئێستا بەفر توندتر بووە. کریستینا دەتوانێت باشتر بەڕێگدا بڕوا، بەڵام ئاسانتر دەخلیسکێ. ئارەقە لە

هەموو لەشی دێتە خوار. خوێنی لە دەستان دێت، چونکە دوو سێ جار ناچار بووە بۆ ئەوەی هەڵنەدێرێ، دەست بەپنجە دڕوان بگرێ و دڕوو دەستیان بریندار کردووە. کریستینا نازانێ لە چ ماوەیەکدا ئەم مەودایە هاتۆتە سەر. ئیتر ناتوانێ بڕوا. ئێستا لەسەر تەپکێکی بەرینە بەشکڵێکی چوارگۆشەی درێژ کە «مێرگی جادوو»ی پێ دەڵێن. لەو دیوی تەپک چیا بەلێژێکی هێدیتردا درێژەی دەبێ. دەوراندەور بەفر مۆرە، دیارە کەسی پێدا نەڕۆیشتووە. دیسان ڕۆیشتن بۆ لای لووتکە، نەک هەر لە پێی دەخات، بەڵکو بێ فایدەشە. کریستینا بڕیار دەدا باشترە بەقەدپاڵی چیادا بەشکڵێ لابەلا سەربڕ بڕوا تا بەم جۆرە ڕێگا لە سپینا بگرێ. لەو ڕێبازە تازەدا ڕێگا درێژە پێ دەدا. دیمەن تەواو گۆڕاوە. دۆڵی پیتراسکا لەبەرچاوان بزرە. جگە لە لووتکە و بستووی چیاکان هیچ شتێ نابینرێ. لە مەودای دیتنیش بەخێرایی کەم دەبێتەوە. بایەکی ساردی دێ کە دموچاو وەک شووشە دەبڕێ. ڕۆژ لە ئاوابووندایە. کرێوەی بەفریش نیزیک دەبێتەوە. کریستینا دەگاتە نوختەیەک کە بستوو لەوێوە دەست پێ دەکا، بستووێک کە دوو کووڕایی چیا لێک جیا دەکاتەوە و «زین بزان» پێکدێنێ. لەسەر بەفرێ هیچ شوێنێکی ئادەمیزاد نابینێ. زەوی زۆر نارێکە و لە تەختەبەرد داپۆشراوە و لە هێندێ جێ با و سێڵاو دڕ دڕی کردووە. جگە لەوە تا نێو قەد لە بەفر دەچێتە خوار. مەودایەکی دوورتر لە خۆی ناتوانێ ببینێ. ئەو ڕۆژەی بەهار وەبیر دێنێتەوە کە هەوەڵین جار هاتبووە وێندەرێ. ئەو ڕۆژە هێشتا منداڵ بوو لەگەڵ باوکی هاتبوو. ئیمڕۆ بەپێچەوانەی ئەو ڕۆژە دیمەن خەفەتبارە. کریستینا چوونە سەر بەرەو «زین بزان» دەست پێ دەکاتەوە. پێی وایە کاتێ بگاتە ئەم سەرەوە دەتوانێ تەماشای هەرتک بناری چیا بکات و ئاسانتر سپینا ببینێ و یا لانی کەم خۆی بەم هۆیەوە بنیدرێ. بەڵام دەمێک دادێ کە توانای ڕویشتنی نییە و بەسەر بەفراندا دەکەوێ. بۆ ئەوەی نەوەکو سپینا بەم دەوروبەرەدا تێپەڕێ و لە بوونی ئەو لەم جێگایە ئاگادار نەبێت، جارجار بەهەموو توان و بەهەر هێزێکی تێیدا ماوە بەناو بانگی دەکات. بەناوی تازەی، بەناوی ڕاستەقینەی بانگی دەکات:

– سپینا! هۆی سپینا!

بێ گومان ئەگەر بەوانەدا تێپەڕێ دەنگی وی دەبیسێ. سەروپۆڕی خۆی ڕێکوپێک دەکا و ئەو بەفرەی سەروچاو و مژۆڵ و ملی گرتووە پاکی دەکاتەوە. ئەگەر سپینا بێتە ئێرە چەندی پێ سەیر دەبێ! ئەو بەسپینا دەڵێ «لەپێشدا ئەو لیباسە خوریانە بگرە و لەبەریان کە!» سپینا لە وەڵامدا دەڵێ: «تۆ چۆن توانیوتە لەپێش مندا بگەیە ئێرە؟» ئەو بەسپینا دەڵێ: «ئێستا هێندێ لەو شەڕابە بخۆوە و هێندێکیش لەم نانە بخۆ. ئەوانە خواردنی ساکارن بەڵام سلامەتن!» سپینا دەڵێ: «مادمازل کریستینا، دەتەوێ ئەم سەفەرە لەگەڵ من درێژە پێ بدەی؟» ئەو لە وەڵامدا دەڵێ: «خۆشەویستم هەموو شت بەم ساکارییە نییە، چما لەبیرت چووە کە من بنەماڵەم هەیە و دەبێ بچمەوە ماڵ» بەڵێ، ئەو هەر ئەم قسەیە بەسپینا دەڵێ، هەر بۆیەش بەهەموو توانا بانگی دەکات.

– سپینا! هۆی سپینا!

ئێستا دەزانێ ئەگەر سپینا نەگاتێ وەزعی خەراپ دەبێ: «ئێمەی ژن هەر واین، دەمانەوێ یارمەتی

بدەین، پاشان خۆمان پێویستیمان بەیارمەتی دەبێ.» هەر لەبەر ئەوەیە کە بەهەموو توانایەکی کە ماویەتی، دیسان بانگی دەکات.

تاوێک پێ دەچێ کە دەنگێک لە دوور وەڵامی دەداتەوە. بەڵام ئەوە دەنگی ئادەمیزاد نییە. دەڵێی دەنگی لوورەی سەگە. بەڵام تیژتر و درێژتر. کریستینا دەنگەکە دەناسێ، لوورەی گورگە. لوورەی خوێنە. ئاوازێکە بۆ گورگەکانی تر کە لە چیا بڵاون. بانگی داوەتی میوانداری گشتییە. ئەمجارە خواردنێک چاوەڕوانیانە خواردنێکی ڕەمەکی نییە بەڵکو گۆشتێکی تورت و نەرم و بژاردەیە، گۆشتی مەسیحییەکە.

لەپشت مژی قەتیس ماو، لەپشتی تاریکایی شەو کە ئێستا دەست پێ کراوە کریستینا هەوەڵین جانەوەری دڕندە دەبینێ کە بۆ لای دێت و بەگوێرەی نارێکی بەفر جارێک دیارە و جارێک ونە. لە دوورەوە سەروکەللەی گورگەکانی دیکەش دەردەکەوێ. ئەو دەم کریستینا ئەژنۆ دادەدا و چاو دەنووقێنێ و نیشانەی خاچ دەکێشێ.

تەواو ٢٠٠٠/٢/١٨

سوپاس و پیزانین

شایانی باسە لێرەدا سوپاسی هەستی کوردانە و نیشتمانانەی بەڕێز کاک مەسعود بارزانی و، حکومەتی هەرێمی کوردستان و، نوێنەرایەتی ئەو حکومەتە لە ئەوروپادا بکەین کە بەوپەری دڵسۆزییەوە دەستیان لە هیچ چەشنە یارمەتیدانێک بەنیسبەت کەریمی حسامی چ لە کاتی نەخۆش بوون و چ دوای کۆچی دوایی خوالێخۆشبوو نەگێڕاوە.

خەرجی کۆڕ و سەرەخۆشی و ڕێوڕەسمی ناشتن و لە چاپدانی بەرگی ١١-ی "لە بیرەوەرییەکانم" نوێنەرایەتی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە سویددا بەدڵێکی ئاوڵەوە وەئەستۆی خۆی گرت.

بنەماڵەی کەریمی حسامی